DÔVODOVÁ SPRÁVA

k Občianskemu zákonníku

osobitná časť

OBSAH

Základné princípy ..... **Čl. 1 – 12** **5**

PRVÁ ČASŤ – VŠEOBECNÉ USTANOVENIA ..... **§ 1 – 163** **7**

PRVÁ HLAVA – POSTAVENIE OSÔB ..... § 1 – 17 7

DRUHÁ HLAVA – PREDMETY SÚKROMNOPRÁVNYCH VZŤAHOV ..... § 18 – 38 9

Prvý diel – Právne predmety ..... § 18 – 34 9

Druhý diel – NAKLADANIE S PRÁVNYMI PREDMETMI ..... § 35 – 38 11

TRETIA HLAVA – PRÁVNE ÚKONY ..... § 39 – 130 11

Prvý diel – ZÁKLADNÉ USTANOVENIA ..... § 39 – 47 11

Druhý diel – Uskutočňovanie právnych úkonov ..... § 48 – 67 14

Tretí diel – Forma právneho úkonu ..... § 68 – 76 21

Štvrtý diel – Výklad prejavu vôle ..... § 77 – 83 23

Piaty diel – Odložené účinky právnych úkonov ..... § 84 – 90 25

Šiesty diel – Nedostatky pri uskutočňovaní právnych úkonov ..... § 91 – 94 26

Siedmy diel – Spoločné ustanovenia o neplatnosti a o zrušení právnych úkonov ..... § 95 – 103 28

Ôsmy diel – Zastupovanie pri právnych úkonoch ..... § 104 – 130 30

ŠTVRTÁ HLAVA – VÝZNAM ČASU A JEHO POČÍTANIE ..... § 131 – 163 35

Prvý diel – Počítanie času ..... § 131 – 136 35

Druhý diel – Premlčanie ..... § 137 – 162 36

Tretí diel – Preklúzia ..... § 163 42

DRUHÁ ČASŤ – OSOBY ..... **§ 164 – 290** **43**

PRVÁ HLAVA – FYZICKÉ OSOBY ..... § 164 – 210 43

Prvý diel – Právna subjektivita fyzických osôb ..... § 164 – 169 43

Druhý diel – Spôsobilosť fyzických osôb na právne úkony ..... § 170 – 174 44

Tretí diel – Obydlie, domácnosť a bydlisko fyzických osôb ..... § 175 – 177 45

Štvrtý diel – Opatrovníctvo ..... § 178 – 193 45

Piaty diel – Podporné opatrenia pri narušení spôsobilosti plnoletej osoby na právne úkony ..... § 194 – 206 48

Šiesty diel – Ochrana osobnosti ..... § 207 – 210 51

DRUHÁ HLAVA – PRÁVNICKÉ OSOBY ..... § 211 – 290 52

Prvý diel – Základné ustanovenia ..... § 211 – 213 52

Druhý diel – Založenie, zriadenie a vznik právnickej osoby ..... § 214 – 218 52

Tretí diel – Orgány právnickej osoby ..... § 219 – 249 53

Štvrtý diel – Názov právnickej osoby a jeho ochrana ..... § 250 – 253 64

Piaty diel – Zrušenie a zánik právnickej osoby ..... § 254 – 255 65

Šiesty diel – Premeny právnickej osoby a zmena právnej formy ..... § 256 – 260 65

Siedmy diel – Zmena štatútu právnickej osoby ..... § 261 – 263 66

Ôsmy diel – Likvidácia právnickej osoby ..... § 264 – 285 66

Deviaty diel – Záujmové združenia právnických osôb ..... § 286 – 289 67

TRETIA ČASŤ – SPOLOČNÉ IMANIE MANŽELOV ..... **§ 291 – 311** **68**

PRVÁ HLAVA – VŠEOBECNÉ USTANOVENIA ..... § 291 – 311 68

Druhý diel – Zákonné spoločné imanie manželov ..... § 292 – 296 68

Tretí diel – Zmluvné spoločné imanie manželov ..... § 297 – 301 70

Štvrtý diel – Podnikanie manžela ..... § 302 71

Piaty diel – Úhrada výlučných dlhov ..... § 303 71

Šiesty diel – Zánik a vyporiadanie spoločného imania manželov ..... § 304 – 311 71

ŠTVRTÁ ČASŤ – ZÁVÄZKOVÉ PRÁVO ..... **§ 312 – 1428** **73**

PRVÁ HLAVA – VŠEOBECNÉ USTANOVENIA ..... § 312 – 568 73

Prvý diel – Základné ustanovenia ..... § 312 – 317 73

Druhý diel – Pluralita strán ..... § 318 – 346 74
Tretí diel – Zmena obsahu záväzku ..... § 347 – 348 78
Štvrtý diel – Zmena strán záväzku ..... § 349 – 379 78
Piaty diel – Zabezpečenie záväzku ..... § 380 – 441 81
Šiesty diel – Splnenie dlhu ..... § 442 – 484 86
Siedmy diel – Iné spôsoby zániku záväzku ..... § 485 – 512 89
Ôsmy diel – Nesplnenie a prostriedky nápravy ..... § 513 – 550 93
Deviaty diel – Odporovanie právnym úkonom dlžníka ..... § 551 – 568 106
DRUHÁ HLAVA – ZMLUVNÉ ZÁVÄZKY ..... § 569 – 637 111
Prvý diel – Záväzky súvisiace s uzavieraním zmlúv ..... § 569 – 601 111
Druhý diel – Obsah zmlúv ..... § 602 – 621 119
Tretí diel – Osobitné ustanovenia o spotrebiteľských zmluvách ..... § 622 – 637 121
TRETIA HLAVA – MIMOZMLUVNÉ ZÁVÄZKY ..... § 638 – 746 123
Prvý diel – Záväzky zo spôsobenej škody ..... § 638 – 692 123
Druhý diel – Záväzky z bezdôvodného obohatenia ..... § 693 – 715 134
Tretí diel – Nepoctivý prospech ..... § 716 140
Štvrtý diel – Záväzky z konania bez príkazu ..... § 717 – 719 140
Piaty diel – Hospodárska súťaž ..... § 720 – 739 141
Šiesty diel – Ochrana obchodného tajomstva ..... § 740 – 746 148
ŠTVRTÁ HLAVA – ZÁVÄZKY ZO ZMLÚV A INÝCH PRÁVNYCH ÚKONOV ..... § 747 – 1428 150
Prvý diel – Zmluvy o prevode vlastníctva ..... § 747 – 865 150
Druhý diel – Zmluvy o prenechaní veci na užívanie ..... § 866 – 1032 155
Tretí diel – Zmluvy o konaní a zmluvy o výsledku konania ..... § 1033 – 1303 177
Štvrtý diel – Odvážne zmluvy ..... § 1304 – 1414 190
Piaty diel – Záväzky z právnych úkonov jednej osoby ..... § 1415 – 1428 225

PIATA ČASŤ – VECNÉ PRÁVO ..... § 1429 – 1729 226
PRVÁ HLAVA – VŠEOBECNÉ USTANOVENIA ..... § 1429 – 1431 226
DRUHÁ HLAVA – DRŽBA ..... § 1432 – 1442 227
TRETIA HLAVA – VLASTNÍCKE PRÁVO ..... § 1443 – 1545 229
Prvý diel – Obsah a rozsah vlastníckeho práva ..... § 1443 – 1455 229
Druhý diel – Ochrana vlastníckeho práva ..... § 1456 – 1466 233
Tretí diel – Nadobúdanie vlastníckeho práva ..... § 1467 – 1505 234
Štvrtý diel – Spoluvlastníctvo ..... § 1506 – 1545 239
ŠTVRTÁ HLAVA – OBMEDZENÉ VECNÉ PRÁVA ..... § 1546 – 1681 244
Prvý diel – Všeobecné ustanovenia ..... § 1546 – 1554 244
Druhý diel – Vecné bremená ..... § 1555 – 1591 244
Tretí diel – Záložné právo ..... § 1592 – 1664 248
Štvrtý diel – Predkupné právo ..... § 1665 – 1675 255
Piaty diel – Zádržné právo ..... § 1676 – 1681 257
PIATA HLAVA – OSOBITNÉ USTANOVENIA O VECNÝCH PRÁVACH K BYTOM A NEBYTOVÝM PRIESTOROM ..... § 1682 – 1729 259
Prvý diel – Všeobecné ustanovenia ..... § 1682 – 1697 259
Druhý diel – Vznik vlastníctva bytov a nebytových priestorov ..... § 1698 – 1708 269
Tretí diel – Práva a povinnosti vlastníka bytu a nebytového priestoru ..... § 1709 – 1726 271
Štvrtý diel – Záložné právo k bytu a nebytovému priestoru ..... § 1727 – 1729 277

ŠIESTA ČASŤ – DEDIČSKÉ PRÁVO ..... § 1730 – 1889 278
PRVÁ HLAVA – VŠEOBECNÉ USTANOVENIA ..... § 1730 – 1739 278
DRUHÁ HLAVA – DEDIČSKÁ ZMLUVA ..... § 1740 – 1750 280
TRETIA HLAVA – ZÁVET ..... § 1751 – 1767 282
ŠTVRTÁ HLAVA – INÉ PRÁVNE ÚKONY PRE PRÍPAD SMRTI ..... § 1768 – 1834 285

Prvý diel – Vylúčenie z dedenia zo zákona ..... § 1768 – 1770 285
Druhý diel – Príkaz na započítanie daru a príkaz nezapočítať dar..... § 1771 – 1773 286
Tretí diel – Vydedenie..... § 1774 – 1778 286
Štvrtý diel – Zrieknutie sa dedičstva..... § 1779 – 1787 287
Piaty diel – Náhradný dedič ..... § 1788 – 1794 288
Šiesty diel – Odkaz..... § 1795 – 1811 289
Siedmy diel – Odkaz práva služobnosti ..... § 1812 – 1816 292
Ôsmy diel – Príkaz..... § 1817 – 1823 293
Deviaty diel – Správca dedičstva ..... § 1824 – 1825 294
Desiaty diel – Vykonávateľ poslednej vôle ..... § 1826 – 1834 294
PIATA HLAVA – DEDENIE ZO ZÁKONA ..... § 1835 – 1838 296
ŠIESTA HLAVA – POVINNÝ PODIEL..... § 1839 – 1841 297
SIEDMA HLAVA – DEDIČSKÁ NESPÔSOBILOSŤ ..... § 1842 – 1845 298
ÔSMA HLAVA – NEZNÁMY DEDIČ A DEDIČ, KTORÉHO POBYT NIE JE ZNÁMY ..... § 1846 299
DEVIATA HLAVA – ODMIETNUTIE DEDIČSTVA ..... § 1847 – 1853 299
DESIATA HLAVA – SPRÁVA DEDIČSTVA, ZABEZPEČENIE DEDIČSTVA A VZŤAHY DEDIČOV DO POTVRDENIA DEDIČSTVA ..... § 1854 – 1868 300
JEDENÁSTA HLAVA – POTVRDENIE DEDIČSTVA..... § 1869 – 1876 303
DVANÁSTA HLAVA – PRECHOD DLHOV..... § 1877 – 1882 305
TRINÁSTA HLAVA – DOHODA O PRENECHANÍ PREDĹŽENÉHO DEDIČSTVA..... § 1883 306
ŠTRNÁSTA HLAVA – LIKVIDÁCIA DEDIČSTVA ..... § 1884 – 1887 306
PÄTNÁSTA HLAVA – OCHRANA OPRÁVNENÉHO DEDIČA..... § 1888 – 1889 307
SIEDMA ČASŤ – SPOLOČNÉ, PRECHODNÉ, ZÁVEREČNÉ A ZRUŠOVACIE USTANOVENIA ..... § 1890 – 1920 308
PRVÁ HLAVA – SPOLOČNÉ USTANOVENIA ..... § 1890 – 1892 308
DRUHÁ HLAVA – PRECHODNÉ USTANOVENIA ..... § 1893 – 1917 308

B. Osobitná časť

K čl. 1
Občiansky zákonník ako všeobecný predpis súkromného práva

Zdôrazňuje sa výnimočné a osobitné postavenie Občianskeho zákonníka v systéme súkromného práva. Civilný kódex je základným hmotnoprávnym predpisom, na ktorý nadväzujú iné zákony a podzákonné normatívne právne akty. Preto musí byť každý predpis súkromného práva vnímaný a interpretovaný tak, aby efektívne zapadol do celkového normatívneho systému, ktorého základom je práve Občiansky zákonník. Všeobecný charakter Občianskeho zákonníka akcentuje jeho pozíciu ako tzv. *lex generalis*, ktorý sa použije na riešenie súkromnoprávnych otázok nielen ako elementárne východisko, ale vo všeobecnosti vždy, keď nie je k dispozícii osobitná právna úprava.

K čl. 2
Princíp autonómie vôle

Princíp autonómie vôle znamená slobodné a nezávislé konanie jednotlivca, najmä v kontexte súkromného práva, kedy si osoby môžu slobodne vytvárať svoje právne vzťahy a rozhodovať o ich obsahu, pokiaľ to neodporuje zákonu alebo dobrým mravom. V širšom, filozofickom kontexte ide o schopnosť konať nezávisle na vonkajších vplyvoch a riadiť sa predovšetkým ideou zákona a vlastným, rozumným úsudkom. Navrhovaný princíp autonómie vôle má byť signifikantným pri usporiadaní si vlastných záležitostí tak, ako to človeku a jeho aktuálnej životnej situácii vyhovuje, pri súčasnom rešpektovaní iných princípov a nezasahovaní do práv iného.

Odsek 2 ustanovuje základný princíp dispozitívnosti zákonnej úpravy. Pri analýze povahy zákonného textu je potrebné vychádzať primárne z dispozitívneho charakteru. Kogentnosť ako výnimka musí vychádzať z odôvodneného záveru, že autonómna úprava buď zasahuje do práv a povinností, ktorými daní aktéri nemôžu slobodne disponovať (napr. nescudziteľné statky ako život a zdravie), alebo sa prieči zmyslu a účelu zákonného ustanovenia. Zmysel a účel je potrebné skúmať rovnako ako pri nedovolenosti právnych úkonov. Limity zmluvnej autonómie sú taktiež dobré mravy a verejný poriadok, teda otvorené pojmy, ktorými do súkromného práva prežarujú všeobecné morálne princípy spoločnosti a pravidlá, na ktorých je potrebné bez výhrady trvať. Z podstaty princípu autonómie taktiež vyplýva, že subjekty si môžu v rámci mantinelov tohto princípu upravovať svoje práva a povinnosti, ale nemôžu neprípustne zasahovať do právnej sféry tretích osôb bez ich súhlasu.

K čl. 3
Princíp osobitnej právnej ochrany

Nevyhnutnou súčasťou právno-ochranného inštrumentária je v demokratickej spoločnosti princíp ochrany tzv. slabšej strany. Ten spočíva vo vyvažovaní prirodzene nerovnovážneho postavenia určitej kategórie subjektov v právnych vzťahoch ako súkromnoprávnej, tak procesnoprávnej povahy. Podľa čl. 3 požívajú vybrané subjekty súkromnoprávnych vzťahov osobitné právne postavenie a osobitnú ochranu; svoje práva však môžu vykonávať výlučne pri súčasnom rešpektovaní práv iných osôb.

V súkromnoprávnych vzťahoch sa reflektuje na potrebu ochrany dieťaťa ako slabšieho, ohrozenejšieho subjektu súkromnoprávneho vzťahu.

K čl. 4
Princíp slušnosti a zákazu zneužitia práva

Navrhovaným princípom slušnosti sa od subjektov súkromnoprávnych vzťahov očakávajú elementárne znaky správania sa v týchto vzťahoch. Každý má v súkromnoprávnych vzťahoch pri výkone svojich práv rešpektovať aj práva iných a nevykonávať svoje práva iba zdanlivo poctivo.

Rímske právo zakotvovalo zásadu *nemo turpitudinem suam allegare potest*, čo znamená, že nikto nesmie mať prospech z vlastného nepoctivého správania. Pod nepoctivým správaním v tomto univerze úvahy rozumieme také správanie sa subjektov práva, ktoré síce nachádza oporu v platnom práve, avšak tvrdé uplatňovanie takýchto práv nie je slušné vo vzťahu k ostatným adresátom a recipientom právnej úpravy. Zákaz zneužitia práva tak predstavuje istý materiálny korektív k príliš formalistickému výkladu zákonného textu, ktorý by v konečnom dôsledku poškodzoval práva (príp. oprávnené záujmy) iných. Filozoficky sa tak inštitút zákazu zneužitia práva hlási k aristotelovskej slušnosti ako korektívu príliš tvrdej aplikácie zákona.

K čl. 5
Princíp domnienky rozumových schopností

Čl. 6 upravuje indikatívne pravidlo, že pri skúmaní vôle subjektu súkromnoprávneho vzťahu sa prezumuje, že fyzické osoby disponujú schopnosťou racionálne rozlíšiť a posúdiť dôsledky svojho konania na úrovni priemerne spôsobilej osoby a disponujú priemernou mierou právneho povedomia v tom zmysle, že dokážu posúdiť svoje konanie, ako aj konanie ostatných subjektov súkromnoprávnych vzťahov a nebudú svoje práva zneužívať.

K čl. 6
Princíp analógie

Navrhovaný čl. 7 upravuje klasické interpretačné pravidlo, ktoré má v hmotnom práve svoje nesporné miesto. Jeho podstata spočíva v myšlienkovom úsudku o stanovení rozsahu podobnosti všeobecnej skutkovej podstaty a skúmaného právneho javu. Inak povedané, ak skúmaný právny prípad nemožno automaticky stotožniť so všeobecnou skutkovou podstatou, umožňuje analógia riešenie právneho prípadu na základe inej zákonnej skutkovej podstaty upravenej Občianskym zákonníkom, alebo akoukoľvek inou zákonnou skutkovou podstatou upravenou v inom právnom predpise, ktorá vykazuje so skúmaným javom prevalentnú mieru obdoby podstatných vlastností a charakteristík.

K čl. 7
Princíp bdelosti

Navrhovaným čl. 8 sa vyjadruje tradičný rímskoprávny princíp „*vigilantibus iura scripta sunt*" t. j. „práva patria len bdelým" (pozorným, ostražitým, opatrným, starostlivým). Ako opakovane judikovali najvyššie súdne autority, právo má chrániť tých, ktorí sa aktívne zaujímajú o ochranu a výkon svojich práv a ktorí svoje oprávnenia uplatňujú včas a s dostatočnou starostlivosťou a predvídavosťou. Ako konštatoval Najvyšší súd SR, v slobodnej spoločnosti je predovšetkým vecou nositeľov práv, aby svoje práva bránili a starali sa o ne, inak ich podcenením či zanedbaním môžu strácať svoje práva majetkové, osobné, satisfakčné a pod. (sp. zn. 5 Sžf 65/2011). Podobne ako aj vo vzťahu k ostatným princípom platí, že ide o princíp, teda príkaz k optimalizácii noriem.

K čl. 8
Princíp záväznosti úkonov

Č. 9 upravuje jeden z ďalších, nosných pilierov záväzkového práva, v zmysle ktorého uzavreté zmluvy, dohody a iné, právne relevantné sľuby sú záväzné pre ich strany a ich neplnenie sa považuje za ich porušenie. Jedná sa o kľúčový princíp pre fungovanie právneho systému, od súkromného práva až po medzinárodné vzťahy, ktorý zabezpečuje stabilitu a istotu v právnom styku.

K čl. 9
Princíp ochrany subjektívnych práv

Konštrukcia ochrany subjektívnych práv je založená na jednoznačnej a takmer bezvýnimočnej priorizácii prostredníctvom štátnej moci. V istých výnimočných situáciách súkromné právo pripúšťa ochranu subjektívneho práva aj silou vlastnou, no táto možnosť predstavuje pomerne prísne konštruovanú výnimku. Svojpomoc je objektívnym právom aprobovaný (uznaný), akokoľvek výnimočný a zriedkavý prostriedok ochrany subjektívneho práva vlastnou mocou.

K čl. 10
Prezumpcia dobromyseľnosti

V rámci súkromnoprávnych vzťahov, pre ktoré je vo všeobecnosti typický antropocentrizmus, je prirodzeným javom prezumpcia subjektívnej dobromyseľnosti. Ide o vyvrátiteľnú domnienku, že konkrétna osoba je dobromyseľná, ak je pre obsah právneho vzťahu dobromyseľnosť relevantná. Inak nemá samotná dobromyseľnosť osobitný význam. Uvedený koncept je v európskom právnom priestore dlhodobo zaužívaný a v niektorých krajinách má aj totožné alebo obdobné legislatívne vyjadrenie - napr. čl. 3 ods. 1 švajčiarskeho občianskeho zákonníka[1] (ďalej len „ZGB") alebo § 7 zákona č. 89/2012 Sb. Občanský zákoník[2] (ďalej len „český občiansky zákonník").

Kto popiera dobromyseľnosť inej osoby, musí v danej súvislosti uniesť dôkazne bremeno a zákonnú domnienku vyvrátiť. Dobromyseľnosť sa však nepredpokladá, ak zákon priamo ustanovuje opak (osobitne vyžaduje preukázanie dobromyseľnosti), alebo ak dotknutá osoba zanedbala náležitú starostlivosť v zmysle osobitného ustanovenia tejto hlavy. Za dobromyseľného nadobúdateľa napríklad nemožno považovať kupujúceho, ktorý síce nevedel, že predávajúci nie je vlastníkom predmetu kúpy, ale pri zachovaní náležitej starostlivosti by túto vedomosť bez ďalšieho mal (platí teda, že „musel vedieť").

K čl. 11
Náležitá starostlivosť

Zákon upúšťa od rôznych významovo vágnych druhov starostlivosti (primeraná starostlivosť, odborná starostlivosť, riadna starostlivosť, starostlivosť riadneho hospodára a pod.) a pre celý civilný kódex zavádza zjednocujúci pojem „náležitá starostlivosť". Vychádza pritom z objektívneho všeobecného kritéria, ktoré reflektuje spoločensky a obchodne zaužívanú prax. Ak sa dá *ad hoc* definovať, aká starostlivosť je všeobecne vyžadovaná v konkrétnej situácii, táto miera starostlivosti napĺňa zákonné kritérium starostlivosti náležitej.

V nadväznosti na dané východisko sa od profesionála resp. odborníka vyžaduje adekvátne zvýšená miera starostlivosti (obdobne § 11 ods. 3 Civilného sporového poriadku). Náležitou

[1] https://www.fedlex.admin.ch/eli/cc/24/233_245_233/de

[2] https://www.e-sbirka.cz/sb/2012/89/2025-07-01?f=89%2F2012&zalozka=text

starostlivosťou v prípade takejto osoby je starostlivosť, ktorá je pre jeho profesiu typická. Ak by za daných okolností profesionál vynaložil laickú alebo inak zníženú mieru starostlivosti, ktorá je z hľadiska jeho odbornosti nedostatočná, neboli by splnené podmienky náležitej starostlivosti.

Odsek 2 reguluje interpretačné pravidlá, ktoré s náležitou starostlivosťou bezprostredne súvisia. Zákon totiž obsahuje viacero právnych noriem s hypotézou, ktorá vyžaduje, aby osoba o určitej skutočnosti vedela alebo musela vedieť. Vo všeobecnosti možno konštatovať, že v prípade civilného sporu je mimoriadne obtiažne preukázať, že konkrétna osoba o určitej skutočnosti v konkrétnom čase vedela. Ide totiž o vnútorný stav jej mysle resp. vedomia vo vzťahu k reálnej skutočnosti vonkajšieho sveta. Ak sa toto vedomie neprejaví navonok nesporným spôsobom (napr. osoba koná tak, že bez vedomia o určitej skutočnosti by to nebolo možné), dôkaz o „vedomosti" je výrazne sťažený.

Doterajšia právna úprava používala na preklenutie viacero pojmov „mohol vedieť", „mal vedieť", „musel vedieť" a pod., ktorých výklad bol rozporuplný. Navrhuje sa nahradenie tohto prístupu zjednotením terminológie na „musel vedieť", ale najmä legislatívnym vyjadrením obsahu daného pojmu prostredníctvom náležitej starostlivosti, resp. jej zanedbania [obdobne § 122 ods. 2 nemeckého občianskeho zákonníka[3] (ďalej len „BGB")]. V odôvodnených prípadoch, ktoré vymedzuje zákon, postačuje teda na naplnenie hypotézy právnej normy záver, že určitá osoba o relevantnej skutočnosti musela vedieť alebo sa o nej musela dozvedieť. Vo vzťahu k „vedomosti" ide z daného hľadiska o plnohodnotnú objektívnu alternatívu v tom zmysle, že za konkrétnych okolností by o spornej skutočnosti vedel (dozvedel sa) každý, kto by v pozícii dotknutej osoby nezanedbal náležitú starostlivosť, resp. kto by vynaložil náležitú starostlivosť.

Vzhľadom na pretrvávajúcu nezjednotenú terminológiu v osobitných predpisoch je nevyhnutné interpretovať príslušné pojmy v intenciách tohto všeobecného pravidla. Ak napríklad osobitný predpis naďalej vyžaduje „odbornú starostlivosť", na účely Občianskeho zákonníka pôjde o náležitú starostlivosť podľa druhej vety odseku 1.

Náležitá starostlivosť má osobitný význam aj vo vzťahu k prezumpcii dobromyseľnosti; keďže zákonný predpoklad subjektívnej dobromyseľnosti nesvedčí v prospech toho, kto náležitú starostlivosť zanedbal.

K čl. 12
Princíp výkladu Občianskeho zákonníka

Základné princípy, na ktorých spočíva tento zákon tvoria rámec výkladových pravidiel, v súlade s ktorými majú byť aplikované a interpretované právne normy Občianskeho zákonníka. V čl. 12 je vyjadrené základné interpretačné pravidlo ustanovení Občianskeho zákonníka. Prirodzenou je interpretácia normatívneho textu v súlade s lexikálnymi, gramatickými a syntaktickými pravidlami (gramatický výklad), avšak priorizuje sa tzv. objektívny teleologický výklad, t. j. výklad podľa účelu a zmyslu zákona. Každé ustanovenie Občianskeho zákonníka je potrebné vykladať ústavnokonformne a eurokonformne, rešpektujúc judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva a Súdneho dvora Európskej únie.

K § 1
Právna subjektivita

Navrhuje sa nahradiť pojem právna spôsobilosť pojmom právna subjektivita, ktorý je ustálený a všeobecne zrozumiteľný. Taktiež sa navrhuje bez vecnej zmeny v jednom ustanovení deklarovať, že právnu subjektivitu majú fyzické osobe, právnické osoby a štát, čo v súčasnosti vyplýva z viacerých ustanovení.

K § 2
Osoby

V súčasnej úprave absentuje vymedzenie pojmu fyzická osoba. Navrhuje sa tento právny pojem definovať prostredníctvom bežne zrozumiteľného pojmu človek. V odseku 2 sa obsahovo preberá doterajší § 18 ods. 2 Občianskeho zákonníka, avšak s vypustením odkazu na jednotky územnej samosprávy, pretože ich právna subjektivita vyplýva z čl. 65 Ústavy Slovenskej republiky. V odseku 3 sa vecne preberá doterajší § 21 Občianskeho zákonníka s formulačnou úpravou.

K § 3
Príbuzenstvo

Navrhuje sa prijať legislatívne definície pojmov, ktoré sa aj v súčasnosti používajú, ich definíciu však možno nájsť len v doktríne. V odseku 1 sa navrhuje definovať aj v súčasnosti používaný pojem „príbuzní v priamom rade".[4] Takisto aj v odseku 2 sa definuje pojem „príbuzní v nepriamom rade", ktorý bol v súčasnosti definovaný len v doktríne.[5]

V druhej vete odseku 1 aj odseku 2 sa preberá doterajšia úprava § 117 Občianskeho zákonníka.

[3] https://www.gesetze-im-internet.de/bgb/BGB.pdf

[4] DZIAKOVÁ, D. § 116 [Blízke osoby]. In: ŠTEVČEK, M. a kol. Občiansky zákonník I. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 790, marg. č. 3.

[5] DZIAKOVÁ, D. § 116 [Blízke osoby]. In: ŠTEVČEK, M. a kol. Občiansky zákonník I. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 791, marg. č. 4.

Odsek 3 potvrdzuje, že rovnaký vzťah zakladá aj osvojenie.

K § 4

Blízke osoby

Navrhuje sa prebrať doterajšia úprava § 116 Občianskeho zákonníka.

Navrhované znenie však precizuje pojem „osoba“ na pojem „fyzická osoba“. Vzhľadom na pojmové znaky blízkej osoby nemožno tento inštitút aplikovať na právnické osoby. Rôzne situácie, ktoré vznikajú medzi prepojenými, resp. spriaznenými právnickými osobami, je potrebné riešiť normami práva právnických osôb, resp. špeciálnymi normami v rámci práva obchodných spoločností.

V ostatnej časti pojem „blízka osoba“ ostáva obsahovo nezmenený. Iné osoby ako príbuzní v priamom rade, manželia alebo súrodenci nemožno automaticky považovať za osoby blízke.

Blízke osoby determinuje existencia rodinného alebo obdobného vzťahu. Druhou podmienkou je skutočnosť, že škoda, ktorú by utrpela jedna z týchto osôb, by druhá z nich dôvodne pociťovala ako vlastnú. Tieto podmienky musia byť splnené kumulatívne.

K § 5

Spotrebiteľ

Navrhuje sa pojem spotrebiteľ, ktorý sa v základných vlastnostiach preberá zo súčasného právneho stavu (§ 52 ods. 4 OZ). Ide o pojem, ktorý je potrebné vykladať v súlade s právom Európskej únie (ďalej len „EÚ“).

K § 6

Obchodník

Navrhuje sa pojem obchodník, ktorý sa v základných vlastnostiach preberá zo súčasného právneho stavu (doterajšie ustanovenie § 52 ods. 3 Občianskeho zákonníka), avšak je doplnený o ďalší vývoj v oblasti práva ochrany spotrebiteľa a judikatúry Súdneho dvora EÚ vo vzťahu k vytváraniu dojmu, že je obchodníkom. Ide o pojem, ktorý je potrebné vykladať v súlade s právom EÚ.

K § 7

Podnikateľ

Preberá sa § 2 ods. 2 Obchodného zákonníka.

K § 8

Podnikanie

Preberá sa § 2 ods. 1 Obchodného zákonníka.

K § 9

Podnik

Po vzore rakúskej právnej úpravy sa preberá funkčné vymedzenie podniku. Vo zvyšku sa preberá § 5 Obchodného zákonníka, avšak so systematickým použitím pojmu „právne predmety“, ktorý zahŕňa všetky aktíva podniku.

K § 10

Organizačná zložka podniku

Preberá sa § 7 ods. 1 a 2 Obchodného zákonníka.

K § 11

Prevádzkareň

Preberá § 7 ods. 3 Obchodného zákonníka.

K § 12

Obchodné meno

Obchodné meno je označenie, pod ktorým sa vykonáva podnikateľská činnosť, najmä uzatvárajú obchody, vystupuje v úradnom styku. Právna úprava vychádza z toho, že obchodné meno je vlastnosť označenia jeho nositeľa, ktorú získava tým, že jej nositeľ je podnikateľom. V prípade fyzických osôb sa preberá § 9 ods. 1 ObZ.

Rovnako právnická osoba má svoj názov, ktorý je zároveň obchodným menom. Pod obchodným menom sa podnik prevádzkuje v právnom slova zmysle, možné je iné označenie prevádzkarne, než je obchodné meno jej nositeľa.

K § 13

Používanie obchodného mena

Preberajú sa pravidlá podľa pôvodného znenia § 9 ods. 4 a § 10 ods. 1 a 2 Obchodného zákonníka.

K § 14

Prevod a prechod obchodného mena

Preberajú sa pravidlá podľa pôvodného znenia § 11 ods. 1 a 4 Obchodného zákonníka.

K § 15

Ochrana obchodného mena

Na rozdiel od doterajšej úpravy sa ochrana obchodného mena reguluje odkazom na úpravu nekalej súťaže, ktorá je v súlade s režimom ochrany obchodného mena podľa Smernice Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/943 z 8. júna 2016 o ochrane nesprístupneného know-how a obchodných informácií (obchodného tajomstva) (Ú. v. EÚ L 157, 15.6.2016) (ďalej len „smernica (EÚ) 2016/943“).

K § 16

Obchodné dokumenty

Preberá sa pôvodné znenie § 3a Obchodného zákonníka.

K § 17

Subjekt verejného práva

Preberá sa pôvodné znenie § 261 ods. 3 až 5 Obchodného zákonníka.

K § 18
Druhy právnych predmetov

V nadväznosti na doterajší § 118 Občianskeho zákonníka sa zavádza všeobecný pojem „právny predmet", ktorý zahŕňa normatívne vymedzené zložky. Zároveň sa dopĺňa výslovný odkaz na práva duševného vlastníctva vzhľadom na ich význam v modernej spoločnosti a ekonomike.

K § 19
Použitie ustanovení o veciach

Zavádza sa všeobecné pravidlo o režime iných právnych predmetov, ktoré nemajú takú osobitnú a detailnú právnu úpravu ako veci. Ustanovenie predpokladá, že čo podľa tohto zákona platí pre veci, má platiť aj pre iné právne predmety. To však neplatí bezvýnimočne, pričom rozhodujúcim kritériom je povaha právneho predmetu a výslovné znenie zákona. Použitie ustanovení o veciach je potrebné posúdiť vždy individuálne, pričom miera ich použitia je determinovaná konkrétnym druhom právneho predmetu. Povaha niektorých právnych predmetov bude vylučovať výrazne väčšiu množinu ustanovení o veciach oproti iným právnym predmetom, ktoré, podobne ako veci, majú charakter absolútneho práva. Svojou povahou je od veci najvzdialenejšia pohľadávka, ktorá je relatívnym právom na plnenie. Zákon jej prisudzuje povahu samostatného predmetu právnych vzťahov najmä preto, aby mohla byť samostatným predmetom dispozície (možno ju zmluvne previesť), ako aj dedenia a inej sukcesie Jej relatívna povaha však vylučuje, aby jej bola prisudzovaná ochrana a režim spojený výlučne s absolútnymi právami (právo vindikácie, nepremlčateľnosť, osobitná deliktná ochrana absolútnych práv, vydržanie a podobne). Pri každom právnom predmete bude preto potrebné starostlivo skúmať, do akej miery sa žiada aplikovať ustanovenia o veciach a či je táto aplikácia odôvodniteľná podobnosťou povahy právneho predmetu k veciam. . Preto napríklad bude možné vydržať obchodný podiel, avšak vydržanie pohľadávky bude z jej povahy vylúčené.

K § 20
Majetok a imanie

Oproti predchádzajúcej úprave sa v prvej vete odseku 1 zavádza všeobecná definícia majetku na účely súkromného práva, ktorá zodpovedá významu tohto pojmu v ústavnoprávnom zmysle (napríklad čl. 12, 20 alebo 21 Ústavy Slovenskej republiky). Definícia zároveň vychádza z premisy, že osobe nemôže právne patriť nič, čo nie je právnym predmetom. Jej majetkom je teda súhrn všetkých právnych predmetov, resp. aktívnych hodnotových položiek, ktoré jej patria. V druhej vete je definovaný obchodný majetok v súlade s pôvodným znením § 6 ods. 1 Obchodného zákonníka.

V odseku 2 je definované imanie v súlade so zaužívaným významom tohto pojmu (obdobne pôvodné znenie § 6 ods. 2 Obchodného zákonníka). Imanie konkrétnej osoby je tvorené súhrnom jej majetku v zmysle odseku 1 a jej dlhov. Dôsledné rozlišovanie medzi majetkom a imaním je nevyhnutné z hľadiska určitosti a zrozumiteľnosti civilného kódexu. Aj z tohto dôvodu zákon napr. zavádza pojem „spoločné imanie manželov" (ďalej len „SIM"), ktorý exaktnejšie vystihuje jeho obsah a podstatu než pôvodné bezpodielové spoluvlastníctvo manželov alebo nevhodné alternatívy „spoločný majetok manželov" či „spoločné vlastníctvo manželov".

V odsekoch 3 a 4 sa preberá pôvodné znenie § 6 ods. 3 a 4 Obchodného zákonníka.

K § 21
Hnuteľné veci a nehnuteľné veci

Preberá sa pôvodné znenie § 119 ods. 1 a 2 Občianskeho zákonníka.

K § 22
Veci s digitálnymi prvkami

Preberá sa pôvodné znenie § 119a Občianskeho zákonníka.

K § 23
Zastupiteľné veci

V súlade s teóriou súkromného práva sa za zastupiteľnú považuje iba hnuteľná vec, ktorú možno nahradiť inou vecou toho istého druhu. Ide teda o objektívne kritérium, ktoré v pochybnostiach reflektuje spoločensky a obchodne zaužívanú prax, čo vyplýva z podpornej aplikácie zvyklostí podľa druhej vety. Nehnuteľnosti sú vždy nezastupiteľné.

K § 24
Spotrebiteľné veci

Ustanovenie vychádza z § 500 českého občianskeho zákonníka a vymedzuje spotrebiteľné veci v širšom zmysle. Nejde iba o tie hnuteľné veci, ktoré možno doslova spotrebovať (napr. potraviny), ale aj o tie, ktoré možno spracovať, predať alebo inak zužitkovať. Z daného hľadiska možno medzi spotrebiteľné veci zahrnúť aj peniaze.

K § 25
Živé zviera

Ustanovenie vychádza z pôvodného znenia § 118 ods. 1 a § 119 ods. 3 Občianskeho zákonníka s tým, že v odseku 1 sa zdôrazňuje, že živé zviera nie je vecou v právnom zmysle. Ak je na základe zákonných kritérií živé zviera právnym predmetom, aplikujú sa na jeho právny režim primerane

ustanovenia zákona o hnuteľných veciach. *A contrario* platí, že po uhynutí zvieraťa má kadáver režim hnuteľnej veci.

K § 26
Byty a nebytové priestory

Byty a nebytové priestory sú osobitným predmetom súkromnoprávnych vzťahov (pôvodný § 118 ods. 2 Občianskeho zákonníka), ako hmotné právne predmety. Právne vzťahy k nim sú upravené v štvrtej časti zákona, v rámci vecných práv. Vo všeobecnosti však platí, že na právny režim bytov a nebytových priestorov sa primerane použijú ustanovenia o nehnuteľných veciach.

K § 27
Práva, iné majetkové hodnoty, digitálny obsah a ovládateľné prírodné sily a energie

Ustanovenie vychádza z pôvodného § 118 ods. 1 Občianskeho zákonníka, pokiaľ ide o práva a iné majetkové hodnoty. Zdôrazňuje sa primerané použitie ustanovení o hnuteľných veciach, čo zodpovedá všeobecným východiskám právnej teórie. Pokiaľ ide o ovládateľné prírodné sily a energie, zavádza sa pravidlo, ktoré pragmaticky zodpovedá povahe týchto nehmotných právnych predmetov a korešponduje s obdobnou reguláciou v civilných kódexoch väčšiny európskych krajín (napr. § 285 a §292 rakúskeho občianskeho zákonníka, čl. 814 talianskeho občianskeho zákonníka, § 497 českého občianskeho zákonníka alebo čl. 713 švajčiarskeho ZGB).

K § 28
Súčasť právneho predmetu

Preberá sa pravidlo podľa pôvodného znenia § 120 ods. 1 Občianskeho zákonníka, ktorého pôsobnosť sa rozširuje na všetky právne predmety (nielen veci).

K § 29
Pozemky a stavby

V odseku 1 je vyjadrené všeobecne akceptované pravidlo o právnom režime priestoru, ktorý sa nachádza nad a pod povrchom pozemku. Tým však nie sú dotknuté osobitné predpisy, ktoré napr. upravujú právne vzťahy k právnym predmetom nachádzajúcim sa pod alebo nad zemským povrchom (nerasty, podzemné vody, vodné toky a pod.). Priestor nad a pod povrchom pozemku nie je ohraničený exaktnou výškou ani hĺbkou a pravidlo sa aplikuje podľa prirodzených okolností. Súčasťou pozemku sú aj všetky rastliny, ktoré na ňom rastú. Toto tradičné pravidlo bolo obsiahnuté už v pôvodnom znení § 295 ABGB, následne v § 84 návrhu Občianskeho zákonníka z roku 1937, v § 25 Občianskeho zákonníka z roku 1950 a prevzal ho aj nový český Občiansky zákonník v § 507. Občiansky zákonník z roku 1964 obdobné ustanovenie neobsahoval, avšak všeobecné pravidlo bolo akceptované judikatúrou (napr. R 56/1977). Začlenenie rastlín pod "superficies" nijakým spôsobom neobmedzuje zmluvnú dispozíciu s pozemkom a jeho plodmi, napr. na základe nájomnej zmluvy, podľa ktorej by mal nájomca právo na úrodu. Rovnako tým nie sú dotknuté osobitné predpisy o nájme poľnohospodárskych pozemkov (aktuálne zákon č. 504/2003 Z. z.), úprave vlastníckych vzťahov k pôde a inému poľnohospodárskemu majektu (aktuálne zákon č. 229/1991 Zb.) a podobne.

V odseku 2 sa preberá pôvodné znenie § 120 ods. 2 Občianskeho zákonníka.

K § 30
Príslušenstvo veci

V odseku 1 sa preberá pravidlo podľa pôvodného znenia § 121 ods. 1 Občianskeho zákonníka. Ak nemožno na základe uvedených kritérií jednoznačne posúdiť, či ide o príslušenstvo veci, resp. či existuje medzi dvoma vecami vzťah hlavnej veci a jej príslušenstva, odkazuje zákon na zvyklosti. Ide teda o objektívne kritérium, ktoré v pochybnostiach zohľadňuje spoločensky a obchodne zaužívanú prax.

Odsek 2 zavádza efektívne pravidlo vo vzťahu k príslušenstvu veci, ktoré je od hlavnej veci odlúčené iba dočasne (obdobne § 510 ods. 1 českého občianskeho zákonníka).

K § 31
Príslušenstvo bytu a nebytového priestoru

Preberá sa pravidlo podľa pôvodného § 121 ods. 2 Občianskeho zákonníka, ktoré je doplnené o nebytové priestory a prirodzený korektív trvalého užívania.

K § 32
Príslušenstvo pohľadávky

Ustanovenie o príslušenstve pohľadávky vychádza z pôvodného znenia § 122 ods. 3 Občianskeho zákonníka s tým, že sa vypúšťa obsolentný pojem „poplatok z omeškania", ktorý sa v novom civilnom kódexe nepoužíva. Príslušenstvom pohľadávky sú všetky druhy úrokov (plurál), a to nielen úverový úrok alebo úrok z pôžičky, ale aj dojednaný a zákonný úrok z omeškania, alebo iný druh úroku, na ktorom sa strany dohodnú.

K § 33
Právny režim príslušenstva

Ustanovenie vyjadruje všeobecne akceptovaný princíp (*accessorium principale sequitur*), z ktorého vychádzal aj § 130 Občianskeho zákonníka z roku 1950. Keďže absencia tohto pravidla v pôvodnom znení OZ vyvolávala v praxi viacero polemických otázok, je jeho normatívne zakotvenie opodstatnené (obdobne po zrušení Občianskeho zákonníka aj § 510

ods. 2 českého občianskeho zákonníka). Akcesorický charakter príslušenstva môže byť vylúčený dohodou strán alebo zákonom. Typickým príkladom je postúpenie istiny pohľadávky bez jej príslušenstva a pod.

K § 34
Plody a úžitky

Definícia plodov a úžitkov vychádza zo základnej teórie súkromného práva. Plody sú vnímané v užšom zmysle ako *fructus naturales*, teda ako hospodársky výťažok plodonosného právneho predmetu, pravidelne generovaný jeho prirodzenou povahou. Typicky ide o organické plody, ako napr. úroda, znáška, mláďatá zvierat a pod., alebo o anorganické plody, ako napr. vyťažená ruda, piesok, štrk a pod.

Úžitky sú rovnako vymedzené v užšom zmysle ako *fructus civiles* (civilné plody) a predstavujú výnos generovaný právnou podstatou právneho predmetu. Ide napríklad o úrok, nájomné alebo dividendu.

K § 35
Prevoditeľnosť právnych predmetov

Ustanovenie nemá v súčasnom práve ekvivalent. Obsahovo však nedochádza k zmene; zavádza sa len základné pravidlo prevoditeľnosti právnych predmetov. Výnimky budú vyplývať zo zákona (*res extra commercium*).

K § 36
Právny titul prevodu

Slovenská doktrína a judikatúra tradične vychádza zo systému kauzálnej tradície, teda rozlišovania medzi právnym dôvodom prevodu (*iustus titulus adquirendi*) a právnym spôsobom nadobudnutia vlastníctva (*modus adquirendi*). Výslovná úprava tohto princípu bola ustanovená v § 133 Občianskeho zákonníka, ktorého dikcia však reflektuje len prevody na základe zmluvy.

Titulom prevodu však nemusí byť len zmluva, ale aj záväzok vzniknutý z iného dôvodu (napr. z bezdôvodného obohatenia).

Navrhovaná úprava teda všeobecne upravuje, že na prevod právneho predmetu sa vyžaduje v prvom rade záväzok k tomuto prevodu (*titulus*). Konkrétny modus sa líši podľa druhu právneho predmetu a je upravený v časti o vecných právach.

Zároveň sa v druhej vete upravuje, že v prípade zápisu do katastra nehnuteľností alebo iného majetkového registra titulus musí byť zrejmý zo zmluvy, ktorá sa predkladá na registráciu. Zmluva, na základe ktorej sa predávajúci zaväzuje previesť právny predmet, môže, ale nemusí byť obsiahnutá v tej listine, ktorá sa predkladá na účely registrácie v osobitnom registri. Ak tomu tak nie je, musí listina predkladaná na účely registrácie odkazovať na záväzok (*titulus*).

Ak teda napr. strany uzavrú zmluvu, ktorou sa predávajúci zaviaže previesť vlastníctvo k nehnuteľnosti, pričom však táto zmluva upravuje aj ďalšie právne vzťahy medzi nimi, nemusí byť táto zmluva podkladom na vklad do katastra nehnuteľností, ale strany môžu svoj záväzok splniť uzatvorením zmluvy, na základe ktorej dôjde k samotného prevodu. Táto zmluva musí odkazovať na obligačnú zmluvu alebo z nej odkaz na obligačnú zmluvu musí byť zrejmý.

Ak záväzok previesť právny predmet vznikol z bezdôvodného obohatenia, bude zmluva, na základe ktorej sa bude realizovať registrácia prevodu, odkazovať na tento právny dôvod vzniku záväzku alebo z nej tento odkaz bude zrejmý.

K § 37
Prevod práv, ktoré prevodca nemá

Navrhuje sa legislatívne zakotviť zásadu *nemo plus iuris ad alium transferre potest quam ipse habet*. Táto zásada je v civilnom práve všeobecne akceptovaná (R 56/2021). Absencia jej výslovného vyjadrenia v zákone však znižovala prehľadnosť a zrozumiteľnosť právnej úpravy. V doktríne a judikatúre sa opakovane riešila otázka prelomenia tejto zásady. Skutkové podstaty tzv. „nadobudnutia od nevlastníka“ upravujú príslušné ustanovenia o vecných právach.

K § 38
Rozpor so zmluvou

Navrhované ustanovenie nemá ekvivalent v súčasnom práve, zároveň však nejde o vecnú zmenu, pretože toto pravidlo je potvrdené ustálenou judikatúrou (R 35/2004) a literatúrou.[6] Navrhuje sa preto výslovne ustanoviť, že porušenie zmluvy s treťou osobou nemá vplyv na vecnoprávnu dispozíciu. Tým samozrejme nie sú dotknuté obligačné účinky podľa porušenej zmluvy, spravidla nárok na náhradu škody alebo iné následky.

K § 39
Právny úkon

Preberá sa pôvodná definícia podľa § 34 Občianskeho zákonníka s tým, že sa zdôrazňuje samotný právny úkon ako primárny zdroj (právny dôvod) vzniku, zmeny alebo zániku práv alebo povinností, popri právnych predpisoch.

[6] Melzer, F. Právní jednání a jeho výklad. Brno: Václav Klemm – Vydavatelství a nakladatelství, 2009, s. 122; Gyárfáš, J. § 39 [Neplatnosť právneho úkonu pre rozpor so zákonom alebo jeho obchádzanie alebo pre rozpor s dobrými mravmi]. In: Števček, M. a kol. Občiansky zákonník I. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 282, marg. č. 6.

K § 40
Základné náležitosti právneho úkonu

Preberá sa doterajšia úprava § 37 ods. 1 a 3 Občianskeho zákonníka. Pred posúdením, či je úkon neurčitý, je najprv nevyhnutné aplikovať všetky metódy výkladu vôle. Ak akoukoľvek metódou výkladu možno dospieť k určitému obsahu právneho úkonu, nemožno aplikovať sankciu neplatnosti.

K § 41
Počiatočná nemožnosť plnenia

Návrh zákona sa odchyľuje od doterajšej úpravy, podľa ktorej počiatočná nemožnosť plnenia spôsobovala neplatnosť právneho úkonu (§ 37 Občianskeho zákonníka).

Rekodifikačná komisia zvažovala zachovanie súčasnej úpravy alebo príklon k modernej úprave, podľa ktorej počiatočná nemožnosť plnenia nespôsobuje neplatnosť (čl. 4:102 PECL, čl. II.-7.102 DCFR, čl. 3.1.3 UNIDROIT a § 311a nemeckého BGB v znení po Schuldrechtmodernisierung v roku 2002). Navrhuje sa príklon k modernejšej variante, a to z nasledovných dôvodov).

Zachovanie platnosti zmluvy lepšie chráni zmluvnú autonómiu strán, pretože sa rešpektujú následky, ktoré si strany slobodne dojednali. Nemožný dlh, samozrejme, nebude splniteľný. Takúto situáciu detailne upravuje systém následkov nesplnenia, ktorým sa budú spravovať práva a povinnosti strán bez toho, aby bolo nevyhnutné zneplatňovať zmluvu. V prvom rade veriteľ nebude mať možnosť požadovať splnenie, bude však mať iné prostriedky nápravy nesplnenia, ak budú splnené zákonné podmienky. Ak je nesplnenie ospravedlnené (napr. predávajúci sa zaviazal predať vec, ktorá bola medzitým bez jeho vedomia zničená), bude mať veriteľ právo odoprieť vzájomné plnenie a odstúpiť od zmluvy. Ak nejde o ospravedlnené nesplnenie (napr. predávajúci sa vedome zaviazal predať vec, ktorá bola medzitým zničená), bude mať veriteľ k dispozícii aj ďalšie nároky, vrátane nároku na náhradu škody, a to v rozsahu pozitívneho zmluvného záujmu.

K § 42
Úžera

Preberá sa definícia úžery podľa pôvodného § 39a Občianskeho zákonníka aj s následkom neplatnosti.

K § 43
Nedostatok spôsobilosti na právne úkony

Predpokladom platného úkonu je v súlade s doterajšou úpravou § 38 ods. 1 Občianskeho zákonníka spôsobilosť konajúcej osoby na právne úkony. V prípadoch vymenovaných v odseku 2 však nespôsobilosť na právne úkony nebráni platnosti zmluvy, pretože nie je dôvod chrániť nespôsobilú konajúcu osobu, práve naopak, v týchto prípadoch by popretie existencie danej zmluvy bolo na ťarchu nespôsobilej osoby a limitovalo by bežný právny styk s osobami nespôsobilými na právne úkony v prípade zmlúv s nízkou hodnotou (napr. kúpa zmrzliny maloletým).

K § 44
Psychická porucha

Ustanovenie rieši situáciu, keď konajúca osoba uskutočnila prejav vôle v dočasnej duševnej poruche, hoci inak bola spôsobilána právne úkony (či už plne alebo obmedzene). Pod duševnou poruchou treba rozumieť aj stav bezvedomia, napr. v dôsledku hypnózy.

Odsek 1 vychádza z § 38 ods. 2 Občianskeho zákonníka, pričom jeho znenie sa v prvej vete preberá s redakčnými zmenami. Vychádza sa z toho, že prejav vôle v duševnej poruche je natoľko závažnou skutočnosťou, že právny úkon na tomto prejave založený treba sankcionovať neplatnosťou.

Druhá veta odseku 1 ustanovuje, že napriek nespôsobilosti na právny úkon bude právny úkon predsa len platný, ak ide o zmluvu výlučne na prospech nespôsobilému alebo ak ide o bežnú zmluvu nízkej hodnoty, ktorá nie je v neprospech nespôsobilého. Účelom tohto ustanovenia je aspoň čiastočná ochrana druhej zmluvnej strany, keďže pri takýchto zmluvách by sankcia neplatnosti mohla pôsobiť príliš tvrdo a neúčelne.

Odsek 2 je inšpirovaný úpravou čl. 96 § 2 projektu nového poľského Občianskeho zákonníka[7] (ďalej len „pPKC“) a predstavuje výnimku z odseku 1 čo sa týka sankcie neplatnosti. Dôvodom úpravy je skutočnosť, že neplatnosť právneho úkonu je stanovená na ochranu konajúcej osoby. Ak si však táto osoba psychickú poruchu spôsobila sama, nie vždy by si mala túto ochranu zaslúžiť. Právny úkon ako dôsledok duševnej poruchy konajúcej osoby bude preto platný – napriek splneniu podmienok pre jeho neplatnosť podľa odseku 1, ak si túto poruchu konajúca osoba spôsobila sama (v objektívnom význame). Na druhej strane, odopretie ochrany nemôže byť bezbrehé, preto platnosť právneho úkonu

[7] https://eli.gov.pl/eli/DU/2022/1360/ogl/pol?utm_source=chatgpt.com

bude podmienená existenciou aspoň jednej z podmienok podľa písmen a) alebo b).

Podľa podmienky uvedenej v písmene a) sa ochrana konajúcej osobe v podobe neplatnosti poskytne, len ak nevedela ani nemusela vedieť, že u nej nastane predmetná psychická porucha. Napríklad niet dôvodu chrániť konajúcu osobu, ktorá požíva omamné prostriedky, pričom vie, že takéto požívanie u nej povedie k duševnej poruche. Druhá podmienka chráni nespôsobilú osobu pred prípadným zneužitím jej stavu zo strany adresáta. Preto ak adresát vedel alebo musel vedieť o duševnej poruche, potom bude právny úkon neplatný, i keď si psychickú poruchu nespôsobilá osoba spôsobila sama.

V prípade, ak ide o zmluvu podľa druhej vety odseku 1, tak sa odsek 2 nepoužije. Zmluva za splnenia podmienok druhej vety odseku 1 bude vždy platná, bez ohľadu na splnenie podmienok podľa odseku 2.

K § 45
Nedovolenosť právneho úkonu

V súlade so všeobecnou zásadou preferencie platnosti právnych úkonov sa navrhuje reštriktívnejšie znenie predchádzajúceho § 39 Občianskeho zákonníka. Rozpor s dobrými mravmi ako dôvod neplatnosti ostáva zachovaný.

Pokiaľ ide o rozpor so zákonom, je potrebné posudzovať, či daná norma výslovne ustanovuje neplatnosť ako následok jej porušenia (napr. čl. 101 ods. 2 ZFEÚ) (*lex perfecta*). Ak nie, je potrebné prihliadať na jej zmysel a účel. Ako inšpiráciu možno použiť demonštratívny výpočet v čl. 15:102 PECL[8] – teda účel porušenej normy, okruh osôb chránených danou normou, iné sankcie ukladané za porušenie danej normy, vážnosť porušenia, úmysel pri porušení a blízkosť medzi porušením a dotknutým právnym úkonom. Čl. 3.3.1 UNIDROIT k tomuto demonštratívnemu katalógu dopĺňa ešte zváženie, či plnenie zmluvy nevyhnutne zahŕňa porušenie dotknutej normy a rozumné očakávania strán.

Z uvedeného vyplýva, že nie každý rozpor so zákonom nevyhnutne spôsobuje neplatnosť právneho úkonu. Ak zákazová norma výslovne nevyžaduje neplatnosť, je potrebné skúmať, či si účel tejto normy vyžaduje neplatnosť úkonu, alebo či postačí iná sankcia (napr. administratívna pokuta). Typicky nepôjde o neplatnosť, ak sa zákaz netýka obsahu právneho úkonu, ale spôsobu, miesta a času urobenia právneho úkonu, alebo ak zákaz smeruje iba voči jednej strane.[9]

Taktiež Ústavný súd SR konštatoval, že súdy musia zistiť účel zákazovej normy, a to zvlášť, či „je ním (a) ochrana všeobecného záujmu, (b) alebo ochrana jednotlivca. Ak je predmetom právneho vzťahu napríklad lekársky prístroj, ktorý nespĺňa zákonom stanovené parametre, možno si predstaviť, že takáto nájomná zmluva je absolútne neplatná, pretože jej naplňovanie by ohrozovalo verejné zdravie. Tu je účelom ochrana zdravia ako verejnej hodnoty. V iných prípadoch by nedodržanie zákonom požadovaných vlastností mohlo spôsobiť nejakú sankciu podľa správneho práva, ale nie neplatnosť zmluvy“ (II. ÚS 294/2018).

Opustenie obchádzania zákona ako samostatnej skutkovej podstaty neplatnosti je v súlade s právnou vedou, podľa ktorej sa účel zákona v rámci výkladu považuje za jeho súčasť a rozpor s účelom zákona je teda rozpor so samotným zákonom. Inými slovami, vypustenie obchádzania zákona by nemalo zakladať vecnú zmenu, pretože obchádzajúce úkony by sa mali považovať za rozporné so zákonom.[10]

Rekodifikačná komisia zvažovala aj “rozpor s verejným poriadkom” ako samostatnú skutkovú podstatu neplatnosti. Túto skutkovú podstatu však nezapracovala, pretože pojem verejný poriadok je tradične využívaný v kontexte medzinárodného procesného práva a arbitrážneho práva. V kontexte hmotného práva vystačí pojem dobrých mravov, ktorý napr. podľa autorov nemeckého BGB zahŕňa aj verejný poriadok.[11]

V odseku 2 sa preberá doterajšia úprava § 3 ods. 1 Obchodného zákonníka a aplikácia tejto normy sa zároveň rozširuje aj na právne vzťahy mimo podnikania. Ide o premietnutie zásady, že rozpor s verejnoprávnymi normami, ktoré ukladajú povinnosti len jednej strane právneho úkonu, nezakladá bez ďalšieho neplatnosť právneho úkonu zasahujúcu z povahy veci aj do právneho postavenia druhej strany. Len samotný fakt, že konajúca osoba uskutočnila právny úkon v rámci činnosti, na ktorú nemá oprávnenie, nevedie k neplatnosti právneho úkonu. To samozrejme nevylučuje, že neplatnosť môže pre rozpor s konkrétnymi normami ustanoviť

[8] Principles of European Contract Law (PECL): https://max-eup2012.mpipriv.de/index.php/Principles_of_European_Contract_Law_%28PECL%29?utm_source=chatgpt.com

[9] Kletečka, A. Koziol/Weber. Grundriss des bürgerlichen Rechts. Band I. Allgemeiner Teil, Sachenrecht, Familienrecht. 13. Auflage. Manz: Wien, 2006, s. 175.

[10] Pozri Melzer, F. Právní jednání a jeho výklad. Brno : Václav Klemm – Vydavatelství a nakladatelství, 2009, s. 125 a tam citovaná literatúra; Flume, W. Allgemeiner Teil des bürgerlichen Rechts. Zweiter Band. Das Rechtsgeschäft. Band I. Vierte, unveränderte Auflage. Berlin: Springer-Verlag, 1992, s. 350-351.

[11] Flume, W. Allgemeiner Teil des bürgerlichen Rechts. Zweiter Band. Das Rechtsgeschäft. Band I. Vierte, unveränderte Auflage. Berlin: Springer-Verlag, 1992, s. 365-367.

osobitný predpis. Takisto táto úprava nevylučuje administratívnoprávnu a prípadne inú zodpovednosť konajúcej strany za porušenie príslušných predpisov tým, že danú činnosť realizuje bez príslušného oprávnenia.

K § 46
Zastretý právny úkon

Preberá sa pravidlo podľa pôvodného znenia § 41a ods. 2 Občianskeho zákonníka s obsahovým spresnením. Či konkrétna osoba nemusela o zastretí vedieť sa posudzuje podľa úvodných ustanovení zákona o náležitej starostlivosti.

K § 47
Domnienka platnosti právneho úkonu

V spojitosti s osobitným ustanovením o výklade prejavu vôle v prospech platnosti právneho úkonu sa navrhuje v zákonnom texte výslovne reflektovať základné doktrinálne východisko a ústavnoprávnu judikatúru o preferencii platnosti právnych úkonov[12]. Tento princíp bol už v rímskom práve vyjadrený ako „actus interpretandus est potius, ut valeat quam, ut pereat“[13] alebo zjednodušene *„potius valeat actus quam pereat“*. Citovaný princíp je obdobne vyjadrený aj v § 574 českého občianskeho zákonníka.

Neplatnosť je reštriktívnou výnimkou, ku ktorej možno dospieť iba v prípade, ak právny úkon za žiadnych okolností neobstojí ako platný. Samotná pochybnosť o platnosti právneho úkonu teda nepostačuje na záver o jeho neplatnosti. Zákonná domnienka je síce vyvrátiteľná, vyžaduje sa však nepochybný a jednoznačný záver o neplatnosti právneho úkonu.

K § 48
Spôsob prejavu vôle

Navrhovaný odsek 1 vychádza z § 35 ods. 1 Občianskeho zákonníka, pričom okrem terminologickej úpravy sa doplnila zmienka o tom, že prejav vôle môže byť uskutočnený aj automatizovanou činnosťou elektronického alebo iného systému, teda bez klasického chápania prejavenia vôle, keďže v skutočnosti konajúca osoba neprejavuje vôľu v čase, v ktorom vzniká právny úkon, ale vopred, pri nastavení systému. Ide o prípady predajných automatov, internetových služieb, ale aj umožnenia vstupu do dopravného prostriedku otvorením dverí. Hoci sa tieto činnosti aj dnes dali považovať za prejavy vôle, ich explicitným zakotvením do zákona sa vyrieši sporná otázka tzv. faktických zmluvných vzťahov, teda či z takýchto činností skutočne vzniká zmluvný vzťah založený na prejavoch vôle, alebo len vzťah zmluvnému podobný založený len na jednom prejave vôle a na jednej činnosti obdobnej prejavu vôle. Podľa návrhu už v takejto súvislosti nebude pre faktické zmluvné vzťahy miesta.

Navrhuje sa neprevziať dovetok § 35 ods. 1 („alebo iným spôsobom nevzbudzujúcim pochybnosť o tom, čo chcel účastník prejaviť“), pretože metodológia výkladu by mala byť opačná. Ak prejav vzbudzuje pochybnosti, je potrebné na neho aplikovať metódy výkladu právneho úkonu, aby sa zistilo, či jeho obsah v konečnom dôsledku je alebo nie je dostatočne určitý. Pri súčasnom znení by akýkoľvek prejav vzbudzujúci pochybnosti vypadával z definície právnych úkonov a tým pádom by bolo sporné, či na neho možno aplikovať pravidlá výkladu.

Úprava mlčania sa presúva z ustanovenia o momente uzavretia zmluvy (§ 44 ods. 1 doterajšej úpravy Občianskeho zákonníka) do ustanovenia o spôsobe prejavu vôle, čo zodpovedá zmyslu tejto úpravy.

V súlade s doterajšou doktrínou sa zachováva norma, že mlčanie neznamená bez ďalšieho akceptáciu. Mlčanie však v spojení s ďalšími skutočnosťami môže zakladať akceptáciu. Môže ísť napr. o prípady, kedy to plynie z povahy právneho úkonu, alebo ak s mlčaním tento následok spojuje osobitný predpis, alebo ak povinnosť osvedčiť sa vyplýva z požiadavky vzájomnej dôvery v právnom styku.[14] Podobne aj v komparatívnej literatúre možno identifikovať záver, že mlčanie zakladá akceptáciu najmä v prípade, ak je to medzi stranami dohodnuté (napr. v rámcovej zmluve), ak to vyplýva zo zavedenej praxe medzi stranami alebo zo zvyklostí.[15]

Predchádzajúca dohoda strán sa ako jedna zo skutkových podstát akceptácie mlčaním výslovne dopĺňa do zákona (identicky aj čl. 6.4 ods. 4 maďarského Občianskeho zákonníka).

Ďalej sa dopĺňa osobitná úprava.

V neposlednom rade sa podľa vzoru § 863 ods. 1 rakúskeho ABGB výslovne upravuje aj situácia, kedy z kontextu niet pochýb o vôli, ktorá mala byť mlčaním alebo nečinnosťou prejavená.

---

[12] ÚS SR: sp. zn. I. ÚS 242/2007, I. ÚS 243/2007, IV. ÚS 340/2012, IV. ÚS 15/2014, I. ÚS 640/2014, I. ÚS 184/2015, II. ÚS 294/2018; NS SR: sp. zn. 6 MCdo 21/2011, 4 Cdo 132/2007, 4 Cdo 95/2019, 2ObdoV/9/2020, 6Cdo/80/2021..

[13] Digesta, kniha 45, titul 1, frg. 80.

[14] Luby, Š. Základy všeobecného súkromného práva. III. vydanie pôvodného diela. Heuréka: Šamorín, 2002, s. 71 a 76.

[15] Kröll, S., Mistelis, L., Viscasillas, P. P. (eds.). UN Convention on Contracts for the International Sale of Goods (CISG). C. H. Beck : Munich, 2011, s. 267; podobne napr. oficiálny komentár k UNIDROIT 2016, s. 43

Naďalej samozrejme platí, že len z dôvodu, že to bolo uvedené v návrhu, nemôže mlčanie zakladať akceptáciu.[16]

K § 49
Spoločný prejav vôle

Cieľom návrhu je upraviť okamih prejavenia vôle v prípadoch, ak si jeden prejav vôle vyžaduje vôľu viacerých osôb. Napríklad ak za právnickú osobu konajú navonok dvaja členovia štatutárneho orgánu, prejav vôle tejto právnickej osoby si vyžaduje vôľu aspoň dvoch členov tohto orgánu. V takýchto prípadoch nejde o dva, ale len o jeden spoločný prejav vôle. Ak teda jeden štatutár napríklad včas podpíše prijatie návrhu zmluvy, no druhý ho podpíše až po uplynutí lehoty na prijatie návrhu, prijatie návrhu sa nebude považovať za včasné.

Tieto prípady treba odlíšiť od situácie, keď nejde o spoločný prejav vôle, hoci sa na dokonanie právneho úkonu vyžadujú viaceré zhodné prejavy vôle. Napríklad ak by išlo o zmluvu, kde by na strane dlžníka alebo veriteľa vystupovalo viacero osôb. Z logiky veci sa však aj v týchto prípadoch uplatní obdobné pravidlo, a síce, že právny úkon nebude dokonaný, kým neprejavia vôľu všetky konajúce subjekty. Tam však normovanie takéhoto pravidla nie je potrebné. Návrh je inšpirovaný čl. 64 pPKC.

K § 50
Schválenie orgánom verejnej moci

Navrhované ustanovenie nemá v doterajšom práve ekvivalent. Jeho účelom je legislatívne zakotviť riešenie dosiahnuté judikatúrou, podľa ktorého ak zákon vyžaduje schválenie určitého prejavu vôle orgánom verejnej moci, najmä súdom (napr. právny úkon zákonného zástupcu), nejde o podmienku účinnosti právneho úkonu, ale o skutočnosť potrebnú na zavŕšenie (dokonanie) právneho úkonu (R 12/1988 obč.). Podľa odseku 1 preto takéto schválenie predstavuje konštitutívny prvok právneho úkonu, bez naplnenia ktorého nemožno o právnom úkone vôbec hovoriť. Ustanovenie však dopadá len na prípady, keď ide o schválenie orgánom verejnej moci, nie orgánom napr. právnickej osoby. Ak ide o tento druhý prípad, schválenie nie je predpokladom existencie právneho úkonu, ale môže ísť o podmienku jeho účinnosti. Z odseku 1 zároveň vyplýva, že predmetom schválenia nie je samotný právny úkon (keďže ten ešte právne neexistuje), ale prejav vôle tej osoby, pri ktorej sa toto schválenie vyžaduje. Ak preto tento prejav vôle smeruje k uzavretiu zmluvy, predmetom schválenie nebude samotná zmluva, ale len jej uzavretie ako prejav vôle príslušnej strany.

Zároveň je potrebné chrániť pozíciu druhej strany, ktorá nie je oprávnená o schválenie požiadať, ale zároveň je viazaná tým, že po prípadnom schválení bude právny úkon pre ňu záväzný. Nie je prípustné, aby takáto strana bola prejavom vôle viazaná po neobmedzenú dobu. Preto sa ustanovuje, že na schválenie lehotu je buď dojednaná lehota alebo – pri absencii dohody – je táto lehota tri roky.

Ak táto lehota uplynie márne, potom sa podľa odseku 2 na neskoro udelený súhlas nebude prihliadať. Dôsledkom je to, že prejav vôle sa už nikdy nebude považovať za uskutočnený; ak išlo o zmluvy, tak strany ňou nebudú nijako viazané a plnenie z takejto zmluvy bude plnením bez právneho dôvodu. Dôvodom je ochrana pred dlhodobým a neistým stavom, počas ktorého by boli strany svojimi prejavmi vôle zviazané.

K § 51
Nahradenie prejavu vôle rozhodnutím súdu

Ustanovenie, vychádzajúce z čl. 69 pPKC, nemá v doterajšom práve ekvivalent, i keď odsek 1 zodpovedá úprave Civilného sporového poriadku. Keďže však ide o otázku hmotného práva, návrh ju komplexne začleňuje do Občianskeho zákonníka. Odsek 1 vo svojej podstate zakladá fikciu, že prejav vôle, ktorého povinnosť uskutočnenia je uložená rozhodnutím súdu, sa právoplatnosťou tohto rozsudku považuje za uskutočnený, a to v znení tohto rozsudku. Ustanovenie sa aplikuje vo všetkých prípadoch, keď z hmotného práva má žalovaný povinnosť uskutočniť určitý prejav vôle, ako napríklad povinnosť uzavrieť určitú zmluvu.

Odsek 2 rieši otázku hmotnoprávnej povahy právoplatného rozsudku v prípade, ak nahrádzaný prejav vôle smeruje k uzavretiu zmluvy. Ak rozsudok plne zodpovedá žalobe, tak takýto rozsudok nahrádza takúto zmluvu ako celok (nahrádza sa ňou teda aj prejav vôle žalobcu aj žalovaného), pričom sa právoplatnosťou rozsudku považuje zmluva za uzavretú. Vychádza sa z toho, že žalobca svoju vôľu uzatvoriť zmluvu prejavil už podaním žaloby, a teda právoplatnosťou rozsudku ukladujúceho žalovanému uzatvorenie tejto zmluvy postačuje na jej vznik. Nie je potrebné vnímať rozsudok ako ofertu žalovaného, ktorá by si vyžadovala ďalší úkon (akceptáciu) zo strany žalobcu. Na kataster v takomto prípade bude postačovať predloženie zmluvy, nie aj žaloby. Z toho zároveň vyplýva, že samotná žaloba nemusí spĺňať napr. zákonné požiadavky na formu právneho úkonu, ktoré by inak musel spĺňať návrh na uzavretie danej zmluvy. Napríklad ak ide o uzavretie zmluvy o prevode nehnuteľnosti, tak podpis žalobcu nemusí

[16] Identicky Kröll, S., Mistelis, L., Viscasillas, P. P. (eds.). UN Convention on Contracts for the International Sale of Goods (CISG). C. H. Beck : Munich, 2011, s. 269.

byť úradne osvedčený. Na druhej strane, ak rozsudok nezodpovedá žalobe – teda ak súd priznal žalobcovi len to, na čo ma právo v rozsahu menšom ako petit žaloby (infra petita) –, tak sa rozsudok považuje len za návrh žalovaného na uzavretie zmluvy. Na uzavretie bude ešte potrebné prijatie tohto návrhu zo strany žalobcu. Žalobcovi sa tak dáva možnosť zvážiť, či naozaj chce uzavrieť zmluvu, ktorá nezodpovedá úplne tomu, k čomu smerovala jeho vôľa pri podaní žaloby. Keďže ide o návrh, tento návrh zaniká, ak sa neprijme v primeranej lehote. V takýchto prípadoch bude potrebné na kataster predložiť rozsudok ako aj prijatie návrhu. Toto prijatie návrhu musí pritom zodpovedať zákonným či zmluvným požiadavkám, musí napr. zodpovedať predpísanej forme.

K § 52
Základné ustanovenia

Odsek 1 prvá veta vychádza z § 45 ods. 1 Občianskeho zákonníka. Na rozdiel od neho však okamih pôsobenia adresovaného prejavu vôle spája s dôjdením prejavu vôle adresátovi nielen, ak je adresát neprítomný, ale všeobecne pre všetky prípady prejavov vôle, ktoré sú adresované konkrétnym osobám. Aj pri prítomnom adresátovi možno totiž hovoriť, že mu prejav vôle došiel, akurát že mu došiel v zásade v okamihu jeho uskutočnenia.

Odsek 1 nad rámec súčasnej úpravy precizuje tzv. teóriu dôjdenia, ktorá sa čo do podstaty zhoduje s doktrinálnymi názormi. Podľa tejto teórie pre pôsobenie adresovaného prejavu vôle určeného konkrétnemu adresátovi je rozhodným okamih, keď tomuto adresátovi prejav dôjde. V súlade s doterajšími názormi sa normuje, že týmto okamihom je okamih, keď sa prejav dostal do dispozície adresáta, napr. do jeho poštovej alebo emailovej schránky. Ďalšou podmienkou je, aby sa adresát s týmto prejavom oboznámil alebo mohol oboznámiť. Táto podmienka nebude splnená, ak napríklad prejav vôle bude v jazyku, ktorý adresát neovláda. Zároveň z pojmu „mohol“ treba vyvodiť, že nie je relevantné, či sa adresát s prejavom skutočne oboznámil.

Pojem „bežné okolnosti“ bol do úpravy zaradený, aby sa pri zisťovaní dôjdenia kládla otázka: „Ak by boli bežné, normálne okolnosti, kedy by sa mohol adresát oboznámiť s prejavom vôle?“. Tento pojem teda eliminuje všetky objektívne nezvyčajné okolnosti, ktoré sa pri posudzovaní dôjdenia nezohľadňujú. Napríklad nebude relevantné, ak bol adresát na dovolenke, pracovnej ceste, návšteve či v nemocnici. Návrh totiž vychádza zo stanoviska, že každý by sa mal starať o svoje záležitosti a mal by pre takéto prípady prijať potrebné opatrenia, napr. splnomocniť vopred určitú osobu. Takéto nezvyčajné okolnosti by nemali ísť na ťarchu konajúcej osoby, teda odosielateľa. Na druhej strane, podmienka, že sa prejav vôle dostal do dispozície adresáta musí byť vždy splnená. Z pojmu „bežné okolnosti“ treba taktiež vyvodiť, že prejav vôle sa bude považovať za dôjdený, keď sa s ním bežne ľudia oboznamujú. Napríklad nie je bežné, že sa ľudia oboznamujú s obsahom svojich poštových schránok po určitej večernej alebo poobednej hodine. Preto by sa prejav mal považovať za doručený až na druhý deň. Rovnako nie je bežné, že si ľudia idú na poštu vyzdvihnúť zásielku, o ktorej boli upovedomení tzv. „žltým lístkom“, ešte v ten istý deň.

Pravidlá pre určovanie, či prejav vôle došiel adresátovi, sú v zásade dispozitívne. Strany si preto môžu upraviť okamih dôjdenia aj inak. Na druhej strane však nemôžu popierať charakter adresovaných právnych úkonov. Ich účelom je totiž komunikovať inej osobe určitý obsah, preto by malo byť vždy zabezpečené, že adresát má možnosť sa s prejavom oboznámiť. Nie je preto vylúčená taká dohoda, že určité prejavy vôle týkajúce sa bytového domu sa budú považovať za dôjdené vyvesením spoločných priestoroch bytového domu (ide tu vlastne o vymedzenie dispozičnej sféry). Naopak, vylúčené by malo byť, aby sa za dôjdený prejav vôle považoval aj prejav, ktorý nebol nikdy odoslaný či inak sprístupnený adresátovi.

Odsek 2 Navrhované ustanovenie – inšpirované § 570 ods. 2 českého občianskeho zákonníka – nemá v doterajšom práve ekvivalent. Účelom odseku 1 je ustanoviť, odkedy pôsobí prejav vôle adresovaný adresátovi, ktorý má obmedzenú spôsobilosť na právne úkony, ako aj adresátovi, ktorý vôbec nie je spôsobilý na právne úkony. V takýchto prípadoch prejav vôle pôsobí, len ak dôjde jeho zákonnému zástupcovi (vrátane opatrovníka), a od okamihu, keď zákonnému zástupcovi dôjde. Nie je pritom potrebné, aby prejav vôle došiel aj samotnému adresátovi.

Odsek 2 ustanovuje výnimku pre adresátov, ktorí majú zákonného zástupcu, pretože majú aspoň obmedzenú spôsobilosť na právne úkony. Ak prejav vôle určený takýmto adresátom je primeraný ich vôľovej a rozumovej vyspelosti alebo ak je im výlučne na prospech, potom tento prejav voči nim pôsobí, len čo im dôjde. Ak však došiel skôr ich zákonnému zástupcovi (vrátane opatrovníka), tak pôsobí už od tohto skoršieho okamihu. Prejav vôle bude pritom voči adresátovi pôsobiť aj v prípade, ak došiel len jemu, ale nie je zákonnému zástupcovi. Prejav vôle, ktorý už raz začal pôsobiť, nestráca túto účinnosť len preto, že vôbec nedošiel zákonnému zástupcovi. Odsek 2 preto platí aj vtedy, ak prejav vôle zákonnému zástupcovi vôbec nedošiel. Prejav vôle, ktorý je výlučne na prospech adresáta, je napr. aj návrh zmluvy, pretože návrh umožňuje adresátovi jeho prijatie, nezakladá mu však žiadne povinnosti.

Odsek 3 ustanovuje, že adresa, ktorú má osoba zapísanú vo verejnom registri ako svoje sídlo alebo miesto podnikania, musí byť vždy považovaná za adresu v jej dosahu.

Odsek 3 preberá názor súdnej praxe (NS SR, sp. zn. 3 Cdo 49/2019), podľa ktorej strana tým, že druhej strane oznámila svoju adresu, vymedzila svoju dispozičnú sféru. Preto sa na toto vymedzenie môže druhá strana spoliehať, až kým jej strana neoznámi inú adresu. Návrh nevyžaduje, aby išlo o adresu, ktorú strana označila za adresu pre doručovanie. Môže to byť teda akákoľvek adresa uvedená v prejave vôle alebo inak oznámená (napr. ústne pri rokovaniach alebo odovzdaním vizitky). Návrh zároveň nijako nerieši otázku, či v prípade, ak strana označí nejakú adresu ako adresu na doručovanie, nebude doručovanie na inú adresu právne relevantné. Nie je preto vylúčené, aby sa aj dôjdenie na inú adresu považovalo za právne významné. Z prejavu vôle však môže vyplývať aj opak.

Odsek 4 ustanovuje okamih pôsobenia pri prejavoch vôle adresovaných neurčitým adresátom (napr. verejný návrh), pričom týmto okamihom je okamih verejného vyhlásenia prejavu vôle (napr. zverejnením v tlači či na internete). Toto ustanovenie sa neaplikuje na právne úkony, ktoré nemajú adresátov (napr. závet).

K § 53
Domnienky času dôjdenia prejavu vôle

Ustanovenie, ktoré má čo do odseku 1 inšpiráciu v § 573 českého občianskeho zákonníka, nemá v doterajšom práve ekvivalent. Jeho účelom je upraviť otázku dôkazného bremena, resp. riešenie situácie, keď ostane určitá skutočnosť napriek dokazovaniu neobjasnená (*non liquet*).

Účelom odseku 1 je ustanoviť vyvrátiteľnú domnienku času, resp. dňa dôjdenia prejavu vôle. Táto domnienka však platí len v prípade, ak prejav vôle naozaj došiel („došlého“). Nejde preto o domnienku samotného dôjdenia; domnienka nedáva odpoveď na otázku “či” ale “kedy”. Ak prejav vôle nedošiel, resp. jeho dôjdenie nebolo preukázané, ustanovenie sa neaplikuje. Vzhľadom na to, že ide o vyvrátiteľnú domnienku, možno preukázať, že dňom dôjdenia je deň skorší alebo neskorší. Domnienku tak možno vyvrátiť napríklad doručenkou, z ktorej bude vyplývať iný deň, kedy prejav vôle reálne došiel adresátovi.

Podmienkou aplikácie tohto ustanovenia je aj to, že prejav vôle musel byť odoslaný prostredníctvom prevádzkovateľa poštových služieb. Ak bol odosielaný inak, napríklad kuriérom či poslom, ktorý nie je prevádzkovateľom poštových služieb, domnienka sa neuplatní. Domnienka totiž vychádza z faktu, že prevádzkovatelia poštových služieb zvyčajne doručujú zásielky pomerne rýchlo, na čo sa nemožno objektívne spoľahnúť pri iných doručovateľoch.

Ustanovenie z pragmatických dôvodov rozlišuje medzi vnútroštátnym a cezhraničným doručovaním, pričom za doručovanie na adresu v inom štáte sa považuje doručovanie zásielky odoslanej zo Slovenska do zahraničia, ale aj opačne, teda zo zahraničia na Slovensko.

Odsek 2 zakotvuje domnienku pre prejavy vôle odosielané prostredníctvom elektronických komunikačných služieb (napr. email, sms, správy chatovacej mobilnej aplikácie). Hoci tieto správy bývajú adresátovi doručované spravidla s minimálnym časovým odstupom po ich odoslaní, podľa ustanovenia sa predpokladá, že dňom dôjdenia je až nasledujúci pracovný deň. Aj tu však ide len o vyvrátiteľnú domnienku. Je preto prípustný dôkaz, že prejav vôle došiel skôr či neskôr. Napríklad, ak v ten istý deň adresát odpovie na doručenú správu, je zrejmé, že prejav vôle mu už došiel. Preukázanie neskoršieho dňa bude menej časté, avšak nemožno ho vylúčiť; napríklad pri výpadku elektronických služieb.

Z povahy veci vyplýva, že ten, kto sa bude dovolávať domnienky podľa odseku 1 alebo 2, nesie dôkazné bremeno nielen čo do odoslania a doručenia prejavu vôle, ale aj čo do dátumu odoslania, keďže inak by sa predpokladaný deň dôjdenia nedal vypočítať.

K § 54
Dôjdenie prejavu vôle pri jeho zmarení alebo oneskorení

Ustanovenie, ktoré má čiastočnú inšpiráciu v § 570 ods. 1 českého občianskeho zákonníka a § 69 ods. 4 ETS, nemá v doterajšom práve ekvivalent. Ustanovenie nadväzuje na zásadu poctivosti, keďže by nik nemal mať výhody z vlastného nepoctivého konania. Dopadá pritom na dve situácie: ak adresát zmaril dôjdenie alebo ak síce nezmaril jeho dôjdenie ako také, ale zmaril jeho včasné dôjdenie. Pre takéto prípady ustanovenie zakladá fikciu („platí“), že prejav vôle adresátovi došiel v deň, keď by prejav vôle adresátovi došiel v prípade, ak by jeho dôjdenie adresát nebol zmaril. Podmienkou ale je, aby zmarenie či oneskorenie bolo spôsobené nepoctivým konaním. Môže ísť napríklad o prípad, keď adresát zámerne zruší svoju emailovú schránku, ktorú oznámil konajúcej osobe, aby tým zamedzil doručenie emailu alebo ak niekto zámerne vypne svoj fax, aby mu nedošiel určitý prejav včas.

K § 55
Dôjdenie prejavu vôle pri neznámej adrese

Odsek 1 nemá v doterajšom práve ekvivalent, pričom je čiastočne inšpirované čl. 63 § 2 pPKC. Jeho účelom je riešiť situácie, keď konajúca osoba nepozná

adresu adresáta. Východiskom je pritom názor, že takejto konajúcej osobe nemožno odpierať účinnosť jej prejavu vôle len preto, že aktuálnu adresu adresáta nemožno zistiť. Aby teda v takýchto prípadoch mohla konajúca osoba vyvolať účinky svojho prejavu vôle voči adresátovi, ustanovenie zakladá fikciu dôjdenia prejavu vôle.

Aby sa konajúca osoba mohla tejto fikcie dovolať, musí preukázať, že aktuálnu adresu adresáta nevie a nemusí vedieť, teda adresu nemožno poľahky zistiť. Zároveň sa nemôže tejto fikcie dovolávať, ak prejav vôle mohla doručiť adresátovi inak ako odoslaním na adresu, napr. odoslaním elektronickými prostriedkami alebo osobným doručením na pracovisku. Musí taktiež preukázať, že prejav vôle odoslala prostredníctvom prevádzkovateľa poštových služieb (z čoho vyplýva, že ustanovenia sa nedotýka prejavu vôle doručovaných elektronickými komunikačnými službami) a že na adrese bolo zanechané oznámenie o úložnej lehote zásielky, ktorá musí byť aspoň sedemdňová. Ak sú tieto podmienky splnené, potom sa za deň dôjdenia považuje deň po uplynutí aspoň sedemdňovej úložnej lehoty. Ak bola úložná lehota dlhšia ako sedem dní, tak je dňom dôjdenia až deň po uplynutí tejto dlhšej lehoty.

Posledná odosielateľovi známa adresa je posledná adresa, ktorá bola známa konajúcej osobe.

Posledná veta odseku 1 ustanovuje výnimku: hoci ide o fikciu dôjdenia, je možné preukázať, že prejav vôle došiel adresátovi skôr, napr. ak sa mu ho nakoniec podarilo skôr doručiť osobne. V takom prípade fikcia neplatí. Nie je však možný dôkaz opaku, teda že prejav vôle došiel neskôr.

Odsek 2 v súlade so zásadou poctivosti a parémiou *venire contra factum proprium* uisťuje, že sa konajúca osoba nemôže sama neskôr dovolávať neprípustnosti fikcie pre nesplnenie podmienok.

K § 56
Smrť alebo zánik konajúcej osoby

Ustanovenie nemá v doterajšom práve ekvivalent. Jeho vzorom je § 130 ods. 2 a § 153 nemeckého BGB a čl. 65 pPKC. Ustanovenie vychádza z toho, že pre posúdenie právnej subjektivity je rozhodujúci stav v čase odoslania prejavu vôle, nie v čase jeho dôjdenia adresátovi. Ak teda medzi odoslaním a dôjdením konajúca osoba zomrela, tak bude jej prejav vôle zaväzovať aj jej dedičov, ibaže by ho zrušili zákonom predvídaným spôsobom. Na stratu právnej subjektivity či spôsobilosti na právne úkony sa však predsa len bude prihliadať, ak to vyplýva priamo z prejavu vôle. To isté platí, ak to vyplýva zo špeciálnej zákonnej normy (teda najmä vtedy, ak smrťou zaniká záväzkový vzťah, ako to je napr. pri príkaze alebo vecných bremenách in personam). Ak nastane tento prípad, potom prejav vôle nebude pôsobiť, a teda sa naň nebude prihliadať.

Ustanovenie sa týka iba obdobia medzi odoslaním a dôjdením prejavu vôle. Ak ku strate právnej subjektivity alebo spôsobilosti na právne úkony došlo až po dôjdení, tak prejav vôle začne pôsobiť.

K § 57
Zrušenie prejavu vôle pred jeho dôjdením

Ustanovenie čiastočne vychádza z § 43a ods. 2 Občianskeho zákonníka. Jeho účelom je umožniť, aby strana aj bez akéhokoľvek dôvodu mohla zrušiť prejav vôle, ak prejav vôle o zrušení dôjde adresátovi najneskôr so zrušovaným prejavom. Forma tohto zrušenia nie je predpísaná, možno ho teda urobiť v akejkoľvek forme.

K § 58
Spôsoby uzavierania zmlúv

Navrhované ustanovenie bez obsahového odchýlenia sa od doterajšieho znenia výslovne upravuje, že formy uzavretia zmluvy sú akceptáciou oferty alebo iným spôsobom, ktorý bol stranami dohodnutý alebo ustanovený právnym predpisom.

Zákon výslovne upravuje uzatváranie zmlúv prostredníctvom oferty a akceptácie. Táto úprava sa primerane použije aj na iné formy uzatvárania zmluvy.

K § 59
Návrh na uzavretie zmluvy

Odsek 1 je inšpirovaný úpravou § 145 nemeckého BGB. Na rozdiel od doterajšieho práva (§ 43a ods. 1 Občianskeho zákonníka) nedefinuje pojem návrh na uzavretie zmluvy. Ide o pojem jasný; či v konkrétnom prípade ide o návrh na uzavretie zmluvy, je otázkou výkladu. Ustanovenie vychádza zo stanoviska, že ak niekto navrhne inému uzavretie zmluvy bez toho, aby uviedol, že nejde o záväzný návrh, tak chce byť svojim prejavom vôle viazaný.

Návrh osobitne neupravuje, odkedy návrh na uzavretie zmluvy pôsobí, ako tomu bolo doteraz (§ 43a ods. 2 Občianskeho zákonníka), nakoľko je táto otázka všeobecne riešená.

Odsek 2 je inšpirovaný čl. 2:201 PECL ako aj čl. II. - 4:201 DCFR a v súčasnom práve nemá obdobu. Cieľom je chrániť adresáta reklamy v situácii voči ktorému je ponúkaný určitý tovar, pričom podľa súčasného práva bolo sporné, či ide o ofertu alebo len *invitatio ad offerendum*. Výslovnou úpravou, že ide o ofertu, tak bude adresátovi tejto reklamy umožnené trvať na plnení za prezentovaných podmienok. Na ochranu predávajúceho je však zároveň ustanovené, že oferta je považovaná za urobená s výhradou vyčerpania zásob a straty schopnosti plniť. Stratu schopnosti plniť je potrebné vzhľadom na dôsledky tohto ustanovenia posudzovať subjektívne, ak predajcovi bránia okolnosti v spôsobilosti plniť, zmluva nevznikne.

Reklama je definovaná v zákone o reklame.

Navrhované ustanovenie sa primerane uplatní aj v online prostredí.

K § 60
Zánik návrhu na uzavretie zmluvy

Návrh z dôvodu prehľadnosti stanovuje dôvody zániku návrhu. Je medzi nimi aj odmietnutie návrhu zo strany adresáta (obláta). Ak adresát návrhu návrh odmietne, tento zaniká, a to aj vtedy, ak ešte neuplynula lehota na jeho prijatie. Dôvodom je ochrana navrhovateľa, pretože po odmietnutí návrhu už s jeho prijatím nemusí počítať.

Zánik návrhu z dôvodu neprijatia včas, teda márneho uplynutia lehoty na jeho prijatie a z dôvodu odvolania sú bližšie upravené v nasledujúcich ustanoveniach.

K § 61
Lehota na prijatie návrhu na uzavretie zmluvy

Odsek 1, vychádzajúci z § 43b ods. 3 Občianskeho zákonníka, dopadá na situácie, keď navrhovateľ v odoslanom návrhu neurčil začiatok plynutia lehoty na prijatie návrhu.

Odsek 2 upravuje zánik návrhu v situáciách, keď navrhovateľ neurčil žiadnu lehotu na jeho prijatie. Rozlišuje sa pritom, či ide o návrh voči neprítomnému alebo prítomnému adresátovi.

V prvom prípade, písmeno a) ustanovuje, že návrh treba prijať v lehote, ktorá je primeraná povahe navrhovanej zmluvy (napr. od toho, či ide o jednoduchú alebo zložitú zmluvu) ako aj rýchlosti prostriedkov, ktoré navrhovateľ použil na odoslanie návrhu (ak teda navrhovateľ odoslal návrh obyčajnou poštou, musí sám počítať s tým, že aj adresát prijatie návrhu odošle rovnakým spôsobom; nemôže preto očakávať, že adresát prijme návrh inými, rýchlejšími prostriedkami, napr. telefonicky).

V druhom prípade, písmeno b) ustanovuje, že návrh predostretý prítomnému adresátovi treba prijať ihneď. Za prítomného sa pritom nepovažuje len osoba na rovnakom mieste, ale aj osobe, ktorá v reálnom čase (online) komunikuje s navrhovateľom, napr. v rámci telefonického alebo video rozhovoru či mobilného chatu. Dôležité ale je, aby išlo o prebiehajúcu komunikáciu v reálnom čase. Ak teda niekto odošle správu prostredníctvom chatovacej mobilnej aplikácie mimo prebiehajúcej komunikácie, adresát sa nebude považovať za prítomného. Ustanovenie na rozdiel od § 43b ods. 2 Občianskeho zákonníka nehovorí o ústnom návrhu, keďže v prítomnosti adresáta môže byť návrh učinený aj inak.

K § 62
Odvolanie návrhu na uzavretie zmluvy

Odsek 1 nadväzuje na § 43a ods. 3 Občianskeho zákonníka a umožňuje odvolanie návrhu. Odvolanie však spôsobí zánik návrhu len za podmienky, že dôjde adresátovi skôr, než ten odoslal navrhovateľovi prijatie návrhu. Prijatie teda nemuselo už dôjsť navrhovateľovi; stačí, že bolo odoslané.

Odsek 2 nadväzuje na § 43a ods. 4 Občianskeho zákonníka a predstavuje výnimku z pravidla ustanoveného v odseku 1. Návrh teda nemožno odvolať, ak ho navrhovateľ označil ako neodvolateľný alebo ak v návrhu neodvolateľnosť inak vyjadril. Rovnako návrh nemožno odvolať, ak navrhovateľ určil lehotu na prijatie, ibaže by z návrhu vyplývalo, že aj tak môže byť odvolaný. Nemusí ísť o výslovné ustanovenie; postačí, keď to bude z návrhu len vyplývať. Posledná veta preberá § 43a ods. 2 Občianskeho zákonníka druhá veta.

Návrh výslovne nehovorí o možnosti zrušiť aj neodvolateľný návrh, ak zrušenie dôjde adresátovi najneskôr súčasne s návrhom (§ 43a ods. 2 Občianskeho zákonníka), pretože takáto možnosť vyplýva už z iného ustanovenia.

K § 63
Prijatie návrhu na uzavretie zmluvy

Návrh do istej miery spresňuje, ako sa návrh na uzavretie zmluvy prijíma. V prvom rade, ako to vyplýva z odseku 1, návrh sa prijíma prejavom vôle adresovaným navrhovateľovi. Návrh neustanovuje, v akej forme musí byť návrh prijatý. Ak sa pre zmluvu nevyžaduje dodržanie formy, potom môže byť návrh prijatý aj konkludentne, napr. tým, že adresát odošle navrhovateľovi tovar, ktorý má byť predmetom zmluvy. Keďže však ide o adresovaný prejav vôle, je nevyhnutné, aby došiel navrhovateľovi. Tým nie je dotknutá možnosť prejavu vôle mlčaním podľa osobitného ustanovenia.

Odsek 2 po vzore § 151 nemeckého BGB dopadá na prípad prijatia návrhu bez potreby, aby toto prijatie došlo navrhovateľovi. Ide teda o výnimku z odseku 1. Môže ísť napríklad o prípad, keď navrhovateľ navrhne uzavretie zmluvy o dielo na úpravu záhrady a adresát návrh prijme tým, že záhradu začne upravovať aj bez vedomia navrhovateľa. Túto situáciu treba odlišovať od konkludentného prejavu vôle podľa odseku 1: tam je dôjdenie nevyhnutné. Podľa odseku 2 k dôjdeniu akceptácie vôbec nedôjde. Podmienku, ktorú treba splniť, aby sa v takomto prípade zmluva považovala za uzavretú, je ale to, aby toto konanie adresáta bolo prejavom vôle prijať návrh na uzavretie zmluvy (samotné mlčanie, z ktorého sa nedá nič vyvodiť, nebude stačiť). Ďalšou podmienkou je, že takéto prijatie bez dôjdenia navrhovateľovi, je možné len tam, kde je to bežné (či z pohľadu medzi

stranami zavedenej praxe alebo všeobecne, napr. dôjdenie prijatia nie je nevyhnutné, ak ide o návrh, ktorý je čisto na prospech adresáta, ako napríklad návrh na uzavretie zmluvy, ktorou navrhovateľ odpustí adresátovi dlh) alebo ak sa navrhovateľ dôjdenia hoci aj implicitne vzdal (napr. ak z návrhu vyplýva, že ide o súrnu vec). Zmluva je v takom prípade uzavretá momentom, kedy adresát návrh prijal, hoci tak urobil len vo svojej sfére bez dôjdenia oferentovi. Napr. ak ide o odpustenie dlhu, zmluva bude uzavretá momentom, kedy sa adresát oboznámil s ofertou a vnútorne s ňou súhlasil (hoci tento súhlas už neoznamoval oferentovi). Z povahy veci pritom vyplýva, že odsek 2 nie je možné aplikovať, ak sa pre zmluvu vyžaduje určitá forma.

Účinným prijatím návrhu je zmluva uzavretá. Doterajšia výslovná úprava v tomto smere (§ 44 ods. 1 Občianskeho zákonníka prvá veta) nie je potrebná.

K § 64
Oneskorené prijatie návrhu na uzavretie zmluvy

Odsek 1 nemá v doterajšom práve ekvivalent. Po vzore § 150 ods. 1 nemeckého BGB ustanovuje, že sa neskoré prijatie (iné než to, ktoré možno považovať za včasné) považuje za nový návrh. Po dôjdení takéhoto neskorého návrhu tak bude postačovať jeho prijatie zo strany pôvodného navrhovateľa, čím sa uľahčí proces uzatvárania zmluvy.

Odsek 2 nadväzuje na § 43c ods. 3 Občianskeho zákonníka, no nehovorí už o liste alebo písomnosti, ktoré vyjadrujú prijatie návrhu, ale všeobecne len o prijatí návrhu, keďže pôvodná úprava nie je potrebná. Ustanovenie rieši situácie, keď prijatie došlo oneskorene výlučne z dôvodu neobvyklosti v preprave. V takýchto prípadoch sa prijatie považuje za včasné, ak sú splnené tri podmienky. Prvou je, že z prijatia musí vyplývať neobvyklosť prepravy, a to najmä z dátumov odoslania na obálke. Druhou je, že ak by preprava prebehla ako obvykle, tak by prijatie došlo v čas. A poslednou podmienkou je, že navrhovateľ neupovedomil adresáta, že návrh odmieta, resp. mu v tomto zmysle odošle správu. Musí tak však urobiť bez zbytočného odkladu po dôjdení prijatia; stačí pritom, že v tejto lehote odošle správu, nie je preto nevyhnutné, aby oznámenie došlo adresátovi bez zbytočného odkladu.

K § 65
Prijatie návrhu na uzavretie zmluvy so zmenami

Ustanovenie preberá § 44 ods. 2 Občianskeho zákonníka prvá veta. Vyplýva z neho, že prijatie návrhu s dodatkami, výhradami, obmedzeniami alebo inými zmenami je odmietnutím návrhu. Návrh preto zaniká; nie je tak možné, aby adresát pôvodného návrhu po tom, čo navrhovateľ zmeny neakceptoval, prijal pôvodný návrh bez súhlasu navrhovateľa. Takéto prijatie so zmenami je zároveň považované za nový návrh, čím sa aj tu uľahčí proces uzatvárania zmluvy.

Za účelom zachovania platnosti zmluvy v situácii, kedy medzi stranami s výnimkou nepatrných zmien existuje konsenzus, ustanovuje druhá veta, že v prípade nepatrných zmien v akceptácii oproti oferte, považuje sa návrh za prijatý. V súlade so zásadou zmluvnej autonómie však môže navrhovateľ takúto akceptáciu odmietnuť alebo aj vopred vylúčiť.

K § 66
Prijímanie uznesení a iných kolektívnych rozhodnutí

Uznesenia a iné kolektívne rozhodnutia sú právnymi úkonmi, ako vyplýva zo systematického zaradenia navrhovaných ustanovení.

Odsek 1 stanovuje všeobecné pravidlo pre prijímanie kolektívnych rozhodnutí, podľa ktorého kolektívne rozhodnutie je prijaté, ak je schválené nadpolovičnou väčšinou všetkých, teda nielen prítomných hlasov, pričom každá osoba oprávnená hlasovať má len jeden hlas. Toto pravidlo sa však neuplatní v prípadoch, pre ktoré zákon alebo na jeho základe prijatá zmluva, resp. stanovy ustanovujú iné pravidlo. Ide o všeobecné pravidlo, v kontexte orgánov právnických osôb sa uplatní osobitná úprava ustanovená v časti o právnických osobách.

Odsek 2, ktorý je inšpirovaný čl. 57 pPKC, nemá v doterajšom práve ekvivalent. Ustanovuje sa v ňom pravidlo, že neplatnosť kolektívneho rozhodnutia bez ďalšieho nemôže vyplývať len z toho, že nebol dodržaný postup na jeho prijatie, ak by bolo kolektívne rozhodnutie prijaté aj pri jeho dodržaní. Nedostatky pri postupe pritom môžu byť rôzne. Môže ísť napr. o nesprávny postup pri zvolávaní, nedodržanie lehôt a pod. Ak takýto nedostatok nemal vplyv na prijatie kolektívneho rozhodnutia, tak nebude postačovať, aby viedol k neplatnosti kolektívneho rozhodnutia. Či mohol mať nedostatok vplyv na prijatie kolektívneho rozhodnutia, bude závisieť od povahy nedostatku. Napríklad ak nebolo valné zhromaždenie riadne zvolané, ale napriek tomu sa ho zúčastnili všetci oprávnení hlasovať, potom nedostatok vplyv na prijatie kolektívneho rozhodnutia nemal. Ak sa však niektorí oprávnení kvôli tomuto nedostatku hlasovania nezúčastnili, tak tento nedostatok mohol mať vplyv na prijatie kolektívneho rozhodnutia. Neprítomná oprávnená osoba mohla totiž presvedčiť ostatných, aby za kolektívne rozhodnutie nehlasovali. Za takýchto okolností by preto tento nedostatok viedol k neplatnosti kolektívneho rozhodnutia.

Druhá veta odseku 2 spresňuje, že ak za prijatie kolektívneho rozhodnutia hlasovali aj neoprávnené osoby, táto okolnosť nebude viesť k neplatnosti kolektívneho rozhodnutia, ak by bolo kolektívne

rozhodnutie prijaté aj bez týchto hlasov. Dôvodom je snaha udržať platnosť kolektívneho rozhodnutia, ktoré by bolo tak či tak prijaté.

K § 67
Zápisnica z kolektívneho rozhodovania

Odsek 1 navrhovaného ustanovenia uvádza minimálne požiadavky na obsah zápisnice.

Účelom odseku 2 je zakotviť vyvrátiteľnú právnu domnienku, že v prípade rozporu medzi skutočným stavom a zápisnicou, v ktorej bolo kolektívne rozhodnutie zaznamenané, sa predpokladá, že kolektívne rozhodnutie má obsah podľa zápisnice. Dôkazné bremeno, že to tak nie je, bude teda niesť strana, ktorá sa bude tohto rozporu dovolávať. Táto domnienka však platí len v prípadoch, pri ktorých zákon ukladá povinnosť zápisnice. Ak zákon takúto povinnosť pre príslušné kolektívne rozhodnutie nepredpokladá, tak sa táto domnienka neuplatní.

K § 68
Ustanovená forma

Ustanovenie odseku 1 nadväzuje na § 40 ods. 1 Občianskeho zákonníka a zakotvuje zásadu neformálnosti prejavov vôle a tým aj právnych úkonov. Prejavy vôle a právne úkony sú teda zásade neformálne, možno ich preto urobiť v akejkoľvek forme. Výnimkou sú prípady, ak sa vyžaduje dodržanie predpísanej formy. Takáto požiadavka musí ale vyplývať zo zákona alebo zo zmluvy. V prípade, že vyplýva zo zmluvy, bude táto požiadavka samozrejme záväzná len pre účastníkov zmluvy. Požiadavka na predpísanú formu právneho úkonu nemôže vyplývať z jednostranného právneho úkonu. Ak by predsa len takýto úkon formu predpisoval, napr. vo vyhlásení verejnej súťaže, potom nedodržanie formy nebude otázkou uskutočnenia prejavu vôle, ale otázkou splnenia stanovených podmienok.

Pod formou sa rozumie čokoľvek, v čom sa prejav vôle uskutočňuje navonok. Formou teda zákon nemyslí len písomnú formu, či formu notárskej zápisnice, ale pod formou treba rozumieť napr. aj zviazanie listiny, úradné osvedčenie podpisu, elektronický dokument v presne určenom formáte (napr. pdf) a pod.

Ustanovenie odseku 2 nemá v doterajšom práve ekvivalent. Rieši sa v ňom doteraz sporná otázka, na aké časti právneho úkonu sa má vzťahovať predpísaná forma, či len na niektoré (napr. essentialia negotii), alebo na všetky. Návrh túto otázku rieši tak, že vždy treba skúmať dôvod, pre ktorý bola pre daný prejav vôle predpísaná určitá forma. Ak si tento dôvod vyžaduje, aby bola forma zachovaná čo do celého obsahu prejavu vôle, potom bude musieť byť v tejto forme zaznamenaný celý obsah prejavu.

Niekedy to však potrebné byť nemusí. Napríklad písomná forma darovacej zmluvy, ak nedochádza k odovzdaniu daru pri jej uzavretí, je ustanovená za účelom ochrany darcu, aby sa nerozvážne nezaväzoval bez protiplnenia. V takomto prípade postačí, aby bola predpísaná forma dodržaná len čo do podstatných náležitostí darovacej zmluvy, nie však do ostatných zložiek, napr. ak bol ku darovaniu pripojený určitý príkaz alebo podmienka.

K § 69
Forma následných právnych úkonov

Odsek 1 nadväzuje na pôvodné znenie § 40 ods. 2 Občianskeho zákonníka. Zákonom alebo dohodou strán ustanovená forma sa vzťahuje aj na následné právne úkony (zmeňujúce alebo zrušujúce; napr. výpoveď, odstúpenie, novácia, dohoda o zrušení, prevzatie dlhu, postúpenie pohľadávky a pod.). Záväzok sa vykladá v zmysle základných ustanovení záväzkového práva o podstate záväzku; teda ako právny vzťah.

Odsek 2 sa použije na prípady, keď forma zmluvy nebola ustanovená zákonom ani dohodou, v dôsledku čoho nemožno aplikovať pravidlo podľa odseku 1. Zákon kreuje vyvrátiteľnú domnienku, že zmluvné strany si za daných okolností ustanovili rovnakú formu aj pre zmenu alebo zrušenie zmluvného záväzku.

Zároveň vo všeobecnosti platí, že prísnejšia forma konzumuje menej prísnu formu. To znamená, že napr. písomný dodatok k ústne uzavretej zmluve bude z formálneho hľadiska bez ďalšieho dostatočný. Právne následky nedodržania ustanovenej formy sú upravené osobitne.

K § 70
Následky nedodržania ustanovenej formy

Rovnako ako podľa doterajšieho práva návrh v odseku 1 sankcionuje nedodržanie formy neplatnosťou. To platí pre právne úkony, ktorých povinnú formu ustanovuje Občiansky zákonník, ako aj osobitné predpisy. Odsek 2, čiastočne nadväzujúci na § 455 ods. 1 Občianskeho zákonníka, stanovuje z uvedenej zásady výnimku, a to vtedy, ak ide o formu, ktorú predpísala zmluva alebo časť zákona, upravujúca záväzkové právo. V takýchto prípadoch aj pri nedodržaní formy sa bude prejav vôle považovať za platný, avšak len za podmienky, že konajúca osoba na základe tohto svojho prejavu vôle plnila druhej strane alebo prijala plnenie od druhej strany. Nestačí pritom len samotné plnenie, ale je potrebný súhlas osoby, ktorá prijíma konanie. Postačuje čiastočné plnenie.

K § 71
Forma požadovaná pri uzavretí zmluvy

Odsek 1 nadväzuje na § 272 ods. 1 Obchodného zákonníka, pričom zakladá vyvrátiteľnú domnienku („predpokladá sa“), že ak aspoň jedna strana požadovala pri rokovaniach o uzavretí zmluvy, aby sa zmluva uzavrela v určitej forme, tak zmluva nie je uzavretá, kým nie je uzavretá v požadovanej forme. Túto domnienku možno vyvrátiť najmä tým, že strana síce formu požadovala, ale bola uzrozumená s uzavretím zmluvy aj bez tejto formy. Rovnaké pravidlo ustanovuje čl. 16 ods. 1 švajčiarskeho OR, § 884 rakúskeho ABGB, čl. 2:106 ods. 1 PECL, čl. II.-4:105 DCFR.[17] Norma v tomto duchu bola ustanovená aj v § 42 stredného Občianskeho zákonníka z roku 1950. Odsek 1 sa vzťahuje na všetky zmluvy, bez ohľadu, či sa nimi zakladá zmluvný vzťah, alebo sa nimi mení alebo zrušuje už existujúci zmluvný alebo iný vzťah. Neaplikuje sa však na prípady, kedy je forma predpísaná zákonom.

Odsek 2 zas nadväzuje na § 455 ods. 1 Občianskeho zákonníka a zakladá nevyvrátiteľnú domnienku („platí“), že ak jedna strana plnila zo zmluvy, ktorá sa podľa odseku 1 považuje za neuzavretú, a druhá strana s tým súhlasila, tak že strana od požiadavky formy upustila. Zmluva sa tak bude považovať za uzavretú ex nunc, teda od okamihu plnenia a odsúhlasenia, ibaže by sa preukázalo, že podľa odseku 1 bola zmluva uzavretá skôr aj napriek požiadavke formy.

K § 72
Písomná forma

Odsek 1 čiastočne nadväzuje na § 40 ods. 3 Občianskeho zákonníka. Jeho účelom je ustanoviť podmienky pre dodržanie písomnej formy. Dodržanie písomnej formy si vyžaduje, aby jeho obsah bol zaznamenaný čitateľne na trvanlivom médiu. Zároveň musí z prejavu vyplývať, kto ho uskutočňuje. Nevyžaduje sa presná a úplná identifikácia konajúcej osoby, len to, aby sa z neho dalo zistiť, o koho prejav vôle ide (uvedenie nesprávnej adresy či opomenutie obchodného označenia podnikateľa nie sú dôvodom pre záver o nedodržaní formy).

Odsek 2 vyjasňuje, kedy je splnená podmienka zaznamenania na trvanlivom médiu. Ustanovenie vychádza z čl. 2 ods. 10 Smernice EÚ o právach spotrebiteľa (2011/83/EU). Podstatné je, aby zaznamenaný obsah mohol adresát počas doby uchovávania použiť (napríklad kedykoľvek si otvoriť príslušný dokument a prečítať si ho) a zároveň, aby bolo možné obsah reprodukovať (napríklad vytlačiť si elektronický dokument). Dĺžka doby uchovávania musí byť primeraná účelu, pre ktorá bol obsah na trvanlivom médiu zaznamenaný; čo je primerané, bude závisieť od okolností konkrétneho prípadu. Trvanlivé médium môže byť napr. papier, CD, prípadne aj uchovanie obsahu prejavu vôle v elektronickom prostredí, napr. na dátových serveroch.

Podľa odseku 1 musí byť právny úkon podpísaný. Odsek 3 špecifikuje, ako možno túto požiadavku naplniť. Pritom je potrebné diferencovať medzi právnymi úkonmi v listinnej (fyzickej) podobe a právnymi úkonmi v elektronickej podobe.

V listinnej podobe je podpisom v prvom rade vlastnoručný podpis. Podpis nemusí byť čitateľný. Vlastnoručný podpis môže byť nahradený aj mechanickými alebo inými vhodnými prostriedkami; avšak iba tam, kde je to obvyklé alebo ak by sa požiadavka na vlastnoručný podpis v okolnostiach konkrétneho prípadu javila ako neprimeraná. Táto druhá podmienka je zmenou oproti doterajšej úprave: účelom je umožniť, aby sa stále mohla vytvárať „obvyklosť“ nahradenia vlastnoručného podpisu.

V prípade právnych úkonov realizovaných v elektronickej podobe nemožno hovoriť o podpise v tradičnom zmysle slova. Preto sa výslovne ustanovuje, že podpisom je v tomto prípade aj elektronický podpis alebo iné vhodné prostriedky. Zámerne sa používa široké vymedzenie elektronického podpisu. Nemusí teda ísť len o kvalifikovaný elektronický podpis, ale môže ísť aj o iné (menej prísne) elektronické podpisy. Inými vhodnými prostriedkami môžu byť napr. verifikácia a prejavenie súhlasu prostredníctvom rôznych aplikácií, SMS, vyznačenie súhlasu na webstránke atď. Súdny dvor EÚ v tejto súvislosti judikoval, že aj technika vyjadrenia súhlasu „kliknutím“ (click-wrap) napĺňa písomnú formu (C-322/14). Podpis možno takisto nahradiť aj elektronickou pečaťou. Potvrdenie emailu ako úkonu v písomnej forme v niektorých prípadoch judikovali aj súdy (NS SR, sp. zn. 2 Szo 505/2009; NS ČR, sp.zn. 31 Cdo 1570/2015; porovnaj tiež čl. 1:301 ods. 6 PECL).

Odsek 4 ustanovuje, že za splnenie podmienok na nahradenie vlastnoručného podpisu mechanickými prostriedkami zodpovedá konajúca osoba. Ak svoj podpis nahradila mechanickým prostriedkom, tak sa neplatnosti právneho úkonu pre nedodržanie formy môže dovolávať adresát, nie konajúca osoba.

K § 73
Písomná forma v elektronickej podobe

V prípade úkonom realizovaných v elektronickej podobe môže vzniknúť spor o to, či úkon uskutočnila konkrétna osoba. Túto otázku bude potrebné riešiť

[17] Draft Common Frame of Reference (DCFR).

skutkovým dokazovaním, napr. prostredníctvom technických logov, svedeckých výpovedí atď.

Aby sa zjednodušilo preukazovanie v prípadoch, kedy sa jedna strana dobromyselne spoliehala na správu obdržanú z elektronickej adresy pod kontrolou druhej osoby, navrhuje sa doplniť, že ak určitá osoba už bola identifikovaná konkrétnou elektronickou adresou alebo účtom (napr. emailová adresa, telefónne číslo) alebo ak túto adresu alebo účet sama uviedla, prezumuje sa, že komunikácia z tejto adresy alebo tohto účtu je komunikáciou pochádzajúcou od danej osoby. Ide o vyvrátiteľnú zákonnú domnienku.

Za splnenia podmienok vyplývajúcich z odseku 2 sa pri právnom úkone nevyžaduje osvedčenie pravosti podpisu, a to ani v prípade, ak osvedčenie pravosti podpisu vyžaduje tento alebo osobitný zákon (KEP + KEČP nahrádzajú osvedčenie pravosti podpisu). V rozsahu odkazu na minimálny súbor osobných identifikačných údajov reprezentujúcich jedinečným spôsobom fyzickú osobu podľa osobitného predpisu ide o rozsah osobných údajov definovaný bodom 1 a 2 prílohy vykonávacieho nariadenia Komisie (EÚ) 2015/1501 z 8. septembra 2015 o rámci interoperability podľa článku 12 ods. 8 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 910/2014 o elektronickej identifikácii a dôveryhodných službách pre elektronické transakcie na vnútornom trhu (Ú. v. ES L 028, 4.2.2016, s. 18).

Vypúšťa sa obsolentný odkaz na telegraf a ďalekopis.

K § 74
Písomná forma všeobecných zmluvných podmienok

V záujme bežnej aplikačnej praxe sa výslovne ustanovuje, že písomná forma je zachovaná aj v prípade, ak boli všeobecné zmluvné podmienky riadne inkorporované do písomne uzavretej zmluvy, hoci listina obsahujúca tieto všeobecné zmluvné podmienky nebola osobite podpísaná. Nejde pritom o duplicitnú úpravu inkorporácie; vždy je najprv potrebné podľa predpisov o inkorporácii všeobecných zmluvných podmienok posúdiť, či boli zákonné podmienky inkorporácie splnené a či teda došlo k platnému začleneniu všeobecných zmluvných podmienok do písomnej zmluvy. V prípade pozitívneho záveru platí, že takto inkorporované všeobecné zmluvné podmienky spĺňajú podmienku písomnej formy (pozri aj R 5/2024).

K § 75
Notárska zápisnica

Ustanovenie vychádza z § 40 ods. 6 Občianskeho zákonníka, pričom sa výslovne týka nielen osôb, ktoré vôbec nevedia písať a čítať, aj aj osôb, ktoré síce vedia písať a čítať, ale len s veľkými ťažkosťami. Odsek 2 pritom ustanovuje, že pri takýchto osobách sa na písomné prejavy vôle vyžaduje forma notárskej zápisnice. Návrh na rozdiel od doterajšej úpravy nehovorí o tom, že konajúca osobe nevie čítať „a“ písať, ale o tom, že táto osoba nevie čítať „alebo“ písať, keďže ani za doterajšej úpravy sa nevyžadovalo kumulatívne splnenie týchto podmienok.

Druhá veta však z tohto pravidla ustanovuje výnimku, ak sa konajúca osoba dokáže s obsahom prejavu vôle oboznámiť sama (ak napríklad vie čítať, ale nevie písať) alebo prostredníctvom pomôcok, prístrojov alebo osobou, ktorú si zvolí. V takýchto prípadoch postačuje, ak prejav aspoň vlastnoručne podpíše. Ak však nie je schopná vlastnoručne sa podpísať, tak postačuje aj podpis znakom (napríklad krížikmi či otlačkom prstu), ktorý môže byť urobený rukou ale aj inak, napr. nohou, ústami apod.; musí sa tak ale stať za prítomnosti aspoň dvoch svedkov, pričom jeden z nich k tomuto znaku musí dopísať meno konajúcej osoby, teda tak krstné meno, ako aj priezvisko.

Podľa poslednej vety sa na svedkov primerane vzťahuje úprava svedkov závetu. To znamená, že k prejavu vôle musia svedkovia pripojiť svoje podpisy a svoje identifikačné údaje, pričom musia mať primeranú svedeckú spôsobilosť ustanovenú v úprave dedičského práva.

K § 76
Rozhodnutie súdu nahradzujúce prejav vôle

Ustanovenie nadväzuje na osobitné pravidlo o nahradení prejavu vôle rozhodnutím súdu a pre vylúčenie pochybností vymedzuje, že pri nahradení prejavu vôle rozhodnutím súdu sa považuje za dodržanú akákoľvek vyžadovaná forma právneho úkonu (vrátane osvedčenia pravosti podpisu).

K § 77
Subjektívny výklad a objektívny výklad

Návrh namiesto doterajšej úpravy výkladu prejavov vôle (pôvodný § 35 ods. 2 a 3 Občianskeho zákonníka) preberá úpravu z Obchodného zákonníka (§ 266) aj keď s určitými zmenami, za ktorými stojí najmä tá skutočnosť, že na rozdiel od úpravy Obchodného zákonníka sa budú výkladové pravidlá vzťahovať aj na iné než záväzkové vzťahy. Dôvodom neprebratia úpravy z Občianskeho zákonníka je predovšetkým to, že neumožňovala odkloniť sa od jazykového znenia prejavu vôle. Nová úprava tak nadväzuje na judikatúru, podľa ktorej je odklonenie od jazykového znenia predsa len možné (I. ÚS 242/07). Avšak aj po novom bude jazykové znenie naďalej dôležité, no prejav vôle bude možné vyložiť aj v rozpore s jeho jazykovým znením, ak tu budú iné okolnosti prevažujúce nad týmto jazykovým znením (napr. ak pri uzatváraní zmluvy bol úmysel iný než ten, ktorý ich právnici zahrnuli do písomného znenia). Z tohto dôvodu sa ako zbytočný nepreberá ani § 37

ods. 3 Občianskeho zákonníka o chybách v písaní a počítaní, ktorý bol práve korekciou § 35 ods. 2 Občianskeho zákonníka.

Základné pravidlo pre výklad prejavov vôle je, že sa tieto vykladajú podľa zámeru konajúcej osoby (tzv. subjektívny výklad).

Odsek 1 – ktorý sa týka prejavov vôle, ktoré sú adresované individualizovaným adresátom – ustanovuje, že subjektívny výklad sa použije, ak adresát o zámere konajúcej osoby vedel alebo musel vedieť.

Inak sa použije tzv. objektívny výklad: prejavu vôle sa prisúdi taký význam, ktorý by mu spravidla prisúdila bežná rozumná osoba v postavení adresáta. Nebude sa teda zohľadňovať úmysel konajúcej osoby, ale ani vnímanie konkrétneho adresáta. Zohľadní sa len to, ako by si prejav vôle vysvetlila hypotetická osoba, ktorá by bola v postavení adresáta. Dôvetok „v postavení adresáta“ znamená aj to, že treba zohľadniť i všetky okolnosti, ktoré boli skutočnému adresátovi známe. Slovo „spravidla“ znamená, že prisúdený význam nie je nejaký výnimočný, teda že takýto význam by mu hypotetickí adresáti prisudzovali častejšie než iný význam.

Odsek 2 sa taktiež týka adresovaných prejavov vôle, avšak len tých z nich, ktoré sú adresované neurčitým adresátom (napr. vyhlásenie verejnej súťaže). V takomto prípade sa subjektívny výklad použije, len ak by ho hypotetický adresát bol poznal alebo musel poznať. Ak však úmysel konajúcej osoby nebol takto spoznateľný, tak sa prejavu vôle prisúdi taký význam, aký vyplýva z rozumného usporiadania veci a zvyklostí. Nebude sa teda zohľadňovať, ako si mohli tento prejav vôle vysvetliť adresáti, ako je to pri odseku 1, i keď nie je vylúčené, že vo väčšine prípadov by aj takýto výklad smeroval k rovnakému výsledku. Odsek 2 však dáva prednosť rozumnému usporiadaniu a zvyklostiam, i keby osoby v postavení adresáta mohli prejav vôle vnímať spravidla inak.

K § 78
Okolnosti ovplyvňujúce výklad

Ustanovenie upravuje, na čo treba prihliadať tak pri subjektívnom, ako aj objektívnom výklade. Odsek 1 vychádza z § 266 ods. 3 Obchodného zákonníka .

Odsek 2 po vzore § 266 ods. 2 Obchodného zákonníka a § 558 ods. 2 českého občianskeho zákonníka – dopĺňa odsek 1 pre prípad výrazov použitých v prejave vôle v rámci obchodného styku. V takomto prípade treba pri výklade prihliadať aj na tento význam. Je pritom nepodstatné, či ide o prejav vôle podnikateľa alebo prejav vôle nepodnikateľa adresovaný podnikateľovi. Avšak vzhľadom na to, že nepodnikateľ si takéhoto významu nemusí byť vedomý, druhá veta koriguje prvú v tom smere, že sa tohto významu možno voči nepodnikateľovi dovolávať, len ak mu bol známa alebo musela byť známa. Dôkazné bremeno tejto vedomosti teda bude niesť ten, kto sa bude významu výrazu podľa obchodných zvyklostí dovolávať.

K § 79
Výklad v prospech platnosti

Pravidlo bezprostredne nadväzuje na osobitné ustanovenie o domnienke platnosti právneho úkonu (pozri dôvodovú správu k tomuto ustanoveniu). Jeho účelom je zdôrazniť nielen všeobecný princíp preferencie platnosti súkromnoprávnych úkonov, ale aj nevyhnutnosť individuálneho výkladu, ktorý umožňuje plnohodnotné uplatnenie tohto princípu. Z daného hľadiska sa obidve ustanovenia do značnej miery obsahovo prelínajú.

Pravidlo sa však použije iba v prípade, ak výklad prejavu vôle objektívne vedie k viacerým možným (obhájiteľným) významom. To súčasne znamená, že ak je výklad o neplatnosti právneho úkonu jednoznačný a jediný možný, nemožno ho samoúčelne deformovať a v rozpore s právnou istotou prispôsobiť nezákonnému záveru o platnosti úkonu.

K § 80
Výklad v prospech spotrebiteľa

Ustanovenie nadväzuje na § 266 ods. 5 Obchodného zákonníka a § 54 ods. 2 Občianskeho zákonníka, pričom ustanovuje preferenciu takého výkladu, ktorý je priaznivejší pre slabšiu stranu, a to v súlade s čl. 5 smernice Rady 93/13/EHS z 5. apríla 1993 o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách (Mimoriadne vydanie Ú. v. EÚ, kap. 15/zv. 2; Ú. v. ES L 95, 21.4.1993) v platnom znení (ďalej len „smernica 93/13/EHS v platnom znení“). Ustanovenie je však aplikovateľné len vtedy, ak sú o význame prejavu vôle pochybnosti, teda existujú viaceré možné výklady. Ak tieto pochybnosti nie sú, nemožno ho aplikovať. Ustanovenie preto neumožňuje nahrádzať jasný výklad prejavu vôle výkladom v prospech spotrebiteľa.

Podľa druhej vety sa výklad v prospech spotrebiteľa neuplatní v konaniach o abstraktnej kontrole v spotrebiteľských veciach podľa osobitného predpisu. Rovnako sa neuplatní ani pri výkone kontroly alebo dohľadu (dozoru) nad dodržiavaním povinností stanovených v osobitných predpisoch na úseku ochrany spotrebiteľa. Dôvodom je to, že ak by sa aj v takýchto prípadoch malo aplikovať pravidlo podľa odseku 1, potom by mohla byť kontrola dodržiavania zákona znefunkčnená. Dodávatelia by sa totiž mohli dovolávať priaznivejšieho výkladu a tým uniknúť prípadným sankciám aj napriek tomu, že v skutočnosti oni sami si podmienku v styku so spotrebiteľom vykladajú na jeho neprospech.

K § 81
Výklad proti navrhovateľovi

Pravidlo vychádzajúce z § 266 ods. 4 Obchodného zákonníka ustanovuje, že v prípade pochybností o význame určitého výrazu použitého v prejave vôle sa mu prisúdi význam, ktorý je na ťarchu subjektu, ktorý ho použil ako prvý (*contra proferentem*). Ak však o význame výrazu niet pochybností, pravidlo sa neaplikuje. Bez ohľadu na iné podmienky sa ustanovenie neuplatní, ak výraz ako prvý použil spotrebiteľ. Dôvodom je zamedziť tomu, aby druhý účastník styku mohol zneužiť vo svoj prospech neznalosť alebo neskúsenosť spotrebiteľa napríklad tým, že na nejasnosť výrazu pri uzavieraní zmluvy neupozorní, aby sa následne mohol dovolávať pre seba priaznivejšieho významu.

K § 82
Výklad bezodplatných zmlúv

Bezodplatná zmluva sa v pochybnostiach vykladá v prospech obmedzenia plnenia, na ktoré sa dlžník (bezodplatne) zaviazal. To znamená, že v prípade pochybností o výklade darovacej zmluvy v otázke, či ide o viac alebo menej hodnotný dar, sa predpokladá, že darca sa zaviazal darovať skôr menej, než viac. Ustanovenie sa aplikuje len v prípade pochybností; nemožno ním teda spochybňovať plnenie, na ktoré sa dlžník bez pochybností zaviazal, hoci bezodplatne.

K § 83
Prejav vôle vo viacerých jazykoch

Ustanovenie nemá v doterajšom práve ekvivalent. Rieši situáciu, ak je prejav vôle zaznamenaný vo viacerých jazykoch. V prípade rozporu medzi jednotlivými jazykovými verziami bude mať prednosť tá z nich, ktorá bola základom pre ostatné. Ktorá verzia bola základom pre ostatné bude otázka skutkového dokazovania. Ak napr. strany rokovali o zmluve v cudzom jazyku a následne ju za účelom registrácie preložili do slovenského jazyka, bude pri výklade rozhodujúca verzia rokovaná v cudzom jazyku. Ustanovenie sa aplikuje len v prípade pochybností, teda ak ani po zohľadnení okolností, ktoré súvisia s prejavením vôle, nie je možné zistiť, ktorá verzia by mala mať prednosť. Ustanovenie sa preto neuplatní, ak sa napr. strany zmluvy dohodli na prednosti inej verzie alebo ak počas rokovaní prisúdili určitému výrazu iný význam než ten, ktorý by vyplýval z podkladovej jazykovej verzie.

K § 84
Odkladacie podmienky a rozväzovacie podmienky

Odsek 1 nadväzuje na pôvodný § 36 Občianskeho zákonníka. Odsek 2 nemá v doterajšom práve ekvivalent. Jeho úlohou je potvrdiť možnosť viazať právne následky aj na potvrdenie či vyvrátenie neistej minulej, resp. trvajúcej skutočnosti. Pôjde o situácie, keď si strany nie sú isté, či nejaká skutočnosť trvá, resp. či nastala. Musí to ale platiť pre všetky strany úkonu, inak treba prípad posúdiť podľa iných ustanovení, napr. podľa tých o omyle či podvode.

Odsek 3 preberá § 36 ods. 5 Občianskeho zákonníka za účelom vyjasnenia, za akú podmienku považovať podmienku, ak z právneho úkonu nevyplýva, či ide o podmienku odkladaciu alebo rozväzovaciu.

K § 85
Podmienené následky

Ohľadom následkov splnenia odkladacej podmienky sa vychádza z doterajšieho právneho stavu.

Pri následkoch splnenia rozväzovacej podmienky sa precizuje, že účinky zodpovedajú účinkom odstúpenia od zmluvy, teda *ex nunc*. Vychádza sa zo zásady, že retroaktívne majetkové účinky by nemali byť predmetom zmluvnej autonómie (čl. VIII – 2:202 a 203 DCFR).

K § 86
Lehota na splnenie podmienky

Ustanovenie, inšpirované úpravou čl. 107 pPKC, nemá v doterajšom práve ekvivalent. Úlohou odseku 1 je jednak vyjasniť, že aj podmienka, ktorej splnenie závisí výlučne od jednej strany, je prípustná, a jednak dať právo druhej strane, aby mohla stanoviť primeranú lehotu na splnenie tejto podmienky. Tým sa jej poskytne ochrana pred dlhotrvajúcou nečinnosťou strany, ktorá má splnenie podmienky v moci. Lehota však musí byť primeraná.

Odsek 2 umožňuje každej strane, aby určila primeranú lehotu na splnenie podmienky, ak jej splnenie závisí od tretej osoby alebo od orgánu verejnej moci (napr. vydanie určitého rozhodnutia). Aj tu je účelom, ochrana strán pred dlhodobou neistotou.

Odsek 3 definuje následky márneho uplynutia určenej primeranej lehoty, spočívajúce v tom, že na prípadné dodatočné splnenie podmienky sa neprihliada. V prípade odkladacej podmienky tak právny úkon vôbec nevyvolá právne následky; pri rozväzovacej podmienke zas právne následky už nepominú.

K § 87
Nepoctivé splnenie alebo zmarenie podmienky

Odsek 1 nadväzuje na § 36 ods. 4 Občianskeho zákonníka. Na rozdiel od doterajšieho práva sa však týka nielen prípadov, ak dôjde k zámernému splneniu, ale aj iných prípadov, ktoré možno posúdiť, ako nepoctivé. Návrh totiž vychádza zo stanoviska, že úprava by mala dopadať aj na hrubú nedbanlivosť, ak sa *in concreto* dá považovať za nepoctivú.

Neprihliadanie na splnenie podmienky znamená, že právne následky právneho úkonu naďalej trvajú (ak ide o rozväzovaciu podmienku), alebo stále nenastávajú (ak ide o rozväzovaciu podmienku)

Obdobne k otázke pristupuje aj odsek 2, ktorý nadväzuje na § 36 ods. 3 Občianskeho zákonníka. Na rozdiel od doterajšieho práva sa však v návrhu nehovorí, že sa právny úkon stane nepodmienený, ale že sa k splneniu podmienky neprihliada, čo lepšie zodpovedá zmyslu tohto ustanovenia. Dôsledkom ustanovenia je, že ak sa zmarí splnenie odkladacej podmienky, právny úkon začne aj tak vyvolávať právne následky. Ak ide o zmarenie rozväzovacej podmienky, tak následky právneho úkonu aj tak pominú. Podmienka sa totiž v takýchto prípadoch považuje za splnenú, a to od okamihu zmarenia.

K § 88
Nepodmieniteľný právny úkon

Ustanovenie nemá v doterajšom práve ekvivalent. Návrh ustanovuje, že právne úkony, ktoré nemožno podmieniť, či už preto, lebo to zakazuje zákon, alebo preto, lebo to vyplýva z ich povahy, sú neplatné. V takýchto prípadoch preto nie je potrebné skúmať, či právny úkon porušuje zákonný zákaz alebo nie. Môže to tak byť najmä v prípade jednostranných právnych úkonov, kde by adresát nemal byť v neistote napr. čo do účinnosti výpovede zmluvy, ibaže by takáto neistota nenastávala (napr. ak je v jeho moci, či sa podmienka splní). Z povahy veci nebude podmienka dovolená ani pri zmluvách, ktorými sa prevádza nejaké právo, pričom účinky prevodu striktne stanovuje zákon, od ktorého sa nemožno odkloniť (napr. pri prevodoch nehnuteľností). Ak sa v takýchto zmluvách dohodnú podmienky, budú mať len obligačné účinky a na zrealizovanie prevodu bude potrebná osobitná, už nepodmienená zmluva.

Doktrína o právnych úkonoch, ktoré nemôžu byť podmienené (*Bedingungsfeindlichkeit*) je detailne rozpracovaná v nemeckej a rakúskej doktríne. Určité právne úkony nemôžu byť podmienené, pretože ide o statusové veci (napr. manželstvo alebo adopcia), vecnoprávne dispozície (§ 925 nemeckého BGB) alebo o jednostranné úkony, keď adresát musí mať istotu o svojom právnom stave. Výslovnú úpravu možno identifikovať v nemeckého § 388 BGB, ale podľa všeobecnej mienky to platí aj pre ďalšie právne úkony. Aj v týchto prípadoch je však prípustná napr. potestatívna podmienka v prospech adresáta (pretože jej splnenie má pod kontrolou).

K § 89
Nedovolené podmienky

Ustanovenie, inšpirované úpravou čl. 111 pPKC. Ak ide o prípad, že ide o podmienku (či už odkladaciu alebo rozväzovaciu), ktorú zákon zakazuje, napr. podmienka, ak jedna strana uskutoční nejaké protiprávne konanie, prípadne, ktorá je v rozpore s dobrými mravmi, dôsledkom je neplatnosť právneho úkonu. Ustanovenie je inšpirované úpravou čl. 111 pPKC a čiastočne nadväzuje na druhúú vetu § 36 ods. 1 Občianskeho zákonníka.

Odsek 2 čiastočne nadväzuje na druhú vetu § 36 ods. 1 Občiasnekho zákonníka. Formuláciu „nemožná podmienka“ však návrh nahrádza jasnejším znením („od počiatku zjavne nikým nesplniteľná“). Nesplniteľnosť podmienky tak musí byť zjavná, musí tu byť v čase dohody (tzn. nesplniteľnosť nemôže nastať neskôr) a musí byť všeobecná; len to, že podmienka nie je splniteľná stranami, ju nerobí nesplniteľnou. V takomto prípade odsek 2 vychádza zo stanoviska, že ak išlo o nesplniteľnú odkladaciu podmienku, potom strany nemali záujem, aby právne následky vôbec nastali. Preto je dôsledkom takejto podmienky neplatnosť právneho úkonu.

Sankcia neplatnosti je ustanovená pre celý právny úkon. Tzn. nejde tu len o čiastočnú neplatnosť. Jej skúmanie preto nie je v takýchto prípadoch namieste. Na druhej strane, ak sa podmienka týkala len časti právneho úkonu, táto časť sa bude považovať za neplatnú, pričom následne bude potrebné na základe pravidiel o čiastočnej neplatnosti posúdiť, či je neplatná len táto časť, alebo aj ostatné časti právneho úkonu.

Odsek 3 ustanovuje výnimku pre takú rozväzovaciu podmienku, ktorá je od počiatku zjavne nikým nesplniteľná. Takáto podmienka nevedie k neplatnosti celého právneho úkonu. Na podmienku sa len nebude prihliadať. Návrh totiž vychádza z toho, že v takomto prípade strany vlastne vôbec nechceli, aby právne následky pominuli. Ak však ide o rozväzovaciu podmienku, ktorá by bola zakázaná alebo by bola v rozpore s dobrými mravmi, potom treba postupovať podľa odseku 1.

Ustanovenie dopadá na situácie, keď právny úkon možno podmieniť, avšak podmienka trpí definovanou vadou. Nedopadá na situácie, keď zo zákona alebo z povahy úkonu vyplýva, že úkon vôbec nemôže byť podmienený.

K § 90
Účinnosť povinne zverejňovanej zmluvy

Preberá sa pôvodné znenie § 47a Občianskeho zákonníka.

K § 91
Bezprávna vyhrážka

Ustanovenie nemá v doterajšom práve ekvivalent, hoci nadväzuje na § 37 ods. 1 Občianskeho zákonníka, ktorý pre platnosť právneho úkonu vyžadoval aj jeho slobodné uskutočnenie. Po novom však bezprávna vyhrážka nebude viesť k neplatnosti právneho úkonu, ale len k jeho zrušiteľnosti. Ide

o prístup zhodný napr. s § 123 nemeckého BGB. Podmienkou je, aby išlo o vyhrážku bezprávnu, teda takú ktorá nebude v súlade s dobrými mravmi alebo zákonom. Zároveň táto vyhrážka musí vzbudiť u konajúcej osoby obavu, ktorá musí byť dôvodná (teda taká, ktorú možno považovať za reálnu, teda že naozaj hrozí, že vyhrážajúci svoju hrozbu premení na skutočnosť) a ktorá sa musí týkať vážnej ujmy pre konajúcu alebo inú osobu. Dôvodnosť obavy sa pritom posudzuje objektívne, pričom sa vychádza z priemernej, rozumnej osoby v postavení konajúcej osoby. Je pritom nepodstatné, či sa vyhrážal adresát prejavu vôle (napr. druhá zmluvná strana) alebo iná osoba, ako aj to, či adresát prejavu o bezprávnej vyhrážke vedel. Medzi vyhrážkou a uskutočnením prejavu vôle musí pritom byť príčinná súvislosť: ak by prejav vôle konajúca osoba uskutočnila aj tak, tak jej právo na jeho zrušenie nevznikne.

K § 92
Lesť

Ustanovenie nadväzuje na súčasnú úpravu úmyselne vyvolaného omylu podľa § 49a Občianskeho zákonníka, avšak po vzore § 123 nemeckého BGB ho mení v niektorých smeroch. Odsek 1 vychádza z doterajšieho východiska, že z dôvodu podvodu (úmyselne vyvolaného omylu) možno prejav vôle zrušiť bez ohľadu na to, či ide o omyl v rozhodujúcej skutočnosti alebo nie. Rozdielom je to, že navrhovaná úprava umožňuje zrušiť prejav vôle, aj keď ide o omyl v pohnútke. Nie je totiž dôvod chrániť druhú stranu, ak takýto omyl, hoc aj v pohnútke, vyvolala úmyselne. Právny úkon však musel byť urobený v dôsledku omylu – musí teda existovať kauzálny nexus medzi úmyselne vyvolaným omylom a urobením právneho úkonu.

Na rozdiel od doterajšej úpravy sa umožňuje zrušiť prejav vôle, i keď omyl úmyselne nevyvolal adresát prejavu vôle, ale tretia osoba. Podmienkou však je, aby adresát alebo tretia osoba, ktorá mala z prejavu vôle priamy prospech, o tomto omyle vedela alebo musela vedieť. Ak táto podmienka splnená nie je, tak prejav vôle zrušiť nemožno. Z prejavu vôle má tretia osoba priamy prospech vtedy, ak má na tento prospech nárok, ktorý je závislý len na jej konaní. Pôjde predovšetkým o prípad, ak sa uzavrela zmluva v prospech tretieho.

Sankciou za podvod nie je relatívna neplatnosť, ako tomu bolo doteraz, ale zrušiteľnosť, keďže návrh od relatívnej neplatnosti upustil.

K § 93
Omyl

Návrh mení koncepciu omylu obsiahnutú v § 49a Občianskeho zákonníka, a to čiastočne po vzore čl. 98 pPKC. Tak ako doteraz bude právne relevantný omyl len taký omyl, ktorý sa týka rozhodujúcej okolnosti. Takýmto omylom je omyl, ktorý keby nebol, tak by konajúca osoba prejav vôle vôbec neuskutočnila. Ak by v omyle nebola a predsa by prejav vôle uskutočnila, potom nejde o právne relevantný omyl. Rozdiel oproti doterajšej úprave spočíva však v tom, že konajúca osoba môže pre takýto omyl zrušiť svoj prejav vôle len za podmienky, že adresát vedel alebo musel vedieť, že daná okolnosť je pre ňu rozhodujúca. Ak teda konajúca osoba nedala najavo, čo je pre ňu rozhodujúce, a adresát to ani pri vynaložení náležitej starostlivosti, ktorú bolo možné od neho v rámci daného právneho styku vyžadovať, zistiť nemohol, potom prejav vôle zrušiť nemožno. To platí aj vtedy, ak adresát vedel, že konajúca osoba je v omyle, ba dokonca aj keď omyl sám vyvolal. Pokiaľ nevedel ani nemusel vedieť, že je to omyl v rozhodujúcej skutočnosti, potom mu nemožno klásť za vinu, že sa nesnažil konajúcu osobu z omylu vyviesť. Dôvodom tejto zmeny je snaha o to, aby prejav vôle nebolo možné zrušiť len preto, že adresát o omyle vedel, ale nemohol vedieť, že ide o rozhodujúcu okolnosť, keďže to, čo je rozhodujúce, je v mnohých prípadoch veľmi subjektívne. Presúva sa tak určitá záťaž aj na konajúcu osobu, aby dala najavo, čo je pre ňu rozhodujúce. Nemusí tak urobiť výslovne, častokrát to bude vyplývať aj z jej konania či zo samotnej povahy a účely prejavu vôle.

Na zrušenie prejavu však podľa návrhu nestačí, že ide omyl o rozhodujúcej okolnosti a že adresát vedel alebo musel vedieť, že ide o rozhodujúcu okolnosť. Je ďalej potrebné, aby bola splnená aspoň jedna z troch podmienok: buď adresát omyl vyvolal (hoci aj nezavinene), alebo adresát o omyle vedel alebo musel vedieť, alebo aby bol sám v tom istom omyle, teda v omyle o tej istej rozhodujúcej okolnosti.

Druhá veta ustanovuje negatívnu podmienku práva zrušiť prejav vôle, a to ospravedlniteľnosť omylu. Táto podmienka nebola v doterajšej úprave zakotvená, aj keď judikatúra k nej dospela aj bez výslovnej úpravy. Keďže však správnosť záverov súdnej praxe mohla byť sporná, tak sa v návrhu táto podmienka zakotvila výslovne. Dôvodom tejto podmienky je pritom ochrana istoty v právnom styku, ktorému sa prikladá väčšia dôležitosť než snahe o nezávadnosť vôle. To, či je omyl neospravedlniteľný, pritom môže závisieť od rôznych okolností, napr. aj od pomerovania účasti druhej strany na vzniku omylu. Aj omyl, ktorý spôsobila konajúca osoba svojou nedbanlivosťou, ešte môže byť stále ospravedlniteľný, ak ju adresát omyl úmyselne z neho nevyviedol. Ak by sa dospelo k záveru, že podiel konajúcej osoby aj adresáta na omyle je rovnaký, potom by mali prevážiť záujmy konajúcej osoby, keďže úprava o omyle je ustanovená na jej ochranu.

Ďalšou negatívnou podmienkou je neprevzatie rizika omylu. Ak teda konajúca osoba toto riziko

prevzala, potom svoj prejav vôle zrušiť nemôže, ani keby o ňom druhá strana vedela. Ide predovšetkým o špekulatívne obchody, keď niekto nakúpi s vidinou vysokého zisku, pričom už z povahy takéhoto obchodu vyplýva riziko omylu. V takom prípade by konajúca osoba mala znášať riziko omylu, ktoré je väčšinou vyvážené práve ziskovosťou alebo iným prospechom z obchodu, ak by sa vydaril.

Odsek 2 zavádza mechanizmus „záchrany“ prejavu vôle zo strany adresáta, napriek tomu, že sú splnené podmienky na jeho zrušenie. Podľa navrhovanej úpravy, ktorá nemá v doterajšom práve ekvivalent, môže adresát zabrániť zrušeniu prejavu vôle tým, že prejaví vôľu, aby mal právny úkon, ktorý je založený na vadnom prejave vôle konajúcej osoby, mal taký obsah, aký by mal, keby zodpovedal predstave konajúcej osobe. Adresát tak však musí urobiť ešte pred zrušením, alebo bez zbytočného odkladu po ňom. Môže tak urobiť buď prejavom vôle voči konajúcej osobe, alebo tým, že poskytne plnenie, ktoré zodpovedá predstave konajúcej osoby. V takomto prípade konajúca osoba už svoj prejav vôle zrušiť nemôže. Ak by tak urobila, na takéto jej konanie by sa neprihliadalo. To isté platí aj pre zrušenie urobené pred takouto „záchranou“ zmluvy. Posledná veta ustanovuje fikciu, že právny úkon mal od počiatku správny obsah.

K § 94
Skreslenie obsahu pri prenose

Ustanovenie nadväzuje na § 45 ods. 2 Občianskeho zákonníka, v podstatnom rozsahu ho však mení. Ak bol obsah prejavu vôle počas prenosu skreslený, tak ho konajúca osoba môže zrušiť. Prenosom sa rozumie nielen technický prenos, ale aj prenos poslom. Navrhované ustanovenie však nedopadá na prípady, ak napr. splnomocnenec uskutočnil prejav vôle odlišný od toho, čo zamýšľal splnomocniteľ: v takomto prípade nejde o skreslenie prejavu počas prenosu, keďže prejavom vôle je tu prejav vôle splnomocnenca. V týchto prípadoch sa uplatnia rovnaké podmienky pri omyle.

K § 95
Základné ustanovenia

V súlade s doterajšou úpravou a doktrínou sa výslovne zdôrazňuje, že neplatnosť právneho úkonu pôsobí *ab initio* a súd na ňu prihliada *ex offo*. Naďalej ostáva aktuálna judikatúra, podľa ktorej "*na absolútnu neplatnosť právneho úkonu súd prihliada len cez vedomosť o skutočnosti jemu známej z vykonaného dokazovania. Súd nehľadá absolútnu neplatnosť nad rámec tvrdení strán*" (R 51/2024).

K § 96
Čiastočná neplatnosť

V odseku 1 sa preberá pravidlo podľa pôvodného § 41 Občianskeho zákonníka. Účelom odseku 2 je ustanoviť, že ak je niektorá časť právneho úkonu neplatná, ustanovenia o voľbe práva a o riešení sporov ostávajú v platnosti, a to aj keby inak neboli do právneho úkonu zahrnuté. Nie je preto potrebné skúmať, či neplatnosť časti právneho úkonu môže spôsobiť neplatnosť predmetných ustanovení. Ak sa ale dôvod neplatnosti vzťahuje priamo aj na ustanovenia o voľbe práva alebo o riešení sporov, potom sú aj tieto ustanovenia neplatné.

K § 97
Konverzia neplatného právneho úkonu

Ustanovenie nadväzuje na pôvodný § 41a ods. 1 Občianskeho zákonníka a zakotvuje pravidlá pre konverziu právneho úkonu, ktorou sa má v súlade so zásadou rešpektovania vôle konajúcich osôb udržať platnosť ich právneho konania. Návrh vychádza zo stanoviska, že konajúce osoby uskutočňujú právne úkony za istým účelom. Cieľom návrhu je, aby sa tento účel dosiahol, i keď je právny úkon, ktorý si na dosiahnutie tohto účelu konajúca osoba zvolila, neplatný. Konverzia pritom nastáva priamo zo zákona; nie je potrebné súdne rozhodnutie, súd ju skúma *ex offo*.

Návrh stanovuje niekoľko podmienok konverzie. Prvou je, že právny úkon je neplatný, tzn. môže ísť aj o neplatnosť, ktorá nastala v dôsledku zrušenia prejavu vôle alebo odopretia súhlasu. Ďalšou podmienkou je, aby právny úkon, na ktorý sa skonvertoval neplatný právny úkon, bol platný. Náležitosti jeho platnosti tak musia byť splnené už pri neplatnom právnom úkone. Ak napríklad skonvertovaný právny úkon má byť písomný, potom sa naň možno odvolať, len ak aj neplatný (pôvodný) právny úkon bol uskutočnený v písomnej forme. Podmienkou konverzie je nakoniec aj to, aby konvertovaný právny úkon zodpovedal hypotetickej vôli konajúcej osoby. Nie je dôležité zisťovať jej skutočnú vôľu, ale postačí predpoklad, že konajúca osoba by namiesto neplatného právneho úkonu uskutočnila ten platný, ak by vedela, že ten úkon, čo uskutočnila, je neplatný. Konverzia preto nemá miesto tam, kde takýto predpoklad možný nie je. Preto ak strany uzavreli kúpnu zmluvu, ale nedohodli sa na kúpnej cene, nemožno neplatnú kúpnu zmluvu skonvertovať na platné darovanie. Obdobne, ak strana neplatne zrušila prejav vôle *ex tunc*, možno tento jej prejav skonvertovať na platnú výpoveď *ex nunc*, pretože možno predpokladať, že chcela zmluvu ukončiť a že ak by vedela, že zmluvu nemožno zrušiť spätne, tak by ukončila zmluvný vzťah aspoň *pro futuro*. Naopak to však platiť nebude. Ak strana

chcela ukončiť zmluvný vzťah len do budúcna, nemožno v prípade neplatnosti výpovede predpokladať, že chcela zrušiť zmluvu spätne.

K § 98
Prípustnosť zrušenia

Ustanovenie nemá v doterajšom práve ekvivalent. Jeho účelom je stanoviť, kedy konajúca osoba môže zrušiť svoj prejav vôle. V niektorých prípadoch zrušiteľnosť nahrádza koncept relatívnej neplatnosti podľa doterajšieho práva. Zrušiteľnosť je pritom vlastnosť prejavu vôle (a právneho úkonu, ak je prejav vôle zároveň právnym úkonom), ktorá má svoj pôvod v určitej vade, ktorá nastala v procese uskutočňovania prejavu vôle.

Ustanovenie je prejavom východiska, že konajúce osoby sú svojimi prejavmi vôle viazané. Toto východisko je platné tak pre adresované, ako aj neadresované právne úkony. Preto možno prejav vôle zrušiť, len ak to ustanovuje zákon. Ani v takom prípade však nie je možné prejav vôle zrušiť, ak ho konajúca osoba potvrdila. Napríklad ak má prejav vôle vadu, ktorá spočíva v omyle, konajúca osoba ho môže zrušiť. Ak ho však potvrdila, potom ho už zrušiť nemôže, pretože svojou vôľou potvrdila, že aj napriek vade na svojom prejave trvá. Samozrejme, aj potvrdenie môže byť vadné, čo môže mať dôsledky aj na jeho zrušiteľnosť.

K § 99
Zrušenie konajúcou osobou

Ustanovenie, ktoré má inšpiráciu v úprave § 143 nemeckého BGB, nemá v doterajšom práve ekvivalent. Odsek 1 ustanovuje spôsob, ako treba zrušenie prejavu vôle uskutočniť. Podľa návrhu tak treba urobiť prejavom vôle adresovaným dotknutej osobe. Pri zmluve je dotknutou osobou druhá strana. Ak je strán viacero, adresátom je každá z nich.

Odsek 2 sa týka jednostranných právnych úkonov. Prvá veta dopadá na adresované jednostranné úkony, pri ktorých je dotknutou osobou adresát. Napríklad ak konajúca osoba v omyle vypovedala zmluvu, potom môže výpoveď zrušiť prejavom vôle voči tým osobám, voči ktorým zmluvu vypovedala. Druhá veta sa týka neadresovaných jednostranných právnych úkonov. Môže ísť napríklad o opustenie veci (vzdanie sa vlastníctva), ktoré potom bude potrebné zrušiť voči tomu, kto k nej vlastníctvo nadobudol (napríklad nálezcovi).

K § 100
Čiastočné zrušenie

Ustanovenie nemá v doterajšom práve ekvivalent a je inšpirované úpravou čl. 105 pPKC. Niekedy sa dôvod zrušiteľnosti môže týkať len časti prejavu vôle. Napríklad ak kupujúci uzavrel kúpnu zmluvu na viacero vecí, no v omyle bol len čo do niektorej z nich. Návrh pre takéto prípady ustanovuje, že treba rovnako aplikovať úpravu čiastočnej neplatnosti. Bude preto potrebné posúdiť napr. či by konajúca osoba prejav vôle urobila v obmedzenom rozsahu. Ak áno, potom bude môcť zrušiť prejav vôle len v tejto časti. Zo zákona však môže vyplývať aj inak.

K § 101
Účinky zrušenia

Ustanovenie nemá v doterajšom práve ekvivalent. Jeho účelom je vymedziť, že zrušenie prejavu vôle a právneho úkonu má spätné účinky (*ex tunc*). Pravidlo je inšpirované § 142 ods. 1 nemeckého BGB a čl. 103 § 2 pPKC. Ak konajúca osoba napríklad v dôsledku omylu uzavrela zmluvu, ktorú následne legitímne zruší, na zmluvu sa hľadí akoby nikdy nebola uzavretá. Prijaté plnenie tak bude plnením bez právneho dôvodu.

Zároveň sa však v súlade s doterajšou judikatúrou výslovne ustanovuje, že zrušenie nezasahuje do právnej sféry dobromyseľných tretích osôb. Či tretia osoba v čase uskutočnenia svojho právneho úkonu musela o dôvode zrušiteľnosti zrušeného právneho úkonu vedieť sa posudzuje podľa úvodných ustanovení zákona o náležitej starostlivosti.

K § 102
Preklúzia

Navrhované ustanovenie všeobecne upravuje preklúzivnu lehotu na uplatnenie práva na zrušenie zmluvy alebo iného právneho úkonu. Lehota plynie odo dňa, keď sa osoba oprávnená zrušiť právny úkon dozvedela o konkrétnom dôvode zrušiteľnosti právneho úkonu.

Z dôvodu časovo podmienených dôkazných problémov na strane adresáta, ako aj z dôvodu všeobecnej ochrany právnej istoty v právnom styku sa zároveň ustanovuje, že právo zrušiť právny úkon zanikne najneskôr uplynutím troch rokov od právneho úkonu (objektívna lehota), a to bez ohľadu na prípadné plynutie subjektívnej šesťmesačnej lehoty. Ide o všeobecné pravidlo, ktoré sa aplikuje vtedy, ak zákon v osobitných prípadoch neustanovuje inak.

K § 103
Vedomosť o zrušiteľnosti

Navrhované ustanovenie je inšpirované § 142 ods. 2 nemeckého BGB. Zákon na viacerých miestach počíta s určitými dôsledkami, ak konkrétna osoba vedela o neplatnosti právneho úkonu. Tieto pravidlá sa v zákone viažu na vedomosť o neplatnosti. Pri zrušení však až do zrušenia nie je právny úkon neplatný, preto formálne vzaté nemožno tvrdiť, že táto osoba vedela o neplatnosti právneho úkonu. Aby sa takejto neželanej obrane dalo vyhnúť, navrhované ustanovenie normuje, že ak dôjde k zrušeniu, potom sa na osobu, ktorá vedela o dôvode zrušiteľnosti,

hľadí rovnako, ako sa v iných prípadoch hľadí na osobu, ktorá vie o neplatnosti právneho úkonu.

K § 104
Zastúpenie

V odseku 1 sa preberá základné pravidlo, vyplývajúce z prvej vety pôvodného § 22 ods. 1 Občianskeho zákonníka.

Odsek 2 vychádza z pôvodného znenia § 23 Občianskeho zákonníka. Zákonné zastúpenie však nie je predmetom úpravy v rámci tohto dielu (ako bolo pôvodne v § 26 až 30 Občianskeho zákonníka), ale je obsiahnuté v osobitných častiach kódexu, venovaných fyzickým osobám a rodinnému právu. Z odseku 2 zároveň vyplýva, že nová právna úprava nepreberá doterajšiu koncepciu zmluvného zastúpenia. Oprávnenie zastupovať vzniká na základe jednostranného prejavu vôle splnomocniteľa, a nie na základe dohody o plnomocenstve. Pôvodná konštrukcia plnomocenstva, založeného na osobitnej dohode, bola predmetom odbornej kritiky ako neúčelne zložitá.

Vznik oprávnenia splnomocnenca zastupovať splnomocniteľa nie je teda podmienený prijatím plnomocenstva. Zmena vychádza z obdobných úprav v rámci nemeckého, švajčiarskeho alebo poľského právneho poriadku. Takáto konštrukcia pritom nie je v rozpore so zásadou individuálnej autonómie (vnútenie zastúpenia), pretože oprávnenie zastupovať nemusí splnomocnenec vôbec využiť; pričom zo samotného plnomocenstva mu bez ďalšieho nevyplýva žiadna zodpovednosť ani povinnosti. Nová úprava zároveň nebráni tomu, aby bolo plnomocenstvo udelené v rámci konkrétneho zmluvného vzťahu, napr. v rámci príkaznej zmluvy. Nie je to však nevyhnutné.

Odsek 3 vychádza z pôvodného znenia § 32 ods. 1 Občianskeho zákonníka; má však všeobecný charakter a vzťahuje sa nielen na plnomocenstvo, ale aj na zákonné zastúpenie. Pôvodná formulácia „ak z právneho úkonu nevyplýva“ sa z pragmatických dôvodov nahrádza znením „ak nie je zjavné“. Konanie v zastúpení nemusí totiž nevyhnutne vyplývať zo samotného právneho úkonu, ale môže byť zjavné aj z okolností, za ktorých sa právny úkon uskutočňuje.

K § 105
Účinky zastúpenia

Preberá sa základné pravidlo, vyplývajúce z druhej vety § 22 ods. 1 Občianskeho zákonníka. Nová úprava však spresňuje, že ide o právne následky ako také, nielen o vznik práv a povinností. Konanie zástupcu môže totiž vyvolať aj zmenu alebo zánik práv a povinností. Zo zastúpenia môžu navyše okrem práv a povinností vzniknúť aj iné právne relevantné následky (napr. v dôsledku námietky premlčania v súdnom konaní).

K § 106
Rozsah zastúpenia

Nové ustanovenie, vychádzajúce najmä z čl. II-6:104(2) DCFR, pragmaticky vymedzuje rozsah zastúpenia a rozptyľuje doterajšie pochybnosti o tom, či môže zástupca konať v mene zastúpeného aj pri právnych úkonoch, ktoré z plnomocenstva alebo rozhodnutia orgánu verejnej moci *expressis verbis* nevyplývajú. Takéto zastúpenie je prípustné, ak to vyžaduje dosiahnutie samotného účelu zastúpenia, resp. ak by účel zastúpenia inak nebolo možné dosiahnuť.

K § 107
Výkon zastúpenia a substitúcia

V odseku 1 sa preberá pôvodné ustanovenie prvej vety § 24 Občianskeho zákonníka. Zo slovného spojenia „splnomocniť na zastupovanie zastúpeného“ vyplýva, že substitút nie je zástupcom zástupcu, ale zástupcom zastúpenej osoby. Z jeho úkonov teda vznikajú právne následky priamo tejto osobe (totožne pôvodné znenie druhej vety § 24 Občianskeho zákonníka).

Nové ustanovenie odseku 2 zdôrazňuje, že substitúcia má vždy odvodený, resp. subsidiárny charakter. Vzhľadom na pomerne široké možnosti jej využitia, pričom nie je vylúčené, aby substitút splnomocnil ďalšieho substitúta a ten ďalšieho (keďže aj substitúti sú zástupcami), je nevyhnutné, aby mohol zastúpený jednoduchým spôsobom ukončiť všetky substitučné zastúpenia. Podľa odseku 1 je síce každá substitúcia samostatným a relatívne nezávislým zastúpením (každé možno skončiť samostatne), avšak odsek 2 vymedzuje dôležitú výnimku v tom zmysle, že ak zanikne hlavné zastúpenie, zaniknú aj všetky od neho odvodené substitučné zastúpenia. Vo vzťahu ku každému substitútovi má zástupca notifikačnú povinnosť o zániku alebo obmedzení substitúcie.

Ak substitút koná v mene pôvodne zastúpeného aj po zániku substitúcie, posúdia sa právne následky jeho úkonov podľa ustanovení o neoprávnenom konaní v cudzom mene, pri zohľadnení výnimiek vyplývajúcich z ustanovení o ochrane tretích osôb po zániku alebo obmedzení plnomocenstva. Obmedzenia substitúcie vyplývajú aj z osobitného ustanovenia u substitúcii, pokiaľ ide o prokúru alebo všeobecného plnomocenstvo.

K § 108
Rozpor záujmov

Odsek 1 vychádza z pôvodného znenia § 22 ods. 2 Občianskeho zákonníka; spresňuje však, že stret záujmov je vždy nevyhnutné posudzovať

individuálne, v súvislosti s konkrétnym právnym úkonom. Ustanovenie písm. b) rozširuje pôvodnú normu aj o osobu, ktorej záujmy síce nie sú bezprostredne v rozpore so záujmami zastúpeného [písm. a)], ktorá však takúto tretiu osobu zastupuje. Ide teda o prenesený stret záujmov. Právne dôsledky konania zástupcu, ktorý je v strete záujmov, vyplývajú z ustanovení o neoprávnenom konaní v cudzom mene. To zároveň znamená, že zastúpenému je umožnené takýto právny úkon efektívne schváliť.

Nové ustanovenie odseku 2 vymedzuje špecifickú situáciu, keď stret záujmov nebráni riadnym následkom právneho úkonu zástupcu pre zastúpeného; na samotný stret záujmov sa teda neprihliadne. Musí však ísť v prvom rade o plnomocenstvo, pričom splnomocniteľ o dôvodoch stretu záujmov v čase udelenia plnomocenstva vedel alebo musel vedieť. Či možno v konkrétnom prípade konštatovať, že splnomocniteľ o týchto dôvodoch musel vedieť, sa posudzuje podľa úvodných ustanovení zákona o náležitej starostlivosti. Vychádza sa pritom z premisy, že ak splnomocniteľ o strete záujmov vedel alebo by sa o ňom dozvedel, ak by nezanedbal náležitú starostlivosť, neprináleží mu osobitná ochrana vyplývajúca z ustanovenia o dodatočnom schválení.

K § 109
Zákaz zastúpenia

Odsek 1 vymedzuje špecifické skutkové situácie, keď je zastúpenie vylúčené bez ohľadu na prípadnú neprítomnosť stretu záujmov (inak sa obidve normy do značnej miery prekrývajú). Ide teda o sprísnené pravidlo na ochranu zastúpeného, ktoré je založené na objektívnych kritériách. Právne dôsledky konania zástupcu v rozpore s týmto paragrafom vyplývajú z ustanovení o neoprávnenom konaní v cudzom mene. To zároveň znamená, že zastúpenému je umožnené takýto právny úkon efektívne schváliť.

Odsek 2 upravuje výnimky, ktoré z povahy veci vylučujú aplikovanie sprísneného pravidla podľa odseku 1.

K § 110
Prijímanie prejavov vôle

V záujme právnej istoty zákon výslovne ustanovuje, že zástupca je oprávnený prijímať v mene zastúpeného prejavy vôle tretích osôb, a to v rozsahu zodpovedajúcom jeho oprávneniu zastupovať. To znamená, že aktívne (činné) zastúpenie zahŕňa aj pasívne (trpné) zastúpenie, spočívajúce v oprávnení zastupovať zastúpeného aj pri prijímaní adresovaných prejavov vôle. Na toto špecifické oprávnenie sa primerane použijú ustanovenia o zastúpení pri právnych úkonoch. Obdobnú úpravu obsahuje napríklad § 164 ods. 3 nemeckého BGB.

Pri pasívnom zastúpení sa prejav vôle adresovaný zastúpenému, ktorý však bol uskutočnený voči zástupcovi, považuje za prejav vôle riadne uskutočnený voči zastúpenému. „Rozsah zodpovedajúci oprávneniu zastupovať“ nemožno zovšeobecniť a bude vždy závisieť od okolností prípadu. Z povahy veci napríklad vyplýva, že pri všeobecnom plnomocenstve alebo prokúre bude splnomocnenec oprávnený prijímať všetky prejavy vôle. Pri druhovom alebo osobitnom plnomocenstve bude zástupca oprávnený v mene zastúpeného napr. prijať akceptáciu oferty alebo protioferty.

Ak nejde o prokúru, môže splnomocniteľ v rámci vlastnej individuálnej autonómie vyňať pasívne zastúpenie z plnomocenstva.

K § 111
Udelenie plnomocenstva

V odseku 1 sa zdôrazňuje, že plnomocenstvo je jednostranný adresovaný prejav vôle, resp. právny úkon. Vyžaduje sa teda jeho dôjdenie adresátovi. Oproti predchádzajúcej úprave je z pragmatických dôvodov umožnené, aby bol takýmto adresátom nielen splnomocnenec, ale aj osoba, s ktorou má splnomocnenec na základe plnomocenstva konať (obdobne napr. § 167 ods. 1 nemeckého BGB). Záujmy splnomocnenca tým nie sú dotknuté, pretože z plnomocenstva mu bez ďalšieho nevyplýva žiadna zodpovednosť ani povinnosť konať; nie je preto nevyhnutné, aby bolo plnomocenstvo vždy adresované aj jemu.

Ustanovenie odseku 2 chráni tretie osoby, ktoré konajú v dôvere v existenciu plnomocenstva. Musí však ísť o dôveru na úrovni dôvodnej domnienky, ktorá bola vyvolaná alebo utvrdená domnelým splnomocniteľom (zdanlivé zastúpenie). Ak však táto tretia osoba v čase svojho právneho úkonu vedela alebo musela vedieť o nedostatku plnomocenstva, nemožno uvedené pravidlo na jej ochranu aplikovať. Či v konkrétnom prípade musela dotknutá tretia osoba o nedostatku plnomocenstva vedieť sa posudzuje podľa úvodných ustanovení zákona o náležitej starostlivosti.

Odsek 3 umožňuje zmluvným stranám, aby dohodou *inter partes* vylúčili možnosť zastúpenia niektorej z nich (alebo všetkých) na základe všeobecného alebo druhového plnomocenstva. Pôjde spravidla o prípady, keď budú mať strany legitímny záujem na osobnom konaní. Právo udeliť osobitné plnomocenstvo tým nie je dotknuté.

K § 112
Druhy plnomocenstiev

V súlade s právnou teóriou sú vymedzené základné tri druhy plnomocenstiev. Všeobecnému plnomocenstvu je osobitne venované aj nasledujúce ustanovenie. Zákon navyše legitimuje podnikateľa

zapísaného v obchodnom registri na udelenie prokúry; z čoho zároveň vyplýva, že iná osoba nemôže prokúru udeliť.

K § 113
Všeobecné plnomocenstvo

Všeobecné plnomocenstvo má generálny charakter, v dôsledku čoho sú praktické možnosti jeho využitia veľmi rozsiahle. Oprávnenie splnomocnenca, ktorému bolo udelené všeobecné plnomocenstvo, je v prvom rade obmedzené týmto alebo osobitným zákonom (zákonné obmedzenie zastúpenia). Ďalšie obmedzenie predstavuje vôľa splnomocniteľa, ktorá však musí byť vyjadrená priamo v texte plnomocenstva, alebo z neho musí jednoznačne vyplývať. V rámci individuálnej autonómie nie je splnomocniteľ nijako obmedzený a všeobecné plnomocenstvo môže limitovať podľa vlastných potrieb a uváženia.

V súlade s odsekom 2 je oprávnenie splnomocnenca previesť alebo zaťažiť nehnuteľnosť v mene splnomocniteľa podmienené výslovným uvedením tejto kompetencie v texte plnomocenstva.

Predpísaná forma plnomocenstva sa spravuje osobitným ustanovením tohto oddielu. Právne dôsledky konania zástupcu nad rozsah všeobecného plnomocenstva vyplývajú z ustanovení o neoprávnenom konaní v cudzom mene.

K § 114
Prokúra

V odseku 1 sa preberá pôvodné znenie § 14 ods. 1 a 2 Obchodného zákonníka s tým, že oprávnenie prokuristu na prevod alebo zaťaženie nehnuteľnosti je sprísnene podmienené zápisom do obchodného registra. Prokúra je typicky spojená s prevádzkou podniku a jej rozsah je všeobecný; pričom "prevádzku podniku" je potrebné interpretovať extenzívne. Oprávnenie prokuristu sa vzťahuje aj na právne úkony podľa osobitných predpisov, napr. podľa Zákonníka práce, a to ako navonok tak aj dovnútra spoločnosti resp. splnomocniteľa. Prokuristom môže byť iba fyzická osoba, ktorá nie je členom štatutárneho ani dozorného orgánu splnomocniteľa.

Zákon umožňuje udeliť prokúru aj viacerým prokuristom (totožne pôvodný § 14 ods. 4 Obchodného zákonníka). V súlade s ustanovením o spoločnom plnomocenstve je pritom každý z nich oprávnený konať samostatne, ak sa podľa odseku 3 z vôle splnomocniteľa nevyžaduje spoločné konanie dvoch alebo viacerých z nich. Vzhľadom na celkovú zmenu koncepcie zastúpenia právnickej osoby štatutárnym orgánom sa rovnaký princíp uplatňuje aj vo vzťahu k členovi alebo viacerým členom štatutárneho orgánu, čím sa zároveň poskytuje riešenie problémov, ktoré generovala podnikateľská a súdna prax (napr. R 63/2021).

Odsek 4 vychádza z pôvodného § 14 ods. 3 a 6 Obchodného zákonníka. Obmedzenie prokúry nie je právne relevantné, a to aj vzhľadom na princíp publicity obchodného registra. Prokúra vnáša do právnych vzťahov istotu, že každý prokurista je splnomocnený v rovnakom rozsahu (s výnimkou oprávnenia scudzovať a zaťažovať nehnuteľnosti, ktoré však tiež musí vyplývať z obchodného registra). Prokúru nemožno obmedziť ani na niektorú časť podniku, v dôsledku čoho sa vždy vzťahuje na podnik ako celok.

K § 115
Prevádzkové plnomocenstvo a konanie vedúceho organizačnej zložky

Preberá sa pôvodné znenie § 15 Obchodného zákonníka. Či v konkrétnom prípade (ne)musela dotknutá osoba o prekročení rozsahu poverenia vedieť, sa na účely odseku 2 posudzuje podľa úvodných ustanovení zákona o náležitej starostlivosti.

Odsek 3 rozširuje toto pragmatické pravidlo aj na prevádzky právnických osôb, ktoré nie sú podnikateľmi.

V odseku 4 sa preberá súčasná úprava vedúceho organizačnej zložky.

K § 116
Forma plnomocenstva

V odseku 1 a 2 sa preberá pravidlo podľa pôvodného § 31 ods. 4 Občianskeho zákonníka. Druhové a osobitné plnomocenstvo musia mať písomnú formu iba vtedy, ak má byť v zastúpení uskutočnený písomný právny úkon.

Ustanovenie odseku 3 odstraňuje doterajšiu polemiku o náležitosti osvedčenia pravosti podpisu na plnomocenstve, ktoré oprávňuje splnomocnenca na taký právny úkon, pri ktorom by samotný splnomocniteľ musel pravosť svojho podpisu osvedčiť, ak by konal osobne.

K § 117
Spoločné plnomocenstvo

Ustanovením sa mení pôvodné pravidlo podľa § 31 ods. 3 Občianskeho zákonníka, a to v záujme zjednodušenia a zvoľnenia štandardných právnych vzťahov. Oprávnenie viacerých splnomocnencov podľa spoločného plnomocenstva má individuálny charakter a umožňuje každému z nich konať v mene splnomocniteľa samostatne. Prípadné spoločné alebo inak obmedzené konanie viacerých splnomocnencov musí vyplývať z obsahu samotného plnomocenstva.

V záujme právnej istoty sa spresňuje, že musí ísť o jedno (spoločné) plnomocenstvo, ktoré bolo udelené v písomnej forme. Zároveň nie je vylúčené,

aby splnomocniteľ v jednotlivých individuálnych plnomocenstvách výslovne určil, že všetci splnomocnenci alebo niektorí z nich musia konať spoločne.

Z pragmatického hľadiska sa pre spoločné plnomocenstvo zavádza pravidlo, ktoré nadväzuje na osobitné ustanovenie o prijímaní prejavov vôle zástupcom. Bez ohľadu na spôsob konania viacerých zástupcov, ktorí sú oprávnení zo spoločného plnomocenstva, je každý z nich individuálne legitimovaný prijímať v mene splnomocniteľa prejavy vôle tretích osôb. Účelom je zabezpečiť, aby pri spoločnom plnomocenstve nemuseli tretie osoby uskutočňovať právne úkony a iné prejavy vôle voči všetkým splnomocnencom; čím sa uľahčuje a zefektívňuje právny styk.

K § 118
Maloletý splnomocnenec

Na rozdiel od pôvodnej úpravy (§ 22 ods. 2 Občianskeho zákonníka) sa po vzore § 165 nemeckého BGB, § 1018 rakúskeho ABGB, čl. 121 pPKC a čiastočne aj § 445 českého občianskeho zákonníka umožňuje, aby aj maloletý splnomocnenec mohol splnomocniteľa zastúpiť, a to aj pri právnych úkonoch, ktoré by sám vo vlastnom mene nemohol uskutočniť. Ide o efektívne pravidlo, ktoré uľahčuje právny styk a vychádza z predpokladu, že splnomocniteľ splnomocnenca pozná a dôveruje mu. Preberá teda na seba aj zodpovednosť za následky konania maloletého splnomocnenca; pričom dochádza k adekvátnej ochrane právnej istoty tretej osoby. Ochrana maloletého, ktorá je typická pre iné súvisiace ustanovenia, nie je v tomto prípade oslabená, pretože maloletý zaväzuje priamo splnomocniteľa a nevyvoláva vo vzťahu k svojej osobe žiadne právne následky. Spravidla pôjde o plnomocenstvá v rámci rodiny a rodinných podnikov.

Maloletého možno splnomocniť len osobitným plnomocenstvom, nemôže ísť o všeobecné alebo druhové plnomocenstvo.

Plnomocenstvo v týchto situáciách nemôže delegovať výkon rodičovských práv a povinností. Plnomocenstvo môže pokrývať len určené úkony voči tretím osobám.

K § 119
Substitúcia

Ustanovenie odseku 1 limituje možnosti substitúcie v tom zmysle, že zakazuje tzv. substitučnú prokúru a substitučné všeobecné plnomocenstvo. Tieto dva druhy plnomocenstiev majú z hľadiska svojich účinkov natoľko významný a špecifický charakter, že vyžadujú bezprostrednú dôveru splnomocniteľa a tým aj jeho priame konanie pri udelení plnomocenstva. Ide o odklon od všeobecného pravidla o výkone zastúpenia a substitúcii. Na ustanovenie plnomocenstva, ktoré tomuto pravidlu odporuje, sa neprihliada. Nie je tým teda dotknutá prípadná zvyšná časť plnomocenstva ktorá môže vyvolávať riadne právne účinky.

Z odseku 2 vyplýva zákonné oprávnenie prokuristu na udelenie substitúcie, ktorá má charakter druhového alebo osobitného plnomocenstva. Toto oprávnenie nie je podmienené obsahom plnomocenstva a nemožno ho účinne vylúčiť ani obmedziť, keďže v súlade so všeobecným ustanovením o prokúre nie sú jej obmedzenia účinné voči tretím osobám.

K § 120
Subjektívne okolnosti

Preberá sa pôvodné znenie § 32 ods. 3 Občianskeho zákonníka bez zmeny.

K § 121
Zánik plnomocenstva z dôvodu uskutočnenia právneho úkonu

Preberá sa pôvodné znenie § 33b ods. 1 písm. a) Občianskeho zákonníka.

K § 122
Zánik plnomocenstva z dôvodu odvolania splnomocniteľom

Odsek 1 vychádza z pôvodného § 33b ods. 1 písm. b) Občianskeho zákonníka s tým, že odvolanie plnomocenstva možno uskutočniť nielen voči splnomocnencovi, ale aj voči osobe, s ktorou mal splnomocnenec konať. Ide o pragmatické doplnenie pôvodnej úpravy, ktoré nadväzuje na všeobecné ustanovenie o udelení plnomocenstva, a vychádza z § 168 nemeckého BGB.

V prípade prokúry sa za odvolanie považuje aj podanie návrhu na výmaz jej zápisu z obchodného registra. Nie je preto nevyhnutné odvolávať prokúru osobitným prejavom vôle, adresovaným prokuristovi. Voči tretím osobám bude mať však zánik prokúry účinky až jej výmazom z obchodného registra, ako vyplýva z ustanovenia o ochrane tretích osôb po zániku alebo obmedzení plnomocenstva (s výnimkou tam uvedenou).

V odseku 2 sa preberá pravidlo podľa pôvodného § 33b ods. 3 Občianskeho zákonníka. Zavádza sa však výnimka, ktorá vychádza z požiadaviek bežnej praxe a je inšpirovaná ustanovením § 442 českého občianskeho zákonníka. Pri dohode o konkrétnych dôvodoch na odvolanie plnomocenstva sú strany touto dohodou viazané a nemôžu plnomocenstvo svojvoľne odvolať z dôvodu, ktorý dohoda nepredpokladá. Napriek tomu však môže splnomocniteľ plnomocenstvo odvolať bez obmedzenia, ak má na to obzvlášť závažný dôvod (napr. ak mu splnomocnenec úmyselne spôsobuje

škodu, dopustil sa voči nemu trestného činu alebo iného zavrhnutiahodného správania a pod.).

V súlade s odsekom 3 sa na obmedzenie plnomocenstva použijú pravidlá, ktoré zákon ustanovuje pre jeho odvolanie (odseky 1 a 2).

K § 123
Zánik plnomocenstva z dôvodu vypovedania splnomocnencom

Odsek 1 vychádza z pôvodného § 33b ods. 1 písm. c) Občianskeho zákonníka. Na rozdiel od odvolania plnomocenstva splnomocniteľom musí byť výpoveď plnomocenstva splnomocnencom vždy adresovaná splnomocniteľovi; a nie alternatívne aj osobe, s ktorou mal splnomocnenec konať.

V odseku 2 sa preberá pravidlo o tzv. neodkladných úkonoch podľa pôvodného § 33b ods. 6 Občianskeho zákonníka. Zavádza sa však pragmatická výnimka, ktorá oslobodzuje splnomocnenca od tejto povinnosti v prípade, ak mu splnomocniteľ oznámi, že na jej splnení netrvá.

K § 124
Zánik plnomocenstva z dôvodu zániku právneho vzťahu

V záujme právnej istoty sa zdôrazňuje akcesorický charakter plnomocenstva, ktoré bolo udelené v rámci určitého právneho vzťahu. Ak napríklad udelil zamestnávateľ plnomocenstvo zamestnancovi v súvislosti s plnením jeho pracovných úloh, skončením pracovného pomeru plnomocenstvo zanikne a nie je potrebné ho odvolať ani vypovedať. V súlade s individuálnou autonómiou môže splnomocniteľ takýto zánik v plnomocenstve vylúčiť, v dôsledku čoho pretrvá plnomocenstvo aj po zániku právneho vzťahu, v rámci ktorého bolo udelené.

Iné dôvody a spôsoby zániku plnomocenstva nie sú týmto ustanovením dotknuté. Ak nebolo plnomocenstvo udelené v rámci určitého právneho vzťahu, ustanovenie sa nepoužije.

K § 125
Zánik plnomocenstva z dôvodu smrti splnomocniteľa alebo splnomocnenca

V odseku 1 sa preberá pôvodné ustanovenie prvej vety § 33b ods. 2 Občianskeho zákonníka. Z oprávnenia splnomocniteľa dosiahnuť pretrvanie plnomocenstva aj po jeho smrti sa však zavádza výnimka pre všeobecné plnomocenstvo. To je odôvodnené osobitnou povahou tohto druhu plnomocenstva, pre ktoré je typický neobmedzený rozsah a najmä vysoká miera osobnej dôvery zo strany (zomrelého) splnomocniteľa.

V záujme ochrany právnej sféry splnomocniteľa sa pri zániku plnomocenstva v dôsledku jeho smrti primerane použijú ustanovenia o tzv. neodkladných úkonoch v prípade vypovedania plnomocenstva splnomocnencom.

Odsek 2 zavádza výslovné pravidlo, ktoré však bolo aplikované aj za pôvodnej úpravy, podľa ktorého sa pri pretrvaní plnomocenstva po smrti splnomocniteľa považujú za splnomocniteľa jeho dedičia.

V odseku 3 sa preberá pôvodné znenie § 33b ods. 1 písm. d) Občianskeho zákonníka.

K § 126
Zánik plnomocenstva z dôvodu zániku splnomocniteľa alebo splnomocnenca

Preberá sa pravidlo podľa pôvodného znenia druhej vety § 33b ods. 2 Občianskeho zákonníka s tým, že sa zdôrazňujú právne následky univerzálnej sukcesie vo vzťahu k plnomocenstvu.

K § 127
Ochrana tretích osôb po zániku alebo obmedzení plnomocenstva

V odseku 1 sa preberajú pravidlá podľa pôvodného znenia ustanovení § 33b ods. 4 a 5 Občianskeho zákonníka. Vzhľadom na materiálnu publicitu zápisu v obchodnom registri je v odseku 2 zdôraznené, že zánik prokúry je voči tretím osobám účinný až jej výmazom z obchodného registra (rovnako ako jej vznik zápisom).

Odseky 1 a 2 upravujú špecifické situácie, keď má v záujme ochrany tretích osôb plnomocenstvo riadne právne účinky napriek jeho obmedzeniu alebo zániku. Takáto ochrana však stráca opodstatnenie, ak tretia osoba o zániku alebo obmedzení plnomocenstva vedela alebo musela vedieť v čase konania splnomocnenca (odsek 3). Či možno v konkrétnom prípade konštatovať, že tretia osoba o zániku alebo obmedzení plnomocenstva musela vedieť, sa posudzuje podľa úvodných ustanovení zákona o náležitej starostlivosti.

K § 128
Dodatočné schválenie

V odseku 1 sa preberá pôvodné znenie § 33 ods. 1 Občianskeho zákonníka. Odsek 2 vychádza z pôvodného § 33 ods. 2 Občianskeho zákonníka, avšak aplikuje sa na zastúpenie ako také, teda nielen na zastúpenie na základe plnomocenstva. V odseku 4 je v záujme právnej istoty zdôraznené, že schválenie právneho úkonu zastúpeným má účinky *ex tunc*. Právne následky neoprávneného konania v cudzom mene, ktoré nebolo dodatočne schválené podľa odseku 1 ani podľa odseku 2, vyplývajú z osobitného ustanovenia o zodpovednosti neoprávnenej osoby.

Odsek 3 vylučuje aplikáciu týchto ochranných noriem (odseky 1 a 2) v prípade, ak zastúpeného zaväzuje právny úkon podľa osobitného ustanovenia o ochrane tretích osôb po zániku alebo obmedzení

plnomocenstva, alebo podľa osobitného ustanovenia o konaní za podnikateľa v jeho prevádzkarni. Za splnenia zákonných podmienok je teda ochrana tretích osôb uprednostnená pred ochranou zastúpeného.

K § 129
Konanie za podnikateľa v jeho prevádzkarni

Ustanovenie vychádza z pôvodného znenia § 16 Obchodného zákonníka a jeho účelom je ochrana legitímnej dôvery zákazníkov a iných tretích osôb, ktoré prichádzajú do kontaktu s podnikateľom prostredníctvom jeho prevádzkarne. Za zákazníka sa pritom považuje aj iná osoba než spotrebiteľ. Vzhľadom na čoraz frekventovanejší výskyt zmlúv uzavieraných na diaľku sa ochrana tretích osôb rozširuje aj na prostriedky diaľkovej komunikácie (telefón, elektronická pošta atď.), ktoré však musia byť podnikateľom určené na kontakt so zákazníkmi.

Zvýšená ochrana však nie je namieste, ak tretia osoba o nedostatku oprávnenia zastupovať podnikateľa vedela alebo musela vedieť, a rovnako ani v prípade tzv. neobvyklého konania. Či možno v konkrétnom prípade konštatovať, že tretia osoba o nedostatku oprávnenia musela vedieť, sa posudzuje podľa úvodných ustanovení zákona o náležitej starostlivosti.

K § 130
Zodpovednosť neoprávnenej osoby

V odseku 1 sa preberá pravidlo podľa pôvodného znenia druhej vety § 33 ods. 2 a ods. 3 Občianskeho zákonníka, avšak aplikuje sa na zastúpenie ako také, teda nielen na zastúpenie na základe plnomocenstva. Týka sa situácie, keď splnomocniteľ dodatočne nechválil prekročenie plnomocenstva a neuplatní sa ani nevyvrátiteľná domnienka takéhoto schválenia; ako aj situácie, keď nebol bez zbytočného odkladu schválený právny úkon uskutočnený v mene iného bez oprávnenia. Či možno v konkrétnom prípade konštatovať, že konajúca osoba o nedostatku svojho oprávnenia musela vedieť, sa posudzuje podľa úvodných ustanovení zákona o náležitej starostlivosti.

Odsek 2 chráni dobromyseľného zástupcu, ktorý o nedostatku svojho oprávnenia nevedel ani nemusel vedieť, a redukuje nároky druhej strany na náhradu škody, ktorá jej vznikla v dôsledku toho, že sa na plnomocenstvo spoliehala. Ustanovenie však možno aplikovať iba v prípade, ak zastúpeného nezaväzuje právny úkon konajúcej osoby podľa osobitného ustanovenia o ochrane tretích osôb po zániku alebo obmedzení plnomocenstva, ani podľa osobitného ustanovenia o konaní za podnikateľa v jeho prevádzkarni.

Odsek 3 bráni zneužitiu týchto ochranných ustanovení (odseky 1 a 2) v prípadoch, keď druhá strana o nedostatku oprávnenia konať v mene zastúpeného vedela alebo musela vedieť.

K § 131
Základné časové úseky

Ustanovenie normatívne precizuje pôvodné pravidlá pre počítanie času v súkromnom práve. V odseku 1 sa zdôrazňuje, že časové úseky (lehoty a doby) sú spravidla, nie však výlučne, určené zákonom alebo dohodu strán. Prípustné sú však aj iné spôsoby ich určenia, napríklad rozhodnutím súdu alebo nadzákonnou či podzákonnou normou.

Oproti pôvodnej právnej úprave zákon výslovne predpokladá aj kratšie časové jednotky než jeden deň. Ide pritom o demonštratívny výpočet, ktorý podľa potreby a okolností umožňuje použitie aj iných časových jednotiek.

Odseky 2 a 3 ustanovujú základné pravidlá počítania času, ktoré sú v spoločnosti zaužívané. Začiatkom dňa sa rozumie čas 00:00:00 a koncom dňa čas 23:59:59.

K § 132
Časové úseky určené inak

V odseku 1 sú vymedzené bežne používané pojmy „bezodkladne“ a „bez zbytočného odkladu“, a to v súlade s právnou teóriou a zaužívanou praxou. Zákon používa pojem “bez zbytočného odkladu” častejšie, pričom dĺžka tohto časového úseku je determinovaná okolnosťami prípadu. V nadväznosti na aplikačnú prax ide spravidla o lehotu desiatich dní. V odseku 2 sa preberá pôvodné znenie § 415 Obchodného zákonníka.

Odsek 3 upravuje efektívne pravidlo na určenie časového úseku, ktorý zahŕňa časť mesiaca. Polovicou mesiaca je 15 dní, tretinou mesiaca 10 dní, desatinou mesiaca 3 dni a pod.

K § 133
Časový úsek bez nepretržitého plynutia

Spresňuje sa spôsob určenia dĺžky časového úseku (lehoty alebo doby), určeného v mesiacoch alebo rokoch, ktorého plynutie nie je kontinuálne a dochádza k jeho prerušovaniu. Za daných okolností je podmienka uplynutia jedného mesiaca splnená uplynutím 30 dní a v prípade jedného roka uplynutím 365 dní (obdobne § 191 nemeckého BGB).

K § 134
Lehota

Pri časových úsekoch zákon rozlišuje medzi lehotou a dobou, pričom obidva pojmy osobitne definuje v súlade s doterajšou právnou teóriou. Odsek 2 vychádza z pôvodného § 122 ods. 1 Občianskeho zákonníka a nevzťahuje sa na lehoty určené podľa kratších časových jednotiek než je deň (lehoty určené v hodinách, minútach a pod.), pri ktorých sa použije

všeobecné pravidlo o základných časových úsekoch. V odseku 3 a 4 sa preberajú pôvodné ustanovenia § 122 ods. 2 a 3 Občianskeho zákonníka.

K § 135
Doba

Na rozdiel od predchádzajúcej úpravy zákon priamo definuje dobu a vymedzuje relevantné prvky, ktorými sa odlišuje od lehoty. Vychádza pritom zo všeobecne akceptovanej právnej teórie. Z odsekov 2 až 4 vyplývajú osobitné pravidlá pre začiatok a koniec plynutia doby, čím sa doba odlišuje od lehoty. V súlade s odsekom 2 je pre začiatok plynutia doby relevantné, či rozhodujúca skutočnosť nastala v priebehu dňa, alebo je ňou samotný začiatok dňa. Preto napríklad výpovedná doba "tri dni od doručenia" uplynie vo štvrtok (posledný deň doby), ak bola výpoveď doručená v pondelok; keďže začne plynúť bezprostredne nasledujúcim dňom (utorok). Ak je však pred 1. januárom dojednaná zmluva na jeden rok od 1.1,, uplynie táto doba 31.12. toho istého roku, a nie 1.1. nasledujúceho roku. Pre dobu (rovnako ako lehotu) určenú podľa dní alebo dlhších časových jednotiek platí, že každý jej deň musí byť súčasťou doby bezo zvyšku (celý deň). Z odseku 4 je zároveň zrejmé, že všetky doby uplynú ich posledným dňom. Nedochádza teda k predĺženiu doby do najbližšieho pracovného dňa, ak jej koniec pripadol na deň pracovného pokoja. Totožne ako pri lehote sa však počítajú doby určené podľa kratších časových jednotiek než je deň (doby určené v hodinách, minútach a pod.), kde sa použije všeobecné pravidlo o základných časových úsekoch.

K § 136
Rozhodný okamih dňa

Ustanovenie spresňuje moment nadobudnutia a zániku práva alebo povinnosti v prípade, ak je daný moment určený ako konkrétny deň. Ide o efektívne pravidlo pre aplikačnú prax, ktoré má zásadný význam nielen pre lehoty a doby, ale aj pre vymedzenie základného obsahu súkromnoprávnych vzťahov. Okolnosťami alebo povahou prípadu môže byť však toto všeobecné pravidlo vylúčené v prospech iného spôsobu určenia rozhodujúceho momentu (typicky konkrétnym okamihom počas dňa).

K § 137
Predmet premlčania

Nová koncepcia premlčania vychádza z princípu, že premlčaniu (resp. následkom plynutia času) nepodlieha subjektívne právo ako také, ale právny nárok. Na účely premlčania je nárok definovaný ako právo domáhať sa, aby určitá osoba splnila svoju povinnosť. Obdobnú úpravu obsahuje napr. čl. III – 7:101 DCFR, čl. 14:101 PECL alebo § 194 ods. 1 nemeckého BGB. V absolútnej väčšine prípadov pôjde o splnenie povinnosti vyplývajúcej zo záväzkového práva (*dare, facere, omittere, pati*), a teda o právo domáhať sa plnenia zo záväzku. Premlčanie sa však vzťahuje na celý kódex a podliehajú mu aj nároky vyplývajúce z iných častí zákona, napríklad premlčanie nároku zo záložného práva alebo zádržného práva, ako aj nároky vyplývajúce z osobitných predpisov, pre ktoré je Občiansky zákonník *lex generalis* (napr. premlčanie nárokov na jednotlivé platby výživného).

K § 138
Všeobecná premlčacia lehota

Ustanovenie vymedzuje všeobecnú trojročnú premlčaciu lehotu, v súlade s doterajšou občianskoprávnou úpravou. Zákon výslovne zdôrazňuje, že ide o lehotu, nie o dobu.

K § 139
Premlčanie judikovaného nároku

Preberá sa pôvodné znenie prvej vety § 110 ods. 1 Občianskeho zákonníka s určitými formulačnými odchýlkami.

Inak zákon ustanovuje v prípade judikovaného príslušenstva pohľadávky a opakujúceho sa plnenia, ktoré sa stanú splatnými po právoplatnosti súdneho alebo rozhodcovského rozhodnutia, kde sa desaťročná premlčacia lehota neaplikuje; ako vyplýva z osobitného ustanovenia o premlčaní vedľajších nárokov. Iná než desaťročná premlčacia lehota od právoplatnosti súdneho rozhodnutia môže nastať aj pri aplikácii osobitného ustanovenia o začiatku premlčacej lehoty pri plnení po častiach.

K § 140
Premlčanie nároku v prípade uznania dlhu

V odseku 1 je prevzaté pravidlo z pôvodnej druhej vety § 110 ods. 1 Občianskeho zákonníka. Vzhľadom na pomerne závažné právne následky vyžaduje zákon písomné uznanie dlhu čo do dôvodu a výšky. Na príslušenstvo pohľadávky a opakujúce sa plnenie, ktoré sa stane splatným po uznaní dlhu, sa desaťročná premlčacia lehota nevzťahuje; ako vyplýva z osobitného ustanovenia o premlčaní vedľajších nárokov.

Pre úkony, ktoré majú podľa záväzkového práva účinky uznania dlhu, určuje odsek 2 trojročnú premlčaciu lehotu, pokiaľ nebola dohodnutá iná. Pri kumulácii pravidiel podľa odseku 1 a 2 vo vzťahu k totožnému nároku sa použije premlčacia lehota, ktorá má uplynúť neskôr.

Keďže nič nebráni dlžníkovi, aby uznal svoj dlh pred splatnosťou, chráni odsek 3 veriteľa pred márnym uplynutím premlčacej lehoty predčasne, teda skôr, než by uplynula za bežných okolností (bez uznania). Pôjde spravidla o dlhy s nadštandardne

dlhou lehotou splatnosti (pre ods. 1 viac než desať rokov), ale napríklad aj o čiastočné plnenie nesplatného dlhu (v prípade ods. 2).

K § 141
Premlčanie nároku z práva zapísaného vo verejnom zozname alebo verejnom registri

Pre nároky vyplývajúce zo subjektívnych práv, ktoré sú zapísané vo verejnom zozname alebo registri, sa zavádza desaťročná premlčacia lehota (obdobne § 631 českého občianskeho zákonníka). Typicky ide o práva zapísané v katastri nehnuteľností, v obchodnom registri, v notárskom centrálnom registri záložných práv a pod. Ustanovenie sa vzťahuje na nároky, ktoré možno vykonať jednorazovo (napr. záložné právo). Neaplikuje sa v prípade nárokov, ktoré pripúšťajú opakovaný alebo nepretržitý výkon (napr. nájom), vrátane nárokov vyplývajúcich z práv duševného vlastníctva.

K § 142
Dohoda o premlčacej lehote

Pravidlo o možnosti strán dohodnúť sa na inej dĺžke premlčacej lehoty je prejavom dispozitívnosti noriem súkromného práva. V rámci súkromnoprávnych vzťahov nie je dôvod kogentnými ustanoveniami znemožniť stranám úpravu dĺžky premlčacej lehoty. Zákon túto modifikáciu umožňuje v rámci pomerne benevolentného intervalu jeden až desať rokov.

Dohoda musí byť uzavretá písomne, a to spravidla pred alebo počas plynutia (zákonnej alebo dohodnutej) premlčacej lehoty. Po jej uplynutí má dohoda o predĺžení premlčacej lehoty účinky uznania premlčaného dlhu a spravuje sa osobitným ustanovením o obnovení premlčacej lehoty; použije sa však jej dohodnutá dĺžka.

Dohodou nemožno upraviť začiatok plynutia premlčacej lehoty, ktorý je v jednotlivých ustanoveniach z povahy veci vymedzený kogentne a vzťahuje sa aj na dohodnutú premlčaciu lehotu. Celková prípustná dĺžka dohodnutej premlčacej lehoty je preto pri dohode uzavretej po začatí jej plynutia obmedzená aj dĺžkou tej časti lehoty, ktorá už uplynula. Výsledkom dohody teda nemôže byť premlčacia lehota celkovo prevyšujúca desať rokov ani v prípade, ak pred jej uzavretím už uplynula akokoľvek významná časť premlčacej lehoty.

V odseku 3 sú vymedzené špecifické kategórie nárokov, pri ktorých nemožno dohodou skrátiť zákonnú premlčaciu lehotu, ak samotný nárok ešte nevznikol. Po vzniku nároku je takáto dohoda prípustná.

Dohoda o premlčacej lehote nesmie byť v neprospech spotrebiteľa. Nemôže teda skracovať zákonnú premlčaciu lehotu, pokiaľ ide o nárok spotrebiteľa, ani ju predĺžiť v prípade nároku proti spotrebiteľovi.

K § 143
Začiatok premlčacej lehoty

Začiatok plynutia premlčacej lehoty je v prípade nárokov, ktoré možno uplatniť v súdnom konaní, viazaný na *actio nata*. Východiskom je pôvodné znenie § 101 Občianskeho zákonníka, s ktorým je aplikačná prax zžitá. Ide o objektívne kritérium; subjektívne kritérium zohľadňuje zákon iba v osobitných prípadoch, najmä pri nárokoch na náhradu škody a nárokoch na vydanie bezdôvodného obohatenia. V prípade nárokov, ktoré sa neuplatňujú na súde, ale sa priamo fakticky vykonávajú (napr. nároky zo záložného alebo zádržného práva), je začiatok plynutia premlčacej lehoty viazaný na časovo prvú možnosť ich legálneho výkonu.

Ak zákon pre určitý druh nároku upravuje začiatok premlčacej lehoty odlišne, má táto osobitná úprava prednosť pred všeobecnými normami podľa odsekov 1 a 2 (zákon ustanovuje inak).

K § 144
Začiatok premlčacej lehoty pri plnení po častiach

Odsek 1 vychádza z pôvodného znenia § 103 Občianskeho zákonníka so spresnením, že ide o plnenie po častiach; keďže pred rekodifikáciou upravoval zákon iba plnenie v splátkach, čo viedlo k interpretačným konfliktom ohľadom otázky, či sa daná norma vzťahuje aj na nepeňažné dlhy. Nové znenie zahŕňa ako splátky (peňažné plnenie), tak aj iné plnenie dlhu po častiach (nepeňažné).

Na rozdiel od pôvodného § 103 Občianskeho zákonníka je začiatok plynutia premlčacej lehoty pri strate výhody „splátok“ viazaný na splatnosť celého dlhu, teda na samotný následok straty výhody „splátok“. Norma zároveň zdôrazňuje, že pojem „celý dlh“ je potrebné chápať doslovne, teda vrátane skôr splatných častí, ktoré ešte neboli splnené. Osobitnú úpravu obsahujú ustanovenia záväzkového práva o strate výhody splátok pri spotrebiteľských zmluvách, ktoré však vychádzajú z rovnakého princípu.

V súlade s odsekom 2 sa rovnaké pravidlo použije aj v prípade, ak povinnosť plniť po častiach (v splátkach) vyplýva zo súdneho rozhodnutia alebo z uznania dlhu, a to vrátane premlčania pri strate výhody „splátok“.

K § 145
Začiatok premlčacej lehoty pri vadnom plnení

V odseku 1 sa preberá pôvodné pravidlo podľa prvej vety § 393 ods. 2 Obchodného zákonníka s tým, že je doplnené o ochranné ustanovenie, zakladajúce lehotu aspoň dvoch mesiacov od včasného vytknutia vady. Ak teda oprávnený vytkne vadu včas, nemôže

byť premlčacia lehota nároku vyplývajúceho z tejto vady nikdy kratšia než dva mesiace.

V odseku 2 sa preberá pôvodné znenie druhej vety § 393 ods. 2 Obchodného zákonníka.

K § 146
Začiatok premlčacej lehoty v osobitných prípadoch

Doterajšia právna úprava neriešila vo všeobecnosti otázku začiatku plynutia premlčacej lehoty v prípade, ak splatnosť dlhu nebola určená dohodou, zákonom ani rozhodnutím, alebo ak bolo určenie splatnosti ponechané na vôli veriteľa. Dlžník bol za daných okolností povinný splniť dlh prvého dňa po tom, čo ho o plnenie veriteľ požiadal (pôvodný § 563 Občianskeho zákonníka). Judikatúra dospela pomerne jednotne k záveru, že v takýchto prípadoch sa začiatok premlčacej lehoty viaže už na vznik dlhu (R 28/1984, R 91/2004, R 17/2017).

Toto pravidlo preberá aj nové ustanovenie prvej vety odseku 1, pričom v záujme právnej istoty je výslovne vymedzené v zákone. Ak bolo určenie splatnosti prenechané veriteľovi alebo ak splatnosť nie je určená, môže veriteľ požadovať splnenie dlhu ihneď po jeho vzniku. Od tohto dňa začína plynúť premlčacia lehota, ktorá z povahy veci nie je podmienená splatnosťou dlhu.

Ide v praxi o pomerne bežne sa vyskytujúce prípady, keď napr. pri kúpnej zmluve nie je dohodnutá splatnosť kúpnej ceny. Predávajúci môže požadovať zaplatenie kúpnej ceny ihneď po vzniku dlhu (zosplatnenie) a kupujúci je v takom prípade povinný kúpnu cenu zaplatiť nasledujúci deň (ostáva zachované pravidlo podľa pôvodného § 563 Občianskeho zákonníka). Ochrana právnej istoty kupujúceho však vyžaduje, aby bol predávajúci vo svojom práve žiadať zaplatenie časovo obmedzený, resp. aby nemohol toto právo vykonať alebo zneužiť s neprimeraným časovým odstupom. Tomu bráni samotné premlčanie, resp. zákonom stanovený začiatok plynutia premlčacej lehoty v týchto prípadoch.

Pri niektorých nárokoch bez určenej splatnosti zákon ustanovuje inak; typicky ide o premlčanie nároku na náhradu škody, nároku na vydanie bezdôvodného obohatenia alebo nároku z nekalej súťaže, kde sa z tohto dôvodu všeobecná úprava nepoužije.

Druhá veta odseku 1 sa vzťahuje na výnimočné prípady, keď je žiadosť veriteľa o splnenie bezprostrednou podmienkou vzniku povinnosti dlžníka splniť dlh (nie však podmienkou vzniku samotného dlhu). Ide typicky o pôžičku bez určenej splatnosti alebo o obdobné právne vzťahy; rovnako tak aj o nárok na vyplatenie vkladu alebo peňažnej sumy z účtu (obdobne pôvodný § 100 ods. 3 Občianskeho zákonníka). Kým veriteľ dlžníka nepožiada o splnenie dlhu, nie je dlžník vôbec povinný dlh splniť. Nie je teda v omeškaní, avšak veriteľovi súčasne neplynie premlčacia lehota. Zákonnou podmienkou začiatku jej plynutia je samotná žiadosť veriteľa o splnenie, ktorá má za následok, že dlžník je prvýkrát povinný dlh splniť. Žiadosť veriteľa o splnenie dlhu nemá povahu nároku a nepodlieha premlčaniu. Ide o tzv. právotvorné resp. kreačné oprávnenie (Gestaltungsrecht), ktorého výkon nie je časovo obmedzený. Rovnaké pravidlo sa použije aj v prípade, ak bola splatnosť prenechaná dlžníkovi, ktorý však v zákonnej ročnej lehote splatnosť dlhu neurčil a veriteľ tým nadobudol právo dlh zosplatniť.

V odseku 2 sa preberá pôvodné znenie § 113 Občianskeho zákonníka.

K § 147
Zmena v osobe veriteľa alebo v osobe dlžníka

V odseku 1 sa preberá pôvodné znenie § 111 Občianskeho zákonníka. Osobitná odlišná úprava vyplýva z ustanovení záväzkového práva o premlčaní nároku poukazníka voči poukázancovi z poukážky.

Odsek 2 zavádza pravidlo na ochranu veriteľov poručiteľa, keďže samotná smrť dlžníka nemá vplyv na plynutie premlčacej lehoty. Až do právoplatného skončenia dedičského konania však veritelia nemajú (a nemôžu mať) vedomosť o tom, na koho dlh v dôsledku smrti prešiel. To spôsobovalo v praxi značné problémy pri uplatňovaní nárokov podliehajúcich premlčaniu. Nová úprava garantuje každému veriteľovi minimálne jednoročnú premlčaciu lehotu odo dňa, keď bolo dedičovi potvrdené nadobudnutie dedičstva alebo schválená dohoda dedičov o vyporiadaní dedičstva. Ide o tzv. nepravé spočívanie premlčacej lehoty.

K § 148
Obnovenie premlčacej lehoty

Keďže aj po uplynutí premlčacej lehoty môžu nastať niektoré právne skutočnosti, ktoré by inak podľa všeobecných ustanovení o premlčaní spôsobili jej pretrhnutie, zavádza sa pre tieto prípady právna fikcia, že k premlčaniu nedošlo a začína plynúť nová premlčacia lehota. V prípade uznania dlhu, z ktorého vyplýva premlčaný nárok, ako aj pri judikovaní premlčaného nároku, je to desaťročná lehota. Vzhľadom na pomerne závažné právne následky vyžaduje zákon písomné uznanie dlhu čo do dôvodu a výšky.

Všeobecná výnimka z pravidla podľa odseku 1 sa vzťahuje na spotrebiteľa, kde sa aplikuje osobitné ustanovenie o zakázaných spôsoboch zabezpečenia záväzku (účinky uznania dlhu nenastanú, ak spotrebiteľ o premlčaní nároku nevedel ani nemusel vedieť).

K § 149
Spočívanie premlčacej lehoty počas súdneho alebo iného konania

V odseku 1 sa preberá pôvodné znenie § 112 Občianskeho zákonníka o spočívaní premlčacej lehoty. Konanie pred rozhodcovským orgánom je rovnocenné s konaním pred súdom. Doplnením „iného príslušného orgánu“ sa odstraňujú interpretačné nejasnosti, ktoré súvisia napríklad s uplatnením adhézneho nároku v prípravnom konaní podľa predpisov trestného práva.

Na rozdiel od predchádzajúcej úpravy sa druhá veta odseku 1 výslovne vzťahuje aj na iné exekučné tituly než súdne a rozhodcovské rozhodnutia (typicky napr. notárske zápisnice). Ustanovenie zdôrazňuje, že počas odkladu vykonateľnosti súdneho (alebo rozhodcovského) rozhodnutia podľa procesných predpisov premlčacia lehota neplynie.

Vzhľadom na celkovú zmenu koncepcie premlčania v súkromnom práve obsahuje odsek 2 osobitnú úpravu spočívania premlčacej lehoty v prípade špecifických nárokov, ktoré sa vo všeobecnosti neuplatňujú na súde (napr. nároky vyplývajúce zo záložného práva, zádržného práva alebo služobnosti; k tomu pozri aj dôvodovú správu k ustanoveniu o námietke premlčania nároku, ktorý sa neuplatňujem na súde). Obdobne ako v prípade žalovateľných nárokov je spočívanie premlčacej lehoty podmienené kumulatívnym splnením podmienky začatia s výkonom nároku a riadneho pokračovania v tomto výkone.

Ak výkonu nároku bráni dočasná prekážka, vyplývajúca zo zákona alebo z rozhodnutia orgánu verejnej moci, premlčacia lehota rovnako neplynie. Typickým príkladom je súdne rozhodnutie (napr. uznesenie o neodkladnom opatrení), ktoré dočasne bráni záložnému veriteľovi vo výkone záložného práva. Počas právnych účinkov resp. záväznosti takéhoto rozhodnutia neplynie záložnému veriteľovi premlčacia lehota nároku vyplývajúceho z jeho práva vykonať záložné právo, a to bez ohľadu na skutočnosť, či už začal so samotným výkonom záložného práva.

Zo zákona bráni výkonu nároku, ktorý sa neuplatňuje na súde, napr. stav, keď došlo k splneniu dlhu v dôsledku speňaženia zálohu na dobrovoľnej dražbe (zánik dlhu aj záložného práva), avšak prebieha súdny spor o neplatnosť dražby. Prípadný rozsudok o neplatnosti dražby má v zmysle osobitného predpisu za následok spätný zánik účinkov príklepu, v dôsledku čoho sa obnovuje vlastníctvo záložcu aj samotné záložné právo, a záložný veriteľ je povinný vrátiť výťažok zo speňaženia zálohu oproti obnoveniu jeho zabezpečenej pohľadávky. Za daných okolností neplynie premlčacia lehota nároku zo záložného práva od udelenia príklepu až do právoplatnosti rozsudku o neplatnosti dražby.

K § 150
Spočívanie premlčacej lehoty pri vzájomnej žalobe

Preberá sa pôvodné znenie § 404 ods. 1 a 2 Obchodného zákonníka.

K § 151
Spočívanie premlčacej lehoty medzi niektorými osobami

Preberá sa pôvodné znenie § 114 Občianskeho zákonníka s doplnením, že toto pravidlo sa vzťahuje aj na osoby žijúce v spoločnej domácnosti (obdobne aj § 646 českého občianskeho zákonníka).

K § 152
Účinky premlčania

Premlčanie nároku je prirodzene podmienené uplynutím premlčacej lehoty. Na rozdiel od predchádzajúcej úpravy zákon výslovne vymedzuje právny následok premlčania, ktorý spočíva v oprávnení dlžníka alebo inej povinnej osoby (napr. ručiteľa, záložcu) odmietnuť plniť. Nemožno sa však iba z dôvodu premlčania domáhať vrátenia akékoľvek plnenia, ktoré bolo veriteľovi poskytnuté pred alebo po uplynutí premlčacej lehoty. Z obdobnej koncepcie vychádza napr. aj čl. III – 7:501 DCFR, čl. 14:501 PECL alebo § 214 nemeckého BGB.

K § 153
Námietka premlčania v súdnom konaní

V odseku 1 sa preberá pôvodné znenie druhej a tretej vety § 100 ods. 1 Občianskeho zákonníka. Namiesto pojmu dlžník používa zákon širší pojem povinná osoba, v záujme prevencie doterajších dezinterpretácií tohto inštitútu v tom zmysle, či môže premlčanie vo vzťahu k vlastnej povinnosti plniť namietnuť aj niekto iný ako dlžník (napr. ručiteľ, spoludlžník). Z druhej vety zároveň vyplýva, že na efektívnu námietku premlčania v konaní pred súdom je legitimovaná iba povinná osoba; teda žalovaný ako subjekt, voči ktorému sa veriteľ žalobou domáha plnenia.

V odseku 2 sa preberá pôvodné znenie § 388 ods. 2 Obchodného zákonníka.

V odseku 3 sa preberá pôvodné znenie § 107 ods. 3 s doplnením, ktoré vyplýva zo záverov právnej teórie a z aktuálnej judikatúry (R 59/2022 – veľký senát NS SR, ods. 24; rovnako aj český judikát R 32/2011 civ.). Námietka premlčania má v prípade synalagmatických záväzkov na vrátenie plnení pri neplatných a zrušených zmluvách, alebo pri záväzkoch zrušených odstúpením od zmluvy alebo iným spôsobom, povahu tzv. vzájomnej námietky, pri ktorej musí byť nevyhnutne zachovaný princíp

rovnosti. Je neakceptovateľné, aby sa jedna zo strán synalagmatického záväzku námietkou premlčania ubránila povinnosti plniť, ak druhá strana takúto možnosť nemá. To môže nastať v prípade, ak plynutie času nemá na právo druhej strany vplyv (napr. nepremlčateľné vlastnícke právo), prípadne ak z neplatnej alebo zrušenej zmluvy aspoň čiastočne plnila iba jedna strana a zodpovedajúce protiplnenie protistrany nebolo poskytnuté (nemá sa teda u jednej zo strán čo vrátiť ani premlčať). Rovnaký princíp sa uplatní aj vtedy, ak boli vzájomné plnenia poskytnuté s časovým odstupom, ktorý má za následok aktuálne premlčanie nároku na vrátenie iba jedného z nich. Právo namietnuť premlčanie musí byť v týchto prípadoch dané obom stranám súčasne (vzájomná námietka premlčania), bez ohľadu na skutočnosť, či niektorá z nich toto právo využije alebo nie.

Odsek 4 vylučuje možnosť povinnej osoby vzdať sa vopred svojho práva namietnuť premlčanie. Toto pravidlo je v záujme ochrany právnej sféry povinnej osoby nevyhnutné jednak vzhľadom na akcentovanú dispozitívnu povahu jednotlivých ustanovení zákona a jednak vzhľadom na skutočnosť, že v rámci rekodifikácie upustil civilný kódex od prekonaného § 574 ods. 2 pôvodného Občianskeho zákonníka, podľa ktorého bola neplatná dohoda, ktorou sa niekto vzdáva práv, ktoré môžu vzniknúť až v budúcnosti.

K § 154
Námietka premlčania nároku, ktorý sa neuplatňuje na súde

Vzhľadom na celkovú zmenu koncepcie je nevyhnutné zaviesť osobitné pravidlo pre právne následky premlčania vo vzťahu k špecifickým nárokom, ktoré sa vo všeobecnosti neuplatňujú na súde. Ide o málopočetnú množinu nárokov, ktoré spĺňajú zákonnú definíciu v rámci predmetu premlčania, avšak vykonávajú sa mimosúdne (typicky nárok záložného veriteľa vyplývajúci z práva vykonať záložné právo alebo nárok oprávnenej osoby vyplývajúci zo služobnosti, prípadne nárok veriteľa vyplývajúci zo zádržného práva). Primárnym následkom je oprávnenie povinnej osoby mimosúdne namietnuť premlčanie, v dôsledku čoho nemôže veriteľ svoj nárok vykonať. Tohto práva sa povinná osoba nemôže vopred vzdať.

V záujme právnej istoty povinnej osoby, ktorá dôvodne namietla premlčanie tohto druhu nároku, formuluje zákon výnimočné pravidlo o zániku subjektívneho práva, z ktorého premlčaný nárok vyplýva. V prípade zápisu takéhoto práva vo verejnom zozname alebo registri sa možno tzv. určovacou žalobou podľa procesných predpisov domáhať určenia, že zaniklo. Právoplatný rozsudok, ktorým bolo žalobe vyhovené, je následne podkladom pre výmaz zaniknutého práva z príslušného verejného zoznamu alebo registra. Typickým príkladom je premlčaný nárok zo záložného práva k nehnuteľnosti, pri ktorom nie je daný legitímny dôvod, aby bolo záložné právo (bez časového obmedzenia) naďalej zapísané v katastri nehnuteľností. Zánik práva v dôsledku dôvodne vznesenej námietky premlčania je pomerne neštandardným následkom, ktorý do istej miery prekračuje doktrinálne východiská. Za daných výnimočných okolností však ide o akceptovateľné riešenie, ktorého účelom je spravodlivé usporiadanie právnych vzťahov a predovšetkým adekvátna ochrana dlžníka pred časovo neobmedzeným postihom jeho majetku a práv. Tento účel je preto nevyhnutné uprednostniť. K obdobnému riešeniu pristupovala súdna prax už za predchádzajúcej úpravy.

Odsek 2 nebráni tomu, aby bolo právo vymazané z verejného zoznamu alebo registra aj iným spôsobom, a to typicky na základe dohody strán, v dôsledku vzdania sa práva alebo súhlasu s výmazom a pod.

K § 155
Premlčanie vedľajších nárokov

V odseku 1 sa zavádza nové pravidlo, ktoré nadväzuje na východiskovú tézu, že príslušenstvo pohľadávky a iné vedľajšie nároky zdieľajú právny režim istiny, resp. hlavného nároku. Po márnom uplynutí premlčacej lehoty vo vzťahu k hlavnému nároku sa prirodzene oslabuje legitimita veriteľovho nároku aj vo vzťahu k vedľajším nárokom. Právna istota dlžníka musí byť garantovaná v tom zmysle, že mu umožňuje spoľahnúť sa na premlčanie hlavného nároku, bez hrozby dôvodného uplatnenia iných (vedľajších) nárokov, ktoré sú od premlčaného nároku právne odvodené. Toto všeobecne akceptované pravidlo je vyjadrené v civilných kódexoch väčšiny európskych krajín.[18]

Ak však pred premlčaním hlavného nároku nastanú zákonné dôvody (zákon ustanovuje inak) spočívania premlčacej lehoty iba vo vzťahu k vedľajším nárokom alebo niektorému z nich, uplatní sa pravidlo o spočívaní premlčacej lehoty vedľajšieho nároku bez ohľadu na premlčanie hlavného nároku, ktorý sa premlčí skôr. Ak bude následne iba vedľajší nárok priznaný právoplatným súdnym rozhodnutím, použije sa osobitne na jeho premlčanie pravidlo o premlčaní judikovaného nároku.

Rovnako sa na premlčanie vedľajších nárokov aplikujú aj iné inštitúty, ktoré majú vplyv na

[18] Napr. § 217 nemeckého BGB, čl. 133 švajčiarskeho ZGB, čl. 274 gréckeho AK, § 144 estónskeho GPCCA, čl. 6:23 ods. 3 maďarského PTK, ale aj v čl. III 7:502 DCFR, čl. 14:502 PECL alebo čl. 185 ods. 3 CESL.

premlčanie, predovšetkým dohoda o premlčacej lehote, uznanie dlhu alebo úkony ktoré majú účinky uznania dlhu (zákon ustanovuje inak). To platí napríklad aj vtedy, ak veriteľom istiny (alebo iného hlavného nároku) a veriteľom príslušenstva pohľadávky (alebo iného vedľajšieho nároku) nie je tá istá osoba; pričom iba na veriteľa vedľajšieho nároku sa vzťahujú dôvody neplynutia premlčacej lehoty voči osobe, ktorá musí mať zákonného zástupcu, alebo dôvody neplynutia premlčacej lehoty medzi niektorými osobami (tu však s výnimkou príslušenstva pohľadávky, ktorú ustanovuje zákon).

Pri prostriedkoch nápravy nesplnenia sa pravidlo o premlčaní vedľajších nárokov vzťahuje iba na tie z nich, ktoré majú povahu nároku v zmysle všeobecného ustanovenia o predmete premlčania. Na niektoré prostriedky nápravy sa pritom aplikujú osobitné ustanovenia o preklúzii.

V odseku 2 sa preberá pravidlo vychádzajúce z § 310 Obchodného zákonníka, ktoré je typické aj pre záložné právo. V odseku 3 sa preberá pravidlo vychádzajúce z pôvodného znenia § 110 ods. 3. Namiesto desaťročnej premlčacej lehoty sa na príslušenstvo pohľadávky a na opakujúce sa plnenie, ktoré sa stali splatnými po právoplatnosti rozhodnutia alebo po uznaní dlhu, použije všeobecná trojročná premlčacia lehota.

K § 156
Premlčanie nárokov zo záložného práva a zádržného práva

Podstata nároku vyplývajúceho zo záložného práva spočíva v práve záložného veriteľa domáhať sa od záložcu, aby strpel výkon záložného práva. Po premlčaní tohto nároku môže záložca odmietnuť plniť. Začiatok plynutia premlčacej lehoty a následky jej uplynutia sa spravujú osobitnými ustanoveniami o nárokoch, ktoré sa neuplatňujú na súde.

V odseku 1 sa preberá pravidlo podľa pôvodnej tretej vety § 100 ods. 2; osobitné ustanovenie o práve záložného veriteľa uspokojiť sa zo zálohu napriek premlčaniu nároku zo zabezpečenej pohľadávky tým nie je dotknuté.

Odsek 2 bráni uplynutiu premlčacej lehoty, pokiaľ má záložný veriteľ hnuteľný záloh u seba alebo ho pre neho opatruje niekto iný, nie však dlžník. Nedochádza však k spočívaniu premlčacej lehoty. Ide o ochranné ustanovenie v záujme záložného veriteľa, ktoré je v rámci právnej teórie všeobecne akceptované.

Odsek 3 odkazuje na primerané použitie týchto pravidiel aj na nárok vyplývajúci zo zádržného práva, ktorý je z hľadiska daných kritérií obdobný.

K § 157
Premlčanie nároku zo služobnosti

Podstata nároku vyplývajúceho zo služobnosti spočíva v práve oprávnenej osoby domáhať sa od vlastníka nehnuteľnej veci, aby niečo trpel alebo sa niečoho sa zdržal. Ustanovenie sa nevzťahuje na prípadné nároky osoby povinnej zo služobnosti (napr. nárok na odplatu). Pravidlo vychádza z pôvodného § 109 Občianskeho zákonníka. Vzhľadom na zmenu koncepcie a zavedenie tzv. reálnych bremien sa desaťročná premlčacia lehota vzťahuje iba na služobnosti, a nie na reálne bremená (ako druh vecných bremien). Keďže podstatou reálneho bremena je vždy plnenie, nároky na jednotlivé plnenia z reálneho bremena podliehajú premlčaniu vo všeobecnej premlčacej lehote.

K § 158
Premlčanie nároku na náhradu škody

Ustanovenie odseku 1 vychádza z pôvodného § 106 ods. 1 Občianskeho zákonníka. Subjektívna premlčacia lehota sa oproti predchádzajúcej úprave predlžuje na tri roky a začiatok jej plynutia je podmienený tým, že sa poškodený dozvedel alebo musel dozvedieť (alternatívne) o škode a o tom, kto za ňu zodpovedá (kumulatívne). Či možno v konkrétnom prípade konštatovať, že sa poškodený o uvedených skutočnostiach musel dozvedieť, sa posudzuje podľa úvodných ustanovení zákona o náležitej starostlivosti.

Objektívna premlčacia lehota podľa odseku 2 je desaťročná, bez ohľadu na mieru zavinenia škodcu, a začiatok jej plynutia je viazaný na vznik škody. Pôvodná právna úprava sa spresňuje aj v tom, že zo zákona môže vyplynúť prekročenie celkového desaťročného obmedzenia, typicky v prípade spočívania alebo pretrhnutia premlčacej lehoty. Pri nárokoch na odčinenie nemajetkovej škody na zdraví a nárokoch na odčinenie nemajetkovej škody blízkych osôb v prípade usmrtenia alebo mimoriadne závažného poškodenia zdravia sa objektívna premlčacia lehota nepoužije.

K § 159
Premlčanie nároku na vydanie bezdôvodného obohatenia

Ustanovenie odseku 1 vychádza z pôvodného § 107 ods. 1 Občianskeho zákonníka. Subjektívna premlčacia lehota sa oproti predchádzajúcej úprave predlžuje na tri roky a začiatok jej plynutia je podmienený tým, že sa ukrátený dozvedel alebo musel dozvedieť (alternatívne), že k bezdôvodnému obohateniu došlo, a kto je povinný ho vydať (kumulatívne). Či možno v konkrétnom prípade konštatovať, že sa ukrátený o uvedených skutočnostiach musel dozvedieť, sa posudzuje podľa úvodných ustanovení zákona o náležitej starostlivosti.

Objektívna premlčacia lehota podľa odseku 2 je desaťročná, bez ohľadu na mieru zavinenia obohateného, a začiatok jej plynutia je viazaný na

vznik bezdôvodného obohatenia. Pôvodná právna úprava sa spresňuje v tom, že zo zákona môže vyplynúť prekročenie celkového desaťročného obmedzenia, typicky v prípade spočívania alebo pretrhnutia premlčacej lehoty.

K § 160
Premlčanie nároku z nekalej súťaže

Vzhľadom na novú úpravu nekalej súťaže sa zavádza osobitné pravidlo o premlčaní, ktoré vychádza z obdobných noriem pre civilné delikty (náhrada škody, bezdôvodné obohatenie). Za veriteľa sa považuje osoba, ktorej v dôsledku nekalosúťažného konania vznikol nárok podľa osobitných ustanovení o nekalej súťaži. Či možno v konkrétnom prípade konštatovať, že sa veriteľ musel dozvedieť o konaní zakladajúcom nekalú súťaž a o tom, kto sa tohto konania dopustil, sa posudzuje podľa úvodných ustanovení zákona o náležitej starostlivosti.

Odsek 1 neupravuje dĺžku subjektívnej premlčacej lehoty, v dôsledku čoho sa použije všeobecné ustanovenie (tri roky). Objektívna premlčacia lehota podľa odseku 2 je desaťročná a viaže sa na samotné nekalosúťažné konanie. Zo zákona môže vyplynúť aj prekročenie celkového desaťročného obmedzenia, typicky v prípade spočívania alebo pretrhnutia premlčacej lehoty.

K § 161
Premlčanie nároku z porušenia práv spotrebiteľa

Navrhuje sa osobitné pravidlo o všeobecnom obmedzení premlčacej lehoty, ktoré sa vzťahuje na nároky spotrebiteľa z porušenia zákonných ustanovení na ochranu spotrebiteľských práv. Norma dopadá iba na nároky v zmysle všeobecného ustanovenia o predmete premlčania (napr. nárok na primerané finančné zadosťučinenie podľa zákona o ochrane spotrebiteľa) a neobmedzuje spotrebiteľa v uplatňovaní iných práv, ktoré nemajú povahu nároku (napr. určenie neprijateľnosti zmluvnej podmienky v spotrebiteľskej zmluve alebo určenie bezúročnosti a bezpoplatkovosti spotrebiteľského úveru).

Záväzok zo spotrebiteľskej zmluvy podľa písm. a) sa vykladá v zmysle základných ustanovení záväzkového práva o podstate záväzku; teda ako právny vzťah zo spotrebiteľskej zmluvy. Typickým príkladom jeho zániku je splnenie (skonzumovanie) spotrebiteľskej zmluvy alebo jej zánik bez uspokojenia veriteľa (odstúpením, výpoveďou a pod.). Ak nejde o porušenie povinnosti zo spotrebiteľskej zmluvy, použije sa ustanovenie písm. b).

Zo zákona môže vyplynúť aj prekročenie celkového desaťročného obmedzenia, najmä v prípade spočívania alebo pretrhnutia premlčacej lehoty.

K§ 162
Niektoré práva bez časového obmedzenia

Vzhľadom na celkovú zmenu koncepcie inštitútu premlčania je v záujme právnej istoty potrebné výslovne vymedziť niektoré osobitné kategórie subjektívnych práv, na ktoré nemá plynutie času vplyv. Nedochádza teda v týchto prípadoch k premlčaniu; čo implicitne vyplýva aj z obsahu pojmu „nárok“. Výpočet je demonštratívny a vychádza zo záverov, ktoré boli v rámci právnej teórie všeobecne akceptované aj za predchádzajúcej úpravy.

K § 163
Všeobecné ustanovenia

Pôvodné rozporuplné pravidlo podľa § 583 Občianskeho zákonníka sa nahrádza legálnou definíciou preklúzie, ktorá umožňuje širšie a pragmatickejšie využitie inštitútu. Márne uplynutie prekluzívnej lehoty má za následok zánik práva alebo stav, že právo nevznikne. Zákon výslovne uvádza, že ide o lehotu na vykonanie práva alebo uskutočnenie úkonu, čím sa zdôrazňuje hmotnoprávny charakter preklúzie. Spravidla pôjde o subjektívne práva, ktoré sa priamo vykonávajú a neuplatňujú sa žalobou na súde. Typickým príkladom sú tzv. právotvorné (kreačné) oprávnenia, ako právo odstúpiť od zmluvy z určitého dôvodu, právo vypovedať zmluvu z určitého dôvodu alebo právo z určitého dôvodu zrušiť právny úkon. Existuje však aj pomerne špecifická kategória subjektívnych práv, ktoré možno “vykonať” iba ich uplatnením žalobou na súde; napr. určenie časti zmluvy rozhodnutím súdu, uloženie povinnosti uzavrieť budúcu zmluvu alebo zmena záväzku v dôsledku podstatnej zmeny okolností. Pre všetky uvedené prípady zákon výslovne normuje prekluzívnu lehotu v osobitných ustanoveniach.

Na rozdiel od pomerne rigidného pôvodného znenia § 583 Občianskeho zákonníka nie je zákonom vylúčená ani dohoda o preklúzii a o dĺžke prekluzívnej lehoty, čo je špecifické najmä pre niektoré zmluvné záväzkové vzťahy (napr. zmluvy v režime FIDIC). V záujme racionálnej kontinuity a správneho výkladu zotrval zákon na výslovnom (avšak do značnej miery nadbytočnom) vyjadrení pravidla, že na preklúziu prihliadne súd aj bez námietky (s výnimkou podľa odseku 2).

Odsek 2 relativizuje následky preklúzie v záujme spravodlivosti a prevencie zneužitia práva. Týka sa predovšetkým rôznych foriem účelového zavádzania alebo špekulatívneho skresľovania. Neprihliadanie na preklúziu je pritom podmienené tým, že nastala práve v dôsledku zneužitia práva druhou stranou alebo v dôsledku jej nepoctivého konania (kauzálny nexus).

To však zároveň znamená, že ak druhá strana nekonala nečestne (postupovala bez zneužitia práva) ani nepoctivo, alebo ak nezapríčinila márne uplynutie prekluzívnej lehoty, prihliadne sa na preklúziu vždy, aj keby boli jej následky v právnej sfére oprávnenej strany mimoriadne negatívne.

Z hľadiska pravidiel pre počítanie času a s tým súvisiaceho rozlišovania medzi lehotou a dobou má preklúzia špecifický hybridný charakter. Uplynutím síce právo zanikne (doba), avšak iba z dôvodu, že nebolo vykonané vo vymedzenom časovom úseku (lehota). Za primárnu je však nevyhnutné považovať vlastnosť tohto časového úseku, ktorá legitimuje oprávnený subjekt na vykonanie práva alebo uskutočnenie úkonu. Aj z tohto dôvodu kódex výslovne hovorí o prekluzívnej lehote. To zároveň umožňuje efektívnu a pragmatickú aplikáciu ochranných ustanovení o počítaní lehôt aj na preklúziu, resp. prekluzívnu lehotu.

K § 164
Právna subjektivita fyzických osôb v súkromnom práve

Občiansky zákonník ako základný kódex súkromného práva upravuje status fyzických osôb v oblasti súkromného práva, ich spôsobilosť mať práva a povinnosti v odvetviach súkromného práva, a ich spôsobilosť na právne úkony v súkromnom práve. Verejnoprávne predpisy môžu upravovať špecifické spôsobilosti na verejnoprávne práva a povinnosti a podmienky ich nadobúdanie. Ustanovenie ods. 1 tohto paragrafu upravuje spôsobilosť mať práva a povinnosti v súkromnom práve, ktorú má každá fyzickú osoba rovnakú, v duchu ideí slobody a rovnosti pred zákonom. Spôsobilosť na právne úkony predkladateľ rozlišuje na plnú (nadobúda sa zásadne plnoletosťou), čiastočnú (pred dosiahnutím plnoletosti) a obmedzenú (rozhodnutím súdu po dosiahnutí plnoletosti, z osobitných dôvodov).

K § 165
Ľudské telo

Antropocentrické a humánne východiská súkromného práva prirodzene znemožňujú stotožnenie človeka alebo jeho tela (živého alebo mŕtveho) s vecou v právnom zmysle. To isté platí aj pre ľudské orgány a iné časti ľudského tela.

Druhá veta odseku 2 upravuje špecifické situácie, keď sa na časti ľudského tela z pragmatických dôvodov použijú ustanovenia o hnuteľných veciach (napr. vlasy a obchodovanie s nimi). Režim hnuteľnej veci sa však použije len vtedy, ak to nevylučuje povaha oddelenej časti ľudského tela alebo osobitný predpis. Toto potvrdzuje ajodsek 3, ktorý odkazuje na osobitné predpisy, spravidla verejného práva, ktoré upravujú nakladanie s ľudským telom na medicínske, vedecké alebo iné účely (vrátane pohrebníctva).

Odsek 4 stanovuje všeobecné požiadavky na rešpektovanie ľudskej dôstojnosti pri akomkoľvek nakladaní s ľudským telom a jeho časťami.

K § 166
Vznik právnej subjektivity fyzickej osoby – spôsobilosť mať práva a povinnosti

Občiansky zákonník upravuje okamih vzniku spôsobilosti fyzických osôb mať práva a povinnosti v súkromnom práve. Zásadne táto spôsobilosť vzniká narodením živého dieťaťa. Spôsobilosť mať práva a povinnosti v súkromnom práve (napr. právo dediť) má podmienene aj počaté dieťa, ak sa dodatočne narodí živé. V prípade pochybností sa má za to, že dieťa sa narodilo živé. Za účelom určenia okamihu, či a kedy dieťa bolo počaté, a teda či a kedy nadobúda podmienenú spôsobilosť mať súkromnoprávne práva a povinnosti, predkladateľ pre prípad, že sa nepreukáže inak, považuje za deň narodenia deň, od ktorého uplynulo do pôrodu 300 dní. Deň pôrodu sa započítava do doby 300 dní. Podobnú úpravu obsahuje maďarský občiansky zákonník.

K § 167
Zánik právnej subjektivity fyzickej osoby smrťou

Občiansky zákonník upravuje zánik spôsobilosti fyzických osôb mať práva a povinnosti v súkromnom práve. Táto spôsobilosť zaniká smrťou, ktorá sa zisťuje prehliadkou tela mŕtveho podľa osobitných verejnoprávnych predpisov. Najmä pre účely dedičského konania sa v prípade smrti viacerých osôb (napríklad pri dopravnej nehode) stanovuje pre prípad pochýb o poradí úmrtia, že osoby zomreli súčasne.

K § 168
Vyhlásenie za mŕtveho

Občiansky zákonník upravuje situáciu určenia okamihu zániku spôsobilosti na práva a povinnosti v súkromnom práve, keď nie je možné preukázať smrť prehliadkou tela mŕtveho. V takom prípade súd vyhlasuje osobu za mŕtvu na základe osobitného postupu upraveného v Civilnom mimosporovom poriadku. Osobitne sa v ods. 2 upravuje zánik manželstva vyhlásením za mŕtveho. V takom prípade sa podľa ods. 3 ani po zistení, že osoba vyhlásená súdom za mŕtvu žije, manželstvo neobnovuje, a to z dôvodu predchádzania prípadnému dvojmanželstvu domnele pozostalého druhého manžela, ktorý medzitým mohol uzavrieť ďalšie manželstvo. V prípade, že sa telo mŕtveho nájde, rovnako ako keď sa zistí, že žije, rozhodnutie o vyhlásení za mŕtveho sa zruší podľa CMP.

K § 169
Miesto smrti

Upravuje sa určenie miesta smrti. Ak nie je miesto smrti známe, považuje sa za miesto smrti to miesto, kde sa našlo telo mŕtveho. V prípade súdneho vyhlásenia za mŕtveho sa v návrhu zákona normuje, že miestom smrti je miesto posledného známeho bydliska príslušnej fyzickej osoby. Bydlisko je upravené v osobitnom ustanovení návrhu zákona.

K § 170
Plná spôsobilosť na právne úkony

Plná spôsobilosť na právne úkony sa u fyzických osôb zásadne nadobúda plnoletosťou, t.j. dovŕšením osemnásteho roku života (dňom, ktorý sa dátumom zhoduje s dňom narodenia). Vzhľadom na možné situácie osobitne v prípade osôb, ktoré nie sú občanmi Slovenskej republiky, alebo ktorých vek alebo narodenie neboli úradne zaznamenané a overené štátnymi orgánmi, návrh zákona v ustanovení odseku 1 normuje podľa francúzskeho vzoru možnosť súdneho určenia plnej spôsobilosti na právne úkony, podmieneného lekárskym vyšetrením veku, v konaní o priznanie plnej spôsobilosti na právne úkony podľa Civilného mimosporového poriadku. Čiastočne podľa českého vzoru, súd v osobitnom konaní podľa Civilného mimosporového poriadku, ktoré môže iniciovať zákonný zástupca neplnoletej osoby bez plnej spôsobilosti na právne úkony (s jej súhlasom), alebo fyzická osoba, ktorá sa domáha plnej spôsobilosti na právne úkony, rozhoduje o priznaní plnej spôsobilosti na právne úkony nielen fyzickej osobe, ktorej vek plnoletosti sa preukáže lekárskym vyšetrením, ale aj osobe, ktorá preukázateľne dovŕšila 16. rok veku (podľa úradnej evidencie dátumu narodenia alebo vyšetrenia veku), ako i osobe, ktorej dovŕšenie veku plnoletosti je neistým i po lekárskom vyšetrení na určenie veku.

K § 171
Čiastočná spôsobilosť na právne úkony maloletých

Návrh zákona rozlišuje plnú spôsobilosť na právne úkony, čiastočnú spôsobilosť na právne úkony u neplnoletých a súdne obmedzenie spôsobilosti na právne úkony (obmedzenú spôsobilosť na právne úkony). Po úprave plnej spôsobilosti na právne úkony v predchádzajúcom ustanovení návrhu zákona sa upravuje čiastočná spôsobilosť na právne úkony neplnoletých, a obmedzenie spôsobilosti na právne úkony na základe súdneho rozhodnutia. V predmetnom ustanovení je normovaná situácia neplnoletého, ktorý nenadobudol plnú spôsobilosť na právne úkony jej súdnym priznaním alebo manželstvom. Takýto neplnoletý má rovnako ako v doterajšej úprave spôsobilosť na také úkony, ktoré sú primerané jeho rozumovej a vôľovej vyspelosti. Podľa českého vzoru sa reguluje udeľovanie súhlasu zákonného zástupcu, resp. dodatočné schválenie úkonu samotným neplnoletým, ktorý medzičasom získal spôsobilosť na príslušný úkon. Osobitne sa tiež normuje súhlas zákonných zástupcov, a možnosť udelenia generálneho súhlasu zákonného zástupcu na výkon podnikateľskej činnosti maloletého, pod podmienkou jeho schválenia súdom. Schválenie súdom sa považuje za udelené okamihom právoplatnosti príslušného súdneho rozhodnutia, a rovnakým okamihom sa má za to, že nadobúda účinnosť samotný súhlas zákonného zástupcu (osobitne v prípadoch podľa ods. 3). Až do právoplatnosti schválenia takéhoto súhlasu neplynú lehoty určené na udelenie súhlasu zákonného zástupcu.

K § 172
Súdne obmedzenie spôsobilosti na právne úkony

Návrh zákona rozlišuje aj možnosť obmedzenia spôsobilosti na právne úkony, t. j. obmedzenia možnosti konať s právnymi účinkami. Obmedziť spôsobilosť na právne úkony fyzickej osoby môže len súd, a to výlučne v nevyhnutnom rozsahu a na nevyhnutnú dobu, ak fyzická osoba nie je schopná vykonať konkrétne právne úkony ani s využitím podpory pri rozhodovaní a tieto úkony nemožno zabezpečiť menej obmedzujúcimi opaatreniami. Na obmedzenie spôsobilosti na právne úkony musí zároveň existovať preukázané riziko vážneho ohrozenia práv alebo oprávnených záujmov. Tým je daný dostatočne flexibilný, a zároveň ľudské práva a slobody rešpektujúci mechanizmus obmedzovania spôsobilosti. Obmedzenie spôsobilosti na právne úkony predstavuje najzávažnejší zásah do spôsobilosti na právne úkony a má sa uplatňovať len ako najkrajnejší prostriedok (ultima ratio) po vyčerpaní všetkých menej zasahujúcich inštitútov alebo po preukázaní, že takéto inštitúty nemožno účinne využiť. Účinky obmedzenia nastávajú právoplatnosťou rozhodnutia o obmedzení spôsobilosti na právne úkony. V rozhodnutí o obmedzení spôsobilosti na právne úkony súd určí rozsah obmedzenia.

K § 173
Opatrovníctvo a správa majetku osoby s obmedzenou spôsobilosťou na právne úkony

Normuje sa ustanovenie opatrovníka a správcu majetku osoby, o ktorej obmedzení spôsobilosti na právne úkony sa koná. Kým opatrovník sa ustanovuje až v rozhodnutí o obmedzení spôsobilosti na právne úkony, už v priebehu konania môže súd určiť správcu majetku fyzickej osoby, o ktorej obmedzení spôsobilosti na právne úkony súd koná. Predkladateľ tiež upravuje právne účinky konania bez súhlasu opatrovníka alebo správcu majetku. Takéto úkony

budú neplatné, ak si nimi fyzická osoba spôsobila sama ujmu, a tieto úkony zároveň dodatočne neschváli príslušný správca majetku, opatrovník, alebo samotná fyzická osoba, keď sa jej obnoví spôsobilosť na príslušný právny úkon, resp. keď súd právoplatne rozhodne, že neobmedzí jej spôsobilosť na príslušné úkony.

K § 174
Zmena a zrušenie obmedzenia spôsobilosti na právne úkony

Upravuje sa povinnosť súdu aj bez návrhu zmeniť rozhodnutie o obmedzení spôsobilosti na právne úkony, ak sa zmení situácia, za ktorej došlo k obmedzeniu, resp. zmenia sa alebo odpadnú dôvody obmedzenia spôsobilosti na právne úkony. Ustanovenie odseku 2 osobitne súdu ukladá povinnosť preskúmať svoje rozhodnutie každé tri roky od právoplatnosti rozhodnutia o obmedzení. Garantuje sa tým záruka čo najmenšieho zásahu do spôsobilosti fyzických osôb na právne úkony.

K § 175
Obydlie

Osobitne sa definuje obydlie fyzických osôb, ako uzavretý priestor, v ktorom fyzická osoba bez ohľadu na svoj vek alebo spôsobilosť na právne úkony býva, a ktorý z toho dôvodu požíva ochranu ako súčasť osobného a rodinného života príslušnej fyzickej osoby. Zásah do obydlia predstavuje zásah do osobného a rodinného života fyzickej osoby, ktorý si vyžaduje konkrétne právne dôvody a právny titul pre takýto zásah.

K § 176
Domácnosť

Definuje sa domácnosť, ktorú tvoria fyzické osoby, ktoré spolu žijú v tom istom obydlí, spoločne uhrádzajú náklady na svoje potreby a spoločne uspokojujú svoje potreby. Domácnosť je pojmom súkromného práva, ktorý má význam definovať a používať v samotnom návrhu zákona, ale i v iných predpisoch. Domácnosť nezaniká, ak jeden z členov domácnosti dočasne nenapĺňa znaky vyžadované v ods. 1, ale má vôľu a zámer domácnosť udržiavať do budúcnosti.

K § 177
Bydlisko

Podľa českého vzoru sa definuje pojem bydlisko na účely tohto zákona. Bydlisko predstavuje adresu, na ktorej je fyzická osoba kontaktne zastihnuteľná. Samotný priestor na danej adrese môže zároveň predstavovať obydlie príslušnej fyzickej osoby, v ktorom si môže fyzická osoba tvoriť a udržiavať svoju domácnosť. Bydlisko ako kontaktné miesto fyzickej osoby môže byť totožné s adresou trvalého alebo prechodného pobytu, ak taký pobyt fyzická osoba má, alebo to môže byť ktorékoľvek iné miesto, kde sa osoba trvalo zdržuje, alebo miesto, ktoré za svoje bydlisko táto osoba označuje.

K § 178
Ustanovenie opatrovníka fyzickej osobe

Inštitút opatrovníctva (*cura)* má svoje miesto medzi právno-ochrannými inštitútmi subjektov práva nie len z hľadiska vertikálnej komparácie, ale vychádzajúc z jeho účelu v súčasnosti pomáha sanovať situácie, kedy je na strane primárne fyzickej osoby, ale aj osoby právnickej potrebné zabezpečiť ochranu ich právneho postavenia a s tým súvisiacich práv a právom chránených záujmov.

Reflektujúc historický kontext, opatrovníctvo možno vnímať ako inštitút slúžiaci na zabezpečenie ochrany v konkrétny situáciách (na rozdiel od poručníctva - *tutela*), kedy osoby neboli schopné z dôvodu špecifických okolností spravovať svoje záležitosti v určitých oblastiach (opatrovník z dôvodu mârnotratnosti, šialenstva). Okruh dôvodov sa postupne rozširoval, z pohľadu subjektov sa vzťahoval na maloleté osoby, osoby so zdravotným hendikepom, osoby nezvestné a. i. Význam opatrovníctva mohol byť tak vo vzťahu k ochrane majetku (majetkový opatrovník), resp. pri realizácii určitého konkrétneho právneho úkonu.

Navrhovaná právna úprava zavádza možnosť ustanovenia opatrovníka fyzickej osobe.

Inštitút sleduje primárne ochranu dospelých osôb, u ktorých dôvod pre ustanovenie opatrovníka vyplýva z ich nerovnakého postavenia pri realizácii právnych úkonov a to buď pre psychickú poruchu, inú psychickú alebo obdobnú chorobu, alebo telesné obmedzenie, za predpokladu, že si to vyžaduje ochrana ich záujmov.

Využitie tohto inštitútu je podmienené možnosťou zvolenia si tzv. podporovaného rozhodovania, resp. využitia udelenia tzv. predbežného prehlásenia. Na strane druhej treba takto nastavené dôvody pre ustanovenie opatrovníka fyzickej osoby vnímať vo vzťahu k eliminovaniu tých prípadov, kedy súd zasahuje do spôsobilosti na právne úkony jej obmedzením. Práve ustanovenie opatrovníka reflektuje východiskové zásady medzinárodných právnych aktov (Dohovor o ochrany osôb so zdravotným postihnutím), ktorý zásah do spôsobilosti na právne úkony vníma ako *ultima ratio.*

K § 179
Dôvody pre ustanovenie opatrovníka

Demonštratívny výpočet dôvodov pre ustanovenie opatrovníka dospelej fyzickej osobe považuje predkladateľ s ohľadom na pokrytie rôznorodosti situácií, kedy je v zmysle naplnenia tohto inštitútu

predpokladať jeho využitie, za vhodnejšie ako výpočet uzavretý.

Pri výpočte situácií sa predpokladá s ustanovením opatrovníka osobám, ktoré sú neznáme, tiež ktorých pobyt nie je známy, ak si to vyžaduje ochrana ich záujmov.

Právna úprava garantuje ochranu osoby a ustanovenie opatrovníka, keď táto nie spôsobilá na základe autonómneho rozhodnutia, alebo neexistencie alebo straty spôsobilosti na právne úkony zvoliť si zástupcu na realizáciu právnych úkonov, resp. ak ňou zvolený zástupca nemôže vykonávať oprávnenia vyplývajúce mu z riadneho zastúpenia. Ustanovenie opatrovníka je reálne aj v prípade, ak si úkony viacerých zástupcov odporujú.

Tiež sa zavádza dôvod, ktorý ponecháva interpretačný priestor pre osobitné situácie, kedy je potrebné garantovať ochranu dospelej fyzickej osobe, ktorej záujmy sú ohrozené.

K § 180
Vzhliadnutie

Za prvoradé kritérium pri rozhodovaní o ustanovení opatrovníka považuje predkladateľ rešpektovanie autonómie vôle osoby, ktorej mám byť ustanovený opatrovník, čo v súkromnoprávnych vzťahoch predstavuje jednu zo základných zásad a je dôležité, aby mala premietnutie aj pri právnej úprave inštitútu opatrovníctva. Kritérium autonómneho rozhodovania musí byť konfrontované, a to aj s ohľadom na dôvody kedy možno fyzickej osobe opatrovníka ustanoviť, s kritériom ochrany jej záujmov a nemusí byť vnímané absolútne.

Podľa dôvodov, pre ktoré má byť ustanovený opatrovník treba rozlíšiť situácie, kedy osoba nie je schopná svoju vôľu prejaviť (nedovoľuje to jej zdravotný stav), a tie situácie, kedy prejav vôle nie je možné získať pre inú prekážku (ide o osobu neznámu, alebo neznámeho pobytu).

Zistenie názoru môže byť alternované v osobitných prípadoch vzhliadnutím osoby, ktorej má byť ustanovený opatrovník. Vlastný vnem vo vzťahu k osobe, o ktorej sa rozhoduje, reflektuje zachovanie jej dôstojnosti a jej vnímania ako ľudskej bytosti so všetkými znakmi jej jedinečnosti.

K § 181
Postavenie opatrovníka

Postavenie opatrovníka vyplýva priamo zo zákona a má sa zato, že opatrovník je zákonným zástupcom opatrovanca. Uvedené má zásadný význam nie len z pohľadu uskutočňovania právnych úkonov v rovine hmotnoprávnej, ale tiež pri posudzovaní procesných podmienok (procesnej spôsobilosti) a prípadnej potrebe ustanoviť procesného opatrovníka.

K § 182
Časové obmedzenie

Jednou z foriem efektívneho uplatnenia výkonu oprávnení a povinností opatrovníka je časové obmedzenie výkonu tejto funkcie. Opatrovník by mal byť ustanovený len ak existuje niektorý z dôvodov pre jeho ustanovenie a súčasne len na nevyhnutný čas. Stanovením maximálnej lehoty pre výkon opatrovníctva priamo *ex lege* má predkladateľ za cieľ vyjadriť rešpektovanie autonómneho rozhodovania osôb, u ktorých nie je zákonný dôvod na zásah do spôsobilosti samostatne sa rozhodovať na čas neobmedzený a nepriamo tak vyjadruje potrebu prehodnocovanie existencie dôvodov pre ustanovenie opatrovníka, resp. zákonom a účelom prezumovaný spôsob výkonu jeho oprávnený v pravidelných časových intervaloch (výhrada zmeny pomerov). Stanovenie maximálnej lehoty nebráni, ak sú dané dôvody pre zánik opatrovníctva, aby sa tak stalo ešte pred uplynutím lehoty, na ktorú bol opatrovník ustanovený.

Pri existencii dôvodov pre opatrovníctvo a pri riadnom výkone tejto funkcie po uplynutí súdom alebo zákonom stanovenej maximálnej lehoty výkon opatrovníctva trvá, čím sa predíde existencii vákua – teda vzniku situácie, kedy opatrovanec nebude chránený, kým nedôjde k verifikovaniu pretrvávania potreby chrániť ho touto formou.

K § 183
Subjekt opatrovníka

Pri určení subjektu opatrovníka predkladateľ preferuje možnosť určenia tohto subjektu samotným opatrovancom. Autonómia vôle sa tak prejavuje v tom, že opatrovanec si môže určiť toho, kto bude spravovať jeho záležitosti.

Pokiaľ existujú okolnosti, ktoré osobu určenú opatrovancom diskvalifikujú z výkonu tejto funkcie, má sa za to, že postavenie opatrovníka bude vykonávať, za predpokladu že spĺňa predpoklady a s výkonom súhlasí, blízka osoba, iná osoba z rodinného prostredia alebo obdobného prostredia. Vychádza sa z toho, že opatrovník takto určený pozná pomery osobné, prípadne majetkové, zvyklosti správania, zdravotný stav a obmedzenia z neho vyplývajúce a má určitý vzťah a záujem na ochrane práv opatrovanca.

K § 184
Verejný opatrovník

Nie je možné vylúčiť situácie, že pre výkon opatrovníctva nebude možné nájsť osobu z rodinného alebo obdobného prostredia, resp. táto osoba nie je spôsobilá na výkon opatrovníctva. V týchto prípadoch nastupuje možnosť ustanovenia tzv. verejného opatrovníka. Ako verejného opatrovníka

môže súd ustanoviť obec alebo iný právno-ochranný subjekt (Liga za duševné zdraviepod.).

K § 185
Výber opatrovníka

Prvoradým kritériom pre naplnenie účelu opatrovníctva predpokladá ochrana záujmov opatrovanca. S ohľadom na rozsah oprávnení opatrovníka je namieste pri výbere subjektu opatrovníka zohľadniť potrebné vzdelanostné resp. iné potreby nevyhnutné pre kvalifikovaný výkon funkcie. Nie je teda vylúčené, že ako opatrovník môže byť určený notár, advokát, obchodník s cennými papiermi a pod.

K § 186
Registrácia

So zavedením nového náhľadu na ochranu osôb so zdravotným znevýhodnením a zraniteľných dospelých považuje predkladateľ za zásadné verifikovanie existencie prechodu oprávnenia rozhodovať v určených záležitostiach, v určenom rozsahu a na určený čas na iné subjekty. Uvedené má význam pre dôslednú ochranu nie len osoby u ktorej sú dôvody pre ustanovenie opatrovníka, či udelenie predbežného prehlásenia alebo využitia podporovaného rozhodovania, resp. ako *ultima ratio* pre zásah do jej spôsobilosti na právne úkony, ale aj z pohľadu ochrany tretích subjektov.

Na dosiahnutie tohto účelu sa ukladá povinnosť evidencie rozhodnutí o ustanovení opatrovníka (kto, komu, v akom rozsahu, prípadne dokedy) v notárskom centrálnom registri listín. Tento systém následne umožní rýchlu lustráciu existencie tohto zastúpenia, jeho podmienok, prípadného oprávnenia opatrovníka, čím sa pridáva ďalší ochranný prvok bezprostredne spätý s týmto inštitútom.

K § 187
Práva a povinnosti opatrovníka

Právna úprava novo konštruuje a precizuje základné práva a povinnosti opatrovníka a to s dôrazom na plnenia účelu tohto inštitútu a v snahe eliminovať doterajšie negatívne skúsenosti v aplikačnej praxi a formálny výkon tejto funkcie, či jej nadužívanie. Tieto práva a povinnosti zákon identifikuje v pozitívnom a negatívnom slova zmysle.

Zákon zdôrazňuje povinnosť opatrovníka konať v rozsahu vymedzenom v rozhodnutí o jeho ustanovení.

Ako zásadné východisko sa javí, aby bol výkon oprávnení a povinností v korelácii so záujmami a pokynmi opatrovanca, pri zohľadnení jeho vôle, ak je schopný pochopiť okolnosti a túto vôľu vyjadriť. Opatrovník je povinný reálne kontaktovať opatrovanca, zaujímať sa o jeho prania, potreby, zdravotný stav, informovať ho zrozumiteľne o obstarávaných záležitostiach, dosiahnutých výsledkoch a prípadných následkoch. V prípade, že nastanú okolnosti, ktoré bránia, alebo znemožňujú riadny výkon týchto povinností má opatrovník notifikačnú povinnosť voči súdu, inak bude zodpovedať za škodu, ktorú týmto spôsobí.

K § 188
Obmedzenie výkonu funkcie opatrovníka

Ustanovenie vypočítava v negatívnom slova zmysle zásadné obmedzenia pri výkone opatrovníctva, ktoré sa primárne týkajú otázok súvisiacich s osobnou integritou, osobným stavom či bydliskom opatrovanca. Pri realizácii majetkových právnych úkonov je rozsah oprávnení opatrovníka .limitovaný na úkony bežné, v ostatných veciach sa ponecháva právna ochrana formou súhlasu súdu s úkonmi nad rámec bežných úkonov.

K § 189
Povinnosť mlčanlivosti

Právna úprava zavádza *expressis verbis* povinnosť mlčanlivosti opatrovníka o všetkých zásadných skutočnostiach týkajúcich sa opatrovanca a jeho pomerov. Uvedené ustanovenie okrem ochrannej funkcie plní vo významnej miere preventívnu funkciu, pričom sa predpokladá, že subjekt v postavení opatrovníka si musí byť vedomí účelu tohto inštitútu a právneho postavenia z neho mu vyplývajúceho. Takto normovaná povinnosť je pridanou hodnotou pre zachovanie ochrany postavenia opatrovanca v otázkach jeho osobných a majetkových pomerov.

K § 190
Kontrola výkonu opatrovníctva

Zásadnou zmenou prechádza nastavenie kontroly výkonu opatrovníckych práv a povinností, ktorá sa často uskutočňovala v nedostatočnej intenzite a v zásade často formálne. Práve z preventívneho hľadiska a tiež z dôvodu, že inštitút opatrovníctva primárne plní ochrannú funkciu vo vzťahu k osobám, ktoré pre určitý hendikep na ich strane nie sú schopné uskutočňovať právne úkony, precizuje právna úprava spôsob kontroly výkonu tejto funkcie Uvedené má dosah aj v procesnej rovine.

Zavádza sa polročná frekvencia kontroly výkonu opatrovníctva prostredníctvom písomných správ, pričom písomná forma správ je obligatórna. V prípade potreby je v decíznej právomoci súdu stanoviť povinnosť predkladania správ aj v iných, kratších časových intervaloch. Osobitný postup sa zavádza pri konfrontácii záverov z týchto správ, pričom súd je za týmto účelom oprávnený nariadiť na ich prejednanie pojednávanie.

Právna úpravy ďalej zdôrazňuje legitímnosť oprávnení súdu vo vzťahu k opatrovníkovi a to tak,

aby bola zachovaná ochrana najlepších záujmov opatrovanca. Súd môže urobiť aj *ex offo* opatrenia, na zabezpečenie týchto záujmov.

K § 191
Náležitosti správy

Identifikácia náležitostí správ, ktoré predkladá opatrovník, má prispieť k zosúladeniu základných náležitostí, ktoré budú modifikované v závislosti od toho, z akého dôvodu sa opatrovník ustanovuje a aký je rozsah jeho oprávnení pri zastupovaní opatrovanca. Aj z uvedeného dôvodu je výpočet náležitostí písomnej správny nastavený len demonštratívnym spôsobom. Uvedené však predpokladá, že súčasťou správy bude vždy identifikácia opatrovanca, jeho bydliska, opis udalostí, ktoré vyplývajú z výkonu povinností opatrovníka v § 193, a to je aktuálny zdravotný stav opatrovanca, osobný kontakt a jeho frekvencia s opatrovníkom, prípadné postrehy, závery. Súčasťou správy musí byť zrozumiteľný a určitý opis obstaraných záležitostí a to s osobitným dôrazom, ak bol opatrovník ustanovený aj pre správu majetku. Rovnako je povinný opatrovník uviesť v správe všetky osobitosti, týkajúce sa opatrovanca (napr. uzavretie pracovnej zmluvy, zmenu osobného stavu – napr. rozvod manželstva a pod.).

K § 192
Zánik opatrovníctva

Pri zániku opatrovníctva je potrebné rozlíšiť situácie, kedy z hľadiska doktrinálneho dochádza k absolútnemu zániku tohto vzťahu, teda odpadnú dôvodu pre ustanovenie opatrovníka. K tým to situáciám bude patriť smrť opatrovanca, splnením účelu, na ktorý bol ustanovený, alebo uplynutím času, ak bol výkon jeho oprávnení a povinností vymedzený lehotou. Relatívny zánik opatrovníctva je spätý na jednej strane s dôvodmi na strane opatrovníka (stratí spôsobilosť na právne úkony, resp. spôsobilosť na riadny výkon tejto funkcie, na strane druhej môže byť dôvodom opätovne dôraz na autonómiu vôle opatrovanca, ktorý navrhne jeho odvolanie. Treba mať zato, že nikoho nie je možné nútiť, aby takúto funkciu vykonával, preto dôvodom zániku opatrovníctva vo vzťahu ku konkrétnej osobe opatrovníka môže byť aj jeho vôľa vo výkone tejto funkcie nepokračovať.

K § 193
Prechod výkonu funkcie opatrovníka

Pri relatívnom zániku opatrovníctva sa javí ako zásadné, aby osoba opatrovanca neostala bez náležitej ochrany, pokiaľ naďalej pretrvávajú dôvody pre ustanovenie opatrovníka. V týchto prípadoch súd aj bez návrhu potvrdí prechod práv a povinností na verejného opatrovníka, ktorého určí, a to do času, kým nerozhodne o ustanovení opatrovníka podľa kritérií uvedených v ustanovení o subjekte opatrovníka.

K § 194
Predbežné prehlásenie

Úprava v novom občianskom zákonníku je budovaná na koncepte ponechania priestoru pre autonómne rozhodovanie človeka a kladie dôraz na ochranu ľudskoprávneho vnímania jeho postavenia ako subjektu práva. Uvedené reflektuje nie len ústanovno konformné východiská, ale tiež záväzky v medzinárodnom právnom priestore, ku ktorým sa Slovenská republika ako právny štát hlási. Predbežné prehlásenie je fakultatívny úkon, prejav vôle, ktorý môže fyzická osoba urobiť v snahe usporiadať svoje záležitosti v zmysle svojich predstáv. Tento nový inštitút dotvára spektrum tých inštitútov, ktoré dávajú možnosť človeku rozhodnúť sa a to či už v reálnom čase, alebo pre účely možných budúcich prekážok pri prijímaní rozhodnutí (progres choroby, zhoršenie zdravotných obmedzení). Spolu s podporovaným rozhodovaním a opatrovníctvom patrí k menej obmedzujúcim opatreniam, ktoré eliminujú nedôvodné zásahy do obmedzenia spôsobilosti fyzickej osoby konať s právnym následkom.

K § 195
Forma predbežného prehlásenia

Predbežné prehlásenie je obligatórne formálny úkon, ktorý musí byť realizovaný formou notárskej zápisnice. Striktná formálnosť predpokladá súčinnosť notára pri jeho spisovaní a v zásade reflektuje dôraz na zrozumiteľnosť, určitosť takéhoto prejavu vôle, Nezanedbateľným je dôraz na zachovanie právnej istoty a *fidei publica* takto spísanej listiny, ktorá má povahu verejnej listiny.

K § 196
Odvolanie predbežného prehlásenia

Výhrada zmeny pomerov na strane fyzickej osoby, ktorá urobila predbežné prehlásenie, dáva možnosť takýto úkon odvolať. Pre odvolanie predbežného prehlásenia zákonodarca neenumeruje dôvody a osoba tak môže urobiť na základe vlastného uváženia. S ohľadom na skutočnosť, že predbežné prehlásenie je striktne formálny úkon, rovnako jeho odvolanie musí byť urobené formou notárskej zápisnice.

K § 197
Zrušenie predbežného prehlásenia

Zákonodarca počíta aj s možnosťou takej zmeny pomerov na strane osoby, ktorá urobila predbežné prehlásenie, že nie je schopná urobiť kvalifikovaný úkon odvolania predbežného prehlásenia a súčasne ochrana jej záujmov si vyžaduje, aby boli prijaté iné účinné právno-ochranné opatrenia. V uvedených

situáciách patrí kompetencia zrušiť predbežné prehlásenie súdu, pričom rozhodovanie v týchto veciach s ohľadom na ochranu verejného záujmu a ochranu postavenia človeka ako subjektu práva je ovládané princípmi civilného mimosporového procesu.

K § 198
Neplatnosť predbežného prehlásenia alebo jeho odvolania

Právne následky neplatnosti predbežného prehlásenia alebo jeho odvolania môžu súvisieť najmä s podmienkou prísnej formálnej stránky realizovania tohto úkonu, stanovenej zákonom. Ustanovenie predstavuje určitý prielom do právnych následkov neplatnosti týchto úkonov a dáva možnosť súdu prihliadnuť na faktickú vôľu fyzickej osoby, ktorá takéto prehlásenie urobila, ak bez akýchkoľvek pochybností je zjavná vôľa konajúcej osoby obsiahnutá v prehlásení, alebo jeho odvolaní

K § 199
Podporované rozhodovanie

Spoločenský vývoj reflektovaný v novodobých moderných právnych úpravách vyvinul tlak na vytvorenie kvalitatívne spôsobilého právneho rámca ochrany znevýhodnených – zraniteľných dospelých osôb, ktoré sú v širšom kontexte pre svoje duševné, mentálne, fyzické či iné zdravotné obmedzenia vystavované riziku nepriaznivých právnych následkov pri realizácii právnych úkonov a pri ich postavení ako subjektov práva. Posun v nazeraní na právnu ochranu týchto osôb významným spôsobom ovplyvnila najmä judikatúra Európskeho súdu pre ľudské práva týkajúce sa tejto problematiky, keď v nich možno identifikovať zameranie na také hodnoty ako súkromný a rodinný život, osobná sloboda, pokojné užívane majetku, ale aj realizácia základných práv – volebné právo, právo na nediskrimináciu, vzdelanie.

Pri reflektovaní východísk a záverov judikatúry možno jednoznačne vyvodiť smerovanie nastavenia takých právnych inštitútov, ktoré vedú k inštitucionálnemu obmedzeniu foriem tzv. náhradného rozhodovania, kedy je potlačená autonómia vôle jednotlivca rozhodovať o záležitostiach, ktoré sa ho týkajú. Preferenciu naopak možno identifikovať vo vzťahu k zavedeniu alternatívnych foriem tzv. podporovaného rozhodovania, kedy je ponechaný v medziach a v závislosti od okolností priestor pre autonómne usporiadanie záležitostí dotknutých osôb podľa ich predstáv.

Nemenej významný je fakt, že vytvorenie právno-ochranného systému zraniteľných dospelých vyplýva aj z viacerých medzinárodných právnych aktov. Preto pri koncipovaní východísk navrhovanej právnej úpravy predkladateľ vychádzal z medzinárodných dokumentov, Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím (ďalej len „CRPD“), Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „Dohovor“), relevantnej judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) a Odporúčaní Rady Európy.

Podporované rozhodovanie dotvára komplex právnych inštitútov spolu s tzv. predbežným prehlásením a opatrovníctvom dospelých inštitucionálny rámec ochrany tých dospelých osôb, na strane ktorých existuje určitý dôvod znevýhodnenia postavenia ako subjektov právnych vzťahov. Podporované rozhodovanie na rozdiel od uvedených dvoch inštitútov nie je formou zastúpenia, ale predstavuje nápomoc pri rozhodovaní, keď sa človek rozhodne takúto nápomoc využiť, pričom robí vlastné rozhodnutia, vo svojom mene a na svoj účet.

K § 200
Obsah podporovaného rozhodovania

Zásadným pre vymedzenie obsahu právneho vzťahu podporovaného rozhodovania je, že nejde o náhradné rozhodovanie za osobu, ktorá sa pre využitie tejto formy rozhodne na základe vlastnej autonómie vôle, ale sama určí, kto, v akej veci a vakom rozsahu jej bude nápomocný pri prijímaní vlastných rozhodnutí.

V systéme právno-ochranných inštitútov podpora pri rozhodovaní má svoju preferenciu pred ustanovením opatrovníka, prípadne pred zásahom do spôsobilosti na právne úkony. Pôjde teda o situácie keď napr. osoby nevidomé, resp. osoby s inými zdravotnými postihnutiami sú vystavené riziku zneužitia resp. oslabenia ich postavenia, nakoľko nevedia v plnej miere posúdiť okolnosti, pri ktorých robia právne úkony a sú následne vystavené možným nepriaznivým právnym následok. Rovnako pôjde o situácie, kedy pri komunikácii s vybranými subjektmi (banky, poisťovne a pod.) nevedia vyhodnotiť následky svojich rozhodnutí.

K § 201
Podporca

Predkladateľ zavádza nový právny inštitút, a preto je legitímne vymedzenie jeho pojmu v právnej norme. Podporca je subjekt - fyzická, právnická osoba, ktorý je legitimovaný byť prítomný pri právnych úkonoch osoby, ktorá si ho zvolila a jeho postavenie vyplýva z účelu, ktorým je poskytnutie pomoci pri prijímaní vlastných rozhodnutí tejto osoby – podporovaného.

Podpora pri rozhodovaní sa týka realizácie právnych úkonov (na rozdiel napr. od tzv. dôverníka, ktorý predstavuje skôr oporu psychologickú), preto primárny zákonným predpokladom podporovateľa je jeho spôsobilosť na právne úkony. Pre naplnenie účelu nestrannej ochrany osoby, ktorá si

podporovateľa zvolí, zákon vylučuje tie subjekty, ktorých záujmy sú v rozpore so záujmami podporovanej osoby. Podporca je preto povinný konať v najlepšom záujme osoby, rešpektovať jeho vôľu a preferencie,

Podporca je oprávnený konať len v zmluve vymedzenom rozsahu a nemôže sa dať zastúpiť, nakoľko zákon predpokladá, že musí konať osobne.

Nie je vylúčené, že na strane podporcov budú vystupovať aj viaceré subjekty. Pokiaľ nie je určený rozsah ich konania jednotlivo, má sa zato, že konajú spoločne a nerozdielne.

K § 202
Podporovaný

Na strane podporovaného je vždy výlučne fyzická osoba. Na rozdiel od osôb, ktoré nie sú schopné prijímať vlastné rozhodnutia (pre psychickú poruchu alebo napr. osoby ktorých pobyt nie je známy, alebo sú neznáme), podporovaný je ten, kto má ťažkosti s rozhodovaním v určitých veciach a rozhodne sa využiť pomoc tretieho subjektu pri prijímaní vlastných rozhodnutí.

K § 203
Vznik podporovaného rozhodovania

Právnym dôvodom vzniku podporovaného rozhodovania je zmluva – vzťah medzi podporcom a podporovaným. Obsahom zmluvy je dohoda o súčinnosti a pomoci pri rozhodovaní sa podporovaného pri právnych úkonoch nie teda bežných úkonoch každodennej starostlivosti) a presné vymedzenie rozsahu súčinnosti závisí od konkrétnych okolností a právneho úkonu , za účelom ktorého podporovaný vyjadril vôľu, aby mu tretí subjekt – podporca sprostredkoval napr. potrebné informácie, prípadne ho informoval o predpokladaných následkoch právneho úkonu, ktorého sa podpora týka (v ktorej banke je pre neho výhodné zriadiť si účet, čo je k tomu potrebné, resp. napr. aký druh poistenia je pre neho vhodný, pomoc pri uzatváraní nájomnej zmluvy, pri uzatváraní pracovného pomeru a pod.) Určitosť rozsahu pôsobnosti podporcu je zásadná pre naplnenie predpokladov pre platnosť tohto právneho vzťahu. Obsahom zmluvy o podporovanom rozhodovaní môže byť aj dohoda o fyzickej prítomnosti podporcu pri právnom úkone podporovaného, opis úkonu resp. úkonov, ktorých sa podpora bude týkať.

K § 204
Náležitosti a forma zmluvy o podporovanom rozhodovaní

Pre zmluvu o podpore pri rozhodovaní sa primerane použijú všeobecné ustanovenia o zmluvách. V predmetnom ustanovení zákon identifikuje osobitné obsahové náležitosti zmluvy, s dôrazom na vymedzenie rozsahu oprávnení podporovateľa.

Pre zmluvu o podporovanom rozhodovaní návrh zákona stavuje obligatórne formu notárskej zápisnice. Sprísnená forma tejto zmluvy vyplýva z požiadavky *fidei publica*, ktorá je spätá s listinami vydávanými notármi. Forma notárskej zápisnice má význam aj s ohľadom na právnické vzdelanie notárov, čím sa napĺňa princíp právnej istoty a v zásade takto nastavená forma plní aj význam preventívny, pred prípadným zneužitím hendikepu podporovaného.

Keďže pri podporovanom rozhodovaní nejde o zastúpenie podporovaného a tento prejavuje svoju vôľu, vo svojom mene a na svoj účet, existencia tohto zmluvného vzťahu a z neho vyplývajúcej podpory nevylučuje udelenie plnomocenstva.

Podmienkou pre nadobudnutie účinnosti zmluvy o podporovanom rozhodovaní je jej evidencia v centrálnom notárskom registri listín, pričom touto evidenciou je zabezpečená možnosť verifikácie tohto vzťahu vo vzťahu k tretím osobám.

K § 205
Práva a povinnosti podporcu

Obsah právneho vzťahu podporovaného rozhodovania treba vnímať cez účel tohto inštitútu, a to je pomoc a podpora pri právnych úkonoch, ktoré nie je schopná dospelá osoby vyhodnotiť samostatne (nevie vyhodnotiť dopad rozhodnutí v niektorých otázkach – ak si chce zobrať úver, uzavrieť zmluvu o nájme), pričom ale má vo svojom okolí niekoho, kto by jej takúto podporu pri rozhodovaní mohol, resp. vedel poskytnúť. Je preto zásadné, že osobitosťou tohto vzťahu hoci založeného zmluvne je vzťah založený na dôvere medzi podporovaným a podporovateľom. Iniciatíva založiť tento vzťah a práva z neho vyplývajúce je v zásade na podporovanom. Tento vzťah predpokladá neformálnu komunikácia bez akéhokoľvek nátlaku či cieleného usmerňovania vôle podporovaného v rozpore s jeho vôľou a záujmami, či dokonca presadzovanie záujmov podporovateľa. Jeho úloha je reflektovať rozhodnutia podporovaného, byť prítomný pri rozhodovaní, ak si to želá, viesť evidenciu o pomoci pri právnych úkonoch pre účely prípadnej kontroly. V tomto vzťahu je primárna vôľa podporovaného a teda ak si to tento neželá, nie je podporca oprávnený riešiť záležitosti podporovaného s tretími subjektami, či proti jeho vôli.

K § 206
Zánik zmluvy o podporovanom rozhodovaní

Podpora pri rozhodovaní je dobrovoľná činnosť a je to vzťah založený na základe autonómie vôle zmluvných strán. Rovnako zánik tohto právneho vzťahu primárne preferuje dohodu medzi podporovaným a podporcom. Pokiaľ bol zmluvný

vzťah viazaný na konkrétny účel, alebo určitý časový úsek, dosiahnutím účelu alebo uplynutím času zmluva zaniká. Rovnako zmluva zaniká smrťou niektorej zo zmluvných strán, alebo odstúpením od zmluvy. Účinky zániku právneho vzťahu podporovaného rozhodovania nastanú výmazom z notárskeho centrálneho registra listín.

Neplatnosť zmluvy o podporovanom rozhodovaní sa spravuje všeobecnými ustanoveniami o neplatnosti zmluvy.

K § 207
Ochrana osobnosti - základné ustanovenia

Preberá sa pôvodné znenie § 11 Občianskeho zákonníka s určitými formulačnými zmenami. Zároveň sa ako chránená zložka dopĺňa telesná integrita. Taktiež sa dopĺňajú charakteristické fyzické vlastnosti, napr. podobizeň. To znamená, že ak k zásahu dôjde napr. vytvorením deepfake videa so zneužitím podobizne dotknutej osoby, má táto osoba nároky z ochrany osobnosti.

K § 208
Súhlas fyzickej osoby

Preberá sa pôvodné znenie § 12 Občianskeho zákonníka. Dopĺňa sa výslovná ochrana súkromia fyzickej osoby a realistické napodobeniny (napr. deepfake videá). Do zákonnej licencie sa taktiež dopĺňa publicistika.

K § 209
Nároky z práva na ochranu osobnosti

Preberá sa pôvodné znenie § 13 Občianskeho zákonníka bez odsekov 2 a 3, keďže nárok na primerané zadosťučinenie sa spravuje osobitnými ustanoveniami o odčinení nemajetkovej škody a o náhrade škody pri zásahu do osobnostných práv (v rámci záväzkového práva a mimozmluvnej zodpovednosti za škodu). Zdržovací a odstraňovací nárok nie je viazaný na zavinenie zodpovednej osoby a iných zákonných predpokladov všeobecnej deliktnej zodpovednosti.

K § 210
Posmrtná ochrana osobnosti

Preberá sa pôvodné znenie § 15 Občianskeho zákonníka, avšak dopĺňuje sa subsidiárna postmortálna ochrana zo strany súrodencov.

Všeobecne k § 211 až 291
Právnické osoby

Podľa legislatívneho zámeru rekodifikácie má návrh zákona obsahovať všeobecnú právnu úpravu právnických osôb. Má pritom vychádzať z toho, že jednotlivé právne formy právnických osôb budú upravené v osobitných zákonoch, pričom Občiansky zákonník upraví spoločnú všeobecnú časť právnej úpravy, pri dodržaní partície právnických osôb na právnické osoby korporačného a nadačného typu. V zmysle legislatívneho zámeru by mali byť súčasťou návrhu zákona tie otázky, ktoré sú spoločné všetkým formám právnických osôb.

Všeobecná právna úprava právnických osôb v súčasnom práve prakticky absentuje. Všeobecná právna úprava právnických osôb v platnom Občianskom zákonníku obsahuje len deklaráciu ich existencie a priznanie právnej spôsobilosti, vymedzenie štatutárneho orgánu a iných osôb oprávnených konať v mene právnickej osoby a ochranu jej názvu.

Okrem pomerne komplexnej právnej úpravy práva obchodných spoločností v Obchodnom zákonníku, sú jednotlivé formy právnických osôb súkromného práva upravené kazuisticky, v osobitných právnych predpisoch, bez jasných väzieb medzi právnymi formami právnických osôb. Kazuistická úprava sa sústreďuje len na niektoré aspekty fungovania týchto právnických osôb. Osobitnú právnu úpravu tak nachádzame pre občianske združenia, organizačné jednotky týchto združení, zväzy zúčastnených združení, poľovnícke združenia, záujmové združenia právnických osôb, spoločenstvá vlastníkov bytov, pozemkové spoločenstvá, neziskové organizácie poskytujúce verejnoprospešné služby, združenie účastníkov pozemkových úprav, nadácie a neinvestičné fondy.

Uvedené osobitné predpisy upravujú rôzne otázky existencie a fungovania týchto právnych foriem právnických osôb. Systémové väzby medzi týmito právnickými osobami absentujú, jednotlivé právne formy vlastne pôsobia vedľa seba a právna úprava fungovania právnických osôb sa na jednej strane multiplikuje a na strane druhej právne predpisy upravujú rozdielny rozsah otázok organizácie a fungovania naprieč jednotlivými formami právnických osôb. To všetko sťažuje až znemožňuje riešenie mnohých praktických otázok.

Návrh právnej úpravy právnických osôb má výrazný kodifikačný charakter. Vytvára všeobecnú právnu úpravu právnických osôb, ktorá sa aplikuje na všetky právne formy právnických osôb súkromného práva.

Zároveň však nemá ambíciu rekodifikovať všetky partikulárne úpravy jednotlivých foriem právnických osôb. Návrh vychádza z filozofie, že jednotný základ pre právnické osoby vyplní ako lex generalis medzery v súčasných partikulárnych úpravách. Zároveň vytvorí priestor pre postupnú úpravu jednotlivých foriem a pre rekodifikáciu práva obchodných spoločností. To znamená, že aj právo obchodných spoločností sa bude spravovať úpravou druhej časti Obchodného zákonníka ako špeciálnou úpravou a len prípadné medzery v špeciálnej úprave budú vyplnené

všeobecnou úpravou právnických osôb v Občianskom zákonníku.

Koncepčne nový návrh právnej úpravy po vzore zahraničných právnych úprav a záverov právnej teórie mení spôsob, akým právnická osoba v právnych vzťahoch prejavuje vôľu navonok zo súčasného osobného (priameho) konania štatutárnym orgánom na (nepriame) konanie štatutárneho orgánu v zastúpení právnickej osoby. Nanovo návrh právnej úpravy vytvára právny základ postavenia štatutárneho orgánu a všeobecné vymedzenie štandardu, akým má štatutárny orgán svoju pôsobnosť vykonávať. Nanovo návrh právnej úpravy taktiež výslovne upravuje v súčasnej úprave s výnimkou práva obchodných spoločností absentujúcu úpravu následkov nedostatkov rozhodnutí orgánov právnickej osoby.

K § 211
Právna subjektivita právnických osôb

Navrhované ustanovenie nadväzuje na vymedzenie právnických osôb, ktoré sa nachádza vo všeobecnej časti právnej úpravy osôb. Právnická osoba nie je človekom, a preto nemá zo svojej prirodzenej podstaty vlastnosť byť osobou, ale túto vlastnosť jej priznáva právo. Je teda osobou podľa práva.

Právnické osoby sú tie útvary, ktoré majú spôsobilosť na práva a povinnosti priznanú štátom, hoci nie sú ľuďmi. Zákon tu ustanovuje časové hranice trvania právnej subjektivity, teda spôsobilosti na práva a povinnosti. Navrhuje sa označenie právna subjektivita ako ustálený pojem, ktorý je všeobecne zrozumiteľný.

Pracovná verzia z roku 2022 navrhovala prikloniť sa k doktríne možného obmedzenia spôsobilosti na práva a povinnosti, teda doktrínu ultra vires. Rekodifikačná komisia sa však rozhodla pre variantu doterajšej úpravy § 19a ods. 1 Občianskeho zákonníka, a to najmä z dôvodu jednoznačnosti pravidla a ochrany tretích osôb. V prípade špeciálnej úpravy pre niektoré formy právnych osôb bude mať táto prednosť pred všeobecnou úpravou.

K § 212
Majetková samostatnosť právnickej osoby

S právnou subjektivitou právnickej osoby je spojená jej majetková oddelenosť. Právnická osoba ako subjekt je spôsobilým majiteľom majetku a spôsobilým subjektom povinnosti (dlhu). Návrh zákona tu preberá súčasný právny koncept.

K § 213
Zakázané právnické osoby

Navrhované ustanovenie upravuje obzvlášť závažné prípady, kedy je samotná podstata právnickej osoby zakázaná, a to aj keby bola jej vnútorná ústava formálne korektná. Pravidlo je inšpirované § 145 českého Občianskeho zákonníka. Toto pravidlo je potrebné vykladať v súlade s ústavnými právami a slobodami ostatných. Je teda potrebné vykladať ho tak, že smeruje proti subjektom, ktorých účelom je reálne odnímanie práv, podnecovanie nenávisti, podpora násilia alebo iné protiústavné konanie, a nie proti subjektom, ktoré v medziach ústavného poriadku presadzujú určité hodnotové presvedčenie.

Ak má právnická osoba zakázaný účel, súd ju vyhlási za neplatnú.

Rozlišujeme medzi účelom právnickej osoby a predmetom jej činnosti. Účel vymedzuje jej základný smer pôsobenia právnickej osoby, predmet jej činnosti (resp. predmet podnikania) je prostriedok na dosahovanie tohto cieľa, spravidla prepojený s verejnoprávnym oprávnením alebo klasifikáciou.

K § 214
Založenie a zriadenie právnickej osoby

Vznik právnickej osoby súkromného práva je dvojfázový. V prvej fáze je tvorivý akt zakladateľa – založenie alebo zriadenie právnickej osoby. Ide o právnu úpravu, ktorá platí aj v súčasnosti. Ustanovenie nadväzuje na predchádzajúce ustanovenie využívajúc slovné spojenie zakladateľský úkon.

Požadovaný obsah zakladateľského úkonu je upravený čo najužšie. Ak má zakladateľ záujem sa odchýliť od dispozitívnej úpravy, môže tak urobiť a doplniť dodatočné údaje.

K § 215
Sídlo právnickej osoby

Sídlo právnickej osoby je jedným z jej konštitutívnych prvkov. Na rozdiel od fyzických osôb, ktorých hmotná existencia umožňuje ostatným subjektom voči nim robiť prejavy vôle, právnická osoba takúto fyzickú prítomnosť nemá. Preto sa vyžaduje, aby mala sídlo, svoju hlavnú lokalizáciu a to v mieste, ktoré musí umožniť prijímanie prejavov vôle. Návrh zákona vychádza z formálneho sídla právnickej osoby.

Umožňuje sa určiť sídlo jej štatutárnym orgánom, ak je v zakladateľskom úkone uvedené sídlo len určením obce. Aby bol účel určenia sídla naplnený, musí štatutárny orgán adresu sídla zvoliť bez zbytočného odkladu.

Sídlo zároveň slúži ako naviazanie právnickej osoby na právny poriadok Slovenskej republiky. Nie je prípustné, aby právnická osoba založená podľa právneho poriadku Slovenskej republiky mala sídlo v zahraničí.

K § 216
Vznik právnickej osoby

Právnická osoba nadobúda právnu subjektivitu svojim vznikom. Navrhuje sa prevziať súčasná

právna úprava vzniku ako druhej fázy zakladania právnickej osoby.

Na rozdiel od súčasnej právnej úpravy sa obmedzuje doba, počas ktorej môže byť právnická osoba založená. Po uplynutí 90 dní už založená právnická osoba nemá byť zapísaná do registra a nemá teda vzniknúť. Zakladateľský úkon stráca účinnosť a záväzky medzi zakladateľmi zo zakladateľského úkonu zanikajú. Medzi sebou sa zakladatelia vysporiadajú podľa pravidiel bezdôvodného obohatenia. Zároveň sa tým vyjadruje, že medzi zakladateľmi už pred vznikom právnickej osoby vzniká osobitný záväzok, smerujúci ku vzniku právnickej osoby.

K § 217
Konanie pred vznikom právnickej osoby

Právnická osoba nadobúda právnu subjektivitu vznikom. Už pred vznikom však je nevyhnutné alebo potrebné urobiť úkony, ktoré by mali byť pripísané právnickej osobe. Za založenú právnickú osobu je potrebné robiť úkony tak v oblasti verejného práva (registračné úkony) ako aj súkromného práva (zaistenie jej fungovania po vzniku).

Pri súkromnoprávnych úkonoch sa vychádza z § 64 Obchodného zákonníka, ale odstraňujú sa jeho nadbytočné obmedzenia. Osoby, ktoré konajú v mene založenej právnickej osoby sú vždy spoločne a nerozdielne zaviazané z tohto konania, a to bez ohľadu na to, či druhá zmluvná strana ich identitu poznala alebo nie. Právnická osoba má následne možnosť v ustanovenej lehote schváliť konanie, čím sa z neho stane zaviazanou a to od počiatku tohto záväzku. Konajúce osoby za tento záväzok nezodpovedajú.

Mimo tohto pravidla by malo byť možné aplikovať ustanovenia o konaní bez plnomocenstva a možnosti dodatočného schválenia právneho úkonu.

Pri deliktoch a pri bezdôvodnom obohatení sa aj na čas pred vznikom právnickej osoby uplatnia pravidlá, akoby právnická osoba už existovala.

Právnická osoba sa môže stať zaviazanou aj z právnych úkonov urobených pred jej vznikom, a to podľa všeobecných pravidiel súkromného práva (pristúpenie k dlhu a podobne).

Predpisom verejného práva sa prenecháva určenie toho, kto má robiť verejnoprávne úkony súvisiace so vznikom právnickej osoby (napríklad oprávnenia na výkon podnikateľských činností, zápisy do registrov).

K § 218
Neplatnosť právnickej osoby

Zakladateľský úkon môže trpieť vadami. Ak už právnická osoba napriek týmto vadám vznikla, je potrebné chrániť právny styk a právne vzťahy, do ktorých právnická osoba vstúpila, ak ňou urobené právne úkony nie sú z iných dôvodov neplatné. Žiadne z vád zakladateľského úkonu by vzniku právnickej osoby nemali spätne spochybniť jej právnu subjektivitu, ale mali by mať len účinky do budúcna.

Navrhuje sa zovšeobecniť súčasnú obchodnoprávnu úpravu neplatnosti obchodných spoločností ako všeobecný model právnických osôb súkromného práva. Taxatívne uvedené nedostatky zakladateľského úkonu by mali spôsobiť neplatnosť právnickej osoby, jej zrušenie a vstup do likvidácie.

Absencia vyhotovenia zakladateľského úkonu predstavuje jeho úplnú absenciu, nie iné vady, resp. nedostatok účinkov v momente zápisu právnickej osoby do registra.

V záujme ochrany dôvery a minimalizácie situácií, kedy bude právnická osoba neplatná, hoci nedostatky už boli odstránené, sa pre prípady neplatnosti podľa písmen c) a d) výslovne ustanovuje, že o neplatnosti môže súd rozhodnúť len v prípade, ak nedostatky neboli v čase rozhodovania odstránené.

Pri rozhodovaní o neplatnosti už nemusí rozhodnúť osobitne aj o vstupe do likvidácie. Rozhodnutím o neplatnosti sa spoločnosť zrušuje ex lege. Súd v tomto rozhodnutí zároveň ustanoví likvidátora.

K § 219
Sústava orgánov

Právnická osoba vytvára a prejavuje vôľu prostredníctvom svojich orgánov. Návrh zákona nedefinuje orgán, ale prenecháva jeho vymedzenie právnej teórii. Podľa súčasnej právnej teórie je orgán osoba alebo skupina osôb vytvárajúcich vôľu právnickej osoby v jemu vymedzenom rozsahu pôsobnosti. Orgán je definovaný úlohou a vymedzením pôsobnosti v rámci vnútornej štruktúry právnickej osoby.

Vyžaduje sa, aby mala právnická osoba štatutárny orgán. Jeho neobsadenie vedie k prísnym sankciám. Návrh zákona ustanovuje aké iné orgány právnická osoba má. Zákonom ustanovené orgány sa nevytvárajú, ale len obsadzujú ich členmi.

Právnická osoba môže vytvoriť aj iné orgány, čo vyplýva z všeobecnej dispozitívnosti. Právnická osoba nemôže zriadiť orgány, ktoré by zasahovali do základnej pôsobnosti zákonom požadovaných orgánov. Nad rámec toho však môže zriadiť ďalšie orgány.

Orgány právnickej osoby majú vymedzenú pôsobnosť či už zákonom, alebo tam, kde to návrh zákona umožňuje, aj zakladateľským úkonom, resp. stanovami.

K § 220
Člen orgánu

Navrhuje sa vymedziť člena orgánu tak, aby bolo možné na takto vymedzený subjekt nadviazať osobitnú právnu úpravu – práva a povinnosti, resp. zodpovednostný režim. Členom orgánu sa rozumie

len taká osoba, ktorá je do funkcie člena orgánu osobitne ustanovená. Členom orgánu tak nie je taká osoba, ktorá sa zúčastňuje riadenia právnickej osoby z titulu svojho členstva v právnickej osobe (účasti na právnickej osobe). Preto nemajú ani práva a povinnosti člena orgánu. Tam, kde je to potrebné (rozhodnutie orgánov, resp. aktívna legitimácia na podanie návrhu na jeho preskúmanie), sa bude preto vyžadovať osobitná právna úprava.

Orgán právnickej osoby je preto chápaný širšie, než člen orgánu. Môže tak byť orgán bez členov. Aj členská schôdza je orgán, ale po právnej stránke niet člena členskej schôdze, ale člena združenia osôb, ktorý rozhoduje prostredníctvom účasti na tomto orgáne (rovnako je akcionár akciovej spoločnosti, nie člen valného zhromaždenia).

Osobitnú právnu úpravu si budú vyžadovať osobné obchodné spoločnosti, ktoré nemajú orgány v pravom slova zmysle.

Členom orgánu môže byť osoba aj v prípade, ak ide o individuálny orgán (má len jedného člena).

K § 221
Právnická osoba ako člen orgánu

Návrh zákona akceptuje, aby členom orgánu právnickej osoby súkromného práva mohla byť aj právnická osoba. Aj v súčasnej právnej úprave je možné, aby funkciu štatutárneho orgánu plnila právnická osoba (osobné obchodné spoločnosti, ale aj likvidátor či správca). Toto východisko by mohlo byť obmedzené v prípadoch, kde to ustanoví zákon.

Ak je člen orgánu právnickou osobou, musí vždy existovať fyzická osoba, ktorá bude prejavovať navonok jej vôľu a zastupovať ju v danom orgáne. Táto fyzická osoba musí byť uvedená aj v registri, ktorý vedie členov orgánu. Ak je týchto fyzických osôb viac, uplatnia sa pravidlá pre kolektívne konanie navonok.

Prípustné nie je reťazenie právnických osôb v štatutárnom orgáne.

Aby sa zabezpečilo motivačné a prevenčné pôsobenie zodpovednosti za porušenie povinnosti pri činnosti člena orgánu, zodpovedá nielen samotná právnická osoba, ktorá je členkou orgánu, ale súbežne s ňou aj tá fyzická osoba, ktorá za ňu v orgáne koná. V tomto prípade sa neuplatní pravidlo zodpovednosti za pomocníka. Konkrétna textácia zodpovednostnej klauzuly je inšpirovaná čl. 2:11 druhej knihy holandského občianskeho zákonníka.

K § 222
Rozhodnutie kolektívneho orgánu

Orgány právnickej osoby vytvárajú vôľu rozhodnutiami a prejavujú ju navonok. Rozhodnutia, ktoré najmä vytvárajú, menia alebo rušia práva sú právnymi úkonmi. Ak rozhoduje kolektívny orgán, sú rozhodnutia výsledkom kolektívnej tvorby vôle prostredníctvom hlasovania.

Navrhované ustanovenie upravuje spôsob a výsledok tvorby kolektívnej vôle – prijímania uznesenia orgánu právnickej osoby. Ide o úpravu všeobecnú, ktorá ustúpi akejkoľvek osobitnej právnej úprave. Textácia odseku 1 je inšpirovaná § 156 českého občianskeho zákonníka. Takisto je možné rámec rozhodovania upraviť aj v rámci autonómie strán v zakladateľskom úkone alebo stanovách. Je možné upraviť najmä odlišnú vyžadovanú majoritu, ako aj proces tvorby vôle (napr. nie je potrebné, aby schôdze zvolával práve predseda).

Zahrňuje všetky orgány právnickej osoby, nie len tie, ktorých členovia sú do svojej funkcie menovaný. Toto ustanovenie sa vzťahuje tak na uznesenie členskej schôdze združenia osôb ako aj na uznesenie rady tohto združenia ako voleného orgánu. Návrh preto zámerne nepoužíva pojem „člen orgánu“, aby bolo zrejmé, že kolektívny orgán nemusí byť zložený len z ustanovených členov, ale jeho členstvo môže vyplývať ex lege (členská schôdza, valné zhromaždenie a podobne).

Potrebné je, aby sa osoby zúčastnili rozhodovania – nemusí ísť o fyzickú prítomnosť na zasadnutí, ale možná je aj účasť prostriedkami diaľkovej komunikácie. Formy účasti môžu byť rôzne – čas zúčastnených sa môže zúčastniť osobne, iná časť dištančne.

Rozlišuje sa medzi rozhodovaním na zasadnutí orgánu a mimo jeho zasadnutia. Zasadnutím orgánu sa rozumie súčasná prítomnosť zúčastnených osôb na rozhodovaní. Je možná diskusia o návrhoch uznesení, resp. vzájomná interakcia zúčastnených. Mimo zasadnutia sa rozhoduje postupne, každý zúčastnený sa vyjadruje jednotlivo, adresuje svoje hlasovanie samotnej právnickej osobe.

Všeobecne sa neustanovuje podmienka písomného rozhodovania, a to ani pri prijímaní uznesení mimo zasadnutia. Rovnako sa umožňuje oznámiť výsledok spôsobom obvyklým v právnickej osobe, návrh neustanovuje požiadavku doručovať oznámenie o výsledku každému jednotlivému členovi orgánu.

Odsek 4 je pravidlo, z ktorého implicitne vychádza aj súčasné právo právnických osôb (typicky hlasovanie na valnom zhromaždení). Jeho textácia je inšpirovaná čl. 2:13 ods. 1 druhej knihy holandského občianskeho zákonníka. Keďže nie je možné napadnúť samotné hlasovanie, je potrebné napadnúť platnosť samotného uznesenia.

Zavádza sa tiež možnosť, aby každý orgán sám prijal svojim vnútorným predpisom pravidlá, ktoré budú spravovať procesy pri jeho rozhodovaní. Ustanovenie odseku 5 je formulované výslovne, s cieľom zvýrazniť, že takéto pravidlá môže prijať samotný orgán a nemusia byť súčasťou zakladateľského úkonu alebo stanov. Tieto pravidlá

môže prijímať orgán len v rámci možností a limitov, ktoré mu kladie zákon, zakladateľský úkon alebo stanovy.

K § 223
Osobný výkon funkcie člena orgánu

Navrhovaná právna úprava sa vzťahuje len na ustanovených členov orgánov a upravuje osobný výkon funkcie a z nej vyplývajúce obmedzenia.

Napriek osobnému výkonu funkcie sa umožňuje, aby člen orgánu poveril svojím zastupovaním iného člena orgánu. Takéto poverenie by malo byť individuálne a s určením toho, ako má zástupca hlasovať.

Osobitná právna úprava sa vyžaduje na riešenie možnosti člena orgánu nechať sa zastúpiť iným členom orgánu. Zodpovedá záverom novšej judikatúry Ústavného súdu Slovenskej republiky k pravidlu štyroch očí.

V oboch prípadoch však musí byť riadne vytvorená vôľa toho, kto je zastupovaný, vopred (konanie určitým spôsobom).

Osoby, ktoré sa zúčastňujú správy právnickej osoby ex lege (členovia združenia osôb na členskej schôdzi) nemajú funkciu, ktorú by museli vykonávať osobne. Na možnosť splnomocniť alebo poveriť tretiu osobu na výkon ich práv sa navrhované ustanovenie neuplatní.

Zároveň platí, že takto konajúci člen stále hlasuje a koná v postavení člena kolektívneho orgánu, teda najmä zodpovedá a je povinný konať ako člen orgánu, nie ako externý zástupca.

K § 224
Právny vzťah medzi členom orgánu a právnickou osobou

Navrhovaná právna úprava vyjasňuje právne postavenie členov orgánov a prináša niekoľko zásadných zmien.

Vychádza z toho, že strany si môžu uzavrieť zmluvu, ktorá sa už osobitne neoznačuje ako zmluva o výkone funkcie, aby sa uľahčila diskusia o tom, či ide o inominátnu alebo nominátnu zmluvu.

Obsah tejto zmluvy nie je obmedzený a môže mať aj výsledkový charakter.

Ak si žiadnu zmluvu medzi sebou strany neuzavreli, uplatní sa podporné pravidlo o príkaznej zmluve.

Navrhuje sa výslovná úprava, ktorá by prelamovala doterajšiu prax, ktorá zdanlivo vylučovala, aby zmluva s členom štatutárneho orgánu právnickej osoby bola pracovnou zmluvou. Súčasný právny stav spôsobuje značné aplikačné ťažkosti a núti k neštandardnej kreativite zmluvných dojednaní. Tento výklad je v súlade s recentnou judikatúrou ÚS ČR (III. ÚS 410/23). Cieľom navrhovanej úpravy je, aby zmluvy medzi členom orgánu a právnickou osobou, ktoré odkazujú na Zákonník práce alebo sú označené ako pracovné zmluvy, neboli považované za neplatné. Keďže takéto zmluvy sú v praxi pomerne časté, nie je dôvod vytvárať právnu neistotu ich neplatnosťou. Zároveň však platí, že prednosť pred pracovnoprávnou úpravou bude mať vždy statusová úprava právnických osôb. Člen orgánu tak bude zodpovedať podľa úpravy právnických osôb, nie podľa pracovného práva. Takisto jeho odmena sa bude riadiť úpravou právnických osôb a nie napr. právnou úpravou minimálnej mzdy. Taktiež sa nebude aplikovať pracovnoprávna ochrana zamestnanca pri ukončovaní pomeru. Zmluvný vzťah sa nebude považovať za pracovnoprávny vzťah na účely napr. kauzálnej príslušnosti súdov, pôsobnosti inšpekcie práce alebo kolektívneho vyjednávania.

Na rozdiel od doterajšieho právneho stavu, ktorý bol v tejto otázke sporný, sa ustanovuje, že člen orgánu má nárok na odmenu len vtedy, ak je tento nárok priznaný. Druhá veta ustanovuje vyvrátiteľnú domnienku, podľa ktorej by sa akákoľvek plnenie poskytnuté členovi orgánu považovalo za odmenu, a preto by sa vyžadoval súhlas na to oprávneného orgánu. Pochopiteľne, plnenia poskytnuté právnickou osobou môžu mať aj iný právny základ (napríklad plnenie dividendy spoločníkovi, ktorý je tiež členom orgánu).

Obsah zmluvy medzi členom orgánu a právnickou osobou nesmie odporovať kogentným ustanoveniam upravujúcim právne postavenie člena orgánu. Povinnosti členov orgánov sú stanovené jednostranne kogentne.

K § 225
Lojalita člena orgánu

V súčasnom práve absentuje všeobecná úprava povinností členov orgánov. Okrem komplexnej právnej úpravy v Obchodnom zákonníku, je osobitná právna úprava niektorých foriem právnických osôb strohá.

Návrh právnej úpravy kodifikuje povinnosti členov orgánov všetkých právnických osôb súkromného práva do podoby všeobecnej právnej úpravy. Vychádza sa z toho, že povinnosti člena orgánu vyplývajú z jeho postavenia a môžu byť rozšírené zmluvnou úpravou. Rozlišuje sa medzi povinnosťou konať lojálne a povinnosťou vynaložiť náležitú starostlivosť pri svojej činnosti.

Navrhované ustanovenie upravuje povinnosť lojality voči právnickej osobe, teda povinnosť uprednostniť záujmy právnickej osoby pred vlastnými záujmami. Navrhovaná právna úprava vychádza z právnej úpravy súčasného Obchodného zákonníka, koriguje však jeho neúplnosť a nedôvodné rozlíšenie zákazu konkurencie a porušenia lojality. Predstavuje všeobecnú klauzulu povinnosti lojality, ktorá kladie nároky na akékoľvek konanie člena

orgánu, ale tiež z nej vyplývajúce osobitné povinnosti.

Porušenie lojality zahŕňajú najčastejšie porušenie mlčanlivosti, využitie obchodnej príležitosti právnickej osoby, prisvojenie si jej majetku, korupciu, porušenie zákazu konkurencie a transakcie v konflikte záujmov. Mnohé z týchto situácií sa prejavujú rovnako negatívne vo všetkých formách právnických osôb (napríklad porušenie mlčanlivosti, prisvojenie si majetku, transakcie v konflikte záujmov) a preto je ich možné upraviť spoločne a ako všeobecnú úpravu. Niektoré situácie sa však prejavujú negatívne len v niektorých právnických osobách (zákaz konkurencie dáva zmysel v obchodných spoločnostiach, v prípade filantropického združenia alebo spolku filatelistov však môže pôsobiť nadbytočne až kontraproduktívne).

Povinnosť mlčanlivosti nie je neobmedzená. Obmedzuje ju právo určitých osôb na informácie (typicky kontrolné orgány, členovia združenia, spoločníci obchodných spoločností) aj verejnoprávne predpisy. Zároveň sa však aj tu ukladá členovi štatutárneho orgánu prevenčná povinnosť. Mlčanlivosť sa vzťahuje na dôverné informácie. Vychádzať by sa malo z objektívneho posudzovania dôvernosti informácií. Nie je preto relevantné to, či si právnická osoba vymedzí určité informácie za dôverné. Záujem právnickej osoby na dôvernosti je daný najmä tým, že by v prípade ich zverejnenia mohla utrpieť škodu. Povinnosť zachovávať mlčanlivosť o dôverných informáciách by mala trvať aj po zániku členstva v orgáne.

Nenavrhuje sa prijať všeobecné pravidlo o zákaze konkurencie. Umožňuje sa takéto pravidlo zaviesť v zakladateľskej zmluve či stanovách a to s korporačnými účinkami – bez ohľadu na jeho zahrnutie v zmluve. Pochopiteľne, aj osobitný zákon môže konkurenčnú činnosť člena orgánu zakázať. Z toho a contrario vyplýva, že konkurenčná činnosť člena orgánu nie je a priori zakázaná. Môže ale byť posúdená podľa všeobecnej klauzuly porušenia lojality alebo starostlivosti. Následné obmedzenia konkurencie (po zániku funkcie) ostávajú doménou zmluvného práva.

K § 226
Nároky z porušenia lojality

Porušenie lojality má iné ekonomické dôsledky, než porušenie starostlivosti. Často nepôjde o spôsobenie škody, alebo by vyčíslenie škody a preukázanie príčinnej súvislosti pôsobilo značné ťažkosti. Porušenie lojality spočíva spravidla v urobení právneho úkonu, či už ako člen orgánu za právnickú osobu, alebo ako súkromná osoba s treťou osobou. Preto sa navrhujú samostatné nároky z porušenia lojality. Rozvíjajú a spresňujú sa tu nároky z porušenia konkurencie podľa Obchodného zákonníka.

Právnická osoba má v prvom rade informačný nárok, ktorý slúži na realizáciu ostatných nárokov. Má tiež nárok na to, aby člen orgánu vydal plnenie, ktoré už nadobudol na základe daného právneho úkonu, hoci sám bude z neho naďalej zaviazaný. Ak nebola tretia osoba dobromyseľná, môže znášať tiež následky porušenia lojality člena orgánu a môže byť vystavená zmene svojho zmluvného partnera, kedy namiesto nelojálneho člena orgánu nastúpi právnická osoba. V tomto prípade by právnická osoba vstupovala do právneho úkonu namiesto člena orgánu. Takýto nárok by mal byť uplatnený voči obom zmluvným stranám.

Taktiež nie je dotknuté právo na náhradu inej škody.

K § 227
Náležitá starostlivosť člena orgánu

Prvou požiadavkou na konanie člena orgánu je požiadavka lojálneho konania. Lojálne konanie je predpokladom pre riadny výkon člena funkcia, nie však dostatočným predpokladom. Lojálne konajúci člen orgánu musí pri svojom konaní vynaložiť potrebnú starostlivosť. Kvalitou nejde o starostlivosť ako vo vlastných veciach na jednej strane, ani o starostlivosť odborne zameranú na strane druhej, ale o starostlivosť riadneho hospodára. Aj v tomto prípade ide o všeobecnú požiadavku kvality akejkoľvek činnosti člena orgánu (rozhodovanie o činnosti, výber zmluvných partnerov, rozhodovanie o vynakladaní prostriedkov) a zároveň aj všeobecnú klauzulu povinnosti, z ktorej vyplývajú konkrétne povinnosti, či už voči štátu, právnickej osobe, osobám zapojeným do jej organizácie alebo tretím osobám.

Ide o objektivizované kritérium, zohľadňujúce aj jeho osobitné dodatočné znalosti či schopnosti člena orgánu, ktoré má v záujme právnickej osoby využiť.

Zákon tiež akceptuje horizontálne delenie úloh medzi členmi orgánov, či už riadiacich alebo kontrolných. Zároveň sa však vychádza z toho, že kolektívny orgán funguje ako celok a preto majú ostatní členovia povinnosť dohliadať na výkon rozdelených úloh.

K § 228
Úľava pri podnikateľskom rozhodovaní

Pri podnikateľskom rozhodovaní je vhodné, aby členovia orgánov podstupovali určité podnikateľské riziko a podstupovanie tohto rizika nemá byť porušením ich povinnosti, aj keby opatrný hospodár takéto riziko nepodstupoval. Preto sa zavádza určitá úľava pri posudzovaní porušenia povinnosti náležitej starostlivosti. Ide o pravidlo podnikateľského úsudku (business judgement rule), ktoré predstavuje určitý bezpečný prístav pre členov orgánov, podieľajúcich

sa na podnikateľskom rozhodovaní. Vychádza sa z toho, že ak sa člen orgánu pri svojom podnikateľskom rozhodovaní rozhoduje informovane (zaobstaral si informácie v zmysle náležitej starostlivosti) a zároveň koná dobromyseľne, že koná v prospech právnickej osoby, neporušil povinnosti riadneho hospodára.

Pravidlo by sa nemalo vzťahovať len na obchodné spoločnosti, ale na všetky rozhodovania v rámci povolenej podnikateľskej činnosti. Nejde o pravidlo viazané na určité právne formy právnických osôb, ktoré môžu byť navyše založené aj za nepodnikateľským účelom, ale pravidlo viazané na určitú činnosť členov orgánov právnických osôb, bez ohľadu na ich právnu formu. Preto sa navrhuje ako súčasť všeobecnej úpravy právnických osôb.

Ustanovenie je formulované ako výnimka zo starostlivosti člena orgánu – dovoláva sa jej ten, kto z nej chce vyvodiť právne následky, teda v zásade člen orgánu, ktorý tvrdí, že povinnosti neporušil.

Pravidlo sa uplatní len vo vzťahu k povinnej starostlivosti člena orgánu, nie pri požiadavke na lojálne správanie sa. Nepoužije sa vo vzťahu k celému rozsahu povinnej starostlivosti, ale len pri podnikateľskom rozhodovaní, teda v rámci podnikateľskej činnosti právnickej osoby a len pri rozhodovaní v povolenom rozsahu úvahy člena orgánu. Úľava sa neuplatní napríklad v prípade plnenia zákonných povinností, aj keby sa týkali podnikateľského rozhodovania.

Úľava predpokladá, že člen orgánu konal informovane a dobromyseľne.

Nároky na informovanosť budú dané požiadavkou náleitej starostlivosti a môžu byť odlišné pri obchodnej spoločnosti a pri skrášľovacom spolku.

Požiadavka dobromyseľnosti člena orgánu predpokladá, že existovali dôvody, ktoré u daného člena orgánu mohli odôvodňovať vieru v správnosť a vhodnosť jeho správania sa a naopak, nebolo v danej situácii racionálnych dôvodov dospieť k záveru, že konkrétne rozhodnutie by za bežného chodu vecí prinieslo právnickej osobe neprospech.

K § 229
Úľava pri výkone čestnej funkcie

Právnické osoby súkromného práva nie sú často profesionálne organizované, ale majú skôr neziskový, občiansky a samosprávny charakter. Nemožno od klubu filatelistov, turistov či milovníkov histórie a osobitne od ich kontrolných orgánov vyžadovať podobný štandard starostlivosti, ako od dozornej rady profesionálne spravovanej veľkej obchodnej korporácie. Okrem flexibilného výkladu požiadaviek riadneho hospodára sa navrhuje zaviesť po vzore nemeckého občianskeho zákonníka (§ 31a nemeckého BGB) a rakúskeho práva (§ 24 ods. 1 zákona o spolkoch) aj úľavu pre prípad čestného členstva v orgáne právnickej osoby alebo členstva za symbolickú odmenu, teda plošné zjednodušenie viazané na formálne kritériá výkonu činnosti.

Podobne, ako pri úľave pri podnikateľskom rozhodovaní, aj v tomto prípade ide o úľavu len vo vzťahu k povinnej starostlivosti, nie však k porušeniu lojality. Ide tu o vylúčenie nároku na náhradu škody. Právnická osoba by nárok na náhradu škody mohla mať len vtedy, ak by preukázala, že ju spôsobil člen orgánu úmyselne alebo hrubo nedbanlivo. Člen orgánu nemusí preukazovať to, že nekonal úmyselne či hrubo nedbanlivo, stačí mu preukázať, že výkon jeho funkcie dostáva len odplatu do výšky minimálnej mzdy ročne.

Návrh v rámci všeobecnej úpravy neprináša zavedenie actio pro socio so všeobecnou platnosťou pre všetky právnické osoby súkromného práva, jej prípustnosť by musela vyplývať z osobitných právnych predpisov. Zároveň v situáciách kedy to z osobitnej právnej úpravy vyplýva, prináša návrh určité zmiernenie pre členov orgánov vykonávajúcich svoju funkciu čestne, a to v podobe limitu v otázke rozsahu samotného plnenia, ku ktorému je člen orgánu povinný. Rozsah plnenia, ku ktorému bude člen orgánu povinný zodpovedá rozsahu, ku ktorému by bol člen orgánu povinný ako zamestnanec, pričom nad rámec uvedeného môže člen orgánu požadovať, aby veriteľovi plnila namiesto neho samotná právnická osoba. Uvedené platí za predpokladu, že škodu člen orgánu nespôsobil úmyselne alebo z hrubej nedbanlivosti.

V závislosti od nastavenia vonkajších zodpovednostných vzťahov v rámci deliktného práva sa navrhuje tiež regresný nárok alebo nárok na oslobodenie spod dlhu voči tretej osobe tak, aby tento vnútorný vzťah nepoškodil tretiu osobu, zároveň ale bol člen orgánu chránený a nebol v konečnom dôsledku postavený navonok prísnejšiemu zodpovednostnému režimu, než vo vnútri právnickej osoby. Vhodnosť tohto ustanovenia je iba v prípade tomu zodpovedajúcej možnosti nároku podľa deliktného práva.

K § 230
Zodpovednosť člena orgánu za škodu a následky pre dotknutý právny úkon

Súčasná právna neobsahuje žiadnu všeobecnú skutkovú podstatu náhrady škody či iných právnych následkov porušenia povinností členov orgánov právnických osôb súkromného práva. Spomedzi kusých čiastkových úprav vyniká Obchodný zákonník s vlastnou skutkovou podstatou náhrady škody. Táto úprava sa v základných rysoch navrhuje zovšeobecniť na všetky právnické osoby s doplnením ďalších pravidiel.

Ako východisko sa navrhuje súčasný obchodnoprávny model solidárnej zodpovednosti

a rozdelenia dôkazného bremena, ktoré by malo byť reflektované už v samotnej skutkovej podstate náhrady škody.

Navrhuje sa všeobecná skutková podstata náhrady škody spôsobenej členom orgánu právnickej osobe v súvislosti s výkonom jeho činnosti člena orgánu. Predpokladom nároku na náhradu škody je to, že bola spôsobená škoda v súvislosti s výkonom funkcie člena orgánu, teda určité správanie sa člena orgánu, ktoré bolo príčinou vzniku škody. Na rozdiel od súčasného znenia obchodnoprávnych skutkových podstát sa tým jasnejšie vyjadruje to, že porušenie povinnosti člena orgánu nie je predpokladom zodpovednosti za škodu, ale jeho absencia je liberačným dôvodom (odsek 3).

Navrhované ustanovenie sa týka len škody, ktorú spôsobil člen orgánu v súvislosti s výkonom jeho funkcie, nie v dôsledku iných okolností (poškodenie majetku bez súvislosti s výkonom činnosti).

Zároveň sa výslovne ustanovuje, že porušenie povinnosti člena orgánu nemá následky pre platnosť právneho úkonu. Tento záver zodpovedá súčasnej judikatúre. Podľa judikátu R 11/2025 platí, že "*Samotné porušenie povinnosti štatutárneho orgánu obchodnej spoločnosti konať s odbornou starostlivosťou a v záujme spoločnosti, nespôsobuje bez ďalšieho neplatnosť právneho úkonu, ktorý je výsledkom tohto konania, ale môže založiť vznik jeho zodpovednosti za škodu tým spoločnosti spôsobenú podľa § 135a Obchodného zákonníka.*"

V kontexte porušenia lojality, najmä pri konaní za právnickú osobu v konflikte záujmov, sa navrhuje výslovne upraviť, že takéto konanie nespôsobuje neplatnosť dotknutého právneho úkonu a že sa neaplikujú ustanovenia z úpravy zastúpenia, ktoré v týchto prípadoch vylučujú konanie za zastúpeného. Už aj podľa súčasnej úpravy existovali názory, že konanie štatutárneho orgánu právnickej osoby v konflikte záujmov spôsobuje nezáväznosť daného úkonu pre právnickú osobu na základe analogickej aplikácie § 22 OZ. Táto diskusia by podľa novej úpravy vzhľadom na koncepciu konania štatutárnych orgánov ako zástupcov právnickej osoby bola o to relevantnejšia. Podľa rozhodnutia NS SR (sp. zn. 4 Cdo 177/2009) platilo, že § 22 ods. 2 OZ je analogicky použiteľné aj v prípadoch, v ktorých záujmy štatutárneho orgánu právnickej osoby sú v rozpore so záujmami tejto právnickej osoby. Najvyšší súd však zároveň konštatoval, že "*použitie analógie však prichádza do úvahy len vtedy, ak rozpor záujmov nerieši špeciálna právna úprava*" pričom takouto špeciálnou normou je aj § 135a OBZ, ktorý ukladá konateľovi povinnosť konať s odbornou starostlivosťou, v súlade so záujmami spoločnosti a neuprednostňovať svoje záujmy a za porušenie tejto povinnosti ukladá zodpovednosť konateľa za škodu.

Podľa navrhovanej úpravy sa budú povinnosti členov orgánov podobné povinnostiam podľa § 135a OBZ vrátane zodpovednosti za škodu aplikovať na všetky právnické osoby. V tomto zmysle teda nie je dôvod aplikovať aj zákaz zastúpenia, ktorý nakoniec výrazne dopadá aj na tretie osoby, pretože spochybňuje priamo platnosť realizovaných právnych úkonov. Z hľadiska právnej istoty a zachovania platnosti právnych úkonov sa javí vhodnejšie, aby boli následky porušenia povinnosti realizované vo vnútornom vzťahu (najmä zodpovednosťou za škodu), než zneplatňovaním právnych úkonov.

K § 231
Účinky schválenia a dohôd o obmedzení zodpovednosti voči veriteľom

Aj právnická osoba je plnohodnotný subjekt súkromného práva a môže sa rozhodnúť vzdať sa nároku na náhradu voči svojim členom orgánom, podobne, ako by tomu mohla urobiť voči tretím osobám. Môže sa rozhodnúť podstúpiť väčšie riziko, či akceptovať škodu, ktorá jej vznikne alebo vznikla. Keďže však takáto dohoda môže ohroziť veriteľov právnickej osoby, nemá voči nim účinok.

Navrhovaná textácia sa vzťahuje na akékoľvek právne úkony, bez ohľadu na to, či ide o liberačné dôvody alebo o inak prípustné dispozície s nárokmi či dojednanie si iných pravidiel nárokov medzi právnickou osobou a členom jej orgánu.

Obdobnú výslovnú úpravu o neúčinnosti vzdania sa nárokov voči veriteľom právnickej osoby obsahuje aj rakúske právo (§ 26 zákona o spolkoch).

K § 232
Premlčanie práva nároku voči členovi orgánu

Navrhuje sa osobitné ustanovenie o premlčaní práva právnickej osoby voči členovi orgánu, či už riadiaceho alebo kontrolného. Vzhľadom na to, že člen orgánu môže mať vplyv na správanie sa právnickej osoby, nebolo by správne umožniť, aby nároky voči členovi orgánu mohli premlčať skôr, než sa o nich dozvedia osoby, ktoré by ich mohli uplatniť. V prípad opakovaného ustanovenia do funkcie je relevantný čas, kedy zaniklo jeho členstvo ako také.

K § 233
Uplatňovanie nárokov voči členovi orgánu

Nároky voči členom orgánu prislúchajú v zásade právnickej osobe. Ich uplatnenie sa spravuje rovnakými pravidlami ako uplatnenie akéhokoľvek iného nároku právnickej osoby voči svojmu dlžníkovi. Avšak, keďže spravidla pôjde o nároky voči členom štatutárneho orgánu, nemožno sa spoľahnúť na to, že ich uplatnia ostatní členovia štatutárneho orgánu (ak vôbec ide o kolektívny štatutárny orgán).

Právny poriadok preto musí rozdeliť kompetenciu uplatňovania nárokov a rozšíriť ju na iné osoby, resp. orgány právnickej osoby. Na všeobecnej úrovni všetkých foriem právnických osôb je možné vytvoriť oprávnenie dozorného orgánu uplatniť v mene právnickej osoby tento nárok, a to na základe rozhodnutia a poverenia svojho člena zastupovaním právnickej osoby. Za tým účelom môže dozorný orgán poveriť svojho člena, ktorý tým získava aj oprávnenie robiť za právnickú osobu hmotnoprávne úkony (kontrahovať právneho zástupcu, poradcu a podobne).

K § 234
Faktický orgán

Okrem formálne ustanovených členov orgánov právnických osôb môžu mať na činnosť vplyv aj osoby v pozadí, ktoré fakticky vykonávajú činnosť orgánu, hoci formálne nimi nie sú.

Navrhované ustanovenie vychádza zo súčasnej obchodnoprávnej úpravy (§ 66 ods. 7 Obchodného zákonníka), rozširuje však svoju pôsobnosť aj na iné než štatutárne orgány a na všetky právnické osoby súkromného práva.

Pri príprave osobitnej úpravy koncernu bude vhodné výslovne upraviť vylúčenie aplikácie pravidla o faktickom orgáne a ustanovenie osobitného riešenia sanácie.

K § 235
Zánik funkcie člena orgánu

Postavenie člena orgánu zaniká z dôvodov uvedených v zákone alebo vo vnútorných predpisoch právnickej osoby.

Navrhované ustanovenie preberá súčasnú úpravu zániku funkcie člena orgánu v obchodných spoločnostiach, spresňuje moment zániku funkcie. Zmena je v účinkoch vzdania sa funkcie, resp. členstva v orgáne. Nie je dôvod nadväzovať na vzdanie sa plynutie určitej lehoty, navyše takej, ktorá je nezávislá od člena orgánu, ktorý tak ani nemusí vedieť, kedy sa jeho funkcia končí. Vzdanie sa je jednostranný úkon adresovaný právnickej osobe, ktorého účinky možno odložiť. V súlade so všeobecnou zásadou dispozitívnosti je aj táto úprava dispozitívna. Právnickým osobám teda nič nebráni nastaviť si v zakladateľskom úkone alebo v stanovách odlišný spôsob skončenia funkcie.

Odvolanie z funkcie môže byť účinné už prijatím rozhodnutia, nie až jeho dôjdením členovi orgánu.

Vzhľadom na nový prístup k postaveniu likvidátora ako plnohodnotného štatutárneho orgánu, ktorý na rozdiel od súčasnej úpravy nepôsobí len súbežne popri štatutárnom orgáne ale v likvidácii získava postavenie štatutárneho orgánu, sa ako osobitný dôvod zániku funkcie člena vo vzťahu k členom štatutárneho orgánu vymedzuje aj ustanovenie likvidátora.

Aj po zániku funkcie je bývalý člen orgánu povinný notifikovať potrebné opatrenia na odvrátenie škody alebo potrebu urobiť neodkladné úkony. Keďže však už nie je orgánom, nemožno od neho vyžadovať, aby tieto úkony či opatrenia urobil sám. Ak bude daná právna úprava obsiahnutá v príkaznej zmluve a táto bude subsidiárne uplatniteľná, nie je potrebné jej zvýraznenie v tomto ustanovení.

K § 236
Kontrola orgánom právnickej osoby

Právna úprava nedostatkov rozhodnutí orgánov je ďalšia zásadná zmena, ktorú návrh prináša.

V súčasnosti právna úprava absentuje a situáciu skomplikovalo vypustenie úpravy tzv. spolkovej žaloby v zákone o združovaní občanov, ku ktorej došlo v súvislosti s rekodifikáciou procesných predpisov.

Navrhuje sa preto možnosť internej a externej kontroly rozhodnutí orgánov právnickej osoby.

Kontrola sa neobmedzuje len na uznesenia členskej schôdze, ale vzťahuje sa na akékoľvek rozhodnutie ktoréhokoľvek orgánu právnickej osobe. V právnickej osobe totiž môže byť rozhodovacia pôsobnosť presunutá buď smerom k výkonným orgánom alebo smerom k reprezentatívnemu orgánu. Kontrola rozhodnutí by sa mala týkať oboch.

Všeobecná právna úprava sa bude vzťahovať na všetky formy právnických osôb. Primárne pôjde o právnické osoby s členstvom, teda združenia. Nie je však vylúčená ani kontrola rozhodnutí orgánov iných právnických osôb súkromného práva.

V tomto ustanovení sa navrhuje fakultatívny režim internej kontroly rozhodnutia orgánov iným orgánom právnickej osoby (kontrolná komisia, revízna komisia ale aj členská schôdza). Ak stanovy tento osobitný interný mechanizmus kontroly nepripúšťajú, navrhované ustanovenie sa neuplatní. Medzi povinnou náležitosťou stanov je aj spôsob rozhodovania sporov, takže sa zakladatelia motivujú, aby dohodli interný, resp. externý (napríklad rozhodcovské konanie) spôsob riešenia sporov.

Obchodné spoločnosti majú osobitnú úpravu prieskumu rozhodnutí valného zhromaždenia (§ 131 a § 183 OBZ). Interakcia tejto úpravy s navrhovanou úpravou v novom Občianskom zákonníku by vyvolávala mnohé otázky, ktorých riešenie len na báze zásad lex posterior a lex specialis by bolo problematické. Konkrétne by bolo sporné, či sa úprava v Občianskom zákonníku aplikuje na uznesenia iných orgánov obchodných spoločností (ktorých kontrola v Obchodnom zákonníku upravená nie je). Preto sa uvažuje nad tým, že v rámci novelizačných bodov k Obchodnému zákonníku sa

výslovne vylúči aplikácia tejto časti novej úpravy na obchodné spoločnosti a družstvo.

K § 237

Neplatné rozhodnutie orgánu právnickej osoby

O neplatných či zrušiteľných rozhodnutiach má zmysel uvažovať vtedy, ak ide o rozhodnutia, ktoré majú právne účinky – sú právnymi úkonmi. Návrh vychádza z toho, že aj rozhodnutia orgánov sú v zásade právnymi úkonmi. Aj právne následky ich nedostatkov preto nadväzujú na kategórie nedostatkov právnych úkonov. Návrh tak podobne, ako pri právnych úkonoch, rozlišuje medzi ničotným, resp. neexistentným rozhodnutím (takým aktom, ktorý nie je ani len rozhodnutím, teda ani právnym úkonom), neplatným a zrušiteľným rozhodnutím orgánu právnickej osoby.

Po prvé, ničotné rozhodnutie nie je osobitne upravené, lebo o žiadne rozhodnutie orgánu nejde. Nemožno upraviť všetko to, čo rozhodnutím nie je. Podobne, ako nie je upravená ani ničotnosť právnych úkonov všeobecne.

Po druhé, neplatné rozhodnutie je rozhodnutie, ktoré trpí dôvodom neplatnosti. Neplatnosťou rozhodnutia orgánu právnickej osoby sa myslí neplatnosť rozhodnutia orgánu ex lege, nemusí byť konštatovaná v osobitnom konaní a nič nebráni, aby bola prejudiciálne skúmaná aj v iných konaniach.

Rozhodnutia orgánov právnickej osoby môžu byť právnymi úkonmi, a preto sa na ne použije všeobecná úprava dôvodov neplatnosti právnych úkonov. Avšak, špeciálna právna úprava nedostatkov rozhodnutí orgánov právnických osôb modifikuje všeobecný režim neplatnosti právnych úkonov vo viacerých smeroch. Na jednej strane zužuje dôvody a následky neplatnosti právnych úkonov podľa všeobecnej právnej úpravy (principiálnym posunom rozporu rozhodnutia so zákonom z kategórie neplatnosti do kategórie zrušiteľnosti). Na druhej strane aj dopĺňa nové dôvody nedostatkov rozhodnutí (prekročenie pôsobnosti orgánov, ktoré im zákon umožňuje zveriť). Na tretej strane dopĺňa nové referenčné normy pre posúdenie súladu právneho úkonu (stanovy alebo zakladateľský úkon, keďže vo všeobecnej právnej úprave neplatnosti nie je rozpor s iným právnym úkonom, resp. zmluvou dôvodom neplatnosti).

Zo všeobecnej úpravy právnych úkonov vyplýva, že rozhodnutie je neplatné aj vtedy, ak je v rozpore so zákonom (zákonným zákazom) alebo dobrými mravmi. Podľa špeciálnej úpravy nastáva neplatnosť rozhodnutia orgánu právnickej osoby z dôvodu rozporu so zákonom len vtedy, ak účel právneho predpisu vyžaduje, aby nastala neplatnosť rozhodnutia aj bez jeho zrušenia. Zjednodušene možno povedať, že hranicou medzi neplatnosťou a zrušiteľnosťou je, či postačí možnosť kvalifikovaných subjektov domáhať sa zrušenia, alebo je potrebné danému aktu generálne odoprieť účinky v právnom poriadku.

Ďalším dôvodom neplatnosti rozhodnutia orgánu právnickej osoby, ktorý však nemá základ vo všeobecnej úprave právnych úkonov, je to, že orgán prekročil pôsobnosť, ktorú mu zákon umožňuje zveriť (štatutárny orgán rozhodol o niečom, o čom podľa zákona musí rozhodovať iný orgán). Ide teda o porušenie kogentných ustanovení zákona či vnútorných predpisov, ktoré v zásade nepredstavujú len zásah do práv členov právnickej osoby či členov orgánov právnickej osoby, ale zásadný nedostatok tvorby vôle.

Návrh zákona tu výslovne uvádza, že prekročenie pôsobnosti je dôvodom neplatnosti, hoci by mohlo ísť aj o dôvod ničotnosti – orgán nemohol mať pôsobnosť, a tak tu nemohla byť ani vytvorená vôľa právnickej osoby. Dôvod pre zvolený prístup je ten, že prekročenie pôsobnosti konkrétneho orgánu bude často možné konštatovať až po zvážení platnosti vnútorných predpisov rozdeľujúcich pôsobnosť medzi orgánmi.

Tiež sa tým umožní rozlíšenie medzi takým prekročením pôsobnosti, ktorú nemá žiadny z orgánov právnickej osoby (rozhodnutie mimo pôsobnosti orgánov) ako dôvodom ničotnosti a prekročením pôsobnosti, ktorú musí mať iný orgán ako dôvodom neplatnosti.

Oproti návrhu z roku 2022 bol tento dôvod neplatnosti zúžený a neaplikuje sa na akékoľvek prekročenie pôsobnosti, ale len na prekročenie pôsobnosti, ktorú zákon umožňuje danému orgánu zveriť. Dovoľujeme si na ilustráciu predostrieť príklad z oblasti obchodných spoločností (aj keď tie majú osobitnú úprav). Ak by napr. predstavenstvo akciovej spoločnosti rozhodlo o zmene stanov spoločnosti, išlo by o výkon pôsobnosti, ktorý podľa zákona môže byť zverený len valnému zhromaždeniu, a teda o dôvod neplatnosti. Pokiaľ však valné zhromaždenie spoločnosti s ručením obmedzeným rozhodne o otázke, ktorá nie je výslovne zverená do jeho pôsobnosti, ale zákon jej zverenie do pôsobnosti valného zhromaždenia nevylučuje, nemalo by ísť bez ďalšieho o dôvod neplatnosti. V takom prípade je potrebné skúmať, či je daný iný dôvod neplatnosti a aké právne účinky také rozhodnutie vyvoláva.

Často budú rozhodnutia orgánov právnickej osoby neplatné preto, lebo trpia nekonvalidovateľnými nedostatkami – ak ide o taký nedostatok, ktorý by odpadol, ak by dotknutá osoba hlasovala za, resp. súhlasila s rozhodnutím, tak by nemalo ísť o neplatné rozhodnutia. Právna norma je formulovaná tak, aby súd musel vždy odôvodniť, prečo účel zákona v danom prípade vyžaduje neplatnosť, hoci bolo možné rozhodnutie napadnúť (navrhnúť zrušenie) a neudialo sa tak. Porušenia stanov, ktoré nie sú

porušeniami zákona, nie sú dôvodom neplatnosti. Po tretie, zrušiteľné rozhodnutia sú v zásade také, pri ktorých došlo k porušeniu zákona či vnútorného predpisu, ktoré viedlo k nedostatku, ktorý by bol konvalidovateľný, ak by s ním dotknutá osoba súhlasila. Neplatnosť pri dôvode zrušiteľnosti nastáva len vtedy, ak by účel zákona vyžadoval považovať rozhodnutie za neplatné aj bez toho, aby bolo spochybnené žalobou o zrušenie. Pôjde o také výnimočné porušenia práva člena právnickej osoby, resp. člena orgánu, ktoré by nemali byť konvalidovateľné ani márnym uplynutím lehoty na zrušenie rozhodnutia.

Podobné rozlíšenie obsahuje rakúska právna úprava (§ 7 zákona o spolkoch).

K § 238

Zrušiteľné rozhodnutie orgánu právnickej osoby

Zrušiteľné rozhodnutie nadväzuje na súčasnú právnu úpravu neplatnosti uznesení valných zhromaždení kapitálových obchodných spoločností. Ide o všeobecný režim, kedy dochádza uznesením k porušeniu zákona, stanov alebo práva či povinnosti členov právnickej osoby (typicky povinnosť nepoškodzovať právnickú osobu). V týchto prípadoch sa bude vyžadovať žaloba oprávneného orgánu, resp. oprávnenej osoby. Vzájomný vzťah medzi interným prieskumom a súdnym rozhodovaním o zrušení je nastavený tak, že ak prebieha interný prieskum, súd nemôže o zrušení rozhodnúť. Zároveň však interný (súkromnoprávny) prieskum nemôže blokovať súdny prieskum, pretože by išlo o odopretie spravodlivosti. Z tohto dôvodu sa stanovuje maximálna doba šiestich mesiacov od prijatia rozhodnutia, počas ktorého interný prieskum vylučuje súdny prieskum. Ak v tomto čase nedošlo k ukončeniu interného prieskumu, môže súd rozhodnúť o zrušení.

Návrh zákona počíta s troma dôvodmi zrušenia rozhodnutia orgánu právnickej osoby.

Prvým je porušenie zákona alebo dobrých mravov. Pôjde v zásade o porušenie práva právnických osôb, a to tak pravidiel kogentného charakteru, ale aj pravidiel dispozitívneho charakteru (od ktorých sa mohli v zakladateľskom úkone odchýliť, ale neurobili tak). V zásade bude rozpor so zákonom spôsobovať zrušiteľnosť rozhodnutia, výnimočne však aj jeho neplatnosť.

Druhým je porušenie stanov alebo zakladateľského aktu, resp. vnútorného konštitučného dokumentu. Hoci ide o úkon súkromnoprávnej (zmluvnej) povahy, vymedzuje zároveň aj pravidlá pre fungovanie a oprávnenia orgánov právnickej osoby, a tak predstavuje aj referenčnú normu pre posúdeniu súladu právneho úkonu s právom.

Tretím je porušenie práv člena právnickej osoby. Do veľkej miery ide o zvýraznenie toho, že zrušenie rozhodnutia slúži často na ochranu členov právnickej osoby. Hoci práva spoločníka by mali vyplývať zo zákona alebo zo stanov, nie je možné vylúčiť prípad, že by vyplývali z rozhodnutí orgánov bez podkladu v jednom z týchto právnych rámcov.

Právna úprava je rozdelená do viacerých ustanovení, v tomto ustanovení sa upravujú hmotnoprávne predpoklady zrušenia uznesenia orgánu. Aj v tomto prípade ide o zrušenie rozhodnutia ktoréhokoľvek orgánu právnickej osoby.

K § 239

Žaloba o zrušenie rozhodnutia orgánu právnickej osoby

Aktívna legitimácia na podanie žaloby o zrušenie rozhodnutia vyjadruje účel tejto súdnej ochrany. Rozlišujeme medzi troma aktívne legitimovanými subjektami, resp. skupinami, pričom podmienky žaloby medzi nimi variujú. Tým sa dopĺňajú predpoklady zrušenia rozhodnutia orgánu. Aktívna legitimácia samotná, samozrejme, nezakladá dôvod na zrušiteľnosť alebo neplatnosť rozhodnutia. Na úspech v spore musia byť splnené predpoklady zrušiteľnosti alebo neplatnosti rozhodnutia podľa predchádzajúcich ustanovení.

Orgány právnickej osoby slúžia v prvom rade aj na kontrolu vnútorných rozhodovacích procesov, preto môžu spomedzi seba poveriť člena na napadnutie rozhodnutia akéhokoľvek iného orgánu. Žaloby tu podávajú členovia orgánu vo svojom vlastnom mene proti právnickej osobe. Títo žalobcovia nemusia byť osobne dotknutí rozhodnutím a žaloba tak slúži skôr abstraktnej ochrane a kontrole rozhodnutí.

Individuálne osoby zúčastnené na riadení právnickej osoby (súčasný alebo bývalý člen združenia či člen orgánu) môžu žalobou napadnúť rozhodnutie, ak tvrdeným porušením došlo k porušeniu ich práva. Okrem objektívnej protiprávnosti sa tak žiada aj zásah do subjektívneho práva. Žaloba tu slúži ochrane subjektívneho práva a môže smerovať voči rozhodnutiu ktoréhokoľvek orgánu právnickej osoby.

Člen právnickej osoby sa môže ale brániť aj voči výsledkom uznesenia členskej schôdze. V tom prípade stačí, ak okrem porušenia zákona či stanov podľa predchádzajúceho paragrafu preukáže len to, že hlasoval proti alebo sa dôvodne nezúčastnil zasadnutia či rozhodovania. Ide teda o kontrolu len uznesení členskej schôdze. . Členskou schôdzou sa myslí orgán, v ktorom zasadajú členovia právnickej osoby, teda napr. aj valné zhromaždenie.

Žaloba vždy smeruje proti právnickej osobe, jej podanie je časovo obmedzené. Navrhuje sa spresnenie plynutia prekluzívnej doby v prípadoch, ak dochádza k internému prieskumu rozhodnutia orgánu..

K § 240
Žaloba o určenie neplatnosti rozhodnutia orgánu právnickej osoby

Navrhuje sa výslovná úprava žaloby o určenie neplatnosti rozhodnutia orgánu právnickej osoby. Tým pádom pôjde o žalobu v zmysle § 137 písm. d) Civilného sporového poriadku.

Žalobu môže podať ten, kto preukáže, že má na určení neplatnosti naliehavý právny záujem. Osobitne kvalifikovaní žalobcovia vymedzení v súvislosti so žalobu o zrušenie nemusia preukazovať naliehavý právny záujem.

Navrhované ustanovenie má poskytnúť pre žalobcov jednotný a komplexný prostriedok právnej ochrany v podobe žaloby o zrušenie, na základe ktorej môžu dosiahnuť autoritatívny výrok súdu, že rozhodnutie nevyvoláva zamýšľané právne účinky. V praxi je pre žalobcu vopred často zložité vyhodnotiť, či ním namietanú vadu súd vyhodnotí ako dôvod zrušiteľnosti alebo ako dôvod neplatnosti. Výsledné právne posúdenie môže závisieť aj od výsledkov dokazovania. Z pohľadu žalobcu je podstatný výrok súdu, že rozhodnutie nemá právne účinky; nie je podstatné, či súd tento posúdil vadu ako dôvod zrušiteľnosti alebo neplatnosti. Niet preto dôvodu požadovať od týchto osôb splnenie dodatočných podmienok v podobe preukazovania naliehavého právneho záujmu pre žalobu o neplatnosť, ak sa takáto požiadavka nevyžaduje ani pre žalobu o zrušenie.

Iní žalobcovia budú musieť preukázať naliehavý právny záujem na určení neplatnosti. Aj kvalifikovaní žalobcovia musia tento záujem preukázať, ak nie sú splnené podmienky ich aktívnej legitimácie na účely žaloby o zrušenie, napríklad v prípade člena právnickej osoby podmienka, že rozhodnutím boli porušené jeho práva.

Výslovne sa ustanovuje, že podanie žaloby o neplatnosť (neexistenciu) rozhodnutia nie je obmedzené lehotou (možno ju podať kedykoľvek). Takisto nie je vylúčené, aby súd neplatnosť rozhodnutia prejudiciálne konštatoval v inom konaní.

K § 241
Informácia o žalobe

Rôzne osoby podieľajúce sa na správe právnickej osoby môžu mať rôzne záujmy vo vzťahu k rozhodnutiu orgánu. Viaceré osoby môže chcieť rozhodnutie napadnúť, potenciálne aj z iných dôvodov. Je potrebné zabezpečiť, aby sa osoby, ktoré sú najčastejšie oprávnené podať žalobu proti rozhodnutiu orgánu právnickej osoby, dozvedeli o tom, že už žaloba bola podaná. Prípadne môže ísť o osoby, ktoré majú záujem protichodný, než je záujem žalobcov. Navrhuje sa preto pravidlo, ktoré núti štatutárny orgán, aby informáciu o podanej žalobe voči právnickej osobe vhodne medzi dotknuté osoby rozšíril.

K § 242
Osobitné ustanovenia o konaní

Navrhujú sa viaceré ustanovenia, ktoré by zabezpečili efektívne konanie o žalobách.

Návrh upravuje tiež otázku zastupovania právnickej osoby, ak žalobu podal člen štatutárneho orgánu (vo svojom vlastnom mene).

Konania iniciované viacerými žalobcami bude potrebné spojiť do jedného. Toto sa výslovne neustanovuje v hmotnom práve, keďže to vyplýva z procesných predpisov.

Konanie bude podľa vzoru doterajšej úpravy prebiehať v režime Civilného sporového poriadku. Rekodifikačná komisia diskutovala aj o možnosti podriadiť konanie pod režim Civilného mimosporového poriadku v súlade s návrhom z roku 2022, priklonila sa však k zaužívanému režimu sporového konania.

Rozhodnutie má podľa vzoru súčasnej obchodnoprávnej úpravy účinky erga omnes. Chránia sa však práva tretích osôb nadobudnuté dobromyseľne.

Účinky zrušenia rozhodnutia sú nastavené podľa všeobecných účinkov zrušenia právnych úkonov.

K § 243
Odčinenie nemajetkovej škody

Nedostatok rozhodnutia môže okrem jeho neplatnosti alebo možnosti zrušenia viesť aj k iným právnym následkom. Ak bola v dôsledku rozhodnutia spôsobená škoda, má poškodený nárok na jej náhradu.

Ak došlo k podstatnému (zásadnému) zásahu do členstva, má člen nárok aj na odčinenie nemajetkovej škody.

Navrhovaná úprava (odsek 1) je inšpirovaná § 261 českého občianskeho zákonníka, nepreberajú sa však obmedzenia tohto nároku (§ 261 ods. 2 českého občianskeho zákonníka). Mysliteľné sú napríklad prípady, ak sa rozhodnutím orgánu napríklad znemožní účasť na súťaži či inom prestížnom športovom, umeleckom, záujmovom či profesijnom podujatí, účasť na ktorom bola podmienená členstvom.

K § 244
Vymedzenie štatutárneho orgánu

Právnická osoba musí mať štatutárny orgán.

Návrh vychádza zo súčasného právneho stavu a definície štatutárneho orgánu (§ 20 ods. 1 Občianskeho zákonníka), avšak modifikuje ho vzhľadom na zmenu konania štatutárneho orgánu z priameho na zastúpenie a používa pre vymedzenie definovaného pojmu singulár (štatutárny orgán namiesto súčasného štatutárne orgány). Definičnou

vlastnosťou štatutárneho orgánu je to, že jeho oprávnenie zastupovať právnickú osobu ako jej orgán vyplýva zo zákona alebo zakladateľského úkonu. Ostatné osoby sú oprávnené zastupovať právnickú osobu na základe iného právneho úkonu (plnomocenstvo, poverenie na výkon určitej činnosti), alebo len situačne a nie vo všetkých veciach (actio pro socio, dozorné orgány, resp. ich členovia ako konkrétne osoby).

K § 245
Pôsobnosť štatutárneho orgánu

Štatutárny orgán je aj hlavným riadiacim orgánom právnickej osoby. Pojem riadenie ako riadenie záležitostí právnickej osoby nahrádza pre právnické osoby iné ako obchodné spoločnosti pojem obchodné vedenie, ktoré je doslovným prekladom nemeckého slova Geschäftsführung, ktoré v slovenčine vyvoláva nadbytočné asociácie s robením obchodov. Pôsobnosť štatutárneho orgánu môže byť obmedzená inými orgánmi a tak nemá monopol na rozhodovanie vo vnútri právnickej osoby, teda na tvorbu jej vôle. Má však zbytkovú pôsobnosť tam, kde niet pôsobnosti iného orgánu, a to či už obligatórneho alebo fakultatívneho. Pôsobnosť takéhoto iného orgánu možno dispozitívne založiť v zakladateľskom úkone alebo stanovách.

Štatutárny orgán vytvára vlastnými rozhodnutiami vôľu právnickej osoby, ale zároveň aj napĺňa vôľu právnickej osoby, ktorá bola vytvorená inými orgánmi právnickej osoby v prípustnom rozsahu.

Štatutárny orgán ktorejkoľvek právnickej osoby súkromného práva musí zabezpečovať sám alebo prostredníctvom pracovníkov či tretích osôb aj vedenie účtovníctva právnickej osoby. Textácia ustanovenia odseku 2 kopíruje § 4 ZKR, je tiež inšpirovaná českým právom (§ 119 českého občianskeho zákonníka) a rakúskym právom (§ 21 ods. 1 rakúskeho zákona o spolkoch z 2002). Na rozdiel od českej právnej úpravy, ktorá túto povinnosť ukladá právnickej osobe ako takej, navrhovaná právna úprava sa prikláňa k rakúskemu modelu, ktorý priamo ukladá povinnosť orgánu (jeho členom).

Obdobne sa navrhuje aj povinnosť zabezpečiť archivovanie písomností súvisiacich s rozhodovaním orgánov právnickej osoby (zápisnice, pozvánky na zasadnutia orgánov, hlasovania per rollam). Vzorom pravidla je § 158a českého občianskeho zákonníka.

Neustanovuje sa výslovne lehota na archivovanie dokumentov, keďže tá bude spravidla vyplývať z príslušných verejnoprávnych predpisov.

Rovnako je úlohou štatutárneho orgánu zabezpečiť aktuálnosť registrových zápisov a archiváciu zakladateľských dokumentov a stanov.

K § 246
Pričítanie konania členov štatutárneho orgánu právnickej osobe

Oproti súčasnej právnej úprave, ktorá rozlišuje medzi robením právnych úkonov prostredníctvom štatutárneho orgánu a pričítaním protiprávneho konania (§ 420 ods. 2 Občianskeho zákonníka), navrhuje sa jednotné pravidlo pričítania akéhokoľvek konania pri výkone funkcie člena orgánu právnickej osobe. Textácia odseku 1 je inšpirovaná švajčiarskym civilným zákonníkom (čl. 55 ods. 2 švajčiarskeho ZGB) a českým občianskym zákonníkom (§ 167, ktorý sa však vzťahuje na všetky volené orgány). Porovnateľné pravidlo pričítania protiprávnych úkonov obsahuje aj nemecké právo (§ 31 nemeckého BGB).

Ohľadom zaväzovania právnickej osoby konaním členov jej štatutárneho orgánu sa preberá a generalizuje súčasná úprava § 13 ods. 3 a 4 Obchodného zákonníka. Vychádza sa pritom z ochrany právnej istoty tretích osôb a dôvery v právny styk. Ak člen štatutárneho orgánu poruší vnútorné obmedzenia, zodpovedá za škodu, avšak nie je tým dotknutá viazanosť právnickej osoby urobeným právnym úkonom.

Osobitné pravidlo o robení písomných úkonov je vhodné aj preto, lebo recentná judikatúra sprísňuje formálne požiadavky na robenie právnych úkonov právnickou osobou a požaduje napríklad aj sídlo právnickej osoby (uznesenie Najvyššieho súdu SR z 25. 2. 2021, sp. zn. 3 Cdo 217/2018).

K § 247
Kolektívny štatutárny orgán

Kolektívny štatutárny orgán znamená, že je tvorený viac než jednou osobou. V nadväznosti na súčasnú obchodnoprávnu reguláciu, predpokladá sa, že každý zo štatutárnych orgánov môže konať samostatne. Právna úprava nebráni ani kombinácii spôsobov konania medzi jednotlivými členmi alebo vymedzenie skupín členov štatutárneho orgánu, ktoré konajú rozdielne.

Navrhuje sa tiež výslovne kodifikovať pravidlo, že robenie úkonov navonok a rozhodovanie o riadení právnickej osoby nie sú nevyhnutne spojené nádoby. Preto aj keby nebolo prijaté kolektívne rozhodnutie orgánu, prejav vôle samostatne konajúceho člena orgánu právnickú osobu bude zaväzovať (ibaže by tomu bránili iné dôvody).

Navrhuje sa výslovné ustanovenie, umožňujúce deľbu pôsobnosti vo vnútri kolektívneho štatutárneho orgánu, na ktorú sa nevyžaduje úprava v stanovách, zakladateľskom úkone alebo v rozhodnutí o vymenovaní člena orgánu, ale postačí samotné rozhodnutie štatutárneho orgánu. Zodpovednostné následky sú upravené vyššie.

Odsek 4 je textácie inšpirovaná nemeckým právom (§ 28 ods. 2 nemeckého BGB). Navrhovaná právna úprava sa týka len hmotnoprávneho doručenia; procesnoprávne doručovanie je upravené v procesných predpisoch.

K § 248
Nedostatky pri obsadzovaní orgánu

Navrhuje sa na jednom mieste upraviť následky nedostatkov pri obsadzovaní členov štatutárnych orgánov. Neobsadenie orgánu dokáže právnickú osobu sťažiť jej fungovanie až paralyzovať a neobsadenie štatutárneho orgánu je tiež dôvodom pre jej zrušenie súdom.

Navrhované ustanovenie upravuje ochranu tretích osôb pri nedostatkoch rozhodnutí, ktorým bol člen orgánu ustanovený do funkcie. Spravidla pôjde o člena štatutárneho orgánu a ochranu osôb, ktoré prostredníctvom neho kontrahovali s právnickou osobou. Ochrana je zabezpečená tak, že právnická osoba sa nemôže dovolávať nedostatkov pri ich ustanovení ani ich právnych následkov. Preto sa nespochybňujú úkony orgánu v zložení, ktoré vzniklo na základe rozhodnutia orgánu právnickej osoby, ktoré bolo neplatné alebo bolo zrušené.

Zovšeobecňuje sa súčasná právna úprava práva obchodných spoločností (§ 27 ods. 6 Obchodného zákonníka). Rozsah pravidla je však širší a vzťahuje sa aj na členov dozorného orgánu (napríklad pri posudzovaní ich oprávnenia podať žalobu voči členovi orgánu, alebo zvolať orgán právnickej osoby). Pravidlo sa tiež týka nielen robenia právnych úkonov (tým presahuje § 162 českého občianskeho zákonníka) ale aj na prípady deliktu či bezdôvodného obohatenia vadne ustanoveného orgánu právnickej osoby.

K § 249
Nedostatočné obsadenie orgánu

Neobsadenie orgánu dokáže právnickú osobu sťažiť jej fungovanie až paralyzovať a neobsadenie štatutárneho orgánu je tiež dôvodom pre jej zrušenie súdom.

Navrhované ustanovenie upravuje nútené riešenie nedostatočne obsadených orgánov právnických osôb. Predpokladom tohto riešenia je paralýza právnickej osoby, takže zlyhali aj iné modely obsadenia chýbajúceho člena orgánu, vrátane kooptácie.

Právna úprava umožňuje súdu široký priestor pre vhodné opatrenie, po vzore švajčiarskej právnej úpravy (čl. 69c švajčiarskeho ZGB). Umožňuje sa ustanovenie opatrovníka právnickej osobe reflektujúc, že nemá spôsobilosť na právne úkony, ak nemá funkčný štatutárny orgán vytvárajúceho vôľu právnickej osoby ako celku (ako napríklad české právo v § 165 ods. 1 českého občianskeho zákonníka).

Zároveň sa však pripúšťa aj núdzové ustanovenie len individuálneho chýbajúceho člena orgánu ako slabší zásah do autonómie právnickej osoby. Obdobné riešenie obsahuje napríklad nemecké právo (§ 29 nemeckého BGB). Ustanovenie sa nedotýka možnosti ustanoviť kolízneho opatrovníka podľa všeobecných pravidiel pre konflikt záujmov pri zastúpení (podobne, ako § 165 odsek 2 českého občianskeho zákonníka). Toto pravidlo sa vzťahuje tak na štatutárne ako aj na dozorné orgány. Aj v tomto prípade z povahy veci vyplýva, že ide len o obligatórne orgány.

Aj externe vymenovaný člen orgánu či opatrovník má povinnosti člena orgánu.

V konaní sa bude postupovať podľa ustanovení Civilného mimosporového poriadku.

K § 250
Názov právnickej osoby

Názov právnickej osoby je jej ďalším definičným znakom, slúžiacim na jej identifikáciu a odlíšenie od iných osôb. Kým odlíšenie ľudí od seba je umožnené aj ich hmotnou podstatou a fyzickou existenciou, potrebujú právnické osoby iné identifikačné a odlišujúce prvky. Fyzické osoby majú svoje meno, právnické osoby názov.

Zovšeobecňuje sa súčasná právna úprava obchodného mena obchodných spoločností, upravujú sa nevhodné formulácie a zároveň sa však dopĺňa o niektoré nové pravidlá.

Názov je súčasťou zakladateľského úkonu a tiež sa nevyhnutne zapisuje do verejného registra.

Ustanovuje sa pravidlo, podľa ktorého právnická osoba robí právne úkony pod svojim názvom. Z tohto pravidla vyplýva, že právnická osoba má kontrahovať pod svojim názvom, ale tiež to, že pre identifikáciu právnickej osoby v rámci právneho úkonu postačí uvedenie názvu.

Súčasťou názvu právnickej osoby je obligatórny dodatok o jej právnej forme, viazaný práve na danú právnu formu, ako aj situačne podmienený obligatórny dodatok určujúci súčasný osobitný právny stav právnickej osoby.

Návrh zákona na viacerých miestach upravuje aj zakázané názvy. V prvom rade sa výslovne zakazuje názov, ktorý odporuje dobrým mravom.

K § 251
Prípustnosť názvu právnickej osoby

Navrhovaná právna úprava preberá súčasnú úpravu obchodného mena, dopĺňa ju o ďalšie pravidlá do systematicky usporiadanej spoločnej úpravy obsahových podmienok pre tvorbu názvu právnickej osoby, resp. prípustnosti názvu.

V prvom rade musí názov byť spôsobilý identifikovať právnickú osobu ako individualizovateľný subjekt práva odlišný od

fyzickej osoby. Spojenia znakov, písmen alebo slov, ktoré takúto vlastnosť nemajú, nie sú spôsobilým názvom právnickej osoby.

Názov ďalej nesmie odporovať dobrým mravom, nesmie vzbudzovať klamlivú predstavu a musí umožniť rozlíšenie právnickej osoby od iných právnických osôb alebo orgánov verejnej moci. Pod klamlivosťou sa rozumie aj vytvorenie predstavy o súvislosti s verejnoprávnymi inštitúciami, ktorá môže byť vyjadrená v názve len v odôvodnených prípadoch (napríklad právnická osoba súkromného práva zriadená na prevádzku verejného registra alebo iná obslužná právnická osoba).

K§ 252
Prevod, prechod a zmena názvu

Názov má osobnostný charakter, nemožno ním disponovať ako s právnym statkom v plnom rozsahu. Je pevne spojený s právnickou osobou a jej imaním. Zákon môže ustanoviť výnimky. Účel tohto pravidla bráni aj koordinovaným zmenám názvov viacerých právnických osôb. Pod prevodom názvu je potrebné rozumieť aj prevod majetkových práv k názvu.

K § 253
Ochrana názvu právnickej osoby

Obsahovo sa preberá sa úprava § 19b Občianskeho zákonníka, ktorá chráni názov právnickej osobe a jej dobrú povesť. Na rozdiel od útržkovitej úpravy právnych nárokov dotknutej právnickej osoby v súčasnom § 19b sa v súlade s pracovným návrhom rekodifikačnej komisie zverejnenom v roku 2022 (§ 19 pracovného návrhu Všeobecnej časti) navrhuje odkaz na komplexnú úpravu nárokov z nekalej súťaže, ktorá najviac zodpovedá aj ochrane názvu právnickej osoby.

Navrhovaná úprava v kontexte úvah vyplývajúcich z odôvodnenia nálezu Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. Pl. ÚS 26/2024 z 15. januára 2025 vychádza z toho, že právnickej osobe môže byť následkom neoprávneného zásahu do jej povesti spôsobená aj nemajetková škoda, pričom právnickej osobe sa priznávajú rovnaké možnosti ochrany ako v úprave práva nekalej súťaže.

K § 254
Základné ustanovenie

Navrhovaná právna úprava zotrváva na súčasnom vymedzení zrušenia (§ 20a ods. 1 Občianskeho zákonníka) a zániku právnickej osoby (§ 20a ods. 2 Občianskeho zákonníka).

K § 255
Zrušenie právnickej osoby

Navrhuje sa všeobecná úprava zrušenia právnickej osoby, nadväzujúca na súčasný model zrušenia obchodných spoločností. Rozlišuje sa medzi zrušením z vôle pričítateľnej právnickej osobe, resp. ako právny následok inej právnej skutočnosti – vady zakladateľského úkonu spôsobujúcej neplatnosť právnickej osoby) a oprávnením súdu zrušiť právnickú osobu svojim rozhodnutím. Dôvody, pre ktoré súd môže právnickú osobu zrušiť sú uvedené v odseku 2, musí však byť daná možnosť odstrániť odstrániteľný nedostatok (odsek 3). Pri dobrovoľnom zrušení sa umožňuje zvrátiť rozhodnutie o zrušení odsek 4.

K § 256
Premena právnickej osoby

Navrhuje sa všeobecné ustanovenie vymedzujúce pojem premena právnickej osoby. Jednotný pojem umožňuje jednoduchšiu legislatívnu úpravu viacerých postupov premeny a tiež zvýrazňuje ich spoločný charakter, zasahujúci do podstaty právnickej osoby.

Textácia je inšpirovaná českým právom (§ 174 ods. 1 českého občianskeho zákonníka) ako aj platnou právnou úpravou zákona č. 309/2023 Z. z. o premenách obchodných spoločností a družstiev a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o premenách“).

K § 257
Účinnosť premeny

Účinky premeny sa viažu na zápis v registri, kde je vedená právnická osoba.

Premena právnickej osoby môže byť zvrátená, kým sa nepodá návrh na registráciu (podobne § 14 zákona o premenách).

Vecne by navrhované pravidlá mali zodpovedať súčasnej obchodnoprávnej úprave. Odseky 2 a 3 sú inšpirované úpravou zákona o premenách a českou právnou úpravou (§ 175 českého občianskeho zákonníka).

K § 258
Rozhodný deň

Z účtovného hľadiska je dôležitý rozhodný deň.

Znenie návrhu zákona je inšpirované § 176 českého občianskeho zákonníka, bez toho, aby sa prevzala úprava súvahy pre vzniknuté právnické osoby (§ 176 ods. 2 českého občianskeho zákonníka).

K § 259
Zmena právnej formy

Zmenou právnej formy dochádza k zmene právnej formy a vlastností právnickej osoby pri zachovaní jej právnej identity, teda bez toho, aby došlo k zániku jednej a vzniku novej právnickej osoby. Zmena právnej formy právnickej osoby spôsobuje zásadnú zmenu jej fungovania a právnych vzťahov, vrátane tých, do ktorých vstúpila s tretími osobami. Privátna autonómia pri zakladaní a voľbe právnej formy

právnickej osoby nezahŕňa možnosť ju zmeniť. Zmena právnej formy právnickej osoby sa totiž môže dotknúť negatívne tak na právnickej osobe zúčastnených osôb, či už v rámci jednotlivých skupín právnických osôb (zmeny právnej formy medzi jednotlivými formami združenia osôb ako právnických osôb na členskom základe), alebo naprieč týmito skupinami (zmena združenia osôb na nadáciu), alebo aj vo vzťahu k tretím osobám. Preto návrh zákona osobitne ustanovuje, za akých podmienok je možné zmeniť právnu formu právnickej osoby bez toho, aby došlo k jej zániku, resp. zrušeniu.

Rovnakú výslovnú úpravu obsahuje české právo (§ 174 ods. 2 českého občianskeho zákonníka).

K § 260
Fúzia a rozdelenie právnickej osoby

Fúzia a rozdelenie boli obsahovo ako aj terminologicky prepojené s úpravou zákona o premenách obchodných spoločností. Navrhovaná úprava zovšeobecňuje tieto obchodnoprávne premeny a otvára ich možnosti všetkým právnickým osobám súkromného práva.

K § 261 až 265
Štatút právnickej osoby a jeho zmena

Súčasné právo neobsahuje jasné odpovede na osobný štatút právnických osôb súkromného práva a jeho prípadne zmeny (cezhraničnú mobilitu právnickej osoby), s výnimkou niektorých ustanovení Obchodného zákonníka. Navrhovaná právna úprava má niekoľko východísk:

- navrhuje sa všeobecná úprava pre všetky právnické osoby súkromného práva, pričom sa predpokladá osobitná úprava pre ekonomicky činné subjekty (právo EÚ) a ochranná legislatíva (obmedzenie inkorporačného princípu),
- štatút právnickej osoby sa spravuje právnym poriadkom, podľa ktorého bola, resp. v rozhodnom čase je založená (inkorporovaná),
- vychádza sa z inkorporačnej teórie pre všetky právnické osoby súkromného práva; vždy je však možné obmedziť ich pôsobenie na Slovensku podľa osobitného zákona (napríklad podmienkou súladu verejnoprospešného cieľa s našou legislatívou a podobne), na Slovensku tak môže mať riadenie aj zahraničná právnická osoba,
- vychádza sa z možnosti príchodu cudzích právnických osôb v právnom zmysle a pri zachovaní ich právnej identity - spojeného s presunom ich registrového sídla na Slovensko a zmenou ich právnej formy do podoby známej nášmu právnemu poriadku (transformačný príchod),
- právny odchod slovenskej právnickej osoby, teda presun jej registrového sídla a odpútanie sa od slovenského právneho poriadku je prípustné len v prípade transformačného odchodu a podriadeniu sa cudziemu právnemu poriadku, ochrana veriteľov je zabezpečená publicitou odchodu, pokračujúcim ručením členov orgánov a možnosťou ukončiť členstvo v právnickej osobe.

K § 266 až 287
Likvidácia právnickej osoby

Likvidácia je fáza majetkového vyporiadania právnickej osoby po jej zrušení. Súčasná právna úprava v Obchodnom zákonníku sa použije ako lex generalis na všetky formy právnických osôb súkromného práva (§ 20a ods. 4 Občianskeho zákonníka).

Navrhovaná právna úprava preberá nedávno novelizovanú právnu úpravu likvidácie v Obchodnom zákonníku, ktorá pripodobňuje likvidáciu konkurzu.

Oproti súčasnej právnej úprave v Obchodnom zákonníku sa však navrhujú určité zmeny, najmä:

- úprava účelu likvidácie, ktorou nie je uspokojenie nárokov reziduálnych vlastníkov,
- vyjasnenie pozície likvidátora, ktorý je štatutárnym orgánom, čím na neho zároveň platia pravidlá o orgánoch právnických osôb a nie je osobitne potrebné zvýrazňovať jeho povinnosti z toho vyplývajúce,
- kolektívny likvidátor je prípustný len pri dobrovoľnej likvidácii,
- zvyšuje sa rozdiel medzi dobrovoľnou a nútenou likvidáciou,
- upresňuje sa začiatok likvidácie, ktorým je ustanovenie likvidátora, ktorý sa zapisuje do verejného registra s deklaratórnymi účinkami, na čo nadväzujú aj dôsledky (návrh na zápis podáva likvidátor),
- vstup do likvidácie obmedzuje doterajšie oprávnenie zastupovať právnickú osobu (inšpirované § 188 českého občianskeho zákonníka), uvedené obmedzenie dopadá aj na predtým udelené plnomocenstvá,
- v zhode so súčasnou úpravou ustanovenia § 75b ods. 2 Obchodného zákonníka vstupom do likvidácie zanikajú jednostranné úkony právnickej osoby,
- upresňuje sa poradie uspokojovania pohľadávok pri likvidácii s preferenciou pohľadávok zamestnancov (podľa vzoru § 197 českého občianskeho zákonníka),
- znižuje sa rozsah schvaľovaných dokumentov pri ukončení likvidácie, schvaľuje sa len návrh na rozdelenie likvidačného zostatku, tým sa berie na vedomie aj pripravená účtovná závierka či iné dokumenty,
- výslovne sa pripúšťa rozdelenie likvidačnej podstaty v nepeňažnej forme, ale za podmienky zistenia jej trhovej (nie účtovnej) hodnoty,

- navrhuje sa úprava vyporiadania veriteľov aj v prípade, ak likvidácia neprebehne alebo nemala prebehnúť; po vzore českej právnej úpravy sa ustanovujú povinnosti, ktoré má likvidátor, ak bol ustanovený, alebo členovia štatutárneho orgánu právnickej osoby (§ 201 českého občianskeho zákonníka), stricto sensu nejde o likvidáciu, ale o naloženie zo zostatkom,
- zavádza sa možnosť prenechania likvidačnej podstaty veriteľom (inšpirované § 202 a nasl. českého občianskeho zákonníka) ako obdoby jej speňaženia, nie rozdelenia likvidačného zostatku; v praxi pôjde často o predmety, ktoré sú ťažko predateľné, napríklad také pozemky, na ktorých viaznu staré záťaže,
- posilňuje sa pozícia zabezpečeného veriteľa aj v prípadoch, kedy nie sú všetci veritelia plne uspokojení (po vzore § 204 ods. 2 českého občianskeho zákonníka),
- v dodatočnej likvidácii majetku sa navrhujú určité menšie zmeny (vypustenie režimu nedobromyseľného vrátenia likvidačného zostatku v § 75k ods. 5 Obchodného zákonníka), obmedzuje sa obnovenie subjektivity právnickej osoby, rozdeľovanie zostatku sa uskutočňuje podľa výsledkov riadnej likvidácie a obnovenie subjektivity sa obmedzuje na účely dodatočnej likvidácie (podobné riešenie obsahuje aj čl. 2:23c druhej knihy holandského občianskeho zákonníka),
- navrhuje sa všeobecné splnomocnenie na vydanie vykonávacieho predpisu a
- vypustenie niektorých nadbytočností (napríklad § 75d Obchodného zákonníka) a systematické preusporiadanie pravidiel.

Návrh definuje prístup k dokumentom likvidácie, kedy každý, kto má právo na podiel na likvidačnom zostatku, môže nahliadnuť alebo požiadať o zaslanie dokumentov, ktoré musí likvidátor podľa tohto zákona zostaviť, a to za úhradu nákladov sprístupnenia.

K § 288 až 291
Záujmové združenia právnických osôb

Preberá sa súčasná právna úprava § 20f a nasl. Občianskeho zákonníka.

Všeobecne k § 292 až 312

Majetkové vzťahy medzi manželmi sú upravené s ohľadom na súčasné potreby. Upúšťa sa od pojmu bezpodielové spoluvlastníctvo manželov, ktorý právna teória aj právna prax považuje za ako zastaraný a obsahovo nevyhovujúci. Inštitút bezpodielového spoluvlastníctva je nahradený spoločným imaním manželov (SIM), ktorý viac zodpovedá súčasným požiadavkám na usporiadanie majetkových vzťahov medzi manželmi.

Samotný pojem „imanie“ označuje tak majetok, ako aj dlhy, čím sa odstraňuje jeden zo základných nedostatkov súčasnej právnej úpravy. Spoločné imanie manželov môže mať v súlade so základnou axiómou novej právnej úpravy občianskoprávnych vzťahov, zásadou autonómie vôle, dve podoby - zákonnú a zmluvnú. Zákonná podoba spoločného imania manželov vychádza zo zásady, že všetky aktíva a pasíva nadobudnuté počas trvania manželstva, s výnimkami výslovne určenými zákonom, tvoria spoločné imanie manželov. Právna úprava zároveň stanovuje pravidlá pre nakladanie s týmto imaním – od bežných úkonov až po významné právne konania, ktoré si vyžadujú súhlas oboch manželov, ako aj právne následky nedostatku súhlasu niektorého z manželov.

Manželia sa však môžu od zákonnej podoby spoločného imania manželov odchýliť a v intenciách zákona sa môžu dohodnúť o zúžení alebo rozšírení spoločného imania. Právna úprava vychádza z princípu zmluvnej voľnosti a autonómie vôle manželov, ktorá im umožňuje upraviť si svoje majetkové vzťahy spôsobom, ktorý najlepšie zodpovedá ich individuálnym životným okolnostiam, hodnotovým preferenciám a praktickým potrebám.

Navrhovaná právna úprava reflektuje potrebu spravodlivého vyváženia ochrany jedného z manželov pred dlhmi, ktoré vzniknú z konania len jedného z manželov a zároveň zachovania právnej istoty a dôvery veriteľov tohto manžela. Zákon tak vyžaduje súhlas oboch manželov pri právnych úkonoch, ktoré presahujú rámec bežného nakladania so spoločným imaním, čím chráni vnútornú rovnováhu manželského majetkového režimu a zabraňuje svojvoľnému či rizikovému konaniu jedného z manželov na úkor druhého a tiež zohľadňuje ochranu dobromyseľnosti tretích osôb – najmä veriteľov – tým, že umožňuje zrušenie takéhoto právneho úkonu len vtedy, ak adresát vedel alebo musel vedieť o nesúhlase druhého manžela.

Vo vzťahu k dlhom zákon rozlišuje medzi dlhmi, ktoré vznikli zo spoločného konania oboch manželov – za tieto dlhy nesú obaja manželia spoločnú a nerozdielnu zodpovednosť, a veriteľ sa môže uspokojiť zo spoločného imania aj z výlučného majetku ktoréhokoľvek manžela, a dlhmi, ktoré vznikli výlučne jednému z manželov) – v týchto prípadoch je podľa navrhovanej úpravy veriteľ oprávnený uspokojiť sa prednostne z výlučného majetku dlžníka, a subsidiárne zo spoločného imania, ale iba v rozsahu, v akom sa tým nezasahuje do oprávneného podielu druhého manžela.

Pravidlá pre zánik a vyporiadanie spoločného imania manželov zostávajú zachované.

K § 292
Základné ustanovenia

Spoločné imanie manželov („dalej len „SIM“) vznikne uzavretím manželstva. V jeho zákonnej podobe vzniká spoločné imanie manželov za predpokladu, že manželia neuzavreli zmluvu, ktorá by modifikovala jeho zákonnú podobu. Zákon umožňuje manželom, aby sa v súlade so zásadou autonómie vôle od zákonnej právnej úpravy odchýlili a upravili si podobu spoločného imania zmluvou, ktorá bude reflektovať ich potreby. Zmluvou sa môžu odchýliť od zákonnej právnej úpravy v intenciách, ktoré im umožňuje zákon. Odsek 3 zakladá vyvrátiteľnú právnu domnienku, podľa ktorej sa predpokladá, že majetok nadobudnutý počas trvania manželstva alebo dlhy, ktoré manželom vznikli za trvania manželstva patria do zákonného spoločného imania manželov, ak sa nepreukáže opak.

K § 293
Rozsah zákonného spoločného imania manželov

Definuje sa rozsah zákonného spoločného imania manželov nadväzujúc sčasti na súčasnú právnu úpravu. Súčasťou spoločného imania manželov sú najmä príjmy jedného alebo oboch manželov z práce, autorských odmien a pod.

Nová právna úprava rieši niektoré otázky, ktoré doteraz riešila súdna prax, napr. otázka výnosov z výlučného majetku jedného manžela a podielu manžela v obchodnej spoločnosti alebo v družstve.

Výnosy výlučného majetku jedného manžela sú súčasťou SIM v hodnote po odpočítaní nevyhnutných nákladov vynaložených na tento majetok. Ide spravidla o náklady potrebné na bežnú správu a údržbu tohto majetku, investície nad rámec bežnej správy a údržby je potrebné posúdiť ako majetok vynaložený zo spoločného majetku na výlučný majetok len jedného z manželov.

V minulosti rezonovala diskusia, či je podiel v obchodnej spoločnosti súčasťou BSM, prípadne či je len hodnota tohto podielu súčasťou BSM (napr. R 24/2007, rozhodnutie Najvyššieho súdu SR, sp. zn. 8Cdo/196/2018). Keďže navrhovaný režim SIM nie je konštruovaný ako vlastnícke právo, ale ako právo k rôznym majetkovým hodnotám, navrhuje sa výslovne ustanoviť, že aj obchodný podiel (podiel v družstve) je súčasťou SIM, ak okolnosti jeho nadobudnutia spĺňajú podmienky pre aplikáciu SIM. Zároveň sa však navrhuje výslovne ustanoviť, že druhému manželovi nevzniká účasť v obchodnej spoločnosti alebo v družstve. Práva spoločníka (člena družstva), napr. na účasť na valnom zhromaždení, teda bude vykonávať len prvý z manželov. Majetkovo však obchodný podiel (podiel v družstve) bude súčasťou SIM a pri zániku SIM bude potrebné vyporiadať aj obchodný podiel (podiel v družstve). Navrhovaná úprava vychádza z § 709 ods. 3 českého občianskeho zákonníka. Pri vyporiadaní sa vyporiadáva hodnota podielu; podiel patrí tomu z manželov, ktorý je spoločníkom v spoločnosti. Pri družstve sa, s výnimkou bytového družstva, uplatní rovnaké pravidlo. V záujme odstránenia výkladových pochybností sa explicitne ustanovuje, že pri vyporiadaní sa obchodný podiel prikáže tomu manželovi, ktorý je spoločníkom obchodnej spoločnosti.

Nedostatkom súčasnej právnej úpravy manželského majetkového práva je absencia právnej úpravy, ktorá by sa týkala dlhov. Navrhovaná právna úprava tento nedostatok odstraňuje a explicitne uvádza, ktoré dlhy sú súčasťou spoločného imania manželov, a ktoré, naopak, jeho súčasťou nie sú a sú len dlhom jedného z manželov. Súčasťou spoločného imania manželov budú dlhy manželov, ktoré niektorému z manželov alebo obom manželom spoločne vznikli počas trvania manželstva s výnimkou dlhov uvedených vo výpočte ustanovenia s nadpisom výlučné imanie manželov v písmenách h) až j). Súčasťou SIM nie sú dlhy týkajúce sa výlučného majetku manžela, dlhy, ktorých rozsah presahuje rámec bežnej správy SIM, a ktoré prevzal jeden z nich bez súhlasu druhého a mimozmluvné dlhy vzniknuté zo škody, za ktorú zodpovedá manžel. V týchto prípadoch za dlhy zodpovedá len ten z manželov, o ktorého dlh ide. Skutočnosť, či výlučný dlh jedného z manželov presahuje rámec bežnej správy SIM sa posúdi *ad hoc* podľa individuálnych majetkových pomerov konkrétnych manželov.

Odsek 5 konkretizuje okamih, kedy sa príjem, plat, mzda, odmena, zisk a iné hodnoty z pracovnej alebo inej zárobkovej činnosti stávajú súčasťou SIM. Týmto okamihom je keď sa manžel, ktorý sa o ich získanie pričinil, nadobudol možnosť s nimi nakladať. Uvedené je reflexiou staršej judikatúry (R 42/1972), v zmysle ktorej do spoločného vlastníctva patria len vyplatené a prijaté mzdy, nie nárok na mzdu. Navrhované ustanovenie túto judikatúru analogicky rozširuje aj na iné plnenia. Samotné práva a povinnosti vyplývajúce z pracovného pomeru, resp. iného vzťahu zakladajúceho nárok na vyššie uvedené plnenia nemožno považovať za súčasť spoločného majetku zamestnanca a jeho manžela/manželky, najmä z dôvodu osobnej povahy práce vykonávanej zamestnancom. Medzi iné hodnoty z pracovnej a inej zárobkovej činnosti môžeme zaradiť napríklad odmenu za prácu vykonanú na základe dohody o vykonaní práce alebo dohody o pracovnej činnosti, zamestnanecké benefity a pod.

Odsek 6 vyjadruje bezpodielovosť miery účasti manželov na spoločnom imaní a na vlastníctve vecí patriacich do spoločného imania. Matematicky sa táto bezpodielovosť na vlastníctve vecí patriacich do

spoločného imania vyjadrí ako 1/1-ina, rovnako ako podľa aktuálnej právnej úpravy.

K § 294
Výlučné imanie manželov

Definuje sa, čo nespadá do spoločného imania manželov, t.j. čo sa považuje za výlučný majetok a výlučný dlh len jedného z manželov.

Navrhovaná právna úprava vyňatia majetku zo spoločného imania manželov vychádza primárne zo súčasnej právnej úpravy, je však precíznejšia a rieši otázky doteraz riešené len súdnou praxou, nie zákonom. Zostáva zachovaná právna úprava týkajúce sa dedenia, darovania, používania majetku na osobné potreby jedného z manželov alebo výkon povolania jedného z manželov (súčasný § 136); oproti súčasnej právnej úprave, zákon dáva možnosť darcovi a poručiteľovi určiť, že darovaná vec bude patriť do spoločného imania manželov. Odčinenie nemajetkovej škody v dôsledku neoprávneného zásahu do osobnostných práv manžela a odčinenie za vytrpené bolesti alebo za sťaženie spoločenského uplatnenia nie sú súčasťou spoločného imania manželov. Súčasťou spoločného imania manželov taktiež nie je majetok získaný výmenou za výlučný majetok len jedného z manželov (transformácia), aj keď k tejto transformácii došlo za trvania manželstva. Rovnako do spoločného imania manželov nepatrí vec, na nadobudnutie ktorej boli síce sčasti použité prostriedky patriace do spoločného imania manželov, ale vo vzťahu k celkovej výške použitých prostriedkov zo spoločného imania ide len o nepatrnú časť. To, či použitú časť prostriedkov možno označiť ako nepatrnú sa posúdi ad hoc. Výlučným majetkom len jedného z manželov sa stáva aj majetok, ktorý pripadne jednému z manželov rozdelením spoločného imania manželov v exekučnom konaní vedenom voči druhému manželovi na uspokojenie veriteľa.

Ustanovenie upravuje aj výlučné dlhy manželov, medzi ktoré sú zaradené dlhy týkajúce sa výlučného majetku jedného z manželov; dlhy z právnych úkonov, ktoré urobil jeden z manželov bez súhlasu druhého manžela a nešlo o obstaranie bežných vecí a mimozmluvné dlhy (zo škody alebo bezdôvodného obohatenia), za ktoré zodpovedá jeden z manželov.

K § 295
Užívanie spoločného majetku

Upravuje sa užívanie majetku patriaceho do spoločného imania manželov. Tento majetok užívajú obaja manželia spoločne, čo vyplýva z povahy spoločného imania, v rámci ktorého platí, že miera účasti manželov na právach a povinnostiach vyplývajúcich zo spoločného imania manželov počas jeho trvania nie je vyjadrená podielmi. Základnou premisou vo vzťahu k užívaniu majetku patriaceho do spoločného imanie je, že manželia spoločne uhrádzajú aj náklady spojené s jeho užívaním, udržiavaním a správou. Na užívaní majetku a súvisiacich otázkach by sa manželia mali primárne dohodnúť. Ak však nastane situácia, že k dohode nedôjde, ktorýkoľvek z manžel sa môže obrátiť na súd, aby o nezhode rozhodol.

Ustanovenie v odseku 3 reaguje na situácie, keď sa vo vzťahu medzi manželmi, prípadne medzi rozvedenými manželmi, alebo vo vzťahu k blízkej osobe žijúcej v spoločnom byte alebo dome, prejavuje fyzické alebo psychické násilie či hrozba takéhoto násilia. V takých prípadoch môže pokračovanie spoločného bývania byť pre jednu zo strán neznesiteľné a ohrozujúce. Návrh zákona preto dáva možnosť súdu, na návrh dotknutej osoby, zasiahnuť do užívacieho práva k spoločnému domu, bytu alebo inému priestoru, patriacemu do SIM. Návrh zákona zdôrazňuje právo na ochranu života a zdravia, pri rešpektovaní princípu primeranosti a individualizácie zásahov súdu v závislosti od konkrétnej situácie.

Odsek 4 reaguje na podnety z praxe, na základe ktorých je potrebné riešiť situácie, keď jeden z manželov (napr. po rozvode) bráni druhému v užívaní spoločnej veci, najčastejšie nehnuteľnosti, resp. bytu, s plným vedomím toho, že SIM bráni druhej strane (bývalému manželovi) uplatňovať si náhradu za tzv. nadužívanie podielu. Normatívne zakotvenie finančných nárokov manžela vylúčeného z užívania veci má potenciál prispieť k eliminácii sporov medzi manželmi, a tým aj k rýchlejšiemu vyporiadaniu ich majetkových nárokov po rozvode.

K § 296
Nakladanie so spoločným imaním

Upravuje sa nakladanie so spoločným imaním manželov. Cieľom ustanovenia je upraviť režim právnych úkonov, ktorými manželia disponujú so spoločným imaním, a zároveň zohľadniť praktické potreby každodenného fungovania rodiny a ochranu práv oboch manželov. Ustanovenie rešpektuje princíp solidarity a rovnosti manželov pri správe ich spoločného majetku, ako aj potrebu právnej istoty v právnych vzťahoch, ktoré vznikajú navonok voči tretím osobám. Vo vzťahu k právnym úkonom týkajúcim sa spoločného imania manželov platí princíp solidarity, bez ohľadu na to, či právny úkon urobil len jeden z manželov alebo obaja. Zákon však rozlišuje medzi bežným nakladaním s imaním patriacim do spoločného imania manželov a iným nakladaním, ktoré nespadá pod pojem bežné nakladanie. To, či ide o bežné nakladenie alebo nie sa posúdi *ad hoc.* Demonštratívne možno uviesť, že k bežnému nakladaniu budú patriť najmä nákupy bežnej spotreby, úhrady bežných výdavkov spojených s chodom domácnosť a pod. K ostatným právnym úkonom, ktoré prekračujú rámec bežného

nakladania bude patriť napr. predaj nehnuteľnosti, založenie majetku, darovanie cenného majetku a pod.

V prípade bežného nakladania sa uplatní autonómia každého z manželov konať samostatne; v prípade úkonov, ktoré prekračujú rámec bežného nakladania je potrebný výslovný súhlas oboch manželov. Ustanovenie tak chráni každého z manželov pred možnosťou jednostranného zásahu do spoločného imania, ktorý by mohol mať závažné dôsledky.

Odsek 4 rieši situácie, ak je zadováženie súhlasu druhého manžela s úkonom, ktorý presahuje rámec bežnej správy, spojené s ťažko prekonateľnou prekážkou (napr. nezvestnosť manžela) alebo odmietnutie súhlasu je v zjavnom rozpore so záujmom manželov alebo rodiny. V takom prípade možno súhlas manžela nahradiť súdnym rozhodnutím. Ustanovenie poskytuje druhému manželovi ochranný mechanizmus, ktorým môže súd výnimočne nahradiť prejav vôle chýbajúceho alebo odmietajúceho manžela, za predpokladu, že sa tým sleduje oprávnený záujem. Ide o mimoriadny zásah do princípu spoločného rozhodovania, ktorý je však opodstatnený v prípadoch, keď by pasivita alebo obštrukcia jedného z manželov mohla viesť k vážnej ujme.

K § 297
Zrušiteľnosť právneho úkonu

Ustanovenie rieši právne následky konania len jedného z manželov, resp. konania jedného z manželov bez súhlasu druhého manžela, v prípadoch, ak ide o ide o právny úkon, ktorý presahuje rámec bežnej správy, na ktorý je potrebný súhlas oboch manželov alebo ak manžel použije majetok nie nepatrnej hodnoty patriaci do SIM na podnikateľské účely pri začatí podnikania bez súhlasu druhého manžela. V oboch prípadoch ide o zavedenie osobitnej formy ochrany majetkových práv manžela.

Ak právny úkon, na ktorý sa vyžaduje súhlas druhého manžela, urobí manžel bez tohto súhlasu, alebo bez nahradenia súhlasu rozhodnutím súdu, zákon druhému manželovi poskytuje možnosť písomného jednostranného zrušenia právneho úkonu. Inštitút zrušiteľnosti právneho úkonu aj v tomto prípade nahrádza súčasnú právnu úpravu relatívnej neplatnosti právneho úkonu.

Zrušenie právneho úkonu manžela možno definovať ako jednostranný písomný prejav vôle druhého manžela, ktorým sa právny úkon urobený bez jeho zákonom vyžadovaného súhlasu zrušuje voči všetkým stranám tohto úkonu. Zrušenie právneho úkonu má spätné účinky (*ex tunc*). Na zrušený právny úkon sa hľadí akoby nikdy nebol uskutočnený.

Zrušenie právneho úkonu podľa odseku 1 nadobúda právne účinky až doručením všetkým zmluvným stranám, ktoré sa daného úkonu zúčastnili. Tým sa dosiahne zachovanie právnej istoty a spravodlivosti - manžel nemôže jednostranne zrušiť právny úkon len formálnym vyhlásením bez toho, aby sa o tom druhá zmluvná strana dozvedela.

Právo zrušiť právny úkon zanikne podľa všeobecného ustanovenia (vedomosť o zrušiteľnosti), ak ho oprávnená osoba nevykoná do šiestich mesiacov odo dňa, keď sa o dôvode zrušiteľnosti dozvedela (subjektívna lehota), najneskôr však do troch rokov od uskutočnenia právneho úkonu (objektívna lehota).

Podmienkou zrušiteľnosti právneho úkonu je, že adresát právneho úkonu vedel alebo musel vedieť, že dotknutý úkon bol urobený v rozpore s požiadavkou spoločného súhlasu oboch manželov pri nakladaní so spoločným imaním. Aj v tomto prípade sa tak poskytuje ochrana dobromyseľnosti adresáta.

Bez ohľadu na zrušiteľnosť právneho úkonu platí, že ak pri porušení ustanovení o povinnosti nakladať so spoločným imaním iba na základe súhlasu oboch manželov dôjde k zmenšeniu spoločného majetku, má v prípade vyporiadania zaniknutého SIM opomenutý manžel nárok na náhradu.

K § 298
Zmluvné imanie manželov - všeobecné ustanovenia

Upravuje sa zmluvné imanie manželov, na ktorom sa manželia môžu dohodnúť. Zmluvu môžu manželia uzatvoriť kedykoľvek počas trvania manželstva. Zmluva má výlučne účinky *ex nunc.* Zmluvný majetkový režim možno kedykoľvek počas trvania manželstva meniť. Navrhovaná právna úprava umožňuje súbežnú existenciu zákonného a zmluvného režimu usporiadania majetkových vzťahov medzi manželmi tak, že časť spoločného imania sa bude spravovať zákonným režimom a časť zmluvným režimom.

K § 299
Zmluva o spoločnom imaní manželov

Ustanovenie upravuje formu zmluvy o spoločnom imaní manželov a možnosti zmluvného usporiadania spoločného imania manželov. Zmluva musí mať buď formu notárskej zápisnice a registruje sa do notárskeho centrálneho registra zmlúv o spoločnom imaní manželov. Momentom registrácie zmluva nadobúda účinnosť; rovnako týmto momentom nadobúdajú účinnosť aj jej zmeny a zánik. Osobitný predpis upraví verejnosť časti notárskeho centrálneho registra zmlúv o SIM tak, aby bolo možné vyhľadať osoby, ktoré majú uzavretú zmluvu o spoločnom imaní manželov. Uvedená právna úprava zvýši právnu istotu a informovanosť tretích osôb ohľadom modifikácii spoločného imania manželov.

Pokiaľ ide o podobu zmluvného usporiadania vzťahov medzi manželmi, manželia môžu uzavrieť len takú zmluvu, ktorú zákon pripúšťa v tomto

ustanovení v ods. 2 a 3. Manželia sa môžu dohodnúť na rozšírení alebo zúžení zákonného spoločného imania manželov alebo si môžu vyhradiť vznik spoločného imania ku dňu zániku manželstva. Manželia si môžu osobitne upraviť aj správu ich imania.

Ochrana tretích osôb je zabezpečená prostredníctvom odseku 5, ktorý umožňuje manželom odvolávať sa na zmluvný režim voči inej osobe len vtedy, ak je tejto osobe táto zmluva známa. Ochrana tretích osôb je posilnená zriadením osobitného notárskeho centrálneho registra zmlúv o SIM, ktorý bude v časti verejný.

K § 300
Rozšírenie rozsahu zákonného spoločného imania manželov

Ustanovenie konkretizuje obsah zmluvy o rozšírení rozsahu zákonného spoločného imania manželov. Odsek 2 explicitne stanovuje, že zmluva sa môže týkať druhovo aj individuálne určeného majetku, čím sa odstraňuje nedostatok súčasnej právnej úpravy, ktorá túto situáciu nerieši a súčasná aplikačná prax umožňuje rozšírenie BSM len vo vzťahu ku konkrétnej veci. Rozsah spoločného imania manželov je podľa navrhovanej právnej úpravy možné rozšíriť formou generálnej klauzuly (napr. o všetky dary, ktoré ktorýkoľvek z manželov nadobudne počas trvania manželstva) alebo individuálnym určením (napr. len konkrétny dar, ktorý má budúci darca záujem darovať obom manželom do SIM).

K § 301
Zúženie rozsahu zákonného spoločného imania manželov

Ustanovenie konkretizuje obsah zmluvy o zúžení rozsahu spoločného imania manželov. Odsek 2 explicitne stanovuje, že zmluva sa môže týkať druhovo aj individuálne určeného majetku. Rozsah spoločného imania manželov je podľa navrhovanej právnej úpravy možné zúžiť formou generálnej klauzuly (napr. o všetky výnosy, ktoré ktorýkoľvek z manželov nadobudne počas trvania manželstva) alebo individuálnym určením (napr. len výnosy z konkrétneho majetku).

K § 302
Zmluva o správe spoločného imania manželov

Ustanovenie umožňuje, aby si manželia zmluvou upravili odchylne od zákona správu ich spoločného imania. Na základe tejto dohody bude právne úkony, bez ohľadu na to, či ide o bežnú správu alebo inú správu vykonávať len jeden z manželov v rozsahu podľa dohody.

Zákon presne vymedzuje, na ktoré právne úkony potrebuje manžel, ktorý spravuje časť alebo celé spoločné imanie, súhlas druhého manžela. Navrhovaná zmena vychádza z potreby chrániť rodinné spoločenstvo a jeho členov. Je inšpirovaná § 723 ods. 2 českého občianskeho zákonníka. Potrebný súhlas druhého manžela za situácie, že jeho zadováženie je spojené s ťažko prekonateľnou prekážkou, alebo ak je odmietnutie súhlasu v zjavnom rozpore so záujmom manželov alebo rodiny, môže nahradiť súd tak, že zohľadní, či konkrétne konanie je v záujme manželov, rodiny a domácnosti.

Manžel, ktorý túto správu vykonáva má voči druhému manželovi informačnú povinnosť. Manžel, ktorý správu nevykonáva, má právo kedykoľvek odvolať toto poverenie, pričom práva na odvolanie poverenia sa pod sankciou absolútnej neplatnosti nemožno vzdať.

Poverenie a odvolanie poverenia musia mať, rovnako ako zmluvy o modifikácii SIM, formu notárskej zápisnice a ich účinky vznikajú registráciou do notárskeho centrálneho registra zmlúv o SIM.

K § 303
Podnikanie manžela

Ustanovenie upravuje otázky týkajúce sa podnikania jedného alebo oboch manželov. Na začatie podnikania manžel nepotrebuje súhlas druhého manžela. Súhlas však potrebuje na prvé použitie majetku patriaceho do spoločného imania manželov pri začatí podnikania. Na ďalšie právne úkony súvisiace s podnikaním už súhlas druhého manžela nepotrebuje. Tým sa zachováva aktuálna právna úprava.

Získanie podnikateľského oprávnenia niektorého z manželov alebo získanie oprávnenia na inú činnosť, pri ktorej manžel zodpovedá za dlhy celým svojím majetkom (napr. notár, advokát, súdny exekútor) je dôvodom pre obligatórne zrušenie majetkového spoločenstva manželov súdov v konaní, ktoré môže začať len na návrh.

Odsek 4 predstavuje osobitnú úpravu rozdelenia príjmov z podnikateľskej činnosti vykonávanej jedným z manželov po zrušení majetkového spoločenstva manželov rozhodnutím súdu – preberá sa doterajšia právna úprava.

K § 304
Úhrada výlučných dlhov

Ustanovenie upravuje, za akých podmienok je možné z majetku patriaceho do spoločného imania manželov pri výkone rozhodnutia uspokojiť výlučný dlh len jedného z manželov, bez ohľadu na moment jeho vzniku – t. j. je bezpredmetné či dlh vznikol za trvania manželstva alebo pred uzavretím manželstva. Tento dlh sa primárne uspokojuje z výlučného majetku manžela – dlžníka. Z majetku patriaceho do spoločného imania manželov je možné tento dlh uspokojiť len pri výkone rozhodnutia a len ak výlučný majetok manžela - dlžníka nestačí na uspokojenie

pohľadávky. Výška možného uspokojenia je obmedzená výškou podielu, ktorý by manželovi pripadol, ak by spoločné imanie manželov zaniklo alebo bolo zrušené. Dlh len jedného z manželov tak nie je možné pri výkone rozhodnutia uspokojiť z celej masy majetku patriaceho do spoločného imania manželov. Nová právna úprava predstavuje spravodlivé usporiadanie vzťahov medzi veriteľmi a manželom, ktorý nie je dlžníkom.

Výnimku z pravidla prednosti uspokojovania výlučného dlhu manžela predstavujú dôvody hodné osobitného zreteľa, keďže v určitých prípadoch môže byť v súlade s oprávneným záujmom druhého (nie povinného) manžela postihnutie majetku v SIM pred postihnutím výlučného majetku povinného manžela, pôjde predovšetkým o prípady, kedy by formálne zotrvávanie na požiadavke prednosti postihovania výlučného majetku v SIM spôsobovalo značný nepomer medzi jednotlivými zásahmi do práv manželov - najmä ak výlučný majetok slúži na uspokojovanie bytových potrieb rodiny.

V záujme právnej istoty sa upravuje nevyvrátiteľná domnienka, v zmysle ktorej sa pre účely výkonu rozhodnutia predpokladá, že podiely oboch manželov sú rovnaké a tento prístup sa uplatní pri postihovaní majetku patriaceho do SIM v rámci výkonu rozhodnutia.

K § 305
Zánik spoločného imania manželov

Ustanovenie upravuje zánik a zrušenie spoločného imania manželov. Spoločné imania manželov zaniká zánikom manželstva, t. j. smrťou alebo vyhlásením jedného z manželov za mŕtveho alebo rozvodom. Osobitne aj v prípade vyhlásenia manželstva za neplatné v súlade s § 16 ods. 2 zákona o rodine. Ďalšie osobitné spôsoby zániku majetkového spoločenstva manželov upravujú osobitné zákony (napr. Trestný zákon, zákon o konkurze a reštrukturalizácii).

Tento zákon umožňuje zrušiť spoločné imanie manželov počas trvania manželstva v dvoch prípadoch. Prvý prípad je upravený v prípade existencie závažných dôvodov, ak by ďalšie trvanie odporovalo dobrým mravom a druhým prípadom je podnikanie alebo získanie oprávnenia na inú činnosť, pri ktorej manžel zodpovedá za dlhy celým svojím majetkom. Navrhovaná právna úprava v podstatnom rozsahu preberá doterajšiu právnu úpravu.

K § 306
Zrušenie spoločného imania manželov zo závažných dôvodov

Počas trvania manželstva je možné zrušiť spoločné imanie manželov v prípade uvedenom v § 335. Navrhovaná právna úprava preberá doterajšiu právnu úpravu.

K § 307

Po zániku alebo zrušení spoločného imania manželov je potrebné vykonať jeho vyporiadanie. Vyporiadanie je možné vykonať spôsobmi uvedenými v tomto zákone – dohodou, rozhodnutím súdu alebo vyporiadanie nastáva *ex lege* nastúpením právnej domnienky.

Odsek 2 explicitne upravuje, akým režimom sa spravujú spoločné práva a povinnosti manželov, resp. bývalých manželov v čase od zániku alebo zrušenia spoločného imania manželov do jeho vyporiadania.

Odsek 3 explicitne stanovuje, že vyporiadanie spoločných dlhov sa nedotýka práv tretích osôb, vyporiadanie pôsobí len medzi manželmi, tretie osoby nie sú vyporiadaním viazané.

K § 308
Dohoda o vyporiadaní spoločného imania manželov

Dohoda o vyporiadaní spoločného imania manželov je preferovaným spôsobom jeho vyporiadania, keďže umožňuje najširšie uplatnenie autonómie vôle dotknutých subjektov. Navrhovaná právna úprava reflektuje otázky, ktoré súčasná právna úprava nerieši a umožňuje jednak uzavrieť dohodu, ktorou si manželia, resp. bývalí manželia vyporiadajú aj len časť spoločného imania, a taktiež umožňuje, aby takúto dohodu bolo možné uzavrieť aj počas manželstva (napr. počas konania o rozvode manželstva) s tým, že vtedy dohoda nadobúda účinnosť dňom zániku manželstva.

Dohoda o vyporiadaní SIM, ktorú manželia uzavrú za trvania manželstva sa môže týkať len imania, ktoré manželia už majú a nemôže obsahovať všeobecné ustanovenia o generálne určenom majetku, ktorý by nadobudli v budúcnosti.

Ak si manželia vyporiadajú dohodou aj len časť spoločného imania, ohľadom nevyporiadanej môže ktorýkoľvek z manželov môže podať na súd návrh na vyporiadanie spoločného imania alebo dochádza k vyporiadaniu nastúpením právnej domnienky.

Dohoda o vyporiadaní musí mať písomnú formu, ak sa uzatvára za trvania manželstva alebo ak je predmetom vyporiadania nehnuteľnosť. Ak dohoda o vyporiadaní nemá písomnú formu, sú bývalí manželia povinní vydať si na požiadanie písomné potvrdenie o tom, ako sa vyporiadali.

Ustanovenie zároveň rieši moment nadobudnutia účinnosti dohody o vyporiadaní v súvislosti s jednotlivými skutkovými okolnosťami, za ktorých bola uzavretá.

K § 309
Vyporiadanie súdom

Vyporiadanie spoločného imania manželov súdom je možné v prípade, ak niektorý z manželov podá na súd návrh na vyporiadanie SIM v prekluzívnej lehote

troch rokov od zániku alebo zrušenia spoločného imania manželov.

K § 310
Domnienka vyporiadania

Ak spoločné imanie manželov nebolo v prekluzívnej lehote vyporiadané dohodou, alebo nebol podaný návrh na jeho vyporiadanie súdom, *ex lege* nastupuje domnienka jeho vyporiadania. Tá sa uplatní aj v prípade, aj keď len časť spoločného imania je vyporiadaná dohodou a ohľadom zostávajúcej časti nie je podaný návrh na jeho vyporiadanie súdom. Domnienka sa uplatní aj v prípade, ak sa po vyporiadaní spoločného imania manželov a po uplynutí trojročnej prekluzívnej lehoty na podanie návrhu na súd, objaví nový majetok, ktorý vyporiadaný nebol.

K § 311
Zásady vyporiadania

Ustanovenie upravuje zásady vyporiadania spoločného imania manželov, pričom v podstatnej miere vychádza zo súčasnej právnej úpravy. Východiskom pre vyporiadanie je ustanovenie odseku 1, podľa ktorého pri vyporiadaní spoločného imania manželov sa vychádza z toho, že podiely oboch manželov sú rovnaké (parita). Táto východisková hodnota však môže byť modifikovaná aplikáciou pravidiel uvedených v odseku 2; súd na uvedené okolnosti prihliadia *ex officio*, nemožno na nich neprihliadať. Aplikácia týchto pravidiel môže viesť k záveru o disparite podielov. Výpočet pravidiel v odseku 2 je nehrierarchický a demonštratívny, s ohľadom na dynamiku spoločenských vzťahov a rôzne okolnosti, ktoré môžu byť v konkrétnom prípade podstatné na posúdenie spôsobu vyporiadania SIM.

Vzhľadom na posilnenie ochrany dobromyseľného nadobúdateľa v prípade iného než bežného nakladania so spoločným imaním bez súhlasu druhého manžela, je v ods. 2 písm. b) osobitne zdôraznené právo opomenutého manžela na náhradu. Na rozdiel od zrušiteľnosti, ktorá ostáva zachovaná podľa nových podmienok, nie je toto právo limitované preklúziou a uplatňuje sa iba v prípade vyporiadania SIM. Súčasne sa tým zvyšuje ochrana opomenutého manžela pred špekulatívnym „vyprázdňovaním“ SIM a postihuje sa rôznorodé dubiózne správanie. Vytvára sa efektívny nástroj na spravodlivé vyporiadanie SIM aj pre prípady, keď zrušenie právneho úkonu nie je možné pre zmeškanie prekluzívnej lehoty, prednostnú ochranu dobromyseľného nadobúdateľa a pod., resp. je neefektívne z dôvodu zničenia veci alebo pre insolventnosť osoby, ktorá by mala vydať bezdôvodné obohatenie po zrušení právneho úkonu.

K § 312
Obnovenie spoločného imania manželov

V prípade, ak spoločné imanie manželov zaniklo za trvania manželstva, k jeho obnoveniu môže dôjsť len rozhodnutím súdu na základe návrhu jedného z manželov.

K § 313
Podstata záväzku

Nová úprava v sebe spája štyri definície, a to definíciu záväzku, dlhu, pohľadávky a plnenia. Zároveň dôsledne dbá na terminologické odlíšenie záväzku od povinnosti. Tam, kde zákon používa pojem záväzok, rozumie sa ním záväzkový právny vzťah ako taký, a nie iba jednotlivá povinnosť. V doterajšej úprave absentovala definícia dlhu, čo viedlo k nesprávnym záverom, že dlhom je iba peňažná povinnosť. Nová úprava za dlh považuje akúkoľvek povinnosť dlžníka vyplývajúcu zo záväzku, tak peňažnú aj nepeňažnú. Z toho, že pri definícii záväzku je najprv uvedená pohľadávka a až potom dlh, vyplýva, že záväzok v prvom rade uspokojuje záujem veriteľa. Odsek 2 zas definuje plnenie, ktorým je vždy určité správanie dlžníka.

K § 314
Právne dôvody vzniku záväzkov

Preberá sa pôvodné znenie § 489 Občianskeho zákonníka s určitými formulačnými odchýlkami. Právnym dôvodom vzniku záväzku je vždy určitá právna skutočnosť.

K § 315
Kauza záväzku

Modifikuje sa pôvodné znenie § 495 Občianskeho zákonníka. Z odseku 1 vyplýva, že právny úkon nie je neplatný, ak neobsahuje určenie kauzy. Aj keď kauza nemusí byť v právnom úkone vyjadrená, v prípade sporu môže dôjsť k potrebe jej preukazovania. V takej situácii bude na veriteľovi, aby jej existenciu preukázal (odsek 2). Nová právna úprava však prezumuje existenciu kauzy záväzku, z ktorého dlžník plnil aspoň sčasti. Ak veriteľ nepreukáže kauzu záväzku alebo bude vyvrátená prezumpcia jej existencie, zákon normuje fikciu, že povinnosť plniť nevznikla. Prípadné plnenie sa za takýchto okolností vracia podľa pravidiel o bezdôvodnom obohatení (odsek 3). V niektorých prípadoch veriteľ nebude povinný kauzu preukazovať, a to ani vtedy, keď dlžník namietne jej existenciu. Pôjde o záväzky z cenných papierov a záväzky, pri ktorých tak ustanovuje zákon, najmä zo zmeniek a šekov (odsek 4).

K § 316
Osobitné povinnosti strán

Pri výkone práv a plnení povinností zo záväzku sú strany povinné dbať na práva a právom chránené záujmy druhej strany, o ktorých vedeli alebo museli vedieť, avšak iba vtedy, ak to vyplýva z obsahu alebo povahy záväzku (odsek 1). Odsek 2 stanovuje všeobecnú povinnosť súčinnosti. Ide však o súčinnosť potrebnú. Veriteľ tak nie je povinný poskytovať dlžníkovi nadštandardnú súčinnosť iba preto, že si tým dlžník uľahčí plnenie svojich povinností.

K § 317
Použitie ustanovení o zmluvách

Preberá sa pôvodné znenie § 492 Občianskeho zákonníka s tým, že ustanovenia o zmluvách sa nepoužijú, ak sa to prieči povahe alebo účelu záväzkov vzniknutých z iných právnych dôvodov.

K § 318
Zmena záväzku

Preberá sa pravidlo podľa pôvodného § 493 Občianskeho zákonníka.

K § 319
Všeobecné ustanovenie

V súlade s právnou teóriou sa definuje pojem „solidárny záväzok“. Ak je spoločný záväzok solidárny na strane dlžníka, čiže viacerí dlžníci sú zo záväzku zaviazaní spoločne a nerozdielne, ide o tzv. pasívnu solidaritu (solidárny dlh). Aktívnu solidaritu (solidárnu pohľadávku) zakladá taký záväzok, z ktorého sú viacerí veritelia oprávnení spoločne a nerozdielne.

K § 320
Právny dôvod solidárneho záväzku

Na rozdiel od predchádzajúcej úpravy sa už medzi dôvody vzniku solidárneho záväzku nezaraďuje súdne rozhodnutie, keďže v súlade s právnou teóriou nemohol súd konštitutívne založiť solidaritu z hľadiska hmotného práva. Pokiaľ ide o povahu plnenia, tá mala za doterajšej úpravy význam predovšetkým v tom, že zakladala solidaritu pri nedielnych dlhoch. Aj napriek novej explicitnej úprave takýchto dlhov sa ponecháva zmienka o povahe záväzku. Najmä preto, aby sa za solidárne považovali aj dlhy a pohľadávky, ktoré vzniknú z prostriedkov nápravy pri nesplnení dlhu, ktorý sám zakladal solidaritu, za podmienky, že toto nesplnenie sa týka všetkých dlžníkov. Ak teda napr. solidárni zmluvní dlžníci nesplnia, potom za vzniknutú škodu budú rovnako zodpovedať solidárne, aj keď nesplnenie spôsobil len jeden z nich. Z dohody strán môže solidarita vyplývať výslovne, ale aj mlčky, ak z nej za pomoci výkladu právnych úkonov možno vyvodiť, že strany chceli založiť solidárny záväzok. Dohoda o solidarite môže byť uzavretá pred alebo po vzniku záväzku.

K § 321
Solidárny záväzok s odlišnými spôsobmi plnenia

V zmysle novej úpravy solidarita nie je vylúčená ani v prípade, ak sú dlžníci voči veriteľovi zaviazaní rôzne, resp. ak sa práva jednotlivých veriteľov odlišujú. Jeden solidárny dlžník tak môže byť zaviazaný s podmienkou, iný bez nej; jeden dlžník môže byť s veriteľom dohodnutý, že bude plniť v splátkach, iný zas jednorazovo, príp. s inou lehotou splatnosti a podobne.

K § 322
Podstata solidárneho dlhu

Preberá sa pôvodné znenie druhej vety § 293 Obchodného zákonníka s určitými formulačnými odchýlkami.

K § 323
Prezumpcia solidarity

Preberá sa pravidlo podľa pôvodného znenia prvej vety § 293 Obchodného zákonníka.

K § 324
Solidárne splnenie

Účinky voči ostatným dlžníkom má nielen splnenie dlhu (vrátane náhradného splnenia do notárskej úschovy), ale aj zánik záväzku započítaním a prijatím iného plnenia namiesto dlhovaného (datio in solutum). Ak teda niektorý z dlžníkov spôsobí zánik pohľadávky napr. započítaním, záväzok zaniká nielen voči tomuto dlžníkovi, ale aj voči všetkým ostatným.

K § 325
Námietky dlžníka

Dlžník nemôže proti pohľadávke použiť námietky, ktoré prislúchajú iba inému dlžníkovi. Nemôže tak napr. namietať, že iný dlžník nebol pri uzavretí zmluvy spôsobilý na právne úkony alebo že pohľadávka nie je splatná, pretože veriteľ si s iným dlžníkom dohodol odlišnú splatnosť. Dlžník je oprávnený použiť iba svoje vlastné námietky a námietky spoločné všetkým dlžníkom (napr. že zmluva je ako celok neplatná). Pokiaľ ide o započítanie, nová úprava sa netýka možnosti započítania pohľadávky iného dlžníka, keďže započítanie samo osebe nie je námietkou v pravom zmysle slova. Nemožnosť takéhoto započítania však vyplýva z iného ustanovenia, pre absenciu vzájomnosti pohľadávok. Dlžníkovi ale nič nebráni namietať, že pohľadávka veriteľa už zanikla započítaním, ktoré uskutočnil iný dlžník.

K § 326
Podiely dlžníkov

Podľa doterajšej úpravy moli byť podiely dlžníkov rôzne iba ak to vyplývalo z dohody, súdneho rozhodnutia alebo zo zákona. To bolo v niektorých situáciách nevyhovujúce a riešenie bolo možné iba prostredníctvom analógie. Nová úprava preto popri dohode používa všeobecnejší a širší pojem „okolnosti“, pod ktorými treba rozumieť nielen právny predpis, ale aj iné skutočnosti, ktoré sú v danom prípade smerodajné pre určenie veľkosti podielov.

K § 327
Znevýhodnený dlžník

Preberá sa pôvodné znenie druhej a tretej vety § 511 ods. 2 Občianskeho zákonníka s určitými formulačnými odchýlkami.

K § 328
Vyporiadanie dlžníkov

V odseku 1 sa preberá pravidlo podľa pôvodnej prvej vety § 511 ods. 3 Občianskeho zákonníka, s doplnením práva požadovať náhradu oprávnených nákladov spojených s plnením. Nová úprava zároveň ustanovuje, že regresné náhrady sa poskytujú v peniazoch. Z toho vyplýva, že aj v tých prípadoch, kde dlh spočíval v nepeňažnom plnení, bude poskytnutá peňažná náhrada. Inak by sa dlžník, ktorý dlh splnil, mohol dostať do nevýhodnej situácie. Súčasne musí ísť o náhradu oprávnenú. Ak dlžník plnil vo vyššej kvalite, ako bolo dohodnuté, náhrada mu patrí iba vo výške zodpovedajúcej dohodnutej kvalite. Iné riešenie by nezodpovedalo spravodlivému usporiadaniu vzťahov.

Odsekmi 2 a 3 sa doterajšia úprava dopĺňa o právo spoludlžníkov použiť voči dlžníkovi, ktorý dlh splnil, spoločné námietky, ktoré tento dlžník neuplatnil voči veriteľovi, hoci tak urobiť mohol (napr. že dlžník splnil veriteľovi dlh, z ktorého vyplýva nárok premlčaný voči všetkým dlžníkom). A contrario nemôžu voči nemu uplatniť spoločné námietky, ktoré dlžník v čase splnenia použiť nemohol. Pokiaľ ide o vlastné námietky spoludlžníka, je potrebné rozlišovať, či ide o námietky proti pohľadávke ako takej alebo o iné námietky. Námietky proti pohľadávke, vlastné iba niektorému zo spoludlžníkov (napr. že pri uzavretí zmluvy nebol spôsobilý na právne úkony alebo že konal v omyle) bude môcť tento spoludlžník použiť aj proti dlžníkovi, ktorý sa domáha regresnej náhrady. Iné vlastné námietky môžu ostatní dlžníci uplatniť, iba ak dlžník o nich pri vzniku záväzku vedel alebo musel vedieť, alebo na ktoré dal súhlas.

Ak dlžník nesplnil oznamovaciu povinnosť, proti jeho pohľadávke na náhrady podľa odseku 1 môže spoludlžník započítať svoju pohľadávku voči veriteľovi, ktorú by mohol uplatniť, keby si dlžník splnil oznamovaciu povinnosť. Aby však nedošlo k obohateniu veriteľa, pohľadávka spoludlžníka prejde po započítaní na dlžníka, ktorý veriteľovi plnil. Ten si následne bude môcť toto plnenie od veriteľa vymáhať. Započítanie podľa odseku 3 nie je klasickým započítaním, pretože nejde o započítanie vzájomných pohľadávok ani o spôsob zániku záväzku, keďže pohľadávka nezaniká, iba prechádza na iného dlžníka. Odseky 1 až 3 sa použijú aj vtedy, keď dlh voči veriteľovi zanikol započítaním alebo prijatím iného plnenia namiesto dlhovaného (odsek 4). Aj v takom prípade bude mať príslušný dlžník právo na regresné náhrady.

K § 329
Rozšírené účinky zabezpečenia

Nová úprava umožňuje použiť zabezpečenie poskytnuté príslušným dlžníkom v prospech veriteľa aj na uspokojenie pohľadávky na regresnú náhradu, ktorú má voči nemu dlžník, ktorý dlh splnil. Iné zabezpečenie veriteľovej pohľadávky, poskytnuté napr. iným dlžníkom alebo treťou osobou, na tento účel nemožno použiť. Ak však nebola veriteľova pohľadávka uspokojená v plnom rozsahu, jej uspokojenie z tohto zabezpečenia má z povahy veci prednosť pred uspokojením regresných pohľadávok.

K § 330
Rozvrh podielu pre nemožnosť plnenia

Na rozdiel od doterajšej úpravy sa podiel dlžníka, ktorý nemôže svoj podiel splniť, rozvrhne na ostatných nie rovným dielom (podľa hláv), ale proporčne, podľa ich podielov na dlhu. To platí aj pre prípad neschopnosti poskytnúť náhrady. Takáto úprava lepšie zodpovedá spravodlivému usporiadaniu vzťahov. Rozvrhnutie podielu platobne neschopného dlžníka však nevylučuje právo dlžníkov domáhať sa od neho vydania bezdôvodného obohatenia. Nová úprava totiž nesleduje oslobodenie dlžníka od dlhu, ale iba to, aby dôsledky jeho neschopnosti plniť znášali všetci dlžníci.

K § 331
Premlčanie nároku na náhrady

Podľa doterajšej úpravy sa regresné nároky premlčali v štandardnej (novej) premlčacej lehote. To nezodpovedalo jednak základnému účelu premlčania, ale ani predpokladom, s ktorými dlžníci vstupujú do solidárneho záväzku. Na druhej strane však dlžník, ktorý plnil, nemôže byť vystavený riziku, že jeho regresné nároky budú v čase ich vzniku už premlčané, resp. že bude mať iba neprimerane krátku lehotu na ich uplatnenie. Zavádza sa preto doplňujúca šesťmesačná lehota. Tá začína plynúť dňom, keď dlžník splnil veriteľovi dlh vo väčšom rozsahu, než zodpovedá jeho podielu.

K § 332
Omeškanie veriteľa

Omeškanie veriteľa sa vzťahuje na všetkých dlžníkov, nielen na toho, ktorý chcel splniť dlh. Inak by sa ostatní dlžníci sami mohli dostať do omeškania, pričom by nemohli docieliť zánik dlhu náhradným splnením do notárskej úschovy. Zároveň by sa tým mohol veriteľ vyhnúť povinnosti prijať plnenie od toho dlžníka, ktorý mu ho sám ponúkol.

K § 333
Spoločné ustanovenie

Nová úprava vychádza zo zásady, že skutočnosti, ktoré sa týkajú iba jedného alebo iba niektorých z dlžníkov, nemajú vplyv na vzťah veriteľa s inými dlžníkmi, resp. medzi dlžníkmi navzájom. Ak sa napr. jeden z dlžníkov dostane do omeškania alebo dlh nesplní vôbec, neznamená to automaticky, že aj ostatní dlžníci sú v omeškaní či v porušení povinnosti splniť a že sú povinní platiť úrok z omeškania a nahradiť spôsobenú škodu. Ak sa premlčí nárok veriteľa voči jednému z dlžníkov, nemá to bez ďalšieho za následok premlčanie nároku voči zvyšným dlžníkom. Obdobne ak veriteľ odpustí dlh iba jednému zo solidárnych dlžníkov, ostávajú zvyšní dlžníci zaviazaní v pôvodnom rozsahu. Ide o teoretické východisko, ktoré je typické pre naše právne prostredie a súvisiace právne poriadky (napr. § 894 rakúskeho ABGB, § 1872 ods. 2 českého občianskeho zákonníka, čl. 146 švajčiarskeho ZGB).

Či sa skutočnosti týkajú iba niektorých alebo všetkých dlžníkov, závisí od okolností prípadu. Ak napr. v zmluve bolo určenie splatnosti prenechané veriteľovi, potom sa prípadné omeškanie dlžníka, ktorého veriteľ ako jediného požiadal o splnenie, týka iba tohto dlžníka. Ak však bola v zmluve dohodnutá konkrétna splatnosť dlhu, v dôsledku nesplnenia sa v omeškaní ocitnú všetci dlžníci; a nie iba ten, ktorého následne veriteľ vyzve na plnenie.

K § 334
Podstata solidárnej pohľadávky

Nová úprava sa od doterajšej líši v tom, že neprikazuje dlžníkovi plniť tomu veriteľovi, ktorý ho o plnenie požiadal ako prvý. Ak nie je dohodnuté inak, je výlučne na dlžníkovi, ktorému veriteľovi bude plniť. Možnosť výberu veriteľa je však obmedzená odsekom 2. Žalujúci veriteľ totiž nemôže byť vystavený riziku, že dlžník splní inému veriteľovi (ktorý svoj nárok žalobou neuplatnil) a on bude znášať náklady spojené so žalobou. To neplatí, ak dlžník nemal vedomosť o podaní žaloby. Nová úprava súčasne normuje postup pri konkurencii viacerých žalujúcich veriteľov. V takom prípade je povinnosťou dlžníka plniť tomu z nich, u ktorého sa o podaní žaloby dozvedel najskôr; inak je výber na dlžníkovi.

K § 335
Solidárne splnenie

Preberá sa pravidlo podľa pôvodného znenia § 514 Občianskeho zákonníka s tým, že rovnaké účinky ako splnenie (vrátane náhradného splnenia do notárskej úschovy) má aj započítanie. Na rozdiel od pasívnej solidarity však takéto účinky nemá datio in solutum, keďže by sa tým mohla zhoršiť pozícia iných veriteľov. Z poslednej vety vyplýva, v súlade s doterajšou právnou teóriou, že splnenie dlhu v rozpore s pravidlom o prednosti žalujúceho solidárneho veriteľa nebude mať účinky splnenia voči ostatným veriteľom. Ak dlžník splní dlh inému veriteľovi než tzv. predstihovému – teda tomu, ktorý ho žaluje resp. u ktorého sa o podaní žaloby dozvedel najskôr, z pohľadu ostatných veriteľov k splneniu dlhu nedôjde.

K § 336
Námietky dlžníka

Podľa novej úpravy dlžník nemôže proti pohľadávke použiť námietky, ktoré má výlučne voči inému veriteľovi než tomu, ktorému má plniť. Dlžník tak nemôže napr. namietať, že iný veriteľ nebol pri uzavretí zmluvy spôsobilý na právne úkony alebo že pohľadávka nie je splatná, pretože iný veriteľ mu umožnil odlišnú splatnosť. Je oprávnený použiť iba námietky, ktoré má voči veriteľovi, ktorému plní, a námietky spoločné voči všetkým veriteľom (napr. že zmluva je ako celok neplatná). Nová úprava sa netýka možnosti započítania pohľadávky, ktorú má dlžník voči inému veriteľovi, keďže započítanie samo osebe nie je námietkou v pravom zmysle slova. Prípustnosť takéhoto započítania rezultuje z osobitného ustanovenia, keďže vzájomnosť pohľadávok je zachovaná, a z faktu, že dlžník môže plniť ktorémukoľvek veriteľovi.

K § 337
Podiely veriteľov

Obdobne ako pri solidárnych dlhoch, aj pri solidárnych pohľadávkach veľkosť podielu na záväzku vyplýva z dohody alebo iných okolností, napr. z právneho predpisu. Ak takýchto osobitných okolností niet, podiely sú rovnaké.

K § 338
Vyporiadanie veriteľov

Nová úprava ukladá veriteľovi, ktorý prijal plnenie (vrátane čiastočného plnenia), povinnosť notifikovať ostatných veriteľov bez zbytočného okladu; ako aj povinnosť vyporiadať sa s nimi. Zo slovného spojenia „podľa ich podielov“ však vyplýva, že ak z dohody alebo iných okolností možno vyvodiť, že plnenie patrí iba jemu (tzn. že jeho podiel na inkasovanom plnení je 100%), potom vyporiadaciu povinnosť nemá.

K § 339
Premlčanie nároku na vyporiadanie

Aj pri solidárnych pohľadávkach je osobitne upravené premlčanie nároku veriteľa na vyporiadanie voči veriteľovi, ktorý od dlžníka prijal plnenie. Nie je totiž opodstatnené, aby sa pôvodná štandardná premlčacia lehota veriteľom neprimerane predlžovala iba preto, že dlžník plnil inému veriteľovi. Na druhej strane však nemôžu byť vystavení riziku, že ich nárok na vyporiadanie bude v čase vzniku už premlčaný, resp. budú mať iba neprimerane krátku lehotu na jeho uplatnenie. Zavádza sa preto doplňujúca šesťmesačná lehota, ktorá začína plynúť od plnenia dlžníka.

K § 340
Omeškanie veriteľa

Ak jeden z veriteľov neprevezme plnenie a dostane sa do omeškania, potom sa v omeškaní ocitnú aj ostatní veritelia. Dlžník totiž plní iba jednému z nich, avšak s cieľom splniť všetkým. Preto je potrebné, aby sa v omeškaní ocitli všetci veritelia. Inak by sa do omeškania voči týmto ostatným veriteľom mohol dostať sám dlžník, čo by nezodpovedalo spravodlivému usporiadaniu vzťahov.

K § 341
Postúpenie pohľadávky

Pri postúpení pohľadávky v zmysle zásady, že úkony jedného veriteľa nemôžu škodiť iným, vstupuje postupník na miesto pôvodného veriteľa. To znamená, že postupník je povinný v prípade prijatia plnenia od dlžníka vyporiadať sa s ostatnými veriteľmi. Keďže aktívna solidarita je spravidla výsledkom určitej dôvery medzi veriteľmi, postupca ručí za splnenie uvedenej povinnosti.

K § 342
Spoločné ustanovenie

Nová úprava vychádza zo zásady, že skutočnosti, ktoré sa týkajú iba jedného alebo iba niektorých z veriteľov, nemajú vplyv na vzťah dlžníka s inými veriteľmi, resp. medzi veriteľmi navzájom. Ak sa napr. dlžník dostane do omeškania alebo dlh voči jednému z veriteľov nesplní vôbec, neznamená to automaticky, že je v omeškaní či v porušení povinnosti splniť aj voči ostatným veriteľom. Ak sa premlčí nárok iba jedného z veriteľov voči dlžníkovi, nemá to bez ďalšieho za následok premlčanie nárokov zvyšných veriteľov. Obdobne ak iba jeden z veriteľov odpustí dlžníkovi dlh, ostáva dlžník voči zvyšným veriteľom zaviazaný v pôvodnom rozsahu.

K § 343
Delené dlhy

Pôvodná právna úprava neobsahovala výslovné ustanovenia o delených dlhoch. Pri týchto dlhoch ide vždy o toľko dlhov, koľko je dlžníkov, pričom samotné dlhy sú navzájom nezávislé. Úkony či skutočnosti týkajúce sa konkrétneho dlžníka preto nemajú vplyv na dlh iného dlžníka. Zároveň žiadny z dlžníkov nemôže byť obmedzovaný iným dlžníkom. V poslednej vete je normované logické pravidlo, v zmysle ktorého sú všetky dlhy rovnaké, ak z dohody alebo iných okolností (z právneho predpisu, dedičských podielov a pod.) nevyplýva inak. Nová úprava nedefinuje deliteľné plnenie, keďže deliteľnosť môže byť v individuálnych prípadoch rôzna. Plnenie však bude zväčša deliteľné vtedy, ak môže byť (či už fakticky alebo právne) splnené aj čiastočne bez toho, aby sa tým zmenila jeho podstata alebo hodnota. Je teda potrebné vychádzať nielen z povahy predmetu plnenia, ale aj z povahy a funkcie záväzku, resp. z vôle strán.

K § 344
Delené pohľadávky

Nová úprava lepšie vystihuje podstatu delenej pohľadávky, a to predovšetkým jasným určením, že jednotlivé pohľadávky sú na sebe nezávislé. Úkony či skutočnosti týkajúce sa konkrétneho veriteľa preto nemajú vplyv na pohľadávku iného veriteľa. Žiadny z veriteľov nemôže obmedzovať iného. V poslednej vete je upravené logické pravidlo, podľa ktorého sú všetky pohľadávky rovnaké, ak z dohody alebo iných okolností (z právneho predpisu, dedičských podielov a pod.) nevyplýva inak.

K § 345
Nedielne dlhy

Pôvodná právna úprava neobsahovala výslovné ustanovenia o nedielnych dlhoch. Tie boli považované za solidárne, pričom solidarita sa vyvodzovala z povahy plnenia. Nová úprava tento nedostatok odstraňuje. Zo slovného spojenia „na toto plnenie“ vyplýva, že solidarita sa vzťahuje iba na povinnosť poskytnúť veriteľovi nedeliteľné plnenie. A contrario, ak sa plnenie stane deliteľným, solidarita zaniká a dlh sa bude považovať za delený. To, samozrejme, neplatí, ak je dlh solidárny z iných dôvodov, predovšetkým ak to bolo dohodnuté alebo ak to vyplýva z právneho predpisu. Podobne ako pri delených dlhoch, ani pri nedielnych dlhoch nová úprava nedefinuje, kedy je plnenie nedeliteľné. Pôjde v podstate o všetky prípady, v ktorých nemožno dlh považovať za delený. Nedeliteľnosť plnenia môže byť tak faktická, ako aj právna.

K § 346
Nerozlučné dlhy

Ustanovenie vychádza z pôvodného znenia § 295 Obchodného zákonníka. Či sa vyžaduje takáto spoločná činnosť, závisí predovšetkým od povahy plnenia. Môže ísť napr. o povinnosť viacerých účinkujúcich uskutočniť určité predstavenie. Pri

nerozlučnom dlhu je veriteľ oprávnený požadovať plnenie od ktoréhokoľvek zo zaviazaných dlžníkov, pričom povinnosťou dlžníkov je plniť spoločne.

K § 347
Nedielne pohľadávky

Ustanovenie vychádza z pôvodného znenia § 512 ods. 2 Občianskeho zákonníka. Vzhľadom na to, že nedielne pohľadávky sú svojou povahou podobné solidárnym, primerane sa použijú ustanovenia o solidárnych pohľadávkach (ods. 3); aplikujú sa však iba v rozsahu, v akom neodporujú podstate nedielnej pohľadávky.

K § 348
Dohoda strán

Preberá sa pôvodné znenie § 516 ods. 1 a 2 Občianskeho zákonníka s určitými formulačnými odchýlkami.

K § 349
Zabezpečenie záväzku

Preberá sa pôvodné znenie § 516 ods. 3 Občianskeho zákonníka s tým, že sa oproti predchádzajúcej úprave vzťahuje na akúkoľvek tretiu osobu, ktorá poskytla zabezpečenie záväzku, teda nielen na ručiteľa. Súhlas tejto osoby sa nevyžaduje výslovne k dohode zmluvných strán; postačuje akýkoľvek (predchádzajúci alebo následný) súhlas s dohodou ako takou. Ide o všeobecné pravidlo, popri ktorom obsahuje kódex v niektorých prípadoch aj osobitnú úpravu, napr. pri ochrane ručiteľa pred zmenou záväzku.

K § 350
Zmluva o postúpení pohľadávky

Preberá sa pôvodné znenie § 524 ods. 1 Občianskeho zákonníka, pričom zákon výslovne uvádza (v súlade s doterajšou právnou teóriou a súdnou praxou), že predmetom postúpenia môže byť aj časť pohľadávky. V záujme efektívneho presadzovania princípu neformálnosti právnych úkonov sa upúšťa od obligatórnej písomnej formy zmluvy o postúpení pohľadávky. Keďže však ide o zmenu záväzku z hľadiska jeho subjektov, forma zmluvy sa spravuje všeobecnými pravidlami o forme právneho úkonu, ktorým sa mení záväzok (forma následných právnych úkonov).

K § 351
Predmet postúpenia

Preberá sa pôvodné znenie § 524 ods. 2 Občianskeho zákonníka s tým, že zákon oproti predchádzajúcej právnej úprave výslovne zdôrazňuje prechod zabezpečenia v rámci práv spojených s pohľadávkou (v súlade s doterajšou právnou teóriou a súdnou praxou).

K § 352
Budúca pohľadávka a súbor pohľadávok

Pri postúpení budúcej pohľadávky zákon vyžaduje adekvátnu určitosť predmetu cesie, ktorá je jednak podmienkou nezameniteľnosti postupovanej budúcej pohľadávky a jednak podmienkou určitosti celého právneho úkonu. Obdobné kritériá sú vymedzené aj pre postúpenie súboru existujúcich alebo budúcich pohľadávok.

K § 353
Zákaz postúpenia

V odseku 1 sa preberá pôvodné znenie § 525 ods. 1 Občianskeho zákonníka s doplnením, že negatívna zmena obsahu pohľadávky je relevantná iba na strane dlžníka. Súhlas dlžníka legitimizuje postúpenie aj takých pohľadávok, ktoré sú inak v zmysle odseku 1 nepostupiteľné. Z rovnakého princípu vychádza napr. aj čl. III - 5:109(2) DCFR alebo čl. 11:302 PECL.

Odsek 2 vymedzuje špecifickú kategóriu pohľadávok klientov voči bankám a poisťovniam, ktoré sú postupiteľné iba so súhlasom dlžníka (banky alebo poisťovne). Ide o presah verejnoprávnej regulácie finančného trhu do súkromnoprávnych vzťahov, ktorý bezprostredne súvisí s reguláciou bankového a poistného sektora, dohľadom Národnej banky Slovenska, ochranou pred legalizáciou príjmov z trestnej činnosti a s osobitnými povinnosťami, ktorými sú tieto subjekty viazané. Typicky pôjde o pohľadávku klienta na poskytnutie úveru, na vyplatenie peňažnej sumy z účtu, na poskytnutie poistného plnenia a pod. Použité pojmy (klient, banka) je potrebné interpretovať v zmysle verejnoprávnych predpisov, predovšetkým zákona o bankách a zákona o poisťovníctve. V súlade so spoločnými ustanoveniami v závere kódexu sa za banku na účely tohto zákona považuje aj zahraničná banka a pobočka zahraničnej banky a za poisťovňu aj poisťovňa z iného členského štátu a pobočka zahraničnej poisťovne.

V odseku 3 sa na rozdiel od predchádzajúcej právnej úpravy (§ 525 ods. 2 Občianskeho zákonníka) zavádza pravidlo, že dohoda obmedzujúca alebo zakazujúca cesiu nebráni riadnemu postúpeniu pohľadávky a zakladá iba zodpovednosť postupcu za porušenie takejto dohody. Dôvodom je predovšetkým právna istota a ochrana postupníka, ako aj prevencia rôznych špekulatívnych transakcií a zmluvných klauzúl. Rovnaké pravidlo sa uplatňuje napr. aj v zmysle čl. 6:195 rekodifikovaného maďarského PTk, § 166 ods. 2 a 3 rekodifikovaného estónskeho zákona o obligáciách; z obdobných princípov vychádza aj čl. III – 5:108 DCFR, čl. 9 Dohovoru OSN o postúpení pohľadávok v medzinárodnom obchode, čl. 6 Dohovoru UNIDROIT o medzinárodnom faktoringu, § 9-401(b)

U.C.C. a s určitými výnimkami aj čl. 11:301 PECL, § 405 nemeckého BGB, § 354a ods. 1 nemeckého HGB alebo § 164 ods. 2 švajčiarskeho OR.

K § 354

Účinky postúpenia

Výslovné pravidlo o právnych účinkoch cesie odstraňuje interpretačné konflikty, ktoré sa vzťahovali na výklad pôvodného znenia § 526 Občianskeho zákonníka. Účinky postúpenia nie sú ex lege viazané na splnenie žiadnej oznamovacej povinnosti postupcu alebo postupníka. Vznik pohľadávky v prípade účinkov postúpenia budúcej pohľadávky (ods. 2) nie je viazaný na jej splatnosť, ale na reálny vznik práva veriteľa na plnenie (pohľadávka), ktoré v čase svojho vzniku spravidla ešte nie je splatné.

K § 355

Súvisiace povinnosti postupcu

V odseku 1 sa precizuje pôvodné znenie § 528 ods. 2 Občianskeho zákonníka. V záujme ochrany právneho postavenia postupníka sa v odseku 2 zavádza osobitná povinnosť postupcu vystaviť postupníkovi na jeho žiadosť písomné potvrdenie o postúpení pohľadávky, ktoré je zároveň jedným z legitimačných nástrojov postupníka, pokiaľ ide o preukázanie cesie dlžníkovi.

K § 356

Oznámenie a preukázanie postúpenia

V odseku 1 sa preberá pôvodné znenie prvej vety § 526 ods. 1 Občianskeho zákonníka.. V odseku 2 sa preberá pôvodné znenie druhej vety § 526 ods. 1 Občianskeho zákonníka, doplnené o možnosť dlžníka vyporiadať sa s veriteľom aj inak ako splnením dlhu. Tento postup však nie je prípustný, ak dlžník v čase plnenia alebo iného vyporiadania dlhu vedel o cesii, teda nekonal dobromyseľne. Za daných okolností nemôže mať plnenie postupcovi účinky splnenia dlhu; to platí aj o inom vyporiadaní sa s postupcom. Ustanovenie odseku 3 precizuje pôvodné znenie § 526 ods. 2 Občianskeho zákonníka a špecifikuje podmienky preukázania cesie dlžníkovi. V záujme ochrany dlžníka konštruuje odsek 4 pravidlo, podľa ktorého je v prípade postúpenia tej istej pohľadávky jediným veriteľom viacerým osobám voči dlžníkovi účinné to postúpenie, o ktorom sa relevantným spôsobom dozvedel najskôr (prior tempore potior iure).

K § 357

Zabezpečenie poskytnuté treťou osobou

Zavádza sa ochranné ustanovenie vo vzťahu k ručiteľovi, záložcovi a iným osobám odlišným od dlžníka, ktoré vychádza z pôvodného znenia § 307 ods. 3 Obchodného zákonníka.

K § 358

Ochrana dlžníka

Dobromyseľný dlžník je ex lege chránený účinkami splnenia dlhu aj v prípade, ak plnil neoprávnenej osobe, ktorá bola veriteľom relevantne označená za postupníka. Vyžaduje sa pritom oznámenie veriteľa dlžníkovi, alebo písomné potvrdenie veriteľa o cesii. Toto pravidlo bolo v rámci právnej teórie a súdnej praxe akceptované aj za predchádzajúcej úpravy, pričom korešponduje napr. aj s čl. III – 5:119 (2) DCFR alebo čl. 11:304 PECL. V prípade plnenia dlžníka neoprávnenej osobe s účinkami splnenia dlhu sa veriteľ môže domáhať vydania bezdôvodného obohatenia od osoby, ktorej dlžník dobromyseľne plnil ako postupcovi.

K § 359

Námietky dlžníka

V odsekoch 1 a 2 sa preberá pôvodné znenie § 529 ods. 1 a 2 Občianskeho zákonníka. V záujme spravodlivej ochrany právneho postavenia postupníka vymedzuje odsek 3 tri kategórie pohľadávok, ktoré sú vylúčené zo započítania proti postúpenej pohľadávke. Táto norma vychádza z obdobných úprav napr. v § 406 nemeckého BGB, § 169 švajčiarskeho ZGB alebo § 171 rekodifikovaného estónskeho zákona o obligáciách. Znenie odseku 4 kompletizuje pravidlá o započítaní pohľadávky dlžníka proti postúpenej pohľadávke (prirodzeným) zdôraznením, že kompenzácia po cesii je prípustná aj pokiaľ ide o pohľadávku dlžníka voči postupníkovi, s výnimkou tzv. nenotifikovanej tichej cesie.

K § 360

Zodpovednosť postupcu

Precizuje sa pôvodné znenie § 527 ods. 1 a 2 Občianskeho zákonníka, pričom zodpovednosť postupcu je v prípade odplatnej cesie limitovaná výškou prijatej odplaty s úrokom. Ak nebol pre tento prípad úrok medzi zmluvnými stranami dohodnutý, určí sa jeho sadzba podľa všeobecného ustanovenia o úroku (5% p.a.). Na bezodplatné postúpenie pohľadávky sa odsek 1 nevzťahuje. V odseku 2 je vymedzená všeobecná povinnosť postupcu vydať postupníkovi, ako novému veriteľovi, každé plnenie prijaté od dlžníka na uspokojenie postúpenej pohľadávky.

K § 361

Vymáhanie pohľadávky postupcom

Preberá sa pôvodné znenie § 530 ods. 1 a 2 Občianskeho zákonníka s tým, že po oznámení alebo preukázaní cesie dlžníkovi sa odsek 2 nepoužije a oprávnenie dlžníka započítať svoju pohľadávku sa spravuje všeobecným ustanovením o námietkach dlžníka.

K § 362
Osobitné ustanovenie o premlčaní

Pravidlo chráni právne postavenie postupcu pre prípad neplatnosti cesie, v dôsledku ktorej súd zamietne žalobu postupníka. Počas takéhoto konania totiž premlčacia lehota postupcu nespočíva a nemožno jej plynutiu zabrániť. Bez ochranného ustanovenia by malo zamietnutie žaloby nespravodlivé dôsledky, keď dlžník nemusí plniť postupníkovi z dôvodu neplatnosti cesie, a môže odmietnuť plniť postupcovi v dôsledku premlčania, ktoré medzičasom nastalo. Pri odplatnom (ne)postúpení musí postupca navyše postupníkovi vrátiť inkasovanú odplatu. Ustanovenie je odpoveďou na požiadavky praxe a legitímne posilňuje právnu istotu kontrahentov pri zmluvách o postúpení pohľadávky. To, že nárok vyplývajúci z postúpenej pohľadávky nebol postupníkovi priznaný práve z dôvodu neplatnosti zmluvy o postúpení, musí vyplývať z odôvodnenia rozsudku, ktorým bola žaloba postupníka právoplatne zamietnutá.

K § 363
Dohoda o prevzatí dlhu

V odseku 1 sa preberá pôvodné znenie § 531 ods. 1 Občianskeho zákonníka s určitými formulačnými odchýlkami. To, či veriteľ súhlas adresoval pôvodnému alebo novému (budúcemu) dlžníkovi je právne irelevantné, rozhodujúca je iba existencia riadneho súhlasu. Zákon na rozdiel od pôvodného znenia § 531 ods. 3 Občianskeho zákonníka upúšťa od obligatórnej písomnej formy. Keďže však ide o zmenu záväzku z hľadiska jeho subjektov, forma dohody o prevzatí dlhu sa spravuje všeobecnými pravidlami o forme právneho úkonu, ktorým sa mení záväzok (forma následných právnych úkonov).

V odseku 2 sa zavádza výslovné oprávnenie (možnosť) veriteľa súhlasiť s prevzatím dlhu vopred, čo právna teória pripúšťala aj za predchádzajúcej úpravy. Súhlas veriteľa nemusí byť písomný. Účinky prevzatia dlhu na základe predchádzajúceho súhlasu veriteľa sú viazané na relevantnú notifikáciu. Z obdobných princípov vychádza napr. aj čl. III – 5:203(2) DCFR, čl. 12:101(2) PECL alebo čl. 1327-1 CC.

K § 364
Obsah záväzku a jeho zabezpečenie

Preberá sa pôvodné znenie § 532 Občianskeho zákonníka s určitými formulačnými odchýlkami.

K § 365
Námietky voči veriteľovi

Preberá sa pôvodné znenie § 531 ods. 4 Občianskeho zákonníka so spresnením, že nový dlžník nemôže proti pohľadávke veriteľa započítať pohľadávku pôvodného dlžníka, pretože ide o pohľadávku iného subjektu.

K § 366
Dohoda o pristúpení k dlhu

Preberá sa pôvodné znenie prvej vety § 533 Občianskeho zákonníka s tým, že zákon upúšťa od obligatórnej písomnej formy. Keďže však ide o zmenu záväzku z hľadiska jeho subjektov, forma dohody o pristúpení k dlhu sa spravuje všeobecnými pravidlami o forme právneho úkonu, ktorým sa mení záväzok (forma následných právnych úkonov).

K § 367
Zabezpečenie poskytnuté treťou osobou

Zavádza sa nové ochranné ustanovenie vo vzťahu k tretej osobe, ktorá poskytla zabezpečenie dlhu pôvodného dlžníka a nevyjadrila súhlas s pristúpením k dlhu.

K § 368
Námietky voči veriteľovi

Preberá sa pôvodné znenie druhej vety § 533 Občianskeho zákonníka (resp. jej účel) so spresnením, že pristupujúci dlžník nemôže proti pohľadávke veriteľa započítať pohľadávku pôvodného dlžníka.

K § 369
Prevzatie plnenia

Preberá sa pôvodné znenie § 534 Občianskeho zákonníka s určitými formulačnými odchýlkami.

K § 370
Prevod zmluvy na tretiu osobu

Zavádza sa osobitný inštitút prevodu zmluvy, ktorý je európskym legislatívnym štandardom. Právna úprava vychádza z čl. III – 5:302 DCFR, čl. 12:201 PECL, § 1216 CC, čl. 6:208 a nasl. rekodifikovaného maďarského PTk a § 179 estónskeho zákona o obligáciách. Súhlas druhej zmluvnej strany môže byť adresovaný pôvodnej (odchádzajúcej) strane, novej (budúcej) strane, alebo obidvom; rozhodujúca je predovšetkým jeho samotná existencia. Zákon pre zmluvu o prevode zmluvy nevyžaduje obligatórnu písomnú formu. Keďže však ide o zmenu záväzku z hľadiska jeho subjektov, forma zmluvy o prevode zmluvy sa spravuje všeobecnými pravidlami o forme právneho úkonu, ktorým sa mení záväzok (forma následných právnych úkonov).

Rovnako ako pri prevzatí dlhu umožňuje zákon v odseku 2 vyjadrenie súhlasu vopred. Písomnú formu súhlasu zákon nevyžaduje. Účinky prevodu zmluvy nastanú v prípade vopred udeleného súhlasu až vtedy, keď druhej (vopred súhlasiacej) zmluvnej strane prevod zmluvy oznámi pôvodná

(odchádzajúca) zmluvná strana alebo preukáže nová (budúca) zmluvná strana.

K § 371 až 380
Poukážka

Spoločná dôvodová správa k piatemu oddielu: Preberá sa pôvodná právna úprava s legislatívno-technickými zmenami. Dopĺňa sa výslovná regulácia poukážky na rad a na doručiteľa. V súlade s doterajšou právnou teóriou zákon spresňuje pravidlo o premlčaní nároku poukazníka. Vypúšťa sa osobitná úprava poukážky na cenné papiere, pretože po zmene možno na tento účel použiť všeobecnú úpravu.

K § 381
Zabezpečenie záväzku - základné ustanovenia

Základné ustanovenia vyjadrujú generálne pravidlá, ktoré vychádzajú primárne z právnej teórie a aktuálneho stavu judikatúry; pričom sú aplikovateľné na všetky druhy zabezpečenia záväzkov podľa tohto dielu.

K § 382
Zánik zabezpečenia

Ustanovenie zdôrazňuje akcesoritu zabezpečenia, v súlade so závermi právnej teórie a judikatúry. Napriek zániku zabezpečeného záväzku zachováva zákon zabezpečenie v určitej forme napríklad v prípade subrogácie ručiteľa, ktorý splnil za dlžníka dlh zabezpečený aj inými zabezpečovacími prostriedkami.

K § 383
Zábezpeka

Preberá sa pravidlo podľa pôvodného znenia § 555 Občianskeho zákonníka.

K § 384
Hodnota zábezpeky

Preberá sa pravidlo podľa pôvodného znenia § 556 Občianskeho zákonníka s tým, že namiesto odhadnej ceny sa z pragmatických dôvodov vychádza z obvyklej ceny zábezpeky.

K § 385
Odplata za zabezpečenie

V súlade s princípom zmluvnej voľnosti umožňuje zákon dojednanie odplaty za poskytnutie zábezpeky treťou osobou. Dohodu môže tretia osoba uzavrieť s dlžníkom alebo veriteľom.

K § 386
Peňažná zábezpeka - všeobecné ustanovenie

Zavádza sa pragmatický inštitút peňažnej zábezpeky, ktorý zodpovedá štandardným inominátnym dohodám o tzv. peňažnej kaucii a vykazuje niektoré substanciálne prvky preddavku a závdavku. Jeho použitie je univerzálne a v praxi sa predpokladajú rôzne obsahové modifikácie v nadväznosti na dispozitívnu povahu civilnoprávnej úpravy. Jej podstatou je však peňažné plnenie vopred, ktoré má primárne zabezpečovací a sekundárne solučný charakter.

K § 387
Započítanie peňažnej zábezpeky

Použitie peňažnej zábezpeky sa spravuje dohodou zmluvných strán. Pri absencii odlišnej dohody sa suma peňažnej zábezpeky započíta proti splatnému dlhu, ktorý zabezpečuje. Ak je zabezpečený dlh nepeňažný, je započítanie neprípustné. Použitie peňažnej zábezpeky na uspokojenie nárokov z nesplnenia zabezpečeného dlhu je možné bez ohľadu na skutočnosť, či ide o peňažný alebo nepeňažný dlh.

K § 388
Nespotrebovaná peňažná zábezpeka

Ustanovenie ukladá povinnosť vrátiť nespotrebovanú zábezpeku resp. jej časť, ktorá je podmienená zánikom zabezpečeného záväzku a uplynutím príslušnej lehoty. Ak medzičasom vznikli na strane veriteľa (ďalšie) nároky z nesplnenia zabezpečeného záväzku, môže byť peňažná zábezpeka použitá na ich uspokojenie a zložiteľovi bude vrátený iba takto vzniknutý prebytok. Právna úprava peňažnej zábezpeky má všeobecný charakter a nevťahuje sa na individuálne inštitúty podľa osobitných predpisov.

K § 389
Dohoda o zmluvnej sankcii

Zavádza sa všeobecné pravidlo o možnosti zabezpečiť záväzok zmluvnou pokutou alebo inou zmluvnou sankciou na základe dohody podľa ustanovení o nesplnení a prostriedkoch nápravy (ôsmy diel).

K § 390
Zmluva o ručení

Ustanovenie vychádza z pôvodného znenia § 303 Obchodného zákonníka a § 546 Občianskeho zákonníka, pričom v súlade s právnou teóriou zdôrazňuje zmluvný (dvojstranný) charakter ručiteľského záväzku. Zákon vyžaduje zmluvu o ručení medzi veriteľom a ručiteľom, ktorá musí byť uzavretá písomne. Slovné spojenie „ak ju neuspokojí dlžník“ vyjadruje vzťah medzi hlavným (zabezpečeným) záväzkom a akcesorickým (ručiteľským) záväzkom, nie však samotnú subsidiaritu ručenia, od ktorej zákon upúšťa a zavádza medzi dlžníkom a ručiteľom pasívnu solidaritu.

K § 391
Zabezpečený záväzok

Preberá sa pôvodné znenie § 304 ods. 1 Obchodného zákonníka. Tým, že ručenie môže zabezpečovať záväzok alebo jeho časť, nie je dotknuté všeobecné ustanovenie o zabezpečení záväzkov, podľa ktorého možno zabezpečiť aj budúci záväzok alebo záväzok, ktorého vznik závisí od splnenia podmienky (pôvodné znenie § 304 ods. 2 Obchodného zákonníka).

K § 392
Rozsah ručenia

Rozsah ručenia sa primárne spravuje obsahom zmluvy o ručení. Zákon (pre prípad absencie dohody) vymedzuje generálne pravidlo, podľa ktorého sa ručenie vzťahuje na celú pohľadávku veriteľa, vrátane jej príslušenstva a osobitných nárokov z dlžníkovho nesplnenia.

K § 393
Obmedzenie ručenia

Vzhľadom na požiadavky praxe sa zavádza nové pravidlo o možnosti obmedziť ručenie z hľadiska času (doba ručenia), výšky plnenia, alebo inou podmienkou. V záujme určitosti právneho úkonu musí byť prípadná iná podmienka dostatočne zrozumiteľná a objektívne identifikovateľná najmä z hľadiska kritérií na jej splnenie.

K § 394
Čiastočné uspokojenie veriteľa

Preberá sa pôvodné znenie § 307 ods. 2 Obchodného zákonníka.

K § 395
Ručiteľský záväzok

Na rozdiel od predchádzajúcej úpravy vychádza nová koncepcia ručiteľského záväzku z preferencie pasívnej solidarity. Upúšťa sa od striktne subsidiárnej povahy ručenia, čo umožňuje efektívnejšie uplatnenie práv veriteľa, pri zachovaní adekvátnej ochrany dlžníka a ručiteľa. Z obdobných princípov vychádza napr. aj čl. IV.G.-2:105 DCFR, čl. 1944 talianskeho CCi, § 1357 rakúskeho ABGB a § 349 nemeckého HGB, čl. 496 ods. 1 švajčiarskeho ZGB alebo § 145 ods. 1 rekodifikovaného estónskeho zákona o obligáciách. Pasívna solidarita medzi dlžníkom a ručiteľom vytvára priestor pre efektívnejšie usporiadanie súvisiacich právnych vzťahov a neobmedzuje veriteľa pri uplatňovaní a vymáhaní nárokov. Zároveň sa predchádza komplikáciám, ktoré súvisia s doručovaním odlišným subjektom a preukazovaním týchto skutočností, čo viedlo k signifikantným obštrukciám v praxi. Ochrana ručiteľa pritom ostáva zachovaná na požadovanej úrovni. Vzhľadom na dispozitívnosť civilného kódexu však nemožno vylúčiť ani dohodu o subsidiárnom ručení, podľa ktorej by nebol ručiteľ veriteľovi zaviazaný solidárne s dlžníkom; naďalej by však plnením jedného z nich zanikala v rozsahu tohto plnenia povinnosť druhého plniť veriteľovi.

V odseku 2 sa s určitými formulačnými odchýlkami preberá pôvodné znenie § 307 ods. 1 Obchodného zákonníka, v zmysle ktorého nemá pluralita subjektov na strane ručiteľov za následok zmenšenie záväzku žiadneho z nich a každý z ručiteľov ručí za celý záväzok spoločne a nerozdielne s ostatnými ručiteľmi, ak z dohody s veriteľom nevyplýva niečo iné.

K § 396
Ochrana ručiteľa pred zmenou záväzku

Osobitné pravidlá o zabezpečení záväzku v prípade zmeny obsahu záväzku dohodou (resp. pri privatívnej novácii) medzi veriteľom a dlžníkom, na ktoré toto ustanovenie odkazuje, chráni ručiteľa pred zhoršením jeho právneho postavenia. Spravidla pôjde o dohodu, v dôsledku ktorej sa stane zabezpečený dlh väčším, obťažnejším alebo splatným skôr. Takáto dohoda medzi veriteľom a dlžníkom nemá voči ručiteľovi právne účinky, pokým s ňou neprejaví súhlas. Výnimkou je iba tzv. súhrnné (globálne) ručenie, ktoré má vopred povahu ručenia vzťahujúceho sa na všetky pohľadávky veriteľa voči konkrétnemu dlžníkovi [obdobne čl. IV.G.-2:102(4) DCFR].

V odseku 2 sa preberá pravidlo podľa pôvodného znenia § 548 ods. 3 Občianskeho zákonníka o neúčinnosti uznania dlhu dlžníkom voči ručiteľovi, ktorý s takýmto úkonom neprejavil súhlas. Navyše sa spresňuje, že ide (iba) o uznanie dlhu po vzniku ručenia. Rovnaké pravidlo platí aj pre dohodu o predĺžení premlčacej lehoty medzi veriteľom a dlžníkom, ktorá bola uzavretá po vzniku ručenia. Z toho a contrario vyplýva, že aj bez súhlasu ručiteľa je voči nemu účinná dohoda medzi veriteľom a dlžníkom o skrátení premlčacej lehoty, ale aj dohoda o predĺžení premlčacej lehoty, ktorá bola uzavretá pred alebo súčasne so vznikom ručenia.

K § 397
Oznamovacie povinnosti veriteľa a dlžníka

V odseku 1 sa s určitými formulačnými odchýlkami preberá pôvodné znenie § 305 Obchodného zákonníka a § 547 Občianskeho zákonníka. Keďže ručiteľ je v zásade oprávnený uplatniť voči veriteľovi všetky dlžníkove námietky, pričom za určitých okolností môže mať pre neho neuplatnenie dôvodnej námietky dlžníka negatívne právne dôsledky, zavádza sa v odseku 2 explicitné oprávnenie ručiteľa žiadať po splatnosti zabezpečenej pohľadávky od dlžníka oznámenie všetkých relevantných námietok, vrátane kompenzabilných pohľadávok dlžníka.

K § 398
Oznámenie o plnení

V záujme právnej istoty a prevencie duplicitných plnení sa zavádza nové pravidlo o vzájomnej oznamovacej povinnosti. Jej porušenie má v prípade následného duplicitného plnenia odlišné právne následky u ručiteľa (výluka subrogácie a nárok na vrátenie plnenia) a u dlžníka (zodpovednosť za škodu a nárok na vydanie bezdôvodného obohatenia od veriteľa). Za škodu navyše dlžník zodpovedá aj v prípade, ak ručiteľ duplicitne neplnil, avšak v dôsledku opomenutia notifikačnej povinnosti mu škoda preukázateľne vznikla. Vo vzťahu k dlžníkovi aj ručiteľovi je formulovaná výluka, podľa ktorej sa tieto následky neuplatnia, ak nebolo plnené dobromyseľne, resp. ak ten kto plnil vedel alebo musel vedieť, že plní duplicitne.

K § 399
Námietky ručiteľa

Preberá sa pôvodné znenie § 306 ods. 2 a 3 Obchodného zákonníka (v nadv. na pôvodné znenie § 548 ods. 2 Občianskeho zákonníka) s určitými formulačnými odchýlkami. Pravidlo o oprávnení ručiteľa uplatniť námietky dlžníka a započítať pohľadávky dlžníka voči veriteľovi je v záujme ochrany právneho postavenia ručiteľa doplnené o korektív, podľa ktorého takémuto postupu nebráni ani vzdanie sa uplatniteľných námietok dlžníkom (na škodu ručiteľa).

K § 400
Plnenie ručiteľa a prechod práv

Na rozdiel od doterajšej občianskoprávnej úpravy regresného nároku ručiteľa sa preberá modifikované znenie pôvodného § 308 Obchodného zákonníka, ktoré vychádza z princípu plnej subrogácie. V rozsahu realizovaného plnenia vstupuje ručiteľ do práv veriteľa a nadobúda aj všetky práva zo zabezpečenia záväzku a iné práva spojené s pohľadávkou. Z obdobných princípov vychádza napr. aj čl. IV.G.-2:113(1) DCFR, čl. 2306 CC, čl. 1949 talianskeho CCi, § 1358 rakúskeho ABGB, § 774 ods. 1 nemeckého BGB alebo § 1937 ods. 2 českého občianskeho zákonníka.

Účinky subrogácie nastanú bez ohľadu na prípadný zákaz prevodu dotknutých práv, ktorý bol dojednaný dlžníkom. Dispozitívna povaha civilného kódexu však umožňuje, aby bola subrogácia vo vzťahu k niektorému alebo všetkým zabezpečovacím alebo iným právam spojeným s pohľadávkou vylúčená dohodou medzi veriteľom a ručiteľom (spravidla v zmluve o ručení).

Ručiteľ, ktorý v dôsledku plnenia vstúpil do práv veriteľa (a tým aj do jeho práv zo zabezpečenia), sa môže voči ostatným spoluručiteľom domáhať plnenia iba v rozsahu, ktorý vyplýva z ustanovení o pasívnej solidarite. Ustanovenie odseku 4 ukladá veriteľovi príslušné povinnosti (v prospech ručiteľa) v súvislosti s uplatnením a vymáhaním práv, ktoré na ručiteľa prešli v dôsledku plnenia.

Ak nebol plnením ručiteľa splnený celý zabezpečený dlh, je nevyhnutné aplikovať aj osobitné ustanovenie o prednosti práv veriteľa.

K § 401
Premlčanie ručiteľových nárokov

Ak ručiteľ splnil za dlžníka dlh, z ktorého vyplýva premlčaný nárok, vstupuje do práv veriteľa bez toho, aby sa jeho právne postavenie zlepšilo (nárok je naďalej premlčaný). V opačnom prípade musí byť premlčacia lehota nároku ručiteľa voči dlžníkovi a osobám, ktoré poskytli zabezpečenie, aspoň šesťmesačná. Ide o prirodzené ochranné ustanovenie v prospech ručiteľa, ktorý sa musí domáhať reálnej kompenzácie poskytnutého plnenia. Ak je premlčacia lehota nároku po subrogácii dlhšia ako šesť mesiacov, spravuje sa premlčanie touto lehotou; inak uplynie premlčacia lehota šesť mesiacov odo dňa, keď ručiteľ plnil.

K § 402
Námietky dlžníka voči ručiteľovi

Preberá sa pôvodné znenie § 309 Obchodného zákonníka s tým, že vzhľadom na koncepciu plnej subrogácie sa dané pravidlo uplatní generálne. Oprávnenie dlžníka je však podmienené efektívnou notifikáciou vo vzťahu k ručiteľovi (ods. 2), ktorú je dlžník v záujme zachovania námietok povinný realizovať najneskôr bez zbytočného odkladu po tom, ako sa dozvedel, že veriteľ sa domáha plnenia od ručiteľa. Ak bol ručiteľ včas notifikovaný a dlžníkove námietky voči veriteľovi neuplatnil, aplikuje sa nasledujúce ustanovenie o výluke subrogácie. Pokiaľ ručiteľ plnil veriteľovi skôr než sa dlžník dozvedel o domáhaní sa plnenia veriteľom od ručiteľa, resp. skôr než od tejto vedomosti uplynula notifikačná lehota „bez zbytočného odkladu“, vystavuje sa ručiteľ reálnej hrozbe uplatnenia týchto námietok voči nemu zo strany dlžníka po subrogácii. Ak za daných okolností započíta dlžník proti pohľadávke ručiteľa svoju vlastnú pohľadávku voči pôvodnému veriteľovi, má ručiteľ v záujme spravodlivého usporiadania vzťahov nárok na vydanie bezdôvodného obohatenia voči pôvodnému veriteľovi. V odseku 4 je zdôraznené oprávnenie dlžníka uplatniť voči ručiteľovi aj vlastné námietky a pohľadávky dlžníka voči ručiteľovi.

K § 403
Vedomé neuplatnenie námietok ručiteľom

Podmienkou plnohodnotnej subrogácie na strane ručiteľa je efektívne uplatnenie všetkých námietok a kompenzabilných pohľadávok, o ktorých ručiteľ

v čase plnenia vedel alebo musel vedieť. V rozsahu takto neuplatnených námietok neprechádzajú plnením na ručiteľa veriteľove práva. Ručiteľova vedomosť o námietkach a kompenzabilných pohľadávkach vychádza predovšetkým z oznámení, ktoré mu poskytol samotný dlžník.

Z predchádzajúceho ustanovenia vyplýva, že zachovanie námietok a započítateľnosti vlastných pohľadávok dlžníka voči pôvodnému veriteľovi proti pohľadávke ručiteľa (po subrogácii) je podmienené upozornením dlžníka, ktoré musí byť urobené najneskôr bez zbytočného odkladu po tom, ako sa dlžník dozvie, že veriteľ sa domáha plnenia od ručiteľa. To z povahy veci neplatí, ak ručiteľ už splnil dlh bez toho, aby mal dlžník vedomosť o domáhaní sa plnenia veriteľom od ručiteľa. Je teda v primárnom záujme ručiteľa, aby skôr než poskytne plnenie veriteľovi upozornil dlžníka na to, že sa od neho veriteľ plnenia domáha. Podľa ustanovení o oznamovacích povinnostiach môže (nemusí) ručiteľ po splatnosti svojho dlhu navyše od dlžníka legitímne požadovať oznámenie všetkých relevantných námietok a kompenzabilných pohľadávok.

Ručiteľ plní dobromyseľne a s plnými účinkami subrogácie ak a) dlžník nemá voči veriteľovi dôvodné námietky a kompenzabilné pohľadávky, alebo b) ručiteľ nevedel a v čase plnenia veriteľovi nemusel vedieť o dôvodných námietkach alebo kompenzabilných pohľadávkach dlžníka, ktoré by mohol ručiteľ účinne voči veriteľovi uplatniť.

K § 404
Plnenie područiteľa

Nové ustanovenie predpokladá tzv. viacstupňové ručenie, teda ručenie za záväzok ručiteľa, ktoré samo osebe nebolo vylúčené ani za predchádzajúcej právnej úpravy. Účinky plnenia ručiteľa, ktorý neručí za záväzok dlžníka, spočívajú v tom, že osoba, ktorá takto plnila, nadobudne rovnaké práva, aké by v dôsledku vlastného plnenia nadobudol ten ručiteľ, za ktorého bolo ručené.

K § 405
Predčasné plnenie ručiteľa

V dôsledku subrogácie po plnení ručiteľa sa nemôže právne postavenie dlžníka zhoršiť. V záujme jeho ochrany je osobitne zdôraznené pravidlo, že pôvodná splatnosť dlhu ostáva zachovaná a ani predčasným plnením ručiteľa nevznikne dlžníkovi povinnosť plniť v prospech ručiteľa skôr, ako by bol povinný plniť pôvodnému veriteľovi. To platí aj vo vzťahu k tretím osobám, ktoré poskytli zabezpečenie dlžníkovho záväzku.

K § 406
Prednosť práv veriteľa

Čiastočné plnenie ručiteľa má za následok subrogáciu v neúplnom (čiastočnom) rozsahu. To má osobitný význam v prípade, ak na ručiteľa v dôsledku plnenia prejdú práva zo zabezpečenia, pri ktorých je rozhodujúce poradie ich vzniku, ako napr. pri záložnom práve. Nemožno konštatovať, že ručiteľ v takomto prípade nadobudol záložné právo v inom poradí, aké prináležalo pôvodnému veriteľovi. Vo vzájomnej konkurencii týchto práv má však pôvodný veriteľ vždy prednosť (pri výkone záložného práva, uspokojení zabezpečenej pohľadávky a pod.) a iba on môže mať za daných okolností postavenie prednostného záložného veriteľa.

K § 407
Niektoré ustanovenia o zániku ručenia

Preberá sa pôvodné znenie § 311 Obchodného zákonníka s určitými odchýlkami. Ustanovenie odseku 3 je novým pravidlom, ktoré nadväzuje na zákonom predpokladanú možnosť obmedzenia ručenia z hľadiska času (doba ručenia). Ak pred uplynutím dohodnutej doby ručenia nezanikne ručenie iným spôsobom, je veriteľ v záujme zachovania ručiteľského záväzku nútený domáhať sa plnenia od ručiteľa žalobou alebo návrhom na vykonanie exekúcie (napr. ak je ručiteľský záväzok spísaný vo forme tzv. exekučnej notárskej zápisnice). Príslušné konanie musí byť začaté najneskôr v posledný deň doby ručenia. Zákon súčasne vyžaduje, aby bol uplatnený nárok voči ručiteľovi splatný (uplynutiu doby ručenia pred splatnosťou ručiteľského záväzku nemožno zabrániť) a aby veriteľ v konaní riadne pokračoval, rovnako ako v prípade podmienok spočívania premlčacej lehoty.

K § 408
Odpustenie dlhu ručiteľovi

Osobitné ustanovenie sa vzťahuje na právne následky zániku nesplneného ručiteľského dlhu jeho odpustením zo strany veriteľa. Za daných okolností ostáva zachovaná povinnosť dlžníka plniť a v prípade plurality ručiteľov aj povinnosť plniť na strane tých ručiteľov, na ktorých sa dôvod zániku ručiteľského dlhu nevzťahuje. Títo ručitelia však môžu voči veriteľovi uplatniť aj námietky toho ručiteľa, ktorému veriteľ dlh odpustil alebo voči ktorému sa vzdal svojho práva z ručenia.

Zároveň a contrario platí, že odpustením dlhu dlžníkovi zaniká aj ručenie. To vyplýva z akcesorickej povahy zabezpečovacieho prostriedku, vyjadrenej vo všeobecnom ustanovení o zániku zabezpečenia. Z ustanovení zákona o iných spôsoboch zániku záväzku, týkajúcich sa odpustenia dlhu a vzdania sa práva, vyplýva, že to čo platí pre odpustenie dlhu platí rovnako aj pre vzdanie sa práva.

K § 409
Použitie ustanovení o ručení

Právna úprava zmluvného ručenia predstavuje všeobecnú subsidiárnu normatívu aj pre ručenie, ktoré vzniklo zo zákona. Osobitná úprava pre jednotlivé druhy zákonného ručenia má však vždy prednosť.

K § 410 až 425
Finančná záruka

Spoločná dôvodová správa k piatemu oddielu: V rámci právnej úpravy finančnej záruky sa preberá pôvodné znenie § 313 až 322 Obchodného zákonníka o bankovej záruke s určitými zmenami a doplneniami. Vzhľadom na požiadavky praxe sa upúšťa od bankového monopolu, pokiaľ ide o vystavenie finančnej záruky, a samotnú finančnú záruku resp. záručnú listinu môže vystaviť aj iný vystaviteľ než banka alebo pobočka zahraničnej banky. To má okrem iného za následok aj zmenu v názve inštitútu. Ak finančnú záruku vystaví banka alebo pobočka zahraničnej banky, pôjde naďalej o bankovú záruku. Pokiaľ zákon hovorí o bankovej záruke, nevzťahujú sa tieto ustanovenia na iné druhy finančnej záruky.

Oproti predchádzajúcej úprave sa zdôrazňuje význam dohody o vystavení finančnej záruky, ktorú môže s vystaviteľom uzavrieť dlžník alebo iná osoba odlišná od beneficienta. Súčasne je legislatívne podporený abstraktný charakter finančnej záruky. V záujme právnej istoty zmluvných strán a dotknutých subjektov sú osobitne upravené podmienky a následky zmeny finančnej záruky, ako aj oznamovacie povinnosti a nadväzujúce odovzdanie príslušných dokladov. Zmeny a doplnenia právnej úpravy oproti pôvodnému zneniu § 312 až 322 Obchodného zákonníka vychádzajú primárne z dokumentu Medzinárodnej obchodnej komory (ICC) – Jednotné pravidlá pre záruky vyplatiteľné na požiadanie, rev. 2010 (URDG 758).

Ustanovenia zákona o ručení sa použijú na finančnú záruku iba primerane a subsidiárne. Osobitná úprava (finančná záruka) má pred všeobecnou úpravou (ručenie) prednosť. Typickým príkladom je pravidlo o subrogácii podľa ustanovenia o plnení ručiteľa a prechode práv, ktoré sa na finančnú záruku neaplikuje, pretože z ustanovenia o práve vystaviteľa na náhradu vyplýva pre inštitút finančnej záruky tzv. následný regres, spočívajúci v povinnosti nahradiť poskytnuté plnenie vystaviteľovi.

K § 426
Zmluva o zriadení záložného práva

Preberá sa pôvodné znenie § 552 Občianskeho zákonníka s určitými formulačnými odchýlkami.

K § 427 až 433
Zabezpečovací prevod práva a zabezpečovacie postúpenie pohľadávky

Spoločná dôvodová správa k siedmemu oddielu: Preberá sa pôvodné znenie § 553 až § 554 Občianskeho zákonníka s určitými formulačnými odchýlkami.

K § 434
Zrážky zo mzdy

Preberá sa pôvodné znenie § 551 ods. 1 a 2 Občianskeho zákonníka s určitými formulačnými odchýlkami. Vzhľadom na potreby praxe sa v odseku 3 zavádza nové pravidlo o vzájomnej konkurencii viacerých dohôd o zrážkach zo mzdy, ktoré vychádza z právnej úpravy obsiahnutej v Exekučnom poriadku.

K § 435
Zrážky z iných príjmov

Iné príjmy, ktoré sú v rámci exekúcie postihnuteľné rovnako ako mzda, môžu byť taktiež predmetom dohody o zrážkach a majú z hľadiska zabezpečenia záväzku rovnaký právny režim ako mzda.

K § 436
Účinky uznania dlhu

Preberá sa pôvodné znenie § 323 ods. 1 Obchodného zákonníka. Dlžník si nemusí byť v čase uznania vedomý presnej výšky svojho dlhu (najmä pri mimozmluvných záväzkoch), čo však nebráni samotnému uznaniu. Vzhľadom na všeobecné ustanovenia o zabezpečení záväzku nemožno vylúčiť ani uznanie budúceho dlhu alebo dlhu, ktorého vznik závisí od splnenia podmienky. V takom prípade nastanú účinky uznania dlhu až vznikom samotného dlhu.

Všeobecná výnimka sa vzťahuje na spotrebiteľa, kde sa aplikuje osobitné pravidlo o zakázaných spôsoboch zabezpečenia záväzku (účinky uznania dlhu nenastanú, ak spotrebiteľ o premlčaní nároku nevedel ani nemusel vedieť).

Toto ustanovenie nevyžaduje, aby bol dlh uznaný čo do dôvodu a výšky, ak je inak splnené kritérium jeho určitosti. Ak však dlžník písomne uzná svoj dlh čo do dôvodu a výšky, aplikujú sa aj ustanovenia o premlčaní nároku v prípade uznania dlhu a podľa okolností aj ustanovenie o obnovení premlčacej lehoty.

K § 437
Platenie úroku a čiastočné plnenie

Preberá sa pôvodné znenie § 407 ods. 2 a 3 Obchodného zákonníka v nadväznosti na pôvodný § 323 ods. 2 Obchodného zákonníka. Na rozdiel od písomného uznania dlhu nemôžu účinky uznania dlhu v dôsledku platenia úroku alebo čiastočného plnenia nastať pri premlčanom nároku (odsek 3).

K § 438 až 442
Správa zabezpečenia záväzku

Navrhuje sa osobitne upraviť pragmatický inštitút správcu zabezpečenia (tzv. security agent). Tento inštitút sa využíva najmä v bankovej praxi pri syndikovaných alebo klubových úveroch, keď jedna z viacerých financujúcich bánk vystupuje ako správca zabezpečenia celého poskytnutého úveru. Z dôvodu transakčných nákladov a implementácie týchto transakcií je v praxi často žiaduce, aby zabezpečenie za syndikát, reps. klub bánk spravovala jedna banka. V súčasnosti sa na tieto transakcie využíva kombinácia existujúcich právnych inštitútov (zastúpenie, aktívna solidarita) a inominátnej zmluvnej úpravy.

V kontexte syndikovaných, resp. klubových úverov poskytovaných v značných objemoch je právna istota kľúčová pre rozvoj trhu korporátneho financovania, a tým aj pre celkový hospodársky rast a finančnú stabilitu. Navrhuje sa preto výslovná regulácia, ktorá financujúcim bankám a ich klientom zabezpečí vyššiu mieru právnej istoty.

K § 443
Povinnosť dlžníka splniť dlh

Preberá sa pôvodné znenie § 559 ods. 2 Občianskeho zákonníka s doplnením, kedy sa dlh považuje za splnený riadne a včas. Obsahom záväzku sa rozumejú práva a povinnosti strán.

K § 444
Zánik dlhu splnením

Preberá sa pôvodné znenie § 559 ods. 1 Občianskeho zákonníka.

K § 445
Plnenie pomocou inej osoby

Preberá sa pravidlo vyplývajúce z pôvodného znenia § 331 a § 332 ods. 1 Obchodného zákonníka s určitými legislatívno-technickými zmenami.

K § 446
Plnenie ponúknuté treťou osobou

V odseku 1 sa preberá doterajšia obchodnoprávna úprava s legislatívno-technickými zmenami.

V odseku 2 sa navrhuje precizovať, že ak veriteľ nie je povinný prijať plnenie od tretej osoby, dlh v zásade nezaniká. Ak však veriteľ napriek absencii povinnosti plnenie prijme, má to za následok zánik dlhu. V záujme právnej istoty dlžníka sa plnenie považuje za prijaté aj v prípade, ak ho veriteľ bez zbytočného odkladu neodmietne.

K § 447
Plnenie právne nespôsobilým dlžníkom

Dopĺňa sa úprava splnenia dlhu nespôsobilým dlžníkom. Takýto dlh sa považuje za splnený, aj keď samotný právny úkon splnenia nemožno považovať za platný. Aby však nebol takýto nespôsobilý dlžník poškodený (vzhľadom na neschopnosť uvedomiť si dôsledok svojho konania), možno od veriteľa požadovať vrátenie dlhu premlčaného alebo nesplatného.

K § 448
Plnenie neoprávnenej osobe

Účelom ustanovenia je chrániť dobromyseľného dlžníka. Ak sa však neaplikuje odsek 1 – to znamená, že neoprávnenej osobe nebolo plnené dobromyseľne alebo nebola vydaná kvitancia alebo potvrdenie veriteľa – dlh sa v zásade nepovažuje za splnený, iba žeby sa dostal k veriteľovi alebo mal z neho veriteľ inak prospech. Účelom ustanovenia je predísť zbytočným sporom o vydanie bezdôvodného obohatenia a o plnenie dlhu tam, kde síce dlžník plnil neoprávnenej osobe, ale táto osoba plnenie odovzdala veriteľovi, resp. mal veriteľ z tohto plnenia prospech.

K § 449
Plnenie právne nespôsobilému veriteľovi

Dlh plnený nespôsobilému veriteľovi sa považuje za splnený, aj keď samotný právny úkon prevzatia plnenia nemožno považovať za platný. Aby však nebol takýto nespôsobilý veriteľ poškodený (vzhľadom na neschopnosť uvedomiť si dôsledok svojho konania), dlh sa považuje za splnený, v ktorom sa plnenie dostalo oprávnenému príjemcovi (napr. zákonný zástupca, opatrovník). Ak sa toto plnenie k tejto osobe nedostalo, no veriteľ mal z neho prospech (napr. dlh spočíval v poskytnutí výkonov), tak sa dlh považuje za splnený v rozsahu tohto prospechu.

K § 450
Náhradné splnenie do notárskej úschovy

Preberá sa doterajšia úprava s legislatívno-technickými zmenami. V odseku 2 sa zdôrazňuje, že splnenie dlhu týmto spôsobom nemôže byť dlžníkovi na ujmu, pokiaľ ide o účelne vynaložené náklady. Výslovne sa preto umožňuje jednostranné započítanie pohľadávky dlžníka a tým jej vysporiadanie priamo z prostriedkov zložených v úschove.

K § 451
Vlastnosti plnenia

Ustanovenie rozlišuje, či ide o odplatný zmluvný alebo iný záväzok. Plnenie odplatného zmluvného záväzku musí byť spĺňať požiadavky podľa odsekov 1 a 2. Plnenie iného záväzku, t. j. záväzku mimozmluvného alebo záväzku síce zmluvného, no neodplatného, musí spĺňať požiadavky odseku 3.

K § 452
Zodpovednosť za vady

Preberá sa doterajšia úprava s legislatívno-technickými zmenami.

K § 453
Záruka za akosť

Preberá sa doterajšia úprava s doplnením, ako môže byť záruka poskytnutá (dohodou alebo jednostranne), ako s doplnením pravidla pre určenie záručnej doby, ak sa doba určená v zmluve, v záručnom liste a na obale líši.

K § 454
Splnenie vcelku alebo plnenie postupne

Stanovuje sa základné pravidlo, že dlžník má plniť v celku, ak nie je dohodnuté inak. Definuje sa, že postupné plnenie peňažného dlhu je plnením v splátkach.

K § 455
Čiastočné plnenie

Preberá sa doterajšia obchodnoprávna úprava s legislatívno-technickými zmenami.

K § 456
Čas splnenia určený dohodou

V odseku 1 sa preberá doterajšia úprava s uistením, že v prípadoch, kde bol stanovený čas plnenia, nie je potrebné, aby veriteľa vyzýval dlžníka na plnenie. Z odseku 2 vyplýva, že ak bol čas splatnosti dohodnutý lehotou, veriteľ je povinný prijať ponúknuté plnenie nielen na jej konci, ale počas jej plynutia.

K § 457
Splatnosť určená v prospech oboch strán

Účelom úpravy je stanoviť, že ak z okolností nevyplýva inak, splatnosť určená dohodou je určená v prospech oboch strán. V odseku 2 sa preberá doterajšia obchodnoprávna úprava s legislatívno-technickými zmenami.

K § 458
Splatnosť určená v prospech dlžníka alebo veriteľa

Preberá sa doterajšia obchodnoprávna úprava s legislatívno-technickými zmenami.

K § 459
Splatnosť prenechaná veriteľovi

Preberá sa súčasná úprava s povinnosťou splniť prvý deň po žiadosti.

Prenechanie splatnosti na veriteľa zároveň znamená, že dlžník nemôže plniť, kým ho veriteľ o to nepožiada. Účelom odseku 2 je preto predísť negatívnym dopadom na dlžníka, ktorý plniť chce, no veriteľ mu to svojím otáľaním neumožňuje. Právo veriteľa kedykoľvek požadovať od dlžníka plnenie ostáva zachované. Z povahy veci sa však pravidlo vyplývajúce z odseku 2 neuplatní pri vkladoch a účtoch, kde banka (alebo iný poskytovateľ platobných služieb) nemôže sama bez dohody s dlžníkom vyplatiť mu vklad a zostatok účtu bez ohľadu na to, či jednoročná lehota uplynula alebo nie.

K § 460
Splatnosť prenechaná dlžníkovi

Z úpravy vyplýva, že ak je určenie splatnosti prenechané dlžníkovi, môže plniť ihneď alebo aj neskôr. Otáľanie so splnením však môže mať negatívne dôsledky na veriteľa, pretože pred určením splatnosti, nemôže splnenie dlhu požadovať. Odsek 2 preto zavádza pravidlo, že márnym uplynutím jednoročnej lehoty na určenie splatnosti sa veriteľ stáva oprávneným požadovať splnenie dlhu. To zároveň znamená, že márnym uplynutím uvedenej lehoty začína veriteľovi plynúť premlčacia lehota jeho nároku. Dlžníkovo právo plniť tým nie je dotknuté, tzn. veriteľ je povinný plnenie prijať.

K § 461
Neurčená splatnosť

Úprava stanovuje pravidlo pre určenie splatnosti v prípadoch, ak strany túto otázky opomenuli riešiť, prípadne ide o mimozmluvné záväzky, ktorých splatnosť nebola po ich vzniku stranami nijako upravená. Treba však vždy zvážiť, či výkladom nemožno dospieť k záveru, že splatnosť mala určiť niektorá zo strán. Pokiaľ ide o omeškanie dlžníka, to nastáva vtedy, keď márne uplynie lehota na plnenie v zmysle druhej vety.

K § 462
Predčasné splnenie

Preberá s doterajšia úprava s upresnením, že ak sa majú dlhy plniť súčasne a jedna strana umožní druhej plniť predčasne, neznamená to, že aj ona musí plniť predčasne.

K § 463
Predčasná splatnosť pri postupnom plnení

Preberá sa doterajšia úprava (§ 565 Občianskeho zákonníka) s legislatívno-technickými zmenami. Ustanovenie neplatí pre plnenie dlhu spotrebiteľa v splátkach, kde sa použije osobitná úprava.

K § 464 až 468
Osobitné ustanovenia o splatnosti peňažných dlhov

Ustanoveniami dochádza k transpozícii čl. 3 ods. 4 a 5, čl. 4 ods. 3 až 6, čl. 5 a čl. 6 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2011/7/EÚ zo 16. februára 2011 o boji proti oneskoreným platbám v obchodných

transakciách (prepracované znenie) (Ú. v. EÚ L 48, 23.2.2011) (ďalej aj ako „smernica 2011/7/EÚ“).

V prvom rade sa preberá súčasná úprava § 365 ods. 2 a 3 Obchodného zákonníka. Tieto ustanovenia však nie sú formulované ako vymedzenie omeškania, ale ako vymedzenie splatnosti. Skutočnosť, že po uplynutí lehoty splatnosti bez riadneho splnenia nastáva omeškanie, nie je potrebné osobitne normovať, keďže to vyplýva z pojmu omeškanie a jeho použitia v úprave následkov nesplnenia. Z tohto dôvodu sa nepreberá posledná veta § 365 ods. 2 a 3 Obchodného zákonníka.

Nepreberá sa taktiež dovetok “ak zo zmluvy nevyplýva inak”, pretože všeobecná dispozitívnosť platí pre celú záväzkovú časť kódexu a je zdôraznená aj v názve ustanovenia. Kogentné limity tejto dohody v súlade so smernicou sú ustanovené v nasledovných ustanoveniach.

Ďalej sa preberá úprava § 340a a § 340b Obchodného zákonníka, ktorý v súlade so smernicou harmonizuje tzv. maximálnu lehotu splatnosti záväzku, ktorú si strany v „B2B“ vzťahoch môžu zmluvne dohodnúť, pričom zároveň definuje, kedy je možné sa od tohto základného pravidla odchýliť. Predpokladom pre osobitné odchylné dojednanie o lehote splatnosti je, že osobitne zmluvne dohodnutá lehota splatnosti dlhšia ako 60 dní nebude v hrubom nepomere k právam a povinnostiam vyplývajúcim zo záväzkového vzťahu pre veriteľa bez toho, aby pre osobitné dojednanie existoval spravodlivý dôvod.

K § 469
Povinnosť plniť súčasne

Oproti doterajšej úprave sa výslovne stanovuje, že ak si majú strany plniť z toho istého dôvodu vzniku záväzku (napr. z tej istej zmluvy), musia plniť súčasne, ak z okolností, napr. z dohody nevyplýva inak.

K § 470
Právo odoprieť plnenie

Vzhľadom na to, že dôvody odopretia plnenia vzájomného záväzku sú systematicky zaradené do hlavy o Nesplnení a prostriedkoch nápravy, na tomto mieste sa na túto úpravu len odkazuje. Právo odoprieť plnenie môže vyplývať aj z dohody alebo osobitného predpisu.

K § 471
Miesto splnenia - základné ustanovenia

Z dôvodu prehľadnosti bola doterajšia obchodnoprávna úprava prepracovaná avšak bez zásadnejších obsahových zmien.

K § 472
Dodatočná zmena miesta splnenia

Z dôvodu prehľadnosti bola doterajšia obchodnoprávna úprava prepracovaná avšak bez zásadnejších obsahových zmien.

K § 473
Úrok

Zavádza sa jednotné pravidlo o sadzbe úroku pre prípad, že dlžník je zo zmluvy alebo zo zákona povinný úrok platiť, avšak jeho sadzba nebola dojednaná ani určená právnym predpisom. Päťpercentná sadzba je vo všeobecnosti považovaná za štandardnú a konzervatívnu; pričom ustanovenie vychádza najmä z čl. 73 ods. 1 švajčiarskeho ZGB.

K § 474
Miestna mena

Upravujú sa pravidlá pre určovanie meny plnenia, ktoré sú inšpirované DCFR a PECL.

K § 475
Splnenie prostredníctvom poskytovateľa platobných služieb

V odseku 1 sa preberá doterajšia obchodnoprávna úprava s legislatívno-technickými zmenami. V záujme ochrany právnej istoty sa v odseku 2 navrhuje upraviť, že ak veriteľ dlžníkovi oznámil nesprávny účet a dlžník dobromyseľne na tento účet plnil, považuje sa dlh za splnený. Oznámenie nesprávneho účtu má teda ísť na ťarchu veriteľa. To, samozrejme, nevylučuje nároky voči majiteľovi účtu, na ktorý bolo takto plnené.

K § 476
Splnenie prostredníctvom poštovej poukážky

Preberá sa doterajšia obchodnoprávna úprava s legislatívno-technickými zmenami.

K § 477
Splnenie prostredníctvom akreditívu, zmenky alebo šeku

Účelom ustanovenia je stanoviť, že primárne má byť dlh splnený formou akreditívu, zmenky alebo šeku. Tzn. veriteľ sa nemôže domáhať splnenia dlhu inou formou. Urobiť tak môže až po tom, čo dlh nebude splnený týmto primárnym spôsobom plnenia.

K § 478
Plnenie dané na výber

Doterajšia úprava hovorila o výbere spôsobu plnenia. Pri alternatívnych záväzkoch však nejde len o spôsob, ale aj o predmet plnenia, čo nová úprava plne zohľadňuje. Z odseku 2 vyplýva, že výber nemusí byť uskutočnený len osobitným úkonom, ale môže byť urobený aj priamo splnením alebo požadovaním splnenia.

K § 479
Niektoré ustanovenia o výbere plnenia

Ak mal právo výberu veriteľa a výber neuskutoční bez zbytočného odkladu, právo natrvalo prejde na dlžníka, avšak len za podmienky, že výber je nevyhnutný na riadne a včasné plnenie. Tzn. ak by neuskutočnenie výberu viedlo k tomu, že dlžník nebude môcť splniť včas a riadne, výber môže urobiť on. Ak je však na včasné a riadne splnenie ešte dostatok času, výber ostáva na veriteľovi. Dlžník však môže v takomto prípade vyzvať veriteľa, aby urobil výber v určenej lehote. Ak tak veriteľ neurobí, právo výberu prejde na dlžníka. Úprava smeruje k ochrane dlžníka, aby vedel s dostatočným predstihom, čo má plniť.

K § 480
Zmarenie výberu

Vychádza sa z predpokladu, že ak by strana oprávnená k výberu možnosť výberu nemala, zmluvu by neuzavrela. Preto sa jej dáva právo odstúpiť od zmluvy, ak jej právo bude zmarené. Ak si však toto právo zmarila sama, od zmluvy odstúpiť nemôže.

K § 481
Priradenie plnenia pri viacerých dlhoch

Pravidlá priradenia plnenia sa stanovujú odlišne od doterajšej úpravy. Priradenie plnenia na premlčaný dlh je odôvodnené tým, že dlžník neurčil, k akému dlhu sa má plnenie priradiť. Ak chce tomuto dôsledku zabrániť, musí dlhy, ku ktorým sa má plnenie priradiť, špecifikovať.

K § 482
Priradenie plnenia k príslušenstvu a k splátke

Spresňuje sa doterajšia obchodnoprávna úprava.

K § 483
Povinnosť prijať plnenie

Účelom je stanoviť veriteľovi povinnosť prijať riadne plnenie. A contrario veriteľ nie je povinný plnenie prijať, ak nie je riadne, ako detailne upravené v hlave o Nesplnení a prostriedkoch nápravy.

K § 484
Kvitancia

V odsekoch 1 a 2 sa preberá súčasná občianskoprávna úprava (§ 569 Občianskeho zákonníka). Účelom odseku 3 je v záujme právnej istoty dlžníka obrátiť dôkazné bremeno na ťarchu veriteľa, ktorý bude musieť stanovenú domnienku vyvrátiť.

K § 485
Omeškanie veriteľa

V odseku 1 sa preberá doterajšia obchodnoprávna úprava (§ 370 OBZ) s doplnením, že veriteľ odmietne poskytnúť súčinnosť potrebnú pre splnenie dlhu. V odsekoch 2 a 3 sa spresňuje doterajšia úprava, že náhrada nákladov sa týka iba nákladov účelných. Prípadný nárok dlžníka na náhradu škody spôsobenej omeškaním veriteľa nie je dotknutý tým, že ustanovenie neobsahuje jej úpravu. V prípade vzniku škody sa totiž táto bude nahrádzať podľa ustanovení hlavy o Nesplnení a prostriedkoch nápravy. V odseku 4 sa preberá súčasná úprava § 523 Občianskeho zákonníka. V odseku 5 sa preberá súčasná úprava § 365 ods. 4 OBZ.

K § 486
Iné spôsoby zániku záväzku - všeobecné ustanovenie

Ustanovenie obsahuje demonštratívny výpočet najtypickejších spôsobov zániku nesplneného záväzku.

K § 487
Dohoda o zániku záväzku

Preberá sa pôvodné znenie § 572 ods. 2 Občianskeho zákonníka s určitými formulačnými odchýlkami. V rámci súkromnoprávnych vzťahov sa strany môžu slobodne dohodnúť na zániku záväzku podľa vlastnej (konsenzuálnej) vôle. Ide o vyjadrenie základných princípov súkromného práva. Forma dohody o zániku záväzku sa spravuje všeobecnými ustanoveniami o forme právneho úkonu, ktorým sa záväzok zrušuje (forma následných právnych úkonov).

K § 488
Privatívna novácia záväzku

Preberá sa pôvodné znenie § 570 a 571 Občianskeho zákonníka. Pokiaľ ide o vplyv privatívnej novácie na zabezpečenie záväzku, preberá sa pravidlo podľa pôvodného znenia § 572 ods. 1 Občianskeho zákonníka s tým, že sa výslovne vzťahuje na akékoľvek zabezpečenie záväzku, nielen na ručenie a záložné právo. To korešponduje aj s totožným pravidlom pre zmenu obsahu záväzku dohodou strán. Súhlas tretej osoby sa nevyžaduje výslovne k dohode zmluvných strán; postačuje akýkoľvek (predchádzajúci alebo následný) súhlas s dohodou ako takou. Ide o všeobecné pravidlo, popri ktorom obsahuje kódex v niektorých prípadoch aj osobitnú úpravu, napr. pri ochrane ručiteľa pred zmenou záväzku.

Zákon vo všeobecnosti nevyžaduje pre dohodu o privatívnej novácii záväzku obligatórnu písomnú formu. Keďže však ide o zrušenie záväzku, forma dohody sa spravuje všeobecnými pravidlami o forme právneho úkonu, ktorým sa záväzok zrušuje (forma následných právnych úkonov). Výnimkou je situácia, keď sa dohoda o privatívnej novácii týka premlčaného nároku; v takom prípade je písomná

forma dohody vždy obligatórna (pôvodný § 570 ods. 2 druhá veta Občianskeho zákonníka).

K § 489
Odpustenie dlhu

Toto ustanovenie, spolu s nasledujúcim ustanovením o vzdaní sa práva, nahrádza pôvodný § 574 Občianskeho zákonníka, ktorý bol predmetom odbornej kritiky. Odpustenie dlhu má naďalej konsenzuálny základ, avšak z pragmatického hľadiska sa zjednodušuje jeho kreovanie. Súhlas dlžníka sa prezumuje, pokiaľ dlžník neprejaví svoj nesúhlas výslovne alebo plnením dlhu bez zbytočného odkladu po tom, čo mu dôjde prejav vôle veriteľa odpustiť dlh (dlžníkovi nemožno odoprieť právo dlh splniť). Z povahy veci vyplýva, že ak dlžník s odpustením dlhu nesúhlasí, k zániku dlhu nedôjde. Pre samotné odpustenie dlhu nevyžaduje zákon obligatórnu písomnú formu. Keďže však ide o zrušenie záväzku, forma odpustenia dlhu sa spravuje všeobecnými pravidlami o forme právneho úkonu, ktorým sa záväzok zrušuje (forma následných právnych úkonov). Z hľadiska dispozitívnosti kódexu je naďalej prípustná aj výslovná dohoda o odpustení dlhu.

K § 490
Vzdanie sa práva

Toto ustanovenie, spolu s predchádzajúcim ustanovením o odpustení dlhu, nahrádza pôvodný § 574 Občianskeho zákonníka, ktorý bol predmetom odbornej kritiky. Zákon upúšťa od prekonaného a kritizovaného pravidla o nemožnosti vzdať sa práva, ktoré môže vzniknúť až v budúcnosti (pôvodný § 574 ods. 2 Občianskeho zákonníka). V súlade s druhou vetou odseku 1 sa ustanovenie o odpustení dlhu aplikuje aj na vzdanie sa práva (pozri bližšie dôvodovú správu k odpusteniu dlhu).

Vzhľadom na evidentný prienik obidvoch inštitútov je v odseku 2 vyjadrené pravidlo, podľa ktorého platí pre vzdanie sa práva to, čo podľa tohto zákona platí pre odpustenie dlhu. Ide napríklad o osobitné ustanovenia o odpustení dlhu niektorému zo solidárnych dlžníkov, o odpustení dlhu ručiteľovi, o odpustení dlhu dlžníkovi v prípade odporovania právnemu úkonu bez primeraného protiplnenia a pod.

K § 491
Započítanie - základné ustanovenia

Ustanovenie vychádza z pôvodného znenia § 580 Občianskeho zákonníka. Zákonnou podmienkou započítania je vzájomnosť pohľadávok na plnenie rovnakého druhu. Strana, ktorá jednostranne započítava svoju pohľadávku, musí byť zároveň oprávnená požadovať plnenie druhej strany. To znamená, že dlh druhej strany, ktorému zodpovedá započítavaná pohľadávka, musí byť splatný alebo musia byť splnené iné zákonné podmienky, za ktorých môže veriteľ plnenie od dlžníka požadovať (splatnosť určená v prospech veriteľa, splatnosť prenechaná veriteľovi, neurčená splatnosť). Súčasne musí byť táto strana oprávnená splniť dlh, ktorý zodpovedá pohľadávke, proti ktorej započítanie smeruje. Ak nie je vzájomná pohľadávka druhej strany splatná, musia byť splnené iné zákonné podmienky, za ktorých môže dlžník plniť predčasne (splatnosť určená v prospech dlžníka, splatnosť prenechaná dlžníkovi, neurčená splatnosť). Osobitnú výnimku obsahuje ustanovenie tohto oddielu o pohľadávkach spôsobilých na započítanie, podľa ktorého možno započítať aj nesplatnú pohľadávku, ak veriteľ na žiadosť dlžníka odložil jej splatnosť bez inej zmeny obsahu záväzku.

K § 492
Účinky započítania

Odsek 1 vychádza z pôvodného znenia § 580 Občianskeho zákonníka a nadväzuje na jednotné pravidlo, typické aj pre legislatívy okolitých štátov [rakúskeho ABGB, nemeckého BGB, českého občianskeho zákonníka, PTk, ale napr. aj § 1347 CC]. V odseku 2 sa zavádza nová právna norma, ktorú však prax akceptovala aj za predchádzajúcej úpravy. V prípade rôznej výšky započítavaných pohľadávok zanikne menšia pohľadávka v plnom rozsahu a na započítanie väčšej pohľadávky sa primerane použijú ustanovenia o priradení plnenia, t.j. započítaním zanikne prednostne príslušenstvo pohľadávky, a to najprv náklady spojené s jej uplatnením, potom úroky z omeškania a následne úroky; vo zvyšku zanikne započítaním istina pohľadávky.

K § 493
Pohľadávky spôsobilé na započítanie

V odseku 1 sa preberá pôvodné znenie prvej vety § 358 Obchodného zákonníka. Toto pravidlo má všeobecný charakter vo vzťahu k pohľadávkam, ktoré sa uplatňujú žalobou, a je potrebné ho interpretovať v spojitosti so základným ustanovením o započítaní. V odseku 2 sa preberá pôvodné znenie § 360 Obchodného zákonníka. V odseku 3 sa preberá pôvodné znenie druhej vety § 358 Obchodného zákonníka; na rozdiel od pôvodného znenia § 581 ods. 2 Občianskeho zákonníka, ktorý vylučoval započítanie premlčanej pohľadávky vo všeobecnosti.

K § 494
Započítanie proti prevedenej pohľadávke

Preberá sa pôvodné znenie § 363 Obchodného zákonníka.

K § 495
Započítanie pohľadávok v rôznych menách

Ustanovenie vychádza z pôvodného znenia § 362 Obchodného zákonníka a z čl. 13:103 PECL, pričom vymedzuje pravidlo pre započítanie peňažných pohľadávok v rôznych menách.

K § 496
Zákaz započítania

V odseku 1 je výslovne formulované nové pravidlo, ktoré však aplikačná prax akceptovala aj za predchádzajúcej úpravy, a ktoré vychádza z dispozitívnej povahy kódexu a z princípu autonómie (konsenzuálnej) vôle. V odseku 2 sa preberá pôvodné znenie prvej vety § 581 ods. 1 Občianskeho zákonníka, ktoré je z hľadiska právnych účinkov doplnené aj o pohľadávku na odčinenie nemajetkovej škody pri zásahu do osobnostných práv, ako aj o pohľadávky na odčinenie nemajetkovej škody blízkych osôb podľa osobitného ustanovenia. Proti pohľadávkam na výživné je započítanie vzájomných pohľadávok prípustné iba dohodou. Ak ide o výživné pre maloleté deti, započítanie pohľadávok nie je možné vôbec (odsek 3).

K § 497
Započítanie pohľadávok s rôznym miestom plnenia

Započítanie pohľadávok (najmä nepeňažných) môže mať prirodzene za následok to, že strana nebude plniť alebo inkasovať plnenie na pôvodne určenom mieste. Ak jej v danej súvislosti preukázateľne vzniknú náklady, ten, kto započítanie pohľadávky vykonal, je povinný ich nahradiť.

K § 498
Dohoda o započítaní pohľadávok

Preberá sa pôvodné znenie § 581 ods. 3 Občianskeho zákonníka a § 364 Obchodného zákonníka, ktoré vychádzali z dispozitívnej povahy kódexu a z princípu zmluvnej voľnosti. Zákon výslovne nepripúšťa započítanie pohľadávok (ani) dohodou napr. v prípade pohľadávok na výživné pre maloleté deti.

K § 499
Výpoveď zmluvy - základné ustanovenia

Oprávnenie vypovedať zmluvu je výslovne podmienené dohodou strán alebo ustanovením zákona. Na rozdiel od prechádzajúcej úpravy umožňuje kódex výslovne aj vypovedanie zmluvy uzavretej na dobu určitú, ak to vyplýva z dohody strán alebo zo zákona. K zániku zmluvy dochádza uplynutím výpovednej doby (nie lehoty). Pri absencii osobitného pravidla o výpovednej dobe (zákonného aj dohodnutého) sa použije trojmesačná doba.

Zákon vo všeobecnosti nevyžaduje pre výpoveď zmluvy obligatórnu písomnú formu. Keďže však ide o zrušenie záväzku, forma výpovede sa spravuje všeobecnými pravidlami o forme právneho úkonu, ktorým sa záväzok zrušuje (forma následných právnych úkonov).

Podobne ako pri odstúpení, ak má byť výpoveď následkom porušenia zmluvy, nemožno zmluvu vypovedať po preukázaní dodatočného splnenia predmetnej povinnosti.

K § 500
Vypovedanie zmluvy

V odseku 1 sa preberá pôvodné znenie § 582 ods. 1 a 2 Občianskeho zákonníka s určitými formulačnými odchýlkami. Ide o všeobecné zákonné pravidlo, ktoré pripúšťa vypovedanie zmluvy uzavretej na dobu neurčitú, pokiaľ spĺňa vymedzené kritériá. V odseku 2 sa preberá pravidlo obsiahnuté v pôvodnom § 582a Občianskeho zákonníka, ktoré sa vzťahuje na tzv. povinne zverejňované zmluvy, ak boli uzavreté na dobu neurčitú.

K § 501
Preklúzia

Vzhľadom na novú koncepciu premlčania dochádza k zmene, pokiaľ ide o právne následky plynutia času na niektoré tzv. právotvorné (kreačné) oprávnenia, vrátane práva vypovedať zmluvu z určitého dôvodu. Výkon tohto oprávnenia podlieha preklúzii. Šesťmesačná zákonná prekluzívna lehota je subjektívna a začiatok jej plynutia je viazaný na deň, keď sa oprávnená osoba dozvie o existencii dôvodu, ktorý zakladá právo zmluvu vypovedať. Táto lehota je obmedzená objektívnou trojročnou prekluzívnou lehotou, ktorá začne plynúť odo dňa samotného vzniku konkrétneho dôvodu na vypovedanie zmluvy.

Na zachovanie hmotnoprávnej prekluzívnej lehoty zákon vyžaduje, aby sa odstúpenie od zmluvy dostalo do dispozičnej sféry druhej zmluvnej strany (tzv. teória dôjdenia)

Pravidlo sa nevzťahuje na prípady, keď možno zmluvu vypovedať bez uvedenia dôvodu. Keďže ide o všeobecné ustanovenie, môže tento alebo iný zákon v osobitných prípadoch stanoviť prekluzívnu lehotu inak. Vylúčená nie je ani dohoda strán o inej dĺžke prekluzívnej lehoty; subjektívnej aj objektívnej. Z povahy veci však nemožno lehotu modifikovať po jej uplynutí. Dohoda môže byť obsiahnutá priamo v zmluve, ktorá záväzok zakladá, alebo uzavretá osobitne; a to pred alebo po vzniku konkrétneho výpovedného dôvodu, vždy však pred uplynutím zákonnej lehoty.

K § 502
Odstúpenie od zmluvy - základné ustanovenia

V ods. 1 sa preberá pôvodné znenie § 344 Obchodného zákonníka s určitými formulačnými odchýlkami. V ods. 2 sa preberá pôvodné znenie § 349 ods. 1 Obchodného zákonníka, pričom kódex na rozdiel od predchádzajúcej úpravy viaže účinky odstúpenia od zmluvy na okamih dôjdenia (tzv. teória dôjdenia), teda na okamih, keď sa odstúpenie od zmluvy dostane do dispozičnej sféry druhej strany.

Nová úprava dáva odpoveď na dlhotrvajcúcu diskusiu, či má odstúpenie od zmluvy účinky automatického obnovenia vecnoprávnej pozície, alebo vznik obligácie na spätný prevod. Návrh nespája s odstúpením účinok zrušenia zmluvy, ale nahradzuje ho zrušením záväzku. Absencia automatických vecnoprávnych účinkov odstúpenia sa zdôrazňuje tým, že odstúpenie sa nedotýka existencie zmluvy ako právneho úkonu, ale spätne ruší iba záväzok, ktorý z nej vznikol. To viac korešponduje s myšlienkou, že niektoré práva a povinnosti zo zmluvy odstúpením nezanikajú. Zrušuje sa záväzok, a to so spätnými (vyporiadacími) účinkami. Stále preto platí, že si strany musia vrátiť poskytnuté plnenia podľa ustanovení o bezdôvodnom obohatení. Postupuje sa podľa úpravy kondikcií z plnenia, pričom úprava podrobnejšie ustanovuje, kedy, za akých podmienok a v akom rozsahu si strany vrátia plnenie vrátane ich prípadných sekundárnych nárokov (vydanie plodov a úžitkov a podobne).

Tým, že odstúpenie neruší zmluvu ako právny úkon, ale iba záväzok z nej vzniknutý, odstúpenie nevyvoláva vecnoprávne účinky. To znamená, že nadobúdateľ zo zmluvy, od ktorej bolo odstúpené, automaticky nestráca nadobudnuté právo alebo vec či iný právny predmet. Tento bude po novom potrebné osobitne previesť späť na pôvodného prevodcu. To korešponduje s ustanovením z úpravy bezdôvodného obohatenia o povinnosti vydať bezdôvodné obohatenie, podľa ktorej sa povinnosť splní nielen vrátením predmetu obohatenia, ale tiež prevedením práv k tomuto predmetu. Ustanovenie viac korešponduje s modernou európskou civilistikou, a adresuje niektoré problémy, ktoré odstúpenie s účinkom zrušenia zmluvy v občianskom práve vyvolávalo. Ak išlo o synalagmatický záväzok a došlo k odstúpeniu od zmluvy, pôvodný prevodca mal vo svojej dispozícii automaticky aj vlastníctvo (vec, pohľadávku atď)., ako aj zaplatenú kúpnu cenu. To nekorešpondovalo s úpravou synalagmy a dovolilo obchádzať oprávnenia z nej plynúce a vytváralo nerovnovážny stav aj vtedy, ak sa pôvodný prevodca medzičasom dostal do konkurzu. Tento koncept tiež vhodnejšie rieši účinky odstúpenia v prípade, ak išlo o viacnásobný prevod.

Odstúpenie je navyše zmluvným oprávnením zrušiť záväzok, ktoré je buď reakciou na nesplnenie (sankčné odstúpenie), alebo na iný dohodnutý, či zákonný dôvod (nesankčné odstúpenie). Odstúpenie nie je následkom vady zmluvy a pre tento jeho charakter sa preto nejaví vhodné, aby vyvolávalo tak závažné účinky, akým je automatický návrat vecnoprávnej pozície. Retroaktívne vecnoprávne účinky môže ustanoviť len zákon (v prípade absolútnej neplatnosti alebo zákonných dôvodov zrušenia). Retroaktívne obnovenie vecnoprávnej pozície však nemôže byť v dispozícii strán, ako sú dôvody odstúpenia (podobne čl. VIII. – 2:203 DCFR).

Ak nadobúdateľ dobrovoľne neplní a zmluvne predmet neprevedie na pôvodného prevodcu, ten môže podať žalobu o uloženie povinnosti previesť tento predmet.

V ods. 3 sa preberá pôvodné znenie prvej vety § 351 ods. 1 Obchodného zákonníka.

K § 503
Práva nedotknuté odstúpením od zmluvy

V ods. 1 sa preberá pôvodné znenie druhej vety § 351 Obchodného zákonníka, ktoré je doplnené o právo na zmluvnú pokutu a právo na úrok z omeškania, čo však bolo možné vyvodiť už z predchádzajúcej úpravy. Ustanovenie ods. 2 chráni postavenie zmluvných strán po odstúpení od zmluvy z hľadiska zabezpečenia ich pohľadávok vyplývajúcich zo vzájomného vyporiadania. Toto pravidlo nedopadá na autonómne právne postavenie tretej osoby (napr. ručiteľa alebo záložcu), pokiaľ ide o rozsah záväzku a zachovanie pôvodných námietok.

K § 504
Zmarenie základného účelu zmluvy

Preberá sa pôvodné znenie § 356 a § 357 Obchodného zákonníka. Nepreberá sa druhá veta § 357 Obchodného zákonníka, keďže následky odstúpenia sú upravené samostatne.

K § 505
Preklúzia

Vzhľadom na novú úpravu premlčania dochádza k zmene, pokiaľ ide o právne následky plynutia času na niektoré tzv. právotvorné (kreačné) oprávnenia, vrátane práva odstúpiť od zmluvy z určitého dôvodu. Doterajšia prax vychádzala zo sporného záveru, že právo odstúpiť od zmluvy z určitého dôvodu sa premlčuje (napr. R 22/1995). V súlade s novou úpravou podlieha toto právo preklúzii. Šesťmesačná zákonná prekluzívna lehota je subjektívna a začiatok jej plynutia je viazaný na deň, keď sa oprávnená osoba dozvie o existencii dôvodu, ktorý zakladá právo odstúpiť od zmluvy. Táto lehota je obmedzená objektívnou trojročnou prekluzívnou lehotou, ktorá začne plynúť dňom samotného vzniku dôvodu na

odstúpenie od zmluvy. Na zachovanie hmotnoprávnej prekluzívnej lehoty zákon vyžaduje, aby sa odstúpenie od zmluvy dostalo do dispozičnej sféry druhej zmluvnej strany (tzv. teória dôjdenia).

Ustanovenie sa nevzťahuje na prípady, keď možno od zmluvy odstúpiť bez uvedenia dôvodu.

Keďže ide o všeobecné ustanovenie, môže tento alebo iný zákon v osobitných prípadoch stanoviť prekluzívnu lehotu inak. Vylúčená nie je ani dohoda strán o inej dĺžke prekluzívnej lehoty; subjektívnej aj objektívnej. Z povahy veci však nemožno lehotu modifikovať po jej uplynutí. Dohoda môže byť obsiahnutá priamo v zmluve, ktorá záväzok zakladá, alebo uzavretá osobitne; a to pred alebo po vzniku konkrétneho dôvodu na odstúpenie, vždy však pred uplynutím zákonnej lehoty.

K § 506
Odstupné

Preberá sa pôvodné znenie § 355 Obchodného zákonníka, ktoré je prispôsobené novej právnej úprave odstúpenia od zmluvy.

K § 507
Zánik záväzku uplynutím času

V odseku 1 sa nachádza všeobecné pravidlo časového obmedzenia trvania záväzkov vychádza z pôvodného znenia § 578 Občianskeho zákonníka. Odsek 2 vychádza z účelu pôvodného ustanovenia § 490 ods. 2 Občianskeho zákonníka, právne pravidlo však bolo preformulované.

K § 508
Zánik záväzku splynutím

V ods. 1 sa preberá pôvodné znenie § 584 Občianskeho zákonníka. Ustanovenie ods. 2 bráni negatívnym následkom splynutia v právnej sfére tretej osoby, vychádzajúc z čl. III - 6:201(2) DCFR.

K § 509
Strata právnej subjektivity dlžníka alebo veriteľa

Pravidlo vychádza z doterajšej úpravy obsiahnutej v Občianskom zákonníku. Podľa vzoru zahraničných kódexov a pod vplyvom kritiky odbornej verejnosti však dochádza k zmene ustanovenia pôvodného § 579 ods. 2 Občianskeho zákonníka v spornej časti za bodkočiarkou. V prípade práva na náhradu škody pri zásahu do práva na ochranu osobnosti, ako aj pri práve na náhradu za bolesť a na náhradu za sťaženie spoločenského uplatnenia, nezanikne toto právo smrťou veriteľa, ak bolo *inter vivos* uplatnené na súde a veriteľ v začatom konaní riadne pokračoval. Takéto právo sa následne, ako pohľadávka, stáva súčasťou dedičstva. V odseku 3 sa upravuje, že zánikom právnickej osoby, ktorá je dlžníkom alebo veriteľom, bez ďalšieho nedochádza k zániku práva alebo povinnosti. Toto ustanovenie je dôležité pre výkon zabezpečenia voči tretej osobe a jej majetku, ktorý je možný aj po zániku primárneho dlžníka bez právneho nástupcu.

K § 510
Dohoda o urovnaní

Preberá sa pôvodné znenie § 585 až 587 Občianskeho zákonníka s určitými formulačnými odchýlkami.

V odseku 2 na rozdiel od súčasnej úpravy nie je výslovne upravená forma, nakoľko sa aplikuje ustanovenie všeobecnej časti, podľa ktorého v prípade ustanovenej písomnej formy sa táto vyžaduje aj pre zmenu alebo zánik záväzku a v prípade založenia záväzku v písomnej forme (hoci nebola zákonom ustanovená) sa predpokladá, že rovnakú formu ustanovili aj pre zmenu a zrušenie.

K § 511
Nedostatky dohody o urovnaní

Preberá sa pôvodné znenie § 585 až 587 Občianskeho zákonníka s určitými formulačnými odchýlkami.

K § 512
Rozsah urovnania

Preberá sa pôvodné znenie § 585 až 587 Občianskeho zákonníka s určitými formulačnými odchýlkami.

K § 513
Zabezpečenie záväzku

Na rozdiel od predchádzajúcej úpravy zákon výslovne vymedzuje, že pravidlo obsiahnuté v pôvodnom znení § 572 ods. 1 a § 516 ods. 3 sa vzťahuje aj na dohodu o urovnaní. Norma a jej aktuálna modifikácia sú totožné s ustanovením o zániku záväzku dohodou v prípade tzv. privatívnej novácie; pričom z rovnakého princípu vychádza aj ustanovenie o zmene obsahu záväzku dohodou strán.

K § 514
Nesplnenie

Návrh vychádza z jednotného systému nesplnenia/porušenia a zodpovedajúcich prostriedkov nápravy, ktorý je známy z modelových noriem CISG, Princípov obchodných zmlúv UNIDROIT – UPICC, PECL, DCFR, návrhu CESL. Tento systém bol inšpiráciou aj pre reformu obligačného práva v SRN v roku 2002, v maďarskom občianskom zákonníku, estónskom zákone o obligáciách. Najnovšia reforma záväzkového práva v tomto smere bola v roku 2016 zavŕšená vo Francúzsku.

Preferencia jednotného systému nesplnenia je odôvodnená aj skutočnosťou, že relevantné smernice EÚ (predaj spotrebného tovaru, zájazdy, on-line predaj, dodanie digitálneho obsahu) vychádzajú

z jednotného režimu nesplnenia. Vzhľadom na skutočnosť, že Obchodný zákonník z roku 1991 bol v značnej miere ovplyvnený CISG, nie je tento systém neznámy ani na Slovensku, využitím diferenciácie omeškania veriteľa a dlžníka ako kategórií podstatného a nepodstatného porušenia zmluvy, je založený na podobných predpokladoch ako tento návrh.

Návrh reflektuje skutočnosť, že reforma záväzkového práva sleduje zlúčenie záväzkového práva z doterajšej obchodnoprávnej a občianskoprávnej úpravy. Jednotnosť definície nesplnenia má dva stupne uplatnenia, v prvom stupni sa jednotnosť nesplnenia prejavuje zlúčením jednotlivých skutkových podstát nesplnenia, t. j. vadné plnenie, omeškané plnenie, neposkytnutie plnenia sa spojili pod jednotný pojem, v druhom stupni sa zjednotenie prezentuje v jednotnom uplatňovaní prostriedkov nápravy pre nesplnenie. Z terminologického hľadiska komisia uprednostnila pojem nesplnenie, keďže na základe uskutočneného výskumu nebolo preukázané, žeby sa v doterajšej slovenskej právnej úprave alebo právnej praxi zažilo diferencovanie pojmov porušenie ako nedodržanie širšieho komplexu povinností v právnom vzťahu, ktoré sa viaže na legitímne očakávania spojené s existenciou zmluvy v porovnaní s nesplnením ako užším pojmom zameraným výlučne na striktné dodržania povinnosti vyplývajúcich z konkrétneho záväzku.

Nesplnenie je definované v návrhu široko, za nesplnenie sa považuje aj porušenie povinnosti brať ohľad na práva a oprávnené záujmy druhej strany (plniť povinnosti starostlivo, dobromyseľne, nespôsobiť škodu pri uplatňovaní práv a plnení povinností, dodržiavať obchodné tajomstvo, atď.). Porušenie týchto tzv. vedľajších povinností sa tiež považuje za nesplnenie a ako také môže za existencie predpokladov ďalej ustanovených aktivovať uplatňovanie prostriedkov nápravy. Predpokladom uplatňovania definície nesplnenia je vznik záväzku, čiže možno uvažovať o plnení neplnení sekundárnej povinnosti, len ak sa viaže na záväzok. Za nesplnenie sa výslovne považuje aj ubezpečenie druhej strany o skutočnosti, ktorá nie je pravdivá. Takéto nepravdivé tvrdenie poňaté do zmluvy by zrejme zakladalo nesplnenie aj bez výslovného dovetku. V záujme jednoznačnej úpravy a s ohľadom na nejasnú aplikačnú prax sa však navrhuje výslovný dovetok. Ubezpečenia o vlastnostiach prevádzanej veci budú spravidla predstavovať dojednenie o vlastnostiach tejto veci a ich nepravdivosť bude tým pádom zakladať vadu. V prípade ubezpečenia o iných skutočnostiach, za ktorých pravdivosť jedna zmluvná strana prevzala zodpovednosť, je však vhodné výslovne upraviť, že ide o nesplnenie.

K § 515
Podstatné nesplnenie

Preberá sa súčasná úprava § 345 ods. 2 Obchodného zákonníka s formulačnými zmenami bez snahy o vecnú zmenu.

K § 516
Ospravedlnené nesplnenie

V odseku 1 sa navrhuje upraviť, že prekážka, ktorá zakladá ospravedlnenie strany, musí spĺňať určité predpoklady. Pojem prekážka zahŕňa každú udalosť (prírodná katastrofa, úradné zákazy, konanie tretích strán). Strana sa nemôže odvolávať na konanie osôb, ktoré využila pri plnení záväzku ako na tretie osoby. Strana, ktorá sa dovoláva ospravedlnenia neplnenia povinnosti, je povinná preukázať existenciu predpokladov:

a) prekážka jej bráni v splnení povinnosti. Ak prekážka existovala už v čase uzavretia zmluvy, nie je vhodné postupovať podľa tohto ustanovenia, pretože je zrejmé, že by sa mali uplatniť ustanovenia o uzavretí zmluvy v omyle
b) prekážka nastala nezávisle od neplniacej strany. Je vylúčené uplatňovať dôvody, ktoré vznikli z hospodárskych pomerov neplniacej strany alebo sa vyskytli až v čase, kedy neplniaca bola strana v omeškaní. Prekážka musí byť mimo sféry vplyvu dlžníka. Riziko svojich vlastných aktivít musí znášať sám. Poruchu zariadenia, aj keď je nepredvídateľná a neodvrátiteľná, teda nemožno považovať za prekážku podľa tohto článku, a tak nie je potrebné ďalšie šetrenie, či porucha bola skutočne nepredvídateľná a jej dôsledky neodvrátiteľné. To isté platí pre konanie osôb, za ktoré je dlžník zodpovedný, a obzvlášť pre konanie osôb, ktoré poveril splnením. Dlžník sa nemôže dovolávať porušenia subdodávateľa, ibaže ho nemohol ovplyvniť, napríklad preto, že neexistoval žiadny ďalší subdodávateľ, ktorého by mohol najať; prekážka musí byť tiež mimo vplyvu subdodávateľa,
c) neprekonateľná a neodvrátiteľná. Táto požiadavka sa vzťahuje tak na prekážku samotnú ako aj na jej následky. (ak teroristický výbuch v priesmyku zamedzí jedinú cestu k miestu splnenia, tak prekážkou je nemožnosť prechodu, ale pre ospravedlnenie treba preukázať aj to, že nemožno prekonať ani následky, t. j. nemožno uskutočniť transport na miesto splnenia alternatívnou trasou alebo dopravou),
d) nepredvídateľná, t.j. nebolo možno rozumne predpokladať, že by neplniaca strana v čase vzniku záväzku alebo uzavretia zmluvy túto prekážku predvídala alebo mohla predvídať.

Ak ide iba o dočasnú prekážku, ospravedlnenie trvá iba do dobu trvania prekážky. Toto ustanovenie nie je

relevantné v prípadoch, ak dotknutá strana z dôvodu podstatného nesplnenia využila právo ukončiť záväzkovoprávny vzťah odstúpením ešte skôr než pominula prekážka alebo jej následky (účinky). Uplatňovanie tohto ustanovenia nadväzuje na § 374 Obchodného zákonníka a ide tradičný inštitút force majeure a treba ho takto vykladať.

Podľa odseku 2 ďalej nesplnenie nie je ospravedlnené, ak nastalo v čase, kedy strana už bola v omeškaní (identicky súčasná úprava § 374 Obchodného zákonníka).

Podľa odseku 3 sa v prípade pochybností predpokladá, že nesplnenie nie je ospravedlnené. Ide o ochranu veriteľa z porušeného záväzku, pričom táto prezumpcia je však vyvrátiteľná.

V odseku 4 sa navrhuje v súlade so súčasnou úpravou upraviť, že povinnosť upovedomiť druhú stranu o prekážke, ktorá ospravedlňuje nesplnenie. Porušenie povinnosti upovedomiť druhú stranu o prekážke, ktorá jej bráni v plnení a o dôsledkoch tejto prekážky, akonáhle sa o nej dozvie alebo mala dozvedieť, zakladá právo druhej strany na náhradu škody. Druhá veta sa inšpiruje III- 3:104 DCFR. Ak je prekážka trvalá, skôr či neskôr bude zakladať podstatné nesplnenie, ale nie je praktické a účelné čakať, aby a kým by dotknutá strana ukončila vzťah odstúpením, ak ide o trvale nemožné plnenie, je vhodné ustanoviť zánik záväzkovoprávneho vzťahu a odkázať na režim vyporiadania strán podľa úpravy bezdôvodného obohatenia. V praxi samozrejme môžu nastať aj iné prípady nemožnosti plnenia, ktoré nebudú zakladať ospravedlnenie strany (napr. ak nemožnosť zavinila neplniaca strana priamo svojim vedomým konaním). V týchto prípadoch bude síce vylúčené právo na splnenie podľa ustanovení tretieho oddielu, ale keďže nepôjde o prekážku, ktorá zakladá ospravedlnenie, neplniaca strana bude zodpovedať za nesplnenie a bude povinná nahradiť škodu a platiť úrok z omeškania, ak pôjde o omeškanie s plnením peňažného záväzku.

K § 517
Zodpovednosť za nesplnenie

Zodpovednosť za nesplnenie je pojem, ktorý sa v značnej miere inšpiruje estónskym obligačným zákonom a jeho účelom je zvýrazniť možnosť odchýlok od základného režimu uplatňovania prostriedkov nápravy. Všeobecne v tomto režime platí, že ak je nesplnenie povinnej strany ospravedlnené z dôvodu prekážky, niektoré prostriedky nápravy sú pre dotknutú stranu vylúčené (právo na splnenie, právo na úroky z omeškania, právo na náhradu škody). Ide prevažne o povinnosti sekundárneho sankčného charakteru (s výnimkou práva na splnenie). Najmä v zmluvnom práve sa však pravidelne vyskytnú situácie, kedy by uplatňovanie objektívnej zodpovednosti s možnosťou liberácie z dôvodu prekážky nebolo vhodným riešením. Napríklad pre účely zodpovednosti za nesplnenie darcu je spravodlivejšie ustanoviť zodpovednosť darcu len za zavinené nesplnenie, naopak niektoré legislatívne úpravy môžu výnimočne vyžadovať prísnejšie ustanovenie kritérií zodpovednosti za nesplnenie a v niektorých prípadoch dokonca úplne vylúčiť možnosť liberácie z dôvodu prekážky. Návrh zároveň zdôrazňuje prevažne dispozitívny charakter ustanovení o zodpovednosti za nesplnenie. V súlade so všeobecnou zásadou zmluvnej autonómie sú v zásade dispozitívne všetky ustanovenia systému následkov nesplnenia. Ojedinelé výnimky vyplývajú z výslovného textu zákona (napr. neplatnosť obmedzenia alebo vylúčenia nárokov z úmyselného nesplnenia), prípadne z ochrany slabšej strany (spotrebiteľské právo) alebo iných hodnotových dôvodov v zmysle čl. 2.

K § 518
Obmedzenie alebo vylúčenie zodpovednosti za nesplnenie

Okrem možnosti strán dohodnúť na prísnejších alebo menej prísnych predpokladoch zodpovednosti za nesplnenie (napr. založením zodpovednosti len za zavinené nesplnenie, vylúčením liberácie na základe prekážky, odchylným definovaním prekážky, ktorá ospravedlňuje nesplnenie, ak napr. strane na seba prevezme riziko zmeny okolností bez ohľadu na faktor predvídateľnosti), strany sa môžu vopred dohodnúť aj na celkovom vylúčení alebo obmedzení zodpovednosti za nesplnenie. Explicitne sa upravuje len možnosť takejto dohody vopred, t. j. pred vznikom zodpovednosti za nesplnenie, či už pri vzniku záväzku alebo počas jeho trvania pred splatnosťou. V čase, keď už zodpovednosť vznikne, nič stranám nebráni dohodnúť sa, že prostriedky nápravy sa neuplatnia, alebo dotknutá strana sa jednostranne rozhodne ich neuplatniť. Návrh k dohodám o vylúčení alebo obmedzení zodpovednosti zaraďuje aj tradičné ustanovenia o prenechaní veci ako stojí a leží, keďže sa v súčasnej praxi osvedčilo, pričom jeho uplatňovanie nie je nutné obmedzovať na veci prenechané úhrnom, ale slobodná vôľa strán im umožňuje takto sa dohodnúť bez ohľadu na predmet záväzkovoprávneho vzťahu. Systematické zaradenie medzi dohody, ktorými sa vylučuje zodpovednosť je odôvodnené skutočnosťou, že dotknutej strane nebudú patriť prostriedky nápravy závislé od zodpovednosti strany za nesplnenie vo forme vadného plnenia, t. j. právo na splnenie, ktoré v sebe zahŕňa právo na nápravu vadného nepeňažného plnenia a právo na náhradu škody z dôvodu vadného plnenia si dotknutá strana nebude môcť úspešne uplatniť. Všetky dohody, ktoré limitujú zodpovednosť za nesplnenie, môžu výrazným spôsobom ohroziť postavenie dotknutej strany. Vzhľadom na imanentné

riziko týchto dohôd, návrh umožňuje dotknutej strane uplatniť neplatnosť takejto dohody zo zákonom ustanovených dôvodov podľa vzoru § 106 estónskeho obligačného zákona. Odsek 3 tohto ustanovenia má kogentnú povahu.

K § 519
Prostriedky nápravy nesplnenia

V ustanovení sú vymenované jednotlivé prostriedky nápravy pre nesplnenie, všeobecné predpoklady ich využitia a ich vzájomný vzťah. Osobitné predpoklady využitia jednotlivých prostriedkov nápravy ustanovujú osobitné oddiely.

Využitie pojmu prostriedok nápravy v slovenskom právnom prostredí sa prvýkrát vyskytlo v slovenskom preklade PECL.[19] Odvtedy sa tento pojem už v slovenskom právnom jazyku vyskytuje, o čom svedčí aj preklad pojmu „remedies“ v návrhu nariadenia o spoločnom európskom kúpnom práve .[20]

Pre využitie prostriedkov nápravy platia určité základné pravidlá:

1. prostriedky nápravy sa využívajú, ak dôjde k nesplneniu (výnimka, možnosť odstúpiť pod zmluvy – očakávané nesplnenie),
2. využiť možno tie prostriedky nápravy, ktoré nie sú nezlučiteľné.

Nezlučiteľnosť buď vyplynie z povahy veci (nemožno zároveň trvať na splnení a odstúpiť od zmluvy) alebo je výslovne ustanovená (nemožno požadovať náhradu škody vo výške v ktorej je krytá úrokmi z omeškania). Ak sú prostriedky nápravy nezlučiteľné, dotknutá strana si v niektorých prípadoch môže vybrať medzi viacerými dostupnými prostriedkami nápravy. V niektorých prípadoch je už táto voľba konečná a nemožno ju meniť (napr. ak strana prevezme plnenie, ktoré nezodpovedá zmluve, je vadné a strana z toho dôvodu uplatnila právo na zľavu z ceny, nemôže požadovať aj náhradu škody za pokles hodnoty plnenia; právo na náhradu inej škody tým nie je dotknuté). Ak strana najprv uplatňuje právo na splnenie a neskôr sa dozvie, že povinná strana nesplní ani v dodatočnej lehote, strana môže zmeniť prostriedok nápravy a uplatniť právo odstúpiť od zmluvy.

Strane nepatrí prostriedok nápravy v rozsahu, v akom svojím vlastným konaním spôsobila nesplnenie druhej strany, napr. ak omeškanie dlžníka je spôsobené nedostatkom súčinnosti veriteľa, bolo by v rozpore s dobrými mravmi a slušnosťou (a tiež komentovaným ustanovením) požadovať náhradu škodu spôsobenú z tohto dôvodu).

Právo odoprieť plnenie, odstúpiť od zmluvy alebo požadovať zľavu z ceny je nezávislé od zodpovednosti strany za nesplnenie. Takisto je od zodpovednosti nezávislé aj právo zmluvu vypovedať, ak je konštruované ako následok nesplnenia. Ostatné prostriedky nápravy sú dostupné, len ak strana za nesplnenie zodpovedá.

V porovnaní s doterajším režimom aj úroky z omeškania možno požadovať len v prípade ak strana za nesplnenie zodpovedá. Tento režim uplatňuje aj smernica 2011/7/EÚ (článok 3 bod 1 písm. b). Nie je dôvod, aby náhrada škody a úrok z omeškania mali v tomto smere odchylne nastavené predpoklady zodpovednosti. Pre účely peňažnej pohľadávky bude možnosť vylúčenia zodpovednosti neplniacej strany z dôvodu prekážky v porovnaní s nepeňažnými pohľadávkami veľmi zriedkavo uplatniteľná.

Návrh explicitne neupravuje režim dohodnutých následkov nesplnenia nad rámec výpočtu prostriedkov nápravy uvedeného v odseku 1 tohto ustanovenia. Vychádza sa z predpokladu, že strany si dohodnú predpoklady využitia zmluvných prostriedkov nápravy a prípadnú možnosť naviazať ich využitie na inštitút zodpovednosti za nesplnenie. Ak si strany nedohodnú predpoklady využitia zmluvných prostriedkov nápravy, použijú sa na ne všeobecné ustanovenia tohto oddielu.

K § 520
Prechod nebezpečenstva škody na veci

Navrhované ustanovenie je založené na článku 8:103 PECL. Z toho dôvodu možno odkázať na PECL z hľadiska spôsobu výkladu tohto ustanovenia.

K § 521
Dodatočná lehota na splnenie

Predmetné ustanovenie sa môže uplatniť tak v prípade podstatného ako aj nepodstatného nesplnenia. Ak pôjde o podstatné nesplnenie, dotknutá strana sa napriek tomu môže rozhodnúť trvať na splnení a poskytnúť lehotu na splnenie.

Ak dotknutá strana oznámi neplniacej strane, že na splnení trvá, alebo ak nevyužije včas právo odstúpiť od zmluvy podľa odseku 1, je oprávnená odstúpiť od zmluvy len spôsobom ustanoveným pre nepodstatné nesplnenie; ak pre dodatočné plnenie určí lehotu, vzniká jej právo odstúpiť od zmluvy až po uplynutí tejto lehoty).

Navrhované ustanovenie treba odlíšiť od druhého oddielu, ktorý rieši špecifické otázky nápravy už poskytnutého vadného plnenia. Tunajšie ustanovenie je širšie, pretože sa dotýka všetkých prípadov nesplnenia, ale samozrejme uplatní sa najmä pre omeškané plnenie a neplnenie vôbec keďže pre vadné plnenie bude mať úprava v druhom oddieli prevažne

[19] Princípy európskeho zmluvného práva, IURA EDITION, 2009.

[20] Oznámenie Komisie (KOM/2011/0635 v platnom znení).

prednosť pred všeobecnou úpravou navrhovaného ustanovenia.

Význam navrhovaného ustanovenia spočíva najmä v ochrane záujmov strán, veriteľovi sa priznáva právo odoprieť plnenie vzájomnej povinnosti počas dodatočnej lehoty, neplniacej strane sa garantuje možnosť dodatočného splnenia povinnosti bez hrozby okamžitého ukončenia zmluvy počas plynutia dodatočnej lehoty. Poskytnutie dodatočnej lehoty nemení splatnosť.

K § 522
Vytknutie vady

Kedy je plnenie vadné je upravené v časti týkajúcej sa splnenia. V tejto časti sa upravujú následky tejto vadnosti. Z novej úpravy vyplýva, že veriteľ môže voči dlžníkovi uplatňovať práva vyplývajúce z vadného plnenia len za podmienky, že príslušnú vadu vytkol. Vytknutie vady môže byť pritom súčasťou právneho úkonu, ktorým si veriteľ uplatňuje prostriedok nápravy. Napríklad ak vada predstavuje podstatné porušenie zmluvy, jej vytknutie môže byť súčasťou odstúpenia.

V odseku 2 nová úprava zohľadňuje, že veriteľ nemusí vedieť vadu presne opísať, pretože nemusí vedieť, čo vlastne vadou je. Stačí preto opísať, ako sa vady prejavujú.

V odseku 3 sa v súlade so súčasnou úpravou navrhuje, že vadu bude potrebné vytknúť do šiestich mesiacov od prevzatia plnenia, a to bez ohľadu na to, či mal alebo nemal možnosť vadu v tejto lehote zistiť. Predpokladá sa totiž, že stanovená lehota je dostatočná na to, aby bolo možné prevzaté plnenie riadne prezrieť a vadu zistiť.

Na druhej strane – aby sa zmiernili nepriaznivé dopady na veriteľa – nová úprava v odseku 4 stanovuje dve výnimky, kedy bude môcť veriteľ práva z vadného plnenia uplatňovať aj po uplynutí šesťmesačnej lehoty. Prvá z nich sa týka situácie, keď dlžník o vade vedel alebo objektívne sa o nej mohol dozvedieť (napr. riadnym skontrolovaním) a veriteľa na ňu neupozornil. A contrario, ak o vade vedieť nemohol, resp. na ňu upozornil, výnimku nebude možné uplatniť. Pokiaľ ide o upozornenie na vady treba uviesť, že upozornenie nezbavuje dlžníka zodpovednosti za vady. Upozornenie v kontexte odseku 4 písm. a) má význam len v tom, že ak bolo dané, potom sa nepoužije odsek 4 písm. a), ale odsek 3. Nová úprava pritom nedefinuje moment, ku ktorému sa má posudzovať vedomosť, resp. možnosť vedomosti dlžníka. Nie je vylúčené, že sa dlžník o vade dozvie až po prevzatí plnenia veriteľom (napr. od výrobcu). Ak na túto vadu napriek tomu veriteľa neupozorní, poskytuje tým veriteľovi možnosť vytknutia vád v dlhšej časovej lehote. Druhá výnimka výnimka plynie z logiky veci: ak dlžník poskytol na plnenie záruku, potom dlžník môže vadu vytknúť aj po uplynutí šesťmesačnej lehoty, najneskôr však do uplynutia záručnej doby.

Podľa odseku 6 práva z vadného plnenia zanikajú, ak sa vada nevytkne včas. Včasné vytknutie pritom predpokladá dodržanie lehoty bez zbytočného odkladu na vytknutie, ako aj dodržanie objektívnej lehoty zodpovedajúcej šiestim mesiacom (odsek 3), resp. dvom rokom alebo záručnej dobe (odsek 4). Aby však boli zohľadnené záujmy veriteľa, v odseku 5 sa stanovuje vyvrátiteľná domnienka, že lehota bola dodržaná. Dlžník ju však môže vyvrátiť a ak sa mu to podarí, veriteľ nebude oprávnený využiť príslušné prostriedky nápravy.

V odseku 6 sa na rozdiel od súčasného stavu lehoty na vytknutie vád zánik nároku (a tým možnosti uplatňovať práva z vadného plnenia na súde) spája nielen s nedodržaním dlhších objektívnych lehôt, ale aj s nedodržaním lehoty. Táto prísnosť je korigovaná odsekom 5. Vzťah medzi týmito dvomi lehotami je ten, že nárok zanikne, ak márne uplynie ktorákoľvek z nich, a to aj v prípade, že druhá ešte neuplynula. Cieľom druhej vety je, aby v prípade, ak dlžník vadu napraví, resp. poskytne zľavu aj po márnom uplynutí lehoty na vytknutie vady, nepredstavovalo takéto plnenie bezdôvodné obohatenie. Ide však len o uisťovacie ustanovenie, pretože i bez neho by rovnaký záver vyplýval už z toho, že uplynutím prekluzívnej lehoty na vytknutie vady nezaniká právo na prostriedky nápravy vyplývajúce z vadného plnenia, ale len nárok, t. j. vymožiteľnosť tohto práva autoritatívnymi prostriedkami.

K § 523
Zrejmá vada

Nová úprava – rovnako ako tá doterajšia – vychádza zo záveru, že riziko vád, ktoré mohol veriteľ zistiť pri uzavretí zmluvy, má znášať veriteľ, nakoľko každý by mal dbať o dvoje vlastné záležitosti. Výnimkou je len situácia, ak dlžník veriteľa výslovne ubezpečil o tom, že práve táto existujúca a zistiteľná vada neexistuje (za takéto ubezpečenie sa logicky považuje aj ubezpečenie, že predmet plnenia nemá žiadnu vadu). V takýchto prípadoch nemožno veriteľovi vyčítať, že sa spoľahol na výslovné ubezpečenia dlžníka.

K § 524
Vada spočívajúca v práve tretej osoby

Tak ako doteraz, ani nová úprava pri právnych vadách nezbavuje dlžníka zodpovednosti za vady len preto, že ho veriteľ o týchto vadách neupovedomil. Dôsledkom takejto skutočnosti je len to, že dlžník môže voči veriteľovi namietať všetko, čo už nemôže namietať voči tretej osobe. Zo slov „z dôvodu neupovedomenia“ pritom treba vyvodiť, že medzi nemožnosťou použiť námietky voči tretej osobe a neupovedomením musí byť príčinná súvislosť. Ak

by tieto námietky nebolo možné použiť voči tretej osobe ani pri riadnom a včasnom upovedomení, potom sa nimi dlžník nemôže brániť ani voči veriteľovi.

K § 525
Uschovanie vadnej veci

Nová úprava preberá tú doterajšiu. Cieľom je, aby veriteľ nemohol s vecou nakladať tak, že zamedzí dlžníkovi vec preskúmať. Na druhej strane, pokiaľ ide o vec, ktorá podlieha rýchlej skaze, nemožno od veriteľa požadovať, aby vec uschoval. S cieľom zamedziť vzniku možným škodám mu úprava umožňuje vec predať alebo spotrebovať.

K § 526
Náprava vadného plnenia

Pri vadnom plnení má veriteľ právo na jeho nápravu. Uplatnením práva na nápravu formou opravy, výmeny alebo iným spôsobom veriteľ uplatňuje právo na splnenie nepeňažného dlhu, preto nemôže žiadať nápravu vadného plnenia v prípadoch, kedy nemôže žiadať splnenie dlhu. To, aká forma nápravy (oprava, výmena či iná forma) závisí od okolností prípadu. Veriteľ však vždy bude mať možnosť využiť aj iné prostriedky nápravy ako len právo na splnenie. Či ich v tom, ktorom prípade bude môcť použiť, závisí od splnenia podmienok, ktoré zákon pre jednotlivé prostriedky stanovuje. Napr. ak by chcel odstúpiť od zmluvy, musia byť splnené podmienky pre toto odstúpenie. Nie je vylúčená ani kumulácia prostriedkov nápravy a nápravy vadného plnenia (napr. oprava veci a náhrada škody).

K § 527
Náprava vadného plnenia dlžníkom

Nové ustanovenie rieši otázku, či má dlžník – bez ohľadu na to, či ho o to veriteľ žiada – právo vadné¬ plnenie napraviť. Treba pritom rozlišovať dva prípady. Po prvé, ak dlžník plnil pred časom plnenia (pred splatnosťou), potom má právo vymeniť vadné plnenie za riadne (odsek 1). Veriteľ je v takomto prípade povinný výmenu umožniť.

Veriteľ nebude musieť umožniť výmenu, ak by sa proces výmeny síce začal ešte pred splatnosťou, ale dokončený by bol až po nej. Treba mať ale na pamäti, že odsek 1 hovorí len o náprave formou nového riadneho plnenia. Ak by teda dlžník chcel len poskytnuté plnenie opraviť, bude sa aplikovať odsek 2. A po druhé, ak by náprava mala nastať až po splatnosti, resp. ak by náprava mala spočívať v inom ako novom riadnom plnení, dlžník síce bude mať podobne ako v prvom prípade právo realizovať nápravu, ale toto jeho právo bude obmedzené podmienkami v odsekoch 2-4. Napríklad ak medzičasom veriteľ od zmluvy odstúpi alebo si namiesto práva na splnenie uplatní právo na náhradu škody, nemôže dlžník vadné plnenie napraviť. Z logiky veci musí mať veriteľ právo odoprieť svoje plnenie až do uskutočnenia nápravy vadného plnenia.

K § 528
Náklady nápravy

Nová úprava len explicitne stanovuje to, čo vyplýva z logiky veci.

K § 529
Vrátenie vadného plnenia

Podľa novej úpravy ak dlžník napraví vadné plnenie, tak že ho vymení za nové, môže od veriteľa požadovať vrátenie vadného plnenia. Na druhej strane, ak ho veriteľ vyzve, aby si prevzal vadné plnenie, je tak povinný urobiť. Ustanovenie jednak sleduje, aby na strane veriteľa nevzniklo bezdôvodné obohatenie (t. j. aby mu neostalo aj staré vadné plnenie, ako aj nové riadne), a jednak záujmy veriteľa, aby nemusel znášať napr. náklady likvidácie, resp. odvozu vadného plnenia.

K § 530
Právo na splnenie - základné ustanovenia

Právo na splnenie a jeho zaradenie medzi prostriedky nápravy je jednou z podstatných inovatívnych čŕt nového systému prostriedkov nápravy, ktorý čerpá zo skoršie vymenovaných ideových vzorov reformy nesplnenia. Zjednodušene možno konštatovať, že ide o prvok ovplyvnený britským common law, ale zároveň pevne ukotvený v kontinentálnom občianskom práve. Odchýlka vo vzťahu k tradičnému kontinentálnemu prístupu, v ktorom právo na splnenie ako právo veriteľa požadovať splnenie pôvodného dlhu dlžníkom nebolo doteraz v občianskom ani v obchodnom práve výslovne vyjadrené, ale považovalo sa za „samozrejmé“ právo veriteľa, plynúce z princípu viazanosti obligáciou, spočíva v jeho výslovnom formulovaní ako prostriedku nápravy. Zmena však nie je prevratná z toho dôvodu, že právo na splnenie stále veriteľovi patrí ako pravidlo podľa prvého odseku tohto ustanovenia, vylúčenie práva na splnenie je výnimkou z pravidla (systém *common law* je postavený na opačnom predpoklade, uprednostňuje sa náhrada škody, a právo na splnenie (*specific performance*) je skôr výnimkou).

Podľa autorov PECL: „všeobecne prípustné právo na splnenie má viacero výhod. Po prvé, splnením veriteľ získa, pokiaľ je to možné, to, na čo má podľa zmluvy nárok; po druhé, eliminujú sa ťažkosti pri posudzovaní výšky škody; po tretie, zdôrazňuje sa záväznosť zmluvných povinností. Právo trvať na splnení je obzvlášť užitočné v prípadoch jedinečných a nedostatkových predmetov plnenia. Na druhej strane, z komparatívneho výskumu právnych úprav a osobitne obchodných zvyklostí vyplýva, že aj

v kontinentálnych právnych systémoch musí byť zásada splnenia obmedzená. Takéto obmedzenia sú založené na prirodzených, právnych a obchodných úvahách. Vo všetkých týchto prípadoch sú iné prostriedky nápravy, osobitne náhrada škody a prípadne zrušenie zmluvy, vhodnejšími prostriedkami nápravy pre dotknutú stranu".

Právo veriteľa domáhať sa splnenia ako prostriedku nápravy je závislé na splnení všeobecných predpokladov určených vo všeobecných ustanoveniach prvého oddielu. Všeobecným predpokladom pre uplatnenie nároku na splnenie je zodpovednosť strany za nesplnenie a zlučiteľnosť s inými uplatnenými prostriedkami nápravy. Nóvum spočíva najmä

v zavedení výnimiek, kedy sa právo na splnenie vylučuje napriek tomu, že dlžník je za nesplnenie zodpovedný.

Výnimky určuje druhý odsek tohto ustanovenia (nemožnosť, protiprávnosť) a osobitné ustanovenie v prípade nepeňažného plnenia. Ani jedna z výnimiek nesleduje púhu preferenciu záujmov dlžníka a neprimerané znevýhodnenie veriteľa odňatím mu práva požadovať splnenie podľa zmluvy alebo iného právneho dôvodu), skôr ich možno charakterizovať ako vyrovnanú úpravu, ktorá sa snaží zabezpečiť, aby bolo veriteľovi priznané právo na splnenie v situáciách, kedy bude pravdepodobné aj reálne očakávať vynútiteľnosť tohto práva.

Druhý odsek ustanovenia upravuje v ktorých situáciách bude právo veriteľa požadovať splnenie dlhu vylúčené bez ohľadu na predmet plnenia (peňažné alebo nepeňažné pohľadávky). V prvom rade je právo požadovať splnenie vylúčené, ak je plnenie nemožné. Nemožnosť plnenia bude v mnohých prípadoch viesť ku zániku záväzkovoprávneho vzťahu podľa úpravy ospravedlneného nesplnenia.

V prípadoch, keď nebude strana ospravedlnená, by veriteľ mohol požadovať splnenie od strany zodpovednej za nesplnenie, ale ak plnenie bude objektívne nemožné, zákony logiky napovedajú, že je aj v týchto prípadoch vhodné vylúčiť právo na splnenie.

Otázka zániku záväzkovoprávneho vzťahu na tomto mieste nie je riešená, ale predpokladá sa, že dotknutá strana využije právo odstúpiť od zmluvy z dôvodu nesplnenia. Iné dostupné prostriedky nápravy dotknutej strane zostanú zachované (aj právo na náhradu škody). Ilustratívnym príkladom nemožného plnenia, za ktoré neplniaca strana zodpovedá, môžu byť situácie, ak táto strana svojim úmyselným konaním zničila alebo inak znemožnila uskutočnenie predmetu plnenia. Za nemožné plnenie podľa tohto ustanovenia považujeme len objektívne nemožné plnenie, čiže situácie, keď je splnenie nemožné pre každého, nielen pre dlžníka. Medzi iné situácie napĺňajúce túto hypotézu patria prípady praktickej alebo ekonomickej nemožnosti plnenia. Ak je nemožnosť plnenia iba dočasná, vymáhanie plnenia je vylúčené počas jej trvania. Protiprávnosť plnenia, ktorá nastala po vzniku plnenia vylučuje právo požadovať splnenie, obvykle pôjde o zmeny právnych predpisov.

Na rozdiel od vzorov, ktoré boli použité, právo na splnenie nie je všeobecne limitované povinnosťou uplatnenia v primeranej prekluzívnej lehote. Právne poriadky a modelové vzory, ktoré s týmto pravidlom operujú, argumentujú potrebou ochrany dlžníka pred ťažkosťami, ktoré by mohli nastať v dôsledku oneskoreného uplatnenia požiadavky splnenia veriteľom. Na záujmy dotknutej strany, podľa autorov predlôh, nemá toto obmedzenie závažný vplyv, pretože dotknutá strana si stále môže zvoliť iný prostriedok nápravy. Domnievame sa, že všeobecné pravidlá o premlčaní, resp. v prípade poskytnutia vadného plnenia osobitné prekluzívne lehoty na vytknutie vád, ktoré sú predpokladom uplatnenia práva na nápravu podľa druhého oddielu alebo podľa úpravy osobitných zmluvných typov, kladú dostatočný dôraz na povinnosť včasného a obozretného uplatňovania práv. Napriek tomu sme považovali za potrebné stanoviť v odseku 3 časový okamih zániku práva na splnenie aj osobitne, hoci by pravdepodobne bolo možné odvodiť zo všeobecného pravidla, že nemožno kumulovať nezlučiteľné prostriedky nápravy. Osobitné pravidlo explicitne stanoví, že právo na splnenie zanikne akonáhle veriteľ uplatní náhradu škody namiesto plnenia. V tomto ohľade treba upozorniť, že pravidlo reaguje na skutočnosť, že nie je vylúčené požadovať náhradu inej škody (napr. spôsobenej omeškaním, počiatočným vadným plnením, ktoré bude neskôr opravené, priebehom nápravy) a zároveň trvať na splnení. Ale okamihom uplatnenia práva na náhradu škody namiesto plnenia, už nie je v systéme odôvodnená súčasná existencia práva na splnenie spoločne s právom na náhradu škody namiesto plnenia.

K § 531
Nepeňažné dlhy

Nepeňažným dlhom rozumieme všetky ostatné záväzky, ktoré nie sú peňažnými dlhmi. Plnenie môže spočívať v povinnosti konať alebo zdržať sa konania, urobiť vyhlásenie alebo dodať určité plnenie. V niektorých prípadoch samotné rozhodnutie súdu nahradí plnenie neplniacej strany. Právo trvať na splnení nepeňažného dlhu veriteľ môže uplatniť v rôznych situáciách:

a) ak dlžník neplní vôbec, resp. neplní v čase splatnosti,

b) ak strana poskytla vadné plnenie.

Právo na splnenie nepeňažného dlhu zahŕňa právo veriteľa požadovať aj opravu, výmenu alebo inú nápravu plnenia, pokiaľ to od dlžníka možno rozumne očakávať. Ak veriteľ odmietne návrh na nápravu, znamená to zároveň, že právo na splnenie neuplatňuje.

Okrem všeobecných prípadov vylúčenia práva na splnenie, ktoré sa uplatňujú bez ohľadu na druh plnenia (nemožnosť a protiprávnosť), právo na splnenie nepeňažného dlhu podlieha aj osobitným výnimkám ustanoveným v navrhovanom ustanovení. (Návrh si neosvojil aj výnimku, ktorou sa v osobitných prípadoch očakávaného nesplnenia vylučuje právo na splnenie peňažného dlhu podľa článku 9:101 PECL.)

V prvom rade nemožno požadovať splnenie nepeňažného dlhu, ak by spôsobilo neplniacej strane vynaloženie neprimeraného úsilia alebo nákladov v porovnaní s prospechom, ktorý by získal veriteľ [písm. a)]. Vylúčenie práva na splnenie v tomto prípade je realizované podľa vzoru v článku 9:102 PECL (alebo III. – 3:302 DCFR), ale so zohľadnením záujmu veriteľa po vzore § 275 ods. 2 nemeckého BGB, ktoré sa premietlo aj do návrhu CESL v článku 110. V tomto ohľade treba zdôrazniť, že takéto vylúčenie práva na splnenie je konzistentné aj s právami spotrebiteľov. Pravidlo proporcionality záujmov pri poskytovaní prostriedku nápravy formou práva na splnenie sa premieta aj do novších legislatívnych iniciatív. Vylúčenie práva na splnenie uspokojuje požiadavky odbornej verejnosti po všeobecne uznávanej potrebe regulovať aj tzv. praktickú alebo hospodársku nemožnosť plnenia a tiež požiadavky právnej praxe. Neodôvodnené zotrvanie na prakticky alebo hospodársky nemožnom plnení len predlžuje cestu k uplatneniu nároku na náhradu škody.

V druhom rade, vylúčenie práva na splnenie nepeňažného dlhu v ustanovení písm. b) o službách alebo prácach osobného charakteru sa inšpiruje PECL a vzťahuje sa na dve odlišné situácie: po prvé, vylučuje sa právo požadovať splnenie služieb a prác osobného charakteru, po druhé písm. b) vylučuje splnenie v prípadoch, ak by strana bola nútená vstúpiť do osobného vzťahu alebo v ňom pokračovať. Toto pravidlo je založené na troch úvahách: po prvé, rozsudok ukladajúci povinnosť plniť služby a práce osobnej povahy by bol závažným zásahom do osobnej slobody neplniacej strany; po druhé, služby a práce, ktoré sú poskytnuté pod tlakom, často nebudú pre dotknutú stranu uspokojivé; po tretie, pre súd je ťažké dohliadnuť

na správny výkon jeho rozhodnutia. Pojem „služby a práce osobného charakteru“ sa nevzťahuje na služby a práce, ktoré možno delegovať. Ustanovenie zmluvy, podľa ktorého výkon prác nemožno delegovať, nevyhnutne neznamená, že ide o práce osobného charakteru. Ak si zmluva nevyžaduje osobné konanie zmluvnej strany, ale plnenie môžu poskytnúť jej zamestnanci, ustanovenie zakazujúce delegáciu možno vykladať len ako zákaz delegácie na iného podnikateľa, napr. subdodávateľa. Služby, ktoré si vyžadujú individuálne schopnosti vedeckej alebo umeleckej povahy, a služby, ktoré sa majú poskytnúť v rámci dôverných a osobných vzťahov, sú službami osobného charakteru. V rámci exekúcie sú doteraz plnenia podľa písm. b) realizované exekúciou uskutočnením práv a výkonov podľa § 192 Exekučného poriadku, pričom ich osobná povaha je akcentovaná aj právnou úpravou, v ktorej sa vynútenie realizuje ukladaním pokút, ktoré sú príjmom štátneho rozpočtu a ich sankčná povaha je diskutabilná

v súkromnoprávnom vymáhaní. ak primárne neslúži záujmu oprávneného. Tento stav považujeme za neuspokojivý, hospodárnosť konania by mala smerovať k prednostnému uplatňovaniu prostriedku nápravy náhradou škody. Podobne písm. b) vylučuje splnenie v prípadoch, ak by strana bola nútená vstúpiť do osobného vzťahu alebo v ňom pokračovať.

K § 532
Odopretie vzájomného plnenia

Predložené ustanovenia sa zásadne neodkláňa od súčasného právneho stavu. Pokiaľ ide o platné a účinné právo, právne vzťahy upravené komentovaným ustanovením reflektujú najmä ustanovenia: § 560 Občianskeho zákonníka, § 325 a 326 Obchodného zákonníka. Samotné ustanovenie je po obsahovej stránke veľmi blízke textácii PECL (9:201) s tým, že PECL neponúka ako alternatívu poskytnutie zábezpeky plnenia (zábezpeka sa ako alternatíva odopretia plnenia uvádza iba v súvislosti s očakávaným podstatným nesplnením – 8:105 PECL).

Charakteristickým znakom pre tento prostriedok nápravy je, že ho možno využiť bez ohľadu na zodpovednosť za nesplnenie (teda aj v prípade prekážok odôvodňujúcich ospravedlnenie nesplnenia). Treba mať ale stále na zreteli, ak dotknutá strana sama vyvolá neplnenie druhej strany,. V takom prípade by ani tento prostriedok nápravy nebol použiteľný.

Pre použitie tohto prostriedku nápravy nesplnenie nemusí byť podstatné, čo je dané aj výrazným preventívnym aspektom tohto nástroja v čase, keď reálne ešte neboli príslušné plnenia poskytnuté, a preto s tým súvisiaca možná ujma by zásadne tiež mala byť takto znižovaná.

V ods. 1 navrhované ustanovenia sú pokryté synalagmatické plnenia so súbežným vzájomným plnením, kde právo na odopretie plnenia je upravené pomerne štandardne aj vo vzťahu k súčasnej úprave (§ 560 veta prvá Občianskeho zákonníka, § 325

Obchodného zákonníka). Dovetok § 325 Obchodného zákonníka kvalifikujúci uplatniteľnosť práva odoprieť plnenie zákonným špeciálnym ustanovením či charakterom záväzku, je v predloženom znení ponechaný na interpretáciu abstraktnejšieho pojmu „vzájomné plnenie“, ktoré poskytuje priestor na interpretačné vymedzenie niektorých kategórií synalagmatických či inherentne nesynalagmatických záväzkov (por. napr. práva a povinnosti z nájmu bytu).

V ods. 2 navrhovaného ustanovenia, ktoré umožňuje odoprieť plnenie aj subjektu, ktorý by mal inak plniť ako prvý, zavádza ako kvalifikačné kritérium, že nesplnenie druhej strany je „zrejmé“. Toto je predpokladom zákonnosti uplatnenia prostriedku nápravy. Dotknutý subjekt by tak teda mal s ohľadom na všetky okolnosti dôjsť k záveru o tom, že nesplnenie je „zrejmé“, teda vysoko pravdepodobné. V opačnom prípade sa dotknutý subjekt sám vystavuje riziku vlastného nesplnenia. Otázky môže vyvolávať naviazanie ustanovenia na „čas plnenia“ – najmä v súvislosti s trvajúcim plnením, ktoré sa odopiera (napr. pozastavené čiastkové stavebné práce, ak nebola daná záloha).

V porovnaní s § 560 druhá veta Občianskeho zákonníka je navrhovaný odsek 2 prísnejší voči druhej strane, pretože použite práva odoprieť plnenie nie je naviazané na vedomosť (predvídateľnosť) skutočností, ktoré ohrozujú plnenie druhej strany. Tento aspekt je potom zohľadnený v iných prostriedkoch nápravy.

Otázka, ktorá nie je výslovne textom riešená (ale nebola výslovne riešená ani v terajších predpisoch) je posúdenie „vzájomnosti povinností“. To môže byť aj pri tejto textácii ponechané na komentáre, doktrínu a súdnu prax. Inšpiratívne v rámci interpretačných možností môže pôsobiť estónsky obligačný zákon. Ten pre uplatnenie práva odoprieť plnenie vyslovene vyžaduje buď „vzájomnú zmluvu“ (čl. 111) alebo všeobecnejšie aspoň „dostatočný vzťah“ medzi plneniami, ktorý (čl. 110 ods. 1) testuje tak, že plnenia vznikajú a) z rovnakého právneho vzťahu; b) z predchádzajúceho pravidelného vzťahu; c) alebo z iného dostatočného ekonomického alebo dočasného vzťahu.

Odsek 3 predmetného ustanovenia zavádza prvok proporcionality odopieraného plnenia vo vzťahu k nesplnenému. Vyvoláva základnú otázku, či z ustanovenia vyplýva aj povinnosť (nie len možnosť) čiastočného, t.j. okolnostiam primeraného, odopretia plnenia. Zmyslu právnej úpravy zodpovedá proporcionalita ako imperatív, nie ako autonómna voľba dotknutej strany.

K § 533
Zľava z ceny

Predmetné ustanovenie je takmer doslovne inšpirované čl. 9:401 PECL. Samotné ustanovenie presne nedefinuje vadné plnenie, no v súlade s jednotným systémom nesplnenia a prostriedkov nápravy bude potrebné chápať vadné plnenie široko a zaradiť do hypotézy aj plnenie čiastočné (vada množstva) atď.

Tento prostriedok nápravy je použiteľný bez ohľadu na ospravedlnenosť nesplnenia v zmysle § 655 ods. 3. Ide o želateľné riešenie, nakoľko zľava by mala vyrovnávať hodnotový pomer reálne dosiahnutého plnenia. Ak by iba z dôvodu, že plnenie bolo vadne poskytnuté z ospravedlniteľného dôvodu, mal byť neprípustný aj takýto „vyvažovací“ prostriedok nápravy, prinášalo by to jednostranne znevýhodňujúce dôsledky do záväzkového vzťahu. Okrem toho je v tomto smere čiastočne zachovaná aj historická skúsenosť s objektívnou povahou zodpovednosti za vady v súčasnom Občianskom zákonníku.

Pri tomto prostriedku nápravy je obzvlášť významný jeho vzťah k náhrade škody, pretože je v podstatnej časti jeho alternatívou (okrem súvisiacich škôd, t. j. zákonný termín „iná škoda“, zahŕňajúci napr. dodatočné náklady súvisiace s realizáciou uplatnenia tohto prostriedku nápravy). Pri vzájomnom porovnaní uplatnenia práva na náhradu škody a uplatnenia práva na zľavu môže byť zrejmý rozdiel v kalkulácii, keď náhrada škody je zameraná na kompenzáciu rozdielu vo vzťahu k okamihu nesplnenia a v prípade zľavy je rozhodujúcim okamihom uskutočnenie plnenia.

K § 534
Úrok z omeškania

Úrokmi z omeškania sa v návrhu zákona rozumie taká platba, ktorá je závislá od výšky dlžnej sumy, od doby, po ktorú je dlžník v omeškaní a od určitého stanoveného koeficientu, spravidla percenta (alebo promile alebo inej pomernej jednotky). Úroky z omeškania je za súčasného právneho stavu niekedy zložité, ba až nemožné odlíšiť od zmluvnej pokuty dohodnutej ako percento z dlžnej sumy za časový úsek omeškania. Bez ohľadu na to, ako strany takúto sankciu nazvú, pôjde podľa návrhu zákona o úroky z omeškania. Má sa tým dať bodka za sofistikovanou líniou aplikačnej praxe, ktorá rozlišuje medzi zmluvnou pokutou a úrokom z omeškania.[21]

V právnej úprave zmluvnej sankcie sa vyjadrí, že dojednanie, ktorým strany uložia povinnosť zaplatiť

[21] Pozri napr. Ďurica, M.: Nad traumatizujúcou legislatívou (Úroky z omeškania podľa Obchodného zákonníka). In: Aktuálne otázky obchodného práva. Bratislava: SAP, 2008, s. 70/71.

sumu určenú percentuálnou sadzbou dlžnej sumy za určitú dobu, sa považuje za úrok z omeškania.

Naďalej sa poskytuje ochrana pred príliš vysokými úrokmi z omeškania.

V odseku 3 sa obsahovo preberá súčasná úprava § 521 Občianskeho zákonníka.

Navrhuje sa aj pre úroky z omeškania ustanoviť možnosť súdu moderovať ich výšku. Táto úprava by sa nemala aplikovať v spotrebiteľských vzťahoch, v ktorých je výška úrokov z omeškania regulovaná osobitným predpisom. V iných ako spotrebiteľských vzťahoch si však možno predstaviť, že úroky z omeškania (podobne ako zmluvná sankcia) budú dojednané v tak neprimeranej výške, že by išlo o neprípustnú súkromnoprávnu sankciu.

K § 535
Osobitné ustanovenie o úroku z omeškania medzi podnikateľom a subjektom verejného práva

Ustanovením dochádza k transpozícii smernice 2011/7/EÚ.

K § 536
Paušálna náhrada nákladov na vymáhanie peňažného dlhu

Ustanovením dochádza k transpozícii smernice 2011/7/EÚ.

K § 537
Právo na zmluvnú sankciu - základné ustanovenia

Návrh prináša novú kategóriu právneho následku nesplnenia zmluvy, a to zmluvnú sankciu. Nová abstraktná kategória má vyjadriť rovnakú podstatu rôznych sankčných inštitútov a zamedziť tak debatám o zásadnej odlišnosti zmluvnej pokuty od inej podobne označenej sankcie či inštitútu (napríklad zvýšenie ceny v prípade nezaplatenia v určitom čase). Za zmluvnú sankciu s režimom podobným ako zmluvná pokuta sa tak budú považovať aj rôzne prepadné zálohy, rezervačné či storno poplatky a podobne. Návrh právnej úpravy zmluvnej sankcie nie je prevzatý zo zahraničných vzorov.

Navrhovaná úprava zmluvnej sankcie vychádza z nasledujúcich základných úvah. Po prvé zmluvná sankcia musí byť zmluvne dohodnutá, zákonom stanovené následky nesplnenia nie sú zmluvnou sankciou, ani keby išlo o ten istý inštitút (úroky z omeškania). Zmluvnou sankciou je dohodnutie prísnejších alebo dodatočných následkov, ako ustanovuje zákon, a to v neprospech strany, ktorej sa nesplnenie pričíta.

Po druhé vyjasňuje sa vzťah medzi zmluvnou pokutou a úrokmi z omeškania, pričom aj zmluvné úroky z omeškania sú zmluvnou sankciou.

Po tretie všeobecne sa pre zmluvnú sankciu nevyžaduje písomná forma, iba vo vzťahoch so spotrebiteľom vyžaduje zmluvná pokuta písomnú formu.

Po štvrté dispozitívne sa vychádza z toho, že zmluvná sankcia nastupuje, ak neplniaca strana za nesplnenie porušenie zodpovedá (toto vyplýva a contrario z úpravy prostriedkov nápravy nesplnenia, podľa ktorého prostriedkami nápravy v prípade nesplnenia, za ktoré dlžník nezodpovedá, sú odopretie plnenia, zľava z ceny alebo odstúpenie od zmluvy, prípadne výpoveď). V rámci odlišných režimov súčasnej úpravy Občianskeho zákonníka a Obchodného zákonníka sa tak prikláňa k občianskoprávnej úprave. Dôvodom je, že táto úprava sa javí vhodnejšia pre jednotný režim, pričom strany si môžu dojednať aplikáciu zmluvnej sankcie aj pre prípady ospravedlneného nesplnenia.

Po piate pripúšťa sa generálne moderačné právo zmluvnej sankcie.

Inštitút zmluvnej sankcie z formulačného hľadiska vznikol do veľkej miery zovšeobecnením úpravy zmluvnej pokuty. Zmluvná pokuta je zároveň jednou typizovanou legálnou kategóriou zmluvnej sankcie. Zmluvná pokuta je však obmedzená len na peňažné sankcie. Úprava sa naproti tomu bude aplikovať aj na nepeňažné formy zmluvnej sankcie.

Navrhovanou úpravou sa odstraňujú určité komplikácie dané odlišným režimom zmluvnej pokuty a nevyjasneným vzťahom zmluvnej pokuty a úrokov z omeškania, napríklad: – moderačné právo bolo obmedzené na zmluvnú pokutu, nie však na úroky z omeškania, – rozdielny režim premlčania zmluvnej pokuty a úrokov z omeškania, – tradovala sa odlišnosť pri formulovaní žalobného petitu zmluvnej pokuty a úrokov z omeškania a – odlišný režim platenia úrokov z omeškania z úrokov z omeškania a zo zmluvnej pokuty. Dôležitá osobitosť zmluvnej pokuty a jej odlišnosť od iných podobných mechanizmov je v súčasnosti zákonom vyžadovaná písomná forma. Návrh právnej úpravy aj v tomto režim rozdielnych inštitútov zjednocuje a upúšťa od špeciálnej požiadavky písomnej formy zmluvnej pokuty. Nie je totiž dôvod odlišovať písomne podmienené zmluvné pokuty a iné podobné inštitúty, ktoré nie sú zmluvnými pokutami. Subjekt, ktorý bude mať záujem uplatniť si v budúcnosti zmluvnú pokutu, bude mať záujem túto aj formálne – alebo inak preukazne – zachytiť.

K § 538
Náhrada škody

Preberá sú súčasná úprava § 545 ods. 2 Občianskeho zákonníka, že nárok na zmluvnú pokutu v zásade vylučuje nárok na náhradu škodu. Táto úprava je však (rovnako ako v súčasnosti) dispozitívna a strany sa od nej môžu zmluvne odchýliť.

Odchylne od súčasnej úpravy sa však navrhuje, že v prípade úmyselne spôsobenej škody má veriteľ bez ďalšieho nárok na náhradu škody vo výške presahujúcej zmluvnú pokutu, aj keď to nebolo dohodnuté.

K § 539
Neprimeraná zmluvná sankcia

Podľa vzoru súčasnej úpravy (§ 545a Občianskeho zákonníka a § 301 Obchodného zákonníka) môže súd zmluvnú sankciu moderovať. Toto ustanovenie je kogentné, pretože predstavuje oprávnenie súdu, ktoré je mimo dispozície strán.

Výslovne sa stanovuje, že moderácia je prípustná len na návrh dlžníka, pretože nejde o otázku, do ktorej by mal súd zasahovať ex offo. Nie je však dôvod obmedziť strany v tom, aby uviedli ďalšie kritéria, ktorými sa súd môže riadiť pri moderovaní zmluvnej sankcie. Okolnosti, na ktoré súd pri moderácii prihliada, nie je možné taxatívne uviesť v zákone. Navrhované ustanovenie však príkladmo uvádza niektoré z relevantných kritérií. Medzi tieto kritéria patria aj účinky iných prostriedkov nápravy pre daný prípad - súd teda bude prihliadať na to, do akej miery už bol veriteľ kompenzovaný inými prostriedkami nápravy a či sa dodatočná zmluvná sankcia nad rámec týchto nástrojov javí neprimerané.

K § 540
Zastretý úrok z omeškania

Ako bolo uvedené v tejto dôvodovej správe, zjednocuje a sprehľadňuje sa vzťah zmluvnej pokuty a úrokov z omeškania. Ak zmluvné dojednanie ukladá povinnosť uhradiť ako sankciu za nesplnenie určitú sumu kvantifikovanú percentuálnou sadzbou za určité obdobie, ide o úrok z omeškania.

K § 541
Právo na náhradu škody - základné ustanovenia

Základným východiskom, na ktorom je návrh vo vzťahu k náhrade škody vystavaný, je opustenie konceptu jednotného ponímania civilného deliktu, ktorý nachádzajúc svoj prameň inšpirácie v § 1295 v. o. z., našiel svoj normatívny odraz už v Občianskom zákonníku z r. 1950 a pretrval (i vďaka relatívne silnému dogmatickému ukotveniu v československej vede občianskeho práva) aj v právnej úprave Občianskeho zákonníka z r. 1964 a naopak vytvorenie dichotomického režimu zmluvnej a mimozmluvnej zodpovednosti za škodu. Predovšetkým samotný systém nesplnenia a prostriedkov nápravy pre nesplnenie predpokladá ako jeden z osobitných prostriedkov nápravy právo dotknutej strany domáhať sa náhrady škody, ktorá jej nesplnením druhej strany vznikla. Z tohto dôvodu návrh priznáva v rámci systému prostriedkov nápravy právo na náhradu škody, ktorá strane vznikla v dôsledku nesplnenia zmluvnej alebo obdobnej povinnosti, čím i z hľadiska systematiky odčleňuje zmluvný režim zodpovednosti od mimozmluvného režimu.

Obdobnou povinnosťou v zmysle tohto ustanovenia sa rozumejú nielen povinnosti, ktoré tvoria tzv. implicitný obsah zmluvy (najmä ochranné povinnosti, ktoré môžu spočívať napr. v zabezpečení bezpečnosti v ubytovacom zariadení, na futbalovom zápase, koncerte, pri poskytovaní služieb, aby nedošlo k poškodeniu zdravia alebo majetku a pod.) ale aj povinnosti vyplývajúce zo záväzku blížiaceho sa svojou povahou zmluvnému vzťahu (napr. v rámci uplatnenia reklamácie pri zodpovednosti za vady ide o situáciu, ak vykonávateľ opravy poškodí opravovanú vec). Ide výlučne o povinnosti, ktoré sú kryté legitímnymi očakávaniami spojenými s povahou danej zmluvy.

Zmluvná zodpovednosť strany je na rozdiel mimozmluvnej zodpovednosti za škodu koncipovaná na objektívnom princípe. Ide o jedno z významných kritérií svedčiacich v prospech dichotomického režimu náhrady škody, v rámci ktorého je deliktná zodpovednosť vybudovaná na princípe zavinenia ako na východiskovom prvku (jednotlivé prípady skutkových podstát zodpovednosti za škodu nezaložených na zavinení tvoria iba výnimky zo zásady zodpovednosti založenej na zavinení, pričom musia byť v dostatočnej miere odôvodnené a odôvodniteľné), naopak zmluvná zodpovednosť je vybudovaná na objektívnom princípe, keďže vstupom do zmluvného vzťahu a realizáciou individuálnej autonómie vôle by mali zmluvné strany prevziať vyšší rozsah zodpovednosti za svoje rozhodnutie a pri porušení dobrovoľne prevzatého záväzku by mali čeliť prísnejšej zodpovednosti. Návrh je v tomto bode v súlade s iniciatívami európskeho soft law predstavujúcimi modelové úpravy zmluvného práva alebo referenčné zdroje (PECL, CISG, Zásady UNIDROIT, DCFR), pre ktoré je v oblasti zmluvných vzťahov typická zodpovednosť nezaložená na zavinení.

Navrhované pravidlo umožňuje strane žiadať náhradu škody vždy, ak jej táto vznikne ako dôsledok neospravedlneného nesplnenia druhej strany (t. j. právo na náhradu škody vyplýva zo samotnej skutočnosti neospravedlneného nesplnenia, kedy veriteľ nemusí vo vzťahu k nesplneniu preukazovať zavinenie dlžníka). V prípade ospravedlneného nesplnenia zodpovedá strana za škodu vtedy, ak v nadväznosti na znenie návrhu zákona alebo zmluva stanoví, že strana zodpovedá aj za ospravedlnené nesplnenie. Právo na náhradu škody vzniká pri porušení ktoréhokoľvek zo záväzkov založených zmluvou vrátane tých, ktoré tvoria implicitný obsah zmluvy. V tomto ohľade sa nerozlišuje medzi nesplnením hlavnej a vedľajšej zmluvnej povinnosti.

Účelom náhrady škody pre prípad nesplnenia je predovšetkým poskytnutie peňažnej sumy, ktorou dotknutá strana dosiahne čo možno najbližšie postavenie tomu, v akom by sa nachádzala, ak by zmluva bola splnená. Náhrada škody poskytnutá in natura bude prichádzať do úvahy najmä pri porušení vedľajších povinností. Pojem škoda použitý v navrhovanom ustanovení je v nadväznosti na jeho vymedzenie v časti upravujúcej mimozmluvnú zodpovednosť za škodu potrebné vykladať ako legislatívnu skratku pre majetkovú i nemajetkovú škodu.

Zmluvy vo všeobecnosti vyvolávajú právne účinky inter partes a preto nárok na náhradu škody spôsobenú porušením zmluvy vzniká v zásade len druhej strane porušenej zmluvy. V dovetku k odseku 1 sa však navrhuje upraviť koncept zmlúv, resp. obligačných povinností, ktoré z povahy veci zjavne slúžia aj tretím osobám, ktoré nie sú stranou daného záväzku (Vertrag mit Schutzwirkung zugunsten Dritter). V týchto prípadoch svedčí nárok na náhradu škody aj takejto tretej osobe, to však len za splnenia nasledujúcich podmienok:

- blízkosť plnenia k záujmom tretej osoby,
- osobitný záujem veriteľa na ochrane tretej osoby,
- ak tretia osoba nemá iný vlastný nárok,
- zjavnosť a rozpoznateľnosť účinku na tretiu osobu v čase uzatvárania zmluvy.

V odseku 2 sa navrhuje všeobecné pravidlo, že povinnosť odčiniť nemajetkovú škodu musí vyplývať zo zákona alebo bolo dohodnuté zmluvnými stranami.

Navrhované pravidlo v odseku 3 výslovne rieši vzájomný vzťah medzi náhradou škody ako prostriedkom nápravy a úrokmi z omeškania a paušálnou náhradou nákladov ako prostriedkami nápravy v prípade vzniku škody v dôsledku omeškania s plnením peňažného záväzku. Nárok na náhradu škody vzniká dotknutej strane v tomto prípade iba v rozsahu, v ktorom prevyšuje nárok na úroky z omeškania alebo paušálnu náhradu nákladov alebo ak vznikne nárok na uplatňovanie oboch posledne menovaných prostriedkov nápravy tak v rozsahu, v ktorom škoda prevyšuje ich súčet. Navrhované pravidlo je dispozitívnym ustanovením, strany si môžu odchylne dojednať režim vzájomného vzťahu náhrady škody a dotknutých prostriedkov nápravy.

K § 542
Predvídateľná škoda

Pravidlo zakotvuje zásadu obmedzenia rozsahu náhrady škody len na škodu predvídateľnú, pričom uvedené riešenie zodpovedá nielen súčasnej obchodnoprávnej úprave zmluvnej zodpovednosti za škodu, ale i úprave čl. 74 CISG, čl. 7.4.4 Zásad UNIDROIT, čl. 9:503 PECL a pod., rovnako ako úprave mnohých zahraničných právnych úprav. Kritérium predvídateľnosti vychádza z predpokladu, že dlžníka nemožno zaťažiť náhradou takej škody, ktorú v čase uzatvárania zmluvy nemohol predvídať a proti riziku vzniku ktorej sa nemohol zabezpečiť uskutočnením vhodných opatrení. Ak totižto strany predpokladajú, že určitá škoda vznikne (môže vzniknúť), tak by túto predstavu mali pretaviť v rámci zmluvných dojednaní (vrátane ceny) a tým zohľadniť danú skutočnosť pri dojednávaní rozloženia rizika. Naopak, ak zmluvné strany vznik určitej škody nepredvídali, nemohli ju ani zohľadniť pri dojednávaní rozloženia rizika a nebolo by spravodlivé vykladať ich vlastný právny úkon tak, že ich zaväzuje k takým povinnostiam (t. j. k náhrade takej škody), ktorú nemohli predvídať. Čo je predvídateľné, je potrebné určiť vo vzťahu k okamihu uzavretia zmluvy a vo vzťahu k osobe dlžníka, pričom kritériom posudzovania bude to, čo by primerane starostlivá osoba mohla rozumne predvídať ako následok nesplnenia pri pravidelnom chode vecí a za osobitných okolností danej zmluvy (napr. informácie, ktoré si strany navzájom poskytli). Pravidlo náhrady predvídateľnej škody je však prelomené v prípade, ak k nesplneniu došlo úmyselne alebo v dôsledku hrubej nedbanlivosti. V tomto prípade sa škoda, za ktorú neplniaca strana zodpovedá, nahrádza v celom rozsahu, a to aj v prípade, ak ide o nepredvídateľnú škodu.

K § 543
Odčinenie nemajetkovej škody

Navrhované ustanovenie sa dotýka situácií, v rámci ktorých dochádza v prípade nesplnenia zmluvnej povinnosti k vzniku nemajetkovej škody. Nemajetková škoda sa pri nesplnení odčiňuje iba v prípadoch, ak tak ustanoví zákon alebo sa strany na tom dohodnú, pričom rozsah poskytovaných náhrad nemajetkovej škody v zmluvných zodpovednostných vzťahoch je v porovnaní s deliktným právom nastavený oveľa reštriktívnejšie.

Osobitným zákonným ustanovením v tomto kontexte je tunajšie ustanovenie, ktoré našlo svoj zdroj inšpirácie v estónskom obligačnom zákone a ktoré priznáva strane právo na odčinenie nemajetkovej škody iba v prípade nesplnenia zmlúv takej povahy, ktoré sú v podstatnej miere zamerané na uspokojenie implicitne alebo explicitne zo zmluvy vyplývajúcich nemajetkových záujmov - napr. oddych, relaxáciu, zábavu a pod. (napr. zmluvy o zájazde). To, či je zmluva v podstatnej miere orientovaná na uspokojenie nemajetkových záujmov bude potrebné v každej jednotlivej situácii posúdiť individuálne (porovnaj napr. neposkytnutie dojednaných stravovacích služieb na svadbe a neposkytnutie bežnej obedovej stravovacej služby v reštaurácii). Nárok na odčinenie nemajetkovej škody vzniká iba v prípade, ak by iné priznané nároky

tak majetkovej ako i nemajetkovej povahy boli nepostačujúcimi. Z uvedeného vyplýva, že odčinenie nemajetkovej škody sa v zmysle navrhovanej normy neposkytuje v prípade, ak táto má povahu psychickej ujmy spôsobenej fyzickým následkom samotného porušenia zmluvy bez naplnenia vyššie uvedených podmienok.

K § 544
Primeraná náhradná transakcia

Odsek 1 má za cieľ predchádzať situáciám, v ktorých by veriteľ naďalej trval na splnení i v prípade, v ktorom je zrejmé, že trvanie na splnení nie je dôvodné, pričom mohol zmluvu zrušiť a bez vynaloženia značného úsilia alebo nákladov uskutočniť náhradnú transakciu. Ak v dôsledku takéhoto neodôvodneného zotrvávania na plnení došlo k zvýšeniu rozsahu škody, nevzniká veriteľovi právo na jej náhradu.

Účelom odsekov 2 a 3 je uľahčiť preukázanie výšky škody, a to tak pre prípad zrušenia zmluvy v dôsledku nesplnenia, ak strana náhradnú transakciu uskutoční, rovnako ako pre prípad, ak strana náhradnú transakciu neuskutoční. Odsek 2 sa týka prípadu, ak veriteľ zrušil zmluvu a uzavrel náhradnú transakciu, pričom škodou sa v tomto prípade rozumie rozdiel medzi cenou dohodnutou v pôvodnej zmluve a cenou dohodnutou pri náhradnej transakcii. Uvedený mechanizmus sa uplatní vtedy, ak k uzavretiu náhradnej transakcie skutočne dôjde, nie však v prípade, ak sám veriteľ uskutoční to, čo malo byť predmetom neposkytnutého splnenia dlžníka. O náhradnú transakciu nepôjde a daný mechanizmus výpočtu výšky škody sa neuplatní v prípade, ak veriteľ zruší pôvodnú zmluvu, avšak pôvodné plnenie použije na splnenie inej zmluvy, ktorú by i bez zrušenia pôvodnej zmluvy mal plniť. Náhradná transakcia musí vo vzťahu k pôvodnej transakcii vykazovať znaky primeranosti, t.j. dotknutá strana nemôže požadovať rozdiel medzi cenou dohodnutou v pôvodnej zmluve a cenou dohodnutou pri náhradnej transakcii, pokiaľ nemožno náhradnú transakciu považovať čo do jej hodnoty a druhu poskytnutého plnenia za náhradu primeranú. Právo požadovať rozdiel medzi zmluvnou cenou a cenou náhradnej transakcie je len základom pre určenie výšky škody, veriteľ môže požadovať i náhradu nákladov potrebných na uskutočnenie náhradnej transakcie ako i náhradu akejkoľvek inej škody.

Odsek 3 rieši situáciu, ak dotknutá strana zruší zmluvu, avšak neuskutoční náhradnú transakciu, t. j. v skutočnosti strana nevynaloží náklady náhradnej transakcie, napriek tomu sú (ak kryjú nedostatok v plnení strany) kompenzovateľné. Ak zmluvne dohodnuté plnenie možno ohodnotiť obvyklou cenou, škodou je rozdiel medzi cenou dojednanou v zmluve a obvyklou cenou v okamihu zrušenia zmluvy. Obvyklou cenou je všeobecná cena za príslušné tovary alebo služby prevažujúca v danom čase a na danom mieste.

Pri posudzovaní náhradnej transakcie je potrebné prihliadať na špecifiká konkrétnej situácie. Ak je veriteľom napr. verejný obstarávateľ, je pri realizácii náhradnej transakcie limitovaný postupom verejného obstarávania. Nemožno mu teda pričítať na ťarchu je náhradnú transakciu nezrealizoval v čase alebo za podmienok, v akej by ju mohol zrealizovať iný subjekt.

K § 545
Primerané použitie ustanovení o zodpovednosti za škodu

Pravidlo odkazuje vo vzťahu k právu na náhradu škody za nesplnenie zmluvnej alebo obdobnej povinnosti na subsidiárne použitie ustanovení regulujúcich mimozmluvnú zodpovednosť za škodu.

K § 546
Podstatné nesplnenie

Pri koncipovaní ustanovení upravujúcich odstúpenie od zmluvy je takmer v plnej miere rešpektované súčasné znenie obchodnoprávnej úpravy (ustanovenia § 344 až 351 Obchodného zákonníka) považovanej v odborných kruhoch sa dostatočne upravujúce práva a povinnosti s odstúpením spojené. Občianskoprávna úprava odstúpenia od zmluvy bola posúdená ako menej vyhovujúca s ohľadom na ciele a charakter navrhovanej právnej úpravy. Pre prispôsobenie súčasnej právnej úpravy z režimu obchodného práva došlo k vykonaniu určitých úprav po formulačnej stránke a tiež po stránke schematickej.

Odsek 1 obsahovo korešponduje so znením ustanovenia § 345 ods. 1 Obchodného zákonníka. Vynechanie ustanovenia § 345 ods. 2 Obchodného zákonníka je opodstatnené špecifikovaním podstatného / nepodstatného porušenia zmluvy priamo v normatívnom texte navrhovaného znenia.

Odsek 2 vychádza z § 345 ods. 1 in fine Obchodného zákonníka. Výslovne sa však ustanovuje, že v prípade včasného nevykonania práva odstúpiť toto právo zaniká.

Odsek 3 je obdobou súčasného znenia ustanovenia § 345 ods. 3 Obchodného zákonníka.

K § 547
Nepodstatné nesplnenie

Navrhovaná úprava odseku 1 je obdoba súčasnej právnej úpravy v ustanovení § 346 ods. 1 Obchodného zákonníka. Navrhovaná úprava odseku 2 je obdoba súčasnej právnej úpravy v ustanovení § 346 ods. 2 Obchodného zákonníka.

K § 548
Zmluva plnená po častiach

Navrhované ustanovenie vecne preberá úpravu § 347 Obchodného zákonníka s legislatívno-technickými úpravami.

K § 549
Očakávané nesplnenie

Navrhované ustanovenie vecne preberá úpravu § 348 Obchodného zákonníka s legislatívno-technickými úpravami.

K § 550
Primeranosť dodatočnej lehoty

Navrhované ustanovenie vecne preberá úpravu § 350 Obchodného zákonníka s legislatívno-technickými úpravami.

K § 551
Oneskorené splnenie pred odstúpením od zmluvy

Navrhované ustanovenie vecne preberá úpravu § 349 ods. 2 a 3 Obchodného zákonníka s legislatívno-technickými úpravami.

K § 552
Odporovanie právnym úkonom dlžníka - základné ustanovenia

Odsek 1 vychádza z pôvodného znenia § 42a ods. 1 Občianskeho zákonníka, pričom rovnako ako predchádzajúca úprava vyžaduje ukracujúci charakter odporovateľného právneho úkonu. Podmienkou však nie je vymáhateľnosť (ani vykonateľnosť) pohľadávky veriteľa, keďže túto otázku rieši zákon iným spôsobom. Dlžníka je nevyhnutné vnímať extenzívne, ako každú osobu, ktorá je povinná veriteľovi plniť, teda má voči nemu dlh. Takouto osobou je preto aj ručiteľ alebo napríklad záložca, ktorého dlh spočíva v tom, že je povinný strpieť výkon záložného práva. Tento názor prezentovala právna doktrína a judikatúra už k predchádzajúcej úprave.

Odsek 2 významným spôsobom rozširuje pôsobnosť inštitútu odporovateľnosti. Popri príklepe, na ktorý sa vzťahuje osobitné ustanovenie, výslovne pripúšťa odporovanie aj opomenutiu dlžníka (napr. špekulatívne nepodanie odporu proti platobnému rozkazu, nevznesenie námietky premlčania, zapríčinenie kontumačného rozsudku). Z toho vychádzal už pôvodný § 8 Odporového poriadku z roku 1931 (čl. III zákona č. 64/1931 Sb.) a v súčasnosti vychádza napr. § 1 ods. 2 nemeckého Anfechtungsgesetz (ďalej len „AnfG“) alebo § 592 českého Občianskeho zákonníka. V spojitosti s iným prejavom vôle dlžníka umožňuje toto ustanovenie odporovať aj procesným úkonom, napríklad ak dlžník špekulatívne vezme späť žalobu s následkom premlčania alebo ak v súdnom spore účelovo uzná uplatnený nárok.

K § 553
Odporovanie v prípade úmyselného ukrátenia veriteľa

Preberá sa pôvodné znenie § 42a ods. 2 Občianskeho zákonníka s tým, že lehota sa v záujme ochrany ukráteného veriteľa predlžuje na päť rokov. Dôvodom je predovšetkým skutočnosť, že odporovanie právnemu úkonu podľa tohto ustanovenia je pre veriteľa do značnej miery komplikované, keďže ho v spore zaťažuje dôkazné bremeno pokiaľ ide o preukázanie ukracujúceho úmyslu dlžníka a toho, že druhá strana odporovateľného právneho úkonu o tomto úmysle vedela alebo musela vedieť. Úspešné uplatnenie odporovacieho práva uľahčuje predkladateľ veriteľovi konštrukciou domnienky podľa odseku 2, ktorá vychádza z § 3 ods. 1 nemeckého AnfG. Dlžník je v úpadku ak je platobne neschopný alebo predĺžený podľa podmienok vymedzených v ZKR. Či druhá strana v čase odporovateľného právneho úkonu o určitej skutočnosti musela vedieť sa posudzuje podľa úvodných ustanovení zákona o náležitej starostlivosti.

K § 554
Odporovanie právnemu úkonu so spriaznenou osobou

Zavádza sa individuálne pravidlo pre odporovanie právnym úkonom so spriaznenou osobou dlžníka, resp. v prospech takejto osoby. Z odseku 1 vyplýva, že môže ísť o akýkoľvek právny úkon so spriaznenou osobou; avšak aj o jednostranný alebo dvojstranný právny úkon (iba) v jej prospech (napr. pristúpenie k dlhu spriaznenej osoby na základe dohody s jej veriteľom). Zákon medzi týmito právnymi úkonmi osobitne zdôrazňuje odplatnú zmluvu so spriaznenou osobou alebo v jej prospech, jednak z dôvodu pomerne frekventovaného výskytu, ale predovšetkým so zámerom zdôrazniť, že odplatnosť právneho úkonu nie je bez ďalšieho prekážkou úspešného odporovania.

Ustanovenie vychádza z pôvodného § 42a ods. 2 až 4 Občianskeho zákonníka, pričom predchádzajúce pomerne komplikované personálne kritérium je nahradené efektívnejším pravidlom o spriaznenosti osôb s dlžníkom v zmysle ZKR (spriaznenú osobu v súčasnosti definuje ZKR v § 9 ods. 1 až 4). Zákon konštruuje v prospech ukráteného veriteľa vyvrátiteľnú domnienku o ukracujúcom úmysle dlžníka a o vedomosti spriaznenej osoby o tomto úmysle. Zákonné podmienky vyvrátenia tejto prezumpcie majú základ v právnej teórii a judikatúre k predchádzajúcej právnej úprave. Náležitá

starostlivosť sa posudzuje podľa osobitného ustanovenia prvej hlavy prvej časti kódexu.

Ak je zmluvou uzavretou so spriaznenou osobou alebo v jej prospech zmluva o zriadení vecného bremena alebo zmluva o zriadení záložného práva na zabezpečenie záväzku takejto osoby, postupuje sa pri úspešnom odporovaní podľa osobitného ustanovenia o následkoch odporovania v prípade vecného bremena a záložného práva.

K § 555
Odporovanie právnemu úkonu bez primeraného protiplnenia

Právnemu úkonu bez primeraného protiplnenia môže veriteľ úspešne odporovať bez ohľadu na ukracujúci úmysel dlžníka a prípadnú vedomosť druhej strany o takomto úmysle. Musí však byť splnená podmienka podľa všeobecného pravidla, teda že týmto úkonom došlo k ukráteniu uspokojenia veriteľovej pohľadávky. Základným predpokladom je subsumovateľnosť právneho úkonu dlžníka pod niektoré z kritérií podľa odseku 2, ktoré vychádzajú z § 58 ods. 1 ZKR. Nie je rozhodujúce, či dlžník uzavrel odporovateľný právny úkon so spriaznenou alebo akoukoľvek inou osobou, resp. či ho uskutočnil v prospech takejto osoby. Výnimky z generálnej odporovateľnosti právnych úkonov bez primeraného protiplnenia (odsek 3) vychádzajú z ich prirodzenej povahy a z princípov, ktoré boli vyjadrené už v § 4 ods. 1 Odporového poriadku z roku 1931 (čl. III zákona č. 64/1931 Sb.) a v § 49 ods. 1 Občianskeho zákonníka z roku 1950 (zákon č. 141/1950 Zb.).

K § 556
Odporovanie v prípade dražby dlžníkovho majetku

Vydraženie majetku dlžníka „pre seba“ prostredníctvom spriaznených osôb na škodu veriteľa je pomerne častým negatívnym javom súkromného práva. Ako dostatočne efektívny nástroj sa v danej súvislosti neosvedčil ani zákonný zákaz v zmysle § 144 ods. 3 Exekučného poriadku a § 5 ods. 9 Zákona č. 527/2002 Z. z. o dobrovoľných dražbách a o doplnení zákona Slovenskej národnej rady č. 323/1992 Zb. o notároch a notárskej činnosti (Notársky poriadok) v znení neskorších predpisov. Odporovanie takémuto úkonu bolo možné aj za predchádzajúcej úpravy, avšak iba na základe všeobecných pravidiel. Nové osobitné ustanovenie umožňuje veriteľovi efektívnejší postih a zrozumiteľne definuje podmienky odporovania príklepu, pričom jeho formulácia vychádza z pôvodného znenia § 49 ods. 2 Občianskeho zákonníka z roku 1950 (zákon č. 141/1950 Zb.). Aj v tomto prípade však musí byť splnená podmienka podľa generálnej klauzuly, teda že príklepom došlo k ukráteniu uspokojenia veriteľovej pohľadávky.

Vydraženie predmetu dražby spriaznenou osobou zakladá vyvrátiteľnú domnienku, že hodnota najvyššieho podania alebo cena dosiahnutá vydražením bola alebo má byť zaplatená z prostriedkov dlžníka (že bolo dražené „pre dlžníka“). V prípadnom spore je teda žalovaný povinný preukázať opak a domnienku vyvrátiť. Na to mu spravidla nebude postačovať popretie zákonnej prezumpcie (tvrdenie bez ďalšieho), ani to, že plnenie za predmet dražby bolo napr. poukázané z jeho bankového účtu.

K § 557
Odporovacia žaloba

Nová právna úprava vychádza z pôvodného znenia § 42b ods. 1 až 3 Občianskeho zákonníka a z § 62 ods. 1 ZKR. V odseku 2 sa preberá pravidlo podľa druhej vety pôvodného § 42a ods. 1 Občianskeho zákonníka.

K § 558
Uplatnenie odporovacieho práva proti ďalším osobám

Vo vzťahu k ďalším nadobúdateľom predmetu odporovateľného právneho úkonu sa precizujú zákonné podmienky v záujme ochrany práv ukráteného veriteľa. Odklon od pôvodnej formulácie § 42b ods. 3 Občianskeho zákonníka smerom k zneniu § 62 ods. 2 a 3 ZKR (ale napr. aj § 15 ods. 1 a 2 nemeckého AnfG) je odôvodnený reálnymi požiadavkami na zefektívnenie a sprehľadnenie právneho postihu ďalších špekulatívnych prevodov. Zákon výslovne vymedzuje, že aj v prípade uplatnenia odporovacieho práva proti ďalším nadobúdateľom ide vždy o odporovanie pôvodnému ukracujúcemu úkonu dlžníka. Nerozširuje sa teda okruh odporovateľných právnych úkonov, iba okruh osôb, proti ktorým veriteľ uplatňuje svoje právo odporovať právnemu úkonu dlžníka.

Na toto pravidlo nadväzuje odsek 4 o uplatnení odporovacieho práva proti všetkým singulárnym právnym nástupcom v rade právnych úkonov (obdobne § 62 ods. 4 ZKR) a osobitné ustanovenia o následkoch neúčinnosti odporovateľného právneho úkonu. Ak teda bol predmet odporovateľného úkonu postupne prevedený z dlžníka na ďalších troch nadobúdateľov, pričom tretí v poradí je aktuálne jeho vlastníkom, musí žaloba smerovať voči všetkým z nich, okrem samotného dlžníka. Naďalej však pôjde o žalobu o neúčinnosť (iba) právneho úkonu dlžníka, pretože iba týmto úkonom dlžník bezprostredne znemožnil resp. ukrátil uspokojenie veriteľovej pohľadávky. Úspešnosti žaloby však nebráni, ak niektorá z týchto osôb objektívne nemôže byť žalovaná z dôvodu, že zanikla bez právneho nástupcu alebo zomrela, ak dedičstvo nepripadlo žiadnemu dedičovi.

K § 559
Osobitné podmienky odporovania

Odsek 1 vychádza z judikatúry k predchádzajúcej právnej úprave, ktorá sa týkala interpretácie pojmu „vymáhateľná pohľadávka“ (R 44/2001, R 2/2022). Závery súdnej praxe, podľa ktorých postačuje na úspešné odporovanie z hľadiska kvality ukrátenej pohľadávky to, aby bola žalovateľná resp. súdne uplatniteľná (splatná), sú správne a aktuálne aj podľa novej právnej úpravy.

Keďže veriteľ môže efektívne vykonať svoje odporovacie právo iba žalobou v konaní pred súdom, je potrebné slovné spojenie „v čase odporovania právnemu úkonu dlžníka“ vykladať v zmysle „v čase súdneho konania o odporovacej žalobe“. Navyše je potrebné zohľadniť, že pre rozsudok súdu je rozhodujúci stav v čase jeho vyhlásenia (§ 217 ods. 1 Civilného sporového poriadku). Splatnosť veriteľovej pohľadávky teda nie je podmienkou odporovacej žaloby; je však podmienkou vyhovujúceho odporovacieho rozsudku. Z toho vyplýva, že ukrátená veriteľova pohľadávka a) sa môže stať splatnou aj po začatí konania (avšak najneskôr v čase vyhlásenia rozsudku) a b) nemusí byť splatnou v čase uskutočnenia odporovateľného právneho úkonu. Nezriedka totiž koná dlžník dubiózne v predstihu a exekučne postihnuteľný majetok prevedie alebo zaťaží pred splatnosťou veriteľovej pohľadávky. Podmieňovanie úspešného odporovania splatnosťou ukrátenej pohľadávky v čase ukracujúceho úkonu by samoúčelne obmedzovalo efektívnosť tohto inštitútu, ktorého hlavným účelom je ochrana právnej sféry veriteľa.

V súlade s odsekom 2 je rovnaký rozhodujúci moment relevantný aj pre ďalšiu základnú podmienku odporovania. Súd musí v konaní o odporovacej žalobe vyhodnotiť, či bolo sporným právnym úkonom ukrátené uspokojenie veriteľovej pohľadávky. Moment, ku ktorému túto skutočnosť posudzuje, bol podľa predchádzajúcej právnej úpravy sporný. V judikatúre sa dokonca vyskytli názory, že týmto momentom je výlučne uskutočnenie odporovateľného právneho úkonu, čo v spojitosti s nesprávnym výkladom pojmu „vymáhateľná pohľadávka“ (PL. ÚS 39/2015) viedlo k výraznému obmedzeniu funkčnosti celého inštitútu a k neželanej redukcii jeho uplatnenia v praxi. Z hľadiska právnej istoty a efektívnej vymožiteľnosti práva je takýto stav neakceptovateľný (nepostihnuteľné špekulatívne prevody majetku navyše verejnosť považuje za jeden z typických prejavov zlyhávania justičného systému).

Nová právna úprava výslovne zdôrazňuje, že ukrátenie veriteľa sa posudzuje až podľa stavu v čase odporovania, teda v čase meritórneho rozhodovania súdu (pozri vyššie). Pre súd bude relevantné, či by sa veriteľ (žalobca) mohol v čase rozhodovania súdu efektívne uspokojiť z majetku, ktorý patrí žalovanému, ak by bol vlastníkom tohto majetku naďalej dlžník, a teda ak by odporovaný úkon nemal voči veriteľovi právne účinky (podstata odporovania). To rovnako platí aj pre iné než vlastnícke právo žalovaného vo vzťahu k predmetu odporovateľného právneho úkonu (typicky záložné právo alebo právo zodpovedajúce vecnému bremenu).

Odsek 2 sa však týka výlučne ukrátenia uspokojenia veriteľovej pohľadávky a nemožno ho rozširovať na ďalšie podmienky odporovania. Preto sa napríklad spätne ku dňu uskutočnenia odporovateľného právneho úkonu posudzuje ukracujúci úmysel dlžníka, spriaznenosť nadobúdateľa, jeho vedomosť o ukracujúcom úmysle dlžníka a pod.

Odsek 3 zavádza efektívne pravidlo, ktoré bráni vyhoveniu odporovacej žalobe, ak je samotný veriteľov nárok na plnenie premlčaný. Povinnosť tvrdenia a dôkazná povinnosť o tejto skutočnosti zaťažuje žalovaného; aj keď predbežný záver o premlčaní spravidla vyplynie už z tvrdení a dôkazov, ktoré musí predložiť žalobca. Premlčanie nároku veriteľa voči dlžníkovi je nezlučiteľné s úspešným odporovaním aj v prípade, ak dlžník v osobitnom konaní o tomto nároku námietku premlčania nevznesie.

K § 560
Poznámka o vedení odporovacieho konania

V záujme zefektívnenia inštitútu odporovania právnym úkonom sa zavádza možnosť vyznačenia katastrálnej poznámky o vedení odporovacieho konania (aktuálne § 39 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 162/1995 Z. z. o katastri nehnuteľností a o zápise vlastníckych a iných práv k nehnuteľnostiam (katastrálny zákon) v znení neskorších predpisov). Právne účinky zapísanej katastrálnej poznámky sú obdobné ako v prípade § 228 ods. 2 Civilného sporového poriadku a spočívajú v tzv. subjektívnej záväznosti odporovacieho rozsudku. Z povahy veci vyplýva, že odporovacím rozsudkom je rozsudok súdu, ktorým bola v prospech veriteľa určená neúčinnosť právneho úkonu, príklepu, opomenutia alebo iného prejavu vôle dlžníka. Odseky 2 a 3 umožňujú veriteľovi uplatniť následky neúčinnosti odporovateľného právneho úkonu aj voči (takému) nadobúdateľovi vecného práva, ktorý nebol priamo žalovaný v odporovacom konaní. Ak bolo nadobudnuté vlastnícke právo, a teda došlo k prevodu nehnuteľnosti po vyznačení katastrálnej poznámky, má nadobúdateľ z hľadiska odporovania rovnaké právne postavenie ako neúspešný žalovaný. Musí preto strpieť prípadné speňaženie nehnuteľnosti v exekúcii vedenej proti dlžníkovi a za splnenia zákonných podmienok aj v tzv. náhradnej exekúcii.

Ak bola nehnuteľnosť po zápise poznámky zaťažená vecným bremenom alebo záložným právom, uplatní sa v súlade s odsekom 3 rovnaký princíp a použijú sa osobitné ustanovenia o následkoch odporovania v prípade vecného bremena a záložného práva. To znamená, že ak dôjde k následnému speňaženiu nehnuteľnosti v exekúcii, takéto vecné bremeno alebo záložné právo zanikne. Zároveň platí, že na vedenie exekúcie na záloh sa súhlas záložného veriteľa nevyžaduje.

Poznámka o vedení odporovacieho konania vo všeobecnosti nebráni vlastníkovi disponovať s nehnuteľnosťou. Nie je preto vylúčené ani štandardné procesné zabezpečenie prostredníctvom neodkladného opatrenia, ktorým by súd žalovanému vlastníkovi zakázal s nehnuteľnosťou nakladať (previesť ju, zaťažiť a pod.)

K § 561
Preklúzia

Lehota na uplatnenie odporovacieho práva je prekluzívna a hmotnoprávna. Na jej zachovanie zákon vyžaduje, aby bolo právo najneskôr v posledný deň lehoty uplatnené na súde, teda žaloba doručená súdu (začaté konanie). Začiatok plynutia lehoty je viazaný na deň, keď nastali právne účinky odporovateľného právneho úkonu, resp. na deň zápisu príslušného práva do verejného registra. Lehota na uplatnenie odporovacieho práva je trojročná, s výnimkou päťročnej lehoty pri odporovaní v prípade úmyselného ukrátenia veriteľa v prospech nespriaznenej osoby.

Tretí oddiel
Následky neúčinnosti odporovateľného právneho úkonu

K § 562
Uspokojenie veriteľa

V odsekoch 1 a 2 sa preberá pôvodné znenie § 42b ods. 4 Občianskeho zákonníka, pokiaľ ide o všeobecné pravidlo o následkoch neúčinnosti odporovateľného právneho úkonu. Neúčinnosť umožňuje veriteľovi predovšetkým exekučne postihnúť predmet odporovateľného právneho úkonu tak, ako keby bol naďalej vo vlastníctve dlžníka, resp. ako keby odporovateľný právny úkon nenastal (odsek 1). Náhrady podľa odseku 2 sa môže veriteľ domáhať v prípade, ak uspokojenie z predmetu odporovateľného právneho úkonu nie je možné (napr. ak bol znehodnotený alebo zničený), alebo ak predmetom odporovateľného právneho úkonu nebol prevod majetku (napr. odpustenie dlhu). Nárok na náhradu je peňažným nárokom a súdne sa uplatňuje štandardnou žalobou na plnenie. Ak sú splnené všetky zákonné podmienky, môže byť tento nárok uplatnený aj spoločne s odporovacou žalobou. Nie je však vylúčené, že si nárok na náhradu následne uplatní veriteľ samostatne. Výška náhrady zodpovedá všeobecnej hodnote toho, čo pôvodne odporovateľným právnym úkonom ušlo z dlžníkovho majetku, resp. výške nadobudnutého prospechu, ak nešlo o prevod majetku. Keďže rozhodujúci je stav v čase odporovania, určí sa všeobecná hodnota podľa aktuálnej cenovej úrovne v čase súdneho konania o odporovacej žalobe; čo zodpovedá celkovej koncepcii aj vzhľadom na ustanovenia o osobitných podmienkach odporovania a o náhradnom uspokojení veriteľa. Nemožnosť postihu predmetu odporovateľného právneho úkonu je potrebné odlišovať od nemožnosti uplatniť odporovacie právo z dôvodu nadobudnutia silnejšieho subjektívneho práva treťou osobou, ktorá zakladá nárok na náhradu škody podľa osobitného ustanovenia.

V odsekoch 3 a 4 sú precizované reálne právne následky úspešného odporovacieho konania. Právoplatný rozsudok o neúčinnosti ukracujúceho právneho úkonu neoprávňuje veriteľa viesť exekúciu proti žalovanému (s osobitnou výnimkou podľa ustanovenia o náhradnej exekúcii). Exekučne postihovaný je primárne dlžník, a to na základe osobitného exekučného titulu na plnenie, ktorého hmotnoprávnym základom je ukrátená pohľadávka veriteľa. V exekúcii proti dlžníkovi je na základe právoplatného odporovacieho rozsudku prípustné speňaženie alebo iný postih predmetu odporovateľného právneho úkonu, ktorý je vo vlastníctve tretej osoby, ak je touto treťou osobou žalovaný z odporovacieho konania alebo osoba, pre ktorú je v dôsledku katastrálnej poznámky odporovací rozsudok subjektívne záväzný. Naďalej však ide o úkony v exekúcii vedenej proti dlžníkovi, ktoré musí táto tretia osoba ex lege strpieť.

Z uvedeného implicitne vyplýva, že bez exekučného titulu proti dlžníkovi nemôže veriteľ reálne uplatniť účinky prípadného odporovacieho rozsudku. Samotný odporovací rozsudok môže byť právoplatný skôr než vznikne exekučný titul voči dlžníkovi, avšak na zavŕšenie právnej ochrany veriteľa musia byť nevyhnutne splnené obidve uvedené podmienky, t.j. exekučný titul voči dlžníkovi a právoplatný odporovací rozsudok. Exekučným titulom musí byť zároveň priznaný nárok vyplývajúci práve z tej pohľadávky, pre ukrátenie uspokojenia ktorej vyhovel súd odporovacej žalobe.

Odsek 5 sa vzťahuje na špecifické situácie, keď dlžník špekulatívne dosiahne na úkor uspokojenia veriteľovej pohľadávky exekučný titul proti svojej osobe. Ide napríklad o dôsledky účelového nepodania odporu proti platobnému rozkazu, procesného uznania nároku v súdnom spore, ale aj špekulatívneho vyporiadania SIM (BSM) rozsudkom v rámci súdneho konania, v ktorom dlžník účelovo súhlasil alebo nezabránil disparitnému vyporiadaniu v jeho

neprospech (obdobne vo vzťahu k súdom schválenému zmieru o vyporiadaní BSM už judikatúra k predchádzajúcej úprave R 62/2023). Ak dlžník následne na základe exekučného titulu plní, má veriteľ nárok na náhradu podľa odseku 2 vo výške tohto plnenia, a to voči osobe, ktorá plnenie inkasovala (žalovaný v odporovacom konaní). Ak to okolnosti prípadu umožňujú (napr. pri rozsudku o vyporiadaní SIM), môže veriteľ postupovať podľa ods. 3 a 4.

Ak však dlžník na základe takto vzniknutého exekučného titulu neplnil a nie je prípustný ani postup podľa ods. 3 a 4, môže byť uspokojenie veriteľovej pohľadávky ukrátené v dôsledku znevýhodneného postavenia v exekúcii, najmä ak jej predchádza exekúcia na základe „konkurenčného“ exekučného titulu. Z daného dôvodu sa zavádza pravidlo, podľa ktorého je voči veriteľovi takýto exekučný titul neúčinný a neúčinná je voči nemu aj samotná exekúcia na jeho základe. To ho oprávňuje viesť proti dlžníkovi exekúciu na základe vlastného exekučného titulu a bez ohľadu na „konkurenčnú“ exekúciu a obmedzenia z nej vyplývajúce (prednostné práva, poradie uspokojenia a pod.).

K § 563
Následky odporovania v prípade vecného bremena a záložného práva

Ustanovenie nadväzuje na všeobecné pravidlo o uspokojení veriteľa. Pri odporovaní právnemu úkonu dlžníka, ktorým bolo zriadené vecné bremeno alebo záložné právo, konštruuje zákon zánik tohto práva speňažením alebo iným exekučným postihom tej časti majetku, na ktorú sa sporné vecné právo vzťahovalo. Súhlas záložného veriteľa sa v tomto prípade na vedenie exekúcie na záloh nevyžaduje, a to nielen podľa tohto návrhu zákona, ale ani podľa súčasného § 61q ods. 2 Exekučného poriadku ako osobitného predpisu.

Zákon nevylučuje ani odporovanie takémuto právnemu úkonu spolu s odporovaním ďalšiemu úkonu dlžníka. Ak bolo napríklad zriadenie vecného bremena alebo záložného práva uskutočnené spolu s prevodom vlastníctva nehnuteľnosti, môže veriteľ jednou žalobou odporovať prevodu aj ťarche; teda scudzovaciemu právnemu úkonu, aj právnemu úkonu ktorým bolo zriadené vecné bremeno alebo záložné právo. To v konečnom dôsledku umožní efektívne vedenie následnej exekúcie, s reálnym uspokojením veriteľovej pohľadávky.

K § 564
Náhradné uspokojenie veriteľa

Zavádza sa racionálne pravidlo, ktoré umožňuje tretej osobe vyhnúť sa exekučnému postihu tým, že uspokojí veriteľovu pohľadávku (ods. 1), avšak najviac do výšky všeobecnej hodnoty predmetu odporovateľného právneho úkonu (ods. 2). Z povahy veci rezultuje, že pôjde vždy o pohľadávku veriteľa, ktorej uspokojenie bolo ukrátené odporovateľným právnym úkonom, a ktorá bola základom pre vyhovenie odporovacej žalobe (čo vyplýva z odôvodnenia odporovacieho rozsudku). Obdobné ustanovenie obsahoval už § 18 Odporového poriadku z roku 1931 (čl. III zákona č. 64/1931 Sb.). Osoba, ktorá na základe tohto ustanovenia uspokojí veriteľovu pohľadávku alebo jej časť, má nárok na vrátenie vzájomného plnenia od svojho singulárneho právneho predchodcu podľa osobitného ustanovenia.

K § 565
Náhradná exekúcia

Smrť dlžníka, jeho zánik bez právneho nástupcu, alebo iný dôvod znemožňujúci vedenie exekúcie proti dlžníkovi v zásade nebráni veriteľovi v uplatnení právnych následkov judikovanej neúčinnosti odporovateľného právneho úkonu. Za daných okolností možno viesť exekúciu priamo proti žalovanému alebo osobe, pre ktorú je v dôsledku katastrálnej poznámky odporovací rozsudok subjektívne záväzný. Ide o výnimku z pravidla, že účinky odporovacieho rozsudku sa aplikujú výlučne v exekučnom konaní proti dlžníkovi (aj keď sa postihuje majetok tretej osoby).

Keďže odsek 2 v takomto prípade umožňuje exekučný postih iba vo vzťahu k predmetu odporovateľného právneho úkonu, je exekúcia prípustná iba proti tej osobe odlišnej od dlžníka, v ktorej exekučne postihnuteľnom majetku sa daný predmet odporovateľného právneho úkonu nachádza. Formálnym exekučným titulom je pôvodný exekučný titul veriteľa na plnenie voči dlžníkovi, v spojitosti s právoplatným odporovacím rozsudkom; pričom veriteľ musí v exekučnom konaní preukázať, že sú splnené zákonné podmienky na vedenie náhradnej exekúcie (smrť alebo zánik dlžníka bez právneho nástupcu, prípadne iný dôvod znemožňujúci viesť exekúciu proti dlžníkovi).

Rovnako ako pri exekúcii vedenej proti dlžníkovi je prípustné náhradné uspokojenie veriteľa podľa osobitného ustanovenia, s následným zákonným nárokom na vrátenie vzájomného plnenia od singulárneho právneho predchodcu.

K § 566
Ochrana povinnej osoby voči viacerým veriteľom

Ochranné ustanovenie bráni tomu, aby v dôsledku plurality odporujúcich veriteľov povinná osoba v súhrne plnila viac, než je všeobecná hodnota predmetu odporovateľného právneho úkonu alebo výška reálne vzniknutej škody, alebo aby bol exekučne postihnutý iný jej majetok. Podľa individuálnych okolností prípadu sa môže povinná

osoba touto námietkou brániť v odporovacom konaní alebo v rámci následnej exekúcie.

K § 567
Vrátenie vzájomného plnenia

Keďže v dôsledku právnych účinkov odporovacieho rozsudku môže byť exekučne postihnutý majetok tretej osoby, zavádza sa osobitné pravidlo o tzv. reťazenej povinnosti vrátiť vzájomné plnenie druhej zmluvnej strane, teda svojmu singulárnemu právnemu nástupcovi, pokiaľ ide o dispozíciu s predmetom odporovateľného právneho úkonu (obdobne § 64 ZKR). Samotný dlžník z povahy veci nemá ďalšieho singulárneho právneho predchodcu, na ktorého by sa vzťahovali účinky odporovania, a vrátenie žiadneho plnenia požadovať nemôže. Rovnako nemôže odmietnuť plniť, resp. odoprieť vrátenie vzájomného plnenia na základe námietky synalagmatického dlhu. To platí pre všetky osoby, ktoré sú povinné vrátiť vzájomné plnenie podľa tohto ustanovenia.

K § 568
Náhrada škody

Osobitné ustanovenie o náhrade škody predpokladá aspoň jeden ďalší právny úkon, ktorý nadväzuje na odporovateľný právny úkon dlžníka, a v dôsledku ktorého už nemôže veriteľ svoje odporovacie právo efektívne uplatniť takým spôsobom, ktorý by umožňoval exekučný postih predmetu odporovateľného právneho úkonu. Spôsobenie škody sa posudzuje bez ohľadu na zavinenie, pričom zákon nepripúšťa ani zbavenie sa zodpovednosti (liberáciu). Na rozdiel od náhrady podľa osobitného ustanovenia o uspokojení veriteľa v rámci následkov neúčinnosti odporovateľného právneho úkonu sa nevyžaduje, aby mal žalovaný z právneho úkonu prospech. Tento nárok však môže veriteľ uplatniť iba voči bezprostrednému právnemu predchodcovi tretej osoby, ktorej subjektívne právo je silnejšie ako odporovacie právo veriteľa. Z účelu ustanovenia je zrejmé, že pôjde vždy o singulárneho právneho predchodcu. Výška náhrady by mala zodpovedať tomu, o čo bol znížený skutočný výťažok exekúcie, ktorá mala byť vedená aj na predmet odporovateľného právneho úkonu. Ten, kto veriteľovi nahradil škodu, má právo na vrátenie vzájomného plnenia podľa osobitného ustanovenia.

K § 569
Vzdanie sa práv veriteľa

Právna úprava odporovania má ochranný charakter, ktorý znemožňuje vylúčenie alebo obmedzenie aplikácie ustanovení tohto dielu dohodou vopred; rovnako ako vzdanie sa práv veriteľa vopred.

K § 570
Rokovanie o zmluve

Ustanovenie je prevzaté z čl. II. – 3:301 DCFR, čl. 2:301 PECL, čl. 2.1.15 UNIDROIT a § 1728 ČNOZ. Výslovne sa potvrdzuje sloboda strán rokovať o uzavretí zmluvy. Zároveň však strany nemôžu pri rokovaní o zmluve postupovať nepoctivo, ako je ďalej upravené.

K § 571
Predzmluvná informačná povinnosť

Navrhované ustanovenie v súčasnom práve nemá ekvivalent.

Ustanovenie zakotvuje všeobecnú predzmluvnú informačnú povinnosť každej strany rokujúcej o uzavretí zmluvy, aby druhej strane poskytla pravdivé a úplné informácie, ktoré má alebo by mala mať a môžu mať vplyv na platnosť uzavieranej zmluvy, alebo súvisí s jej záujmom na uzavretí zmluvy, ako aj na konkrétnom záujme strany vzhľadom k účelu zmluvy.

Dôvod neplatnosti sa napríklad môže týkať spôsobilosti strany na právne úkony. Záujem strany na uzavretí zmluvy sa môže týkať napr. plánu stavby na pozemku, pričom druhá strana na základe nedávneho geologického prieskumu vie, že sa na pozemku nemôže stavať, alebo že sa pod pozemkom nachádza archeologické nálezisko, alebo že kupovaný predmet nebude fungovať druhej strane na ňou zamýšľaný účel.

Ustanovenie hovorí o zrejmom záujme strany, to znamená, musí sa informovať o všetkom, čo môže súvisieť so záujmom, ktorý bol tejto povinnej strane zrejmý, buď na základe priamej informácie od druhej strany, z dohodnutého účelu zmluvy, prípadne je jej zrejmý z okolností rokovania o uzavretí zmluvy.

Rozsah všeobecnej informačnej povinnosti však bude v konkrétnom prípade rôzny. Odsek 2 obsahuje základné hľadiská pre posúdenie konkrétneho rozsahu všeobecnej informačnej povinnosti, ktorými sú schopnosti a zručnosti obidvoch strán (typicky väčšiu informačnú povinnosť bude mať odborník pre konkrétnu oblasť, alebo podnikateľ), náklady a obtiaže spojené so získaním informácie (ak sa informácia dala poľahky získať aj druhou stranou, resp. to, že druhá strana ju nezískala v dôsledku svojej hrubej nedbanlivosti, napr. si neoverila, ako vyzerá územný plán obce alebo opačne, ak získanie informácie by bolo príliš náročné alebo nákladné, strana nemá povinnosť informovať – nemusí napr. vykonávať geologický prieskum na vlastné náklady), vedomosť druhej strany (ak o okolnosti vedela, druhá strana nenesie informačnú povinnosť), jej možnosti získať si informáciu, zrejmú dôležitosť informácie pre oprávnenú stranu.

Ustanovenie zakotvuje všeobecnú predzmluvnú informačnú povinnosť, v konkrétnych prípadoch môže zákon ustanovovať iný rozsah predzmluvnej informačnej povinnosti, napr. pri poistnej zmluve, pri zmluve o spotrebiteľskom úvere, a pod.

Porušenie informačnej povinnosti môže mať v konkrétnych súvislostiach aj iné dôsledky, než predpokladané v tomto ustanovení, typicky právo zrušiť prejav vôle v dôsledku omylu, alebo zodpovednosť za vady, konkrétne podmienky nastúpenia týchto dôsledkov však upravujú osobitné ustanovenia.

Navrhované ustanovenie je základom pre uplatnenie zodpovednosti za spôsobenú škodu, hoci ide v konkrétnom prípade o porušenie zákonnej povinnosti a môže sa uplatniť aj na situácie, kedy nakoniec nedôjde k uzavretiu zmluvy (preto predzmluvná zodpovednosť). Zákon výslovne odkazuje na použitie ustanovení o zmluvnej zodpovednosti za škodu, a to z dôvodu, že už v okamihu, kedy strany o zmluve rokujú, vzniká medzi nimi užší vzťah dôvery, ktorý odôvodňuje použitie súbor prísnejších pravidiel pre zodpovedný subjekt o náhrade spôsobenej škody.

Nie je však vylúčené, aby povinný subjekt v konkrétnom prípade naplnil aj niektorú skutkovú podstatu deliktnej zodpovednosti, napr. zodpovednosť za nesprávnu informáciu (ak bude), alebo za úmyselné konanie v rozpore s dobrými mravmi. V takom prípade dochádza k súbehu viacerých druhov zodpovednosti a poškodený si môže vybrať.

Ustanovenie vychádza z § 1728 ods. 2 českého občianskeho zákonníka, § 14 ods. 2 estónskeho obligačného zákona a čl. 4:107 ods. 3 PECL.

K § 572
Nepoctivosť pri rokovaní o zmluve

Hoci každý môže slobodne rokovať o uzavretí zmluvy, takéto rokovania však strany nemôžu nepoctivo zahájiť alebo v nich pokračovať, ak nemajú úmysel dospieť k dohode – teda ak prinajmenšom nie sú uzrozumené s tým, že výsledkom rokovania môže byť dosiahnutie dohody a uzatvorenie zmluvy. Týmto sa navrhuje pokryť napr. situácie, kedy strana vedome bez úmyslu uzavrieť zmluvu rokovala a vyvolala v druhej strane očakávania, že rokovanie môže smerovať k uzatvoreniu zmluvy. Navrhovaná norma sa netýka v praxi bežných prípadov, kedy strana paralelne rokuje s viacerými potenciálnymi partnermi s úmyslom získať prehľad ponúkaných podmienok a zvoliť si najvýhodnejšie. Takisto nemajú byť pokryté prípady, kedy strana dobromyseľne rokuje v snahe dosiahnuť dohodu, v konečnom dôsledku však dohoda nie je dosiahnutá.

Následkom nepoctivého rokovania je nárok druhej strany na náhradu škody. Pôjde typicky o náhradu tzv. negatívneho zmluvného záujmu, teda nie o nárok zodpovedajúci tomu, čo by druhá strana získala, keby bola zmluva uzavretá, ale o nárok zodpovedajúci tomu, čo v dôsledku rokovaní stratila. Pôjde najmä o zbytočne vynaložené náklady na rokovanie a prípravu zmluvy a prípadne o stratu príležitosti z neuzavretej inej zmluvy, ak k uzavretiu inej zmluvy nedošlo v dôsledku rokovaní s nepoctivou stranou. Túto skutočnosť nie je potrebné výslovne normovať v zákone, keďže vyplýva zo všeobecnej úpravy náhrady škody, ktorá vyžaduje preukázanie kauzálneho nexu medzi protiprávnym konaním a vznikom škody. V tunajšom prípade neexistuje kauzalita medzi nepoctivým rokovaním a neuzavretím zmluvy, pretože pri neexistencii nepoctivého rokovania by k uzavretiu zmluvy nedošlo. Poškodená strana sa teda spravidla nebude môcť domáhať tzv. pozitívneho zmluvného záujmu, teda najmä ušlého zisku zo zmluvy, ktorá bola predmetom rokovania. Existuje len kauzalita medzi nepoctivým rokovaním jednej strany a ujmou druhej strany, ktorá spočíva v jej účasti na rokovaniach.[22]

Navrhovaná úprava vychádza z čl. II. – 3:301 DCFR, čl. 2.1.15 UNIDROIT a čl. 2:301 PECL.

Nepreberá sa kogentný charakter ustanovenia podľa čl. II. – 3:301 ods. 2 DCFR.

K § 573
Mlčanlivosť o dôverných informáciách

Navrhované ustanovenie čiastočne preberá § 271 Obchodného zákonníka. Povinnosť mlčanlivosti však rozširuje nie len na informácie označené poskytujúcou stranou ako dôverné, ale tiež na všetky tie, ktoré strana vzhľadom na ich povahu alebo okolnosti rokovania o zmluve mohla za dôverné rozumne považovať, napr. predmetom zmluvy je kúpa know-how alebo iného predmetu duševného vlastníctva, okolnosti rokovania môžu spočívať napr. vo vysokej úrovni ochrany zabezpečenej druhou stranou a podobne.

Druhá strana tieto informácie nesmie použiť pre seba ani ju prezradiť inej, tretej osobe, a to bez ohľadu na to, či k uzavretiu zmluvy nakoniec dôjde alebo nie.

Porušenie povinnosti mlčanlivosti vedie k zodpovednosti za škodu spôsobenú vyzradením alebo použitím dôvernej informácie. Zákon výslovne odkazuje na použitie ustanovení o zmluvnej zodpovednosti za škodu, a to z dôvodu, že už v okamihu, kedy strany o zmluve rokujú, vzniká

[22] Všeobecne k negatívnemu zmluvnému záujmu bližšie pozri Hlušák, M. Náhrada škody pri negatívnom zmluvnom záujme. Súkromné právo, 2017, č. 5, s. 179 – 184.

medzi nimi užší vzťah dôvery, ktorý odôvodňuje použitie súbor prísnejších pravidiel pre zodpovedný subjekt o náhrade spôsobenej škody.

Nie je však vylúčené, aby povinný subjekt v konkrétnom prípade naplnil aj niektorú skutkovú podstatu deliktnej zodpovednosti, napr. úmyselné konanie v rozpore s dobrými mravmi. V takom prípade dochádza k súbehu viacerých druhov zodpovednosti a poškodený si môže vybrať.

Navrhované ustanovenie vychádza zo vzorov v čl. 2.1.16 Unidroit a II.-3:302 DCFR.

K § 574
Povinnosť predchádzať rozporom

Navrhuje sa obsahovo prebrať § 43 Občianskeho zákonníka.

K § 575
Zodpovednosť za škodu spôsobenú neplatnosťou zmluvy alebo zrušením zmluvy

Navrhované ustanovenie čiastočne vychádza zo súčasného § 42 Občianskeho zákonníka, toto ustanovenie však precizuje a mení.

Vzorom navrhovanej úpravy je II.-7:304 DCFR, čiastočne § 122 nemeckého BGB a čiastočne § 15 estónskeho obligačného zákona.

Ustanovenie precizuje, že v prípade, ak osoba, ktorej je dôvod neplatnosti pričítaný, o dôvode vedela alebo musela vedieť, zodpovedá druhej strane za spôsobenú škodu, ale len v prípade, ak oprávnená strana o dôvode neplatnosti nevedela a ani nemusela vedieť.

Ustanovenie súčasne limituje okruh oprávnených subjektov a to len na druhú stranu právneho úkonu/zmluvy.

Ustanovenie, podobne ako všetky ostatné skutkové podstaty predzmluvnej zodpovednosti, odkazujú na použite zmluvnej, nie deliktnej zodpovednosti za spôsobenú škodu. To je odôvodnené tým, že už v okamihu, kedy strany o zmluve rokujú, vzniká medzi nimi užší vzťah dôvery, ktorý odôvodňuje použitie súbor prísnejších pravidiel pre zodpovedný subjekt o náhrade spôsobenej škody. Nie je však vylúčené, aby povinný subjekt v konkrétnom prípade naplnil aj niektorú skutkovú podstatu deliktnej zodpovednosti, napr. úmyselné konanie v rozpore s dobrými mravmi. V takom prípade dochádza k súbehu viacerých druhov zodpovednosti a poškodený si môže vybrať

K § 576
Potvrdenie o uzavretí zmluvy

Navrhuje sa výslovne upraviť tzv. konfirmácie, ktoré už sú v praxi bežne používané. Ide najmä o zmluvy uzatvárané telefonicky, ktorých obsah je následne z dôvodu právnej istoty potvrdený aj písomne. Účelom je posilniť právnu istotu v situácii, kedy by mohli vzniknúť pochybnosti o skutočnom obsahu takto uzatvorenej zmluvy, a to aj za cenu, že súčasťou zmluvy sa stanú nepodstatné podmienky, ktoré neboli pôvodne dojednané. Adresát potvrdenia však môže vyhlásiť, že s týmito podmienkami nesúhlasí a v takom prípade sa súčasťou zmluvy nestanú.

Vzhľadom na riziko zneužívania vo vzťahoch so slabšími stranami sa zároveň navrhuje, aby tento inštitút nemohol využiť dodávateľ voči spotrebiteľovi.

Navrhované ustanovenie vychádza z čl. 2:210 PECL, čl. II. – 4:210, čl. 2.1.12 UNIDROIT a nemeckého inštitútu kaufmännisches Bestätigungsschreiben. Tieto inštitúty sa typicky týkajú len vzťahov medzi podnikateľmi. Rekodifikačná komisia sa však domnieva, že uvedený inštitút môže byť v záujme právnej istoty o obsahu záväzkových vzťahov prospešný aj vo vzťahoch medzi nepodnikateľmi. Taktiež môže prispieť k právnej istote spotrebiteľa a jeho ochrane, keď spotrebiteľ po ústnom uzatvorení zmluvy môže jej obsah potvrdiť napr. elektronickou poštou. V opačnom garde (teda potvrdenie zaslané dodávateľom spotrebiteľovi) nebude prípustné, aby sa ďalšie alebo odlišné podmienky stali súčasťou zmluvy.

K § 577
Určenie obsahu zmluvy odkazom

Navrhované ustanovenie nemá v súčasnom práve ekvivalent.

Vecne však odsek 1 vzhľadom na doterajší právny stav nepredstavuje zmenu, keďže aj doteraz mohli strany v zmluve odkázať na cenník, na znalecký posudok, technickú normu, úrokovú sadzbu ECB, projektovú dokumentáciu a podobne. Prostredníctvom odkazu sa vonkajší obsah stáva súčasťou zmluvy.

Externý obsah (obdobný dokument zahŕňa aj taký externý obsah zmluvy, ktorý nevyhnutne nemusí mať listinnú podobu, ale môže ísť napr. o grafický návrh dizajnu v programe, o online dokumentáciu pre programátorov aplikácie atď.) nemusí byť stranám k dispozícii v momente uzavretia zmluvy, pre určiteľnosť dlhu a konkrétnej povinnosti postačuje, ak je obsah zistiteľný aj neskôr, najneskôr však v dobe splatnosti.

Dispozitívne platí, že ak v momente uzavretia zmluvy dokument ešte nevznikol alebo nie je stranám k dispozícii, účinnosť zmluvy je podmienená odkladacou podmienkou.

V praxi boli problematické také situácie, ak obsah mimo zmluvy, na ktorý zmluva odkázala, buď nikdy neexistoval alebo zanikol neskôr, resp. síce existoval, nebol však pre strany dostupný/dosiahnuteľný a strany sa nevedia oboznámiť s jeho obsahom. Pre

tieto prípady návrh dispozitívne určuje, že náležitosť zmluvy sa doplní obsahom najbližším pôvodnému obsahu, ktorý zanikol (cenník iného autoservisu, iného predajcu, znalecký posudok iného znalca, staršia technická norma, predošlá úroková sadzba a podobne).

Návrh však počíta aj s možnosťou, že ani táto obsahovo najbližšia možnosť nebude zodpovedať pôvodným predstavám oboch strán, resp. sa bude výrazne odlišovať od pôvodného zamýšľaného obsahu, v takom prípade návrh upúšťa od požiadavky použiť najbližší obsah a doplnenie chýbajúceho obsahu zmluvy je vecou individuálnej dohody strán. Ak k nej nedôjde, platí, že odkladacia podmienka nebola splnená a zmluva nenadobudla účinnosť.

Ustanovenie je inšpirované modelovou úpravou čl. II. – 9:107 DCFR.

K§ 578
Doplnenie obsahu zmluvy jednou zo zmluvných strán

Navrhované ustanovenie a nasledujúce upravujú situácie, kedy sa po uzatvorení zmluvy dopĺňa jej obsah.

Prvou skutkovou podstatou je doplnenie obsahu zmluvy jednou zo zmluvných strán. Ustanovenie nemá v súčasnom práve ekvivalent. Cieľom je umožniť stranám dohodnúť sa na tom, aby cenu plnenia alebo iné podmienky v zmluve určila jedna z nich. Právnym následkom takejto dohody je, že zmluva nie je účinná, pokiaľ nedôjde k určeniu chýbajúcej časti zmluvy.

Strany sa však môžu dohodnúť aj inak, napríklad tak, že zmluva je účinná aj v prípade, že k následnému určeniu nedôjde, tu však musí platiť, že zvyšok zmluvy spĺňa minimálny štandard pre existenciu platnej a účinnej zmluvy, aby mohla obstáť aj bez doplnenia, teda musí obsahovať aspoň podstatné náležitosti.

Hodnotovo ide o podobné pozadie ustanovenia, ako v prípade konfliktu záujmov v rámci zastúpenia. Aj tam platí, že ak si je zastúpená osoba vedomá existujúceho konfliktu medzi ňou a jej zástupcom, právny úkon urobený v strete záujmov vyvoláva právne následky. Podobne aj v kontexte uzavierania zmluvy sú zmluvné strany často v konflikte záujmov, ktorá sa pri kontraktácii prejavuje tým, že si každá zo strán sleduje primárne vlastný záujem na uzavieranej zmluve. Ak sa však strany dohodnú na tom, že chýbajúci obsah zmluvy určí len jedna z nich, druhá strana tým dáva najavo, že si je vedomá možnej existencie stretu záujmov a napriek tomu jej možné následky neprekážajú.

Doplnenie však musí byť poctivé, keďže princíp poctivosti platí ako všeobecný korektív zmluvných vzťahov naprieč celým zmluvným právom. Ak je doplnenie v rozpore s týmto princípom, na doplnenie sa neprihliada.

K § 579
Dodatočná dohoda o nepodstatnej časti zmluvy

Druhá skutková podstata upravuje situáciu, kedy strany dospeli k dohode o podstatných náležitostiach zmluvy, zároveň sa však výslovne dohodli, že určité nepodstatné náležitosti budú dojednané dodatočne. V týchto prípadoch sa predpokladá, že bez dohody o nepodstatných náležitostiach nenadobudne zmluva ako taká účinnosť. Navrhuje sa opustiť doterajší koncept odkladu platnosti zmluvy, ktorý je nekonzistentný so všeobecnou úpravou podmienok (§ 36 Občianskeho zákonníka) a v praxi vyvoláva aplikačné problémy (Ovečková, O. Obchodný zákonník, komentár k § 270 Obchodného zákonníka). Strany sa však môžu dohodnúť alebo inak prejaviť vôľu, že dohoda o nepodstatných častiach nemá odkladné účinky. Navrhuje sa vypustiť § 270 ods. 2 Obchodného zákonníka, ktorý upravuje inú situáciu. V upravenom prípade medzi stranami nemusí existovať záväzok doplniť zmluvu – strany zmluvu buď nedoplnia a v takom prípade buď nedôjde k účinnosti zmluvy alebo je zmluva účinná v pôvodne dohodnutom znení (podľa toho, či doplnenie predstavovalo odkladaciu podmienku alebo nie). Alebo strany obsah konsenzuálne doplnia a v takom prípade medzi nimi platí takto doplnená zmluva. Ustanovenie § 270 ods. 2 Obchodného zákonníka odkazovalo na záväzok doplniť zmluvu, ktorý však vôbec nemusí byť daný. Ak ide o záväzok doplniť zmluvu, je tento záväzok buď dostatočne určitý a v takom prípade ide o zmluvu o uzavretí budúcej zmluva alebo nie je dostatočne určitý a v takom prípade môže ísť o záväzok rokovať dobromyseľne.

K § 580
Určenie časti zmluvy súdom alebo treťou osobou

Tretia skutková podstata upravuje dohodu, že časť záväzku určí tretia osoba alebo súd. Uvedená úprava bola systematicky zaradená do úpravy zmluvy o uzavretí budúcej zmluvy (§ 291 Obchodného zákonníka Toto zaradenie však bolo v literatúre kritizované.[23]). Navrhuje sa preto zmena systematického zaradenia. Strany sa môžu dohodnúť, že časť ich zmluvy určí tretia osoba alebo súd. Môže ísť napr. o určenie ceny za určité dodatočné plnenie, ktoré je v čase uzatvorenia zmluvy neisté. Tretia osoba alebo súd musí pri určovaní postupovať podľa účelu zmluvy a zásady poctivého obchodného styku.

[23] Štenglová, I. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 13.vydání, C. H. Beck : Praha, 2010, s. 941.

Určenie musí byť taktiež v súlade s kogentnými ustanoveniami zákona a vymedzením časti, ktorú má určiť. Takto určená časť sa stáva súčasťou zmluvy. Právo požiadať súd alebo tretiu osobu o doplnenie obsahu zmluvy zaniká podobne ako právo žiadať o uzavretie budúcej zmluvy.

K § 581
Podstatná zmena okolností

Navrhované ustanovenie v súčasnom práve nemá ekvivalent. Ide o zavedenie pre slovenské právo nového inštitútu tzv. zmeny okolností (hardship) podľa vzoru čl. 6.2.2. Unidroit, 6:111 PECL, a § 313 nemeckého BGB.

Tzv. zmena okolností je inštitút, ktorým v dôsledku naozaj významnej zmeny okolností (zákon používa spojenie „hrubý nepomer“ v právach a povinnostiach) a za splnenia ďalších zákonných podmienok umožňuje adaptovať obsah zmluvy na zmenené podmienky a tým znovunastoliť medzi stranami zmluvnú rovnováhu.

Ustanovenie sa aplikuje na zmluvy s odloženým plnením alebo s opakovaným či trvajúcim plnením a takisto na jednostranné právne úkony s rovnakou vlastnosťou.

Zmena okolností sa prejavuje buď v tom, že následne po vzniku zmluvného vzťahu dôjde k takým zmenám, ktoré spôsobia, že náklady na plnenie sa hrubo zvýšia alebo sa hodnota plnenia hrubo zníži – nemusí pritom ísť len o zmeny po uzavretí zmluvy ale aj o také okolnosti, ktoré boli prítomné počas uzavretia kontraktu, obidve strany si však neboli vedomé týchto okolností (tzv. obojstranný omyl).

Zmeny okolností sa dotknutá strana môže dovolávať ďalej len vtedy, ak zmenu okolností a zároveň vplyv tejto zmeny na záväzok nemohla v čase uzavretia zmluvy predvídať alebo ovplyvniť.

Zákonným následkom zmeny okolností je znovuotvorenie negociačného procesu medzi stranami. Strany sa v tomto období majú snažiť dospieť ku konsenzu na nových zmluvných dojednaniach viac uspôsobených zmeneným pomerom. Až v prípade, ak medzi stranami ku konsenzu nedôjde, môže sa dotknutá strana obrátiť na súd, ktorý môže následne záväzok zmeniť alebo ak by zmena nebola možná alebo by sa nedalo od strany spravodlivo očakávať akceptovanie zmeny záväzku, súd môže záväzok aj zrušiť. Súčasne však súd musí určiť podmienky zrušenia záväzku vrátane prípadného vyporiadania už poskytnutých plnení.

Právo obrátiť sa na súd sa prekluduje v jednoročnej lehote.

K § 582
Výluky z podstatnej zmeny okolností

Navrhované ustanovenie zakotvuje výluky z možnosti dovolávať sa voči druhej strane zmien okolností, ak je za splnenia niektorej z alternatívnych podmienok podaný návrh za súd, súd musí návrh zamietnuť. Zánikom práva na renegociáciu a prispôsobenie zmluvy, resp. jej ukončenie návrh sankcionuje nesplnenie včasnej notifikačnej povinnosti, včasného uplatnenia práva zo zmeny okolností, pri záväzkoch z odvážnych zmlúv ale len vtedy, ak sa zmena okolností týka práve toho elementu zmluvy, ktorý robí zmluvu odvážnou (poisťovateľ sa napríklad nemôže dovolávať zmeny okolností, ak po uzavretí poistnej zmluvy zrazu nastane séria prírodných katastrof). Ďalším dôvodmi pre zánik práva dotknutej osoby je neospravedlnené nesplnenie, podmienkou však je, aby zmena okolností nastala po neospravedlnenom nesplnení a ak dotknutá strana znáša nebezpečenstvo zmeny okolností, a to buď na základe zmluvy alebo zo zákona.

Ustanovenie o podstatnej zmene okolnosti sa ďalej neaplikuje na zmluvy, ktoré napĺňajú definíciu finančného nástroja (podľa § 5 zákona o cenných papieroch) alebo veľkoobchodného energetického produktu (podľa Čl. 2 ods. 4 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1227/2011 o integrite a transparentnosti veľkoobchodného trhu s energiou). Podstatou tohto typu zmlúv je manažovanie rizika budúcich cenových výkyvov a preto sú budúce zmeny okolností spravidla zohľadnené v podstatných podmienkach danej zmluvy.

K § 583
Závislé právne úkony

Navrhované ustanovenie čiastočne preberá doterajšiu právnu úpravu § 275 ods. 2 a 3 Obchodného zákonníka, avšak návrh rozširuje pôsobnosť tohto ustanovenia okrem zmlúv na právne úkony všeobecne, keďže aj iné právne úkony, nie len zmluvy, môžu byť závislé od iných právnych úkonov.

Táto závislosť nie je založená automaticky tým, ak sú právne úkony obsiahnuté alebo zachytené na rovnakej listine. Závislosť právnych úkonov môže byť založená ich povahou (ak je z ich povahy zrejmé, že osud jedného právneho úkonu má automaticky postihovať aj iný právny úkon, napr. zmluva týkajúca sa hlavnej veci a zmluva o jej príslušenstve) alebo účelom, ktorý právnym úkonom pripísali konajúce osoby (zmluvy o prenájme alebo o výpožičke trvajú, kým trvá hlavný, napr. nájomný vzťah medzi konajúcimi osobami).

Závislosť môže byť buď vzájomná (ods. 2), kedy vznik, zmena alebo zánik ktoréhokoľvek z právnych úkonov automaticky nastáva u ostatných právnych úkonoch, alebo jednostranná (ods. 3), kedy sa táto závislosť odvíja od právneho osudu jedného alebo viacerých „hlavných“ úkonov voči tým, ktoré sú od nich závislé.

In concreto bude potrebné skúmať, či prejav vôle ovplyvňujúci právny úkon, od ktorého sú závislé iné

právne úkony, má skutočne postihovať aj tieto ostatné. Napr. zánik splnením alebo spôsobom nahradzujúcim splnenie spravidla nebude mať tento účinok, zánik iným spôsobom než splnením však tento účinok mať môže – zánik dohodou, výpoveďou, odstúpením od zmluvy atď. Podobne pri vyvolaných zmenách v obsahu alebo v osobách (postúpenie pohľadávky, dohoda o zvýšení ceny plnení vložením inflačnej doložky a pod.).

K § 584
Zmluva o budúcej zmluve - základné ustanovenia

Ustanovenie preberá doterajšiu obchodnoprávnu úpravu s textáciou inšpirovanou § 1785 českého občianskeho zákonníka. Vzhľadom na preferenciu zmluvnej autonómie postačí dojednať podstatné náležitosti budúcej zmluvy aspoň všeobecným spôsobom (podobne R 65/2000, taktiež NS SR, sp. zn. 4 Cdo 210/2019).

Oproti doterajšiemu stavu sa v odseku 2 výslovne umožňuje, aby sa povinnosť uzavrieť budúcu zmluvu nemusela nevyhnutne týkať budúcej zmluvy medzi stranami, ale aj zmluvy jednej alebo oboch strán s treťou osobou (podobne aj NS ČR, sp. zn. 33 Odo 824/2005). Tretia osoba pritom nemusí byť v zmluve o budúcej zmluve presne určená, ani nemusí v čase jej uzavretia existovať. Stačí, že bude v zmluve dohodnutá spôsobom, ktorý ju umožní v budúcnosti presne určiť. Či má táto tretia osoba právo domáhať sa uzavretia budúcej zmluvy, závisí od toho, čo bolo dohodnuté v zmluve o budúcej zmluve.

K § 585
Výzva na uzavretie budúcej zmluvy

Strany sa môžu v zmluve o budúcej zmluve dohodnúť na lehote, do uplynutia ktorej môže oprávnená strana vyzvať zaviazanú stranu na uzavretie budúcej zmluvy. Ak takej dohody niet, oprávnená strana tak môže urobiť len do uplynutia jedného roka od uzavretia zmluvy o budúcej zmluve.

K § 586
Povinnosť uzavrieť budúcu zmluvu

V zmluve o budúcej zmluve sa strany môžu strany dohodnúť na lehote, do uplynutia ktorej je zaviazaná strana povinná budúcu zmluvu uzavrieť. Ak takej dohody niet, platí, že je povinná tak urobiť bez zbytočného odkladu po tom, čo bola na to druhou stranou vyzvaná.

Odsek 2 preberá s legislatívno-technickými zmenami doterajšiu obchodnoprávnu úpravu.

K § 587
Zodpovednosť za škodu a nahradenie prejavu vôle

Na rozdiel od doterajšej úpravy je možné uzavrieť zmluvu o budúcej zmluve aj v inej ako písomnej forme. Následky porušenia nepísomnej zmluvy však budú miernejšie ako následky zmluvy písomnej. V prvom prípade má oprávnená strana právo len na náhradu škody, a aj to len v rozsahu tzv. negatívneho zmluvného záujmu. Ak pôjde o zmluvu písomnú, oprávnená strana sa môže domáhať uloženia povinnosti uzavrieť budúcu zmluvu. Právoplatný rozsudok v takom prípade podľa Civilného sporového poriadku nahrádza prejav vôle. V tomto druhom prípade sa môže domáhať aj náhrady škody vzniknutej omeškaním. Rozdielne právne následky sú úzko späté s odlišnou požadovanou formou. Keďže nahradenie prejavu vôle je vážnejším následkom, vyžaduje si aj formálnejšie kreovaný záväzok. Náhrada škody je bežný následok neformálnych zmlúv.

K § 588
Určenie obsahu budúcej zmluvy súdom

Ustanovenie rieši prípad, ak pri uzavretí zmluvy o budúcej zmluvy zmluvy nie je dohodnutý celý jej obsah. Ak išlo o zmluvu uzavretú v písomnej forme, oprávnená strana sa môže obrátiť na súd. Z dispozičnej zásady zároveň vyplýva, že so žalobou na súd musí oprávnená strana podať aj navrhované znenie. Súd bez tohto návrhu totiž nemôže konať. Navrhované ustanovenie zdôrazňuje, že nejde o osobitnú formu určovacej žaloby, ale o žalobu, ktorou sa žalovanému ukladá povinnosť uzavrieť túto zmluvu. Podľa Civilného sporového poriadku takýto rozsudok nahrádza súhlas strany. V rámci výroku sa určí obsah zmluvy, ak nebol plne dojednaný.

K § 589
Preklúzia

Ustanovenie upravuje prekluzívnu lehotu práva domáhať sa uloženia povinnosti uzatvoriť zmluvu. Tie sa prekludujú v jednoročnej lehote po uplynutí lehoty podľa základného ustanovenia zmluvy o budúcej zmluve, teda buď za jeden rok po uplynutí dohodnutej lehoty, alebo za jeden po uplynutí jedného roka po uzavretí zmluvy o budúcej zmluvy.

K § 590
Verejný návrh na uzavretie zmluvy

Návrh na rozdiel od doterajšieho Občianskeho zákonníka zakotvuje ako špeciálny spôsob kontraktácie uzavretie zmluvy prostredníctvom verejného návrhu, ktorý bol v súčasnom právnom stave upravený iba v Obchodnom zákonníku. Ustanovenie preberá doterajší § 276 Obchodného zákonníka, pričom pozitívne vymedzuje verejný návrh ako prejav vôle, ktorým sa navrhovateľ obracia na neurčité osoby s návrhom na uzavretie zmluvy. V zmysle návrhu a na rozdiel od doterajšej úpravy je však verejný návrh adresovaným prejavom vôle, platí

preto všeobecná úprava o adresovaných prejavoch vôle.

Verejným návrhom sa navrhovateľ obracia na neurčité osoby s tým, že v prípade jeho prijatia chce byť svojím návrhom viazaný a prijatím tohto návrhu dôjde k uzavretiu zmluvy. Aj pre verejný návrh platí to, čo pre návrh všeobecne. Návrh teda musí byť dostatočne určitý, čo znamenám, že jeho minimálny obsah bude daný minimálnym obsahom zmluvy, ktorú chce navrhovateľ uzavrieť. Verejný návrh musí obsahovať aspoň podstatné náležitosti uzavieranej zmluvy. Z verejného návrhu musí súčasne vyplývať vôľa byť ním viazaný v prípade jeho prijatia. Nebude preto vylúčené, aby v určitých prípadoch aj inzerát, zverejnená vec alebo informácia o službe a cene môže byť verejným návrhom, ktorý v prípade prijatia navrhovateľa zaväzuje.

Ak však z verejného prejavu vôle nevyplýva úmysel byť ním viazaný v prípade jeho prijatia, alebo ak návrh nie je dostatočne určitý a v prípade jeho prijatia obsah konsenzu nebude postačovať pre uzavretie zmluvy, teda nebudú splnené ani len minimálne požiadavky na uzavretie zmluvy, nepôjde o verejný návrh.

Verejný návrh je adresovaný neurčitým osobám, ktoré sú vymedzené všeobecnými znakmi, neprekáža pritom, ak sú všetci možní príjemcovia navrhovateľovi známi.

K § 591
Zmena a odvolanie verejného návrhu

Ustanovenie sčasti preberá doterajší § 277 Obchodného zákonníka, avšak s tou zmenou, že jednak výslovne určuje, že za rovnakých podmienok, za akých môže dôjsť k odvolaniu verejného návrhu, môže dôjsť aj k jeho zmene a tiež so sebou prináša materiálnu zmenu v okamihu, v ktorom je potrebné prejaviť vôľu, aby bola zmena resp. odvolanie účinné. Navrhovateľ musí uverejniť svoj prejav vôle ešte pred odoslaním prijatia verejného návrhu, čím dochádza k zosúladeniu so všeobecnou úpravou kontraktácie. Ak zmena resp. odvolanie nebude zverejnené ešte pred tým, než došlo k odoslaniu prijatia verejného návrhu, na odvolanie sa neprihliada.

Vzhľadom k podmienke zverejnenia verejného návrhu k odvolaniu môže dôjsť len rovnakým spôsobom, akým bol zrealizovaný verejný návrh. Aj keď je odvolanie síce adresovaným prejavom vôle, rovnako ako verejný návrh je určený neurčitým adresátom, preto pôsobí od okamihu jeho verejného vyhlásenia, teda momentom zverejnenia.

Ak dôjde k odvolaniu verejného návrhu rovnakým spôsobom ako jeho zverejnenie, navrhovateľ ho odvolal ako celok. Navrhovateľ však môže odvolať verejný návrh aj voči len niektorým konkrétnym adresátom. V takom prípade sa uplatní všeobecná úprava adresovaných prejavov vôle.

Navrhovateľovi nič nebráni vyjadriť vo verejnom návrhu jeho neodvolateľnosť.

K § 592
Prijatie verejného návrhu

Ustanovenie nahrádza doterajší § 278 Obchodného zákonníka, avšak dochádza k materiálnej zmene podľa českého vzoru v § 1782 českého občianskeho zákonníka. Návrh týmto ustanovením opúšťa terajší trojkrokový proces uzavretia zmluvy prostredníctvom verejného návrhu, kedy sa okamih uzavretia viazal až na oznámenie navrhovateľa, že návrh prijíma. Na rozdiel od doterajšej obchodnej úpravy je zmluva uzavretá okamihom prijatia verejného návrhu, ktoré však vzhľadom na adresovanosť verejného návrhu neurčitým osobám musí byť realizované oznámením. Keďže prijatie verejného návrhu je už adresované konkrétnej osobe – navrhovateľovi, tento prejav vôle si vyžaduje dôjdenie navrhovateľovi.

Zmluva je uzavretá s tým príjemcom, kto navrhovateľovi oznámi prijatie najskôr; oznámenie musí byť včasné, teda uskutočnené v lehote stanovenej vo verejnom návrhu pre prijatie, inak v primeranej lehote povahe verejného návrhu. Navrhovateľ však vo verejnom návrhu môže určiť inak, napríklad počet osôb, s ktorými je možné prostredníctvom verejného návrhu zmluvu uzavrieť. Uplatní sa všeobecná úprava neskorého prijatia.

Vzhľadom k povahe verejného návrhu je možné, že návrh prijme viacero osôb súčasne (napríklad korešpondencia s viacerými prejavmi vôle bude zo schránky vybratá v tom istom okamihu). V takom prípade má navrhovateľ podľa odseku 2 možnosť voľby (ak sa na inzerát ozve viacero záujemcov, navrhovateľ má možnosť výberu, s kým zmluvu uzatvorí). Ide o ďalší prejav vôle navrhovateľa, ktorý sa vyžaduje pre uzavretie zmluvy.

K § 593
Zmluva uzavretá s viacerými osobami

Návrh preberá doterajší § 280 Obchodného zákonníka a podľa českého vzoru (§ 1784 českého občianskeho zákonníka) precizuje, že v prípade, ak to vyplýva z verejného návrhu, je zmluva uzavretá s určitým počtom osôb, prípadne so všetkými, ktorí návrh prijali. Počet osôb, s ktorými chce navrhovateľ prostredníctvom verejného návrhu uzavrieť zmluvu, nemusí byť vo verejnom návrhu stanovený výslovne, ale môže sa odvíjať napr. od najvyššieho počtu tovaru na predaj, alebo môže byť limitovaný vyčerpaním zásob.

Podmienkou však v každom prípade je, aby všetci prijali verejný návrh včas. Za včasné prijatie sa považuje prijatie v lehote stanovenej v návrhu, inak v primeranej lehote.

K § 594
Oznámenie o uzavretí zmluvy

Ustanovenie nahrádza súčasný § 279 Obchodného zákonníka, avšak s tým rozdielom, že potvrdenie navrhovateľa o uzavretí zmluvy nie je tretím krokom procesu kontraktácie, ale len odovzdaním informácie o tom, že došlo k uzavretiu zmluvy. Navrhovateľ má oznamovaciu povinnosť o uzavretí zmluvy voči príjemcovi, s ktorým bola zmluva uzavretá.

Príjemcovi sa však aj naďalej ponecháva právo odmietnuť uzavretie zmluvy v prípade oneskoreného oznámenia o uzavretí zmluvy, odmietnutie uzavretia zmluvy však musí oznámiť navrhovateľovi bez zbytočného odkladu od dôjdenia oneskoreného potvrdenia.

K § 595
Výzva na predkladanie návrhov

Navrhované ustanovenie v súčasnom Občianskom zákonníku nemá ekvivalent, preberá súčasnú obchodnoprávnu úpravu obchodnej verejnej súťaže (§ 281 Obchodného zákonníka).

Ide o osobitný spôsob kontraktácie, pričom nie je dôvod obmedzovať úpravu len na obchodné/podnikateľské vzťahy.

Ustanovenie oproti súčasnej právnej úprave nevyvoláva materiálnu zmenu, vyhlásenie súťaže o najvhodnejší návrh nie je z pohľadu kontraktácie návrhom na uzavretie zmluvy, ale len výzvou k podávaniu návrhov na uzavretie zmluvy.

K § 596
Vyhlásenie verejnej súťaže

Navrhované ustanovenie bez materiálnej zmeny preberá súčasný § 282 Obchodného zákonníka. Upravuje sa minimálny obsah vyhlásenia verejnej súťaže (podmienky súťaže), pričom toto musí byť urobené v písomnej forme a uverejnené.

K § 597
Zmena podmienok verejnej súťaže a zrušenie verejnej súťaže

Navrhované ustanovenie bez materiálnej zmeny preberá súčasný § 283 Obchodného zákonníka. Vyhlasovateľ súťaže nemôže po uverejnení podmienok súťaže tieto podmienky následne meniť, alebo celú súťaž zrušiť, ibaže by si to bol v podmienkach vyhradil. Zmenu v podmienkach alebo zrušenie celej súťaže je potrebné uverejniť rovnakým spôsobom, akým bola uverejnená verejná súťaž.

K § 598
Zahrnutie návrhov do verejnej súťaže

Navrhované ustanovenie bez materiálnej zmeny preberá súčasný § 284 Obchodného zákonníka. Do súťaže možno zahrnúť len návrh, ktorý zodpovedá podmienkam súťaže a ktorý bol predložený včas – v lehote na predkladanie návrhov podľa podmienok. Právo na náhradu nákladov spojených s účasťou na súťaži vzniká voči vyhlasovateľovi iba vtedy, ak je toto právo priznané v podmienkach súťaže.

K § 599
Zmena a odvolanie návrhu

Navrhované ustanovenie bez materiálnej zmeny preberá súčasný § 285 Obchodného zákonníka a súčasne predstavuje po vzore českej úpravy v (§ 1776 ods. 2 českého občianskeho zákonníka) obsahovú zmenu oproti obchodnej úprave v Obchodnom zákonníku v tom zmysle, že východzia dispozitívna úprava nepripúšťa zmenu alebo doplnenie predloženého návrhu do verejnej súťaže. Prípustnosť následných zmien a doplnení je potrebné pripustiť v podmienkach súťaže.

Ustanovenie, podobne ako ostatné ustanovenia upravujúce proces kontraktácie, sú dispozitívneho charakteru, jednotlivé otázky týkajúce sa prípustnosti a lehôt odvolania návrhov, zmien, doplnení a opráv chýb, ako aj iných aspektov priebehu verejnej súťaže, je možné opraviť odchylne v podmienkach súťaže.

K § 600
Výber najvhodnejšieho návrhu

Navrhované ustanovenie bez materiálnej zmeny preberá dnešný § 286 Obchodného zákonníka a § 287 ods. 2 Obchodného zákonníka. Vyhlasovateľ je povinný pri výbere najvhodnejšieho návrhu pridržiavať sa podmienok súťaže, voľnosť vo výbere má vtedy, ak v podmienkach súťaže neustanovil spôsob výberu návrhu.

K § 601
Prijatie návrhu

Navrhované ustanovenie bez materiálnej zmeny preberá dnešný § 287 ods. 1 Obchodného zákonníka. Vyhlasovateľ súťaže je povinný prijať najlepší návrh, prijatím návrhu je zmluva uzavretá. Oneskorené prijatie návrhu (po lehote stanovenej v podmienkach súťaže) vyvoláva účinky uzavretia zmluvy, ibaže by navrhovateľ bez zbytočného odkladu oznámil odmietnutie prijatia z tohto dôvodu.

Ak boli podmienky súťaže nastavené jasne a vyhlasovateľ bez toho, aby si to vyhradil v podmienkach súťaže, odmietne prijať najlepší návrh, navrhovateľ najlepšieho návrhu sa môže obrátiť na súd s návrhom o uloženie povinnosti uzatvoriť zmluvu (pričom rozsudok podľa Civilného sporového poriadku nahrádza prejav vôle). To isté platí, ak vyhlasovateľ v rozpore so spôsobom výberu najvhodnejšieho návrhu v podmienkach prijme návrh niekoho iného, než toho, koho návrh bol najlepší.

K § 602
Oznamovacia povinnosť

Navrhované ustanovenie bez materiálnej zmeny preberá dnešný § 288 Obchodného zákonníka. Ustanovuje sa notifikačná povinnosť vyhlasovateľa verejnej súťaže voči ostatným navrhovateľom o tom, že ich návrhy boli odmietnuté.

K § 603
Pomenované zmluvy a nepomenované zmluvy

Ak sa strany dohodnú na podstatných náležitostiach pomenovanej zmluvy, potom sa na ich zmluvný vzťah budú aplikovať všetky ustanovenia návrhu zákona, ktoré túto pomenovanú zmluvu upravujú. Základný princíp dispozitívnosti (čl. 2 ods. 2) tým samozrejme nie je dotknutý.

V odseku 2 sa preberá doterajšia úprava s legislatívno-technickými zmenami.

K § 604
Odplata

Ustanovenie upravuje pravidlo, ktoré platí, ak niet dohody o výške alebo určení odplaty. Zo zmluvy však musí vyplývať, že ide o zmluvu odplatnú.

K § 605
Úrok

Pod úrokmi sa rozumejú všetky druhov úrokov, vrátane úrokov pri úvere alebo pôžičke (konvenčné úroky), úrokov z omeškania či náhradových úrokov (napr. po odstúpení).

K § 606
Sadzba úroku

Stanovujú sa pravidlá pre určovanie výšky úrokov. Odsek 2 sa však neuplatní tam, kde zákon stanovuje inak.

K § 607
Splatnosť úroku

Stanovujú sa pravidlá pre splatnosť úrokov.

K § 608
Kapitalizovanie úroku

Upravuje sa možnosť požadovať úroky z úrokov. Z navrhovaného ustanovenia vyplýva, že takúto možnosť môže stanoviť len dohoda alebo právny predpis, inak požadovať úroky z úrokov nie je možné. Ak sa úroky stanú súčasťou istiny, potom sa úročia rovnako, ako sa úročí istina. Zákon nevylučuje, aby si strany dohodli úroky z omeškania v prípade omeškania s úhradou bežných úrokov.

K § 609
Preddavok

Účelom ustanovenia je stanoviť, že to, čo sa plnilo pred uzavretím zmluvy, sa považuje za preddavok, preto treba k nemu pristupovať ako k iným preddavkom predpokladaných v zákone. To znamená, že takéto plnenie sa po uzavretí zmluvy započíta na plnenie podľa zmluvy. Zároveň to znamená, že po uzavretí zmluvy nebude dlžník oprávnený toto plnenie požadovať späť ako bezdôvodné obohatenie z dôvodu, že v čase jeho poskytnutia zmluva ešte neexistovala. Ak sa však zmluva neuzavrie, bude zrušená alebo neplatná, dlžník bude mať samozrejme právo na vrátenie preddavku. Poskytnutie preddavku je právnym úkonom, preto musí spĺňať náležitosti právnych úkonov. Ak z okolností nevyplýva, že cieľom plnenia bolo poskytnutie preddavku, potom o preddavok nepôjde.

K § 610
Všeobecné zmluvné podmienky

V súvislosti s inkorporáciou obchodných podmienok sa navrhuje niekoľko obsahových zmien.

V prvom rade sa opúšťa termín “všeobecné obchodné podmienky” a používa sa termín “všeobecné zmluvné podmienky”, pretože ich relevancia nemusí byť len v obchodnom kontexte.

Ďalej sa navrhuje upraviť dve kumulatívne podmienky platnej inkorporácie.

Po prvé, zmluva musí na použitie inkorporovaných podmienok výslovne odkazovať. Typicky pôjde o zmluvnú klauzulu výslovne ustanovujúcu aplikáciu určitých všeobecných zmluvných podmienok. Túto podmienku možno v prípadoch, kedy by výslovný odkaz nebol prakticky možný, alternatívne splniť viditeľným umiestnením informácie o použití všeobecných zmluvných podmienok na mieste, kde dochádza k uzatvoreniu zmluvy. Môže ísť napr. o reklamačný poriadok v obchode, v ktorom dochádza k uzatvoreniu kúpnych zmlúv, alebo v dielni, v ktorej dochádza k uzatvoreniu zmlúv o dielo. V týchto prípadoch výslovný odkaz na všeobecné zmluvné podmienky nie je nevyhnutný. V prípade zmlúv uzatváraných písomne bude výslovný odkaz spravidla možný a teda aj vyžadovaný. O prípady neprimeraných ťažkostí, kedy výslovný odkaz nebude na platnú inkorporáciu potrebný, pôjde najmä v prípade ústne alebo konkludentne uzatvorených zmlúv. Napr. pri kúpe tovaru v obchode by bolo nepraktické, ak by predavač musel pri uzatvorení zmluvy výslovne odkazovať aj na všeobecné zmluvné podmienky. Podobne pri uzatvorení zmluvy vstupom na platené parkovisko by bola požiadavka na výslovnú inkorporáciu všeobecných zmluvných podmienok spojená s neprimeranými ťažkosťami.

Druhou kumulatívnou podmienkou je možnosť zmluvnej strany oboznámiť sa ešte pred uzatvorením zmluvy s ich obsahom. Na rozdiel od dnešnej úpravy teda nebude potrebné preukazovať, že všeobecné

zmluvné podmienky boli strane známe (keďže toto preukazovanie často v praxi ani nie je možné – napr. typicky nie je možné preukázať, že zákazník v obchode sa oboznámil s reklamačným poriadkom). Túto podmienku možno typicky splniť napr. vystavením všeobecných zmluvných podmienok v prevádzke alebo ich sprístupnením na webovom sídle. V prípade všeobecných zmluvných podmienok, ktoré sú v obchodnom styku bežne používané, postačí, že vzhľadom na okolnosti a postavenie strán možno rozumne očakávať, že boli stranám známe. Ako príklad možno uviesť Incoterms, ktorých známosť možno v obchodnom styku medzi podnikateľmi predpokladať a nie je teda osobitne potrebné preukazovať, že stranám bolo umožnené oboznámiť sa s nimi.

K § 611
Kolízia všeobecných zmluvných podmienok

Navrhované ustanovenie rieši tzv. *battle of the forms*. Ide o situáciu, kedy jedna strana v oferte odkáže na svoje všeobecné zmluvné podmienky a druhá strana v akceptácii na svoje všeobecné zmluvné podmienky. V tejto situácii nie je zrejmé, či vôbec došlo k vzniku zmluvy (akceptácia s inými podmienkami je novou ofertou) a ak áno, ktoré všeobecné zmluvné podmienky sa aplikujú.

Jedno z riešení je, že k uzavretiu zmluvy v takom prípade dochádza až plnením, avšak ani v tom prípade nie je zrejmé, ktorými podmienkami sa zmluva spravuje. Navrhuje sa preto prevziať pravidlo čl. 6:225 ods. 3 holandského BW, podľa ktorého sa aplikujú všeobecné zmluvné podmienky, na ktoré odkazovala oferta. Ak druhá zmluvná strana s ich použitím nesúhlasí, môže ich vo svojej odpovedi výslovne vylúčiť. V takom prípade sa aplikuje všeobecné pravidlo, že akceptácia s dodatkami je odmietnutím návrhu a považuje sa za novú ofertu.

K § 612
Štandardizované zmluvné podmienky

Navrhuje sa legislatívne vymedziť štandardizované zmluvné podmienky, ktoré zahŕňajú akékoľvek „pred-pripravené“ zmluvné podmienky používané jednou stranou vo viacerých prípadoch bez individuálnych rokovaní. Na tomto mieste je vhodné vysvetliť navrhovaný vzťah medzi všeobecnými zmluvnými podmienkami a štandardizovanými zmluvnými podmienkami. Ustanovenie o všeobecných zmluvných podmienkach upravuje inkorporáciu akýchkoľvek podmienok do obsahu zmluvného vzťahu prostredníctvom odkazu. Na základe tohto ustanovenia môžu byť inkorporované aj podstatné náležitosti zmluvy (napr. odkaz v zmluve o dielo na projektovú dokumentáciu vymedzujúcu dielo, ak projektová dokumentácia nie je priamo pripojená k zmluve).

Štandardizované zmluvné podmienky sú akékoľvek predpripravené formulárové zmluvy. Veľmi často pôjde o podmienky inkorporované odkazom (napr. odkaz v zmluve na všeobecné zmluvné podmienky). V týchto prípadoch sa pojem všeobecných zmluvných podmienok a štandardizovaných zmluvných podmienok prekrýva. Štandardizované zmluvné podmienky sú však takisto aj predpripravené zmluvné formuláre, ktoré druhá strana priamo podpíše. V týchto prípadoch nejde o podmienky inkorporované odkazom (pretože sú priamo súčasťou podpísanej listiny), avšak napriek tomu ide o štandardizované zmluvné podmienky (pretože sú predpripravené jednou stranou) a teda je vhodné zaviesť v tomto prípade kontrolu prekvapivých ustanovení.

K § 613
Prekvapivé ustanovenia

Navrhuje sa zaviesť podľa vzoru nemeckej úpravy tzv. kontrola prekvapivých ustanovení.

Kontrola prekvapivých ustanovení sa uplatní v kontexte štandardizovaných zmluvných podmienok. Nie je teda podstatné, či sú dané ustanovenia do zmluvy inkorporované odkazom alebo sú priamo súčasťou zmluvy. Kontrola sa uplatní vo všetkých prípadoch, kedy ustanovenia napĺňajú definíciu štandardizovaných zmluvných podmienok. V praxi pôjde najmä o všeobecné zmluvné podmienky inkorporované odkazom alebo o predpripravené formulárové zmluvy.

V týchto prípadoch je potrebné chrániť stranu, ktorá štandardizovanú zmluvu nepripravila, pred „prekvapivými“ klauzulami, ktoré nemohla rozumne očakávať. Vôľa tejto strany totiž spravidla nesmeruje (a ani nemožno prezumovať, že smeruje) k súhlasu s tým, aby sa práva a povinnosti uvedené v týchto ustanoveniach stali obsahom jej zmluvného vzťahu. Ide teda o vadu vôle, ktorú je vhodné sankcionovať tým, že tieto ustanovenia sa nestanú súčasťou zmluvného vzťahu.

Rekodifikačná komisia zvažovala aj výpočet ustanovení, ktorých zahrnutie do štandardizovaných zmluvných podmienok bude spravidla prekvapivé (podľa vzoru čl. 1341 talianskeho Občianskeho zákonníka). Rekodifikačná komisia sa nakoniec nepriklonila k tak kazuistickej úprave. Možno však demonštratívne uviesť, že prekvapivé spravidla budú ustanovenia limitujúce alebo vylučujúce nárok na náhradu škody alebo iné nároky z nesplnenia ako sú nároky z vád alebo právo odstúpiť od zmluvy. Prekvapivé môžu byť ďalej napr. neobvyklé zmluvné pokuty alebo dojednania o automatickom predĺžení doby zmluvy.

Táto úprava sa týka spotrebiteľských ako aj iných vzťahoch. Nemá však ísť o dodatočný test „primeranosti“ daných podmienok – vada v tomto

prípade nespočíva v substantívnej nerovnováhe práv a povinností, ale v procese kontraktácie.

K § 614
Prednosť individuálne dojednaných ustanovení

Navrhuje sa prebrať súčasnú úpravu, podľa ktorej majú odchylné dojednania prednosť pred inkorporovanými všeobecnými zmluvnými podmienkami, ako aj pred štandardizovanými zmluvnými podmienkami.

K § 615
Zmluva v prospech tretej osoby

Ustanovenie odstraňuje doterajšie pochybnosti, či zmluvu možno dohodnúť aj v prospech osoby, ktorá nie je presne určená, ale ktorá je len určiteľná. Zároveň platí, že tretia osoba v čase uzavretia zmluvy ešte vôbec nemusí existovať.

V odsekoch 2 a 3 sa preberá doterajšia úprava s legislatívno-technickými zmenami. Nad rámec súčasnej úpravy sa v odseku 2 v záujme právnej istoty výslovne upravuje, že súhlas tretej osoby musí smerovať voči všetkým ostatným zmluvným stranám. V opačnom prípade by mohli vzniknúť pochybnosti o tom, medzi akými osobami je zmluva záväzná a komu sa má plniť.

K § 616
Zmluva o plnení tretej osoby

Doterajšia absencia obdobnej úpravy vyvolávala otázky, či v prípade, ak sa strana zaviazala zabezpečiť plnenie treťou osobou, ale táto tretia osoba nakoniec neplnila, má strana zodpovedať za toto nesplnenie.

V odsekoch 1 a 2 sa rozlišuje medzi dvoma druhmi dojednania. Ak sa strana zaviazala, že zabezpečí, že tretia osoba bude plniť, zodpovedá za škodu v rozsahu tzv. pozitívneho zmluvného záujmu (odsek 1).

Ak sa však zaviazala zabezpečiť iba to, že sa tretia osoba na plnenie zaviaže, potom sa nahrádza len škoda v rozsahu tzv. negatívneho zmluvného záujmu (odsek 2).

V oboch prípadoch platí, že zodpovednosť za škodu predstavuje prípad osobitnej zodpovednosti za škodu, preto sa na jej vznik nevyžaduje zavinenie. Zodpovednosti sa však strana podľa odseku 3 zbaví, ak sama predmetné plnenie ponúkne. Ak druhá strana ponúknuté plnenie odmietne, nemá právo na náhradu škody. Ani ponuka plnenia však stranu nezbaví zodpovednosti, ak napr. plnenie tretej osoby bolo viazané na jej osobné vlastnosti.

K § 617
Zmluva o zbavení dlhu

Ustanovenie upravuje situáciu, keď sa jedna strana zaviaže voči druhej, že ju zbaví dlhu, ktorý má voči tretej osobe. Ak tretia osoba dlh neodpustí a vyzve svojho dlžníka na jeho splnenie, dlžník má právo od strany ktorá sa zaviazala, že ho tohto dlhu zbaví, požadovať, aby dlh splnila zaňho.

K § 618
Podriadenie pohľadávky

V porovnaní s doterajšou úpravou sa spresňuje, že písomná musí byť len dohoda o podriadení pohľadávky. Písomnou preto nemusí byť zmluva, z ktorej vznikla podriadená pohľadávka.

K § 619
Podriadenie pohľadávky pri neplatnosti

Z dôvodu naplnenia účelu podriadenia pohľadávok sa v odseku 1 stanovuje, že podriadenou je aj pohľadávka, ktorá vzniká v dôsledku neplatnosti zmluvy. Napr. ak bolo dohodnuté podriadenie úverovej pohľadávky, v prípade neplatnosti úverovej zmluvy je podriadenou aj pohľadávka na vrátenie požičaných peňažných prostriedkov. Odsek 2 spresňuje, že ak dohoda o podriadení bola súčasťou neplatnej podriadenej zmluvy, je neplatná len vtedy, ak sa dôvod neplatnosti podriadenej zmluvy vzťahuje aj na ňu. Ide o ustanovenie, ktoré potvrdzuje pravidlo čiastočnej neplatnosti ustanovené vo všeobecnej časti.

K § 620
Trvanie, zmena a zrušenie podriadenia pohľadávky

Odseky 1 a 2 preberajú doterajšiu úpravu s legislatívno-technickými zmenami. Odsek 3 mierne rozširuje doterajšiu úpravu. Týka sa však len dohody o podriadení pohľadávky, nie však podriadenej zmluvy, bez ohľadu na to, či je súčasťou tejto zmluvy alebo nie.

K § 621
Obmedzenia v súvislosti s podriadením pohľadávky

Odsek 1 precizuje a sprehľadňuje doterajšiu úpravu. Odsek 2 zabezpečuje, že dohoda urobená v rozpore s odsekom 1 nebude neplatná, ale len neúčinná. Účinnosť takáto dohoda nadobudne až po skončení trvania podriadenia. Odsek 3 preberá doterajšiu úpravu s legislatívno-technickými zmenami.

K § 622
Zánik podriadenia pohľadávky

Preberá sa doterajšia úprava s legislatívno-technickými zmenami.

K § 623
Spotrebiteľská zmluva

Preberá sa pravidlo podľa pôvodného § 52 ods. 1 Občianskeho zákonníka.

Preberá sa taktiež pravidlo ustanovení v prvej vete čl. 5 smernice 93/13/EHS v platnom znení. Nad rámec smernicovej úpravy sa pravidlo uplatní na všetky spotrebiteľské zmluvy, nie len písomné. Podmienky by mali byť vyjadrené jasne a zrozumiteľne bez ohľadu na formu spotrebiteľskej zmluvy.

K § 624
Súvisiace plnenie

Preberá sa pôvodné znenie § 53 ods. 12 Občianskeho zákonníka.

K § 625
Nevyžiadané zastúpenie spotrebiteľa

Preberá sa pôvodné znenie § 53 ods. 18 Občianskeho zákonníka.

K § 626
Zákaz vzdania sa práv spotrebiteľa

Vzhľadom na skutočnosť, že nový Občiansky zákonník neprevzal prekonané ustanovenie pôvodného § 574 ods. 2, zavádza sa obdobné pravidlo na ochranu spotrebiteľov, kde je opodstatnená zvýšená protektívna funkcia súkromného práva.

K § 627
Neprijateľné podmienky v spotrebiteľských zmluvách - základné ustanovenia

V odsekoch 1 a 2 sa preberá pravidlo podľa pôvodnej prvej vety § 53 ods. 1 Občianskeho zákonníka. V odseku 3 je vyjadrený právny následok neprijateľnosti zmluvnej podmienky, ktorý vychádza z čl. 6 ods. 1 smernice 93/13/EHS v platnom znení. V odseku 4 sa zavádza osobitné pravidlo, ktoré rešpektuje slobodnú vôľu spotrebiteľa, a vychádza z aktuálnej judikatúry SD EÚ.

K § 628
Všeobecné výnimky z neprijateľných podmienok

Preberajú sa pravidlá podľa pôvodnej druhej vety § 53 ods. 1 Občianskeho zákonníka a podľa pôvodných ustanovení § 53 ods. 2 a 3 Občianskeho zákonníka. V odseku 2 sa dopĺňa pravidlo vyplývajúce z čl. 1 ods. 2 smernice 93/13/EHS v platnom znení.

V odseku 2 sa pridáva výnimka z prieskumu neprijateľnosti, ktorou sa dopĺňa doteraz chýbajúca transpozícia čl. 1 ods. 2 smernice 93/13/EHS v platnom znení. Pojem „všeobecne záväzného právneho predpisu“ sa majú vykladať široko a zahŕňať primárnu aj sekundárnu legislatívu, bez ohľadu na to, či je autorom Slovenská republika alebo Európska únia (zákony, vyhlášky ministerstiev, opatrenia regulačných úradov s všeobecnou záväznosťou, nariadenia a delegované nariadenia EÚ). V zmysle rozhodnutia Súdneho dvora EÚ vo veci RWE Vertrieb, C-92/11, výnimka zahŕňa iba tie normy, ktoré by sa na daný prípad aplikovali na základe svojej hypotézy. Len samotná skutočnosť, že zmluvné ustanovenie reprodukuje znenie právneho predpisu, na uplatnenie výnimky nie je dostačujúca.

K § 629
Posudzovanie neprijateľných podmienok

Preberá sa pravidlo podľa pôvodného § 53 ods. 13 Občianskeho zákonníka.

K § 630
Zoznam neprijateľných podmienok

Preberá sa pôvodné znenie § 53 ods. 4 Občianskeho zákonníka.

K § 631
Následky určenia neprijateľnosti podmienky

Odsek 1 vychádza z pôvodného znenia § 53a ods. 1 Občianskeho zákonníka, ktoré však modifikuje v nadväznosti na inštitút abstraktnej kontroly v spotrebiteľských veciach podľa osobitného predpisu (zákon č. 261/2023 Z. z. o žalobách na ochranu kolektívnych záujmov spotrebiteľov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov).

Vychádza sa pritom z nasledovných dôvodov.

Súčasné znenie § 53a ods. 1 Občianskeho zákonníka bolo prijaté zákonom č. 575/2009 Z.z. Medzičasom došlo k rekodifikácii procesných predpisov, ktoré v súčasnosti jasne vymedzujú subjektívny rozsah záväznosti rozsudku. Okrem toho existuje inštitút abstraktnej kontroly v spotrebiteľských veciach, ktorý poskytuje spotrebiteľom plošnú ochranu proti neprijateľným podmienkam, zároveň však poskytuje aj obchodníkovi dostatočnú právnu istotu a opravné prostriedky. V tomto smere tak možno povedať, že model § 53a je v súčasnosti prekonaný.

Tento model spôsobuje aj praktické a doktrinálne problémy. Nastávajú totiž situácie, kedy neprijateľnosť určitej podmienky nie je formulovaná vo výroku rozsudku, ale vyplýva len z odôvodnenia. Súd však mohol žalobu obchodníka zamietnuť z viacerých súbežných dôvodov, ktoré sú všetky uvedené v odôvodnení. Obchodník nemôže podať samostatné odvolanie proti odôvodneniu, ale zároveň by takéto odôvodnenie vyvolávalo plošné účinky. Ak zamietnutie žaloby spočíva súbežne na neprijateľnosti podmienky, ako aj na osobitných skutkových aspektoch prípadu, nie je jasné, aké účinky takýto rozsudok vyvoláva.

V neposlednom rade súčasné znenie narušuje vnútornú koherenciu aplikácie práva. Ak súd prvého stupňa rozhodne o neprijateľnosti zmluvnej podmienky, pričom rozhodnutie nadobudne právoplatnosť (napr. z dôvodu, že išlo o jeden

z viacerých dôvodov zamietnutia a obchodník nepovažoval odvolanie vzhľadom na ďalšie dôvody zamietnutia za účelné), a ďalší súd na základe tejto podmienky prizná plnenie, vzniká nekonzistentný stav. V niektorých prípadoch aj najvyššie súdne inštancie (napr. Najvyšší súd SR alebo dokonca Súdny dvor EÚ) rozhodnú o tom, že určitá podmienka nie je neprijateľná, ale podľa súčasného znenia § 53a ani takéto rozhodnutia neprelamujú plošné účinky jedného izolovaného rozhodnutia súdu prvej inštancie.

Z týchto dôvodov sa navrhuje výslovne ustanoviť, že plošné účinky majú len rozhodnutia v rámci abstraktnej kontroly.

V odseku 2 sa preberá pravidlo podľa pôvodného znenia § 53a ods. 2 Občianskeho zákonníka.

K § 632
Zakázané spôsoby zabezpečenia záväzku

Preberá sa pôvodné znenie § 53 ods. 7 a 8 Občianskeho zákonníka a vo vzťahu k spotrebiteľovi osobitne aj pravidlo podľa pôvodnej druhej vety § 558 Občianskeho zákonníka; pričom sa zavádza obdobné ustanovenie aj vo vzťahu k obnoveniu premlčacej lehoty v prípade uznania dlhu, z ktorého vyplýva premlčaný nárok.

K § 633
Výkon záložného práva

Preberá sa pôvodné znenie § 53 ods. 11 Občianskeho zákonníka.

K § 634
Podmienky straty výhody splátok

Preberá sa pôvodné znenie § 53 ods. 9 Občianskeho zákonníka.

K § 635
Strata výhody splátok

Preberá sa pôvodné znenie § 53 ods. 10 Občianskeho zákonníka.

K § 636
Povinnosť ponúknuť spotrebiteľovi plnenie v splátkach

Preberá sa pôvodné znenie § 53b ods. 2 Občianskeho zákonníka.

K § 637
Obmedzenie odplaty a sankcií za omeškanie

Preberajú sa pravidlá podľa pôvodného znenia § 53 ods. 6 a 53b ods. 1 Občianskeho zákonníka.

K § 638
Osobitné výnimky z neprijateľných podmienok

Preberá sa pôvodné znenie § 53 ods. 14, 15, 16 a 17 Občianskeho zákonníka.

K § 639
Záväzky zo spôsobenej škody - základné ustanovenie

Všeobecným východiskovým princípom deliktného práva je, že škodu znáša ten, komu vznikla. Preniesť povinnosť znášania škody na inú osobu ako tú, vo sfére ktorej nastala, môže právny poriadok buď z dôvodu, že iná osoba škodu zavinene protiprávne spôsobila (zodpovednosť založená na subjektívnom princípe) alebo z dôvodu síce dovoleného ale riziko zvyšujúceho správania iného (zodpovednosť za riziko založená na objektívnom princípe).

Základné ustanovenie ukladá povinnosť k náhrade škody každému subjektu, ktorý ma postavenie škodcu, t.j. subjektu, ktorému je uložená zodpovednosť za škodu (subjektívna alebo objektívna).

Pojem škodca je v novej právnej úprave používaný tak pre označenie osoby, ktorá škodu reálne spôsobila a zodpovedá za svoje zavinené protiprávne konanie, ako aj pre označenie osoby, ktorá síce *stricto sensu* škodu nespôsobila, avšak právny poriadok jej ukladá zodpovednosť za vzniknutú škodu na objektívnom princípe.

Nová právna úprava vychádza rovnako ako predchádzajúca úprava z primárneho postavenia zodpovednosti za zavinenie ako východiskového princípu deliktného práva a jednotlivých prípadov objektívnej zodpovednosti.

Vyvrátiteľná právna domnienka prezumpcie nevedomej nedbanlivosti ako jedného z predpokladov vzniku zodpovednosti za škodu, aplikovateľná paušálne na všetky prípady zavineného protiprávneho konania nebola v novej právnej úprave normovaná. Doterajšia úprava prezumpcie zavinenia paušálne pre celú oblasť všeobecnej subjektívnej zodpovednosti je z komparatívneho hľadiska veľmi ojedinelým riešením, ktoré malo v predchádzajúcej právnej úprave svoje negatívne historické konotácie. Návrh preto pri všeobecnej zodpovednosti za škodu spôsobenú zavineným protiprávnym konaním vychádza zo štandardného riešenia „čistej“ subjektívnej zodpovednosti, v rámci ktorej poškodený preukazuje aj zavinenie škodcu. Nová právna úprava normuje však aj prípady sprísnenej subjektívnej zodpovednosti s obrátením dôkazného bremena preukazovania náležitej starostlivosti (napr. zodpovednosť za škodu pri prevádzkovaní podniku či zodpovednosť za škodu spôsobenú zvieraťom alebo vecou).

Nová právna úprava nepracuje s tradičnou kategorizáciou foriem zavinenia na vedomú a nevedomú nedbanlivosť ale s konceptom ľahkej a hrubej nedbanlivosti, ktorý viac vyhovuje potrebám civilného práva. Nedbanlivosť ako zanedbanie

náležitej starostlivosti, možno podľa stupňa jej zanedbania klasifikovať ako ľahkú nedbanlivosť, ak správanie škodcu je takej povahy, ktorej by sa mohla dopustiť aj starostlivá osoba a hrubú nedbanlivosť, ak správanie škodcu je takej povahy, že by sa ho riadna starostlivá osoba nedopustila.

K § 640
Škoda

Ustanovenie zavádza pojem škoda ako zastrešujúci termín a legislatívnu skratku tak pre majetkovú ako aj nemajetkovú ujmu, čím reaguje na nekonzistentnosť normatívneho používania tohto pojmu v civilnoprávnych predpisoch a zároveň sa v časti terminologického označenia inšpiruje zahraničnými právnymi poriadkami rovnako ako európskymi soft law iniciatívami (PETL, DCFR).

Škoda zahŕňa rôzne kategórie ujm vrátane škody na životnom prostredí.

Odsek 2, ktorý reaguje na doterajšie príliš úzke poňatie náhrady nemajetkovej ujmy v Občianskom zákonníku 64, kreuje možnosť širšieho rozsahu jej náhrady. Zároveň sú však vymedzené hranice jej kompenzácie, ktoré predstavuje dohoda škodcu s poškodeným (príp. zmluva v prospech tretej osoby) a osobitné zákonné ustanovenie ukladajúce zodpovednosť za nemajetkovú škodu, povinnosť odčiniť nemajetkovú škodu príp. povinnosť poskytnúť plnenie, ktoré má povahu nemajetkovej škody (bolestné, sťaženie spoločenského uplatnenia a pod.).

K § 641
Vylúčenie a obmedzenie zodpovednosti

Ustanovenie zakotvuje pravidlá týkajúce sa možnosti jednostrannej a dvojstrannej čiastočnej limitácie príp. úplného vylúčenia zodpovednosti za škodu. Pre jednostranné vylúčenie a obmedzenie zodpovednosti za škodu platí, že *ex ante* ani *ex post* nie sú prejavy vôle škodcu ako osoby zodpovedajúcej sa škodu smerujúce k obmedzeniu alebo vylúčeniu svojej zodpovednosti prípustné, t. j. takýmto konaním sa škodca zodpovednosti nezbaví ani ju nelimituje (napr. oznámenia typu „Za odložené veci nezodpovedáme“). V prípade dvojstranného vylúčenia alebo obmedzenia zodpovednosti za škodu platí, že v súlade so zásadou autonómie vôle subjektov sa škodca s poškodeným môžu dohodnúť *ex a*nte (pred porušením povinnosti alebo pred škodnou udalosťou) ako aj ex post na vylúčení alebo obmedzení zodpovednosti za škodu s výnimkou takého dojednania, ktoré *ex ante* (nie však už ex post) nie je možné uskutočniť v prípade spôsobenia škody úmyselne.

Ustanovenie je všeobecnou úpravou limitácie zodpovednosti za škodu, zákon môže ustanoviť v osobitných prípadoch špeciálnu úpravu.

K § 642
Ochrana pred hroziacou škodou

Návrh vychádza čiastočne z pôvodnej úpravy zakročovacej povinnosti, na rozdiel od pôvodnej úpravy § 417 ods. 1 Občianskeho zákonníka však nezakotvuje povinnosť zakročiť na ochranu vlastných statkov pred vznikom škody. Kto je ohrozený vznikom škody, má právo zakročiť na jej odvrátenie (odvracanie hroziacej škody možno však realizovať iba spôsobom a za podmienok vyplývajúcich zo zákona, ak v konkrétnom prípade zákon takéto obmedzenia stanovuje). Pôvodná koncepcia zakročovacej povinnosti bola v protiklade s oprávnením každého nakladať ľubovoľne so svojimi statkami, naopak oprávnenie zakročiť pri odvracaní škody na vlastných statkoch rešpektuje slobodu jednotlivca.

Odsek 1 preberá pôvodné znenie § 417 ods. 2 Občianskeho zákonníka.

Odsek 2 navrhovaného ustanovenia špecifikuje, kedy má subjekt zakročovaciu povinnosť vo vzťahu ku škode, ktorá hrozí inému.

K § 643
Spoluúčasť poškodeného

Textácia navrhovaného ustanovenia reflektuje dlhodobý výklad § 441 Občianskeho zákonníka a explicitne rozširuje spoluúčasť poškodeného na spôsobení škody nad rozsah zavinenia poškodeného a viaže povinnosť poškodeného znášať škodu alebo jej časť na široký okruh skutočností, ktoré možno poškodenému pričítať a ktoré odôvodňujú zníženie rozsahu zodpovednosti škodcu.

Ak k vzniku škody alebo k zvýšeniu jej rozsahu viedli i okolnosti alebo riziko, ktoré možno pričítať na ťarchu poškodenému, škodca sa v rozsahu, v ktorom sa na vzniku škody alebo na zvýšení jej rozsahu podieľali tieto skutočnosti, zbavuje svojej zodpovednosti, pričom v tomto rozsahu sa redukuje i rozsah náhrady škody, ktorú je povinný poškodenému nahradiť.

Za okolnosti na strane poškodeného, ktoré odôvodňujú zníženie zodpovednosti škodcu, odsek 2 výslovne označuje situácie, ak poškodený neupozorní škodcu na mimoriadne vysoké riziko vzniku škody alebo nezabráni vzniku škody, ak sa takéto konanie dalo od poškodeného rozumne očakávať.

Pravidlo o spoluúčasti poškodeného je modifikované v ods. 3 ustanovením, podľa ktorého, ak sa okolnosti na strane poškodeného podieľali na vzniku alebo zväčšení škody zanedbateľným spôsobom, zodpovednosť škodcu trvá v celom rozsahu. Obdobne ak sa okolnosti na strane škodcu podieľali na vzniku alebo zväčšení rozsahu škody zanedbateľným spôsobom, nevzniká povinnosť škodcu nahradiť poškodenému vzniknutú škodu.

K § 644
Náhoda

Návrh normuje ustanovenie, ktoré v predchádzajúcej právnej úprave deliktného práva absentovalo a ktoré upravuje zodpovednosť za náhodu. Pravidlo vychádza zo zásady *casum sentit dominus*, s výnimkou situácií, ak niekto dá k náhode svojím zavinením podnet. Úprava vychádza z formulácie vládneho návrhu Občianskeho zákonníka z r. 1937 a Občianskeho zákonníka z r. 1950, ktoré bolo prevzaté aj do českého občianskeho zákonníka.

Odsek 2 upravuje situáciu, ak škoda bola dôsledkom tak náhody, za ktorú nikto nezodpovedá ako aj konania škodcu resp. ju možno škodcovi pričítať. V takomto prípade škodca zodpovedá iba za tú časť škody, ku ktorej prispel alebo ku ktorej prispeli okolnosti vo sfére škodcu.

K § 645
Solidárna a delená zodpovednosť

Odsek 1 vychádza z doterajšej právnej úpravy solidárnej zodpovednosti viacerých škodcov s legislatívno-technickými úpravami textu.

Odsek 2 precizuje podmienky pre uplatnenie delenej zodpovednosti škodcov na základe rozhodnutia súdu. Vzhľadom k potrebe výnimočnosti aplikácie tohto korektívneho mechanizmu, ktorý zhoršuje postavenie poškodeného, môže súd rozhodnúť o delenej zodpovednosti len v prípadoch hodných osobitného zreteľa. Ak nie je možné presne určiť mieru účasti, ktorou sa každý zo škodcov podieľal na spôsobení škody, rozhodne o výške podielu súd. Základným východiskom úvahy súdu v tomto prípade bude miera pravdepodobnosti, s ktorou sa každý zo škodcov zúčastnil na spôsobení škody.

Odsek 3 upravuje prípady, v ktorých nie je možné rozhodnúť o rozdelení zodpovednosti ani v prípadoch hodných osobitného zreteľa a je vždy potrebné vychádzať zo solidarity škodcov. Ide o prípady súbežne zodpovedných škodcov, vedomého účastníka na spôsobení škody (subjekt, ktorý sa priamo na spôsobení škody nemusel zúčastňovať avšak k jej vzniku prispel napr. organizovaním, zosnovaním alebo riadením priameho škodcu), podnecovateľa (subjekt, ktorý podnecoval/nabádal k protiprávnemu konaniu) alebo podporovateľa (subjekt, ktorý poskytuje materiálnu alebo imateriálnu podporu priameho škodcu) alebo ak má škodca zodpovedať za konanie pomocníka.

K § 646
Súbežná a kumulatívna zodpovednosť

Ustanovenie zakotvuje solidárnu zodpovednosť škodcov v prípade, ak dôsledkom viacerých na sebe nezávislých (samostatných) príčin je vznik škody. Nie je pritom relevantné, či k daným skutočnostiam vedúcim k vzniku škody došlo v rovnakom čase, relevantným je fakt, že ich pôsobením došlo k vzniku tej istej škody. Solidarita sa uplatní tak v prípade, ak by každá príčina samostatne spôsobila celú škodu (súbežná zodpovednosť), ako aj v prípade, ak by každá z príčin sama o sebe neviedla k vzniku škody, avšak kumulácia týchto príčin vznik škody spôsobila (kumulatívna zodpovednosť).

K § 647
Alternatívna zodpovednosť

Ustanovenie upravuje riešenie jedného z prípadov neistej kauzality - alternatívnej kauzality, pričom východiskovým inšpiračným zdrojom boli čl. 3:103 ods. 1 PETL a čl. VI-4:103 DCFR. Ide o situácie, ak z viacerých do úvahy prichádzajúcich príčin vzniku škody nie je možné s určitosťou ustáliť tú, ktorá škodu spôsobila, pričom je však zrejmé, že niektorá z týchto súčasne pôsobiacich avšak samostatných príčin škodu spôsobila. V záujme ochrany poškodeného ustanovenie predpokladá spôsobenie škody u všetkých osôb, ktoré by inak za škodu spôsobenú týmito príčinami zodpovedali a zakladá ich solidárnu zodpovednosť.

K § 648
Vzájomné vyporiadanie

Vo vzťahu k vzájomnému vyporiadaniu medzi viacerými zodpovednými škodcami sa preberá doterajšia právna úprava § 439 Občianskeho zákonníka s formulačnými úpravami textu. Zmena oproti súčasného stavu je norma, ktorá rieši situáciu, ak nemožno mieru účasti presne určiť. V takomto prípade sa vychádza z miery pravdepodobnosti spôsobenia škody. Z tohto dôvodu sa všeobecná úprava solidárneho vzťahu medzi škodcami neuplatní.

Právna úprava regresu v prípadoch zodpovednosti za zavinené konanie iného (§ 440 Občianskeho zákonníka) nebola vzhľadom k jej obsoletnosti v novej právnej úprave normovaná. Aplikovateľnosť § 440 Občianskeho zákonníka sa v pôvodnej právnej úprave obmedzovala iba na vzťah pomocníka a principála (§ 420 ods. 2 Občianskeho zákonníka). Pomocník podľa pôvodnej právnej úpravy za škodu spôsobenú tretiemu sám nezodpovedal (zodpovednosť niesol výlučne principál), pričom postih podľa § 440 Občianskeho zákonníka sa uplatnil vtedy, ak právo regresu nebolo upravené osobitnými predpismi (napr. pracovnoprávne predpisy). Nová právna úprava zakladajúca aj vlastnú zodpovednosť pomocníka vytvára vo vzájomnom vzťahu pomocníka a principála postavenie solidárne zaviazaných subjektov, ktorí sa vyporiadajú medzi sebou podľa účasti na spôsobení škody, ak osobitný predpis neustanovuje inak.

Všeobecne k § 649 až 652
Niektoré okolnosti vylučujúce zodpovednosť

Vo vzťahu k právnej úprave okolností vylučujúcich zodpovednosť sa čiastočne vychádza z doterajšej právnej úpravy s určitými zmenami pôvodnej právnej úpravy a doplneniami explicitnej úpravy ďalších okolností vylučujúcich zodpovednosť (súhlas poškodeného, konanie na vlastné nebezpečenstvo).

Uvedená úprava nepredstavuje uzavretý systém okolností vylučujúcich zodpovednosť.

K § 649
Krajná núdza

Zmena východiskového pravidla vo vzťahu ku krajnej núdzi reflektuje podstatu konania v krajnej núdzi, pri ktorom dochádza ku kolízii dvoch právnych záujmov – toho, ktorý je chránený a toho, ktorý musel byť na jeho ochranu obetovaný. Pôvodné znenie § 418 ods. 1 Občianskeho zákonníka, ktoré paušálne vylučovalo zodpovednosť za spôsobenú škodu tým, kto odvracal priamo hroziace nebezpečenstvo, bolo v rozpore tak s ústavnou ochranou vlastníctva a telesnej integrity ako aj so základnou zásadou civilného práva, podľa ktorej nepriaznivé následky má niesť ten, komu svedčí prospech. Ak konajúci odvracia nebezpečenstvo od seba, zodpovedá za škodu, ktorú tým spôsobil na cudzom statku. Ak konajúci odvracia nebezpečenstvo od iného, rovnako zodpovedá za škodu spôsobenú na cudzom obetovanom statku; s osobou, od ktorej sa nebezpečenstvo odvracalo, sa následne vysporiada v súlade s pravidlami bezpríkazného konania.

Povinnosť nahradiť škodu spôsobenú v krajnej núdzi nemožno podľa odseku 2 uložiť, ak sú kumulatívne splnené nasledovné podmienky: škodca poškodil alebo zničil vec, ktorá je zdrojom nebezpečenstva, škodca nevyvolal odvracané nebezpečenstvo a nebezpečenstvo nebolo možné odvrátiť inak. Iné odvrátenie nebezpečenstva odkazuje najmä na použitie čo možno najmiernejšieho spôsobu či prostriedku na jeho odvrátenie, ktorý ešte postačuje na jeho odvrátenie, zároveň však v čo možno najnižšej miere zasahuje do obetovaného právneho záujmu.

Odsek 3 upravuje situáciu, keď konajúci využije na odvrátenie škody vec patriacu tretej osobe, ktorá nie je zdrojom nebezpečenstva.

Odsek 4 upravuje dôsledky prekročenia hraníc krajnej núdze z dôvodu ospravedlniteľného rozrušenia mysle vyvolaného hroziacim nebezpečenstvom. Ospravedlniteľné rozrušenie mysle je stav zvýšeného emocionálneho vypätia a odozvy, ktorý ovplyvňuje reakcie konajúceho.

K § 650
Nutná obrana

Preberá sa doterajšia právna úprava § 418 ods. 2 Občianskeho zákonníka s nevyhnutnou precizáciou kritérií nutnej obrany (odsek 1) a doplnením úpravy následkov prekročenia hraníc nutnej obrany z dôvodu ospravedlniteľného rozrušenia mysle vyvolaného útokom (odsek 2).Ospravedlniteľné rozrušenie mysle je stav zvýšeného emocionálneho vypätia a odozvy, ktorý ovplyvňuje reakcie konajúceho.

K § 651
Súhlas poškodeného

Ustanovenie, ktoré na rozdiel od predchádzajúcej úpravy výslovne normuje súhlas poškodeného ako okolnosť vylučujúcu protiprávnosť, reflektuje zásadu autonómie vôle a dispozičnej slobody jednotlivca. Vzťahuje sa na situácie, keď poškodený súhlasí so vznikom budúcej škody, čím sa vzdáva ochrany poskytovanej deliktným právom. Ak poškodený udelí vopred súhlas so škodou, zodpovednosť škodcu sa vylučuje. To však neplatí v prípade chýbajúcej disponibility s právnym statkom, do ktorého má byť zasiahnuté, vyplývajúcej explicitne alebo implicitne zo zákona alebo z povahy daného statku. Disponibilita je vylúčená napr. v prípadoch, ak nejde o právny statok poškodeného ale právny statok všeobecného záujmu (verejnosti), v prípade výlučne osobných právnych statkov je vylúčená napr. dispozícia s právom na život.

Súhlas poškodeného treba odlišovať od vylúčenia zodpovednosti. Vylúčenie zodpovednosti sa týka budúcej možnej škody, pri súhlase poškodeného ide však o konkrétnu, vopred známu, resp. istú škodu. Ak sa subjekty dohodli, že jeden z nich nezodpovedá za škodu, ktorú môže druhému spôsobiť pri prevádzkovej činnosti, pôjde o situáciu vylúčenia zodpovednosti. Ak však pacient súhlasí s tým, aby mu amputovali končatinu, pôjde o súhlas poškodeného.

K § 652
Konanie na vlastné nebezpečenstvo

Inštitút konania na vlastné nebezpečenstvo ako okolnosť vylučujúca zodpovednosť nebol v predchádzajúcej právnej úprave výslovne upravený. Čiastočným inšpiračným zdrojom jeho zaradenia do novej právnej úpravy bol čl. VI:5:101 ods. 2 DCFR.

Konanie na vlastné nebezpečenstvo zahŕňa situácie, ak sa osoba vystavuje vopred známemu nebezpečenstvu, ktoré je pričítateľné inej osobe a ktoré sa následne materializuje vo vzniku škody. Konanie poškodeného na vlastné nebezpečenstvo vylučuje zodpovednosť škodcu vtedy, ak bolo poškodenému zvýšené nebezpečenstvo vzniku škody vopred známe a zároveň, ak sa takémuto nebezpečenstvu vystavil nepotrebne (porovnaj „...zbytočne sa vystavil...“). Zodpovednosť za škodu

nebude vylúčená, ak škodca škodu spôsobil úmyselne (ods. 2) rovnako ako v prípade deliktne nespôsobilej osoby (s výnimkou, ak sa do stavu, kedy nedokázala ovládnuť svoje konanie alebo posúdiť jeho následky priviedla vlastným zavinením).

K § 653
Zodpovednosť za škodu spôsobenú protiprávnym konaním

Ustanovenie upravuje dve základné (východiskové) všeobecné skutkové podstaty – zavinené protiprávne porušenie absolútneho práva (život, zdravie, vlastnícke právo a pod.) a zavinené porušenie ochranného účelu právnej normy. Inšpiračným zdrojom ustanovenia je § 823 nemeckého BGB a § 2910 českého Občianskeho zákonníka.

Navrhované ustanovenie na rozdiel od veľkej generálnej klauzuly pôvodnej úpravy § 420 ods. 1 Občianskeho zákonníka normuje dve menšie generálne klauzuly.

Generálna klauzula v ods. 1 predpokladá zásah do absolútneho práva, pričom takýto zásah je sám osebe považovaný za protiprávny. Iné obdobné právo odkazuje na právo absolútnej povahy pôsobiace voči všetkým iné ako explicitne uvádzané osobnostné a vlastnícke právo.

Generálna klauzula v ods. 2 predpokladá porušenie ochrannej normy, ktorá je stanovená na ochranu iného práva ako toho, ktoré je predmetom ochrany v ods. 1. Ochrannou normou je taká norma, účelom ktorej je ochrana záujmov jednotlivca (ochranný účel normy), pričom poškodený musí patriť do okruhu normou chránených subjektov. Z ochrannej normy zároveň vyplýva, ktoré právne statky spadajú do rozsahu jej ochrany.

Ochranný účel porušenej povinnosti je potrebné skúmať nielen v ods. 2 ale aj v ods. 1 navrhovaných ustanovení.

K § 654
Zodpovednosť za škodu spôsobenú konaním v rozpore s dobrými mravmi

Preberá sa doterajšia právna úprava § 424 Občianskeho zákonníka s legislatívno-technickými úpravami. Skutková podstata zodpovednosti za škodu spôsobenú konaním v rozpore s dobrými mravmi nie je zaradená ako v pôvodnej právnej úprave Občianskeho zákonníka medzi prípady osobitnej zodpovednosti, ale vzhľadom k metaprávnej povahe kategórie dobrých mravov pod úpravu všeobecnej zodpovednosti za škodu.

K § 655
Zodpovednosť za škodu pri prevádzkovaní podniku

Navrhovaná právna úprava vyjadruje záujem na tom, aby bolo touto skutkovou podstatou zodpovednosti za škodu postihované každé prevádzkové konanie, ktoré zasiahne do chráneného statku. Prevádzka v každej svojej zložke znáša ako celok negatívny následok vlastnej činnosti. Zároveň sa takáto zodpovednosť vzťahuje aj na prevádzky, ktoré obsahovo zodpovedajú tomuto pojmu, hoci ide napr. o nepovolené podnikanie.

Do rozsahu pôsobnosti ustanovenia by mali spadať aj organizované činnosti iných subjektov ako podnikateľov – profesijné a ďalšie organizácie. Rozsah pôvodného § 420a Občianskeho zákonníka, aspoň pokiaľ ide o ods. 2 písm. a) a b) ostáva zachovaný a je postihnuteľný zjednocujúcim vyjadrením, ktoré by pojímalo všetky škodné vplyvy prevádzky (či už na okolie ako emisie prevádzky) alebo prevádzková činnosť osôb a vecí. Vo vzťahu k písm. c) pôvodného ustanovenia sa nejaví ako odôvodnené ho zaraďovať do režimu kompenzácie pri prevádzkovej činnosti.

Svojou povahou ide o sprísnenú formu subjektívnej zodpovednosti za škodu s obrátením dôkazného bremena náležitej starostlivosti (prezumuje sa tak zavinenie ako aj protiprávne konanie). Prevádzkovateľ sa svojej zodpovednosti zbaví, ak preukáže, že zachoval štandard náležitej starostlivosti (štandardnosť postupu). Riadna činnosť so zachovaním starostlivosti, ktorú možno od prevádzkovateľa rozumne očakávať, ktorá však spôsobila škodu, týmto ustanovením postihovaná nie je.

K § 656
Zodpovednosť za škodu pri mimoriadnej nebezpečnej prevádzke

Skutková podstata zodpovednosti za škodu pri mimoriadne nebezpečnej prevádzke je na rozdiel od pôvodnej úpravy odkazujúcej na právnu úpravu zodpovednosti za škodu spôsobenú povahou prevádzky dopravného prostriedku upravená osobitnými pravidlami, v súlade s ktorými zodpovedá prevádzkovateľ mimoriadne nebezpečnej prevádzky za škodu, ktorá bola vyvolaná pôsobením zdroja zvýšená nebezpečenstva, ktorým sa navonok prejavuje práve mimoriadna nebezpečnosť danej prevádzky.

Ods. 2 upravuje v prvej vete definičné znaky mimoriadne nebezpečnej prevádzky.

Úprava liberácie prevádzkovateľa sa preberá zo súčasnej úpravy § 428 OZ.

K § 657
Zodpovednosť prevádzkovateľa dopravného prostriedku

Preberá sa doterajšia právna úprava § 427 a 428 Občianskeho zákonníka s formulačnými úpravami. Do samostatného odseku 2 bola vyčlenená právna úprava nemožnosti liberácie v prípade tzv. vnútorných okolností prevádzky a do odseku 3 právna úprava liberačného dôvodu pri tzv. vonkajších okolnostiach prevádzky, za účelom odstránenia pochybností o jeho uplatniteľnosti pre vnútorné okolnosti prevádzky.

K § 658
Prevádzkovateľ v osobitných prípadoch

Odsek 1 upravuje nové ustanovenie, ktorým sa zavádza prezumpcia vlastníka dopravného prostriedku ako prevádzkovateľa v prípadoch pochybností o osobe prevádzkovateľa. Ustanovenie má uľahčiť poškodenému určenie zodpovednej osoby, ak nie je možné preukázať, ktorý subjekt mal skutočnú možnosť disponovať s dopravným prostriedkom.

Ide o nevyvrátiteľnú domnienku, ktorá sa uplatní v prípade, ak nemožno preukázať, že prevádzkovateľom je osoba odlišná od vlastníka.

Odsek 2 preberá pôvodné znenie § 430 ods. 2 Občianskeho zákonníka s formulačnými úpravami. Na osobu, ktorú prevzala dopravný prostriedok na opravu (subjekt, ktorý sa zaviazal opravu uskutočniť) je po dobu opravy prenesená zodpovednosť prevádzkovateľa dopravného prostriedku.

K § 659
Neoprávnené použitie dopravného prostriedku

Preberá sa doterajšie znenie § 430 ods. 1 Občianskeho zákonníka.

K § 660
Rozsah náhrady škody

Preberá sa doterajšie znenie § 429 Občianskeho zákonníka. Ide o vymedzenie psychickej kauzality, pričom všeobecné ustanovenia o rozsahu náhrady škody nie sú týmto ustanovením dotknuté.

K § 661
Stret prevádzok

Preberá sa doterajšie znenie § 431 Občianskeho zákonníka.

K § 662
Zodpovednosť prevádzkovateľa ubytovacích služieb

Odsek 1 ako základná úprava skutkovej podstaty zodpovednosti za škodu na vnesených veciach vychádza z pôvodnej právnej úpravy s legislatívno-technickými zmenami a doplneniami, inšpirovanými predovšetkým právnou úpravou nemeckého BGB, ktorá svoj inšpiračný zdroj našla v Dohovore Rady Európy o zodpovednosti ubytovateľa za veci vnesené jeho hosťami. Odlišne od pôvodnej úpravy sú v ods. 2 formulované liberačné dôvody. V rámci pôvodnej úpravy liberačných dôvodov bola zodpovednosť prevádzkovateľa (i v porovnaní so štandardom úpravy tohto inštitútu v zahraničných právnych poriadkoch – Nemecko, Taliansko, Španielsko, Estónsko, Poľsko a pod.) príliš prísna. Novoformulované znenie liberačného dôvodu „vyššej moci“ nahrádzajúce liberačný dôvod „ibaže by ku škode došlo aj inak“ vylúčilo zo zodpovednosti prevádzkovateľa „mimoprevádzkový“ vonkajší zásah, kedy sa na vzniku škody nepodieľala povaha prevádzky. Okruh liberačných dôvodov dopĺňa liberačný dôvod spôsobenia škody tzv. sprevádzajúcou osobou, t. j. osobou, ktorá hosťa z jeho vôle sprevádza alebo ho v ubytovacom zariadení navštívi.

Inšpiračným zdrojom ods. 3 bol § 701 ods. 4 BGB a § 2947 českého občianskeho zákonníka. Za vnesené veci, za škodu na ktorých prevádzkovateľ ubytovacích služieb zodpovedá, sa nepovažujú dopravné prostriedky a veci v nich ponechané, rovnako ako živé zvieratá z dôvodu ich miery mobility spojenej s vlastnou formou myslenia.

K § 663
Rozsah náhrady škody

Návrh vychádza z maximalizácie náhrady škody, pričom limitácia rozsahu náhrady škody sa vzťahuje na všetky veci, ktoré spadajú do kategórie vnesených vecí bez ohľadu na ich povahu (pôvodná úprava § 434 Občianskeho zákonníka limitovala výšku náhrady škody iba vo vzťahu ku klenotom, peniazom a iným cennostiam) a obmedzenie výšky náhrady škody sa v navrhovanej úprave odvíja od ceny konkrétneho ubytovania. Na účely výpočtu výšky náhrady škody sa cena ubytovania za jeden deň prepočítava ako čistá cena ubytovania s DPH (t.j. suma, ktorú ubytovaný reálne poskytne) bez ceny dodatočných služieb a iných platieb. V prípade, ak je cena kalkulovaná ako paušálna cena na deň zahŕňajúca polpenziu alebo plnú penziu alebo ako paušálna cena za celý pobyt zahŕňajúca stravovanie príp. aj iné služby, prepočítava sa výška limitácie náhrady škody výlučne zo sumy pripadajúcej na ubytovanie bez ceny ďalších služieb a to na základe položkovej kalkulácie, v súlade s ktorou ubytovateľ stanovil paušálnu cenu.

Odsek 2 upravuje prípady, v ktorých sa limitácia rozsahu náhrady škody neuplatní a prevádzkovateľ je povinný nahradiť vzniknutú škodu v plnom rozsahu.

K § 664
Osobitné ustanovenia o preklúzii

Vo vzťahu k uplatneniu práva na náhradu škody u prevádzkovateľa ubytovacích služieb sa preberá pôvodné znenie § 436 Občianskeho zákonníka v časti právneho následku preklúzie práva na náhradu škody v prípade neuplatnenia práva u prevádzkovateľa v stanovenej lehote. V časti povinnosti uplatnenia práva na náhradu škody u prevádzkovateľa bez zbytočného odkladu v pôvodnej úprave § 436 Občianskeho zákonníka nebola vzhľadom k interpretačným rozporom o charaktere tejto lehoty a jej odôvodnenosti, ako aj vzhľadom na krátku 15-dňovú prekluzívnu lehotu, táto povinnosť poškodeného normovaná.

K § 665
Zodpovednosť za škodu na odložených veciach – zodpovednosť prevádzkovateľa

Právna úprava skutkovej podstaty zodpovednosti za škodu na odložených veciach vychádza z pôvodnej právnej úpravy tohto inštitútu so zmenami a doplneniami reagujúcimi najmä v ods. 2 na judikatúrne závery o charaktere dotknutých garáží a prevádzok podobného druhu ako strážených a v ods. 3 na precizáciu liberačných dôvodov. Liberačný dôvod „vyššej moci“ vylučuje zo zodpovednosti prevádzkovateľa prípady vzniku škody, kedy k vzniku škody nedošlo v súvislosti s povahou prevádzky a rizikom, ktoré daná prevádzka vytvára.

K § 666
Osobitné ustanovenia o preklúzii

Vo vzťahu k uplatneniu práva na náhradu škody u prevádzkovateľa činností spojených s odkladaním vecí sa preberá pôvodné znenie § 436 Občianskeho zákonníka v časti právneho následku preklúzie práva na náhradu škody v prípade neuplatnenia práva u prevádzkovateľa v stanovenej lehote. V časti povinnosti uplatnenia práva na náhradu škody u prevádzkovateľa bez zbytočného odkladu v pôvodnej úprave § 436 Občianskeho zákonníka nebola vzhľadom k interpretačným rozporom o charaktere tejto lehoty a jej odôvodnenosti, ako aj vzhľadom na krátku 15-dňovú prekluzívnu lehotu, táto povinnosť poškodeného normovaná.

K § 667
Škoda na veciach odložených pri hromadnej doprave

Preberá sa pôvodné znenie § 437 Občianskeho zákonníka.

K § 668
Zodpovednosť za škodu spôsobenú zvieraťom

Návrh zavádza novú skutkovú podstatu zodpovednosti za škodu spôsobenú zvieraťom ako sprísnenú subjektívnu zodpovednosť s obrátením dôkazného bremena náležitej starostlivosti na ťarchu zodpovedného subjektu, ktorým je vo vzťahu k zvieraťu jeho chovateľ ako ekvivalent „pána zvieraťa“. Ak takýto subjekt nemožno žiadnym spôsobom určiť, prezumuje sa, že je týmto subjektom vlastník zvieraťa. Pojem chovateľ zahŕňa všetky subjekty, ktoré vykonávajú s dlhodobejším určením panstvo nad zvieraťom. Zodpovednosť osôb, ktorým bolo zviera zverené iba krátkodobo, nespadá pod aplikačný rozsah tohto ustanovenia a uplatnia sa všeobecné pravidlá.

Chovateľ sa v súlade s ods. 2 zbaví zodpovednosti preukázaním vynaloženia náležitej starostlivosti, pričom štandard náležitej starostlivosti u zodpovedných subjektov môže byť vzhľadom na ich rôzne postavenie odlišný. Iný štandard starostlivosti možno očakávať od chovateľa zvieraťa chovaného zo záľuby, chovateľa hospodárskeho zvieraťa, chovateľa asistenčného zvieraťa, zvieraťa ktoré predstavuje pre svoje okolie vyššie riziko a pod.

Ten, kto zviera svojvoľne odníme (napr. zlodej), bude podľa ods. 3 zodpovedať namiesto chovateľa. Pri svojvoľnom odňatí sa osoba, ktorá zviera svojvoľne odňala, nemusí stať jej držiteľom (napr. vypustenie zvieraťa z výbehu). Osoba, ktorá zviera svojvoľne odňala, zodpovedá na objektívnom princípe bez možnosti liberácie.

Navrhované ustanovenie je všeobecnou právnou úpravou zodpovednosti za škodu spôsobenú zvieraťom, touto úpravou nie sú dotknuté prípady spôsobenia škody niektorými druhmi zvierat upravené v osobitných právnych predpisoch.

K § 669
Zodpovednosť za škodu spôsobenú zanedbaním dohľadu nad vecou

Návrh zavádza novú skutkovú podstatu zodpovednosti za škodu spôsobenú zanedbaním dohľadu nad vecou. Inšpiračným zdrojom navrhovaného ustanovenia je s určitými úpravami § 2937 českého občianskeho zákonníka.

Ak spôsobí škodu vec bez priameho vplyvu človeka, za takúto škodu nesie podľa ods. 1 zodpovednosť osoba, ktorá mala mať nad vecou dohľad (ak takúto osobu nemožno určiť, za škodu zodpovedá vlastník veci). Uvedené ustanovenie nedopadá na prípady spôsobenia škody, ktoré vznikli v dôsledku použitia veci človekom.

Odsek 2 v prípadoch zrútenia, pádu, vyhodenia alebo vyliatia veci von z miestnosti z vyvýšeného miesta alebo z miesta obdobného takejto miestnosti

(vyvýšené miesta vytvorené ľudskou činnosťou) osobitne normuje solidárnu zodpovednosť užívateľa takéhoto miesta alebo ak užívateľa nemožno určiť, vlastníka takéhoto miesta.

Zodpovednosť za škodu spôsobenú zanedbaním dohľadu nad vecou je sprísnenou formou subjektívnej zodpovednosti za škodu s obrátením dôkazného bremena náležitej starostlivosti. Zodpovedný subjekt sa svojej zodpovednosti zbaví, ak preukáže, že pri dohľade nad vecou zachoval štandard náležitej starostlivosti (ods. 3).

K § 670
Zodpovednosť za škodu spôsobenú stavbou

Návrh upravuje novú skutkovú podstatu zodpovednosti za škodu spôsobenú stavbou.

Inšpiračným zdrojom navrhovaného ustanovenia je s určitými zmenami § 2938 českého občianskeho zákonníka. Oproti inšpiračnému zdroju sa rozsah aplikovateľnosti tejto skutkovej podstaty rozširuje o „iné diela“ ako trvalé stavby (napr. unimobunky, skulptúry a pod. spojené s pozemkom), u ktorých existuje obdobné riziko spôsobenia škody ako u stavby.

Odsek 1 chráni pred škodami spôsobenými narušením statiky stavby alebo iného diela či iným porušením konštrukčnej integrity vedúcim k zrúteniu stavby alebo iného diela, ako aj pred škodou spôsobenou oddelením alebo uvoľnením časti stavby alebo iného diela.

Za škodu spôsobenú zrútením alebo oddelením zodpovedá vlastník stavby alebo iného diela, ktorý ním bol v čase zrútenia alebo oddelenia (nemusí byť vlastníkom v čase vzniku škody, ak táto vznikne neskôr). Spoločne a nerozdielne s vlastníkom zodpovedá za škodu za stanovených podmienok aj predchádzajúci vlastník (svoju zodpovednosť môže vylúčiť upozornením vlastníka na nedostatok v dôsledku ktorého škoda vznikla, ak pri riadnej starostlivosti mohol nový vlastník zrúteniu alebo odlúčeniu zabrániť) ako aj osoba, ktorá má za odplatu povinnosť vykonávať údržbu stavby alebo iného diela.

Zodpovednosť za škodu spôsobenú stavbou je sprísnenou formou subjektívnej zodpovednosti za škodu s obrátením dôkazného bremena náležitej starostlivosti.

K § 671
Zodpovednosť za škodu spôsobenú pomocníkom

Návrh pri úprave zodpovednosti za škodu pri konaní tzv. deliktného pomocníka rozlišuje medzi užším a širším poňatím pomocníka (nesamostatný a samostatný pomocník). V prípade nesamostatného pomocníka zodpovedá principál spoločne s pomocníkom za škodu spôsobenú pomocníkom, akoby škodu spôsobil sám, t. j. zavinené porušenie povinnosti pomocníka sa pričíta principálovi. V prípade samostatného pomocníka sa zodpovednosť principála obmedzuje iba na culpa in eligendo (zodpovednosť za nedodržanie náležitej starostlivosti pri výbere a dohľade).

Navrhovaná právna úprava pripúšťa samostatnú zodpovednosť pomocníka za škodu voči poškodenej tretej osobe, ktorú doterajšia právna úprava vylučovala. Osobitne je normovaná zodpovednosť nesamostatného pomocníka, ktorý je zamestnancom. Za spôsobenú škodu zodpovedá tretej osobe aj zamestnanec, a to v prípade, ak škodu spôsobil úmyselne alebo aspoň hrubou nedbanlivosťou. Vzhľadom na akceptovanie zvýšenej ochrany zamestnanca v pracovnoprávnych vzťahoch sa však jeho zodpovednosť voči tretej osobe obmedzuje do rozsahu stanoveného pracovnoprávnymi predpismi. To znamená, že kým pri úmyselne spôsobenej škode bude zamestnanec poškodenému zodpovedať v celom rozsahu, pretože pracovnoprávne predpisy nepočítajú s limitáciou náhrady škody spôsobenej úmyselne, pri škode spôsobenej hrubou nedbanlivosťou sa uplatní pracovnoprávna limitácia. Poškodenému tak pri škode spôsobenej hrubou nedbanlivosťou bude zamestnanec zodpovedať iba v rozsahu, v akom by za škodu zodpovedal svojmu zamestnávateľovi podľa pracovnoprávnych predpisov.

Poškodený nemá právo na náhradu škody voči zamestnancovi, ktorý síce naplnil všetky predpoklady vzniku zodpovednosti za škodu, zavinenie však nemá formu úmyslu a ani hrubej nedbanlivosti. Za škodu spôsobenú v inej ako hrubej nedbanlivosti tak bude poškodenému zodpovedať iba jeho zamestnávateľ podľa odseku 1. Pracovnoprávna zodpovednosť zamestnanca v tomto prípade však ostáva nedotknutá. Ak bola škoda spôsobená zamestnancom nižšou mierou nedbanlivosti (teda ak nepôjde o hrubú nedbanlivosť), vecne sa preberá zodpovednostný koncept z pôvodného § 420 ods. 2 Občianskeho zákonníka.

K § 672
Zodpovednosť za škodu spôsobenú maloletým alebo osobou postihnutou psychickou poruchou

Preberá sa doterajšia právna úprava § 422 Občianskeho zákonníka s legislatívno-technickými úpravami.

K § 673
Uvedenie do stavu neschopnosti posúdiť následky svojho konania

Preberá sa doterajšia právna úprava § 423 Občianskeho zákonníka s legislatívno-technickými úpravami.

K § 674
Spôsob a rozsah náhrady majetkovej škody

Ako primárny spôsob náhrady majetkovej škody ostáva v súlade s prístupom väčšiny európskych právnych poriadkov zachovaná forma relutárnej (peňažnej) náhrady majetkovej škody. Iný spôsob náhrady škody je prípustný v prípadoch, ak je to primerané okolnostiam. Primeranosť okolností je širokým konceptom vyžadujúcim posúdenie všetkých relevantných aspektov konkrétneho prípadu vrátane možnosti či proporcionality takéhoto spôsobu náhrady škody. Iný spôsob náhrady škody nemôže napr. poškodený požadovať, ak by takýto spôsob náhrady škody nebol dobre možný. Nemožnosť iného spôsobu náhrady škody sa viaže tak na faktickú ako aj hospodársku možnosť.

Je na rozhodnutí poškodeného, či požiada o iný spôsob náhrady škody alebo mu bude poskytnutá relutárna náhrada.

V odseku 3 sa oproti pôvodnej právnej úprave dopĺňa ustanovenie, ktoré upravuje spôsob náhrady škody v situáciách, kedy škoda spočíva vo vzniku dlhu. Poškodený má právo voľby, aby ho škodca dlhu zbavil (napr. splnením namiesto poškodeného) alebo aby mu poskytol náhradu (poskytnutie prostriedkov na splnenie dlhu).

K § 675
Odčinenie nemajetkovej škody

Primerané zadosťučinenie ako forma odčinenia („náhrady“) nemajetkovej škody sa poskytuje vo forme morálnej satisfakcie a peňažnej (relutárnej) satisfakcie.

Morálna satisfakcia (napr. ospravedlnenie, zverejnenie rozsudku) sa poskytuje aj v prípade, ak bol zásah nezavinený, hoci všeobecné predpoklady daného deliktu vyžadujú zavinenie. Ak teda dôjde napr. k zásahu do ochrany osobnosti alebo k nekalej súťaži, môže sa poškodený domáhať ospravedlnenia aj v prípade, ak bol zásah nezavinený.

Nad rámec toho sa môže poškodený domáhať aj primeraného zadosťučinenia v peniazoch, avšak iba v prípade, ak by iný spôsob zadosťučinenia (napr. ospravedlnenie alebo zverejnenie rozsudku) nebol dostačujúci a schopný zaistiť účinné odčinenie nemajetkovej škody. V tomto prípade však musia byť splnené všetky predpoklady daného deliktu. To znamená, že kým pre ospravedlnenie (alebo inú morálnu satisfakciu) postačí zásah a vznik nemajetkovej škody, pre relutárnu náhradu je potrebné naplnenie niektorej zo skutkových podstát deliktnej zodpovednosti.

Stále platí, že odčinenie nemajetkovej škody poškodenému patrí iba, ak to bolo dohodnuté alebo ak to zákon ustanovuje.

Ustanovenie v odseku 4 bolo do novej právnej úpravy doplnené z dôvodu potreby zabezpečenia spravodlivého prístupu k priznávaným sumám primeraného zadosťučinenia. Reaguje tým na v praxi sa vyskytujúce situácie, keď súdy v objektívne podobných prípadoch priznávali značne rozdielne sumy primeraného zadosťučinenia. Účelom tohto ustanovenia je zaistiť vyššiu právnu istotu a predvídateľnosť rozhodovania súdov.

K § 676
Škoda na veci

Ustanovenie vychádza z § 443 doterajšej právnej úpravy Občianskeho zákonníka s nevyhnutnými spresneniami a doplneniami. Pri stanovení výšky škody na veci sa vychádza z obvyklej ceny v danom mieste a čase poškodenia, pričom dôraz sa kladie na obnovenie resp. nahradenie funkcie poškodenej veci, t.j. je potrebné zohľadniť výšku účelne vynaložených nákladov na obnovenie alebo nahradenie funkcie veci a zároveň je nevyhnutné reflektovať mieru inflácie v čase rozhodovania o náhrade škody, aby sa poškodený prostredníctvom náhrady škody dostal materiálne do postavenia, v akom bol pred vznikom škody.

K § 677
Škoda pri poranení nehospodárskeho zvieraťa

Vzhľadom na špecifické postavenie zvieraťa je explicitne zakotvená povinnosť škodcu nahradiť účelne vynaložené náklady spojené so starostlivosťou o zdravie zvieraťa, ktoré môžu i podstatne presiahnuť obvyklú cenu zvieraťa. Ide o explicitné vyjadrenie zásady náhrady prirážky za integritu. Inšpiračným zdrojom bol § 2970 českého občianskeho zákonníka.

Obmedzenie rozsahu pôsobnosti ustanovenia na nehospodárske zvieratá sleduje účel zohľadnenia určitého emocionálneho vzťahu vlastníka k zvieraťu. Čiastočným inšpiračným zdrojom pre takéto obmedzenie bol čl. 42 ods. 3 švajčiarskeho OR.

Pri náhrade škody na hospodárskych zvieratách sa postupuje podľa všeobecných pravidiel pri náhrade škody na veci.

K § 678
Prekážky pri určení výšky škody

Účelom navrhovaného ustanovenia je umožniť poškodenému dosiahnuť náhradu škody i v prípadoch, kedy nie je možné výšku škody presne určiť vôbec alebo by ju bolo možné presne určiť iba s nepomernými ťažkosťami. Ustanovenie tak reaguje aj na absenciu výslovnej úpravy v procesných predpisoch.

K § 679
Zníženie náhrady škody súdom

Preberá sa doterajšia úprava moderačného oprávnenia súdu (§ 450 Občianskeho zákonníka) s precizujúcimi zmenami a doplneniami textu. Vo výnimočným prípadoch sa moderačné oprávnenie súdu môže vzťahovať aj na právnické osoby .Odsek 2 vymedzuje negatívne predpoklady moderačného práva súdu, ktorým je úmyselné spôsobenie škody.

K § 680
Odčinenie nemajetkovej škody pri zavrhnutiahodnom úmysle

Navrhované ustanovenie, ktoré je všeobecnou (malou generálnou) klauzulou pre odčinenie nemajetkovej škody, ukladá škodcovi povinnosť odčiniť nemajetkovú škodu, ktorú spôsobil v kvalifikovanom úmysle tak priamo poškodenému subjektu rovnako ako i nepriamo poškodenému, ktorému vznikla nemajetková škoda ako tzv. reflexná škoda. Pravidlo má inšpiračný zdroj v § 2971 českého občianskeho zákonníka. kvalifikovaný úmysel spôsobenia škody zahŕňa i špecifické prípady spôsobenia škody z túžby ničiť, ublížiť alebo z inej obzvlášť zavrhnutiahodnej pohnútky.

Pravidlo nie je samostatnou skutkovou podstatou, pre svoju aplikáciu predpokladá naplnenie niektorej zo skutkových podstát zodpovednosti za škodu.

Navrhované pravidlo pokrýva i prípady náhrady ceny osobitnej obľuby pri poškodení veci.

K § 681
Odčinenie nemajetkovej škody pri zásahu do práva na ochranu osobnosti

Navrhované ustanovenie presúva právnu úpravu finančného zadosťučinenia za neoprávnený zásah do práva na ochranu osobnosti z pôvodného § 13 ods. 2 a 3 Občianskeho zákonníka do časti upravujúcej mimozmluvnú zodpovednosť za škodu, kam z hľadiska svojej povahy a systematiky patrí. Zmena systematického zaradenia odstraňuje doterajšie nevhodné umiestnenie tohto svojou povahou deliktnoprávneho nároku do časti týkajúcej sa osobnostných práv. Pôvodné systematické zaradenie bolo problematické vzhľadom na hodnotové rozpory, ktoré aplikácia pravidiel pre úpravu osobnostných práv na inštitút finančného zadosťučinenia vytvárala rovnako ako vzhľadom na nejasné uplatňovanie súvisiacich deliktnoprávnych inštitútov a potrebu posudzovania možnosti ich analogického uplatňovania.

Navrhovaným ustanovením dochádza k odstráneniu dvojkoľajnosti uplatňovania satisfakčného nároku vo forme finančného zadosťučinenia za neoprávnený zásah do práva na ochranu osobnosti na jednej strane a práva na odčinenie nemajetkovej škody ako náhradoškodového inštitútu (bolestné, sťaženie spoločenského uplatnenia) z titulu škody spôsobenej na zdraví.

Predmetné ustanovenie sa nevzťahuje iba na osobnostné práva upravené Občianskym zákonníkom ale dopadá aj na osobnostné práva upravené inými právnymi predpismi.

K § 682
Odčinenie bolesti, sťaženia spoločenského uplatnenia a inej nemajetkovej škody

Preberá sa doterajšia právna úprava odčinenia bolesti a sťaženia spoločenského uplatnenia a dopĺňa sa o novú zložku nemajetkovej škody na zdraví – odčinenie tzv. inej nemajetkovej škody. Kategória inej nemajetkovej škody, t. j. nemajetkovej škody pri poškodení zdravia odlišnej od bolestného a sťaženia spoločenského uplatnenia môže byť veľmi rôznorodá.

Spravidla pôjde o nebolestivé následky prechodného charakteru presahujúce obvyklú mieru záťaže pri liečbe, či špecifické okolnosti, ktoré nezodpovedajú obvyklému priebehu liečby a následnej rekonvalescencie, zvyšujú však intenzitu utrpenej škody na zdraví.

K § 683
Náklady starostlivosti o poškodeného

Úprava náhrady nákladov starostlivosti o zdravie poškodeného bola oproti pôvodnej úprave náhrady nákladov liečenia (§ 449 ods. 1 a 3 Občianskeho zákonníka) precizovaná a doplnená o náhradu nákladov starostlivosti o osobu poškodeného (napr. zabezpečenie pomoci pri životných úkonoch poškodeného, kde je odkázaný na pomoc inej osoby) a o domácnosť poškodeného, ak v dôsledku spôsobenej škody nie je schopný sa o domácnosť postarať.

Pre prípad dlhodobého zvýšenia potrieb poškodeného umožňuje návrh kompenzovať náklady spojené so starostlivosťou vo forme peňažného dôchodku.

K § 684
Náhrada straty na zárobku počas pracovnej neschopnosti

Preberá sa s formulačnými úpravami doterajšia právna úprava § 446 Občianskeho zákonníka.

K § 685
Náhrada straty na zárobku po skončení pracovnej neschopnosti

Preberá sa doterajšia úprava výpočtu náhrady straty na zárobku po skončení pracovnej neschopnosti (§ 447 Občianskeho zákonníka) s doplnením úpravy o situácie, ak poškodený po skončení pracovnej neschopnosti dosahoval zárobok iba s vynaložením väčšieho úsilia alebo so zvýšenou námahou. T.j.

kompenzovateľnou škodou je i zvýšená námaha alebo väčšie úsilie, ktoré musí poškodený vynakladať na to, aby dosiahol obdobný zárobok ako pred vznikom škody. Pri vymedzení výšky tejto náhrady je potrebné zohľadniť vývoj výšky zárobkov v danom odbore v budúcnosti (odhad hospodárskej situácie) ako aj pravdepodobný rast zárobku poškodeného podľa rozumných očakávaní (odhad kariérneho rastu poškodeného). Inšpiračným zdrojom daného ustanovenia bol § 2963 českého občianskeho zákonníka.

K § 686
Náhrada straty na dôchodku

Preberá sa s formulačnými zmenami doterajšia právna úprava § 447a Občianskeho zákonníka.

K § 687
Náklady pohrebu

Preberá sa s formulačnými zmenami doterajšia právna úprava § 449 ods. 2 a 3 Občianskeho zákonníka.

K § 688
Náklady na výživu pozostalých

Návrh vychádza z doterajšej právnej úpravy § 448 Občianskeho zákonníka s doplnením možnosti priznať okrem náhrady nákladov na výživu pozostalým osobám (ods. 1) takúto náhradu nákladov na výživu aj osobám odlišným od pozostalých (t. j. osobám, ktoré nie sú k usmrtenému osobami blízkymi), ak na priznanie takejto náhrady existujú dôvody hodné osobitného zreteľa a zomrelý týmto iným osobám poskytoval v čase svojej smrti výživu, napriek tomu, že na to nebol zo zákona povinný (ods. 2).

K § 689
Výška náhrady nákladov na výživu pozostalých

Ustanovenie stanovuje pravidlá pri výpočte náhrady nákladov na výživu pozostalým a iným osobám.

K § 690
Odbytné

Navrhované ustanovenie umožňuje súdu na žiadosť poškodeného a za splnenia podmienky existencie dôležitého dôvodu priznať peňažné dávky náhrad uhradzované typicky vo forme peňažného dôchodku, vo forme jednorazového plnenia (odbytné). Splnením odbytného zaniká právo na opakované dávky vo forme peňažného dôchodku. Kritérium existenčnej závislosti nemá majetkový charakter, ale myslí sa ním závislosť v bežnom živote na podpore, pomoci a starostlivosti.

Ustanovenie o odbytnom nebráni tomu, aby takéto jednorazové odškodné bolo i bez ingerencie súdu poskytnuté na základe dohody škodcu a poškodeného.

K § 691
Odčinenie nemajetkovej škody blízkych pozostalých

Návrh v rámci náhrady škodových vzťahov explicitne zakotvuje právo osôb, odlišných od primárneho (priameho) poškodeného požadovať odčinenie za utrpenú nemajetkovú škodu, ktorá vznikla v priamej nadväznosti na škodu priameho poškodeného, pričom škodou priameho poškodeného môže byť smrť alebo mimoriadne závažné ublíženie na zdraví. Ustanovenie nie je samostatnou skutkovou podstatou, na jeho aktiváciu je potrebné, aby vo vzťahu usmrtenia alebo obzvlášť závažného ublíženia na zdraví primárne poškodeného došlo k naplneniu predpokladov vzniku niektorej zo skutkových podstát zodpovednosti za škodu, pričom takýmito skutkovými podstatami môžu byť aj prípady objektívnej zodpovednosti za škodu.

Oprávnenými subjektami sú osoby, u ktorých v čase smrti alebo mimoriadne závažného ublíženia na zdraví existoval obzvlášť blízky osobný vzťah k primárne poškodenému. Pravidlo zakotvuje vyvrátiteľnú domnienku obzvlášť blízkeho osobného vzťahu u manžela/manželky, rodiča a dieťaťa primárne poškodeného.

Odsek 2 demonštratívnym spôsobom uvádza kritériá, ktoré je potrebné zohľadniť pri určení výšky odčinenia blízkym osobám, pričom pri ich posudzovaní sa vychádza z objektivizovaného prístupu.

Odsek 3 jednoznačne uvádza, že vyššie uvedené pravidlá sa použijú aj v prípade, ak ide o mimoriadne závažné poškodenie zdravia (teda nemusí ísť len o usmrtenie).

K § 692
Náhrada škody pri porušení alebo ohrození práva duševného vlastníctva a pri nekalej súťaži

Preberá sa doterajšia právna úprava § 442a Občianskeho zákonníka s legislatívno-technickým a obsahovým spresnením. Keďže spôsob odčinenia nemajetkovej škody je upravený všeobecne pre všetky delikty, postačí v tomto ustanovení uviesť, že nemajetková škoda sa v zásade odčiňuje, pričom konkrétna forma vyplýva zo všeobecnej úpravy. Odsek 2 upravuje alternatívny mechanizmus určenia výšky náhrady škody pri porušení alebo ohrození práv duševného vlastníctva prostredníctvom licenčnej analógie v odôvodnených prípadoch (napr. ak výšku náhrady škody nie je možné určiť inak alebo ak o to požiada poškodený). Návrh opúšťa pôvodné znenie obvyklej odmeny ako minimálnej výšky náhrady škody, keďže uvedené ustanovenie viedlo v praxi

k punitívnym náhradám škody priznávaným spravidla vo výške dvojnásobku obvyklej odmeny.

Ustanovenia sa použijú aj pri nekalej súťaži, ktorá sa často prekrýva s porušením práv duševného vlastníctva. Prostredníctvom odkazov na nekalú súťaž sa táto úprava použije aj na ochranu obchodného tajomstva a obchodného mena.

Náhrada škody bude spočívať na subjektívnej zodpovednosti.

Ako následok nekalej súťaže bude podľa všeobecnej úpravy prichádzať do úvahy náhrada majetkovej škody (ktorá môže byť aj vo forme prevodu zmlúv alebo iného práva alebo iným vhodným spôsobom). Zároveň bude prichádzať do úvahy aj odčinenie nemajetkovej škody. To môže byť v nepeňažnej forme (napr. ospravedlnenie alebo zverejnenie rozsudku), kedy podmienkou nie je zavinenie, alebo v peňažnej forme, kedy podmienkou je aj zavinenie.

V praxi boli riešené tzv. prevodné nároky, ktoré boli tematizované v kontexte prevodu domén.[24] Prevodné nároky neexistujú dnes ako všeobecný nárok, existujú len ich parciálne úpravy (napr. § 65 ods. 2 Obchodného zákonníka, § 16 českého a § 19 slovenského ZoOchrZ, či § 29 českého a § 48 slovenského PatZ). Ich podstatou je prevod relatívneho (napr. zmluvy o doméne) alebo absolútneho práva (napr. ochrannej známky). Tieto bude možné podľa novej úpravy realizovať v súlade so všeobecnou úpravou spôsobu a rozsahu náhrady majetkovej škody upravenej v deliktnom práve.

K § 693
Náhrada škody spôsobenej úmyselným trestným činom

Preberá sa pôvodné znenie § 442 ods. 4 Občianskeho zákonníka.

K § 694
Bezdôvodné obohatenie - všeobecná skutková podstata

Koncepcia bezdôvodného obohatenia je oproti pôvodnému občianskemu zákonníku výrazne pozmenená, prináša viacero koncepčných aj materiálnych zmien. Naďalej je ponechaný vzťah generálnej skutkovej podstaty a osobitných skutkových podstát podobne, ako tomu bolo v § 451 Občianskeho zákonníka. Rozdiel je však v tom, že kým podľa prevládajúcej mienky nebola generálna klauzula v 451 Občianskeho zákonníka priamo aplikovateľná, nová právna úprava s jej priamou aplikovateľnosťou počíta. To znamená, že ak niektorý prípad bezdôvodného obohatenia nebude dobre podraditeľný ani pod jednu z osobitných skutkových podstát, je možné bezdôvodné obohatenie podradiť pod generálnu skutkovú podstatu. Aj v tomto prípade však musia byť splnené základné predpoklady pre vydanie bezdôvodného obohatenia, ktorými sú majetkový prospech a absencia právneho dôvodu na jeho ponechanie.

Generálna klauzula po vzore § 812 nemeckého BGB v sebe obsahuje odkaz na dva základné typy kondikcií (prípadov bezdôvodného obohatenia), keď je v úvode ustanovenia uvedené „kto sa plnením alebo inak obohatí“. Z tohto je potrebné vyvodzovať, že bezdôvodné obohatenie môže vzniknúť dvojakým spôsobom, a to buď plnením, alebo inak ako plnením. Obohatenie vzniká plnením vtedy, ak ukrátený predmet obohatenia vedome a účelovo poskytuje obohatenému a obohatený vznik obohatenia aspoň podnietil (t.j. je mu pričítateľný). Ak ukrátený plní z neplatnej zmluvy a nevie pritom, že je neplatná, vedome a účelovo plní druhej strane za účelom splnenia domnelého záväzku. Strana prijímajúca plnenie ho podnietila, pretože si je vedomá, za akým účelom druhá strana plní a čo tým chce dosiahnuť. Ak však tieto predpoklady pre vzťah plnenia nebudú naplnené, ide o bezdôvodné obohatenie vzniknuté inak, než plnením. Kategorizácia do jednej alebo druhej skupiny kondikcií priamo ovplyvňuje to, akým súborom pravidiel sa vzťah z bezdôvodného obohatenia bude spravovať. Ustanovenia o povinnosti vydať bezdôvodné obohatenie, o peňažnej náhrade, o odpadnutí obohatenia, o scudzení predmetu obohatenia, o náhrade nákladov a o náhrade za neoprávnený zisk sú všeobecnými ustanoveniami, platiacimi pre oba typy kondikcií. Za nimi nasledujú osobitné ustanovenia o bezdôvodnom obohatení, ktoré vzniklo plnením a návrh obsahuje aj rad osobitných ustanovení pre bezdôvodné obohatenie, ktoré vzniklo inak, než plnením.

K § 695
Povinnosť vydať bezdôvodné obohatenie

Ustanovenie obsahuje úpravu obsahu povinnosti vydať bezdôvodné obohatenie. Nie vždy bude objektívne možné vrátiť ukrátenému späť predmet obohatenia, napríklad z dôvodu, že obohatenie spočívalo v poskytnutí služby, vo vykonaní práce, alebo predmet obohatenia z objektívnych príčin nie je možné vydať, pretože napr. medzičasom zanikol. V takom prípade sa plnenie vydať bezdôvodné obohatenie splní vydaním peňažnej náhrady a v podrobnostiach

[24] HUSOVEC, Martin. Je (ešte stále) možné žalovať o prevod doménového mena? Revue pro právo a technologie. [Online]. 2012, č. 6, s. 3-10. [cit. 2021-07-01]. Dostupné z: https://journals.muni.cz/revue/article/view/4129, zhodne judikoval aj Najvyšší súd ČR vo veci globetours.cz, sp. zn. 23 Cdo 3407/2010.

sa postupuje podľa nasledujúceho ustanovenia, resp. špeciálnej úpravy pre kondikcie z plnenia v ustanovení o peňažnej náhrade.

Osobitne sa normuje, že povinnosť vydať bezdôvodné obohatenie sa splní aj prevedením práv k predmetu obohatenia na ukráteného. Úprava reaguje najmä na zmenenú koncepciu účinkov odstúpenia od zmluvy a rozväzovacej podmienky, ktoré viac nevyvolávajú vecnoprávny účinok, ale iba účinok obligačný. To znamená, že ak bolo predmetom prevodu napríklad vlastnícke právo k veci, odstúpením resp. splnením rozväzovacej podmienky sa pôvodný prevodca automaticky nestáva vlastníkom prevádzanej veci. Druhá strana v súlade s týmto ustanovením vydá bezdôvodné obohatenie tak, že vlastnícke právo k veci prevedie naspäť na ukráteného.

K § 696
Peňažná náhrada

Povinnosť vydať bezdôvodné obohatenie vo forme peňažnej náhrady nastupuje vtedy, ak vrátenie alebo prevod predmetu obohatenia nie je dobre možný. Skúmanie toho, či vrátenie plnenia in natura je alebo nie je dobre možné, by malo mať nižšiu intenzitu, než pri náhrade škody v rámci uvedenia do predošlého stavu. Je tomu tak preto, že bezdôvodné obohatenie na rozdiel od náhrady škody nie je naviazané ani na protiprávnosť, ani na zavinenie.

Všeobecná úprava pre oba typy kondikcií ustanovuje, že sa peňažná náhrada odvíja od obvyklej ceny predmetu obohatenia. Niektoré špeciálne ustanovenia však toto pravidlo modifikujú, ako napríklad ustanovenie o scudzení predmetu obohatenia alebo o peňažnej náhrade pri kondikciách z plnenia.

Ustanovenie v odseku 2 umožňuje ukrátenému v prípade, ak obohatený nebol dobromyseľný vybrať si, či sa peňažná náhrada bude odvíjať od obvyklej ceny v čase vzniku obohatenia, alebo v čase splatnosti povinnosti vydať obohatenie. Ustanovenie zároveň odpovedá na otázku, k akému okamihu sa určuje obvyklá cena predmetu obohatenia. Východiskom je jeho cena v čase vzniku obohatenia, ustanovenie v odseku 2 ustanovuje iba výnimku v prípade nedobromyseľnosti obohateného.

Ustanovenie v odseku 3 je, podobne ako odsek 2, novým ustanovením, toto pravidlo však bolo možné dovodiť aj za predchádzajúcej právnej úpravy. Rieši prípad, ak síce predmet obohatenia je možné vydať in natura, no je znehodnotený alebo inak opotrebený nad primeranú mieru, teda nad mieru toho, ako bolo možné predpokladať opotrebenie za daný čas užívania predmetu obohateným. Tiež rieši situáciu, ak predmet obohatenia je možné vydať iba sčasti, typicky pri deliteľnom plnení. V takom prípade nastupuje kombinácia povinnosti vydania predmetu obohatenia in natura a peňažnej náhrady za chýbajúcu časť resp. opotrebenie nad primeranú mieru. Ak je však predmet obohatenia znehodnotený takým spôsobom, že prakticky plne stratil svoju úžitkovú hodnotu, uplatní sa odsek 1 a nie odsek 3.

K § 697
Odpadnutie obohatenia

Ustanovenie v ods. 1 nemá v predchádzajúcej právnej úprave bezdôvodného obohatenia ekvivalent. Úprava je inšpirovaná § 919 ods. 3 nemeckého BGB a § 3000 českého občianskeho zákonníka. Hodnotovo však odpadnutie obohatenia bolo možné nájsť v úprave oprávnenej držby, keď § 130 ods. 2 Občianskeho zákonníka ustanovoval, že oprávnený držiteľ má rovnaké práva ako vlastník. To znamenalo, že môže vec aj zničiť, predať alebo s ňou inak naložiť takým spôsobom, že voči skutočnému vlastníkovi veci nie je povinný k žiadnej kompenzácii. V tomto spočíva podstata odpadnutia obohatenia v práve bezdôvodného obohatenia. Ak je obohatený dobromyseľný a v čase trvania jeho dobrej viery o tom, že obohatenie má u seba oprávnene, obohatenie odpadne, nie je povinný ukrátenému vydať obohatenie v rozsahu, v akom odpadlo. Odpadnutie obohatenia znamená, že sa obohatenie viac nenachádza v majetkovej sfére obohateného, a to bez náhrady. Došlo k strate, k zničeniu alebo k darovaniu obohatenia tretej osobe. Ak však obohatenie predal alebo vymenil, obohatenie neodpadlo v rozsahu, v akom sa stále nachádza v jeho majetku, hoci v inej forme (podobe tzv. surogátu), napr. v utŕženej kúpnej cene. Obohatenie takisto neodpadlo v rozsahu, v akom obohatený obohatenie použil na úhradu svojich bežných výdavkov. V tomto prípade sa totiž obohatenie stále v nachádza v jeho majetkovej sfére v podobe úspory. Odpadnutie obohatenia tak možno identifikovať v zásade v troch skupinách prípadov: ak sa obohatenie objektívne v majetku obohateného nenachádza bez náhrady, ak obohatenie dobromyseľne utratil na tzv. luxusné výdavky, ktoré by nebol vynaložil, nebyť tejto špeciálnej majetkovej výhody. Bežné výdavky uhradené z obohatenia sa nepovažujú za odpadnutie obohatenia, pretože tie trvajú v jeho majetku aj naďalej, a to v podobe úspory na majetku. Tieto výdavky by bol vynaložil tak či tak, avšak z vlastných prostriedkov. Treťou skupinou sú prípady vzniku škody v príčinnej súvislosti s obohatením, napríklad ak je obohatením zviera, ktoré obohatenému zničí jeho majetok. Obohatenie, ktoré trvá v čase okamihu straty dobromyseľnosti obohateného, musí obohatený ukrátenému vydať, a to podľa zásad v predchádzajúcom ustanovení (t.j. vydať predmet in natura, peňažnú náhradu zaň alebo previesť späť práva k predmetu obohatenia). Ak obohatený nebol dobromyseľný, má povinnosť vydať

obohatenie v rozsahu, v akom trvalo v čase jeho vzniku.

Ustanovenie v odseku 2 nemá v predchádzajúcej úprave ekvivalent. Rieši špecifickú situáciu, ak k zániku alebo zhoršeniu predmetu obohatenia dôjde z dôvodov, ktoré sú pričítateľné ukrátenému (typicky vnútorné vady veci, za ktoré zodpovedá ukrátený, napríklad ako strana predávajúceho v neplatnej kúpnej zmluve). V takom prípade bez ohľadu na dobromyselnosť obohateného je obohatený povinný vydať peňažnú náhradu za predmet obohatenia najviac v rozsahu, v akom obohatenie trvá v čase splatnosti povinnosti k vydaniu bezdôvodného obohatenia.

K § 698
Scudzenie predmetu obohatenia

Ustanovenie v ods. 1 nemá v predchádzajúcej právnej úprave ekvivalent. Inšpirované je § 3004 ods. 1 českého občianskeho zákonníka. Ustanovenie rieši špecifickú situáciu odplatného prevodu predmetu obohatenia na tretiu osobu, pričom do dôsledkov rozlišuje medzi tým, či je alebo nie je obohatený dobromyseľný v čase prevodu. Ustanovenie reflektuje to, že predmet obohatenia môže byť scudzený nie len za trhovú cenu, ale mohol byť predaný aj za výrazne lepšiu, alebo aj horšiu, ako obvyklú cenu obdobného predmetu. Ak bol obohatený dobromyseľný v čase prevodu, má možnosť výberu, či ukrátenému vydá peňažnú náhradu určenú ako obvyklú cenu predmetu obohatenia, alebo odplatu získanú od tretej osoby. Ak však dobromyseľný nebol, právo tohto výberu má ukrátený.

Ustanovenie ods. 2 nemá v predchádzajúcej právnej úprave ekvivalent. Inšpirované je § 2994 českého občianskeho zákonníka. Pri kondikciách, ktoré vznikli inak než plnením platí vzťah bezprostrednosti. To znamená, že vzťah bezdôvodného obohatenia vzniká medzi subjektom ukráteného a obohateného, v ktorého majetku sa obohatenie prejavilo priamo, na úkor ukráteného. Táto priamosť a bezprostrednosť nie je daná vtedy, ak v reťazci medzi obohateným a ukráteným je ešte jedna, prípadne viacero ďalších osôb. Toto ustanovenie však prelamuje túto požiadavku priamosti v prípade, ak sa majetkový prospech prejavil v majetku tretej osoby a nie bezprostredne obohateného, a tretia osoba nebola dobromyseľná. To platí iba vtedy, ak bezprostredne obohatený bol dobromyseľný a išlo o bezodplatný prevod. V takom prípade sa vie tento obohatený účinne dovolať odpadnutia obohatenia, ak by nešlo o špecifický vzťah vyporiadania vzájomných zmlúv, kde je odpadnutie obohatenia vylúčené (pozri ustanovenie o vylúčení odpadnutia obohatenia). Ukrátený tak môže výnimočne kondikovať obohatenie aj od inej tretej osoby, než bezprostredne obohateného.

K § 699
Náhrada nákladov

Ustanovenie vychádza z § 457 ods. 3 Občianskeho zákonníka a zároveň do práva bezdôvodného obohatenia zavádza pravidlo o ius tollendi, teda práva oddeliť od predmetu obohatenia všetko, čím obohatený predmet obohatenia na svoje náklady zhodnotil, avšak len za predpokladu, že je to možné bez zhoršenia alebo obdobnej zmeny podstaty predmetu obohatenia. Kým náhrada nevyhnutných nákladov obohatenému bola priznaná v § 457 ods. 3 Občianskeho zákonníka, právo na oddelenie zhodnotenia sa pre právo bezdôvodného obohatenia dovodzovalo iba analogicky v súvislosti s ustanovením § 745 Občianskeho zákonníka z konania bez príkazu.

Ak zhodnotenie nie je možné oddeliť od predmetu obohatenia a k vzniku tohto obohatenia sa obohatený nijako nepričinil, situáciu je potrebné posúdiť ako tzv. vnútené obohatenie, na vydanie ktorého sú ustanovené prísnejšie predpoklady. Vzhľadom k tomu, že k zhodnoteniu predmetu obohatenia obohateným vznikne spravidla bez pričinenia ukráteného, má povinnosť vydať peňažnú náhradu za zhodnotenie len v prípade, ak toto zhodnotenie je k subjektívnemu prospechu ukráteného.

K § 700
Náhrada za neoprávnený zisk

Ustanovenie nemá v predchádzajúcej úprave ekvivalent. Inšpiráciou pre toto ustanovenie bol švajčiarsky návrh reformy záväzkového práva OR 2020. Ustanovenie rieši situáciu, ak obohatený, ktorý nebol dobromyseľný, vďaka predmetu bezdôvodného obohatenia produkuje zisk. Nejde však o majetkovú výhodu určiteľnú ako hodnotu užívania predmetu bezdôvodného obohatenia. Spravidla pôjde o zisk produkovaný napr. z podnikateľskej alebo inej zárobkovej činnosti, zisk z neoprávnene získanej fotografie zverejnenej v časopise, zúžitkované know-how v procese výroby, auto využívané na podnikateľskú činnosť atď. Ustanovenie pamätá aj na situáciu, ak nebude dobre možné určiť, v akom rozsahu sa pod zisk obohateného podpísalo práve užívanie predmetu obohatenia. V takom prípade určí zisk súd s prihliadnutím na bežné okolnosti, pričom je od neho potrebné odpočítať vynaložené a primerané náklady, ktoré preukázateľne obohatený vynaložil za účelom dosiahnutia zisku (napr. platená reklama).

K § 701
Bezdôvodné obohatenie, ktoré vzniklo plnením - základné ustanovenia

Ustanovenie je prvým z osobitných ustanovení upravujúcich kondikcie z plnenia. Návrh upravuje osobitne kondikcie z plnenia a osobitne kondikcie z iného dôvodu, než je plnenie. Toto ustanovenie vypočítava osobitné skutkové podstaty pre kondikcie z plnenia. Slovo najmä však zvýrazňuje to, čo plynie aj z generálnej skutkovej podstaty, a teda že nejde o uzavretý výpočet skutkových podstát.

Aby bolo vôbec možné podradiť obohatenie pod niektorú zo skutkových podstát, vždy musí platiť, že ide o obohatenie vzniknuté plnením. Neplatí preto to, z čoho vychádzala judikatúra k OZ 64, že plnením bez právneho dôvodu je napr. aj užívanie cudzieho pozemku alebo inej majetkovej hodnoty. Ak obohatenie nevzniklo plnením, pôjde o niektorú zo skutkových podstát pre kondikcie z iného dôvodu, než je plnenie.

Skutková podstata v písmene a) plnenie bez právneho dôvodu preto dopadá len na situácie, kedy obohatenie vzniklo plnením a právny dôvod chýba od začiatku. Návrh neprebral skutkovú podstatu plnenia z neplatného právneho úkonu. Neplatnosť právneho úkonu znamená, že právny dôvod chýbal od počiatku. Preto sa po novom plnenie z neplatnej zmluvy podradí pod plnenie bez právneho dôvodu, spoločne s plneniami napr. z domnelej zmluvy (strany plnili v presvedčení, že zmluva bola riadne uzavretá, neboli však dodržané kontraktačné pravidlá), prípadne ak sa plnilo na domnelý mimozmluvný záväzok a ukázalo sa, že predpoklady nikdy neboli splnené.

Skutková podstata v písmene b) je prevzatá z Občianskeho zákonníka. Novou je skutková podstata v písmene c) plnenie na právny dôvod, ktorý nenastal (condictio ob rem). Ustanovenie v odseku 2 konkretizuje, za akých predpokladov ide o obohatenie, ktoré možno pod túto skutkovú podstatu podradiť. Ide o v praxi špecifickú situáciu, ak ukrátený plnil obohatenému síce ešte v čase, kedy právny dôvod skutočne neexistoval, obohatenie však vzniklo so zámerom plnenia na budúci záväzok (typicky poskytnutie neformálneho preddavku bez zmluvy na budúci kontrakt). Takéto plnenie sa bezdôvodným obohatením stane až vtedy, ak je zrejmé, že k budúcemu právnemu dôvodu nedôjde (zmluva určite nebude uzavretá). Musí však platiť, že v čase plnenia bolo rozumné predpokladať, že sa toto plnenie má v prípade zlyhania právneho dôvodu vrátiť poskytovateľovi.

K § 702
Povinnosť vrátiť plnenie a vzájomnosť plnení

Ustanovenie v odseku 1 nemá ekvivalent v predchádzajúcej úprave, hoci do určitej miery bolo možné toto pravidlo vyabstrahovať z § 457 Občianskeho zákonníka, aj keď sa uvedené pravidlo vzťahovalo len na neplatné a zrušené zmluvy. Návrh špecificky určuje, čo treba rozumieť pod obohatením pri kondikciách z plnenia. Obohatenie sa v tomto prípade neurčuje ako reálne rozmnoženie majetkových hodnôt na strane obohateného (nárast hodnoty majetku alebo úspora na nákladoch), ale ako to konkrétne plnenie, ktoré ukrátený plnil obohatenému. Ak sa plnila vec, má sa vydať vec, ak bola plnená služba, dielo, alebo peňažná suma, má sa vrátiť toto konkrétne plnenie. Ak to nie je dobre možné, postupuje sa podľa ustanovení o určení peňažnej náhrady.

Ustanovenie v ods. 2 zakotvuje pre prípad vzájomného plnenia synalagmatický charakter záväzku. To znamená, že sa ustanovenie o práve odoprieť plnenie pri vzájomných dlhoch uplatní aj v tomto prípade mimozmluvných záväzkov.

K § 703
Peňažná náhrada

Ustanovenie je špeciálnym ustanovením k skoršej úprave peňažnej náhrady. Všeobecné ustanovenie o peňažnej náhrade v plnej miere nevylučuje, dopĺňa však úpravu o špecifiká, ktoré platia len pre kondikcie z plnenia. Ustanovenie preto vylučuje aplikáciu všeobecného pravidla len v rozsahu, v akom špeciálna úprava koliduje so všeobecnou.

Ak nie je vrátenie predmetu plnenia in natura dobre možné (napr. išlo o službu alebo sa konkrétny predmet viac nenachádza v dispozícii obohateného), vydáva sa peňažná náhrada, nie však vo výške obvyklej ceny za plnenie, ale vo výške dohodnutej odplaty, ak existovala dohoda o odplate medzi stranami. To znamená, že ak bola v neplatnej zmluve dohodnutá konkrétna cena za poskytnutie služby, hodnota plnenia sa oceňuje podľa nej. To však neplatí, ak dohoda o odplate bola ovplyvnená dôvodom neplatnosti alebo dôvodom zrušiteľnosti. V takom prípade sa určí ako obvyklá cena plnenia podľa všeobecnej úpravy.

Oproti pôvodnej úprave je novým ustanovenie v odseku 2. Inou je situácia, ak nie je dôvod vychádzať z objektívnej hodnoty plnenia, predsa len však plnenie nekorešponduje so zmluvou (bolo odovzdané v horšej kvalite, v menšom množstve, s inými horšími vlastnosťami ako bolo dohodnuté). V takom prípade nie je spravodlivé oceňovať plnenie podľa dohody o cene, tiež však nie je dôvod vychádzať z objektívnej hodnoty plnenia. V takomto špecifickom prípade sa cena primerane zníži a postupuje sa obdobným spôsobom, ako pri kalkulácii zľavy z ceny plnenia.

K § 704
Plody, úžitky a náhrada za užívanie

Návrh sa odkláňa od doterajšej úpravy, kedy sa v zmysle § 458 ods. 2 Občianskeho zákonníka plody a úžitky ukrátenému vydávali len, ak obohatený bol nedobromyseľný. Návrh rozlišuje v pravidlách medzi kondikciami z plnenia a kondikciami z iného dôvodu. Pri kondikciách z plnenia je obohatený povinný vždy vydať plody a úžitky ukrátenému bez ohľadu na svoju dobromyseľnosť. Úžitkom peňažného plnenia je úrok určený podľa všeobecného ustanovenia, ak niet osobitnej dohody napr. v zrušenom kontrakte. Ak nie je dobre možné plody a úžitky vydať, lebo ich medzičasom obohatený napríklad spotreboval, vydáva sa ich peňažná náhrada. Obohatený má po novom povinnosť vydať aj peňažnú náhradu za tie plody a úžitky, ktoré z predmetu obohatenia mohli byť získané pri vynaložení náležitej starostlivosti. Túto povinnosť sa nežiada vykladať prísne. Má ísť o zisťovanie takého správania, ktoré možno bežne očakávať v iných obdobných prípadoch (napríklad že jablká v sade budú obohateným zozbierané).

Úprava povinnosti vydať náhradu za užívanie predmetu obohatenia v doterajšej právnej úprave chýbala. Po novom je obohatený povinný zaplatiť túto náhradu len do výšky, v akej mal z užívania subjektívny prospech. Ak obohatený užíval kancelárske priestory na základe neplatnej kúpnej zmluvy a vďaka tomuto užívaniu ušetril na nájme, obvyklú výšku nájmu za dané obdobie musí vydať ukrátenému.

K § 705
Náhrada nákladov spojených s vrátením plnenia

Občiansky zákonník výslovne neupravoval náhradu nákladov spojených s vrátením plnenia druhej strane, Obchodný zákonník však toto právo priznával odstupujúcej strane v § 351 ods. 2 Obchodného zákonníka. Návrh sa touto úpravou inšpiruje, avšak výslovne uvádza, že právo na náhradu týchto nákladov má subjekt záväzku vtedy, ak dôvod pre vyporiadanie je pričítateľný druhému subjektu (napríklad jedna zo strán neplatnej zmluvy zapríčinila jej neplatnosť, alebo porušením zmluvy dala dôvod na odstúpenie).

K § 706
Vylúčenie bezdôvodného obohatenia

Oproti Občianskemu zákonníku návrh podrobne rozpracúva a rozširuje dôvody, pre ktoré je vylúčené vydanie bezdôvodného obohatenia. Vylúčenie bezdôvodného obohatenia znamená, že hoci sú naplnené predpoklady na jeho vydanie, z určitého, spravidla hodnotového dôvodu právo na vydanie predsa len nevznikne. Vylúčenie bezdôvodného obohatenia je tak osobitným dôvodom pre nadobudnutie vlastníckeho práva, ak predmetom je vec.

Niektoré dôvody vylúčenia kondikcie boli dovoditeľné aj za Občianskeho zákonníka, niektoré prinášajú materiálnu zmenu. Kondikcia je vylúčená v prípade, ak ide o predčasne splnený dlh (pretože sa plnila stále existujúca, hoci nesplatná pohľadávka), ak ide o spoločenskú úsluhu, t.j. plnenie bez zámeru právne sa viazať, pri naturálnych pohľadávkach vrátane premlčaných dlhov. Neplatnosť len pre nedostatok formy vylučovalo vydanie bezdôvodného obohatenia už v § 455 ods. 1 Občianskeho zákonníka. V návrhu sa precizuje, že to platí len v prípade, ak sa to neprieči účelu neplatnosti právneho úkonu. Ak je účelom neplatnosti napr. ochrana jednej zo strán zmluvy, ktorá sa má docieliť práve tým, že má dôjsť k vráteniu plnení, nejde o vylúčenie kondikcie. Vedomé plnenie nedlhu je novým dôvodom vylúčenia kondikcie. Ide o situáciu, ak jeden zo subjektov vzťahu plní druhému s tým, že vie, že k tomu nie je povinný a zároveň vzbudzuje na druhej strane dôvodné očakávania, že si plnenie môže ponechať. V opačnom prípade by bolo fakticky možné cez bezdôvodné obohatenie nanútiť uzavretie zmluvy najmä v prípadoch, ak vrátenie plnenia in natura nie je možné a vyžadovalo by si to od druhej strany peňažnú náhradu. Z obdobného dôvodu je vylúčené obohatenie, ak sa plnilo s vedomím, že ide o zjavne nemožný účel. Z hodnotového dôvodu je vylúčené obohatenie, ak sa plnilo za účelom nemorálnym, aby osoba prijímajúca plnenie alebo tretia osoba niečo protiprávne vykonala a nakoniec z obdobného dôvodu ako pri neplatnosti pre nedostatok formy, ak by sa vrátenie plnenia priečilo účelu pravidla o neplatnosti alebo zrušiteľnosti, obohatenie je vylúčené (napríklad pri zákaze predaja alkoholických nápojov nedospelým osobám by po vypití alkoholického nápoja musel obohatený vydať peňažnú náhradu, čím sa fakticky dosiahne uzavretie zmluvy, ktorá je verejným právom zakázaná).

Odsek 2 ustanovuje výnimku, v prípade, ak išlo o prípad ľsti, zneužitia tiesne, závislosti, o bezprávnu vyhrážku, o plnenie osobou s obmedzenou spôsobilosťou na právne úkony alebo v prípade rozopru s dobrými mravmi, napriek ods. 1 sa bezdôvodné obohatenie predsa len vydáva.

K § 707
Vylúčenie odpadnutia obohatenia

Vylúčenie odpadnutia obohatenia je špeciálnou normou k odpadnutiu obohatenia vo všeobecných ustanoveniach. Pri zrušených alebo neplatných odplatných zmluvách alebo ak strana plnila v omyle o existencii vzájomného záväzku, sa pravidlo o odpadnutí obohatenia neuplatní. To však neplatí, ak išlo o prípad ľsti, zneužitia tiesne, závislosti, o bezprávnu vyhrážku, o plnenie osobou

s obmedzenou spôsobilosťou na právne úkony alebo ak je dôvod zániku alebo zhoršenia plnenia pričítateľný ukrátenému (vec bola zničená pre vnútornú vadu veci). Odpadnutie obohatenia je v týchto prípadoch vylúčené preto, lebo strany pri uzatváraní kontraktu vstúpili do vzťahu s vedomím, že ide o odplatný kontrakt. Nebolo by spravodlivé, ak by vyporiadacie pravidlá následne oslobodili od vrátenia plnenia iba jednu zo strán.

K § 708
Plnenie na úkor tretej osoby

Pri trojstranných vzťahoch z bezdôvodného obohatenia má pri vyporiadaní prednosť vzťah z plnenia. Ak medzi dvomi subjektami možno identifikovať kondikciu z plnenia, primárne má dôjsť k vyporiadaniu medzi týmito dvomi subjektami a až následne k vyporiadaniu obohatenia vo vzťahu k tretej, resp. ďalším osobám. Z tohto ustanovenie zakotvuje výnimku. Ak bolo plnené medzi dvomi subjektami, avšak na úkor tretej osoby (napr. vec bola vo vlastníctve tejto tretej osoby), vlastník veci má právo na vydanie bezdôvodného obohatenia aj voči príjemcovi plnenia, avšak iba za podmienky, že obohatený nebol dobromyseľný.

K § 709
Obohatenie tretej osoby plnením

Aj toto ustanovenie zakotvuje výnimku v prednosti vyporiadania vzťahu plnenia. Ak došlo medzi dvomi subjektami k plneniu, ale toto plnenie súčasne viedlo k obohateniu tretej osoby (prejavilo sa aj v jej majetkovej sfére), táto je povinná ukrátenému obohatenie vydať iba vtedy, ak bol ukrátený k plneniu privedený ľsťou, zneužitím závislosti alebo tiesne, donútený bezprávnou vyhrážkou, alebo ak je osobou s obmedzenou spôsobilosťou na právne úkony.

K § 710
Voľba medzi viacerými plneniami

Ustanovenie nemá v predchádzajúcej úprave ekvivalent. Rieši situáciu, ak ukrátený omylom poskytol viac druhov plnení a obohatením je preto len to, čo prevyšuje jeho existujúci dlh. V takom prípade voľba toho, na vrátenie čoho má právo, patrí ukrátenému. Ak však v zmysle pôvodného záväzku mal právo voľby medzi plneniami obohatený, ukrátený ho vyzve, aby obohatený uskutočnil voľbu. Ak tak neurobí bez zbytočného odkladu, voľba sa presúva na ukráteného.

K § 711
Bezdôvodné obohatenie, ktoré vzniklo inak ako plnením - základné ustanovenie

Ustanovenie je úvodom do špeciálnej úpravy pre kondikcie z iného dôvodu, než je plnenie. Obsahuje demonštratívny výpočet najčastejšie sa vyskytujúcich skutkových podstát pre všetky tie prípady bezdôvodného obohatenia, ktoré vznikli inak, ako plnením. Zásah do právnej sféry iného znamená, že obohatený zasiahne do majetkovej sféry iného a týmto spôsobom vzniká bezdôvodné obohatenie (najčastejšie užívanie cudzej veci, napr. pozemku, ale aj vstup na koncert bez zakúpeného lístka, užívanie fotografie bez licencie). Vynaloženie nákladov v prospech iného predpokladá, naopak, aktivitu ukráteného smerom do majetkovej sféry obohateného (poskytnutie služby omylom neoprávnenému subjektu, zaslanie peňažnej sumy na nesprávny účet). Do kategórie kondikcií z iného dôvodu, než je plnenie, patria aj prípady podraditeľné pod plnenie za iného. Prebrala sa skutková podstata § 454 Občianskeho zákonníka. Na rozdiel od kondikcie z plnenia tu nejde o plnenie, pretože obohatenie nevydáva osoba, ktorá plnenie prijala, ale osoba, ktorej dlh plnením zanikol.

Obohatenie sa pri tomto type kondikcií posudzuje inak, ako pri kondikciách z plnenia. Pri kondikciách z iného dôvodu sa obohatenie posudzuje ako reálne rozmnoženie majetku obohateného, alebo ako úspora na jeho nákladoch.

K § 712
Zachovanie námietok pri plnení za iného

Ustanovenie nemá v predchádzajúcej úprave ekvivalent. Ak dôjde k naplneniu skutkovej podstaty plnenia za iného, obohatený, za ktorého tretí subjekt plnil jeho vlastný dlh, má voči ukrátenému zachované všetky námietky, ktoré by bol mohol použiť voči veriteľovi v čase plnenia ukráteným, ale tieto neboli voči veriteľovi zo strany ukráteného uplatnené.

K § 713
Vylúčenie bezdôvodného obohatenia

Kondikcie z plnenia obsahujú vlastné pravidlá pre vylúčenie kondikcie. O vylúčenie bezdôvodného obohatenia ide vtedy, ak sú splnené predpoklady na jeho vydanie, no povinnosť vydať obohatenie predsa len nevznikne. Ide o prípad, ak ukrátený konal výlučne vo svojom vlastnom záujme a v tomto prípade dôjde súčasne k vzniku obohatenia na strane obohateného (napr. modernizácia vonkajšej fasády vlastníkom nebytového priestoru, čo do dôsledku dvihne atraktivitu a tým aj predaj tovaru nájomcom podnikajúcim v priestoroch vlastníka). Konanie na vlastné nebezpečenstvo je tiež dôvodom pre vylúčenie kondikcie z iného dôvodu (umytie čelného skla brigádnikom na čerpacej stanici).

K § 714
Vnútené obohatenie

Osobitne sa normuje prípad tzv. vnúteného obohatenia, ustanovenie nemá v predchádzajúcej úprave ekvivalent. Ide o špecifickú situáciu, ak sa

obohatenie ocitlo v majetkovej sfére obohateného bez pričinenia obohateného, alebo v tejto situácii síce za súhlasu alebo podnietenia obohateného, ale dobromyseľne, že obohatenie nevznikne (napr. vlastník bytu súhlasil s jeho prestavbou zo strany budúceho kupujúceho v presvedčení, že k prevodu vlastníckeho práva naozaj dôjde). Ak vnútené obohatenie neviedlo k subjektívnemu prospechu obohateného, vzniká povinnosť vydať obohatenie in natura, ak to však nie je dobre možné, povinnosť vydať peňažnú náhradu nevznikne. Obohatený by totiž nemal siahať do vlastných finančných prostriedkov v situácii, ak obohatenie neviedlo k jeho subjektívnemu prospechu a k obohateniu nedal podnet ani sa o jeho vznik nijako nepričinil. Toto ustanovenie sa však nepoužije, ak by mal vzniknutý stav viesť k rozporu s dobrými mravmi.

K § 715
Plody, úžitky a náhrada za užívanie

Vydanie plodov a úžitkov a náhrady za užívanie predmetu obohatenia je pre kondikcie z iného dôvodu normované osobitne. Povinnosť vydať plody a úžitky je naviazaná na nedobromyseľnosť obohateného. Ak nie je ich vydanie dobre možné, má povinnosť vydať peňažnú náhradu zaň vo výške obvyklej ceny. Spolu so skutočne odčerpanými plodmi a úžitkami má nedobromyseľný obohatený povinnosť vydať aj tie, ktoré by za bežných okolností pri vynaložení náležitej starostlivosti bol býval odčerpal aj niekto iný v rovnakej situácii.

Povinnosť vydať náhradu za užívanie predmetu obohatenia je aj v tomto prípade naviazaná na nedobromyseľnosť obohateného.

K § 716
Náhrada za zásah do práva na ochranu osobnosti alebo do práva duševného vlastníctva

Ustanovenie čiastočne nadväzuje na predchádzajúcu úpravu v § 458a Občianskeho zákonníka. Po novom sa však ustanovenie čo do jeho pôsobnosti rozširuje okrem zásahu do práva duševného vlastníctva aj do práva na ochranu osobnosti. V prípade, že obohatený je nedobromyseľný a obohatenie nadobudol zásahom do cudzieho absolútneho osobnostného práva alebo práva duševného vlastníctva, ukrátený má možnosť alternatívneho výberu medzi tým, akým spôsobom bude určená peňažná náhrada za obohatenie. Okrem východiskového pravidla si môže zvoliť, že sa mu nahradí peňažná náhrada vo výške obvyklej ceny v čase splatnosti povinnosti obohatenie vydať.

V prípadoch hodných osobitného zreteľa môže súd v tomto prípade náhradu ešte primerane zvýšiť.

K § 717
Odčerpanie nepoctivého prospechu

Zavádza sa osobitná skutková podstata pre špeciálny kompenzačný mechanizmus, účelom ktorého je odčerpanie nepoctivého majetkového prospechu v prospech štátu. Svojou povahou nejde o bezdôvodné obohatenie, pretože nejde o obohatenie, ktoré bolo získané na úkor štátu. Ide preto o odlišný koncept v porovnaní s predchádzajúcou skutkovou podstatou majetkového prospechu získaného z nepoctivých zdrojov, ktorá sa nachádzala v § 451 ods. 2 OZ 64 a ktorá sa v praxi využívala aj na tieto prípady. Štát je iba subjektom, ktorý má právo na vydanie prospechu v prípade, ak nie je možné zistiť, na úkor koho bolo toto obohatenie získané (skutočne ukráteného). Z uvedeného dôvodu je táto norma uvedená osobitne v treťom dieli, t..j. mimo základnej úpravy bezdôvodného obohatenia. Právna norma však na úpravu bezdôvodného obohatenia nepriamo odkazuje, keď nepoctivý prospech v tomto prípade označuje za bezdôvodné obohatenie. To znamená, že ak nie je v tomto ustanovení uvedená odlišná úprava, v ostatných otázkach sa aplikuje úprava bezdôvodného obohatenia.

Prvým základným znakom skutkovej podstaty je nepoctivosť konania obohateného. Norma demonštratívne uvádza, že pôjde najmä o prípad neoprávneného podnikania, v praxi však môže ísť aj o iné typy nepoctivého konania, spravidla pôjde o naplnenie niektorej zo skutkových podstát trestného činu. Keďže úprava odkazuje na bezdôvodné obohatenie, aj tu musia byť naplnené obidva základné predpoklady bezdôvodného obohatenia, ktorým je absencia právneho dôvodu na ponechanie si majetkovej výhody na strane obohateného, a majetkový prospech. Tento majetkový prospech môže mať rôznu formu, a to formu zisku alebo iného prospechu. Tento zisk alebo prospech, v návrhu označený za nepoctivý prospech, musel byť získaný obohateným v úmysle alebo aspoň v hrubej nedbanlivosti. Zavinenie je teda ďalším, štvrtým zákonným predpokladom pre vznik tohto osobitného nároku štátu.

Výnimočne možno na základe tejto skutkovej podstaty žalovať aj tretiu osobu, ktorá nadobudla nepoctivý prospech od obohateného bezodplatne a nedobromyseľne. V praxi pôjde najmä o situácie účelového prevodu tohto prospechu na tretie blízke osoby. V takom prípade je stále potrebné preukázať všetky predpoklady tohto nároku a navyše predpoklad nedobromyseľnosti na strane tretej osoby.

Štát je iba subsidiárnym subjektom na odčerpanie nepoctivého prospechu. Súd si musí vždy v súdnom konaní najprv vyhodnotiť ako predbežnú otázku, či nemožno zistiť skutočne ukráteného. Nárok

ukráteného odčerpaním v prospech štátu nezaniká, ukrátený si môže uplatniť právo na vydanie bezdôvodného obohatenia následne voči štátu podľa odseku 2, a to v dlhšej premlčacej lehote.

K § 718
Povinnosti konajúceho

Novo je upravený inštitút konania bez príkazu. V odseku 1 sa zakotvuje všeobecný zákaz konania v záležitosti niekoho iného bez oprávnenia (najčastejšie zmluvy, plnej moci, ale aj rozhodnutia či priamo zo zákona). V občianskoprávnych vzťahoch nie je želateľný stav konania iného v cudzej záležitosti bez existencie právneho dôvodu k takémuto konaniu. Od tejto koncepcie sa následne odvíjajú konkrétne právne následky spojené s bezpríkazným konaním.

V odseku 2 sa zakotvuje povinnosť konajúceho konať s náležitou starostlivosťou, v súlade so záujmami inej osoby a podľa jej skutočnej alebo predpokladanej vôle ako štandard starostlivosti, ktorý konajúci musí dodržať pri obstarávaní cudzej záležitosti.

V odseku 3 sa zakotvuje informačná povinnosť notifikovať osobu, v záujme ktorej konajúci plánuje konať o tomto konaní vopred, a ak to nie je objektívne možné, tak bez zbytočného odkladu po uskutočnení konania. S notifikačnou povinnosťou je, pokiaľ je to ešte možné, spojené vyžiadanie si súhlasu od osoby, o záležitosť ktorej ide. Udelenie súhlasu resp. dodatočné schválenie konania pre vzájomný vzťah znamená, že sa spravuje ustanoveniami o príkaznej zmluve. Ak však beneficient konanie zakáže, konajúci nesmie pokračovať v konaní. Bezpríkazné konanie nie je zakázané konanie.

V odseku 5 sa ustanovuje povinnosť konajúceho pokračovať a dokončiť obstaranie záležitosti beneficienta tak, aby nehrozila škoda. Keďže ide o konanie bez existencie právneho základu, nemožno normovať, aby konajúci záležitosť „dokončil“, pretože nie je ničím jasne definovaný koniec úlohy konajúceho. Z tohto dôvodu návrh normuje, aby konajúci konanie dokončil tak, aby beneficientovi nehrozila škoda. Po obstaraní záležitosti má konajúci povinnosť vyúčtovania a musí na beneficienta previesť všetko, čo pri obstarávaní nadobudol.

K § 719
Zodpovednosť za škodu

Jedným z dôsledkov bezpríkazného konania je zodpovednosť za škodu konajúceho. Zodpovednosť za škodu je daná tým, že hoci zámerom je obstaranie cudzej záležitosti, stále ide o konanie bez titulu a nejde v civilnoprávnych vzťahoch o želateľný stav. Ak išlo o tzv. nutné bezpríkazné konanie, t.j. konajúci odvracal priamo hroziace nebezpečenstvo, ktoré sám konajúci nevyvolal, zodpovedá beneficientovi iba za škodu spôsobenú úmyselne alebo v hrubej nedbanlivosti.

Ak však išlo o tzv. užitočné bezpríkazné konanie, teda konajúci neodvracal priamo hroziace nebezpečenstvo, konajúci zodpovedá za škodu objektívne bez ohľadu na jeho zavinenie, ibaže by ku škode došlo aj bez jeho konania.

K § 720
Náhrada účelne vynaložených nákladov

Druhým hlavným dôsledkom bezpríkazného konania je povinnosť osoby, o záležitosť ktorej išlo, nahradiť vzniknuté náklady konajúcemu. Návrh opätovne rozlišuje medzi nutným a užitočným bezpríkazným konaním. Ak išlo o nutné bezpríkazné konanie, konajúci má právo na náhradu nákladov ako aj škody, aj keď sa výsledok bez jeho zavinenia nedostavil resp. dostavil iba sčasti. Náklady však musia byť vynaložené účelne a primerane (napríklad zaobstaranie materiálu ako zátarasy pred zosúvajúcou sa pôdou).

Ak išlo o užitočné bezpríkazné konanie, konajúci má právo na náklady a na náhradu škody iba do výšky subjektívneho prospechu beneficienta. Účelom je zamedziť neefektivite bezpríkazného konania. Nemalo by zmysel obstarávať cudziu záležitosť, ak by náklady prevyšovali prospech, o ktorý konajúci pre beneficienta usiluje. Vzhľadom k tomu, že ide vo svojej podstate o nedovolené konanie, je horným limitom pre náklady iba subjektívny prospech beneficienta. Bude preto potrebné skúmať, či mal skutočne v danej situácii beneficient z konania reálny prospech, alebo nie.

Odsek 3 sa vzťahuje na oba prípady konania bez príkazu a zakotvuje právo ius tollendi, t.j. možnosť oddelenia toho, čo konajúci na svoje náklady vynaložil a čím vec zhodnotil, avšak iba za predpokladu, že je to dobre možné a nezhorší sa podstata veci ani sa nesťaží jej užívanie.

K § 721
Hospodárska súťaž - základné ustanovenia

Preberá sa súčasná úprava, avšak s doplnením definície súťažiteľa podľa ustálenej judikatúry.

K § 722
Medzinárodná pôsobnosť

Preberá sa súčasná úprava. Navrhované znenie vychádza z tradičného poňatia medzinárodnej pôsobnosti pravidiel o nekalej súťaži, založeného na teritorialite a účinkoch konania. Najmä prvý odsek, ktorý vylučuje uplatňovanie danej kapitoly na konania „v rozsahu, v akom majú účinky v zahraničí“, implicitne používa prístup založený na účinkoch, ktorý je typický pre klasické právo v oblasti deliktov a nekalej súťaže. Tento koncept je však problematický vo vzťahu k zásade krajiny pôvodu

(Herkunftslandprinzip), ako je zakotvená v článku 3 Smernice Európskeho parlamentu a Rady 2000/31/ES z 8. júna 2000 o určitých právnych aspektoch služieb informačnej spoločnosti, najmä elektronického obchodu, na vnútornom trhu (smernica o elektronickom obchode) [Ú. v. ES L 178, 17.7.2000, s. 1 – 16 (ďalej len „smernica o elektronickom obchode)].

Princíp krajiny pôvodu podľa ustálenej judikatúry Súdneho dvora Európskej únie [e-Date Advertising a Martinez (spojené veci C-509/09 a C-161/10, 25. október 2011), G (C-292/10, 15. marec 2012), Airbnb Ireland (C-390/18, 19. december 2019), C-70/22 (27. apríl 2023), Google Ireland proti NetzDG (C-376/22, 9. november 2023) a spojené veci C-662/22 a C-667/22 (30. máj 2024)] a prevládajúcej doktríny nie je kolíznou normou medzinárodného práva súkromného, ale skôr o podstatnú nápravu, ktorá obmedzuje právomoc hostiteľského štátu uplatňovať svoje vlastné právo v takzvanej koordinovanej oblasti. V prípade služieb informačnej spoločnosti je preto rozhodujúcim faktorom právo štátu, v ktorom je poskytovateľ usadený, a nie miesto, kde sa prejavujú účinky konania. Tento prístup má zásadný význam pre nekalú súťaž v online prostredí, keďže digitálne konanie má takmer vždy cezhraničné účinky a uplatňovanie kritéria účinkov by v skutočnosti viedlo k paralelnému regulovaniu a poprelo by zmysel vnútorného trhu.

Súčasná úprava neodzrkadľuje tieto pravidlá EÚ. Nerozlišuje medzi offline a online správaním, nepoužíva pojem „služba informačnej spoločnosti“ a neobsahuje žiadnu výslovnú výhradu v prospech práva EÚ. V dôsledku toho môže vytvoriť priestor na uplatňovanie slovenského práva v oblasti nekalej súťaže na zahraničných poskytovateľov online služieb aj v situáciách, keď by takýto prístup bol v rozpore s čl. 3 smernice o elektronickom obchode.

Podobne problematické je prepojenie ochrany zahraničných osôb so zásadou reciprocity, čo je v rámci harmonizovaného práva EÚ neprijateľné, keďže zásada krajiny pôvodu je založená na priamom fungovaní vnútorného trhu, nie na reciprocite medzi štátmi (pozri rozhodnutie vo veci C-28/04, Tod's and Tod's France).

Z tohto hľadiska je priestor na doplnenie nového odseku. Navrhovaný ods. 3 odstráni neistotu pri výklade, zabráni konfliktom s judikatúrou Súdneho dvora EÚ a zabezpečí, aby slovenské právo v oblasti nekalej súťaže nefungovalo ako neprípustný nástroj regulácie hostiteľského štátu v digitálnom prostredí.

K § 723 a 724
Nekalá súťaž

Právo nekalej súťaže stanovuje mantinely férovej súťaže na trhu. Je realizovaním ústavného záväzku štátu zabezpečiť zdravé konkurenčné prostredie na trhu (čl. 35 a 55 Ústavy SR, pozri PL. ÚS 13/09).

Právo nekalej súťaže má na Slovensku takmer storočnú tradíciu (hoc s dlhou prestávkou počas obdobia neslobody). Tradične ide o silne sudcovsky tvorené právo, ktoré pracuje s radou neurčitých pojmov aby tak dokázalo pružne reagovať na technologickú a spoločenskú zmenu. Právo nekalej súťaže reguluje všetky subjekty, ktoré vstupujú na trh aby zápasili o zákazníka. Jeho účelom je ochrana súťažného procesu pred praktikami, ktoré škodia dobrému fungovaniu trhového mechanizmu. Cieľom však nie je ochrana konkrétneho podnikateľa pred vstupom konkurencie, alebo záruka návratnosti vložených nákladov, či dokonca garancia zisku z podnikania.

Predkladaná právna úprava rieši dva problémy súčasnej úpravy: rozdrobenosť a zastaranosť.

Z dôvodu europeizácie tejto oblasti práva je dnešné právo nekalej súťaže rozdrobené v mnohých predpisoch (o reklame, ochrane spotrebiteľa, a pod.). To je predovšetkým problémom v oblasti nekalej súťaže s dopadom na spotrebiteľa, ktorá je dnes z časti regulovaná aj v zákone o ochrane spotrebiteľa, hoc má priamy dopad na výklad práva nekalej súťaže. Nečestné konanie voči spotrebiteľovi totiž je z pohľadu konkurenta rovnako nečestné. Typicky, klamanie spotrebiteľa zasahuje do práv konkurentov a spotrebiteľov zároveň.

Prvým cieľom nového zákona je preto integrácia týchto dvoch častí do jednej úpravy, s tým, že oprávnenou osobou zo súkromnoprávnych nárokov podľa zákona bude aj spotrebiteľ. Verejnoprávna ochrana spotrebiteľa, ako aj bližšia špecifikácia spotrebiteľských zákazov v oblasti nekalých obchodných praktík bude naďalej ponechaná v zákone o ochrane spotrebiteľa. Na koncepcii verejnoprávnej ochrany alebo obsahu spotrebiteľských noriem sa preto nič touto integráciou nemení. Výhodou tohto prístupu je, že súdy nemusia riešiť komplikované otázky výkladu práva EÚ v oblasti práva nekalej súťaže a spotrebitelia, resp. iní zákazníci, zároveň získajú širšie možnosti vymáhania svojich práv. Vopred ich integráciou vyrieši predkladateľ.

Súvisiacim cieľom je aj snaha postaviť jeden integračný systém predpisov ako akýsi všeobecný predpis na riešenie neférového trhového konania. Má ísť teda o všeobecný predpis, ktorý predpokladá, že drobné parciálne sektorové otázky budú vždy riešiť aj osobitné predpisy, napríklad v oblasti označovania potravinárskych tovarov alebo liečiv. Tieto parciálne právne úpravy potom zákon dokáže zohľadniť a vtiahnuť do svojho poľa pôsobnosti a tak umožniť aj súkromnoprávne vymáhanie takýchto povinností zo strany spotrebiteľov, súťažiteľov alebo ich združení. Tento model presadzovania funguje

úspešne desiatky rokov v Nemecku a má aj určitý precedens v judikatúre ČSR.

Podľa súčasnej úpravy bol tento prístup síce tiež možný, no v praxi bol uplatňovaný len veľmi sporadicky. Z tohto dôvodu je ďalším cieľom novej úpravy modernizácia práva nekalej súťaže. Modernizácia sa predovšetkým týka úpravy osobitných prostriedkov ochrany. Dnešná úprava je veľmi kusá. Modernizácia prostriedkov ochrany má viesť k efektívnejšiemu individuálnemu a kolektívnemu presadzovaniu práv. Cieľom je aby súkromnoprávne presadzovanie práva nekalej súťaže v konečnom dôsledku odbremeňovalo verejnoprávne vymáhanie povinností, ktoré je dnes preferované. Mnoho nečestných konaní na trhu je totiž na úkor súťažiteľov alebo spotrebiteľov, a preto ich možno riešiť aj bez zapojenia verejnoprávneho dohľadu. Návrh preto prináša do slovenského práva inštitúty, ktoré majú posilniť okrem súdneho aj mimosúdne presadzovanie práv. Súčasťou modernizácie je aj prepracovanie alebo doplnenie niektorých skutkových podstát, a to predovšetkým ochranu nezapísaných označení, agresívnej konkurencie, parazitovania, skresľovanie podmienok súťaže a pod.

Keď bol dňa 15. júla 1927 prijatý prvorepublikový zákon o ochrane proti nekalej súťaži, zákon č. 111/1927 Sb., v Československu zakorenil nemeckú legislatívnu techniku nekalo-súťažného práva. Táto legislatívna technika sa vyvinula po tom ako za platnosti prvého zákona o ochrane proti nekalej súťaže z roku 1896 (Gesetz gegen den unlauteren Wettbewerb (UWG)), ktorý obsahoval len rad skutkových podstát, bežne vznikali medzery v poskytovanej ochrane v praxi. Tie potom musel pravidelne vypĺňať nemecký Reichsgericht prostredníctvom deliktného práva.[25] Nemecký zákonodarca sa tak zákon proti nekalej súťaži hneď v roku 1909 rozhodol nastaviť flexibilnejšie tým, že vôbec prvý krát zaviedol model jednej generálnej klauzuly, ktorá je len doplňaná radom osobitných skutkových podstát.[26] Dnes patrí generálna klauzula k neodmysliteľnej súčasti práva nekalej súťaže. Napriek nepopierateľnej tradícii je ale potrebné pristúpiť s odstupom takmer sto rokov k niekoľkým zásadným zmenám.

Trhové situácie sú dnes vďaka exponenciálnej mikro-špecializácii podstatne komplikovanejšie na svoje posúdenie. Aj preto sa javí, že spolu s jasným programovým zasadením práva nekalej súťaže, je zároveň potrebné reformovať samotnú generálnu klauzulu. Tá by po novom nemala hľadať odpovede na nové zložité ekonomické otázky len v morálnych pravidlách, ale aj v ekonomickej analýze situácie s pohľadom na to či dané konanie je akceptovateľné, ak bude dovolené všetkým súťažiteľom. Nemožno tiež opomenúť, že nekalosúťažné právo je dnes dôležitým miestom priesaku základných práv a slobôd do súkromného práva. Aj preto pri posudzovaní nových nekalosúťažných taktík bude mať rovnako určujúcu úlohu aj ochrana základných práv a slobôd, či už súťažiteľov, spotrebiteľov alebo iných účastníkov na trhu.

Od roku 1927 operuje generálna klauzula s pojmom „dobré mravy súťaže“. Aj tento prvok bol inšpirovaný nemeckou úpravou z roku 1909, ktoré pracovala s pojmom „dobré mravy“. Prvorepubliková literatúra vysvetľovala tento rozdiel tak, že československé právo je aplikačne prísnejšie, pretože nie každé neetické konanie hneď označuje za protiprávne. A zároveň, že používaný pojem hospodársky styk je širší ako obchodný styk (geschäftlicher Verkehr) používaný v nemeckom práve.[27] Právna úprava generálnej klazule v § 44 Obchodného zákonníka ostala pri prvorepublikovej textácií generálnej klauzule. Dokonca pri nej ostala aj potom ako bola prijatá smernica Európskeho parlamentu a Rady 2005/29/ES z 11. mája 2005 o nekalých obchodných praktikách podnikateľov voči spotrebiteľom na vnútornom trhu, a ktorou sa mení a dopĺňa smernica Rady 84/450/EHS, smernice Európskeho parlamentu a Rady 97/7/ES, 98/27/ES a 2002/65/ES a nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 2006/2004 (smernica o nekalých obchodných praktikách) (Ú. v. EÚ L 149, 11.6.2005) v platnom znení (ďalej len „smernica 2005/29/ES v platnom znení“), ktorá zásadným spôsobom zmenila tvár práva nekalej súťaže. Slovenský zákonodarca vychádzal z toho, že smernica si nevyžaduje zmenu ustanovení § 44 a nasl. Obchodného zákonníka, a celú úpravu prevzal do v tom čase platného a účinného zákona č. 250/2007 Z.z. o ochrane spotrebiteľa. Rovnako dnes už neúčinnú smernicu Rady 84/450/EHS z 10. septembra 1984 aproximácii zákonov, iných právnych predpisov a správnych opatrení členských štátov týkajúcich sa klamlivej reklamy zákonodarca neprevzal do ustanovení § 44 a nasl. Obchodného zákonníka, ale len do zákona č. 147/2001 Z. z. o reklame.

Akákoľvek nekalá súťaž s dopadom na spotrebiteľa, ktorá spadá pod predmet regulácie smernice, totiž musí byť posudzovaná podľa nej.

[25] Pozri § 826 nemeckého BGB, pozri napr. RGZ 48, 114, 119 – Frachttarife; RGZ 60, 94, 104f – Feingoldschlägervereinigung.

[26] Pozri Stechow, Das Gesetz zur Bekämpfung des unlauteren Wettbewerbs vom 27. Mai 1896, 2002; Ahrens, Die Entstehung der zivilrechtlichen Sanktionen des UWG, WRP 1980, 129; Plager, Schutzzwecke des Lauterkeitsrechts: Entfaltung und Entwicklung zwischen 1909 und 2004, 2010; Wadle, Das Reichsgesetz zur Bekämpfung des unlauteren Wettbewerbs von 1896, JuS 1996, 1064.

[27] Jaromír Sedláček, Obligační právo III., str. 80

Smernica 2005/29/ES v platnom znení pritom zavádza tzv. plnú harmonizáciu (VTB-VAB, C-261/07, bod 52). Znamená to, že členské štáty nemôžu v rozsahu jej aplikácie posudzovať nekalosť konania voči spotrebiteľovi ani prísnejšie a ani menej prísne ako táto smernica. Odôvodnenie č. 8 to zhrňuje nasledovne:

"[t]áto smernica priamo ochraňuje ekonomické záujmy spotrebiteľov pred nekalými obchodnými praktikami podnikateľov voči spotrebiteľom. Tým taktiež nepriamo ochraňuje oprávnených podnikateľov pred ich konkurentmi, ktorí sa neriadia pravidlami tejto smernice, a tak zabezpečuje poctivú hospodársku súťaž v oblastiach ňou upravených. Je zrejmé, že existujú ďalšie obchodné praktiky, ktoré, hoci nepoškodzujú spotrebiteľov, môžu poškodzovať účastníkov hospodárskej súťaže a ich zákazníkov podnikateľov."

Smernica, teda vyčerpávajúco reguluje také obchodné praktiky, ktoré majú priamy dopad na spotrebiteľa. Spojenia B2C a B2B preto nemožno chápať ako vymedzenie podľa strán sporu, ale podľa záujmov v spore. Aj spor medzi konkurentmi môže byť sporom B2C, ak má priamy dopad na spotrebiteľa. Napríklad spôsob posúdenia žaloby proti konkurentovi, aby sa zdržal označovania svojich výrobkov falošným superlatívom má zásadné dôsledky pre spotrebiteľstvo, ktoré je klamané pri nákupe, nie len na súťaž medzi konkurentmi. Na druhej strane, osočovanie konkurenta alebo klamanie obchodných dodávateľov síce môže mať dopad aj na konečného spotrebiteľa, no dopad je iba nepriamy. Preto sa v zmysle odôvodnenia č. 6 smernice („priamo poškodzujú ekonomické záujmy spotrebiteľov") uvedené prípady pod jej rozsah nekvalifikujú.[28]

Koncept hospodárskej súťaže alebo hospodárskeho styku je tradičným znakom slovenského práva nekalej súťaže. Jeho vnímanie je širšie ako „obchodné praktiky" alebo „obchodné konanie". Preto slovenské právo nekalej súťaže bude naďalej poskytovať ochranu nad rozsah únijného práva, ale len vo vzťahoch B2B (ochrana konkurencie).

Navrhuje sa rozlíšiť nekalú súťaž na úkor spotrebiteľov a na úkor iných účastníkov trhu. Prvé navrhované vymedzenie nekalej súťaže odkazuje na únijnú úpravu, ktorá je odrazom klauzuly zo smernice o nekalých obchodných praktikách. Tá je v slovenskom poriadku implementovaná v zákone č. 180/2024 Z. z. o ochrane spotrebiteľa a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ochrane spotrebiteľa"). Osobitná úprava na ochranu spotrebiteľa ostáva teda nedotknutá úpravou nekalej súťaže, čo zdôrazňuje text skutkových podstát, ale aj odkaz na nedotknutie nárokov.

Navrhované ustanovenia tak predstavujú harmonizovanú časť práva nekalej súťaže, zatiaľ čo nasledujúce ustanovenie v zásade jej neharmonizovanú časť. V aplikačnej praxi sa očakáva, že súdy v prvom rade posúdia, či dané konanie spadá pod spotrebiteľské skutkové podstaty, a len ak tomu tak nie je, pristúpia k posúdeniu zostatkovej generálnej klauzuly, resp. jej konkrétnych skutkových podstát. Aj z tohto dôvodu sú spotrebiteľské a nespotrebiteľské skutkové podstaty, ktoré návrh usporadúva tematicky, radené práve v tomto poradí.

K § 725
Nekalá súťaž na úkor iných osôb

Zostatková klauzula pracuje s tradičným širším pojmom „hospodárskeho styku", pričom je otvorená ekonomickým dopadom aj na ostatných účastníkov na trhu, t.j. aj iných zákazníkov ako spotrebiteľov, súťažiteľov a pod. Opäť sú príkladmo uvedené základné typy nekalosúťažného konania v štyroch skupinách (a) klamanie, (b) agresívna konkurencia, (c) nekalé ťaženie a (d) skresľovanie podmienok súťaže.

Súčasťou zostatkovej klauzuly sú dve základné zmeny. V prvom rade, vypúšťa sa pojem „dobrých mravov súťaže" a ťažisko sa presúva na pojem poškodenia. Napriek tomu text naďalej zdôrazňuje, že musí ísť o „nepoctivé konania", ktoré zohľadňujú obchodné zvyklosti.

Nová koncepcia má čo najviac minimalizovať používanie generálnych klauzúl. Nepoctivosť je preto obsiahlo uvedená v osobitných skutkových podstatách. Tie majú ako špeciálne pravidlá aplikačnú prednosť pokiaľ ide o stanovenie toho, či určité konanie je alebo nie je poctivé. Ak existuje osobitná skutková podstata, ktorá vyjadruje jasný úmysel zákonodarcu, nemal by sa tento podkopávať tým, že sa podľa generálnej klauzuly za nepoctivé označia konania, ktoré už zákonodarca rozhodol. Zostatková generálna klauzula má v tomto smere vypĺňať medzery, ktoré zákonodarca nechal otvorené neúmyselne.

K § 726
Klamanie spotrebiteľa

Ustanovenie odkazuje na osobitnú úpravu zákona o ochrane spotrebiteľa, ktorá obsahuje slovenskú transpozíciu príslušného práva EÚ. Cieľom skutkovej podstaty preto nie je duplikovať skutkovú podstatu

[28] Husovec, M. Koncept parazitujúcej nekalej súťaže] in Marian Kropaj (ed.) Sub Specie Aeternitatis: Život a dielo profesora Jána Švidroňa (Faber, 2015), pp. 159-193.

protiprávneho konania, a teda rozsah zákazu, ale jasne toto protiprávne konanie napojiť a situovať v rámci práva nekalej súťaže, či dokonca zvýrazniť jeho aplikačnú prednosť v mnohých prípadoch, ktoré majú dopad na spotrebiteľa, hoci sú predmetom sporu medzi konkurentmi. Týmto sa zdôrazní dôležitosť nie len európskych a slovenských spotrebiteľských predpisov o nekalých obchodných praktikách, ale aj objasní komplementárny režim vymáhania v tejto oblasti práva. Hoci komplementárnosť existovala už podľa súčasnej úpravy, často krát nebola súdmi aplikovaná dôsledne, čo viedlo k ignorovaniu spotrebiteľskej úpravy a práva Európskej únie.

K § 727
Klamanie iných zákazníkov

Klamanie iných zákazníkov sa týka konania, ktoré nemá dopad na spotrebiteľa, ale na iných zákazníkov (napr. podnikateľov). Ide o zlúčenie niekoľkých pôvodných skutkových podstát a ich upravenie vzhľadom na spotrebiteľskú časť konania. Ustanovenie sa uplatní subsidiárne vtedy, ak dané konanie nie je obchodnou praktikou voči spotrebiteľom podľa osobitných predpisov. Príkladom sú konania, ktoré majú dopad len na súťažiteľov, alebo nespotrebiteľských zákazníkov. Jednotlivé znaky skutkovej podstaty sú prebrané zo súčasnej úpravy. Zavádzanie v prípade pravdivých informácií je prevzatím súčasnej skutkovej podstaty zľahčovania.

K § 728
Klamanie o pôvode produktov

Klamanie o pôvode je osobitnou skutkovou podstatou, ktorá zohľadňuje najmä prax tzv. nezapísaných označení. Ide o označenia, ktoré možno nie sú registrované ako ochranné známky ale požívajú právnu ochranu na základe ich príznačnosti. V tomto prípade ide o zmiešanú spotrebiteľskú a nespotrebiteľskú skutkovú podstatu.

K § 729
Agresívne vplývanie na spotrebiteľa

Ustanovenie odkazuje na osobitnú úpravu zákon o ochrane spotrebiteľa, ktorá obsahuje slovenskú transpozíciu príslušného práva Európskej únie. Cieľom skutkovej podstaty preto nie je duplikovať skutkovú podstatu protiprávneho konania, a teda rozsah zákazu, ale jasne toto protiprávne konanie napojiť a situovať v rámci práva nekalej súťaže, či dokonca zvýrazniť jeho aplikačnú prednosť v mnohých prípadoch, ktoré majú dopad na spotrebiteľa, hoci sú predmetom sporu medzi konkurentmi. Týmto sa zdôrazní dôležitosť nie len európskych a slovenských spotrebiteľských predpisov o nekalých obchodných praktikách, ale aj objasní komplementárny režim vymáhania v tejto oblasti práva. Hoci komplementárnosť existovala už podľa súčasnej úpravy, častokrát nebola súdmi aplikovaná dôsledne, čo viedlo k ignorovaniu spotrebiteľskej úpravy a práva Európskej únie.

K § 730
Marenie konkurencie

Agresívna konkurencia je novou skutkovou podstatou. Názov je inšpirovaný spotrebiteľskou skutkovou podstatou agresívnych obchodných praktík. Príkladom sú zastrašovanie konkurentových zákazníkov, ničenie jeho reklamy, alebo obstaranie blokačných ochranných známok alebo doménových mien.

K § 731
Nedovolené porovnávanie

Nedovolené porovnávanie je novou skutkovou podstatou avšak primárne transponuje len smernicu Európskeho parlamentu a Rady 2006/114/ES z 12. decembra 2006 o klamlivej a porovnávacej reklame (kodifikované znenie) (Ú. v. EÚ L 376, 27.12.2006) do tohto predpisu, pričom regulácia ostáva v zákone o reklame.

K § 732
Parazitovanie

Parazitovanie je podstatným preformulovaním súčasnej skutkovej podstaty, pričom sa väčší dôraz kladie na previazanie tejto skutkovej podstaty s osobitnými predpismi v oblasti práva duševného vlastníctva. Účelom je zúžiť aplikáciu súčasnej úpravy, ktorá je vyhodnotená ako príliš široká vzhľadom na legislatívny vývoj posledných desaťročí. Ak predkladateľ určitému označeniu odoprel osobitnú ochranu (teda nespadá pod známkové právo ani iné osobitné ochrany), mala by byť ochrana prostredníctvom nekalej súťaže skôr výnimočná a nemala by byť vykladaná príliš extenzívne.[29] Cieľom je vyhnúť sa súčasnej právnej neistote, pretože súdy v niektorých prípadoch chránia aj obyčajné inak neochrániteľné koncepty a nápady obsiahnuté v produktoch, ktorým osobitné predpisy úmyselne odpierajú ochranu v rámci práva duševného vlastníctva.Parazitovaním je neoprávnené jednostranné ťaženie z osobitných výsledkov investície iného súťažiteľa na jeho úkor, ktoré ohrozuje návratnosť jeho investície do týchto výsledkov. Text zdôrazňuje, že ťaženie musí byť jednostranné, a teda nie vzájomné, pričom sa skutková podstata aplikuje len na ak sa ťaží

[29] Pozri k celkovej koncepcii, Husovec, M. Koncept parazitujúcej nekalej súťaže] in Marian Kropaj (ed.) Sub Specie Aeternitatis: Život a dielo profesora Jána Švidroňa (Faber, 2015), pp. 159-193.

z "osobitných výsledkov investície". Zákonodarca tak signalizuje, že hoci aj jednostranné ťaženie z investície samotnej nie je problematické, pokiaľ sa netýka výsledku tejto investície. Ak dochádza k relevantnému ťaženiu, musí byť navyše také aby ohrozovalo "návratnosť" investícií do týchto výsledkov. Podobný test je už dnes používaný v oblasti ochrany neautorských databáz. Napokon, aby sa predišlo, že deliktuálna ochrana je paradoxne časovo neobmedzená, hoc zákonná ochrana podľa práv duševného vlastníctva je v zásade časovo obmedzená, ods. 3 stanovuje časový limit pre uplatnenie takejto deliktuálnej ochrany.

Špeciálna skutková podstata zároveň signalizuje súdom, že extenzívnejšia ochrana proti parazitovaniu je možná podľa zostatkovej generálnej klauzuly o nekalej súťaži na úkor iných osôb len vtedy, ak ide o okolnosti, ktoré už táto skutková podstata nezohľadňuje. Cieľom je predísť aby sa judikatórne de facto vytvárali osobitné práva duševného vlastníctva, o ktorých zákonodarca nikdy nerozhodol. Zákon preto jasne stanovuje, že parazitovaním nie je ťaženie z predmetu práva duševného vlastníctva iného v súlade s osobitným zákonom, alebo ktorého časovo obmedzená ochrana podľa osobitného zákona uplynula. Súdy budú preto musieť pri uplatnení ustanovenia o parazitovanískúmať či neexistuje možný súvis s osobitnou ochranou. Ak existuje, je potrebné najprv zodpovedať či je dané konanie porušením práv duševného vlastníctva podľa osobitných zákonov. Ak tomu tak je, bude možný súbeh konaní. Ak tomu ale tak nie je, súd musí skúmať či: a) uplynula doby ochrany, keďže v týchto prípadoch zákonodarca ochranu udelil, no po uplynutí určitého času odňal pretože ochranu nemožno poskytnúť z dôvodu, pre ktorý ochrana odpadla; b) osobitný zákon neobmedzuje ochranu, a teda či zákonodarca ochranu udelil, no pre určité prípady odňal, pretože ochranu nemožno poskytnúť z dôvodu, pre ktorý je zákonne ochrana obmedzená (možno však z dôvodu iného, napr. nečestný spôsob získania prístupu k dovoleným konaniam); c) zákonodarca v danej oblasti úmyselne vylúčil ochranu, a teda ju neudelil, no zároveň vylúčil. V týchto prípadoch ochranu nemožno poskytnúť z dôvodu, pre ktorý ho zákonodarca úmyselne odoprel; možno však z dôvodu iného (napr. autorskoprávne nechránený slogan nadobudne značnú povesť ako forma označenia podnikateľa).

K § 733
Porušenie obchodného tajomstva

Ide o transpozíciu smernice (EÚ) 2016/943. Hoci má obchodné tajomstvo osobitnú úpravu v predkladanom návrhu, pričom voči rušiteľom možno uplatniť rovnaké právne nároky ako pri nekalej súťaži, výslovný odkaz bol považovaný za potrebný z niekoľkých dôvodov. Vzhľadom na tradičné miesto obchodného tajomstva v nekalej súťaži, ako aj to, že súčasná implementácia európskeho práva ho nekoncipuje ako osobitné právo duševného vlastníctva, ale ako osobitnú deliktuálnu ochranu, bolo potrebné ozrejmiť prepojenosť týchto dvoch oblastí. V hmotnoprávnych otázkach však právo nekalej súťaže neposkytuje obchodnému tajomstvu širšiu ochranu ako je uvedená v základných ustanoveniach o ochrane obchodného tajomstva a a nasl. Akákoľvek ochrana informácií nad tento rozsah alebo nad rozsah osobitných práv duševného vlastníctva možno podľa nekalosúťažného práva uplatniť len prostredníctvom ustanovenia o parazitovaní. Vo veľmi výnimočných prípadoch, kde sa ustanovenie o parazitovaní neuplatní, možno deliktuálnu ochranu odôvodniť aj podľa ustanovenia o nekalej súťaži na úkor iných osôb.

K § 734
Podplácanie

Preberá sa doterajšia úprava.

K § 735
Nezákonná súťaž

Upravuje sa všeobecnejšie skutková podstata skresľovania podmienok súťaže. Ide o ustanovenie, ktoré má integrovať do nekalosúťažného práva aj porušenie iných noriem, ak ich nerešpektovanie prináša porušiteľovi výhodu v súťaži. Typicky, podnikanie bez oprávnenia poškodzuje nie len spotrebiteľov, ale aj súťažiteľov. Za určitých podmienok takéto porušenia možno cez nekalú súťaž vymáhať aj súkromnoprávne. Tu sa predpokladá predovšetkým snaha združení na ochranu spotrebiteľov a súťažiteľov. Hoc podobné vymáhanie bolo možné aj dnes (zákon ho explicitne upravoval len pri životnom prostredí), dialo sa tomu veľmi sporadicky.

K písmenu c): Najmä nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/1150 z 20. júna 2019 o podpore spravodlivosti a transparentnosti pre komerčných používateľov online sprostredkovateľských služieb, nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2022/2065 z 19. októbra 2022 o jednotnom trhu s digitálnymi službami a o zmene smernice 2000/31/ES (akt o digitálnych službách), nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2022/1925 zo 14. septembra 2022 o súťaženschopných a spravodlivých trhoch digitálneho sektora a o zmene smerníc (EÚ) 2019/1937 a (EÚ) 2020/1828 (akt o digitálnych trhoch), relevantné národné transpozičné ustanovenia zákona č. 91/2019 Z.z. o neprimeraných podmienkach v obchode s potravinami a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 198/2020 Z. z. a zákona 219/2021 Z. z. transponujúce

smernicu Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/633 zo 17. apríla 2019 o nekalých obchodných praktikách vo vzťahoch medzi podnikmi v poľnohospodárskom a potravinovom dodávateľskom reťazci a pod. Týmto ustanovením nie sú dotknuté nároky podľa osobitných predpisov, ako napríklad zákona č. 187/2021 Z. z. o ochrane hospodárskej súťaže a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 309/2023 Z. z. a zákona č. 93/2024 Z. z., zákona o ochrane spotrebiteľa, a pod.

K § 736
Odstránenie a zdržanie

Aktívna legitimácia pri zdržovacom a odstraňovacom nároku sa priznáva súťažiteľom, spotrebiteľom a právnickým osobám oprávneným hájiť záujmy súťažiteľov a spotrebiteľov. Aktívna legitimácia sa naopak nepriznáva tzv. iným účastníkom trhu, ktorých práva sú týmto zákonom tiež chránené.

Dovetok v odseku 1 je inšpirovaný prvorepublikovou úpravou. Cieľom je riešiť prípady ak napríklad iný podnikateľ na porušenie obchodného tajomstva poverí osobu, alebo ak zamestnanec spácha nekalú súťaž pre svojho zamestnávateľa.

Ustanovenie má svoj význam aj vedľa zodpovednosti za pomocníka v deliktnom práve, pretože to je limitované na náhradu škody.

Odsek 3 je moderným zakotvením myšlienky, že výkon zdržovacieho a odstraňovacieho nároku môže byť niekedy spoločensky neoptimálny, a preto ho môže súd po výzve navrhovateľa nahradiť zvýšenou kompenzáciou. Klasickým príkladom je zničenie problematického tovaru, ak ho možno dopredať s odstránením klamlivých symbolov.

Odsek 4 reaguje na čoraz zložitejšie spoločenské vzťahy, kde na materiálne naplnenie práva môže byť nevyhnutná súčinnosť nie len páchateľa deliktu, ale aj nevinných tretích osôb. Podobné, no užšie formulované ustanovenie, obsahoval už prvorepublikový zákon v § 24, ktorý umožňoval uloženie povinnosti nevinnému vydavateľovi tlače za určitých okolností. Paralelná úprava existuje v práve duševného vlastníctva v určitej podobe v čl. 11 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2004/48/ES z 29. apríla 2004 o vymožiteľnosti práv duševného vlastníctva (Ú. v. EÚ L 157, 30.4.2004) (ďalej len „smernica 2004/48/ES“).[30] Keďže toto ustanovenie smernice 2004/48/ES v súčasnosti nie je v slovenskom právnom poriadku upravené, je potrebné ho touto cestou transponovať. Prostriedky ochrany podľa práva nekalej súťaže sa uplatnia subsidiárne aj na oblasť práva duševného vlastníctva, pokiaľ osobitné zákony nestanovia inak.

K § 737
Informačný nárok

Cieľom zakotvenia tohto nároku je na jednej strane snaha o umožnenie individuálnemu spotrebiteľovi a súťažiteľovi aby získali informácie pre riadne vymoženie škody, a na druhej strane, umožnenie právnickým osobám oprávneným hájiť záujmy súťažiteľov a spotrebiteľov aby získali informácie pre riadne vymoženie odnímacieho nároku a nároku na primerané zadosťučinenie. Odhalenie informácií totiž nie len umožňuje lepšie zistiť rozsah a dopad konania, ale aj odhaliť pohnútky konajúceho.

Informačný nárok pozná naše právo už v oblasti práva duševného vlastníctva a aj dnes je ho možné odvodiť z iných nárokov (podobne nemecká veda k UWG). Ustanovenie ods. 1 upravuje tento nárok voči páchateľovi deliktu. Rozsah informačnej povinnosti je tu vymedzený tým čo je potrebné na vykonanie potrebných zistení o rozsahu, spôsobe a dôsledkoch konania.

Odsek 3 ustanovuje, že rušiteľ nesmie po doručení výzvy údaje zničiť, v opačnom prípade zodpovedá za škodu. Vytvára sa tak čas na využitie procesných nástrojov podľa Civilného sporového poriadku (najmä ustanovenie § 345 a 348 Civilného sporového poriadku).

Podľa odseku 4 prípadný konflikt s predpismi na ochranu osobných údajov alebo inými predpismi na ochranu tretích osôb (napr. o dôvernosti komunikácie) vyvažuje súd. Znamená to, že v týchto prípad o vydaní musí rozhodnúť súd.

Odsek 5 upravuje tento nárok voči nevinným tretím osobám. Ich rozsah informačnej povinnosti je ale užší a náklady nesie ten, kto informácie žiada, keďže ide o deliktuálne nevinnú tretiu osobu.

K § 738
Predžalobná výzva

Navrhuje sa inštitucionalizovanie predžalobnej výzvy, ktorej cieľom má byť vyriešenie sporu mimosúdne. V krajinách, kde tento inštitút alebo prax používajú, sa takto zvykne vyriešiť veľmi vysoké percento prípadov (80-90%).[31] Tejto praxi nebráni nič ani za súčasnej úpravy, avšak inštitucionalizovanie so sebou prinesie určité výhody. V prvom rade, sa stanoví, že rušiteľ sa môže vyhnúť žalobe o zdržanie, ak podpíše vyhlásenie o zdržaní a zaviaže sa k jeho rešpektovaniu pod podmienkou zmluvnej pokuty. Samozrejme za podmienky, že túto dohodu následne

[30] Pozri Martin Husovec, Injunctions Against Intermediaries in the European Union: Accountable But Not Liable? (Cambridge University Press 2017).

[31] Pozri Reiner Muenker, Enforcement of unfair competition and consumer protection laws by a private business association in Germany: the Wettbewerbszentrale Journal of Intellectual Property Law & Practice (2015) 10 (8): 638-644.

neporuší. Nahraditeľnosť nákladov bude motivovať veriteľa z nároku, aby takúto predžalobnú výzvu zaslal, keďže jednak môže ukončiť spor mimosúdne, a zároveň môže získať minuté náklady. Rušiteľ môže ušetriť náklady, pretože skorým upozornením na vlastné protiprávne konanie sa ho môže držať skôr ako sa ocitne na súde. Zaslanie predžalobnej výzvy podľa tohto ustanovenia nie je však v žiadnom prípade povinnosťou veriteľa zo zdržovacieho nároku, ale len úpravou poskytnutou možnosťou. Kompenzácia nákladov môže byť chápaná ako osobitný prípad konania bez príkazu (to je doktrinálny pôvod v nemeckom práve).

K § 739
Právnické osoby oprávnené hájiť záujmy súťažiteľov a spotrebiteľov

Príkladom sú obchodné komory, záujmové združenia podnikateľov a pod. Koncepčne je úprava iná ako v súčasnom zákone, ktorý nepozná žiadnu kvalifikáciu („právnická osoba oprávnená hájiť záujmy súťažiteľov“). Napriek tomu je praktická aplikácia tejto úpravy veľmi zriedkavá.[32] Nové ustanovenie je inšpirované aj § 8 ods. 3 UWG.[33] Pokiaľ ide o podmienky podľa odseku 1, nestanovujú sa konkrétne potrebné kapacity alebo množstvo zastúpených súťažiteľov, keďže tie sa môžu líšiť od trhu k trhu. Vzhľadom na to, že takéto organizácie nateraz nie sú veľmi aktívne, je potrebné, aby najmä v otázke kapacít boli dané ustanovenia aspoň v prvých rokoch vykladané široko.

K § 740
Spoločné ustanovenia

Ustanovenia o zdržovacom a odstraňovacom nároku, o informačnom nároku a o predžalobnej výzve sa primerane použijú aj pri porušení alebo ohrození práva duševného vlastníctva, ak osobitný zákon nestanovuje inak. Znamená to, že pokiaľ osobitné predpisy neupravujú inak otázku odstraňovacieho, zdržovacieho a informačného nároku, uplatní sa právna úprava nekalosúťažných nárokov primerane. To isté platí pri otázke predžalobných výziev, ktoré nateraz nie sú upravené v osobitných predpisoch. Z povahy osobitných práv vyplýva, že sa neuplatnia rovnako pravidlá o aktívnej legitimácii z týchto nárokov.

Nároky podľa osobitných predpisov na ochranu hospodárskej súťaže a spotrebiteľa nie sú dotknuté ustanoveniami na ochranu proti nekalej súťaži. Odkaz len zdôrazňuje, že cieľom integrovanej úpravy nie je nahradiť osobitné nároky podľa zákona o ochrane hospodárskej súťaže, zákone o ochrane spotrebiteľa alebo zákone o žalobách na ochranu kolektívnych záujmov spotrebiteľov.

K § 741
Ochrana obchodného tajomstva - základné ustanovenia

Ide o prepracovanú transpozíciu smernice (EÚ) 2016/943 z 8. júna 2016 o ochrane nesprístupneného know-how a obchodných informácií (obchodného tajomstva) [(Ú. v. EÚ L 157, 15.6.2016), ďalej len „smernica (EÚ) 2016/943“]. Definícia je vernou transpozíciou čl. 2 smernice (EÚ) 2016/943.

K § 742
Oprávnené použitie obchodnéhou tajomstva

Ide o prepracovanú transpozíciu čl. 3 smernice (EÚ) 2016/943. Odsek 2 je inšpirovaný nemeckou implementáciou v § 3 ods. 2 Gesetz zum Schutz von Geschäftsgeheimnissen (GeschGehG).

K § 743
Nedovolené konania

Ide o prepracovanú transpozíciu čl. 4 smernice (EÚ) 2016/943.

K § 744
Ochrana obchodného tajomstva

Koncepčne sa preberá súčasná úprava, podľa ktorej je porušenie obchodného tajomstva formou nekalej súťaže a teda majiteľovi prislúchajú rovnaké nároky ako v prípade nekalej súťaže.

Bez potreby výslovnej úpravy platia aj zásady uvedené v čl. 7 ods. 1 smernice (EÚ) 2016/943. Tieto nie je potrebné výslovne uvádzať v zákone, keďže vyplývajú zo všeobecných princípov civilného práva.

Vo všeobecnosti platí, že uplatňovanie prostriedkov ochrany musí byť primerané, musí poskytovať záruky proti ich zneužitiu a nesmie vytvárať prekážky hospodárskemu styku.

V odseku 2 je transponovaný čl. 7 ods. 2 smernice (EÚ) 2016/943.

K § 745 až 747
Neodkladné opatrenia a iné prostriedky ochrany

Ide o prepracovanú transpozíciu čl. 10 až 15 smernice (EÚ) 2016/943.

[32] napr. Občianske združenie koncesovaných taxikárov vs. Uber B.V., OS BA I, 38CbPv/1/2018 –214, potvrdené KS BA, 4CoPv/5/2018, dostupné na https://www.aaataxi.cz/wp-content/uploads/2018/06/usnesenixx-ve-vexxci-uber.pdf

[33] Pozri k praxi Reiner Muenker, Enforcement of unfair competition and consumer protection laws by a private business association in Germany: the Wettbewerbszentrale Journal of Intellectual Property Law & Practice (2015) 10 (8): 638-644.

Všeobecne k štvrtej hlave
Záväzky zo zmlúv a iných právnych úkonov

Ustanovenia o záväzkoch zo zmlúv a iných právnych úkonov predstavujú síce najrozsiahlejšiu, avšak z praktického hľadiska najmenej „problematickú“ časť novej právnej úpravy, pričom dôvodov je niekoľko. Predovšetkým platí, že v zmluvných vzťahoch sa v najväčšej miere realizuje zásada dispozičnej autonómie a teda právna úprava funguje iba ako základný právny rámec bez toho, aby podstatným spôsobom bránila zmluvným stranám nastaviť vzájomné pravidlá v rámci ich vzťahu podľa vlastných predstáv. Zásadou dispozičnej autonómie je, pochopiteľne, ovládaný aj predkladaný návrh záväzkov zo zmlúv a iných právnych úkonov a je potrebné ho tak aj vnímať. Iným dôvodom je skutočnosť, že napriek dobre známym nedostatkom doterajšieho právneho stavu (zo všetkých napr. notoricky opakovaný dualizmus právnej úpravy pri viacerých zmluvných typoch) možno právnu úpravu označiť za vyhovujúcu resp. nevyžadujúcu si zásadný zásah či revolučné zmeny. Nebolo úmyslom pripraviť návrh, ktorý by vyvolal potrebu „prepisovania“ obchodných podmienok, adaptácie na nové, neznáme právne prostredie či zmätok v právnych vzťahoch.

V súlade s dohodnutou koncepciou „racionálnej kontinuity“ vychádza predložený návrh z doterajšej právnej úpravy, pričom z dôvodov lepšej prepracovanosti právnej úpravy boli ako základ použité ustanovenia Obchodného zákonníka. V druhom rade nebolo možné prehliadať predchádzajúce návrhy novej právnej úpravy zmluvných záväzkov (rekodifikačné práce z roku 2015 a roku 2018) a preto všade tam, kde už v minulosti bol pripravený odborne a vecne kvalitný materiál, tento bol zohľadnený, a prevzatý či adaptovaný spôsobom, aby zodpovedal potrebám tohto návrhu.

Kľúčové idey navrhovanej právnej úpravy možno zhrnúť nasledovne:

1. Zjednotenie občianskoprávnej a obchodnoprávnej úpravy. Ide o kľúčovú zmenu, ktorá odstraňuje dualizmus právnej úpravy niektorých najtypickejších zmluvných typov (najmä kúpna zmluva, zmluva o dielo, mandátna/príkazná zmluva, úschovné zmluvy, čiastočne prepravné zmluvy). Zjednotením sa vytvorí jednotný právny rámec a sprehľadní sa právna úprava; obsahovo právna úprava preberá a nadväzuje najmä na doterajšiu obchodnoprávnu úpravu.
2. Výslovná kategorizácia zmluvných typov v súlade s právnou doktrínou. Návrh predpokladá vytvorenie piatich kategórií záväzkov z právnych úkonov (zmluvy o prevode vlastníctva, zmluvy o prenechaní veci na užívanie (užívacie zmluvy), zmluvy konaní alebo výsledku konania, odvážne zmluvy a záväzky z jednostranných právnych úkonov). Výsledkom by malo byť sprehľadnenie a logické usporiadanie jednotlivých zmluvných typov.
3. Modernizácia (doplnenie, úprava) o nové inštitúty. Nebolo ambíciou komplexne nanovo upraviť resp. zmeniť všetku právnu úpravu; všade tam, kde existujúca právna úprava nevytvára aplikačné problémy resp. nevykazuje očividné nedostatky, došlo iba k nevyhnutným formulačným či obsahovým zmenám. Napokon, vzhľadom na dispozitívnosť právnej úpravy si strany môžu slobodne upraviť vzťahy aj odlišne od právnej úpravy. Avšak, všade tam, kde je existujúca úprava aplikačnou praxou alebo odbornou verejnosťou vnímaná ako nevyhovujúca, alebo kde právna úprava neexistuje vôbec, došlo k zmene (napr. nájomná zmluva, darovacia zmluva, preprava osôb a iné) alebo vytvoreniu aspoň rámcovej právnej úpravy (napr. zmluva o poskytovaní zdravotnej starostlivosti, zaopatrovacie zmluvy, franšízová zmluva, zmluva o sponzorstve).
4. Inkorporácia niektorých typických zmluvných typov do základného kódexu súkromného práva. Návrh predpokladá, že viaceré zmluvné typy, v súčasnej dobe upravené v osobitných predpisoch, budú upravené (rámcovo alebo komplexne) v Občianskom zákonníku. Ako príklad možno uviesť licenčné zmluvy. Z hľadiska zachovania právnej kontinuity však návrh len preberá súčasné znenie právnych predpisov a obsahovo/vecne nedochádza k zmene súčasnej právnej úpravy. Za účelom zdôraznenia súkromnoprávnej povahy návrh obsahuje iba uvádzaciu právnu úpravu vybraných zmluvných typov (zmluvy o službách cestovného ruchu, pracovná zmluva) s odkazom na ich existujúce legislatívne vyjadrenie v osobitných právnych predpisoch.

Vzhľadom na uplatnenie princípu racionálnej kontinuity a nadväzovania na existujúcu právnu úpravu aj dôvodová správa všade tam, kde došlo k prevzatiu existujúcej právnej úpravy, prípadne iba jej doplneniu či terminologickému upresneniu bez zásadnej koncepčnej zmeny, iba poukazuje na túto skutočnosť a podrobnejšie nevysvetľuje účel právnej normy.

K § 748
Kúpna zmluva – základné ustanovenia

Návrh zjednocuje právnu úpravu kúpnej zmluvy do jedného právneho predpisu, pričom prioritne sa nadväzuje na doterajšiu právnu úpravu kúpnej zmluvy v Obchodnom zákonníku, čoho prejavom je zakotvenie doteraz v Občianskom zákonníku chýbajúceho pojmového znaku kúpnej zmluvy, ktorým je záväzok predávajúceho previesť na kupujúceho vlastnícke právo k veci, ktorá je predmetom kúpy. Predmetom kúpnej zmluvy je aj naďalej vec.

K § 749
Dohoda o kúpnej cene

Dohoda o kúpnej cene, ako jednej z podstatných náležitostí kúpy, je dosiahnutá ak je určený aspoň spôsob jej určenia (ak kúpna cena nie je určená pevnou sumou, spravidla sa použije výpočet na základe dohodnutých parametrov. Ustanovenia vychádzajú prevažne z doterajšej obchodnoprávnej úpravy.

K § 750
Kúpa budúcich úžitkov

Preberá sa § 595 Občianskeho zákonníka.

K § 751
Odovzdanie veci a prevod vlastníckeho práva

Dominantným hospodárskym účelom kúpnej zmluvy je docieliť zmenu vlastníctva, čo vyžaduje odovzdanie hnuteľnej veci kupujúcemu (ods. 1), alebo ak ide o vec evidovanú vo verejnom registri (typicky nehnuteľná vec), vyžaduje sa registrácia prevodu v tomto registri. Translačný účinok teda nie je výlučne „v moci“ predávajúceho a predávajúci splní záväzok previesť vlastnícke právo tak, že svojim konaním vytvorí predpoklady pre to, aby k registrácii prevodu došlo a kupujúci tak nadobudol vlastnícke právo k predmetu kúpy.

K § 752
Úschova veci po prevode vlastníckeho práva pred odovzdaním

Ustanovenie upresňuje právne postavenie predávajúceho v prípade, ak vec stále drží, ale vlastnícke právo k veci už nadobudol kupujúci; na tento právny vzťah sa budú podporne vzťahovať ustanovenia o úschove veci.

K § 753
Čas odovzdania

Ustanovenie vychádza z doterajšej právnej úpravy, v odseku 1 sa preberá § 414 ods. 1 Obchodného zákonníka, odsek 2 preberá § 416 Obchodného zákonníka. V odseku 3 sa upravuje situácia, ak predávajúci je pripravený odovzdať predmet kúpy skôr, ustanovenie vychádza z § 414 ods. 3 Obchodného zákonníka.

K § 754
Miesto odovzdania

Preberá sa a precizuje § 412 Obchodného zákonníka.

K § 755 a 756
Odovzdanie veci odoslaním a označenie odosielanej veci

Ustanovenia o odovzdaní veci odoslaním vychádzajú z § 413 Obchodného zákonníka s tým, že právnu úpravu v potrebnom rozsahu upresňujú.

K § 757
Náklady odovzdania

V súlade s obchodnou praxou sa upravuje povinnosť znášať náklady spojené s odovzdaním a prevzatím veci.

K § 758
Odovzdanie dokladov

Preberá sa a precizuje § 419 Obchodného zákonníka.

K § 759
Množstvo, akosť, vyhotovenia a obal veci – základné ustanovenie

Ustanovenie preberá § 420 ods. 1 Obchodného zákonníka.

K § 760
Množstvo veci

Preberá sa a precizuje § 421 ods. 1 a ods. 3 Obchodného zákonníka.

K § 761 a 762
Odovzdanie väčšieho množstva a menšieho množstva

Ustanovenia o dodaní iného množstva tovaru vychádzajú z § 442 Obchodného zákonníka a precizujú sa.

K § 763
Akosť veci

Preberá sa a precizuje § 420 ods. 2 Obchodného zákonníka.

K § 764
Vec vyhotovená podľa vzorky alebo predlohy

Preberá sa a precizuje § 420 ods. 3 Obchodného zákonníka.

K § 765

Dodatočné určenie vlastností veci

Preberá sa a precizuje § 452 Obchodného zákonníka.

K § 766

Balenie veci

Ustanovenie vychádza z § 420 ods. 4 Obchodného zákonníka.

K § 767

Pri prevzatí veci od predávajúceho

Ustanovenie vychádza a precizuje § 455 a § 458 Obchodného zákonníka.

K § 768

Pri prevzatí veci od inej osoby

Ustanovenie preberá § 456 Obchodného zákonníka.

K § 769

Pri odovzdaní veci na prepravu

Ustanovenie preberá, dopĺňa a precizuje § 457 Obchodného zákonníka.

K § 770

Vzťah ku kúpnej cene

Ustanovenie preberá, dopĺňa a precizuje § 461 Obchodného zákonníka.

K § 771

Výroba z vecí poskytnutých kupujúcim

Ustanovenie vychádza a precizuje § 423 Obchodného zákonníka.

K § 772

Zodpovednosť za vadu a prechod nebezpečenstva

Ustanovenie vychádza a precizuje § 425 Obchodného zákonníka.

K § 773

Prehliadka veci

Ustanovenie preberá, dopĺňa a precizuje § 427 Obchodného zákonníka.

K § 774

Prostriedky nápravy

V súlade s jednotnou koncepciou prostriedkov nápravy sú parciálne nároky v prípade vadného plnenia upravené vo všeobecnej časti záväzkového práva.

K § 775

Záruka za akosť – základné ustanovenia

Ustanovenie preberá, dopĺňa a precizuje § 429 Obchodného zákonníka.

K § 776

Záručná doba

Ustanovenie preberá, dopĺňa a precizuje § 430 Obchodného zákonníka.

K § 777

Vylúčenie záruky

Ustanovenie preberá, dopĺňa a precizuje § 431 Obchodného zákonníka.

K § 778

Primerané použitie ustanovení o prostriedkoch nápravy pri zodpovednosti za vadu veci

Ustanovenie preberá, dopĺňa a precizuje § 432 Obchodného zákonníka.

K § 779

Zaplatenie kúpnej ceny a prevzatie veci a dokladov

Ustanovenie upravuje základné povinnosti kupujúceho (§ 447 Obchodného zákonníka).

K § 780

Výnimka z povinnosti zaplatiť kúpnu cenu a právo odmietnuť prevzatie veci

Ustanovenie preberá § 450 ods. 3 Obchodného zákonníka a v odseku 2 sa vychádza z § 451 Obchodného zákonníka.

K § 781

Zabezpečenie zaplatenia kúpnej ceny

Ustanovenie preberá § 454 Obchodného zákonníka.

K § 782

Úschova veci

Ustanovenie preberá a precizuje § 462 Obchodného zákonníka.

K § 783 až 785

Výhrada vlastníctva

Nový Občiansky zákonník zotrváva pri osobitnej právnej úprave tzv. vedľajších dohôd pri kúpe veci. Pri výhrade vlastníctva z dôvodov zachovania racionálnej kontinuity zotrváva pri tom, že predmetom tejto dohody môžu byť len veci hnuteľnej. Právna úprava sa inak dopĺňa o niektoré nové pravidlá, ktoré precizujú právne postavenie kupujúceho do doby, kým nadobudne vlastnícke právo k veci, resp. právny osud dohody o výhrade vlastníctva v prípade zániku vlastníckeho práva pred zaplatením alebo v prípade spracovania veci.

K § 786 až 788

Predkupné právo

Právna úprava tzv. predkupného práva ako vedľajšej dohody, ktorá súvisí s kúpou, je

koncipovaná ako záväzkové predkupné právo, ktoré zaväzuje výlučne strany dohody a neprechádza na právnych nástupcov strán dohody. V ostatnom nadväzuje na právnu úpravu predkupného práva ako vecného práva v osobitnej časti Občianskeho zákonníka.

K § 789 až 793
Právo spätnej kúpy

Preberajú sa a precizujú ustanovenia § 607 až 609 Občianskeho zákonníka v doterajšom znení. Opúšťa sa však obligatórna písomná forma, keďže tá sa nevyžaduje ani pre zmluvu o budúcej zmluve.

K § 794 a 795
Kúpa na skúšku

Preberajú sa a precizujú ustanovenia § 471 a 472 Obchodného zákonníka.

K § 794 až 798
Cenová doložka

Preberajú sa a precizujú ustanovenia § 473 a 475 Obchodného zákonníka.

K § 799
Iné vedľajšie dojednania

Ustanovenie vychádza a precizuje § 610 Občianskeho zákonníka v doterajšom znení.

K § 800 až 831
Spotrebiteľská kúpna zmluva

Ustanovenia o spotrebiteľskej kúpnej zmluvy sú bez obsahovej zmeny prevzaté podľa právneho stavu, účinného od 31.7.2026. Z dôvodov sprehľadnenia právnej úpravy dochádza výlučne iba k štrukturálnym zmenám.

Úprava spotrebiteľskej kúpnej zmluvy v § 802 a nasl. nevylučuje použitie všeobecných ustanovení o nesplnení a prostriedkoch nápravy podľa tohto návrhu zákona.

Osobitne pre prípad odstúpenia od zmluvy považuje predkladateľ za potrebné uviesť, že kupujúci a predávajúci majú povinnosť predovšetkým vrátiť druhej zmluvnej strane všetko, čo od nej na základe zmluvy dostali. Kupujúci je povinný vrátiť predávajúcemu dodané veci v závislosti od rozsahu odstúpenia od zmluvy, pričom je povinný poskytnúť súčinnosť pri uvedení veci do pôvodného právneho stavu, napr. zabezpečiť výmaz vlastníka príp. iných osôb z osobitného registra a pod. Predávajúci naopak vráti kupujúcemu kúpnu cenu, a to najneskôr do 14 dní odo dňa vrátenia veci alebo preukázania zaslania veci späť, v závislosti od toho, ktoré z uvedeného nastane skôr.

K § 832
Zmluva o predaji podniku - základné ustanovenie

Navrhovaná právna úprava zmluvy o predaji podniku vychádza z pôvodnej právnej úpravy uvedenej v § 476 a nasl. Obchodného zákonníka, ktorú v niektorých častiach mení a spresňuje. Keďže sa táto právna úprava týka kúpy ako takej, bola zaradená do všeobecnej úpravy záväzkového práva ako jeden z oddielov kúpnej zmluvy.

Účelom tohto osobitného typu zmluvy je umožniť kupujúcemu pokračovať v prevádzkovaní podniku.

Ako aj v Obchodnom zákonníku, aj podľa navrhovanej úpravy platí, že predávajúci sa zaväzuje previesť na kupujúceho podnik a záväzky súvisiace s prevádzkovaním podniku a kupujúci sa zaväzuje podnik prevziať a zaplatiť kúpnu cenu.

Ustanovenia zmluvy o predaji podniku sa primerane aplikujú na prevod časti podniku. Aby sa odstránili výkladové nejasnosti, výslovne sa upúšťa od toho, že časť podniku, ktorý je možné previesť, musí byť samostatne hospodáriaca zložka.

K § 833
Forma zmluvy

Ustanovenie vychádza z § 476 ods. 2 Obchodného zákonníka a vecne nedochádza k zmene súčasnej právnej úpravy.

K § 834
Vylúčenie predmetu z predaja podniku

Naproti úprave v Obchodnom zákonníku Občiansky zákonník výslovne stanovuje, že vylúčenie jednotlivých právnych predmetov z predaja sa pripúšťa, ak takéto vylúčenie nenaruší prevádzkyschopnosť podniku. Tým dôjde k odstráneniu výkladovým nejasnostiam ohľadom toho, či je možné z predaja vylúčiť niektoré právne predmety. Čo je narušenie prevádzkyschopnosti podniku, je nutné skúmať v každom prípade osobitne.

K § 835 až 837
Prevod dlhov, prevod pohľadávok a zmlúv, oznámenie o predaji podniku

Pri predaji podniku sa na kupujúceho prevádzajú záväzky, ktoré súvisia s prevádzkovaním podniku, čo nadväzuje na doterajšiu právnu úpravu (§ 477 Obchodného zákonníka). Zároveň sa výslovne ustanovuje, že zabezpečenie poskytnuté tretími osobami trvá aj bez ich súhlasu, ako judikoval Najvyšší súd ČR (R 84/2006 civ).

Veriteľovi sa priznáva široká ochrana. Predávajúci totiž ručí za splnenie všetkých záväzkov, ktoré v súvislosti s prevodom podniku prešli na kupujúceho.

Na kupujúceho prejdú aj pohľadávky a zmluvy. Prevod pohľadávok a zmlúv sa spravuje ustanoveniami o postúpení pohľadávok a zmlúv. Aby

však kupujúci mohol pokračovať v prevádzkovaní podniku, stanovuje sa, že dohody, ktoré obmedzujú postúpenie pohľadávky, sa pri predaji podniku neuplatňujú a súhlas zmluvnej strany pri prevode zmlúv sa nevyžaduje.

Z dôvodu ochrany veriteľov je taktiež stanovená notifikačná povinnosť každej zmluvnej strany.

K § 838
Prevod práv z- priemyselného alebo iného duševného vlastníctva

Ide o prevzatie pravidla stanovené v doterajšom § 479 Obchodného zákonníka.

K § 839
Zápisnica o predaji podniku

Z Obchodného zákonníka sa preberá ustanovenie o zápisnici, pričom sa zohľadňuje doterajšia aplikačná prax. V zápisnici má predávajúci povinnosť upozorniť kupujúceho na vady predmetu predaja, o ktorých vie alebo o ktorých by vedieť mal a mohol.

K § 840
Okamih prevodu práv

V súlade so súčasnou úpravou sa upravuje okamih prevodu práv.

K § 841
Zhoršenie vymožiteľnosti pohľadávky

Preberá sa § 478 Obchodného zákonníka. Ide o ustanovenie sledujúce ochranu veriteľa. Veriteľovi sa priznáva právo domáhať sa neúčinnosti predaja, ak sa nepochybne zhorší vymožiteľnosť jeho pohľadávky.

K § 842
Zápis vo verejnom registri

Preberá sa § 488 ods. 1 Obchodného zákonníka.

K § 843 až 846
Zámenná zmluva

Zámenná zmluva je zmluvou odplatnou, pričom odplatou za zamieňanú vec je iná vec (na rozdiel od kúpnej zmluvy, kde sú odplatou peniaze). Na rozdiel od doterajšej právnej úpravy je nová právna úprava podrobnejšia, avšak aj naďalej odkazuje na primeranú aplikáciu ustanovení o kúpnej zmluve.

K § 847
Darovacia zmluva - základné ustanovenie

Základné vymedzenie darovacej zmluvy, ktoré obsahuje nielen záväzok bezodplatne odovzdať vec na obdarovaného, ale najmä záväzok darcu previesť na obdarovaného vlastnícke právo, a súčasne aj záväzok obdarovaného dar prevziať. Ide o vymedzenie obdobné vymedzeniu kúpnej zmluvy.

K § 848
Forma zmluvy

Ustanovenie nadväzuje na doterajšiu právnu úpravu a vychádza zo zásadnej neformálnosti darovacej zmluvy. Písomná forma sa vyžaduje v prípade, ak je darom predmet zapísaný vo verejnom registri (typicky nehnuteľnosť, obchodný podiel a pod.), príp. ak k odovzdaniu daru má dôjsť až po uzatvorení zmluvy.

K § 849
Darovanie pre prípad smrti

Ustanovenie nadväzuje na súčasný stav a neumožňuje darovanie pre prípad smrti. Vzhľadom na rozšírenie dispozičnej autonómie poručiteľa v dedičskom práve (odkaz, dedičská zmluva) a novú úpravu zaopatrovacej zmluvy sa predpokladá, že darca má rôzne možnosti ako naložiť so svojim majetkom pre prípad smrti.

K § 850
Účel daru

Určenie účelu daru nebolo osobitne upravené, hoci v súlade so zásadou dispozičnej autonómie ani doteraz nič nebránilo určeniu účelu. Určenie účelu, na ktorý má byť dar použitý (darovanie peňazí za účelom splatenia dlhov obdarovaného, darovanie materiálu z ktorého má byť vyrobená nejaká vec a pod.) , je osobným právom darcu a obdarovanému vzniká povinnosť použiť dar len na tento účel. Ustanovenie taktiež upravuje situáciu, kedy je možné použiť dar aj na iný účel. Použitie daru na iný účel môže byť dôvodom pre odvolanie darovania, avšak iba ak si darca toto právo vymienil.

K § 851 a 852
Prípustnosť príkazu

Ustanovenie upravuje darovanie spojené s príkazom určitého konania, ktoré má obdarovaný podľa darcu vykonať, čo môže spočívať v povinnosti niečo konať, ale aj zdržať sa určitého konania alebo niečo strpieť (povinnosť verejne poďakovať, uviesť meno darcu, povinnosť prispieť na charitu a pod.). Zásadne nesmie ísť o povinnosť majetkovej povahy v rozsahu, ktorý by predstavoval protiplnenie, resp. príkaz nesmie smerovať k obohateniu darcu, inak by to bolo v rozpore s charakterom darovania. Ak splnenie vyžaduje náklady, musia byť oproti hodnote daru len zanedbateľné. Nesplnenie príkazu môže viesť o odvolaniu darovania.

K § 853
Vady daru

Napriek bezodplatnej povahe darovania je potrebné, aby obdarovaný poznal právny a faktický stav daru. Ustanovenie upravuje povinnosť darcu upozorniť na všetky vady, o ktorých vie, s výnimkou

vád zjavných alebo vád zistiteľných z verejného registra (čo sa bude týkať právnych vád ako napr. právo tretej osoby k daru). Porušenie tejto povinnosti zakladá právo obdarovaného odstúpiť od darovacej zmluvy.

K § 854
Zrušenie darovania pre zmenu okolností

Ustanovenie upravuje doteraz neupravené právo darcu zrušiť darovanie. Toto právo možno vykonať len do doby, kým nedošlo k odovzdaniu daru a to z taxatívne uvedených dôvodov, ktoré v súhrne možno označiť ako zmena okolností, ktoré nastali po uzatvorení darovacej zmluvy, avšak ešte pred samotným plnením (odovzdaním daru).

K § 855
Odvolanie darovania pre nevďak

Ustanovenie nadväzuje na doterajší § 630 Občianskeho zákonníka, avšak „právo domáhať sa vrátania daru“, ktoré vytváralo mnohé aplikačné problémy, jednoznačnejším a v praxi i tak používaným „odvolaním darovania“. Vzhľadom na ustálenú judikatúru v otázke hrubého porušenia dobrých mravov ustanovenie ponecháva tento predpoklad odvolania darovania bez zmeny. Oproti doterajšej úprave sa výslovne upravuje, že neplnenie zákonnej vyživovacej povinnosti je hrubým porušením dobrých mravov.

K § 856
Lehota na odvolanie darovania pre nevďak

K vlastnému správaniu obdarovaného v rozpore s dobrými mravmi môže dôjsť kedykoľvek po uzatvorení darovacej zmluvy, avšak oproti súčasnej právnej úprave sa výslovne upravuje lehota, počas ktorej je darca oprávnený/povinný darovanie odvolať z dôvodu nevďaku obdarovaného. Ide o prekluzívnu lehotu jedného roku, ktorá začína plynúť od okamihu, kedy sa darca dozvie o dôvodoch pre odvolanie daru (subjektívna lehota). Keďže nemožno vylúčiť, že konanie obdarovaného môže spôsobiť smrť darcu, ustanovenie umožňuje aj dedičovi darcu odvolať darovanie v lehote jedného roku od smrti darcu. Porovnateľne s odpustením pri dedičskej nespôsobilosti, aj v prípade darovania sa výslovne upravuje zánik práva odvolať darovanie ak darca obdarovanému odpustil.

K § 857
Odvolanie darovania pre chudobu

Ustanovenie upravuje nový dôvod odvolania darovania, a to z dôvodu chudoby darcu. Ide o stav, v ktorom si darca nedokáže zabezpečiť odôvodnené životné potreby. Ktoré životné potreby budú v konkrétnom prípade odôvodnené, bude závislé od okolností konkrétneho prípadu, spravidla však pôjde o náklady na výživu, úhradu nákladov na bývanie, náklady liečby ako aj o úhradu za poskytovanie sociálnej služby podmienenej odkázanosťou na pomoc inej fyzickej osoby a pod.. Ustanovenie však nemá za cieľ umožniť odvolanie darovania v prípade nezodpovedného vlastného konania darcu, ale iba vo výnimočných prípadoch, kedy musia byť kumulatívne splnené dve podmienky. Prvou z nich je stav chudoby darcu a druhou nedostatok ostatného vlastného majetku darcu, z ktorého ani po jeho speňažení či inom naložení (typicky napr. nájom veci inej osobe) nie je možné zabezpečiť odôvodnené životné potreby. Obdarovaný má možnosť odvrátiť účinky odvolania darovania tak, že namiesto vrátenia daru bude prispievať na výživu darcu.

S úmyslom vytvoriť predvídateľné právne prostredie sa právo odvolať darovanie pre chudobu obmedzuje na dobu jedného roku od okamihu, kedy sa darca dostal do stavu chudoby, najneskôr však do 5 rokov od darovania.

K § 858
Odvolanie darovania z iných dôvodov

Nová právna úprava zavádza určenie účelu darovania a darovanie s príkazom s tým, že porušenie povinností z toho plynúcich zo strany obdarovaného samo o sebe nezakladá pre darcu právo odvolať darovanie; toto právo vzniká, iba ak tak bolo výslovne vymienené pri darovaní.

K § 859
Oprávnenie odvolať darovanie

V súlade s existujúcou judikatúrou k doterajšiemu zneniu § 630 Občianskeho zákonníka sa upravuje, že právo odvolať darovanie je osobným právom darcu a jeho smrťou toto právo zaniká, pričom len vo výnimočnom prípade (ods. 2) prechádza toto právo na dediča darcu. Účelom odseku 3 je zabrániť, aby sa predmetom sporu medzi darcom a obdarovaným v prípade odvolania darovania stali bežné dary, spravidla nižšej hodnoty, poskytnuté pri bežných životných situáciách (sviatky, životné jubileá a pod.)

K § 860
Forma odvolania darovania

Z dôvodov zabezpečenia právnej istoty a predvídateľnosti sa upravuje písomná forma odvolania darovania s povinnosťou skutkového vymedzenia dôvodov tak, aby tento dôvod nebol zameniteľný s iným dôvodom.

K § 861
Neplatnosť odvolania

Upravuje sa prekluzívna lehota 3 mesiacov na to, aby obdarovaný v prípade nesúhlasu s dôvodmi odvolania darovania podal žalobu o určenie neplatnosti odvolania darovania (§ 137 písm. d)

Civilného sporového poriadku). Lehota začína plynúť odo dňa doručenia odvolania darovania.

K § 862
Účinky odvolania daru

Účinky odvolania daru sú rovnaké ako v prípade odstúpenia od zmluvy. Účelom je vyriešiť dlhodobú diskusiu o následkoch odvolania daru v prospech obligačný účinkov. Nedôjde teda k automatickému obnoveniu vecnoprávnej pozície, ale k vzniku záväzku, ktorého obsahom je vrátenie plnenia. Odvolanie daru tak nebude mať vplyv na tretie osoby, ktoré darovanú vec medzitým nadobudli.

K § 863
Zmluva sponzorstve – základné ustanovenie

De lege lata obsahuje úpravu sponzorského plnenia iba zákon č. 440/2015 Z. z. o športe a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Sponzorské plnenie sa svojou povahou najviac podobá darovaniu s účelovým určením, preto nadväzuje na právnu úpravu darovacej zmluvy. Keďže so sponzorským plnením vzniká špecifický komplex právnych povinností, pričom sponzorstvo per definitionem môže prinášať sponzorovi prospech (nemajetkovej aj majetkovej povahy), je vhodná samostatná právna úprava.

K § 864
Označenie sponzora

Ustanovenie nadväzuje na obvyklú prax pri sponzorstve a upravuje právo sponzora spájať seba so sponzorovaným subjektom.

K § 865
Vrátenie sponzorského

Obdobne ako pri účelovom darovaní aj v prípade sponzorstva vzniká sponzorovi právo na vrátenie poskytnutého sponzorského v prípade, ak sponzorovaný použil poskytnuté plnenia na iný ako dohodnutý účel.

K § 866
Odstúpenie od zmluvy

Vzhľadom na osobitné povinnosti strán a účel sponzorstva, ktoré môže smerovať alebo smeruje aj k budovaniu dobrej povesti sponzora, dopĺňajú sa osobitné dôvody odstúpenia od zmluvy, ktorej predmetom je sponzorské plnenie.

K § 867
Nájomná zmluva – základné ustanovenie

Nájom, ako základný inštitút, pri ktorom dochádza k prisvojovaniu si úžitkovej hodnoty cudzej veci, je vo svojom prvom, najvšeobecnejšom ustanovení poňatý tradičným spôsobom – t. j. predmetom nájmu je „vec“ (k tomu viď nasledujúci text), ktorá sa prenecháva na užívanie nájomníkovi (vo všeobecnosti - osobe odlišnej od vlastníka), a to dočasne a za odplatu.

Pri vymedzení predmetu nájmu (vo všeobecnosti – „vec“) zákon explicitne nevyjadruje, či má ísť o vec individuálnu, nespotrebiteľnú či nezastupiteľnú, pretože vo výnimočných prípadoch môže tvoriť predmet nájmu napr. aj vec spotrebiteľná či druhovo určená, avšak – pri spotrebiteľných veciach nebude nájom smerovať k jej spotrebovaniu a pri druhovo určených veciach pôjde o veci, ktoré sú odlíšiteľné od iných vecí rovnakého druhu (napr. dopestovaná úroda konkrétneho druhu jabĺk, určená na výstavu), t. j. vec, ktorá sa prenajíma, ak sama nie je „individuálna“, musí byť „individualizovateľná“.

Pri označení strán nájomnej zmluvy sa zavádza dvojica pojmov „prenajímateľ – nájomník“, t. j. namiesto označenia „nájomca“ sa bude používať slovo „nájomník“, ktoré je pôvodné slovenské (na našom území sa používalo do roku 1950 a nahradilo sa v rámci zjednocovania „československého“ právneho jazyka českým ekvivalentom „nájemce“/“nájomca“).

Všeobecné ustanovenia o nájme budú platiť podporne aj pre osobitné druhy nájmu, pri ktorých si vyčlenenie zo všeobecnej právnej úpravy vyžiadala ich špecifická povaha (nájom budovy buď ako celku alebo jej častí, vrátane nájmu bytu, nájom priestoru určeného na podnikanie, nájom poľnohospodárskeho pozemku, poľnohospodárskeho podniku a lesného pozemku).

Z hľadiska účelu, na ktorý inštitút nájmu slúži, resp. ktorý „pokrýva“, zotrvávame pri doterajšom prístupe - t. j. pod nájmom sa rozumie nielen užívanie cudzej veci, ale aj branie/prisvojovanie si plodov a úžitkov z prenajatej veci (požívanie). Tento model sa totiž v domácej právnej praxi ustálil a v jeho prípadnom rozčlenení na dva samostatné inštitúty (nájom a árenda) nevidíme zásadný zmysel (pri hľadaní odpovede na túto otázku prostredníctvom právnej komparácie sme sa stretli s viacerými modelmi, t. j. nemožno tvrdiť, že by existovalo „jediné správne riešenie“).

Zo znenia prvého všeobecného ustanovenia výslovne vyplýva, že nájomná zmluva je konsenzuálny (nie reálny) kontrakt (prenajímateľ sa zaväzuje prenechať), a teda vzniká v okamihu, ako sa subjekty dohodnú na jej podstatných náležitostiach (porovnaj predchádzajúcu právnu úpravu, ktorá v § 663 Občianskeho zákonníka obsahovala zmätočnú formuláciu, vyvolávajúcu pochybnosť o momente jej vzniku: „§ 663: Nájomnou zmluvou prenajímateľ prenecháva za odplatu nájomcovi vec, aby ju dočasne (v dojednanej dobe) užíval alebo z nej bral aj úžitky“). Podstatnými náležitosťami nájomnej zmluvy sú predmet nájmu a odplata za užívanie prenajatej veci – nájomné.

Ustanovenia o nájme majú výrazne dispozitívny charakter s výnimkou prípadov, ktoré vyplývajú priamo zo zákona (prejavuje sa to najmä pri nájme bytu).

K § 868
Predmet nájmu

Predmetom nájmu môže byť vo všeobecnosti vec. Vzhľadom na všeobecné pravidlo (Použitie ustanovení o veciach – „Čo podľa tohto zákona platí pre veci, platí aj pre iné právne predmety, ibaže to vylučuje ich povaha alebo zákon.“) platia tieto ustanovenia primerane aj pre iné právne predmety, ibaže to vylučuje ich povaha alebo zákon.

Explicitne sa vyjadruje možnosť prenajať časť veci, a to hnuteľnej (napr. vonkajšia strana karosérie motorového vozidla na nalepenie reklamy) i nehnuteľnej (napr. časť pozemku na inštaláciu zosilovača, časť steny/fasády budovy na reklamu a pod.), avšak len za predpokladu, že prenajatú časť je možné dostatočne vymedziť (individualizovať).

Predmetom nájmu môže byť aj vec, ktorá vznikne až v budúcnosti, v takom prípade je však potrebné, aby sa budúca vec dala dostatočne opísať už v čase uzavretia nájomnej zmluvy.

Zákon rovnako neustanovuje, že predmetom nájmu musí byť len a výlučne „cudzia vec“, t. j. patriaca inej osobe ako tej, ktorá ju užíva (nájomníkovi), i keď tento typ nájomného pomeru bude najčastejší a je pre nájom príznačný. Inšpirovaní praxou a po vzore zahraničných právnych úprav však nechceme vylúčiť situáciu, kedy si nájomník prenajme vlastnú vec (napr. najskôr ju ako prenajímateľ dal do nájmu cudzej osobe - nájomníkovi, od ktorej si ju následne vzal do dočasného užívania), a to napriek tomu, že takéto situácie budú skôr ojedinelé.

K § 869
Doba nájmu

Nájomná zmluva môže byť uzatvorená na dobu určitú alebo neurčitú. Ak nie je doba nájmu dohodnutá priamo v nájomnej zmluve, platí (t. j. ide o nevyvrátiteľnú právnu domnienku), že nájom je dojednaný na dobu neurčitú a začína plynúť odo dňa uzavretia nájomnej zmluvy (nie od neskoršieho dňa, napr. „od prvého dňa nasledujúceho mesiaca“ a pod.). Ak by zmluvné strany chceli mať dobu nájmu upravenú odlišne (t. j. na určitú dobu, s odlišným - neskorším začiatkom jej plynutia a pod.), museli by sa na tom dohodnúť dodatočne – dohodou o zmene záväzku.

K § 870
Prednájomné právo

Zavádza sa tzv. prednájomné právo, ktoré má podporiť zotrvanie (pokračovanie) nájomného vzťahu, avšak len za predpokladu, že je funkčný (prednájomné právo patrí iba nájomníkovi, ktorý si riadne plnil svoje povinnosti z nájomnej zmluvy). Z logiky veci vyplýva, že právo na pokračovanie nájmu možno dojednať len pri nájme dohodnutom na dobu určitú. Podmienky ďalšieho užívania by mala určiť pôvodná nájomná zmluva (napr. zvyšovanie nájomného o vopred dohodnutý koeficient, prípadne s ohľadom na zmeny na trhu a pod.), inak platí podporne zákonná úprava (t. j. nájom bude pokračovať za pôvodne dohodnutých podmienok). Rozhodnutie prenajímateľa pokračovať v prenajímaní veci, ako aj oznámenie nájomníka o využití predkupného práva je časovo ohraničené, ide však o dispozitívne normy, t. j. ich konečné znenie závisí najmä od dohody zmluvných strán. Inštitút prednájomného práva možno využiť pri akomkoľvek druhu nájmu.

K § 871
Lehota na odovzdanie veci

Ustanovenie upravuje otázku odovzdania prenajatej veci nájomníkovi. Z logiky veci vyplýva, že prenajímateľ je povinný odovzdať prenajatú vec nájomníkovi tak, aby ju mohol začať užívať hneď od začiatku nájmu. Začiatok nájmu môže vyplynúť buď z nájomnej zmluvy (základnou jednotkou počítania času je deň, okamih odovzdania prenajatej veci však môže byť dohodnutý konkrétnejšie, napr. konkrétnou hodinou) a nemusí byť totožný s dňom, v ktorom sa nájomná zmluva uzavrela, prípadne, ak doba nájmu nie je dohodnutá, platí, že nájom začína plynúť odo dňa uzavretia nájomnej zmluvy (viď predchádzajúce ustanovenia upravujúce dobu nájmu).

K § 872
Stav veci na začiatku nájmu

Ustanovenia opisujú stav, v akom sa má prenajatá vec nachádzať na začiatku nájmu. Prenajatá vec má byť odovzdaná v stave, aby mohla slúžiť na „riadne užívanie“, čo znamená – buď na účel, ktorý bol dohodnutý, alebo - ak dohoda o účele v nájomnej zmluve chýba – na účel, na ktorý prenajatá vec obvykle slúži. Spojenie „riadne užívanie“/“na riadne užívanie“ sa používa aj v ďalších ustanoveniach upravujúcich nájom (vrátane osobitných druhov nájmu), čo znamená, že pri jeho výklade sa použije všeobecné vymedzenie.

Na nájomnú zmluvu sa v rozsahu, v akom zákonný režim alebo zmluvná úprava neobsahujú odlišné ustanovenia, aplikuje všeobecný režim následkov nesplnenia. To je napr. z hľadiska stavu veci pri odovzdaní relevantné pri vedomosti nájomníka o vadách. Podľa všeobecnej úpravy nesplnenia platí, že ak ide o vadu zrejmú pri uzavretí zmluvy alebo o vadu, ktorú možno pri uzavretí zmluvy zistiť z verejného registra, nemôže nájomník uplatňovať žiadne prostriedky nápravy. To však neplatí, ak ho

prenajímateľ výslovne ubezpečil, že plnenie je bez tejto vady.

K § 873
Stav veci počas nájmu

Vec, ktorá je predmetom nájmu, má byť spôsobilá na riadne užívanie nielen na začiatku nájmu, ale po celú dobu nájmu. Tento stav veci je povinný zabezpečovať primárne prenajímateľ, keďže nájomník sa mu práve „za to“, aby mohol vec riadne užívať, zaväzuje platiť nájomné. Je prirodzené, že užívaním sa vec opotrebúva (napriek tomu, že je nespotrebiteľná). Ak je opotrebenie veci bežné, t. j. zodpovedá dohodnutému resp. obvyklému spôsobu užívania, zákon s ním nespája nijaké právne následky, t. j. prenajímateľ nie je povinný takéto „bežné opotrebenie“ odstraňovať aj keby ho o to nájomník žiadal (v mnohých prípadoch by to ani nebolo možné).

K § 874
Oprava a údržba veci

Ustanovenia celého paragrafu nadväzujú na predchádzajúci paragraf. Odsek 1 rozlišuje opravy a údržbu prenajatej veci na „bežné/bežnú“ a „iné ako bežné/inú ako bežnú“, pričom tie „bežné“ vykonáva nájomník. Konkretizáciu toho, čo sa považuje za „bežné“ opravy či údržbu by mala vymedziť primárne zmluva (prenajímateľ a nájomník by sa na tom mali dohodnúť najmä z praktických dôvodov), v opačnom prípade bude interpretácia ponechaná na aplikačnú prax, prípadne na osobitný právny predpis (nateraz je ním pri nájme bytov nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 87/1995 Z. z.., ktorým sa vykonávajú niektoré ustanovenia Občianskeho zákonníka v znení neskorších predpisov, upravujúce drobné opravy v byte a náklady spojené s bežnou údržbou bytu). Keďže majú ustanovenia dispozitívny charakter, zmluvné strany sa od nich môžu odchýliť (napr. sa dohodnú, že jedna zo zmluvných strán bude vykonávať opravy a údržbu nad rámec stanoveného zákonného rozsahu).

Ak sa počas nájmu vyskytne potreba opravy prenajatej veci, ktorú má vykonať prenajímateľ, nájomník je povinný oznámiť to prenajímateľovi bez zbytočného odkladu po tom, ako potrebu opravy zistí, alebo ako ju mohol zistiť, ak by vec starostlivo užíval. Ustanovenie tak reaguje na jednu z povinností nájomníka, vymedzenú zákonom (nájomník je povinný užívať vec „s náležitou starostlivosťou“), rovnako však aj na všeobecné pravidlo o predchádzaní vzniku škôd (neminem laedere). Väzba na možnosť zistenia potreby opráv pri dodržaní miery „nevyhnutnej starostlivosti“ zo strany nájomníka v predchádzajúcej úprave nebola, čo bolo vnímané ako jeden z jej nedostatkov. Ak ju nájomník nedodrží, nesie zodpovednosť za škodu, ktorú tým spôsobí a zároveň mu nevzniknú práva, ktoré by mu inak vznikli pre nemožnosť alebo obmedzenú možnosť užívať vec riadnym spôsobom. To neplatí, ak potrebu opráv na prenajatej veci zistil samotný prenajímateľ (alebo osoba poverená prenajímateľom) pri kontrole alebo obhliadke veci – toto pravidlo sa zavádza na vyjasnenie dohadov, ktoré v tejto súvislosti vznikali z predchádzajúcej právnej úpravy.

Ak nájomník oznámil prenajímateľovi potrebu opráv, no prenajímateľ napriek tomu nevykonal potrebné opravy riadne alebo včas, zákon umožňuje nájomníkovi, aby ich vykonal resp. zabezpečil ich vykonanie sám, na náklady a zodpovednosť prenajímateľa. Výnimkou sú prípady, ak ide o opravy, ktoré nie sú nevyhnutné (nemajú zásadný dopad na užívanie veci riadnym spôsobom) a ktorých vykonanie možno odložiť na čas po skončení nájmu. Počas doby, kedy nájomník nemohol užívať vec vôbec alebo len obmedzene, mu vzniká právo na zľavu z nájomného alebo právo nezaplatiť nájomné podľa osobitných ustanovení tohto zákona.

Počas vykonávania potrebných opráv a údržby veci musí nájomník znášať z toho plynúce obmedzenia v užívaní prenajatej veci. Obmedzenia však musia zodpovedať „potrebnosti“ rozsahu ich vykonania, t. j. ak napr. zatečie strop a steny kúpeľne, prenajímateľ nemusí maľovať celý byt a pod. Počas vykonávania opravy alebo údržby prenajatej veci môže prenajímateľ ponúknuť nájomníkovi vhodnú náhradu. Pod vhodnosťou sa rozumie taký substitút, ktorý dokáže v maximálnej miere nahradiť prenajatú vec, najmä čo do kvality a spôsobilosti jeho použitia na riadne užívanie. Ak nájomník takúto ponuku akceptuje, je pochopiteľné, že počas doby, v ktorej bude používať náhradnú vec, nebude mať voči prenajímateľovi práva, ktoré by mu inak vyplynuli pre nemožnosť alebo obmedzenú možnosť užívať vec riadnym spôsobom. Keďže ide o dispozitívne ustanovenie, aj v tomto prípade sa strany môžu dohodnúť inak (ak sa napríklad oprava dotýka veci vyššej triedy alebo lepšej značky, ktorá bude dočasne nahradená inou vecou nižšej triedy alebo lacnejšou vecou, nájomník sa môže domáhať istej kompenzácie toho, že musel dočasne užívať „lacnejší“ substitút).

K § 875
Ochrana práv nájomníka z nájmu

Ak tretia osoba zasahuje do práv nájomníka, má nájomník možnosť rozhodnúť sa, či sa bude domáhať ochrany sám, alebo požiada o ochranu prenajímateľa. Pod domáhaním sa ochrany sa má na mysli najmä domáhanie sa ochrany na príslušnom orgáne prípadne použitie iných právom ustanovených opatrení na ochranu subjektívnych práv (napr. zákonná svojpomoc). Počas doby, v ktorej mohol nájomník užívať vec iba obmedzene, má právo na zľavu

z nájomného alebo právo nezaplatiť nájomné podľa príslušných ustanovení tohto zákona.

Samotné opatrenia je prenajímateľ povinný vykonať bez zbytočného odkladu, inak hrozí, že nájomník odstúpi od zmluvy. To platí aj v prípade, ak sú opatrenia prenajímateľa neúspešné (neúčinné).

K § 876
Zmeny na veci

Ustanovenie výslovne zakazuje, aby prenajímateľ počas nájmu svojvoľne menil či upravoval prenajatú vec nad rámec opatrení, ktoré vedú k zachovaniu spôsobilosti veci na riadne užívanie.

Nájomník môže vykonať zmeny na veci len v prípade, ak prenajímateľ so zmenou veci súhlasí. Súhlas musí byť daný vopred. Formu súhlasu zákon nestanovuje, z hľadiska prípadného dokazovania je však vhodné zadovážiť si súhlas v písomnej forme. Keďže s vykonaním zmien na veci sú spravidla spojené náklady, zákon rieši, ktorý zo subjektov bude povinný na ich úhradu, resp. náhradu. Vychádza sa zo všeobecného predpokladu, že úhrada nákladov postihuje nájomníka (ten chce upravovať či zmeniť vec, ktorá je inak spôsobilá na riadne užívanie, t. j. nejde o zásahy „nevyhnutné“, ktoré si vyžadujú opravu či údržbu veci zo strany prenajímateľa, ale skôr o zásahy estetické, prípadne funkčné – napr. vymaľovanie priestoru živšími farbami, rozdelenie miestnosti postavením priečky, repasovanie okien a pod.), okrem prípadu, že sa na ňu zaviazal sám prenajímateľ (napr. ak má záujem na tom, aby bol nájomník „spokojný“ a aby si ho tým „udržal“). Ak sa na takéto zmeny prenajímateľ nezaviazal, je povinný poskytnúť nájomníkovi peňažnú protihodnotu toho, o čo sa vec zhodnotila (napr. v dôsledku už spomenutého repasovania okien a pod.). Ak zmluva nestanovuje inak, náhradu nákladov, ako aj spomenutú peňažnú protihodnotu, môže nájomník požadovať až po skončení nájmu, nakoľko sa určuje podľa hodnoty, ktorú mala prenajatá vec ku koncu nájmu a tá odráža aj znehodnotenie zmien spôsobené užívaním veci v období od vykonania zmien do skončenia nájmu (amortizácia). Od zmien v zmysle tohto odseku je treba odlišovať režim, ktorý zákon predpisuje pre „stav veci pri skončení nájmu“, ktorý je cielený na „veci vnesené alebo vložené a zabudované“ do predmetu nájmu, pri ktorých je potrebné vyriešiť ich ponechanie/odstránenie z predmetu nájmu, ako aj vlastnícky vzťah, resp. vzájomné vyporiadanie prenajímateľa a nájomníka.

Ak nájomník vykoná zmeny bez súhlasu prenajímateľa, musí uviesť vec do pôvodného stavu bezodkladne po tom, ako ho o to prenajímateľ požiada, najneskôr však ku skončeniu nájmu. Ak nájomník spôsobí pri vykonávaní zmien škodu (nielen na veci, ale na čomkoľvek, čoho sa zmena dotkne), je povinný ju nahradiť.

K § 877
Zmena vlastníka veci – základné ustanovenia

Pri právnej úprave následkov zmeny vlastníka prenajatej veci sa v zásade zachováva doterajšia právna úprava, ktorá sa precizuje. Aj naďalej sa uplatňuje zásada, že zmena vlastníka prenajatej veci nespôsobuje automatický zánik nájmu („Kauf bricht Miete nicht“, kúpa neruší nájom) a nový vlastník veci nadobúda spolu s vecou aj práva a povinnosti z nájomného pomeru, ktorý „založil“ predchádzajúci vlastník.

Nájomník je povinný začať si plniť svoje záväzky z nájmu voči novej osobe prenajímateľa bezodkladne po tom, ako mu zmenu vlastníctva oznámi pôvodný vlastník (pôvodný prenajímateľ). Iné osoby (najmä nový vlastník) mu musia zmenu vlastníctva nielen oznámiť, ale aj preukázať (napr. predložením výpisu z katastra nehnuteľností).

Ak mal pôvodný prenajímateľ voči nájomníkovi povinnosti, ktoré mu vznikli do prevodu vlastníctva a ktoré si nesplnil, na ich splnenie sú zaviazaní pôvodný vlastník (pôvodný prenajímateľ) a nový vlastník (nový prenajímateľ) solidárne.

Ustanovenie reaguje na zmenu vlastníka prenajatej veci, ak tento vlastník (v právnom postavení prenajímateľa) prijal od nájomníka peňažnú zábezpeku. V takom prípade je pôvodný prenajímateľ povinný vydať peňažnú zábezpeku, resp. jej nespotrebovanú časť, novému prenajímateľovi, a to bez zbytočného odkladu po zmene vlastníctva. Ide však o dispozitívnu normu, t. j. strany sa môžu dohodnúť, že prijatá zábezpeka sa započíta napr. na úhradu kúpnej ceny; v takom prípade bude však nájomník oprávnený žiadať jej vydanie od nového prenajímateľa, ktorému táto povinnosť vyplýva z existujúcej nájomnej zmluvy.

K § 878
Výpoveď z dôvodu zmeny vlastníka veci

Ustanovenia upravujú možnosť skončenia nájomnej zmluvy z dôvodu zmeny vlastníctva osobitne pre nájom hnuteľných vecí a osobitne pre nájom nehnuteľností. Pri nájme bytu je upravená výnimka zo všeobecného režimu nehnuteľností a to v tom zmysle, že z dôvodu zmeny vlastníctva nemôže dať prenajímateľ výpoveď z nájmu bytu takému nájomníkovi, ktorý v byte býva a to ani v prípade, ak o existencii nájomného vzťahu prenajímateľ nevedel (nemohol vedieť), pričom tento režim sa uplatní aj pri inom type obydlia, ktorý podlieha úprave o nájme bytu.

K § 879
Nájomné a jeho splatnosť – základné ustanovenia

Zákon zachováva pôvodné znenie § 671 ods. 1 Občianskeho zákonníka. Vyplýva z neho predovšetkým povinnosť nájomníka platiť za

užívanie prenajatej veci nájomné, ako aj to, že výšku nájomného určuje najmä zmluva. Ak zmluva neobsahuje dojednanie o výške nájomného, platí sa nájomné obvyklé - s prihliadnutím na hodnotu prenajatej veci a spôsob jej užívania.

Výslovne sa pripúšťa možnosť platiť nájomné inak ako v peniazoch (naturáliách), pre tieto účely (t. j. pre posúdenie toho, či nájomník plní „riadne“) je rozhodujúca majetková hodnota dohodnutých naturálií vyjadrená v peniazoch.

Zákon upravuje všeobecné pravidlo o splatnosti nájomného, podľa ktorého sa nájomné platí do 15teho dňa kalendárneho mesiaca, za ktorý sa platí nájomné, čiže napr. nájomné za mesiac marec bude splatné do 15teho marca). Ak ide o nájom na kratšiu dobu ako mesiac, nájomné sa platí na začiatku nájmu. Samozrejme, ide o samozrejme dispozitívne pravidlo, ktoré sa uplatní len vtedy, ak si strany nedohodnú vlastné pravidlá splatnosti.

Zavádza sa nové ustanovenie, pripúšťajúce tzv. rent-free period, ktoré preniklo do domáceho prostredia zo zahraničia a v súčasnosti sa využíva pomerne bežne. Reaguje na aktuálne trendy pri užívaní cudzej veci - kedy má nájomník záujem upraviť si predmet nájmu sám - podľa vlastných predstáv ešte pred tým, ako začne vec reálne užívať, pričom v tomto období nebude povinný platiť nájomné. Počas „rent-free period“ sa na vzťah použijú ustanovenia o nájme, s výnimkou ustanovení, ktoré sa dotýkajú platenia nájomného.

K § 880
Neužívanie veci pre osobný dôvod

Ustanovenie bolo prevzaté ako inšpirácia z Občianskeho zákonníka z roku 1950, ako aj z iných porovnávaných právnych úprav (pod ušetrenými nákladmi treba rozumieť napr. energie a služby, ktoré sa v tomto období neposkytovali, prípadne sa za ne platilo menej, pod úžitkami sa rozumie výhoda, ktorá z toho vyplynula prenajímateľovi – napr. ak mohol prenajatú vec užívať on sám). Pod samotnými osobnými dôvodmi, ktoré bránia nájomníkovi užívať vec, treba rozumieť napr. dlhodobú hospitalizáciu nájomníka v nemocnici, pracovnú stáž v zahraničí a pod., pričom doba “neužívania” veci nájomníkom má byť taká, aby bolo možné kvantifikovať hodnotu “výhody”, ktorá z toho vyplynula prenajímateľovi v podobe ušetrených nákladov či úžitkov.

K § 881
Peňažná zábezpeka - základné ustanovenia

Zákon zavádza nový inštitút zabezpečenia peňažných záväzkov nájomníka voči prenajímateľovi – peňažnú zábezpeku (doteraz bola bližšie upravená iba pri krátkodobom nájme bytu). Jej cieľom je posilniť právne postavenie prenajímateľa v tom, že ak nájomník nesplní riadne a včas svoje peňažné záväzky voči prenajímateľovi, ktoré mu vzniknú z nájomnej zmluvy, bude oprávnený uspokojiť sa zo zábezpeky. Zábezpeka musí mať peňažnú formu aj v prípade, ak je nájomné dohodnuté v inom ako peňažnom plnení (ide o „peňažnú zábezpeku“). Jej výška je limitovaná len pri nájme bytu, a to tak, že nesmie presiahnuť 3-násobok mesačného nájomného a úhrad za plnenia poskytované s jeho užívaním (inšpirácia pre tento limit vyplynula jednak z doterajšieho zákona o krátkodobom nájme bytu, ale aj z viacerých zahraničných právnych úprav; sú však aj úpravy, ktoré pri bývaní tolerujú nižšiu maximálnu výšku kaucie). Obmedzenie hornej hranice peňažnej zábezpeky sa týka aj nájmu rodinného domu, prípadne iného priestoru, ktorý podlieha regulácii zmluvy o nájme bytu v zmysle tohto návrhu zákona (rodinný dom a pod.). To však neplatí, ak prenajímateľ na žiadosť nájomníka realizoval úpravy bytu, pretože v týchto prípadoch je expozícia prenajímateľa vyššia a preto je odôvodnená vyššia úroveň kaucie. Dohoda o zábezpeke vo všeobecnosti nevyžaduje písomnú formu, prenajímateľ však musí prijatie zábezpeky potvrdiť písomne, ak ho o tom nájomník požiada. Ak je však pre nájomnú zmluvu predpísaná obligatórna písomná forma (zmluva o nájme bytu), z logiky veci vyplýva, že dojednanie o peňažnej zábezpeke musí byť tiež písomné.

K § 882
Doplnenie peňažnej zábezpeky

Predkladateľ pamätá aj povinnosť nájomníka doplniť zábezpeku do pôvodnej výšky, v opačnom prípade poruší nájomnú zmluvu hrubým spôsobom, čo zakladá prenajímateľovi dať nájomníkovi výpoveď z nájmu.

K § 883
Vrátenie peňažnej zábezpeky

Prenajímateľ je povinný vrátiť nájomníkovi zábezpeku bez zbytočného odkladu po tom, ako dôjde ku skončeniu nájmu a vráteniu prenajatej veci prenajímateľovi. Prenajímať má právo započítať si to, čo mu nájomník dlží (nájomné, prípadne ďalšie peňažné záväzky) a vrátiť mu tak peňažnú zábezpeku znížený o peňažné dlhy nájomníka.

Keďže zábezpeka je peňažným plnením nájomníka, ktoré nie je odplatou za poskytované plnenie, ale jej účelom je posilnenie právnej istoty prenajímateľa, možno dohodnúť aj úroky, čo bude praktické najmä pri nájmoch dohodnutých na dlhšiu dobu.

K § 884
Záložné právo a zádržné právo

Ustanovenie zavádza zákonné záložné právo, ktoré vzniká prenajímateľovi za účelom zabezpečenia jeho peňažných pohľadávok voči nájomníkovi. Zachováva sa tak podstata doterajšieho ustanovenia § 672 ods. 1

Občianskeho zákonníka, s niekoľkými odlišnosťami. Na rozdiel od predchádzajúcej právnej úpravy toto záložné právo zabezpečuje všetky druhy peňažných pohľadávok prenajímateľa voči nájomníkovi, ktoré mu vzniknú z nájmu (pôvodne sa týkalo iba zabezpečenia pohľadávok nájomného) a vzniká bez ohľadu na to, či je predmetom nájmu hnuteľná alebo nehnuteľná vec (oproti doterajšej právnej úprave, ktorá pripúšťala záložné právo len ak bola predmetom nájmu nehnuteľná vec). Prax však pripúšťa mnohé prípady, kedy je predmetom nájmu iná ako nehnuteľná vec, napr. unimobunka, prenajaté motorové vozidlo a pod., v ktorej sa môžu nachádzať hnuteľné veci nájomníka, spôsobilé zabezpečiť prenajímateľovu nesplatenú pohľadávku, napr. kosačka v unimobunke, prenosný GPS prístroj v motorovom vozidle, navrhnutá koncepcia je preto vhodnejšia. Zachovanie zákonného záložného práva má slúžiť aj na vyššiu účinnosť zádržného práva upraveného v ods. 2, keďže vďaka nemu môže dôjsť k výkonu záložného práva k veci, ktorú zároveň prenajímateľ zadržal a tým aj k rýchlejšiemu uspokojeniu jeho pohľadávky. Upravuje sa aj ustanovenie pôvodného § 672 ods. 2 prvá veta Občianskeho zákonníka, a to v tom zmysle, že záložné právo zanikne, ak nedôjde k zadržaniu vecí podľa ods. 2 – t. j. ak ich nezadrží samotný prenajímateľ skôr, ako sa odstránia alebo vysťahujú z predmetu nájmu; na trvanie záložného práva tak nebude mať vplyv zásah súdu (spísanie vecí osobou poverenou súdom), ale faktické konanie/nekonanie prenajímateľa (pôvodne bol zánik záložného práva vyjadrený nasledovne: „Záložné právo zanikne, ak sú veci odstránené skôr, než boli spísané osobou poverenou súdom, ibaže by boli odstránené na úradný príkaz a prenajímateľ ohlási svoje práva na súde do ôsmich dní po výkone. ...“.

V situáciách, ktoré sú uvedené v tomto ustanovení (t. j. ak sa nájomník sťahuje alebo ak sa odstraňujú veci, napriek tomu, že peňažné pohľadávky nie sú zaplatené alebo zabezpečené), zákon dovoľuje prenajímateľovi zadržať hnuteľné veci popísané v ods. 1, avšak len na jeho vlastné nebezpečenstvo, čo má viesť prenajímateľa k takému správaniu sa k zadržanej veci, aby na nej nevznikla škoda. Vypúšťa sa doterajšia povinnosť požiadať o súpis zadržaných vecí osobou poverenou súdom (exekútorom), ktorá robila tento inštitút nepružným a pomerne neefektívnym (rovnako od nej upustila česká právna úprava). Na zádržné právo v zmysle tohto odseku sa podporne použijú ustanovenia všeobecnej úpravy o zádržnom práve, osobitne dávame do pozornosti obmedzenia súvisiace so zadržaním veci. Pri zadržaní cudzej veci sa totiž musia plne rešpektovať ľudské práva a slobody (domová sloboda, sloboda súkromia a pod.), ústavný poriadok SR (ochrana vlastníctva a ďalšie), ako aj princípy, na ktorých je tento zákon postavený, z čoho vyplýva, že oprávnenosť zásahu do uvedených práv sa musí posudzovať v súlade s ich zmyslom a významom, ako aj v súlade s účelom samotného zádržného práva.

Ustanovenie pripúšťa možnosť zabezpečiť pohľadávky spôsobom uvedeným v ods. 1 a 2 aj medzi nájomníkom a podnájomníkom, t. j. v prípade podnájmu. Zákon tým reaguje na názorovú nejednotnosť, ktorú v tejto súvislosti vyvolávala predchádzajúca právna úprava.

K § 885
Inflačná doložka

Zavedením výslovnej úpravy inflačnej doložky zákon reaguje na bežnú prax, ktorá využíva tento inštitút čoraz častejšie za účelom zachovania hodnoty nájomného pre prípad rastu inflácie. Inflačná doložka nie je obligatórnou náležitosťou nájomnej zmluvy, t. j. zmluvné strany si ju môžu, ale nemusia dohodnúť. Rovnako si môžu dohodnúť jej obsah, napr. sa dojednajú na tom, že k zvýšeniu nájomného dôjde len v prípade, ak výška inflácie prekročí určité inflačné pásmo (napr. tri percentá a pod.). Výšku inflácie pre účely inflačnej doložky potvrdzuje domáca, t. j. „slovenská“, štatistická autorita, nateraz je ňou Štatistický úrad Slovenskej republiky.

Keďže je pre zvýšenie nájomného v dôsledku rastu inflácie rozhodujúca ročná miera inflácie, k zvýšeniu nájomného môže dôjsť až od prvého dňa kalendárneho roka nasledujúceho po poslednom roku, pre ktorý bola stanovená (t. j. ak ročná miera inflácie, meraná indexom spotrebiteľských cien v roku 2023, ktorý je „posudzovaným rokom“, dosiahla v priemere 10,5 % oproti predchádzajúcemu roku, odrazí sa to v nájomnom za obdobie od 1.1.2024, ktorý je „príslušným rokom“).

Ustanovenie odpovedá na otázku, kedy má nájomník prvýkrát platiť zvýšené nájomné, keďže k oznámeniu priemernej ročnej inflácie za predchádzajúci kalendárny rok dochádza vždy s istým časovým odstupom po začiatku príslušného kalendárneho roka (v januári). Nájomník je povinný zaplatiť zvýšené nájomné po tom, ako mu prenajímateľ oznámi jeho výšku opretú o oficiálny údaj (ak mu je oznámenie doručené napr. v januári, zvýšené nájomné platí prvýkrát za mesiac február, pričom splatnosť nájomného ostáva nezmenená, t. j. nájomné za február zaplatí nájomník v rovnakom čase, ako bolo dohodnuté v zmluve).

Ustanovenie ods. 3 reaguje na zásadu *„vigilantibus iura scripta sunt“*, ktorá má v tomto prípade za následok, že ak prenajímateľ nepožiada o zvýšeného nájomné do konca príslušného kalendárneho roka, jeho právo žiadať od nájomníka zvýšené nájomné v príslušnom kalendárnom roku zanikne.

K § 886
Právo nezaplatiť nájomné a právo na zľavu z nájomného

Okamihom, ako nastanú skutočnosti predpokladané zákonom, t. j. ak pre vady veci, ktoré nespôsobil nájomník, nemohol nájomník vôbec užívať prenajatú vec „riadne“ (dohodnutým spôsobom alebo, ak sa spôsob užívania nedohodol, obvyklým spôsobom), má nájomník buď právo nezaplatiť nájomné (ods. 1), alebo má právo na zľavu z nájomného (ods. 2). Uvedené práva vznikajú na základe zákona a nie sú viazané na súhlas prenajímateľa. V tomto sa nová právna úprava líši od predchádzajúcej právnej úpravy, ktorá bola formulačne nejasná. Pri práve na primeranú zľavu z nájomného nemusí dôjsť medzi prenajímateľom a nájomníkom k zhode v tom, čo sa považuje za „primerané“. V takom prípade (rovnako ako v iných podobných prípadoch) stanoví „primeranosť“ zľavy súd.

K § 887
Prenajímateľ

V záujme ochrany prenajatej veci má prenajímateľ právo požadovať od nájomníka, aby mu sprístupnil predmet nájmu za účelom vykonania kontroly. Prenajímateľ vykoná kontrolu, ktorou zisťuje jednak stav prenajatej veci (t. j. potrebu prípadných opráv) a jednak to, či nájomník užíva vec riadne (dohodnutým, resp. obvyklým spôsobom) a s náležitou starostlivosťou (napr. či ju udržuje čistú, či polieva kvety a pod.). Kontrola je právom, nie povinnosťou prenajímateľa. Jej vykonávaním nesmie byť nájomník neprimerane obťažovaný (napr. častými kontrolami, kontrolami v nevhodnom čase a pod.). Konanie kontroly musí prenajímateľ oznámiť nájomníkovi v primeranej lehote vopred; to neplatí, ak má kontrola zabrániť vzniku škody alebo obmedziť jej rozsah. Pri kontrole musí byť prítomný nájomník, okrem prípadu, ak sa jeho prítomnosť nedá zabezpečiť a ak sa ňou rovnako sleduje zabránenie vzniku škôd alebo ich obmedzenie.

K § 888
Nájomník

Nájomník je povinný užívať vec dohodnutým, resp. obvyklým spôsobom (t. j. riadne). Okrem toho je povinný správať sa k veci (užívať ju) s náležitou starostlivosťou. Pojem náležitá starostlivosť je všeobecne vymedzený v prvej časti zákona, v kontexte nájomnej zmluvy sa má vykladať tak, že nájomník sa má o užívanú vec starať ako (starostlivý) hospodár, ktorému záleží jednak na zachovaní samotnej podstaty prenajatej veci (nezničí ju, nepoškodí ju) a zároveň aj na zachovaní jej úžitkovej či estetickej hodnoty. Napriek tomu, že nájomník preberá vec do nájmu preto, aby ju užíval, zákon nestanovuje, že nájomník „musí“ vec skutočne užívať, prípadne v akom rozsahu ju má užívať. Môže sa teda stať, že nájomník vec prevezme, avšak po celú dobu nájmu ju ani raz nepoužije. To však neznamená, že nebude povinný platiť za prenajatú vec nájomné (možnosť zohľadnenia výhod, ktoré tým prenajímateľovi vznikli, vyjadruje jedno z posledných ustanovení o odpustení nájomného, resp. zľavy z nájomného). Zákon ukladá nájomníkovi povinnosť vec skutočne užívať len v prípade, ak sa na tom dohodli zmluvné strany, alebo ak by sa neužívaním veci vec znehodnotila viac než užívaním, čím sa ponecháva doterajšia úprava.

K § 889
Zánik nájmu

Zákon vypočítava dôvody zániku nájomnej zmluvy. Okrem výslovne uvedených dôvodov však môže nájom zaniknúť aj zo všeobecných dôvodov zániku záväzkov, napr. splynutím práva s povinnosťou (napr. zdedenie/kúpa prenajatej veci).

K § 890
Výpoveď zmluvy

Ustanovenia bližšie upravujú výpovednú dobu osobitne pre nájom dojednaný na dobu určitú a na dobu neurčitú (ods. 1) a osobitne pre nájom hnuteľných a nehnuteľných vecí (ods. 3).

Ods. 2 reaguje na situáciu, ktorá je v právnej teórii označovaná aj ako „problém tzv. dlhodobých nájmov“, s ktorým súvisí viacero praktických nezrovnalostí, najmä v otázke skončenia nájmu. Predkladateľ zavádza pravidlo, podľa ktorého môže ktorákoľvek zmluvná strana po uplynutí tejto doby (50 rokov) zmluvu bez ďalšieho vypovedať (t. j. nie je viazaná obmedzeniami, ktoré platia pre výpoveď z nájmu dojednaného na dobu určitú). Z tohto všeobecného pravidla však pripúšťa dve výnimky – a) väzba doby nájmu na život prenajímateľa alebo nájomníka (tvorca zákona počíta pri tejto možnosti iba s fyzickými osobami, podobne ako viacero porovnávaných právnych úprav), b) ak je dlhšia doba nájmu odôvodnená osobitnými dôvodmi (napr. nájom za účelom poskytovania verejných služieb, za účelom umiestnenia sídla orgánu verejnej správy, nájom spojený s mimoriadnymi investíciami zo strany nájomcu a pod.). Táto úprava je inšpirovaná § 544 nemeckého BGB a čl. 661 poľského KC. V českej rekodifikačnej judikatúre sa objavil názor, že nájomné zmluvy na nedôvodne dlhú dobu sa majú považovať za nájom na dobu neurčitú, ktorý možno tým pádom kedykoľvek vypovedať (NS ČR, sp. zn. 28 Cdo 2747/2008). Ako vhodnejšie riešenie sa však javí zachovať nájom v súlade s dohodou strán ako nájom na dobu určitú a až po uplynutí zákonom stanovenej doby zaviesť možnosť výpovede podľa vzoru nemeckej a poľskej úpravy.

Trvanie všeobecnej výpovednej doby sa skracuje pri nájme nehnuteľnosti na dva mesiace (doteraz tri mesiace; § 677 ods. 2 Občianskeho zákonníka) a pri hnuteľných veciach na 10 dní (čím sa výpovedná doba pri nájme hnuteľnej veci zjednocuje so všeobecnou výpovednou dobou zavedenou pri podnikateľskom nájme hnuteľných vecí). Cieľom skrátenia výpovednej doby je sprružniť nájomný vzťah, ak o jeho pokračovanie nemá niektorá zo zmluvných strán záujem, avšak - osobitné druhy nájmu majú vo viacerých prípadoch vlastnú právnu úpravu trvania výpovednej doby a aj jej počítanie (najmä nájom bytu, nájom poľnohospodárskeho pozemku, nájom hrobového miesta a ďalšie). Pre určenie začiatku plynutia výpovednej doby platí všeobecná úprava o počítaní doby.

Ak sa právna úprava výpovede pri osobitných druhoch nájmov odlišuje od všeobecnej právnej úpravy, má osobitná právna úprava prednosť. Ak však osobitná úprava nájmu niektorú otázku nerieši (napr. osobitné druhy nájmu neobsahujú ustanovenie, podľa ktorého - ak je výpoveď viazaná na výpovedný dôvod, musí byť jednak uvedený v zmluve (napr. s odkazom na konkrétne ustanovenie zákona či zmluvy), no zároveň musí byť popísaný (t. j. v čom/akým skutkom sa mal naplniť), inak sa na výpoveď neprihliada (t. j. "akoby sa úkon nestal/ako by k nemu nedošlo").

Všeobecné ustanovenia o výpovedi z nájmu (ods. 1 až ods. 3) majú dispozitívnu povahu (na rozdiel napr. od väčšiny ustanovení o skončení nájmu bytu), t. j. zmluvné strany sa od nich môžu odchýliť.

K § 891
Odstúpenie od zmluvy

Nájomnú zmluvu možno zrušiť aj odstúpením od zmluvy (účinky odstúpenia od zmluvy sú upravené vo všeobecnej časti zákona). Dôvody, ktoré uvádza predkladateľ v tomto paragrafe, sa týkajú nájmu vo všeobecnosti. Ak majú osobitné druhy nájmu, prípadne niektoré z nich, vlastnú úpravu odstúpenia od zmluvy, takáto úprava má pred všeobecnou úpravou prednosť. Pri odstúpení od zmluvy z dôvodu neplatenia nájomného sa lehota oproti predchádzajúcej úprave skracuje (pôvodne tri mesiace; § 679 ods. 3 Občianskeho zákonníka). Dôvodom je jednak skrátenie výpovednej doby pri všeobecnej úprave nájmu, ako aj potreba reagovať na skutočnosť, že neplatenie nájomného je základnou povinnosťou nájomníka a nájomník tým, že neplatí nájomné, porušuje zmluvu zásadným spôsobom (prenajímateľ mu nechcel vec „vypožičať", ale „prenajať" a ak by prenajímateľ vedel, že nájomník nebude platiť nájomné, nájomný vzťah by s ním s najväčšou pravdepodobnosťou nevytvoril). Na druhej strane – osobitné druhy nájmov, ktoré chránia špecifické postavenie nájomníka a v tejto súvislosti predpokladajú väčšiu mieru tolerancie zo strany prenajímateľa, obsahujú právnu úpravu, ktorá je voči nájomníkovi zhovievavejšia (napr. nájom bytu).

Ďalšie dôvody na odstúpenie od nájomnej zmluvy si môžu strany dohodnúť v zmluve.

Keďže odstúpenie od zmluvy je vždy viazané na konkrétny dôvod (zákonný alebo zmluvný), odstúpenie od zmluvy sa musí vždy zdôvodniť a dôvody odstúpenia sa musia popísať (nestačí iba odkázať na konkrétne ustanovenie zákona či zmluvy), v opačnom prípade sa naň neprihliada (t. j. "akoby sa úkon nestal/ako by k nemu nedošlo").

K § 892
Prehliadka veci

Ustanovenie reaguje na situáciu, kedy je prenajímateľ rozhodnutý prenajímať vec aj po skončení nájmu s „aktuálnym" nájomníkom. Je pochopiteľné, že potencionálny záujemca si chce vec prezrieť ešte pred tým, ako sa pre nájom rozhodne. Za týmto účelom mu musí aktuálny nájomník predmet nájmu (bez ohľadu na jeho charakter) sprístupniť. Lehota, v ktorej môže prenajímateľ organizovať obhliadky, vyplýva z odseku 1. Konanie konkrétnej obhliadky musí byť oznámené nájomníkovi v primeranom časovom predstihu. Prehliadky nesmú nájomníka neprimerane obťažovať (napr. s ohľadom na ich počet, hodinu, zdravotný stav nájomníka a pod.).

K § 893
Obnovenie zmluvy

Ide o osobitný, zákonom daný dôvod na „obnovenie" nájomnej zmluvy, ktorý poznala aj predchádzajúca právna úprava (§ 676 ods. 2 Občianskeho zákonníka) a pripúšťa ho väčšina moderných súkromnoprávnych kódexov. V navrhovanom znení sa upúšťa od doterajšej podmienky na obnovenie nájmu, podľa ktorej sa nájom obnovil len v prípade, ak nájomník užíval vec aj po skončení nájmu a „prenajímateľ proti tomu nepodal návrh na vydanie veci alebo na vypratanie nehnuteľnosti na súde do 30 dní." Podľa navrhovanej právnej úpravy je predpokladom obnovenia nájmu márne uplynutie trojmesačnej lehoty.

K § 894
Stav veci pri skončení nájmu

Po skončení nájmu musí byť vec v stave, v akom ju nájomník prevzal, s prihliadnutím na bežné opotrebenie, inak má prenajímateľ právo žiadať od nájomníka náhradu škody (ods. 3). Zákon stanovuje aj povinnosť odovzdať vec na mieste, kde ju nájomník prevzal, čo sa, logicky, vzťahuje iba na nájom hnuteľných vecí.

Zákon výslovne normuje pravidlo, že za nadmerné opotrebenie zodpovedá nájomník. Právo na náhradu škody musí prenajímateľ uplatniť u nájomníka bez

zbytočného odkladu. Právo zanikne márnym uplynutím subjektívnej, resp. objektívnej prekluzívnej lehoty.

K § 895
Podnájom

Zákon zachováva doterajšiu koncepciu možnosti prenechať vec do užívania ďalšej osobe, t. j. dať ju do podnájmu. Táto všeobecná úprava sa od doterajšej všeobecnej úpravy mení v tom, že s podnájmom musí súhlasiť prenajímateľ. Z formálneho hľadiska sa podporne použijú ustanovenie o následných právnych úkonoch (toto pravidlo je zapracované do ods. 1 z dôvodu, že ustanovenia o forme následných právnych úkonov počítajú výslovne iba s následnou zmenou a zrušením právneho úkonu).

Zákon výslovne ustanovuje, že podnájom zaniká najneskôr súčasne so zánikom nájmu. Nájomný vzťah je totiž „hlavným právnym vzťahom“, od ktorého sa podnájom odvíja. Ak zanikne nájom, musí preto zaniknúť aj podnájomný vzťah.

Na zmluvu o podnájme sa dajú použiť ustanovenia zmluvy o nájme len v prípade, ak to neodporuje účelu alebo povahe zákona.

K § 896
Nájom budovy alebo jej časti – základné ustanovenia

Zavádza sa osobitný druh nájmu – nájom budovy alebo jej časti. Dôvodom je zovšeobecnenie právnej úpravy nájmu v rozsahu, ktorý je spoločný pre viaceré predmety nájmu (nájom budovy ako takej, nájom bytu, nájom nebytového priestoru v budove a pod.). Vymedzenie pojmu „budova“ je závislé od stavebnotechnických predpisov (§ 3 zákona č. 25/2025 Z. z. Stavebný zákon a o zmene a doplnení niektorých zákonov (Stavebný zákon) v znení neskorších predpisov).

Navrhovaná úprava súvisí so zrušením osobitnej úpravy nájmu nebytových priestorov podľa zákona č. 116/1990 Zb. Táto úprava bola značne formalistická a niektoré jeho hodnotové východiska boli prekonané (napr. prečo by nájom nebytových priestorov mal podliehať prísnejším formálnym požiadavkám z hľadiska formy aj podstatných náležitostí ako nájom budovy alebo pozemkov).

Výslovne sa stanovuje subsidiárne použitie tejto časti zákona aj na nájom/podnájom bytov a na nájom/podnájom priestoru na podnikanie, ak je takýto priestor časťou budovy (nepoužije sa napr. pri nájme parkoviska, ktoré je mimo budovy, v prípade nájmu nebytového priestoru, ktorý je časťou budovy sa vo všeobecnosti použijú ustanovenia tejto časti zákona, ak však ide o nájom/podnájom priestoru, ktorý je síce časťou budovy, avšak ktorý sa prenajíma „na podnikanie“, táto časť zákona sa použije primerane a podporne, keďže nájom a podnájom priestoru na podnikanie má osobitnú právnu úpravu).

K § 897
Úhrada za poskytované plnenia

Je obvyklé, že pri nájme budovy alebo jej časti nájomník nielenže užíva konkrétny „priestor“, za ktorý platí, ale popri ňom požíva aj ďalšie plnenia, najmä energie a služby, ktoré sú s užívaním priestoru spojené. Práve tie sú predpokladom toho, aby sa dal priestor plnohodnotne užívať. Kým nájomné je odplatou za užívanie, ktorá plynie prenajímateľovi, odplata za energie a služby patrí ich dodávateľom, resp. poskytovateľom, s ktorými sa musí (spravidla) vyrovnať prenajímateľ. Spôsob, akým si zmluvné strany dohodnú režim úhrad, je vecou ich dohody. Keďže tieto ustanovenia majú dispozitívny charakter, nie je vylúčené, aby sa strany dohodli odlišne od zákona, napr. že úhrada za energie a služby je zahrnutá v sume nájomného. Pre vylúčenie pochybností pri takto upravených položkách považujeme za praktické dohodnúť si jednak limity jednotlivých úhrad, ako aj režim vyporiadania prípadných nedoplatkov alebo preplatkov, ktoré vyplynú z vyúčtovania. Nájom a podnájom bytu obsahuje v súvislosti s poskytovanými plneniami vlastnú právnu úpravu, v rámci nej je stanovený „nevyhnutný rozsah“ plnení, ktoré je povinný zabezpečiť prenajímateľ.

K § 898
Účel nájmu

Z dikcie ustanovenia implicitne vyplýva zákonodarcova preferencia dohody o účele užívania prenajatej budovy alebo jej časti. Ak sa zmluvné strany nedohodnú na účele užívania priamo v zmluve, predkladateľ to rieši podpornou aplikáciou „obvyklého“ spôsobu užívania takejto, prípadne porovnateľnej budovy/jej časti [pri nájme bytu je účel nájmu daný primárne jeho pojmovým vymedzením v osobitných predpisoch – napr. v zákone č. 182/1993 Z. z. o vlastníctve bytov a nebytových priestorov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 182/1993 Z. z.“)].

Účel však nie je viazaný na verejnoprávne vymedzenie užívania budovy alebo jej časti v kolaudačnom rozhodnutí. Hoci užívanie budovy na účel, ktorý nezodpovedá jej stavebnoprávnemu povoleniu, môže zakladať administratívnu zodpovednosť, nie je dôvod, aby zakladalo súkromnoprávnu neplatnosť nájomnej zmluvy.

K § 899
Vedľajší predmet nájmu

Budova alebo jej časť sa nezriedka prenajímajú spolu so zariadením alebo vybavením, ktoré sú hnuteľnými vecami. Z hľadiska povahy vzťahu je

vylúčené, aby sa nájom podstaty nájmu – budovy alebo jej časti, riadil odlišnými ustanoveniami ako nájom zariadenia a vybavenia prenajatého priestoru. Zákon preto stanovuje, že ak sa budova alebo jej časť prenajíma spolu so zariadením alebo vybavením, nájomný vzťah sa bude riadiť jednotným právnym režimom a to takým, ktorý platí pre právnu úpravu budovy alebo jej časti (prípadne pre nájom bytu, nájom priestoru na podnikanie a pod.). Obdobná situácia nastane, ak sa budova alebo jej časť, ktorá predstavuje „hlavný predmet nájmu“, prenajme spolu s ďalšími nehnuteľnosťami, napr. rodinný dom s garážou, byt s predzáhradkou a s parkovacím stojiskom a pod. Pre tento prípad predkladateľ stanovuje, že režim celého vzťahu sa bude riadiť tým režimom, ktorý platí pre „hlavný predmet nájmu“, bez ktorého by sa „vedľajší predmet nájmu“ (parkovacie stojisko a pod.) neprenajal.

K § 900
Stav budovy na začiatku nájmu - základné ustanovenia

Na začiatku nájmu má byť predmet nájmu v dohodnutom stave – pojem „dohodnutý stav“ však treba vykladať širšie ako „stav spôsobilý na riadne užívanie“. Strany sa totiž môžu dohodnúť, že prenajímateľ odovzdá nájomníkovi budovu/jej časť v stave , pri ktorom nebude spôsobilá na riadne užívanie, pretože do tohto stavu ju uvedie sám nájomník (má o nej vlastné predstavy, je ochotný tomu venovať svoj čas, prípadne aj peniaze a pod.). Len ak sa stav nedohodol, platí, že prenajímateľ je povinný odovzdať predmet nájmu v stave spôsobilom na riadne užívanie. Ak stav predmetu nájmu nezodpovedá tomu, čo ustanovuje ods. 1, môže nájomník prevzatie predmetu nájmu odmietnuť až do doby, dokedy prenajímateľ nezjedná nápravu. Je prirodzené, že v tejto dobe nie je nájomník povinný platiť nájomné, ani úhrady za plnenia a služby, ktorých poskytovanie je spojené s nájmom. V ods. 2 predkladateľ pripúšťa situáciu, že budovu je možné užívať, hoci obmedzene. Pôjde najmä o prípady, keď je možné predmet nájmu užívať aspoň čiastočne, resp. obmedzene (v tomto prípade však ide o odlišnú situáciu, akú rieši zákon v nasledujúcom paragrafe). Napriek tomu, že nájomník predmet nájmu prevezme, právo na odstránenie nedostatkov mu ostane zachované. Okrem toho má právo na primeranú zľavu z nájomného, ktorej výška vyplynie z okolností prípadu, prípadne má právo vôbec nezaplatiť nájomné. Ak sa nedostatky predmetu nájmu neodstránia ani do jedného mesiaca odo dňa, ktorý bol dohodnutý ako začiatok nájmu, je nájomník oprávnený odstúpiť od zmluvy. K ustanoveniam tohto paragrafu treba dodať, že – podobne ako väčšina ustanovení upravujúcich nájom vo všeobecnosti - majú dispozitívnu povahu, sama zmluva môže stanoviť vlastný režim pre stav budovy/jej časti či už na začiatku, počas, prípadne na konci nájmu (osobitný režim platí pre nájom bytu, pri ktorom zákon sleduje zachovanie minimálneho štandardu, potrebného na dôstojné bývanie, napr. v súvislosti s povinnosťou prenajímateľa zabezpečiť poskytovanie plnení „aspoň v nevyhnutnom rozsahu“, a to počas celej doby nájmu, t. j. už od jeho začiatku – k tomu pozri ustanovenia o nájme bytu).

K § 901
Dodatočné uvedenie do stavu spôsobilého na riadne užívanie

V praxi nemôžeme vylúčiť situáciu, keď prenajímateľ prenajíma budovu alebo jej časť v stave, v akom bola využívaná doteraz (napr. ako zubná ambulancia), o priestor však prejaví záujem osoba, ktorá v ňom mieni prevádzkovať niečo iné – napr. kaderníctvo. Podobne sa stretávame so situáciou, kedy developer ponúka na prenájom priestory v stave „holopriestor“ s tým, že očakáva, že konečný vizuál priestorov dotvorí osoba, ktorá si ich prenajme. V oboch takýchto (ale i podobných) prípadoch zákon umožňuje, aby prenajímateľ a nájomník, po vzájomnej dohode, síce uzatvorili nájomnú zmluvu, avšak – keďže stav predmetu nájmu nie je „spôsobilý na riadne užívanie“ – predkladateľ očakáva, že si zmluvné strany zároveň upravili praktické otázky, ktoré s takouto situáciou súvisia. Okruh otázok, ktoré bude zmluva v konečnom dôsledku riešiť, je vecou dohody zmluvných strán.

Hoci možnosť takejto dohody by mala vyplývať zo všeobecnej dispozitívnosti záväzkového práva, navrhuje sa výslovná úprava tejto otázky vzhľadom na pretrvávajúce diskusie o tom, či možno platne prenajať priestory pred ich právoplatnou kolaudáciou. Vzhľadom na tieto diskusie sa niekedy uzatvárajú zmluvy o budúcej nájomnej zmluve alebo iné zmluvné konštrukcie, ktoré by vzhľadom na zásadu zmluvnej autonómie nemali byť potrebné. Podľa novej úpravy by teda nemalo byť sporné, že prenájom budovy alebo priestorov aj pred ich stavebnoprávnym povolením na užívanie je súkromnoprávne prípustný.

K § 902
Stav budovy počas nájmu - udržiavacie opatrenia

Zákon zavádza povinnosti nájomníka strpieť udržiavacie opatrenia budovy alebo jej časti (ide o nový pojem), avšak len v prípadoch, ktoré sú vymedzené v zákone. Musia byť predovšetkým potrebné (nielen z hľadiska zachovania samotnej podstaty veci, ale aj z hľadiska zachovania jej úžitkových a iných vlastností, napr. estetických) a zároveň - ak má ich vykonanie iba nepodstatný vplyv na užívanie predmetu nájmu (napr. vymaľovanie spoločných priestorov v budove), alebo ak ich prenajímateľ vykonáva na príkaz orgánu

verejnej moci (napr. orgán verejnej moci prikázal vlastníkovi národnej kultúrnej pamiatky vymeniť plastové okná za drevené), alebo ak je ich vykonanie potrebné na predchádzanie škody, zmenšenie rozsahu škody alebo odstránenie škodlivých následkov (napr. odsávanie vody v podzemných garážach, sanácia vlhkého muriva a hydroizolačné práce, opravy balkónov a pod.).

Ak nájomník z dôvodu udržiavacích opatrení nemôže užívať predmet nájmu vôbec alebo iba obmedzene, má nielenže právo požadovať zľavu z nájomného, resp. právo nezaplatiť nájomné v zmysle všeobecných ustanovení o nájme, ale má aj právo na primeranú náhradu účelne vynaložených nákladov, ktoré nájomníkovi v dôsledku udržiavacieho opatrenia vznikli (napr. potreba zaplatiť sklad/priestor, v ktorom budú uložené jeho vypratané veci, náklady na náhradné bývanie – k tomu viď nasledujúci odsek a pod.). Keďže pri udržiavacích prácach sa predpokladá potreba vysťahovania (a aj vypratania) predmetu nájmu skôr výnimočne, naviac – ak takáto potreba vôbec vznikne – objaví sa „náhle“, predkladateľ neobmedzuje prenajímateľa časom a ani poskytnutím zálohy na náhradu nákladov tak, ako to robí pri vykonávaní modernizačných opatrení (porovnaj nasledujúce ustanovenia). Ak je doba, pre ktorú nájomník nemá právo budovu užívať vôbec, dlhšia ako 30 dní, vzniká nájomníkovi právo od zmluvy odstúpiť.

Zákon počíta s výnimočnou situáciou, pri ktorej je z dôvodov udržiavacích opatrení nájomník povinný predmet nájmu vypratať, alebo sa z neho vysťahovať. Pôjde najmä o také opatrenia, ktorých cieľom je predchádzanie škody, zmenšenie rozsahu škody alebo odstránenie škodlivých následkov. Prenajímateľ je povinný informovať nájomníka o potrebe vypratania alebo vysťahovania predmetu nájmu ihneď po tom, ako sa mu táto potreba stane známa (napr. v prípade povodní musí nájomníkov informovať o potrebe vypratať alebo vysťahovať predmet nájmu ihneď po tom, ako budú zverejnené oficiálne inštrukcie od zodpovedných autorít). Zanedbanie tejto povinnosti založí prenajímateľovi zodpovednosť za škodu, ktorej sa zbaví iba v prípade, ak preukáže, že jej nemohol zabrániť ani pri vynaložení všetkého úsilia pri využití všetkých dostupných možností a prostriedkov.

K § 903
Modernizačné opatrenia

Predkladateľ, po vzore iných moderných úprav, zavádza právnu úpravu tzv. modernizačných opatrení. Rozumejú sa nimi také úkony, ktoré vo všeobecnosti zlepšujú technický stav, funkčnosť, energetickú efektívnosť a celkovú výkonnosť (budov/častí budov), čím presahujú pojem „udržiavacích opatrení“, upravených v predchádzajúcich ustanoveniach. Výpočet, uvedený v ustanovení, je demonštratívny, t. j. modernizačným opatrením môže byť aj iné opatrenie než to, ktoré je v ňom výslovne uvedené, za predpokladu, že zlepšuje technický stav, funkčnosť, energetickú efektívnosť a celkovú výkonnosť budovy, resp. jej časti. Za modernizačné opatrenia možno považovať napr. zateplenie budov, výmenu okien a dverí, montáž solárnych panelov, výmenu alebo modernizáciu rozvodov elektriny, vody, plynu či kúrenia, inštaláciu nových technológií ako sú inteligentné systémy na riadenie osvetlenia a kúrenia, pripojenie budovy na verejnú sieť s veľmi vysokou kapacitou prostredníctvom optických vlákien, zlepšenie prístupnosti inštaláciou výťahu alebo bezbariérových prechodov a pod.

K § 904 a 905
Oznámenie modernizačných opatrení a dohoda o nich

O vykonaní modernizačných opatrení musí byť nájomník informovaný v dostatočnom časovom predstihu, spôsobom a v rozsahu, ktorý vyplýva z nasledujúcich ustanovení (rozsah informácií môže byť širší, nie však užší). O vykonaní modernizačných opatrení môžu zmluvné strany uzavrieť dohodu, v ktorej upravia postup vykonávania modernizačných opatrení, budúcu výšku nájomného, prípadne ďalšie podmienky.

K § 906
Povinnosť strpieť modernizačné opatrenia

Modernizačné opatrenia je nájomník povinný strpieť, okrem prípadu, ak nastane situácia, ktorú predpokladá ods. 1 za bodkočiarkou. Ak má dôjsť k vypratániu alebo vysťahovaniu predmetu nájmu, má nájomník právo na náhradu primeraných nákladov, ktoré mu v dôsledku modernizačných opatrení vzniknú – napr. ak bol nútený sa dočasne presťahovať, alebo ak musel prenajatý priestor, prípadne jeho časť (pivnicu, sklad a pod.) vypratať. Popri tom mu ostáva zachované právo na zľavu z nájomného, prípadne právo nezaplatiť nájomné, ak budovu alebo jej časť mohol užívať len obmedzene, prípadne vôbec (vyhodnocuje sa podľa okolností konkrétneho prípadu). Keďže vypratanie a vysťahovanie predstavujú vážny zásah do existujúceho nájomného vzťahu, predkladateľ ustanovil, že nájomník nie je povinný vypratať predmet nájmu skôr, ako mu prenajímateľ zaplatí zálohu na náhradu nákladov potrebných na vysťahovanie alebo vypratanie v primeranej výške.

K § 907
Zvýšenie nájomného z dôvodu modernizačných opatrení

V dôsledku modernizačného opatrenia môže prenajímateľ žiadať zvýšené nájomné – jeho konečná výška musí byť primeraná; primeranosť sa bude

posudzovať podľa okolností konkrétneho prípadu, ako je napr. počet nájomníkov v budove, veľkosť/výmera prenajatej plochy, vplyv modernizačných opatrení na využitie predmetu nájmu, a pod.. Zákon obmedzuje výšku zvýšeného nájomného na maximálne päť percent z úhrnu skutočne vynaložených nákladov ročne. Pravidlo smeruje k tomu, aby z celkovej sumy investície prenajímateľ mohol do zvýšenia nájomného zohľadniť najviac 5% týchto nákladov.

K § 908
Výpoveď zmluvy z dôvodu modernizačných opatrení

V dôsledku modernizačných opatrení môže nájomník nájom vypovedať. Časové obmedzenie na podanie výpovede, ako aj odlišná dĺžka výpovednej doby v porovnaní so všeobecnými ustanoveniami o výpovednej dobe (vo všeobecnosti 3 mesiace) sa zavádza z dôvodu, aby „nekonanie“ nájomníka nespôsobovalo prenajímateľovi zbytočné prieťahy (na inak podanú výpoveď prenajímateľ nemusí prihliadnuť). Ak nájomník nedá výpoveď z nájmu, resp. ak na ňu prenajímateľ neprihliadne, vznikne nájomníkovi povinnosť trpieť modernizačné opatrenie aj s obmedzeniami.

K § 909
Stav budovy pri skončení nájmu - základné ustanovenia

Vo všeobecnosti platí, že na konci nájmu je nájomník povinný odovzdať prenajímateľovi budovu alebo jej časť v stave, v akom bola na začiatku nájmu (predpokladá sa, že bola odovzdaná buď v dohodnutom stave a ak sa stav nedohodol, v stave spôsobilom na riadne užívanie).

Ak stav prenajatej budovy alebo jej časti nezodpovedal zákonným požiadavkám, t. j. budova/jej časť nebola odovzdaná v dohodnutom stave, resp. v stave spôsobilom na riadne užívanie, avšak do takéhoto stavu sa uviedla dodatočne, je nájomník povinný vrátiť predmet nájmu prenajímateľovi v dodatočne upravenom stave, s prihliadnutím na bežné opotrebenie.

Stav budovy musí na konci nájmu (resp. pri jej vrátení prenajímateľovi) zodpovedať dohodnutým podmienkam.

Ak sa na budove alebo jej časti vykonali modernizačné opatrenia, pri skončení nájmu sa zohľadnia v plnom rozsahu – t. j. predmet nájmu sa vráti v stave, v akom bol po ich vykonaní.

K § 910 a 911
Nájom a podnájom bytu

Predmetom úpravy je predovšetkým nájom bytu, ktorý je v navrhovanej úprave vymedzený ako “*miestnosť alebo súbor miestností, ktoré sa nachádzajú v dome a spolu s príslušenstvom bytu slúžia na trvalé uspokojovanie bytových potrieb ako samostatná bytová jednotka*”. V súčasnosti je byt vymedzený v zákone o vlastníctve bytov a nebytových priestorov (zákon č. 182/1993 Z. z.) v § 2 ods. 1, písm. d) ako “*miestnosť alebo súbor miestností, ktoré sú kolaudačným osvedčením stavebného úradu určené na bývanie ako samostatná bytová jednotka*”. Pôvodne bol byt vymedzený aj v stavebnom zákone (zákon č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (stavebný zákon) v znení neskorších predpisov), do nového stavebného zákona (zákon č. 25/2025 Z. z. Stavebný zákona o zmene a doplnení niektorých zákonov (Stavebný zákon) v znení neskorších predpisov) sa definícia bytu nezapracovala.

Keďže potreba bývania (právo bývať) je vnímaná ako veľmi špecifické právo človeka, s výrazným sociálnym rozmerom, ktoré sa podieľa na dotváraní ľudskej dôstojnosti, je potrebné chrániť ho bez ohľadu na to, „kde“ sa býva (v akom prenajatom objekte). Z tohto dôvodu zákon rozširuje použitie ustanovení o nájme bytu aj na taký nájom, pri ktorom na uspokojovanie bytových potrieb nájomníka neslúži byt, ale dom (rodinný dom) prípadne iný priestor spôsobilý na trvalé bývanie (napr. houseboat a pod.). Posúdenie „spôsobilosti“ resp. „nespôsobilosti“ objektu na trvalé bývanie bude vecou skutkového posúdenia, či daný priestor je vhodný na uspokojovanie bytových potrieb. Stavebnotechnický režim daného priestoru môže byť v tomto smere relevantný, ale nie je na súkromnoprávne účely rozhodujúci. Pri posudzovaní treba mať na pamäti všeobecný predpoklad – a to, že právna úprava nájmu bytu predpokladá úpravu trvalejšieho vzťahu, keďže práve tento znak prispieva k tvorbe a udržaniu sociálnych istôt človeka.

Zákon predpokladá, že nájom „družstevného bytu“, služobného bytu, bytu osobitného určenia, bytu v domoch osobitného určenia, sociálneho bytu a bytu so štátom podporovaným nájomným bývaním upraví osobitný predpis (pri družstevnom byte stanovy družstva). Ak taká úprava nebude, na nájom sa použijú príslušné ustanovenia tohto zákona.

Sociálny rozmer bývania, akcentovaný v paragrafe “Nájomné bývanie v priestore nespôsobilom na trvalé bývanie” má za cieľ chrániť nájomníka v prípade, ak sa s prenajímateľom dohodol, že na zabezpečenie svojich bytových potrieb bude užívať priestor, ktorý nie je spôsobilý na trvalé bývanie (najčastejšie pôjde o objekty vo veľmi zlom technickom stave, prípadne o objekty, ktoré pôvodne slúžili na iné účely a aktuálne sú nevyužívané, napr. pôvodné industriálne objekty). V takýchto prípadoch sa na nájomný vzťah použijú ustanovenia o nájme a podnájme bytu spôsobom a v rozsahu, aby nedošlo k ukráteniu práv nájomníka, ktoré z týchto ustanovení

vyplývajú pre nájomníka (t. j. zákon poskytuje nájomníkovi nevyhnutnú „záchrannú sieť“).

V záujme zachovania flexibility právnych vzťahov sa osobitné ustanovenia o nájme bytu nevzťahujú na nájmy dohodnuté na dobu kratšiu ako 3 mesiace.

K § 912
Náležitosti nájomnej zmluvy

Pre zmluvu o nájme bytu sa v súlade so súčasnou úpravou nenavrhuje povinná písomná forma. Na ochranu nájomníka sa navrhuje povinnosť prenajímateľa vydať na požiadanie nájomníka písomné potvrdenie. Povinná písomná forma sa však nejaví vhodná, pretože by sprísňovala súčasný režim. Vzhľadom na zachovanie konceptu absolútnej neplatnosti, na ktorú sa prihliada ex offo, by tak hrozilo, že nedodržanie písomnej formy by bolo na ťarchu nájomníka, ktorý by sa tak nemohol spoľahnúť na obsah nájomnej zmluvy.

Zároveň sa odstraňuje dichotomická úprava doterajších právnych predpisov [doterajší Občiansky zákonník, ovplyvnený právnou úpravou osobného užívania bytov, nevyžaduje písomnú formu, zákon č. 98/2014 Z. z. o krátkodobom nájme bytu v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 98/2014 Z. z.“) však áno; podobne ju vyžadujú aj ďalšie právne predpisy, napr. zákon č. 222/2022 Z. z. o štátnej podpore nájomného bývania a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej ako „zákon č. 222/2022 Z. z.“)]. Táto dichotómia sa prekonáva v prospech menej prísneho formálneho režimu.

Zákon zároveň ustanovuje minimálne obsahové náležitosti zmluvy o nájme bytu. Pod označením bytu sa rozumejú údaje, ktoré byt dostatočne individualizujú (nie je potrebné uvádzať napr. parcelné číslo pozemku, na ktorom bytový dom stojí, ani veľkosť spoluvlastníckeho podielu na spoločných častiach a zariadeniach domu, skôr sa počíta s číslom bytu, poschodia, vchodu a domu, označením obce). Ak sa spolu s bytom užívajú aj ďalšie miestnosti alebo priestory, ktoré sú “mimo bytu”, uvedú sa do nájomnej zmluvy, to však nebude potrebné, ak ide o miestnosti alebo priestory, ktoré tvoria spoločné priestory budovy (na ich užívanie je nájomník oprávnený v zmysle všeobecnejšej úpravy nájmu budovy). Byt sa môže prenajať nezariadený alebo zariadený (najčastejšie nábytkom, spotrebičmi, elektronikou a pod.). Ak sa prenajíma zariadený byt, z praktických dôvodov by mala zmluva obsahovať aj zoznam zariadenia, i keď zákon to ako obligatórnu povinnosť nestanovuje.

K § 913
Nájomné

Zákon stanovuje, že nájomné sa dojednáva na mesačné obdobie a platí sa pravidelne mesačne, ide však o dispozitívnu normu, t. j. strany sa môžu dohodnúť, že sa nájomné dojedná napr. na obdobie troch mesiacov/pol roka a pod. a bude sa platiť kvartálne. Strany si rovnako môžu dohodnúť aj splatnosť nájomného a odchýliť sa od všeobecnej úpravy nájmu (nájomné sa platí mesačne vopred), keďže ide o dispozitívnu normu.

K § 914
Plnenia poskytované s užívaním bytu

Pri nájme bytu je rozsah poskytovaných služieb viazaný primárne na dohodnutý rozsah (dohodu o poskytovaných plneniach predpokladá aj všeobecnejšia úprava nájmu budovy alebo jej časti). Ak však takáto dohoda absentuje, je prenajímateľ povinný zabezpečovať plnenia aspoň v nevyhnutnom rozsahu, pri jeho výpočte sa zavádza vyvrátiteľná domnienka (má sa za to). Katalóg služieb, spadajúcich pod „nevyhnutné plnenia“‘ bol vytvorený tak, aby užívateľovi bytu umožnil ľudsky dôstojné bývanie. V ostatnom sa podporne použije úprava, týkajúca sa nájmu budovy alebo jej časti.

K § 915 a 916
Dohoda o zvýšení nájomného

Zákon umožňuje dohodnúť každoročné zvyšovanie nájomného, ktorého sa môže prenajímateľ domáhať aj súdnou cestou. Zvýšenie nájomného sa môže odvíjať buď od miery inflácie (podrobnosti sú upravené v rámci všeobecnej úpravy nájmu o inflačnej doložke), prípadne od iných ukazovateľov (napr. zmeny na trhu s nájomnými bytmi). Zákon počíta s možnosťou zvyšovania nájomného aj v prípadoch, kedy si strany zvyšovanie nájomného nedohodli priamo v zmluve. Predpokladom zvyšovania nájomného je jednak to, že zmluva zvyšovanie nájomného nevylučovala a zároveň to, že nájom bol dohodnutý najmenej na dobu piatich rokov. V takom prípade možno prvýkrát žiadať zvýšenie nájomného po uplynutí troch rokov nájmu, a potom opäť každé tri roky. V prípade sporu rozhodne o zvýšení nájomného na základe žaloby prenajímateľa súd, zohľadní pritom nájomné, ktoré je obvyklé za nájom porovnateľného bytu v danom mieste (lokalite) v čase prejednávania sporu.

K § 917 a 918
Práva a povinnosti z nájmu bytu

V zásade sa preberá doterajšia úprava, namiesto pojmu „drobné opravy“ sa zavádza zjednocujúci pojem „bežné opravy“, ktorý bude platiť pri nájme vo všeobecnosti.

Zavádza sa ustanovenie o chove domácich zvierat, ktorý je potrebné regulovať s ohľadom na práva ostatných nájomníkov na nerušené užívanie bytu alebo domu.

Nie je vylúčené, aby nájomník, alebo osoby, ktoré s ním žijú v spoločnej domácnosti, v byte pracoval, okrem prípadu, ak by z podnikateľskej činnosti nájomníka vyplynulo pre osoby uvedené v zákone zvýšenie nákladov alebo neprimerané zaťaženie, či už v podobe množstva osôb pohybujúcich sa v dome alebo hluku, prachu, pachu a pod. Predpokladá sa, že toto ustanovenie využijú najmä povolania, ktoré majú tvorivú povahu (autori, prekladatelia a pod.). Zákon výslovne spája porušenie ustanovení tohto paragrafu s možnosťou výpovede alebo dokonca odstúpenia od zmluvy zo strany prenajímateľa.

K § 919
Úpravy bytu z dôvodu zmeny zdravotného stavu nájomníka

Zákon reaguje na osobitné potreby nájomníka, ktorému sa zmení zdravotný stav a z tohto dôvodu potrebuje vykonať v prenajatom byte nevyhnutné úpravy, napr. odstránenie bariér v byte a pod. (túto situáciu riešia všetky porovnávané právne úpravy kódexy). Takéto zmeny nesmie prenajímateľ nájomníkovi odmietnuť, okrem prípadu, ak by mal na to vážny dôvod (napr. Byt by už nebolo možné navrátiť do pôvodného stavu, úpravy by narušili statiku bytu, , prípadne celého domu, nájomný pomer je dohodnutý na krátku dobu, prípadne má o krátky čas skončiť a ďalšie). Náklady spojené so zmenami postihujú nájomníka, ten zodpovedá prenajímateľovi aj za prípadnú škodu v zmysle všeobecných ustanovení o zodpovednosti za škodu. Pri skončení nájmu je nájomník povinný uviesť byt do pôvodného stavu, opäť na vlastné náklady nájomníka, to však neplatí, ak navrátenie do pôvodného stavu prenajímateľ od nájomníka nevyžaduje (netrvá na tom) a v tomto zmysle informuje nájomníka.

K § 920
Návštevy a počet členov domácnosti nájomníka

Účelom týchto nových ustanovení je chrániť na jednej strane súkromný život nájomníka a na druhej strane záujmy prenajímateľa ako vlastníka bytu. Byť členom domácnosti nájomníka má rôzne právne následky. Zmyslom navrhnutej úpravy je riešiť možné budúce konflikty hneď v zárodku. Pre nájomníka je podstatné, že v prenajatom byte vedie svoju domácnosť, do ktorej môže prijímať návštevy (tie nie sú členmi jeho domácnosti). Výkon tohto práva však nemôže ohrozovať pokojné pomery v dome alebo ohrozovať práva iných osôb, spravidla vlastníkov bytov alebo iných nájomcov /najmä hluk či iné nevhodné správanie návštevy/. Ak bude nájomník užívať byt spolu s ďalšími osobami, ktoré tvoria jeho domácnosť, ich zoznam by mala obsahovať samotná nájomná zmluva . Ak nájomník dodatočne (po uzavretí nájomnej zmluvy) príjme do svojej domácnosti ďalšiu osobu, má mať o tom prenajímateľ (logicky) vedomosť, pretože to má význam jednak pre stanovenie výšky nákladov spojených s prevádzkou bytu, ďalej s udržiavaním poriadku, pohodlia a hygieny v byte, ale aj v celom dome, ako aj z hľadiska celkového opotrebenia bytu a predchádzania vzniku prípadných škôd na byte a bytovom zariadení. Okrem toho to má vplyv aj na prípadný prechod nájmu v zmysle tohto zákona. V tejto súvislosti môže zmluva určiť, že na rozšírenie počtu členov domácnosti sa vyžaduje súhlas prenajímateľa (vo všeobecnosti to neplatí pri blízkej osobe). Bez ohľadu na to, či zmluva obsahovala/neobsahovala právo prenajímateľa odsúhlasiť rozšírenie členov nájomníkovej domácnosti, zákon dáva prenajímateľovi právo požadovať, aby v byte žilo len toľko osôb, ktorý umožňuje život v obvykle pohodlných a hygienicky vyhovujúcich podmienkach. Do celkového počtu sa nezapočítavajú maloleté osoby, ktoré sú odkázané na nájomníka osobnou starostlivosťou alebo výživou. Otázka „primeranosti“ počtu osôb vo vzťahu k veľkosti bytu a k zabezpečeniu obvykle pohodlných a hygienicky vyhovujúcich podmienok, môže byť predmetom diskusie, ktorú v prípade sporu (resp. v prípade podania žaloby o neplatnosť výpovede) posúdi súd.

K § 921 až 924
Spoločný nájom bytu

V otázkach spoločného nájmu sa v zásade preberá doterajšia právna úprava s drobnými úpravami. Posudzovanie „bežnej veci“ bude závisieť od konkrétnej situácie. Prípadný spor medzi spoločnými nájomníkmi by sa mal riešiť primárne dohodou, ak sa dohoda nedosiahne, môže o nezhode rozhodnúť súd. Súd môže rozhodnúť aj o zrušení spoločného nájmu bytu, musí ísť však o prípad hodný osobitného zreteľa, ktorý bráni pokojnému užívaniu bytu všetkými doterajšími nájomníkmi. Túto otázku posúdi súd najmä s prihliadnutím na zásadu prevencie a na súlad s dobrými mravmi. Ak niektorému zo spoločných nájomníkov nájomné právo zanikne (napr. v dôsledku smrti), ostatným nájomníkom ostane nájom (spoločný nájom) zachovaný. Práva a povinnosti pôvodného nájomníka však prejdú na zostávajúcich nájomníkov (vo vzťahu k prenajímateľovi majú postavenie solidárnych veriteľov/dlžníkov), to platí aj v otázke platenia nájomného, resp. jeho časti, ktorá pripadala na pôvodného nájomníka (zvyšné nájomné a úhrady za poskytované plnenia), nie je však vylúčené, aby sa nájomníci dohodli s prenajímateľom inak, napr. si nájdu za predchádzajúceho nájomníka „náhradu“. Ak by zvyšní nájomníci so vzniknutou situáciou nesúhlasili (neboli by ochotní alebo schopní platiť vyššie nájomné), môžu dať z tohto dôvodu výpoveď v lehote, ktorá má prekluzívny charakter.

K § 925 až 928
Spoločný nájom bytu manželov

Niet dôvodu zmeniť doterajšiu úpravu. Úprava spoločného nájmu bytu manželov vychádza z toho, že ide o špecifický druh spoločného nájmu bytu - môže vzniknúť len medzi manželmi, ak spolu trvale žijú. Vzniká priamo zo zákona, aj keď nájomná zmluva bola uzavretá len jedným z manželov (platí to aj pri nájme družstevného bytu, vzťah k členskému podielu bude predovšetkým vecou stanov bytového družstva, prípadne osobitného zákona). O spoločný nájom manželov nepôjde, ak byt užíva niektorý z manželov na základe vlastníckeho práva. Pri nájme bytov trvalo určených ako služobné byty, bytov osobitného určenia a bytov v domoch osobitného určenia, ako aj pri nájme sociálnych bytov, spoločný nájom manželov nevznikne, keďže v uvedených prípadoch je vznik nájmu ako takého viazaný na splnenie predpokladov, stanovených osobitnými predpismi (napr. pri sociálnych bytoch musí ísť o osoby, ktoré si nemôžu obstarať bývanie vlastným pričinením a zároveň spĺňajú podmienky podľa zákona č. 443/2010 Z. z. o dotáciách na rozvoj bývania a o sociálnom bývaní v znení neskorších predpisov, a pod.); obdobnú výluku obsahovala aj predchádzajúca právna úprava (§ 709 Občianskeho zákonníka).

Ustanovenia paragrafu o obmedzení a vylúčení užívacieho práva upravujú zásahy do spoločného nájmu bytu manželov v prípade fyzického násilia alebo psychického násilia alebo hrozby takýmto násilím, pričom sú takmer identické s predchádzajúcou úpravou (§ 705a Občianskeho zákonníka).

K § 929 až 934
Prechod nájmu bytu

Návrh zákona upravuje prechod práv a povinností z nájomnej zmluvy na osoby taxatívne vymenované v zákone. Prenajímateľ môže súhlasiť s prechodom nájmu aj na iné osoby, než ktoré uvádza zákon. V prípade sporu ohľadom prechodu nájmu rozhodne na návrh prenajímateľa súd. K prechodu nájmu dochádza priamo zo zákona, takže nie je potrebný žiadny ďalší právny úkon (tzn. netreba uzatvárať „novú nájomnú zmluvu“). Zmenu v osobe nájomníka je však potrebné oznámiť prenajímateľovi a aj ho zdôvodniť (s ohľadom na predchádzajúce ustanovenia zákona). Predkladateľ v súvislosti s prechodom nájmu zavádza viaceré preklúzivne lehoty, ich dĺžka bola nastavená tak, aby zodpovedala „domácim“ pomerom a potrebám (takéto lehoty poznajú aj zahraničné právne úpravy, ich dĺžka je však rôzna).

Prechod nájmu môžu vylučovať osobitné predpisy, nateraz tak robil napr. zákon č. 98/2014 Z. z., ktorý sa navrhuje zrušiť, ďalej napr. zákon č. 189/1992 Zb. o úprave niektorých pomerov súvisiacich s nájmom bytov a s bytovými náhradami v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 189/1992 Zb.“), ktorý upravuje služobný byt, byt osobitného určenia a byt v domoch osobitného určenia, stanovuje, že nájomníkom takéhoto bytu môže byť iba osoba, ktorá spĺňa predpoklady, uložené zákonom (§ 1 ods. 4, § 2 ods. 3, § 3 ods. 3), čo implikuje záver, že iná osoba sa nájomníkom stať nemôže (nedochádza k prechodu nájmu).

K § 935
Zánik nájmu bytu

Pri zániku nájmu bytu sa zachováva konštrukcia, pri ktorej sa venuje zvýšená miera právnej ochrany nájomníkovi (túto konštrukciu, vrátane obmedzenia či výslovného zákazu ukončiť nájomný vzťah zo strany prenajímateľa z dôvodov, ktoré neumožňuje samotný zákon, si osvojili všetky porovnávané zahraničné právne úpravy). Potreba bývať je totiž všeobecne vnímaná ako základné sociálne právo, ktoré reflektuje na viaceré prvky ľudskej dôstojnosti. Zánik nájomného vzťahu, osobitne ak má nastať jednostranným prejavom vôle prenajímateľa, má byť preto urobený skôr výnimočne a predvídateľne (nie svojvoľne). Na druhej strane si však treba uvedomiť, že prenajímateľ prenecháva inej osobe na užívanie vec (byt), ktorú spravidla vlastní, pričom vlastnícke právo je jedným zo základných občianskych práv garantované ústavou (ústavné právo) a zároveň patrí medzi ľudské práva, chránené kľúčovými medzinárodnými dokumentami – jeho prípadné obmedzenia (v tomto prípade najmä obmedzenie oprávnenia vlastníka disponovať s predmetom svojho vlastníctva) či už v prospech verejného záujmu alebo v prospech záujmu iných osôb, musia byť tiež výnimočné a predvídateľné – tak, aby sa v čo najväčšej miere dosiahla právna rovnováha medzi prenajímateľom a nájomníkom. Zákon pri skončení nájmu bytu preto vychádza z tézy, že môže zaniknúť len z dôvodov, ktoré sám pripúšťa (predvídateľnosť práva), tie však reagujú na právne pozície oboch zmluvných strán (sledujú oprávnené záujmy nielen nájomníka, ale aj prenajímateľa - spravidla vlastníka, so zohľadnením špecifík vyvolaných sociálnym rozmerom práva na bývanie). Zákon zároveň podporuje zachovanie nájomného vzťahu, ak je funkčný (trvalosť vzťahu, smerujúca k dosiahnutiu istoty a stability), na druhej strane však poskytuje prenajímateľovi dostatočne účinné právne prostriedky potrebné na to, aby mohol právny vzťah s nájomníkov ukončiť, ak je nefunkčný (okrem iného sa napr. zavádza právo prenajímateľa žiadať od nájomníka, ktorý po skončení nájmu neodovzdal byt prenajímateľovi, odplatu za užívanie bytu, vo výške dvojnásobku pôvodne dohodnutého nájomného a to

až do dňa, keď nájomník prenajímateľovi byt odovzdá). Zároveň dávame do pozornosti, že úprava nájomného bývania v Občianskom zákonníku je všeobecná, a preto je navrhnutá tak, aby regulovala nájomný pomer v čo najširšej miere použiteľnosti. Ak však predsa len existuje dôvodná potreba odchýliť sa od všeobecných noriem navrhnutej právnej úpravy, priestor na to poskytujú osobitné právne predpisy (byty osobitného určenia, byty v domoch osobitného určenia, sociálne bývanie, štátom podporované nájomné bývanie a pod.), pri ktorých sa predpokladá, že ich právna úprava môže byť zo spravodlivých dôvodov viac naklonená na stranu nájomníka (na jeho právnu ochranu).

K § 936
Výpoveď z nájmu bytu – základné ustanovenia

Pri výpovedi z nájmu bytu predkladateľ zosúlaďuje trvanie výpovednej doby s trvaním výpovednej doby pri všeobecnej úprave nájmu, ak je predmetom nájmu nehnuteľnosť (2 mesiace). Tie sa však počítajú nie podľa všeobecnej úpravy určenia začiatku plynutia doby, ale až od prvého dňa mesiaca, nasledujúceho po doručení výpovede (to platí aj pri dvojmesačnej aj trojmesačnej výpovednej dobe). Napriek tomu, že sa výpovedná doba oproti doterajšiemu právnemu stavu skracuje (pôvodne 3 mesiace), tvorca zákona to nevníma ako neprimeraný zásah do práv jednotlivých zmluvných strán, osobitne nájomníka, ale o jeho „spravodlivé vyvažovanie“, so zachovaním osobitného zreteľa na jeho sociálnu povahu (pri úvahách o trvaní výpovednej doby sa tvorcovia orientovali na zahraničné právne úpravy nájmu bývania, ale inšpiráciu čerpali napríklad aj zo Zákonníka práce, ktorý – podobne ako nájomný vzťah k bytu – priorizuje právnu ochranu slabšej strany (zamestnanca) a napriek tomu má všeobecnú výpovednú dobu z pracovného pomeru stanovenú na „najmenej jeden mesiac“, len v osobitných prípadoch sa predlžuje na dva alebo tri mesiace, čo robí aj navrhovaná právna úprava pri výpovedi z nájmu bytu).

Z účelu ochrany nájomcu vyplýva, že pri výpovedi zo strany prenajímateľa nesmie byť výpovedná doba dohodnutá kratšie než stanovuje zákon (to znamená tento, prípadne osobitný zákon), čo zároveň znamená, že dojednanie dlhšej výpovednej doby zákon umožňuje. Pri výpovedi zo strany nájomníka môže byť výpovedná doba dohodnutá na kratší i dlhší čas. Výpovedná doba je pri nájme bytu vo všeobecnosti dvojmesačná, v osobitných prípadoch, ktoré reflektujú na zraniteľnosť osoby nájomníka, sa predlžuje na tri mesiace (pojem ťažké zdravotné postihnutie/fyzická osoba s ťažkým zdravotným postihnutím upravujú osobitné predpisy, najmä zákon č. 447/2008 Z. z. o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov; vekový cenzus, rovnako ako zdravotné postihnutie, sú inšpirované zahraničnými právnymi úpravami). V prípade spomenutých „zraniteľných osôb“ sa stanovuje súčinnosť prenajímateľa s obcou, v snahe chrániť ich pred trvalou stratou bývania a bezdomovectvom. Kogentnú povahu má ustanovenie o dĺžke výpovednej doby pri zraniteľných osobách.

K § 937
Výpoveď zo strany prenajímateľa

Odsek 1 upravuje výpovedné dôvody, pri ktorých môže dať prenajímateľ výpoveď bez ohľadu na to, či ide o nájom dojednaný na dobu určitú alebo neurčitú. Od hrubého porušenia povinnosti vyplývajúcej z nájmu zo strany nájomníka, ktoré zakladá právo prenajímateľa dať výpoveď z nájmu, treba odlišovať porušenie povinnosti obzvlášť závažným spôsobom. Prípady hrubého porušenia povinnosti nie sú konkretizované na tomto mieste zákona, môžeme ich však nájsť napr. pri úprave podnikania v byte, nevylučujú sa ani iné situácie, dohodnuté v nájomnej zmluve, ak budú napĺňať požadovanú intenzitu „hrubého“ porušenia povinnosti z nájomnej zmluvy. Pri obzvlášť závažnom porušení zmluvy zákon uvádza konkrétne prípady porušenia (viď nasledujúci text zákona). Zákon zdôrazňuje zásadu pacta sunt servanda a sociálnu funkciu Občianskeho zákonníka aj tým, že prenajímateľ je oprávnený vypovedať zmluvu iba z uvedených dôvodov, ide o kogentné ustanovenie, ktoré vylučuje možnosť dohodnúť pri nájme na dobu určitú osobitné dôvody. V prípade nájmu na dobu neurčitú (ods. 3) s možno nájom vypovedať aj bez uvedenia dôvodu s predĺženou výpovednou dobou 6 mesiacov.

K § 938
Výpoveď zo strany nájomníka

Pri nájme dojednanom na dobu určitú môže dať nájomník výpoveď predovšetkým ak mu to umožňuje zákon (napr. z dôvodu modernizačných opatrení), ako aj v ďalších prípadoch, ktoré pripúšťa nájomná zmluva. Nájom dojednaný na dobu neurčitú môže nájomník vypovedať aj bez udania dôvodu.

K § 939 a 940
Odstúpenie od zmluvy

Celkom výnimočne môže dôjsť k zrušeniu nájomnej zmluvy aj odstúpením od zmluvy. Zo strany prenajímateľa je to možné len v prípade, ak nájomník poruší svoju povinnosť z nájomnej zmluvy obzvlášť závažným spôsobom (ten je vymedzený v zákone). Iné dôvody odstúpenia od zmluvy nemožno, svojim účelom ide o kogentné ustanovenie. Nájomník je oprávnený odstúpiť od zmluvy z dôvodov, ktoré ustanovuje zákon v rámci všeobecnej úpravy nájmu.

Pri zostavovaní dôvodov na odstúpenie od nájomnej zmluvy zo strany prenajímateľa tvorcovia návrhu veľmi starostlivo porovnávali a vyhodnocovali aj zahraničné právne úpravy, obzvlášť pri odstúpení od zmluvy z dôvodu neplatenia nájomného – výsledkom bolo nastavenie, ktoré tvorcovia vyhodnotili ako dostatočne vhodné pre obe zmluvné strany. Ak je nájomníkom zraniteľná osoba, zavádza sa informačná povinnosť prenajímateľa vo vzťahu k obci obdobne ako pri výpovedi zo strany prenajímateľa.

K § 941
Žaloba o určenie neplatnosti výpovede alebo odstúpenia

Keďže právny úkon, smerujúci ku skončeniu nájmu, sa musí opierať o zákonom prípustný dôvod, spor zmluvných strán o naplnení dôvodu, pre ktorý má nájom skončiť, môže rozhodnúť súd (bude sa žalovať, aby sa rozhodlo o určení právnej skutočnosti – či právny vzťah/nájomná zmluva trvá, resp. netrvá, podľa § 137 písm. d) Civilného sporového poriadku). Podaná žaloba nemá vo všeobecnosti odkladný účinok, to však neplatí, ak je nájomníkom, resp. členom jeho domácnosti, osoba, ktorú predpokladá ods. 2 (porovnaj s doterajšou úpravou Občianskeho zákonníka, ako aj so zákonom č. 98/2014 Z. z.).

K § 942 a 943
Odovzdanie bytu pri skončení nájmu

Zákon oproti predchádzajúcej právnej úprave precizuje stav bytu pri skončení nájmu. Zavádza nové právo prenajímateľa – žiadať od nájomníka odplatu za užívanie (nepôjde o nájomné, keďže nájom skončil), vo výške jedenapolnásobku pôvodne dohodnutého nájomného a to až do dňa, keď nájomník prenajímateľovi byt odovzdá, čo má nájomníka motivovať k tomu, aby byt odovzdal (ustanovenie má dispozitívnu povahu).

K § 944
Cudzie veci v byte

Ustanovenia upravujú situáciu, kedy nájomník, napriek skončeniu nájmu, byt riadne nevyprace, primerane sa však môžu použiť napr. aj v prípade smrti nájomníka.

K § 945 a 946
Zánik nájmu služobného bytu, bytu osobitného určenia alebo bytu v dome osobitného určenia

Ustanovenia upravujú osobitný režim skončenia nájmu služobného bytu či osobitné podmienky zániku nájmu bytu osobitného určenia alebo bytu v dome osobitného určenia. Uvedené druhy bytov síce vymedzuje osobitný predpis (zákon č. 189/1992 Zb.), právna úprava nájmu v tomto predpise však nie je komplexná (otázke skončenia nájmu a vypratania bytu sa nevenuje). Keďže v uvedených prípadoch nedochádza k prechodu nájmu bytu, predkladateľ stanovil podrobnosti o vyprataní bytu pre členov domácnosti nájomníka, prípadne aj pre iné osoby, ktoré v byte bývali spoločne s nájomníkom.

K § 947
Podnájom bytu

Podnájom sa pripúšťa aj pri nájme bytu. Rovnako ako pri podnájme vo všeobecnosti – aj podnájom bytu si vyžaduje predchádzajúci súhlas prenajímateľa. Na rozdiel od všeobecnej právnej úpravy podnájmu, pri podnájme bytu je ustanovené, že súhlas prenajímateľa s podnájmom musí byť písomný. Ak dá nájomník byt/jeho časť do podnájmu bez takéhoto súhlasu, je prenajímateľ oprávnený dať nájomníkovi výpoveď bez ohľadu na to, či pôjde o nájom dojednaný na dobu určitú alebo neurčitú. Do podnájmu možno dať nielen celý byt, ale aj jeho časť (ak napr. nájomník v byte býva, môže dať do podnájmu len jednu izbu), prípadná zmena osôb užívajúcich byt musí byť prenajímateľovi bezodkladne oznámená. Nájomník netvorí s podnájomníkom spoločnú domácnosť a v prípade zániku nájmu zaniká aj podnájom (nedochádza k prechodu nájmu bytu z nájomníka na podnájomníka). Na zmluvu o podnájme sa okrem všeobecných ustanovení o podnájme primerane a podporne použijú aj ustanovenia o nájme bytu. Ustanovenie ods. 4 bolo zapracované do úpravy o nájme bytu v snahe zabrániť špekulatívnemu uzatváraniu zmlúv o podnájme namiesto nájomných zmlúv (napr. v snahe vyhnúť sa automatickej obnove či predĺženiu nájmu/zmene nájmu z doby určitej na dobu neurčitú; porovnaj s §2 ods. 3 rakúskeho MRG).

K § 948 a 949
Nájom a podnájom priestoru na podnikanie – základné ustanovenia

Zákon zavádza nový pojem, ktorým je „priestor určený na podnikanie“. Rozumie sa ním budova ako celok (napr. výrobná hala) prípadne jej časti, ak sa užívajú na výkon podnikateľskej činnosti (predajňa, montážna hala) alebo povolania nájomníka (ambulancia lekára, advokátska kancelária a pod.), prípadne v súvislosti s ním (napr. administratívne priestory podnikateľa). Pri zavedení tohto osobitného druhu nájmu sme vychádzali z presvedčenia, že práve účel užívania (podnikanie/účel súvisiaci s podnikaním) robí tento nájom špecifickým v porovnaní so všeobecnou úpravou nájmu natoľko, že mu patrí osobitná úprava minimálne v navrhovanom rozsahu. Zavedením tohto druhu nájmu tak zároveň zanikne doterajší osobitný druh nájmu – nájom a podnájom nebytových priestorov, upravený v osobitnom predpise [zákon č. 116/1990 Zb. o nájme a podnájme nebytových priestorov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 116/1990 Zb.“)], čo znamená, že ak sa bude budova

alebo jej časť (nebytový priestor) využívať na iný účel ako na podnikanie (a nebude sa užívať ani na bývanie), právny vzťah bude podliehať všeobecným ustanoveniam o nájme. Ak je predmetom nájmu určeného na podnikanie budova alebo jej časť, okrem ustanovení upravujúcich nájom určený na podnikanie sa na nájomný vzťah primerane a podporne použijú ustanovenia o nájme budovy alebo jej časti, vrátane všeobecných ustanovení o nájme.

Rozširuje sa pôsobnosť tejto časti zákona aj na priestory, ktoré nie sú budovou alebo jej časťou za predpokladu, že sa využívajú na podnikanie/výkon povolania. Príkladom takýchto priestorov sú napr. parkoviská, predajné stánky na námestiach a pod. Naopak, ustanovenia tejto časti zákona sa nepoužijú, ak nájom takýchto priestorov upravujú iné osobitné ustanovenia tohto zákona (nájom bytu) prípadne iného zákona (napr. zákon č. 504/2003 Z. z.). Zákon nevyžaduje obligatórnu formu nájomnej zmluvy, ale z praktických dôvodov sa prenajímateľovi ukladá povinnosť vystaviť písomné potvrdenie o uzavretí zmluvy.

K § 950
Označenie priestoru na podnikanie

Ustanovenia o označení priestoru na podnikanie sa do zákona zavádzajú z praktických dôvodov, aby bolo predovšetkým zrejmé, že podnikateľ má právo označiť svoju prevádzku (osobitné predpisy to dokonca vymedzujú ako jeho povinnosť), samotné označenie však odsúhlasuje prenajímateľ. Umiestnenie i odstránenie symbolov sa uskutočňuje na náklady nájomníka (ide o dispozitívnu normu), ustanovenia o náhrade škody nie sú touto úpravou nijako dotknuté. Umiestnenie symbolu môže regulovať, prípadne vylúčiť osobitný predpis (napr. v súvislosti s ochranou národných nehnuteľných pamiatok), ale aj samotná nájomná zmluva (keďže všetky ustanovenia tohto paragrafu majú dispozitívnu povahu). Ustanovenie tohto paragrafu platia aj v prípade, ak je nájomník povinný označiť svoju prevádzku podľa osobitných predpisov (napr. živnostenský zákon a ďalšie).

K § 951
Osobitné ustanovenia o zániku nájmu – prechod nájmu priestoru na podnikanie

Na skončenie nájmu a podnájmu priestorov na podnikanie sa podporne použijú všeobecné ustanovenia o nájme. Keďže je tento osobitný druh nájmu spojený s podnikaním, predkladateľ zaviedol niektoré praktické ustanovenia, ktoré riešia dopady smrti/zániku nájomníka na nájomný vzťah.

K § 952
Náhrada za výhodu z prevzatia zákazníckej základne

Po vzore českej právnej úpravy, ktorá sa osvedčila, sa zavádza právo na náhradu za výhodu, ktorú získal prenajímateľ alebo nový nájomník prevzatím zákazníckej základne, vybudovanej pôvodným nájomníkom (napr. prenajímateľ dal výpoveď nájomníkovi, ktorý v priestore prevádzkoval kaviareň a následne tam prevádzkoval kaviareň on sám alebo iný nájomník). Ustanovenia majú akcentovaný dispozitívny charakter (úvod ods. 1), t. j. použijú sa len ak sa na nich zmluvné strany dohodnú (nie je vylúčené, aby ich modifikovali).

K § 953
Podnájom priestoru na podnikanie

Podnájom je prípustný aj pri nájme priestoru na podnikanie, z hľadiska „možnosti“ dať priestor do podnájmu sa použije všeobecná právna úprava, podľa ktorej je nájomník oprávnený dať prenajatú vec do podnájmu len s predchádzajúcim súhlasom prenajímateľa. Na podnájom priestoru na podnikanie sa primerane a podporne použijú ustanovenia o nájme priestoru na podnikanie, okrem nich sa na podnájom priestoru na podnikanie logicky použijú aj všeobecné ustanovenia o podnájme ako takom (napr. že podnájom zaniká najneskôr súčasne so zánikom nájmu) a ďalšie ustanovenia všeobecnej povahy.

K § 954
Nájom poľnohospodárskeho pozemku, poľnohospodárskeho podniku a lesného pozemku

Ďalším osobitným druhom nájmu je nájom poľnohospodárskeho pozemku (nájom pozemku na poľnohospodárske účely), poľnohospodárskeho podniku (nájom pozemku na poľnohospodárske účely pri prevádzkovaní podniku) a lesného pozemku. Predkladateľ ho síce zaradil do návrhu zákona, robí to však (iba) formou odkazovej normy, pretože jeho súčasná úprava v osobitných predpisoch (zákon č. 504/2003 Z. z., zákon č. 326/2005 Z. z. o lesoch v znení neskorších predpisov) je komplexná a zároveň – pomerne často podlieha zmenám.

K § 955 až 957
Zmluva o finančnom prenájme

Navrhovaná právna úprava zmluvy o finančnom prenájme (finančný leasing) reaguje na dlhodobú absenciu systematickej regulácie tohto zmluvného typu v slovenskom súkromnom práve. Napriek jeho širokému využitiu bol finančný leasing aplikovaný ako tzv. nepomenovaný zmluvný typ, postavený na zásade zmluvnej voľnosti, pri analogickom použití niektorých ustanovení o nájomnej zmluve a o kúpnej zmluve.

Cieľom navrhovanej úpravy je odlíšiť finančný prenájom od klasickej nájomnej zmluvy, určiť základný zmluvný rámec pre všetkých poskytovateľov finančného leasingu, posilniť právnu istotu zmluvných strán, reflektovať ekonomickú podstatu leasingu ako finančnej služby a zohľadniť ustálenú obchodnú prax a judikatúru.

Finančný prenájom je svojou povahou hybridným zmluvným typom, ktorý kombinuje prvky finančnej služby, nájmu a kúpy na splátky. Jeho podstatným znakom je to, že prenajímateľ obstaráva vec spravidla na základe požiadaviek nájomníka a poskytuje ju nájomníkovi na užívanie za odplatu, pričom vlastnícke právo zostáva prenajímateľovi až do splnenia podmienok na jeho prevod.

Navrhovaná úprava vychádza z nasledovných princípov: prenajímateľ plní najmä finančnú funkciu, nájomník nesie ekonomické riziká spojené s vecou, riziká vád ním vybraného predmetu nájmu a riziká spojené s dodávateľom predmetu nájmu. Samotná zmluva pritom smeruje ku konečnému prevodu vlastníctva na nájomníka.

Zákon súčasne sleduje ochranu prenajímateľa ako poskytovateľa financovania, najmä pokiaľ ide o prenos nebezpečenstva škody na nájomníka, povinnosť platiť nájomné bez ohľadu na užívateľské prekážky, obmedzenie zodpovednosti za vady veci v prípadoch, keď výber veci realizuje nájomník podľa vlastného uváženia. Úprava vychádza z predpokladu, že riziká spojené s prenajatou vecou (najmä riziko jej zničenia, poškodenia, straty alebo odcudzenia) sú počas trvania finančného prenájmu spravidla kryté poistením. V obchodnej praxi ide o štandardný prvok leasingových vzťahov, pričom povinnosť zabezpečiť poistenie býva spravidla uložená nájomníkovi alebo je zabezpečená prostredníctvom prenajímateľa na jeho náklady.

K § 958
Zmluva o ubytovaní - základné ustanovenie

Zákon v zásade zotrváva pri doterajšej úprave zmluvy, ktorú precizuje (napríklad aj zjednotením/prepojením označenia subjektu „objednávateľ ubytovania“ a „ubytovaný“ pomocou zákonnej skratky). Zo systematického hľadiska sa zmluva zaraďuje priamo za nájomnú zmluvu, s ktorou svojou povahou súvisí (doterajšia úprava zaradila medzi nájomnú zmluvu a zmluvu o ubytovaní príkaznú zmluvu, konanie bez príkazu a zmluvu o úschove, čo pre tvorcov návrhu nedávalo zmysel). Pri zmluve o ubytovaní sa akcentuje prechodný charakter užívania, ktorý je daný viacerými skutočnosťami – počnúc jej názvom (ubytovanie nezakladá právo na bývanie, keďže „bývanie“ predpokladá trvalejší vzťah ako právo byť ubytovaný, ktoré implikuje krátkodobejší charakter), ďalej samotnou dobou ubytovania (tá vyplynie buď z dohody strán alebo z účelu ubytovania) a v neposlednom rade objektom, v ktorom k ubytovaniu dochádza (zariadenie na to určené, t. j. najmä hotely, nocľahárne, ubytovne a iné podobné zariadenia). Ubytovanie sa teda líši od nájmu (bytu) predovšetkým prechodným/krátkodobým charakterom, (porovnaj napr. s § 2326 českého občianskeho zákonníka, kde je označované aj ako „prechodný nájom“).

K § 959
Cena ubytovania

Zmluva o ubytovaní je obligatórne odplatným kontraktom, i keď dohoda o výške ceny za ubytovanie nie je povinnou náležitosťou zmluvy. Objednávateľ je povinný zaplatiť cenu za ubytovanie, vrátane úhrady za služby, ktoré sú s ubytovaním spojené, vo výške a v lehote určenej predovšetkým ubytovacím poriadkom. Ubytovací poriadok je pre zmluvné strany záväzný, ak je súčasťou zmluvy o ubytovaní (napr. ako obchodné podmienky), prípadne ak ho zmluvné strany príjmu konkludentne (napr. ak objednávateľ akceptuje cenník za ubytovanie a za poskytované služby zverejnený na stránke ubytovateľa, na ktorej môžu byť aj ďalšie podmienky ubytovania, napr. o príchode a odchode, nočnom pokoji a pod.). Ak to tak nie je, cena a spôsob/lehota jej zaplatenia vyplynie buď z výslovnej dohody zmluvných strán, prípadne (ak nedôjde k výslovnej dohode ani dodatočne) sa bude odvíjať od „obvyklosti“, t. j. s ohľadom na ubytovanie v obdobnom zariadení za porovnateľných podmienok. Predkladateľ zavádza právo (nie povinnosť) ubytovateľa žiadať od ubytovaného zaplatenie zálohy, čo bolo v praxi pomerne obvyklé, no v rámci zmluvy o ubytovaní to nemalo výslovnú zákonnú oporu.

K § 960 a 961
Povinnosti ubytovateľa a povinnosti ubytovaného

V zásade sa ponecháva doterajšia právna úprava, ktorá sa precizuje a dopĺňa o praktické ustanovenia.

K § 962
Odstúpenie od zmluvy

V zásade sa ponecháva doterajšia právna úprava, ktorá sa precizuje.

K § 963
Zmluva o výpožičke - základné ustanovenie

Navrhuje sa ponechať charakteristické znaky inštitútu výpožičky, ktoré zodpovedajú aj jej právno-historickému chápaniu. Výpožička je klasický reálny kontrakt, ktorý sa vyznačuje, okrem dočasného práva užívať nespotrebiteľnú vec, aj pojmovým znakom „bezodplatnosti“ (porovnaj s nájmom). Zákon neobsahuje osobitnú právnu úpravu výprosy

(precarium), jej osobitosti však zohľadňuje ustanovenie o vrátení veci bez určenia doby, či účelu vypožičania.

K § 964

Odovzdanie veci

Navrhuje sa ponechať doterajšie znenie zákona. Zákon kladie dôraz na povinnosť požičiavateľa odovzdať vec v stave spôsobilom na riadne užívanie. Ponecháva sa poučovacia povinnosť požičiavateľa, keďže užívanie veci vypožičiavateľom sa priamo predpokladá.

K § 965

Práva a povinnosti vypožičiavateľa

Doterajšie znenie sa upravuje formulačne. Do textového znenia sa zavádza zásada, že za bežné opotrebenie veci vypožičiavateľ nezodpovedá, čo sa doteraz len vyvodzovalo výkladom z nájomnej zmluvy. Zachováva sa všeobecný zákaz prenechania veci ďalšej osobe („podvýpožičky“).

K § 966

Vrátenie veci

Zachováva sa podstata doterajšej právnej úpravy vrátenia veci zo strany vypožičiavateľa, ktorá sa dopĺňa o praktické ustanovenia.

K § 967

Predčasné vrátenie veci

Ustanovenia upravujú možnosti domáhať sa predčasného vrátenia veci zo strany požičiavateľa, ktoré doterajšia právna úprava neobsahovala.

K § 968

Vrátenie veci bez určenia doby alebo účelu vypožičania

Ustanovenie čiastočne reflektuje na tzv. výprosu (precarium), pri ktorej sa prenecháva vec na užívanie bez toho, aby sa dohodla doba užívania a účel, na ktorý má slúžiť.

K § 969

Obvyklé náklady spojené s užívaním

Otázka uhrádzania nákladov a potrebných opráv doposiaľ v platnom Občianskom zákonníku upravená nebola. Návrh zákona zavádza pravidlo, podľa ktorého obvyklé náklady spojené s užívaním veci uhrádza vypožičiavateľ (pod obvyklými nákladmi na prevádzku rozumieme napr. náklady na pohonné hmoty, výmena vypálenej žiarovky, umytie auta a pod.). V každom prípade musí ísť o náklady, pri ktorých možno rozumne očakávať, že ich vynaloží vypožičiavateľ, nie požičiavateľ ako vlastník veci (nepatrili by sem napr. náklady na kúpu letných/zimných pneumatík, na druhej strane by sme pod nimi mohli rozumieť náklady, ktoré súvisia s ich výmenou v servisnom pracovisku).

K § 970

Preklúzia

Zavádza sa prekluzívna lehota na uplatnenie práv zo zmluvy, ktorá platí pre obe zmluvné strany.

K § 971

Zmluva o pôžičke - základné ustanovenia

Ustanovenie odseku 1 vychádza z pôvodného znenia § 657 Občianskeho zákonníka a ustáleného chápania zmluvy o pôžičke. Zdôrazňuje sa tzv. reálny charakter pôžičky, pričom formulačné zmeny textu nadväzujú na § 2390 českého občianskeho zákonníka. Odsek 2 odkazuje na osobitnú právnu úpravu podľa § 38 zákona č. 566/2001 Z. z. o cenných papieroch o investičných službách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

K § 972

Úrok a iné protiplnenie

Preberá sa pravidlo podľa pôvodného znenia § 658 Občianskeho zákonníka.

K § 973

Zmena hodnoty

Ustanovenie vyjadruje pravidlo, ktoré je v právnej teórii dlhodobo akceptované. Akákoľvek zmena hodnoty predmetu pôžičky v období medzi jeho prenechaním dlžníkovi a vrátením veriteľovi nemá na elementárny obsah záväzku vplyv.

K § 974

Niektoré ustanovenia o splatnosti pôžičky

Zavádzajú sa pragmatické pravidlá pre splatnosť pôžičky. Splatnosť určená v prospech dlžníka znamená, že dlžník môže pôžičku vrátiť aj predčasne, avšak veriteľ nemôže predčasné vrátenie pôžičky požadovať. V rámci zmluvnej dispozície sa však môžu kontrahenti dohodnúť napríklad aj na splatnosti určenej v prospech oboch strán alebo iba v prospech veriteľa, prípadne prenechať určenie splatnosti dlžníkovi a pod. (k tomu bližšie ustanovenia o čase splnenia v rámci všeobecnej časti záväzkového práva). Odsek 2 odkazuje na všeobecné pravidlo o neurčenej splatnosti, ktoré sa v praxi aplikuje pomerne často.

K § 975

Zmluva o úvere - základné ustanovenia

V odseku 1 sa preberá pôvodné znenie § 497 Obchodného zákonníka s určitými doplneniami, vyplývajúcimi z bežnej praxe. Odsek 2 pripúšťa alternatívu, že veriteľ nebude bezprostredne povinný poskytnúť dlžníkovi peňažné prostriedky – ide o tzv. nezáväzný úverový rámec. Takáto konštrukcia

umožňuje zmluvnú flexibilitu, ktorá je bežná pre bankovú prax, najmä pri nastavovaní tzv. nekomitovaných úverových rámcov.

K § 976
Poplatky a náhrada nákladov

Ustanovenie vychádza z pôvodného znenia § 499 Obchodného zákonníka a demonštratívne vymedzuje možnosť dojednania jednotlivých poplatkov a náhrad.

K § 977
Právo na poskytnutie peňažných prostriedkov

V odseku 1 sa preberá pravidlo podľa pôvodného znenia § 500 ods. 1 Obchodného zákonníka. Konkretizuje sa oprávnenie veriteľa vypovedať svoju povinnosť poskytnúť peňažné prostriedky dlžníkovi.

K § 978
Poskytnutie peňažných prostriedkov

Ustanovenie preberá pravidlo podľa pôvodného znenia § 501 ods. 1 a 2 Obchodného zákonníka, s určitými doplneniami. Odsek 3 oprávňuje veriteľa efektívne reagovať na podstatnú zmenu okolností, ktorá nastala po uzavretí zmluvy a ktorá spravidla negatívne ovplyvňuje návratnosť úveru.

K § 979
Povinnosti dlžníka

Ustanovenie vymedzuje základné povinnosti dlžníka, ktoré tvoria prirodzený obsah úverového záväzku.

K § 980
Platenie úroku a jeho sadzba

Ustanovenie vychádza z pôvodného znenia § 502 ods. 1 Obchodného zákonníka. Výslovne sa zdôrazňuje, že úrok (cena za používanie peňazí) sa platí až do reálneho vrátenia úveru, bez ohľadu na to, či dlžník plní včas alebo je v omeškaní. Samotným omeškaním dlžníka veriteľ bez ďalšieho nestráca právo na budúci zmluvný úrok, a to bez ohľadu na skutočnosť, že popri úroku vznikne dlžníkovi povinnosť platiť úrok z omeškania.

K § 981
Úrokové obdobie, fixácia a anuita

V súlade s bežnou úverovou praxou sa legislatívne vymedzujú pojmy, ktorých výskyt a uplatnenie je vysoko frekventované; pričom predchádzajúca úprava bola v tomto smere nedostatočná.

K § 982
Variabilná úroková sadzba

Zavádza sa všeobecná úprava mechanizmov na určovanie variabilnej úrokovej sadzby. Norma reaguje na vývoj úverových praktík a zmluvnej praxe, v ktorej je úroková sadzba často naviazaná na určitý referenčný ukazovateľ, ako je napríklad trhová sadzba (napr. EURIBOR), index alebo iný verejne dostupný ekonomický parameter. Úroková sadzba môže byť určená ako výsledok aplikácie referenčného ukazovateľa, a to buď samostatne, alebo ako jeho kombinácia s pevne stanovenou prirážkou (maržou). Ustanovenie odseku 3 pragmaticky bráni tzv. zápornému úročeniu.

K § 983
Čas splnenia

V odsekoch 1 a 3 sa preberá pravidlo podľa pôvodného znenia § 504 Obchodného zákonníka. V odseku 2 sa preberá pravidlo podľa pôvodného znenia § 503 ods. 2 Obchodného zákonníka.

K § 984
Mena peňažného plnenia

V odseku 1 sa preberá pravidlo podľa pôvodného znenia druhej vety § 498 Obchodného zákonníka. V odseku 2 sa zavádza pragmatické pravidlo na určenie výmenného kurzu v prípade, že medzi stranami nebola dohodnutá jeho hodnota ani spôsob jej určenia.

K § 985
Predčasné splatenie úveru

Ustanovenie, v súlade s bežnou úverovou praxou, podmieňuje predčasné splatenie úveru splnením dohodnutých alebo zákonom stanovených podmienok. Inak nie je veriteľ oprávnený domáhať sa predčasného splatenia úveru a dlžník nemá právo úver predčasne splatiť. Osobitná úprava, ktorá sa aplikuje prednostne, vyplýva z ustanovení tohto zákona o ochrane spotrebiteľa, ako aj z osobitných predpisov na ochranu práv spotrebiteľov.

K § 986
Zhoršenie zabezpečenia

Preberá sa pravidlo podľa pôvodného znenia § 505 Obchodného zákonníka s určitými doplneniami, ktoré vyplývajú z požiadaviek úverovej praxe.

K § 987
Poistenie zabezpečenia

Zavádza sa pravidlo o poistení predmetu zabezpečenia (hnuteľná vec, nehnuteľnosť a pod.), ktorý je prirodzene vystavený bežným rizikám poškodenia, zničenia alebo odcudzenia. Na rozdiel od predchádzajúcej úpravy zákon priamo legitimuje veriteľa, aby požadoval obstaranie poistenia od dlžníka.

K § 988
Výpoveď zmluvy o úvere

Ustanovenie zavádza osobitné podmienky a pravidlá pre vypovedanie úverovej zmluvy.

V prípade tzv. revolvingového úveru podľa odseku 2 písm. a) alebo pri tzv. povolenom prečerpaní podľa odseku 2 písm. b) môže veriteľ zmluvu vypovedať aj bez uvedenia dôvodu. Vo všeobecnosti však platí, že výpoveď zmluvy o úvere je prípustná iba ak si to strany dohodli alebo ak to ustanovuje zákon; a to s dvojmesačnou výpovednou dobou, ktorá môže byť dohodou strán modifikovaná. Bez ohľadu na dĺžku výpovednej doby zaniká povinnosť veriteľa poskytnúť dlžníkovi peňažné prostriedky už dôjdením výpovede druhej zmluvnej strane.

K § 989
Odstúpenie od zmluvy o úvere

Ustanovenie rozširuje zákonné podmienky na odstúpenie od zmluvy o úvere podľa pôvodného znenia § 507 Obchodného zákonníka o ďalšie dôvody, a to v súlade s požiadavkami praxe. V záujme právnej istoty sú zdôraznené právne účinky odstúpenia a spôsob vysporiadania medzi zmluvnými stranami.

K § 990
Zmluva o úvere so spotrebiteľom

Všeobecná úprava zmluvy o úvere je aplikovateľná aj na úverové zmluvy uzavreté so spotrebiteľom, avšak iba ak z osobitných ustanovení tohto zákona o spotrebiteľských zmluvách, alebo z osobitného predpisu na ochranu práv spotrebiteľov nevyplýva inak.

K § 991
Spotrebiteľský úver a úver na bývanie

Ustanovenie výslovne subsumuje zmluvu o spotrebiteľskom úvere a zmluvu o úvere na bývanie pod všeobecnú úpravu zmluvy o úvere v Občianskeho zákonníka, čím sa zabezpečuje jednotnosť a systematická prepojenosť v rámci právneho poriadku ako celku. Tieto špecifické zmluvné typy sa primárne riadia osobitnými predpismi, ktoré implementujú európske právo a upravujú niektoré špecifické otázky podrobnejšie, najmä pokiaľ ide o informovanie spotrebiteľa, povinnosti veriteľa, právo na predčasné splatenie úveru, posudzovanie bonity dlžníka, sankcie a právo na odstúpenie od zmluvy. Osobitným predpisom sa rozumie zákon č. 129/2010 Z. z. o spotrebiteľských úveroch a o iných úveroch a pôžičkách pre spotrebiteľov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a zákon č. 90/2016 Z. z. o úveroch na bývanie a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

K § 992 až 1005
Licenčná zmluva

Základným východiskom právnej úpravy licenčnej zmluvy v Občianskom zákonníku je, že dochádza k vytvoreniu základného (všeobecného) právneho rámca licenčnej zmluvy, na základe ktorej sa prenecháva na dočasné užívanie právo z duševného vlastníctva, ako aj právo na využitie obchodného tajomstva a obchodného mena. Pre oblasť autorského práva návrh zákona odkazuje na osobitnú právnu úpravu v zákone č. 185/2015 Z. z. Autorský zákon v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 185/2015 Z. z.“) (§ 65 a nasl.). pre oblasť autorského práva, a Právna úprava nadväzuje na doterajšiu úpravu licenčnej zmluvy v Obchodnom zákonníku (§ 508 a nasl.) a právnu úpravu predmetov tzv. priemyselného vlastníctva, so špecifikami upravenými v osobitných predpisoch upravujúcich jednotlivé predmety duševného vlastníctva (napr. zákon č. 435/2001 Z. z. o patentoch, dodatkových ochranných osvedčeniach a o zmene a doplnení niektorých zákonov (patentový zákon) v znení neskorších predpisov, zákon č. 506/2009 Z. z. o ochranných známkach v znení neskorších predpisov, zákon č. 444/2002 Z. z. o dizajnoch v znení neskorších predpisov, zákon č. 517/2007 Z. z. o úžitkových vzoroch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov). Z hľadiska obsahu právnej úpravy nedochádza k zásadným vecným zmenám, zmeny sa týkajú predovšetkým systematiky právnej úpravy.

Systematicky je právna úprava rozdelená do troch pododdielov. V prvom pododdiele sú obsiahnuté všeobecné ustanovenia, ktoré sa vzťahujú na všetky predmety duševného vlastníctva (vymedzuje sa pojem licenčnej zmluvy, forma licenčnej zmluvy, výhradná a nevýhradná licencia, sublicencia, postúpenie licencie, prechod a zánik licencie). Druhý pooddiel obsahuje odkazujúcu právnu normu, podľa ktorej sa na licenčnú zmluvu k predmetu autorského práva použije osobitný predpis. V tretom oddiele sa upravujú osobitné ustanovenia o licenčnej zmluve na predmety priemyselného vlastníctva, ktoré obsahovo preberajú ustanovenia § 508 až 515 Obchodného zákonníka.

K § 1006 až 1033
Zmluva o poskytovaní digitálneho plnenia

Ustanovenia tohto oddielu preberajú ustanovenia 21. hlavy Občianskeho zákonníka (§ 852a až 852n) s tým, že systematicky sa rozdeľuje na všeobecné ustanovenia, ktoré po potrebnej miere zovšeobecnenia sú aplikovateľné na všetky (teda aj nespotrebiteľské) právne vzťahy a na osobitné ustanovenia, ktoré sa vzťahujú na spotrebiteľské zmluvy s digitálnym plnením. Inšpiráciou pre tento

prístup bol český občiansky zákonník (§ 2389a a nasl.), čiastočne aj nemecký BGB (§ 327 a nasl.). Právna úprava vychádza zo stavu účinného k 31.7.2026 po nadobudnutí účinnosti zákona č. 108/2024 Z. z. o ochrane spotrebiteľa a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 310/2025 Z. z.

K § 1034 až 1050
Príkazná zmluva

Navrhovaná úprava zjednocuje doterajšiu príkaznú zmluvu, upravenú v Občianskom zákonníku a mandátnu zmluvu, upravenú v Obchodnom zákonníku, pričom pre jej znenie sa stala inšpiráciou najmä mandátna zmluva (v zhode s riešením v doterajšej obchodnoprávnej úprave - § 568 ods. 1 Obchodného zákonníka- sa napríklad opúšťa princíp preferencie osobného výkonu príkazu, ktorý bude platiť skôr výnimočne; právu použiť náhradníka (pomocníka) zodpovedá zdôraznenie povinnosti príkazníka zvoliť náhradníka adekvátnych kvalít a ďalšie). Doterajšie osobitné „podtypy“ príkaznej zmluvy (zmluva o obstaraní veci a zmluva o obstaraní predaja veci) sa nepreberajú, keďže ich pokrývajú navrhnuté ustanovenia príkaznej zmluvy a komisionárskej zmluvy a ich výskyt v doterajšom Občianskom zákonníku bol viac menej reliktom koncepcie pôvodného znenia Občianskeho zákonníka ako kódexu o službách. Na druhej strane – zákon zotrváva pri doterajšej koncepcii odlíšenia príkaznej/mandátnej zmluvy od sprostredkovateľskej zmluvy, i keď viaceré úpravy reflektujú práve na to, že typickým predmetom záväzku príkazníka je práve uzavretie zmluvy na účet príkazcu (tento druh činnosti ostáva predmetom sprostredkovateľskej zmluvy), tvorcovia návrhu reflektujú na túto skutočnosť systematickým usporiadaním dotknutých zmluvných typov (za príkaznou zmluvou nasleduje sprostredkovateľská, nie komisionárska zmluva). Predložený návrh príkaznej zmluvy precizuje ustanovenia doterajšej mandátnej zmluvy s prihliadnutím na porovnávané právne úpravy, ako aj s ohľadom na to, že príkaz (mandát) už nebude orientovaný prednostne na podnikateľské prostredie (B2B), ale aj na vzťahy medzi osobami bez takéhoto statusu, čo sa prejavuje napr. pri podrobnejšej úprave informačnej povinnosti, sledovania záujmov príkazcu, prípadného odklonu od pokynov príkazcu, dôvernosti informácií a pod.

K § 1051 až 1060
Sprostredkovateľská zmluva

V zásade sa preberá doterajšia obchodnoprávna úprava sprostredkovateľskej zmluvy, ktorá sa zovšeobecňuje na celú oblasť súkromného práva, precizuje (napr. podrobnejšia úprava stretu záujmov, ale aj zavedenie pojmu „cieľová zmluva“) a dopĺňa o niektoré nové inštitúty pravidelne využívané praxou (výhradnosť sprostredkovateľskej činnosti, tzv. exkluzivita).

K § 1061 až 1071
Komisionárska zmluva

Znenie komisionárskej zmluvy vychádza z doterajšieho Obchodného zákonníka, v ktorom bola komisionárska zmluva upravená ako osobitný zmluvný typ (forma nepriameho zastúpenia pri obstaraní/zariadení „obchodnej záležitosti“ v prospech iného), pričom ustanovenia obchodnej komisionárskej zmluvy precizuje a prispôsobuje ich európskym štandardom. Občiansky zákonník komisionársku zmluvu neupravoval výslovne - ako nominátny kontrakt, jeho znaky však vykazovala zmluva o obstaraní predaja veci, ktorá bola reliktom pôvodného znenia Občianskeho zákonníka, zostaveného ako kódex o službách (pre vylúčenie pochybnosti o použití komisionárskej zmluvy aj na doterajšie obstaranie predaja veci sa napr. v ustanovení § o právnych úkonoch voči tretím osobám zdôrazňuje, že pri predaji hnuteľnej veci komisionárom je za vady predanej veci zodpovedný komisionár, nie komitent – ako vlastník veci).

K § 1072 až 1096
Zmluva o obchodnom zastúpení

Zmluva o obchodnom zastúpení vychádza z doterajšej obchodnoprávnej úpravy, ktorá bola harmonizovaná smernicou Rady 86/653/EHS z 18. decembra 1986 o koordinácii právnych predpisov členských štátov týkajúcich sa samostatných obchodných zástupcov (Mimoriadne vydanie Ú. v. EÚ kap.6/zv.1; Ú. v. ES L 382, 31.12.1986). Návrh doterajšiu obchodnú úpravu skôr precizuje (štylisticky, logicky a systematicky).

K § 1097
Zmluva o poskytovaní služieb cestovného ruchu - osobitná úprava

Zmluvy, predmetom ktorých sú služby cestovného ruchu, sú *de lege lata* upravené v zákon č. 170/2018 Z. z. o zájazdoch, spojených službách cestovného ruchu, niektorých podmienkach podnikania v cestovnom ruchu a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Účelom tohto ustanovenia je zdôraznenie súkromnoprávnej povahy záväzku vznikajúceho z tohto právneho dôvodu, bez obsahovej zmeny právnej úpravy.

K § 1098
Zmluva o preprave osôb - základné ustanovenie

Základné ustanovenie zmluvy o preprave osôb, ktoré preberá a precizuje § 760 a 761 Občianskeho zákonníka. Ako definičný znak sa dopĺňuje povinnosť cestujúceho zaplatiť cestovné.

K § 1099
Batožina

Z praktických dôvodov a v súlade s bežnou praxou vymedzuje nová právna úprava pojem batožina a dve základné kategórie, príručnú a cestovnú, pričom definične vychádza z § 762 Občianskeho zákonníka.

K § 1100
Doba prepravy

Doterajšia právna úprava bližšie neupravovala dobu, do ktorej je dopravca povinný vykonať prepravu osoby, iba všeobecne uvádzala, že je tak povinný urobiť „včas“. Toto ustanovenie precizuje dobu prepravy.

K § 1101
Vylúčenie z prepravy

Ustanovenie vytvára podmienky pre to, aby v osobitných situáciách bol dopravca oprávnený vylúčiť z prepravy cestujúceho príp. veci, ktoré sa nehodia na prepravu spoločne s cestujúcimi. Typicky pôjde o osoby pod vplyvom alkoholu alebo omamných látok, príp. inak neuspôsobených na prepravu spoločne s ostatnými cestujúcimi, alebo veci, ktoré môžu predstavovať nebezpečenstvo pre ostatných cestujúcich (horľaviny, nadrozmerné veci a pod.).

K § 1102
Pomocník a mnohosť dopravcov

Ustanovenie reaguje na obvyklú prax, kedy vlastnú prepravu cestujúceho zabezpečuje hoci len čiastočne, aj iný dopravca, a to aj iným druhom dopravného prostriedku. Ustanovenie zakladá spoločný solidárny záväzok týchto dopravcov.

K § 1103
Zodpovednosť za škodu na zdraví cestujúceho

Zavádza sa prísna zodpovednosť dopravcu za škodu spôsobenú na zdraví. Dopravca bude zodpovedať iba za takú škodu na zdraví, ktorá vznikla v príčinnej súvislosti s osobitnou povahou prevádzky dopravného prostriedku (typicky nehoda), nebude zodpovedať za smrť alebo poškodenie zdravia, ku ktorému by došlo aj inak (napr. infarkt cestujúceho v priebehu riadne vykonávanej prepravy osôb).

K § 1104
Zodpovednosť za škodu na príručnej batožine

Ustanovenie vychádza z § 429 Občianskeho zákonníka a precizuje uvedenú úpravu.

K § 1105
Zodpovednosť za škodu na cestovnej batožine

Ustanovenie vymedzuje dobu, počas ktorej dopravca bude zodpovedať za škodu na cestovnej batožine. Odsek 2 vylučuje zodpovednosť dopravcu za škodu na cestovnej batožine v špecifických prípadoch; osobitne možno upozorniť na povinnosť cestujúceho upozorniť dopravcu na potrebu osobitného nakladania s batožinou, typicky z dôvodu krehkosti vecí, v opačnom prípade dopravca nebude zodpovedný za škodu, ktorá na takejto veci vznikne.

K § 1106
Zodpovednosť za cennosti a vnesené veci

Ustanovenie podľa vzoru doterajšej úpravy zodpovednosti za odložené a vnesené veci predpokladá vydanie vykonávacieho predpisu, ktorým bude stanovená hodnota osobitných predmetov prepravovaných v cestovnej batožine (teda oddelene od cestujúceho), do ktorej bude dopravca zodpovedať za škodu spôsobenú na týchto predmetoch. V odseku 2 sa vylučuje zodpovednosť dopravcu za škodu na veciach, o ktorých možno dôvodne predpokladať, že dopravca by ich z dôvodu ich špecifickej povahy odmietol prepravovať, ak by o nich mal vedomosť.

K § 1107 a 1108
Oznámenie škody na batožine; domnienka riadneho a včasného doručenia batožiny

Doterajšia právna úprava neupravovala postup pri vzniku škody na batožine. Ustanovenie zavádza povinnosť oznámiť dopravcovi škodu na zdraví v stanovenom čase v závislosti od povahy škody a povahy batožiny, v opačnom prípade sa po márnom uplynutí predpokladá, že batožina bola doručená riadne a včas, teda bez poškodenia. Účelom ustanovenie je vytvoriť predvídateľný právny rámec pre obe strany právneho vzťahu.

K § 1109
Zodpovednosť za omeškanie pri preprave

V odseku 1 a 2 sa preberajú a precizujú § 763 ods. 1 a ods. 2 Občianskeho zákonníka. V odseku 3 sa skracuje doterajšia lehota 6 mesiacov na jeden mesiac, ktorý možno považovať za dostatočný na uplatnenie práva.

K § 1110
Nevyzdvihnutá batožina

Ustanovenie zavádza režim obdobný doterajšiemu § 773 ods. 1 resp. § 656 ods. 2 Občianskeho zákonníka, ktoré upravuje režim nevyzdvihnutých vecí v prípade zmluvy o úprave/oprave veci.

K § 1111
Zmluva o preprave veci - základné ustanovenia

Preberá sa a precizuje § 610 a § 611 ods. 3 Obchodného zákonníka.

K § 1112

Pomocník a mnohosť prepravcov

Ustanovenie vychádza z § 621 Obchodného zákonníka, resp. § 768 Občianskeho zákonníka. V prípade tzv. združenej prepravy sa zodpovednosť bude spravovať prepravným poriadkom, ustanovenie vychádza z § 768 ods. 2 Občianskeho zákonníka.

K § 1113

Údaj o zásielke a listiny

Vedomosť dopravcu o osobitnej povahe prepravovanej veci môže byť kľúčová pre riadne plnenie záväzku, z tohto dôvodu sa v ods. 1 zavádza informačná povinnosť odosielateľa o zásielke. V odseku 2 sa preberá § 611 ods. 2 Obchodného zákonníka.

K § 1114

Potvrdenie objednávky a prevzatia zásielky

Ustanovenie vychádza z § 611 Obchodného zákonníka, resp. § 765 ods. 2 a 3 Občianskeho zákonníka.

K § 1115 až 1120

Náložný list

Ustanovenia o náložnom liste vychádzajú z § 612 až 616 Obchodného zákonníka s tým, že dochádza k precizovaniu a doplneniu doterajšej právnej úpravy v súlade s bežnou obchodnou praxou.

K § 1121

Príprava zásielky

Upravuje sa povinnosť odosielateľa pripraviť zásielky tak, aby bola vhodná na prepravu. Uvedené nevylučuje povinnosť dopravcu vykonať ďalšie opatrenia smerujúce k zabezpečeniu zásielky. Vychádza sa z § 626 Obchodného zákonníka.

K § 1122

Poistenie zásielky

Ex lege dopravca nie je povinný zásielku poistiť, bude tak povinný vykonať iba na základe pokynu odosielateľa.

K § 1123

Pokyny odosielateľa

Ustanovenie vychádza z § 766 Občianskeho zákonníka, ale bližšiu úpravu podmienok, za akých sú odosielateľ a príjemca zásielky oprávnení dávať dopravcovi pokyny prenecháva na prepravné poriadky. V odseku 2 sa zavádza povinnosť dopravcu upozorniť na zjavnú nesprávnosť pokynov.

K § 1124

Vykonanie prepravy

Preberá sa a precizuje § 617 ods. 1 Obchodného zákonníka, resp. § 767 Občianskeho zákonníka. Jednotne v celom návrhu sa nahrádza pojem odborná starostlivosť s pojmom náležitá starostlivosť.

K § 1125

Prerušenie prepravy

Preberá sa a precizuje § 618 ods. 1 Obchodného zákonníka.

K § 1126

Doručenie zásielky

Preberá sa a precizuje § 617 ods. 2 a § 618 ods. 2 Obchodného zákonníka.

K § 1127

Nadobudnutie práv

V odseku 1 a odseku 2 sa preberá a precizuje § 619 Obchodného zákonníka, v odseku 3 sa preberá § 627 Obchodného zákonníka.

K § 1128

Splatnosť, výška a nárok na pomernú časť

Preberá sa a precizuje § 625 Obchodného zákonníka.

K § 1129

Zádržné právo

Preberá sa § 628 Obchodného zákonníka.

K § 1130 až 1135

Zodpovednosť za škodu

V zásade sa preberá režim zodpovednosti za škodu upravený v § 622 a nasl. Obchodného zákonníka. Stanovuje sa prekluzívna lehota 6 mesiacov na uplatnenie práv zo zodpovednosti za škodu (§ 771 Občianskeho zákonníka).

K § 1136

Predaj nevyzdvihnutej zásielky

V zásade sa preberá existujúci právny režim, upravený v § 773 ods. 1 a § 656 ods. 2 a 3 Občianskeho zákonníka.

K § 1137

Zasielateľská zmluva - základné ustanovenia

Preberá sa a precizuje § 601 Obchodného zákonníka.

K § 1138

Zasielateľ ako inkasant

Preberá sa a precizuje § 602 Obchodného zákonníka.

K § 1139

Informačná povinnosti príkazcu

Preberá sa a precizuje § 604 Obchodného zákonníka.

K § 1140
Povinnosť zasielateľa pri zabezpečení prepravy

Preberajú sa a precizujú § 603 ods. 1 a § 602 ods. 1 Obchodného zákonníka.

K § 1141
Zodpovednosť za škodu a poistenie zásielky

Preberajú sa § 603 ods. 2 a 3 Obchodného zákonníka.

K § 1142
Preprava zasielateľom

Preberá sa § 605 Obchodného zákonníka.

K § 1143
Správa o škode a predaj zásielky pri hroziacej škode

Preberá sa § 606 Obchodného zákonníka.

K § 1144
Odplata

Preberá sa a precizuje § 607 Obchodného zákonníka.

K § 1145
Zádržné právo

Preberá sa a precizuje § 608 Obchodného zákonníka.

K § 1146
Primerané použitie ustanovení o komisionárskej zmluve

Preberá sa § 609 Obchodného zákonníka.

K § 1147 až 1150
Zmluva o prevádzke dopraveného prostriedku

Preberajú a precizujú sa ustanovenia § 638 až 641 Obchodného zákonníka bez zásadných vecných zmien. Oproti doterajšiemu stavu sa dopĺňa úprava zodpovednosti prevádzkovateľa za škodu spôsobenú tým, že dopravný prostriedok nie je spôsobilý na dohodnuté cesty.

K § 1151
Zmluva o úschove – základné ustanovenia

Právna úprava zjednocuje zmluvné typy, ktorých predmetom je uloženie a opatrovanie vecí – zmluvu o úschove podľa § 747 a nasl. Občianskeho zákonníka, zmluvu o uložení veci podľa § 516 a nasl. Obchodného zákonníka, zmluvu o skladovaní podľa § 527 a nasl. Obchodného zákonníka. V prevažnej miere sa preberá právna úprava Obchodného zákonníka s nevyhnutnými úpravami pre tradičné (nepodnikateľské) vzťahy, ako aj formulačnými zmenami. Je potrebné zdôrazniť, že navrhované riešenie vytvára základný dispozitívny právny rámec a stranám nič nebráni upraviť si podmienky úschovy odlišne.

Základná definícia obsahuje záväzok vec opatrovať a po uplynutí doby úschovy vrátiť zložiteľovi. Definičným znakom tejto zmluvy nie je odplatnosť. Definičným znakom nie je ani prevzatie, pretože uschovávateľ môže mať uschovávanú vec u seba nielen v dôsledku prevzatia, ale aj na základe iného právneho dôvodu – teda ako dôsledok poskytovania zmluvného plnenia.

V odseku 2 sa preberá § 747 ods. 1 Občianskeho zákonníka.

K § 1152
Potvrdenie o prevzatí veci

Nakoľko právna úprava zmluvy o úschove integruje zmluvu o skladovaní, je potrebné vymedziť sklad ako miesto určené na uloženie veci, pričom prevzatie možno potvrdiť skladištným listom.

K § 1153 až 1155
Skladištný list

Upravuje sa obsah skladištného listu. Úprava skladištného listu a postavenie osoby oprávnenej na vydanie veci vychádza z § 528 Obchodného zákonníka. Oproti súčasnej právnej úpravy, návrh upravuje novú možnosť, aby skladištný list bol vydaný aj na rad osoby, podobne ako v prípade náložného listu.

K § 1156
Odplata

Ustanovenie kombinuje súčasný režim vyplývajúci zo zmluvy o úschove (Občiansky zákonník), uložení veci a skladovaní veci (Obchodný zákonník). Zmluva o úschove nie je obligatórne odplatným právnym úkonom, odplata patrí ak tak bolo dohodnuté alebo ak to je obvyklé alebo je úschova veci (skladovanie) predmetom podnikania osoby.

K § 1157
Náhrada nákladov

Ustanovenie kombinuje súčasný režim vyplývajúci zo zmluvy o úschove (Občiansky zákonník), uložení veci a skladovaní veci (Obchodný zákonník).

K § 1158
Poistenie uschovanej veci

Uschovávateľ nie je *ex lege* povinný uschovanú vec poistiť; ak tak urobí, lebo tak bolo dohodnuté alebo je to obvyklé, má právo na náhradu zaplateného poisteného. Ustanovenie vychádza z § 531 ods. 4 Obchodného zákonníka.

K § 1159

Odplata za dobu trvania úschovy

Ustanovenie vychádza z § 531 Obchodného zákonníka a upravuje dobu, za ktorú sa platí odplata za úschovu (skladné).

K § 1160

Zánik záväzku pri neodovzdaní veci do úschovy

Ustanovenie preberá a precizuje § 529 Obchodného zákonníka.

K § 1161

Úschova na neurčitý čas

Ustanovenie preberá, zjednocuje a zjednodušuje § 532 a 524 Obchodného zákonníka a § 750 Občianskeho zákonníka.

K § 1162

Spôsob úschovy

Stanovuje sa spôsob úschovy veci prevzatej do úschovy tak, aby bola aplikovateľná na všetky druhy úschov bez ohľadu na povahu strán zmluvy. Ustanovenie kombinuje § 749 Občianskeho zákonníka a § 517 Obchodného zákonníka.

K § 1163

Odchýlenie od spôsobu úschovy

Ustanovuje sa právo, a s prihliadnutím na okolnosti aj povinnosť, odchýliť sa od dohodnutého spôsobu úschovy, osobitne z dôvodov preventívnych. Súčasne sa stanovuje notifikačná povinnosť uschovávateľa. Ustanovenie vychádza z § 518 Obchodného zákonníka.

K § 1164

Preventívna povinnosť uschovávateľa

Ustanovenie nadväzuje a dopĺňa predchádzajúce ustanovenie a zavádza povinnosť uschovávateľa dbať na to, aby na veci nevznikla škoda. Povinnosť prijať osobitné opatrenia sa vzťahuje najmä na uschovávateľa – obchodníka. Ustanovenie vychádza z § 517 Obchodného zákonníka.

K § 1165

Užívanie uschovanej veci

Ustanovenie preberá § 520 Obchodného zákonníka.

K § 1166

Kontrola uschovanej veci

Právo kontroly skladovanej veci vychádza z úpravy § 530 Obchodného zákonníka.

K § 1167

Úschova ďalšou osobou

Ustanovenie preberá režim vyplývajúci z 747 ods. 2 Občianskeho zákonníka a § 519 ods. 1 Obchodného zákonníka.

K § 1168

Zodpovednosť za škodu

Ustanovenie preberá § 533 ods. 1 ObchZ.

K § 1169

Liberačné dôvody

Ustanovenie upravuje dôvody vzniku škody na veci, za ktorú uschovávateľ nebude zodpovedať. Ustanovenie vychádza z § 533 Obchodného zákonníka.

K § 1170

Zodpovednosť za náhodnú škodu

Ustanovenie preberá § 751 Občianskeho zákonníka.

K § 1171

Doba vydania veci

Ustanovenie kombinuje a zlučuje § 750 Občianskeho zákonníka, § 524 a 532 Obchodného zákonníka.

K § 1172

Miesto vydania veci

Ustanovenie precizuje miesto vydania uschovanej veci. Vychádza sa z § 522 Obchodného zákonníka.

K § 1173

Nevyzdvihnutie veci

Ustanovenie vychádza z § 525 Obchodného zákonníka a stanovuje postup pri speňažení predmetu úschovy v prípade neprevzatia veci.

K § 1174

Výpoveď

Ustanovenie zjednocuje právnu úpravu jednostranného ukončenia zmluvy o úschove/o uložení/ o skladovaní a vychádza z § 532 ods. 3 a § 534 Obchodného zákonníka.

K § 1175

Uplatnenie práv z úschovy

Ustanovenie vychádza z § 753 Občiansky zákonník. Určenie lehoty na uplatnenie nárokov z úschovy pre všetky druhy úschovy bez ohľadu na povahu strán zmluvy možno považovať za rozumné.

K § 1176
Zádržné právo

Ustanovenie nadväzuje na § 535 Obchodného zákonníka a zavádza zádržné právo pre všetky druhy úschovy bez ohľadu na povahu strán zmluvy.

K § 1177 až 1201
Zmluva o účte

V súlade s požiadavkami praxe a vývojom legislatívy EÚ sa zavádza jednotná úprava zmluvy o účte, ktorá nahrádza pôvodnú fragmentovanú reguláciu, obsiahnutú v § 708 až 715 Obchodného zákonníka (zmluva o bežnom účte) a § 716 až 719a Obchodného zákonníka (zmluva o vkladovom účte). Zmluva o účte vytvára právny základ na vedenie účtu, ako intenzívne využívaného nástroja, prostredníctvom ktorého možno vykonávať platobné a iné operácie s peňažnými prostriedkami. Jednotný zmluvný typ umožňuje systematickú výstavbu právnej úpravy na unifikovanom základe a zabezpečuje právnu istotu aj v prípadoch, ktoré doposiaľ neboli výslovne regulované, vrátane hybridných bankových produktov (napr. sporiace účty, kombinované produkty a pod.).

Upúšťa sa od bankového monopolu na vedenie účtu, v dôsledku čoho používa návrh zákona v základných ustanoveniach pojem „osoba vedúca účet“ (obdobne § 2662 a nasl. českého občianskeho zákonníka). To zodpovedá ekonomickej realite a rozširuje okruh potenciálnych zmluvných strán o ďalších poskytovateľov platobných služieb, ktorými sú napr. inštitúcie elektronických peňazí, platobné inštitúcie, Štátna pokladnica (§ 2 ods. 3 písm. b) až h) zákona č. 492/2009 Z. z.). Iný než platobný účet však môže viesť iba banka, zahraničná banka alebo pobočka zahraničnej banky v súlade so zákonom č. 492/2009 Z. z. o platobných službách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 492/2009 Z. z.“).

Majiteľom účtu je osoba oprávnená nakladať s účtom, pričom nemusí ísť nevyhnutne o zriaďovateľa účtu. „Vklad hotovosti“, „výber hotovosti“ a „prevod peňažných prostriedkov“ sú označenia pre bežné operácie s účtom. Pojmy sú formulované širšie než v zákone č. 492/2009 Z. z., aby zahŕňali aj transakcie mimo rámca platobného styku (napr. vkladná knižka, šeky, prevody v rámci skupiny). Pre zmluvu o účte je obligatórnou písomná forma.

Právna úprava je harmonizovaná so zákonom č. 492/2009 Z. z., ako aj s právom Európskej únie, najmä so smernicou Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2015/2366 z 25. novembra 2015 o platobných službách na vnútornom trhu, ktorou sa mení smernice 2002/65/ES, 2009/110/ES a 2013/36/EÚ a nariadenie (EÚ) č. 1093/2010 a ktorou sa zrušuje smernica 2007/64/ES (Ú. v. EÚ L 337, 23.12.2015) (ďalej len „PSD2“). Zmluva o účte vytvára právny základ pre vedenie platobného účtu podľa zákona č. 492/2009 Z. z., rámec pre poskytovanie platobných služieb v zmysle PSD2 a predpoklad na uzavretie rámcovej zmluvy podľa osobitných ustanovení zákona č. 492/2009 Z. z. (§ 31 ods. 4).

Preberá sa pôvodný inštitút vkladnej knižky, ktorý je síce v súčasnosti pomerne zriedkavo využívaný, avšak predstavuje historicky etablovaný a tradičný produkt. Úprava vychádza z pôvodného znenia § 781 až 785 Občianskeho zákonníka, ale vkladnú knižku už nepovažuje za cenný papier, čo zodpovedá jej reálnej funkcii a právnej povahe. Vkladná knižka má dôkaznú funkciu, nie je určená na obchodovanie a neslúži ako prostriedok kapitálového trhu.

K § 1202
Jednorazový vklad

Nová právna úprava nadväzuje na pôvodné ustanovenia Občianskeho zákonníka o vkladoch a na niektoré pôvodné ustanovenia ObZ o zmluve o vkladovom účte; pričom vychádza z § 2680 českého občianskeho zákonníka. Na základe zmluvy o jednorazovom vklade vzniká typický depozitný záväzok, ktorého predmetom je pevne určený vklad, poskytnutý na určitý čas, bez vedenia bežného účtu. Vkladateľ poskytuje príjemcovi konkrétnu peňažnú čiastku a ten sa zaväzuje ju uschovať, po splnení dojednaných podmienok ju vrátiť a zaplatiť dohodnutý úrok. Tento bankový produkt nie je určený na platobný styk, čím sa odlišuje od zmluvy o účte, kde je podstatou záväzku dynamická dispozícia s peňažnými prostriedkami prostredníctvom hotovostných alebo bezhotovostných operácií.

K § 1203
Vkladový list

Ustanovenie zavádza právnu úpravu vkladového listu, ako osvedčenia o pevne dohodnutom jednorazovom vklade na určitý čas; pričom vychádza z § 2681 českého občianskeho zákonníka. Vkladový list slúži ako potvrdenie o prijatí vkladu, z ktorého musí byť zrejmá jeho výška a doba viazanosti. Úprava nadväzuje na pôvodné znenie § 786 Občianskeho zákonníka, avšak upúšťa od vnímania vkladového listu ako cenného papiera. Cieľom je zosúladiť právnu úpravu s ekonomickou realitou, keďže vkladový list v praxi neslúži ako obchodovateľný nástroj a jeho hlavnou funkciou je osvedčenie vkladového vzťahu medzi klientom a príjemcom vkladu.

K § 1204
Zmluva o inkase - základné ustanovenia

Ustanovenie nadväzuje na pôvodné znenie § 692 Obchodného zákonníka. Upúšťa však od bankového monopolu a zohľadňuje pomerne rozsiahlu prax, v rámci ktorej sa obstaranie inkasa bežne vyskytuje aj mimo bankového sektora. Ak ide o inkaso ako platobnú službu, použije sa osobitná právna úprava podľa zákona č. 492/2009 Z. z.

K § 1205
Vykonanie inkasa

Preberá sa pravidlo podľa pôvodného znenia § 693 Obchodného zákonníka.

K § 1206
Vyporiadanie

Preberá sa pravidlo podľa pôvodného znenia § 694 Obchodného zákonníka. Za porušenie povinnosti podľa odseku 2 zodpovedá obstarávateľ podľa všeobecných ustanovení o nesplnení a prostriedkoch nápravy.

K § 1207
Ďalší obstarávateľ inkasa

Preberá sa pravidlo podľa pôvodného znenia § 695 Obchodného zákonníka.

K § 1208
Dokumentárne inkaso

Preberá sa pravidlo podľa pôvodného znenia § 697 Obchodného zákonníka s tým, že rovnako ako pri základnom ustanovení sa upúšťa od tzv. bankového monopolu pre dokumentárne inkaso.

K § 1209
Zmluva o akreditíve - základné ustanovenie

Preberá sa pôvodné znenie § 682 ods. 1 Obchodného zákonníka s určitými odchýlkami. Upúšťa sa od obligatórnej písomnej formy a od nevhodného pojmu „otvorenie akreditívu“; v súlade s dokumentom Jednotné zvyklosti a pravidlo pre dokumentárne akreditívy vydaným Medzinárodnou obchodnou komorou[34] (ďalej len „UCP 600“).

K § 1210
Oznámenie o akreditíve

Preberajú sa pravidlá podľa pôvodného znenia § 683 ods. 1 a 2 Obchodného zákonníka. Upúšťa sa od označenia „akreditívna listina“, ktoré evokuje nevyhnutnosť vystavenia oznámenia o akreditívne v listinnej podobe, čo nezodpovedá požiadavkám bežnej praxe, ani UCP 600.

K § 1211
Záväzky z akreditívu

Preberá sa pôvodné znenie § 683 ods. 3 Obchodného zákonníka a pravidlo podľa pôvodného znenia § 685 Obchodného zákonníka, doplnené o spresnenie, že záväzok banky voči oprávnenému ju nezávislý aj od záväzku medzi bankou a príkazcom.

K § 1212
Zmena a zrušenie akreditívu

Preberá sa pravidlo podľa pôvodného znenia § 686 ods. 1 Obchodného zákonníka. V súlade s UCP 600 sa výslovne nerozlišuje medzi odvolateľným a neodvolateľným akreditívom a obsah záväzku sa spravuje zmluvou a samotným akreditívom.

K § 1213
Potvrdenie akreditívu ďalšou bankou

Preberá sa pôvodné znenie § 687 Obchodného zákonníka.

K § 1214
Zodpovednosť oznamujúcej banky

Preberá sa pravidlo podľa pôvodného znenia § 688 Obchodného zákonníka.

K § 1215
Dokumentárny akreditív - základné ustanovenie

Preberá sa pravidlo podľa pôvodného znenia § 689 Obchodného zákonníka.

K § 1216
Povinnosti banky

Preberá sa pravidlo podľa pôvodného znenia § 689 Obchodného zákonníka.

K § 1217
Iné akreditívy

V odseku 1 sa preberá pôvodné znenie § 690 ods. 1 Obchodného zákonníka. Za porušenie povinnosti podľa odseku 2 zodpovedá banka podľa všeobecných ustanovení o nesplnení a prostriedkoch nápravy.

K § 1218
Zmluva o diele - základné ustanovenie

Zmluva o diele zjednocuje právnu úpravu zmluvy o diele s tým, že ustanovenia tohto dielu vychádzajú z právnej úpravy v Obchodnom zákonníku, ktoré sú doplnené niektorými ustanoveniami). Názov zmluvného typu, ktorého predmetom je vykonanie diela, sa zavádza v gramaticky správnom tvare a označuje sa pojmom zmluva o diele, namiesto zmluva o dielo. Zjednoducuje sa a zjednodušuje sa

[34] International Chamber of Commerce Uniform Customs and 36 Marek, K. Smluvní obchodní právo. Kontrakty, 4. aktualizované a rozšířené vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2009, s. 377. 39 Practise for Documentary Credits – 2007 Revision – ICC Publication No. 600, v zaužívanej skratke UCP 600).

pojem dielo, ktorým je zhotovenie, úprava alebo oprava veci, ako aj činnosť, ktorej výsledkom je iný dohodnutý výsledok, ktorý môže mať nehmotnú povahu.

K § 1219
Spotrebiteľská zmluva o zhodnotení veci na zákazku

Ak je predmetom záväzku zhotovenie novej veci a ide o spotrebiteľskú zmluvu, právny vzťah sa bude riadiť ustanoveniami o spotrebiteľskej kúpnej zmluve.

K § 1220
Forma zmluvy

Preberá sa pôvodný § 632 Občianskeho zákonníka s tým, že povinnosť vydať písomné potvrdenie vzniká len v prípade spotrebiteľskej povahy zmluvy.

K § 1221
Cena diela - základné ustanovenia

Uvedené ustanovenie preberá § 536 ods. 3 a časť § 546 ods. 1 Obchodného zákonníka.

K § 1222
Preddavky a zabezpečenie zaplatenia ceny diela

Ustanovenie zavádza právo požadovať a povinnosť poskytnúť preddavok alebo zabezpečenie na cenu, čo je v súlade s obchodnou praxou. Strany môžu dohodnúť preddavok pred vykonaním, ako aj počas zhotovovania diela. Preddavok sa aplikuje najmä v prípade zmluvy o zhotovenie stavby, pretože spravidla ide o nákladné a dlhodobé diela.

K § 1223
Zmeny ceny diela

Preberá sa § 549 Obchodného zákonníka.

K § 1224
Cena určená pevnou sumou alebo podľa rozpočtu

Ustanovenie vychádza z § 547 ods. 1 až 3 Obchodného zákonníka. Nad rámec toho sa ustanovuje, že ak rozpočet alebo iný podklad, na základe ktorého sa dohodne cena diela, zostaví a navrhne zhotoviteľ, zodpovedá za jeho úplnosť a správnosť, ak nebola dohodnutá výhrada jeho neúplnosti alebo nezáväznosti. Ak sa však cena diela dohodla na základe podkladov pripravených objednávateľom, neúčasť zhotoviteľa na ich príprave (a z toho vyplývajúca absencia jeho zodpovednosti za ich prípadné vady), sa navrhuje riešiť výhradou v odseku 1. Obvykle ide o dohadovanie ceny stavby ako diela na základe podkladov obstaraných objednávateľom (projektová dokumentácia, výkaz výmer). V rámci náležitej starostlivosti zhotoviteľa treba vziať do úvahy i čas, ktorý mal k dispozícii, a rozumné náklady, ktoré mohol vynaložiť na posúdenie podkladov na zostavenie ceny diela.

K § 1225
Určenie zvýšenia ceny súdom

V odseku 1 sa preberá preformulovaný § 547 ods. 4 Obchodného zákonníka, v odseku 2 sa preberá § 547 ods. 6 Obchodného zákonníka s bližšou úpravou notifikačnej povinnosti.

K § 1226
Odstúpenie od zmluvy pre podstatné zvýšenie ceny

Preberá sa preformulovaný § 547 ods. 5 Obchodného zákonníka s tým, že prekročenie o 10% sa nahrádza „podstatným“ prekročením. To, čo v konkrétnom prípade ide o prekročenie podstatné, bude potrebné individuálne posúdiť, najmä s prihliadnutím na hodnotu diela.

K § 1227
Cena určená odhadom

Preberá sa § 636 Občianskeho zákonníka s formulačnými úpravami.

K § 1228
Zaplatenie ceny diela

Ustanovenie vychádza, preberá a precizuje § 548 Obchodného zákonníka. Nad rámec toho sa zavádza pravidlo, že neuhradenie ceny diela (v prípadoch, kedy sa cena alebo jej časť hradí pred celkovým dokončením diela) zakladá dôvod na prerušenie realizácie, predĺženie termínu dokončenia a nárok na náhradu nákladov.

K § 1229
Vykonanie diela - základné ustanovenia

Ustanovenie vychádza, preberá a precizuje § 537 Obchodného zákonníka.

K § 1230
Vykonanie diela osobne a pomocníkom

Pri vykonaní diela sa vychádza z pravidla, že dielo by mal vykonávať zhotoviteľ osobne. Ak zhotoviteľ poverí vykonaním diela inú osobu, zodpovedá akoby dielo vykonával sám.

K § 1231
Veci potrebné na vykonanie diela

Preberá sa § 539 Obchodného zákonníka s formulačnými úpravami.

K § 1232
Mnohosť zhotoviteľov

Preberá sa § 638 Občianskeho zákonníka upravujúce súčinnosť objednávateľa s výnimkou následkov, na ktoré sa vzťahujú ustanovenia

o nesplnení. Následne sa stanovuje povinnosť zabezpečiť koordináciu ako osobitnú formu súčinnosti, pokiaľ dielo vykonávajú viacerí zhotovitelia.

K § 1233
Kontrola diela

Preberá sa právo na vykonanie kontroly z § 550 prvá veta Obchodného zákonníka. Pokiaľ však toto právo nie je vykonané, nevylučuje to následky spôsobené nesplnením zhotoviteľa.

K § 1234
Pozvánka na vykonanie kontroly

Preberá sa § 553 Obchodného zákonníka.

K § 1235
Náprava vád zistených kontrolou

Preberá sa pôvodný § 550 Obchodného zákonníka druhá a tretia veta.

K § 1236
Nevhodné veci alebo pokyny

Preberá sa § 551 Obchodného zákonníka s formulačnými úpravami. Nad rámec doterajšej úpravy sa zavádza výnimka zo zákonnej zodpovednosti zhotoviteľa za odhalenie a oznámenie nesprávnej povahy pokynov objednávateľa alebo nevhodnosti veci predložených objednávateľom na realizáciu diela, a to v prípadoch, kedy tieto pokyny alebo veci obstaral objednávateľ prostredníctvom odborne spôsobilých osôb. V prípade stavby ako diela zhotovuje zadanie diela vo forme projektovej dokumentácie spravidla projektant ako odborne spôsobilá osoba a pokyny usmerňujúce zhotovenie stavby vydáva v mene objednávateľa osoba vykonávajúca dozor nad stavbou, ktorá tiež disponuje príslušnou odbornou spôsobilosťou. Ak ide o zmluvných dodávateľov objednávateľa (objednávateľ môže výkon tejto činnosti zabezpečiť aj svojimi zamestnancami), je ich zodpovednosť za výkon činnosti dohodnutá v zmluve s objednávateľom, ktorá je obvykle odplatná. V týchto prípadoch nie je nevyhnutné žiadať od zhotoviteľa, aby pri svojej odbornej spôsobilosti, odlišujúcej sa od odbornej spôsobilosti uvedených špecialistov, preveroval správnosť pokynov a vhodnosť vecí objednávateľa a preberal zodpovednosť za prípadné vady plnení tretích osôb, ktoré si objednávateľ vybral práve na základe ich odbornej spôsobilosti na prípravu svojich pokynov a obstaranie vecí pre zhotoviteľa.

K § 1237
Vylúčenie zodpovednosti zhotoviteľa

Preberá sa § 551 Obchodného zákonníka s formulačnými úpravami.

K § 1238
Prekážky pri vykonaní diela

Preberá sa § 552 Obchodného zákonníka s formulačnými úpravami.

K § 1239
Nebezpečenstvo škody na veciach a práva k veciam

Preberá sa § 540 Obchodného zákonníka s formulačnými úpravami.

K § 1240
Vlastnícke právo k zhotovenej veci a nebezpečenstvo škody - základné ustanovenia

Ustanovenie vychádza, preberá a precizuje § 542 Obchodného zákonníka.

K § 1241
Následky zániku záväzku vykonať dielo pri vlastníctve zhotoviteľa

Ustanovenie vychádza, preberá a precizuje § 543 Obchodného zákonníka.

K § 1242
Následky zániku záväzku vykonať dielo pri vlastníctve objednávateľa

Ustanovenie vychádza, preberá a precizuje § 544 Obchodného zákonníka.

K § 1243 a 1244
Dokončenie diela

Preberá sa a precizuje § 554 ods. 1 a ods. 6 Obchodného zákonníka.

Ustanovenia definujú, kedy sa dielo považuje za dokončené.

K § 1245
Vykonanie diela po častiach

Upravuje sa možnosť vykonať dielo aj po samostatných častiach, ak je to v danom prípade možné.

K § 1246
Odmietnutie prevzatia

Upravuje sa právo objednávateľa neprevziať dielo s vadami, ktoré podstatným spôsobom bránia jeho užívaniu. Ak nejde o takéto vady, objednávateľ je povinný dielo prevziať a vady sa uvedú v zápisnici s tým, že práva z vadného plnenia zostávajú zachované.

K § 1247
Skúška diela

Preberá sa úprava v § 555 ods. 2 až 4 Obchodného zákonníka s formulačnými úpravami.

K § 1248
Zápisnica o skúške diela

Preberá sa a precizuje § 555 ods. 4 Obchodného zákonníka.

K § 1249
Miesto odovzdania diela

Preberá sa a precizuje úprava v § 554 ods. 1 až 4 Obchodného zákonníka.

K § 1250
Následky odovzdania diela

Preberá sa a precizuje § 554 ods. 5 Obchodného zákonníka.

K § 1251
Nakladanie s dielom

Ustanovenie rieši prípady, kedy dielo je predmetom duševného vlastníctva. Odsek 1 vychádza z § 558 Obchodného zákonníka a obmedzuje právo objednávateľa použiť dielo na iný účel aký vyplýva z uzavretej zmluvy. V odseku. 2 sa primerane preberá § 557 Obchodného zákonníka.

K § 1252
Neprevzatie diela

Preberá sa upravený § 645 Občianskeho zákonníka.

K § 1253
Vady diela - základné ustanovenia

Vymedzuje sa pojem vady diela tak, že dielo je vadné (má vady) ak nemá dohodnuté (v zmluve určené) alebo obvyklé vlastnosti. Zhotoviteľ však nezodpovedá za vady spôsobené nevhodnou povahou veci alebo nesprávnosťou pokynu, ktoré pre objednávateľa obstarala odborne spôsobilá osoba. Podobne ako v súvislosti s úpravou nevhodných pokynov sa aj v tomto prípade vychádza z toho, že takáto odborne spôsobilá osoba je spravidla lepšie situovaná na poskytnutie vhodných pokynov a teda aj na prevzatie zodpovednosti za prípadné vady, ktoré sú nimi spôsobené.

K § 1254
Rozhodujúci čas

Stanovuje sa okamih, ku ktorému sa posudzuje vadnosť diela.

K § 1255
Prostriedky nápravy

Vzhľadom na jednotný systém nápravy sa v prípade vady diela použijú všeobecné ustanovenia upravujúce právne následky nesplnenia a prostriedkoch nápravy.

K § 1256
Záruka - základné ustanovenia

V odseku 1 a 2 sa preberá § 563 Obchodného zákonníka, v odseku 3 § 646 ods. 3 Občianskeho zákonníka.

K § 1257
Osobitné ustanovenia o záruke pri oprave a úprave veci

Preberá sa upravený § 654 Občianskeho zákonníka.

K § 1258 až 1263
Zmluva o výstavbe, vstavbe, nadstavbe alebo prístavbe domu

Preberajú sa ustanovenia § 21 a 22 zákona č. 182/1993 Z. z. len s miernymi formulačnými a obsahovými úpravami.

K § 1264
Pracovná zmluva

Účelom tohto ustanovenia je zdôrazniť súkromnoprávnu povahu právneho vzťahu založeného pracovnou zmluvou, avšak bez úmyslu nahradiť existujúci právny rámec (Zákonník práce).

K § 1265
Zmluva o spoločenstve - základné ustanovenia

Zmluva o spoločenstve bola v doterajšej úprave označovaná ako „zmluva o združení“. Návrh nahrádza pojem združenie, ktoré býva v aplikačnej praxi zamieňané so združeniami, zakladané podľa zákona č. 83/1990 Zb., príp. inými obdobnými právnickými osobami, pojmom „spoločenstvo“, ktoré je v slovníku slovenského jazyka vykladané ako „organizované spojenie väčšieho počtu osôb, prípad. inštitúcií s rovnakým cieľom, so spoločnými záujmami“. Komisia si uvedomuje, že terminologicky sú súčasný pojem “združenie” ako aj navrhovaný nový pojem “spoločenstvo” zaťažené tým, že každý z nich označuje aj právnické osoby, pričom zmluva o spoločenstve (alebo súčasná zmluva o združení) nezakladá právnickú osobu. Z týchto dvoch pojmov sa preto priklonila k pojmu, ktorý zodpovedá štandardom v rámci kontinentálnej právnej kultúry (*Gesellschaft* v § 705 BGB, *société* v čl. 1832 CC; podobne *societá* v čl. 2247 talianskom CC, *sociedad* v čl. 1665 a nasl. španielskeho CC, maatschap v čl. VIIA: 1655 a nasl. holandského Občianskeho zákonníka, *spólka* v čl. 860 a nasl. poľského Občianskeho zákonníka a *společnost* v § 2716 českého občianskeho zákonníka.

Základným cieľom zmien je vytvoriť všeobecnú úpravu osobných foriem spolupráce použiteľnú na všetky nekorporátne formy kooperácie, umožnenie rýdzo majetkových vkladov členov spoločenstva, špecifikácia vnútorných vzťahov medzi členmi, spresnenie vystupovania ako spoločenstvo navonok,

zodpovednosť členov spoločenstva a úprava správy spoločenstva vrátane možnosti vytvárať orgány spoločenstva. Právna úprava bude použiteľná na všetky účelové združenie osôb. Podstatným znakom zmluve o spoločenstve je pluralita osôb (fyzických alebo právnických), dohoda o spoločnom účele a záväzok pričiniť sa o jeho dosiahnutie. Zmluva nevyžaduje písomnú formu. Spoločenstvo nemá právnu subjektivitu, keďže spoločenstvo je iba obligačnoprávnym vzťahom bez toho, aby mu zákon priznával právnu subjektivitu.

Ustanovenie odseku 3 vyjadruje samozrejmosť, keďže zmluva o spoločenstve je zmluva s viacerými zmluvnými stranami, preto je na jej zmenu potrebná dohoda všetkých členov. Nevylučuje sa presun určitých rozhodovacích oprávnení na niektorých z členov spoločenstva alebo na tretie osoby, zároveň sa ale podčiarkuje, že otázky, ktoré sú upravované zmluvou, musia byť predmetom dohody všetkých členov.

K § 1266
Označenie spoločenstva

Doterajšia právna úprava výslovne neobsahovala úpravu označenia, pod ktorým by členovia spoločenstva vystupovali.

Označenie spoločenstva nie je pojmovým znakom zmluvy o spoločenstve. Spoločenstvo môže byť utvorené aj bez toho, aby sa určil jeho názov. Ani pre pričítanie konania jednej osoby ostatným členom spoločenstva sa nevyžaduje konanie pod označením spoločenstva, keďže postačí dostatočná zrejmosť, že ide o záležitosť spoločenstva. Avšak použitie označenia v právnom styku by malo byť dostatočné na ustálenie zrejmosti, že sa vystupuje pre účel spoločenstva.

Oproti ochrane obchodného mena právnickej osoby je označenie spoločenstva špecifické v tom, že neoznačuje samostatný subjekt, a preto sa aj jeho ochrany môžu domáhať iba jeho členovia, resp. ten, kto je oprávnený konať v mene ostatných členov spoločenstva.

K § 1267
Práva a o povinnosti členov

Vychádza sa z toho, že členovia majú povinnosť vykonávať činnosť pre dosiahnutie účelu osobne. Vzhľadom k tomu, že zmluva o spoločenstve nemusí byť založená iba za hospodárskym účelom, nie je nevyhnutné ustanovovať všeobecný zákaz konkurencie. Zákaz konkurencie si musia členovia dohodnúť v zmluve pričom právna úprava motivuje členov, aby si dohodli aj rozsah konkurenčnej činnosti, inak sa aplikuje pomerne úzky zákonný režim. Navrhuje sa explicitná úprava nárokov vyplývajúcich z konkurenčnej činnosti, pričom sa ustanovuje, že povinnosť nahradiť škodu nie je dotknutý vydaním výsledku konkurenčnej činnosti a právne následky zákazu konkurencie tak nie sú *lex specialis* vo vzťahu k úprave povinnosti nahradiť škodu.

Ustanovenie odseku 3 upravuje spôsob, akým sa člen podieľa na dosiahnutí cieľov spoločenstva, a to buď osobným výkonom činnosti alebo majetkovým vkladom.

Súkromnoprávna úprava zmluvy o spoločenstve sa nedotýka verejnoprávnej úpravy ochrany hospodárskej súťaže. Dojednania v konkrétnej zmluve budú musieť byť v súlade s relevantnými normami súťažného práva.

K § 1268
Výkon činnosti

Ustanovenie upravuje právny režim, ktorým sa riadi vzťah medzi stranami v prípade, ak sa člen na dosiahnutí cieľov spoločenstva zaviazal výkonom určitej činnosti.

K § 1269
Poskytnutie vkladu

Ak je predmetom záväzku člena záväzok poskytnúť určitý vklad, ustanovenie upravuje povinnosť vykonať súpis vecí poskytnutých členmi spoločenstva. Podporne sa precizuje právny režim, ktorý sa použije v závislosti od povahy vkladu.

K § 1270
Lehota na poskytnutie vkladu a jeho správa

Ustanovenie upravuje lehotu, do ktorej je povinný poskytnúť vklad. Ak túto dobu neupravuje zmluva, je povinný tak vykonať bez zbytočného odkladu. V odseku 2 sa upravuje osoba, ktorá spravuje poskytnuté vklady. Právna úprava uprednostňuje, aby došlo k určeniu osoby správcu, a iba ak sa tak nestane, vklad spravuje ten člen, ktorý vklad poskytol.

K § 1271
Právny status vkladu

Ustanovenie upravuje majetkový režim vecí poskytnutých ako vklad člena.

K § 1272
Právny status výnosov

Ustanovenie upravuje majetkový režim výsledkov činnosti spoločenstva a spôsob, ako sa vo vnútornom vzťahu vyporiadajú členovia spoločenstva s hospodárskym výsledkom. Vo vzťahu navonok platí, že členovia musia splniť svoje záväzky, ak sú z nich títo zaviazaní. Vo vnútornom vzťahu platí, že aktívne majetkové pozície prislúchajú všetkým (napríklad vec, ktorá vznikla, alebo ktorá bola nadobudnutá pri výkone spoločnej činnosti, sa stáva spoluvlastníctvom jej členov). Podiel, na ktorom sa členovia podieľajú na zisku a strate sa určí zmluvou.

Je možné vylúčiť podiel člena na strate, nie však podiel na zisku. Nie je preto možné vytvoriť spoločenstvo, kde bude jeden mať iba nárok na zisk, ostatní budú znášať stratu (podobnosť s tzv. societas leonina).

K § 1273
Rozhodovanie členov

Právna úprava ponúka dispozitívne pravidlá pre rozhodovanie v rámci spoločenstva. Napriek tomu, že spoločenstvo nie je právnickou osobou, ustanovujú sa pravidlá pre tvorbu vôle, akési obchodné vedenie spoločenstva. Dispozitívne sa upravuje pravidlo o hlasovaní, avšak zakazuje sa úplne vylúčiť člena z možnosti zúčastniť sa na hlasovaní. Je však možné dohodnúť si na odlišnom kvóre pre všetky alebo len niektoré rozhodnutia, ako aj na nerovnakej distribúcii hlasovacích práv medzi jednotlivými členmi.

Umožňuje sa poveriť nielen člena spoločenstva, ale aj tretiu osobu výkonom správy spoločenstva. Táto tretia osoba tak bude predstavovať rozhodovací orgán, a bude mať aj oprávnenie konať za ostatných členov spoločenstva navonok. Ak bude poverených správcov viac, vychádza sa z použitia ustanovení príkaznej zmluvy s pluralitou príkazníkov.

K § 1274
Právo kontroly

Oproti doterajšej právnej úpravy sa rozširuje kontrolné a informačné oprávnenia člena spoločenstva.

K § 1275
Právne vzťahy k tretím osobám

Ustanovenie upravuje solidaritu členov vo vzťahu k tretím osobám.

K § 1276 až 1278
Zánik členstva

Právna úprava vychádza z toho, že člen je stranou zmluvy o spoločenstve a upravujú sa iba osobitné prípady ukončenia jeho účasti na tejto zmluve. Spresňuje sa, že vystúpenie zo spoločenstva je výpoveďou zmluvy, jednostranným adresovaným právnym úkonom, ktorý môže byť aj neformálny. Rovnako sa menia právne následky porušenia zákazu výpovede v nevhodnú dobu na ujmu ostatným členom.

Na vylúčenie spoločníka je vždy potrebný jednomyseľný súhlas ostatných spoločníkov, keďže ide fakticky o zmenu subjektov zmluvy a súhlas všetkých predpokladá súhlas s tým, že budú naďalej viazaní zmluvou o spoločenstve.

Ustanovenie obsahuje dispozitívnu úpravu s výnimkou oprávnenia člena z vážnych dôvodov vystúpiť zo spoločenstva. Členovia si tak môžu dohodnúť aj iné spôsoby zániku členstva v spoločenstve.

K § 1279
Práva člena po zániku členstva

Právna úprava prináša nový koncept majetkového vyporiadania členstva, ktoré zaniklo. Vytvára sa určitý peňažný vyrovnací podiel vo forme nároku voči ostatným členom spoločenstva. Oproti doterajšej právnej úpravy sa vychádza z toho, že podiel na veciach v spoluvlastníctve, vrátane tých, ktoré do spoločenstva vniesol sám, sa mu vyplatí v peniazoch.

K § 1280
Zodpovednosť člena po zániku členstva

Nová právna úprava spresňuje osud záväzkov po zániku členstva v spoločenstve. V záujme ochrany veriteľov sa zotrváva na úprave, podľa ktorej ani zánik účasti v spoločenstve nezbavuje bývalého člena povinnosti splniť (ako solidárne zaviazaný spoludlžník) záväzky, z ktorých bol zaviazaný pred zánikom jeho členstva. Postavenie veriteľa nemôže byť negatívne ovplyvnené zmenou v zložení členskej základne spoločenstva.

Všeobecne sa vychádza z toho, že pri určovaní majetkového podielu pri zániku členstva sa zohľadňujú aj existujúce záväzky z činnosti spoločenstva, bez ohľadu na to, či sú splatné. Ak bolo toto saldo zohľadnené pri majetkovom vyporiadaní, musí byť zohľadnené aj v prípade regresných nárokov tak, aby člen, ktorého účasť zanikla, ani ostatní členovia neboli navzájom v lepšej pozícii, ako by boli, nebyť zániku členstva jedného z nich.

K § 1281
Zánik spoločenstva

Ustanovujú sa dôvody zániku spoločenstva ako záväzkového vzťahu. Po zániku spoločenstva sa nároky členov vyporiadajú podľa zásad o vyporiadaní podielového spoluvlastníctva.

K § 1282
Zmluva o tichom spoločenstve - základné ustanovenia

Základné ustanovenia explicitne uvádzajú, že podnikateľ sa zaväzuje platiť tichému spoločníkovi „podiel na čistom zisku“. Základné ustanovenia zároveň inkorporujú určenie výšky podielu tichého spoločníka na čistom zisku podnikateľa (t. j. napr. percentuálne alebo zlomkom) ako jednu z podstatných častí zmluvy.

K § 1283
Predmet vkladu tichého spoločníka

Preberá sa a terminologicky precizuje § 674 Obchodného zákonníka.

K § 1284
Práva podnikateľa k predmetu vkladu

Ustanovenie precizuje mechanizmus „užívania inej majetkovej hodnoty“.

K § 1285
Povinnosti tichého spoločníka k predmetu vkladu

Preberá sa § 674 ods. 2 Obchodného zákonníka.

K § 1286
Práva a povinnosti tichého spoločníka voči tretím osobám

Preberá sa § 678 Obchodného zákonníka.

K § 1287
Právo tichého spoločníka na informácie

Ustanovenia ods. 1 reglementujú právo tichého spoločníka vyhotoviť si kópie obchodných dokladov a účtovných záznamov. Obchodný zákonník toto právo výslovne neupravuje, možnosť využitia technických prostriedkov sa v praxi odvodzovala z judikatúry a doktríny. Vo vzťahu k účtovnej závierke sa vytvára aj špeciálna úprava (čiastočne v nadväznosti na § 675 ods. 2 Obchodného zákonníka), t. z. tichý spoločník si môže od podnikateľa vyžiadať jej rovnopis.

K § 1288
Peňažné vyjadrenie podielu na čistom zisku alebo na strate

Preberá sa a precizuje § 676 ods. 1 Obchodného zákonníka. Hoci to právna úprava výslovne neupravuje, ak ide o podnikateľa, ktorý vedie daňovú evidenciu podľa osobitného predpisu, analogicky bude pre vyjadrenie podielu tichého spoločníka rozhodujúce daňové priznanie.

K § 1289 a 1290
Vyplatenie podielu a podiel na strate

Preberá sa a precizuje § 677 Obchodného zákonníka.

K § 1291
Výpoveď

Precizuje sa § 679 ods. 2 Obchodného zákonníka, slovné spojenie „pred koncom kalendárneho roka“ sa nahrádza slovným spojením „pred koncom účtovného obdobia“.

K § 1292
Iné dôvody zániku zmluvy o tichom spoločenstve

Preberá sa a precizuje § 679 ods. 1 Obchodného zákonníka.

K § 1293
Povinnosti podnikateľa po zániku zmluvy o tichom spoločenstve

Preberá sa a precizuje § 680 Obchodného zákonníka.

K § 1294
Zmluva o franšíze - základné ustanovenia

Slovenský právny poriadok doteraz neupravoval pomenovaný zmluvný typ, ktorého predmetom je právny vzťah medzi franšízorom a franšízantom. Navrhovaná právna úprava zohľadňuje požiadavky podnikateľskej praxe, ktorá na vymedzenie týchto alebo obdobných zmluvných vzťahov využívala inominátne kontrakty, prípadne abstrahované licenčné zmluvy. Navrhované znenie zmluvy o franšíze rešpektuje nadnárodnú doktrínu a poznatky relevantných zoskupení (napr. „Medzinárodná franchisingová asociácia“), pričom ťažiskovým vzorom je estónska právna úprava. Základné ustanovenia akcentujú „informácie“ ako jednu z imanentných zložiek franšízy a to aj napriek tomu, že v zmysle § 118 ods. 1 Občianskeho zákonníka možno „informácie“ čiastočne subsumovať pod „iné majetkové hodnoty“.

Súkromnoprávna úprava zmluvy o franšíze sa nedotýka verejnoprávnej úpravy ochrany hospodárskej súťaže. Dojednania v zmluve o franšíze budú musieť byť v súlade s relevantnými normami súťažného práva.

K § 1295
Práva franšízora k predmetu franšízy

Jedným z esenciálnych aspektov franšízy je to, že franšízor zostáva aj po poskytnutí franšízy oprávnený na výkon predmetu franšízy. Naopak právo franšízora poskytnúť predmet franšízy aj iným osobám než „prvému“ franšízantovi závisí od dohody medzi franšízorom a franšízantom.

K § 1296
Poskytnutie súčinnosti

Franšízor je povinný poskytnúť franšízantovi súčinnosť potrebnú na nerušené využívanie franšízy.

K § 1297
Kontrola využívania franšízy

Franšízor je oprávnený kontrolovať využívanie franšízy v takom rozsahu, ktorý je potrebný na ochranu jeho práv súvisiacich s predmetom franšízy (t. j. napr. kontrola kvality služby a/alebo tovaru, ktorú/ktorý franšízant poskytuje tretím osobám na základe franšízy).

K § 1298
Náprava porušenia franšízy

Ustanovenie formuluje bazálny rámec ochrany práv franšízora, ktorý nie je obmedzený iba na vykonávanie kontroly, ale má aj možnosť požadovať, aby franšízant využíval franšízu riadnym spôsobom s tým, že ak tak franšízant neurobí ani v primeranej lehote, ktorú mu poskytne franšízor, franšízor je oprávnený odstúpiť od zmluvy. Ustanovenie čiastočne vychádza z obdobného kontraktačno-komunikačného mechanizmu formulovaného v § 550 Obchodného zákonníka (spôsob vykonávania diela).

K § 1299
Práva franšízanta k predmetu franšízy

Dispozično-právnou charakteristikou franšízy je to, že franšízor je aj po poskytnutí franšízy „prvému" franšízantovi oprávnený na poskytnutie predmetu franšízy iným osobám. Franšízant toto právo nemá, navrhovaná právna úprava však rešpektuje primeranú kontraktačnú variabilitu, preto je ustanovenie dispozitívne.

K § 1300
Rozsah a spôsob využívania franšízy

Ustanovenia reglementujú ťažiskové povinnosti franšízanta pri využívaní franšízy, najmä vo vzťahu k pokynom franšízora, ku kvalite tovaru/služby a k rozsahu služieb, ktoré sú poskytované na základe franšízy. Navrhované znenie je čiastočne inšpirované estónskou právnou úpravou.

K § 1301
Zachovanie mlčanlivosti

Navrhovaná právna úprava formuluje zákonnú povinnosť franšízanta zachovať počas trvania zmluvy mlčanlivosť o informáciách, ktoré súvisia s franšízou, ak to je potrebné na ochranu záujmov franšízora (napr. výška odplaty za poskytnutie franšízy). Exemplifikatívne vymenovanie zakázaných konaní rešpektuje textačnú konformitu so základnými ustanoveniami zmluvy o zachovaní mlčanlivosti o dôvernej informácii. Trvanie povinnosti zachovať mlčanlivosť po zániku zmluvy si môžu strany dohodnúť aj inak.

K § 1302
Ohrozenie alebo porušenie práva franšízanta treťou osobou

V snahe o dosiahnutie účelu zmluvy (t. j. nerušené využívanie franšízy v súlade so zmluvou a týmto zákonom) je franšízant viazaný notifikačnou povinnosťou v prípade, ak dôjde k ohrozeniu alebo porušeniu jeho práv súvisiacich s predmetom franšízy treťou osobou. Na účely efektívnej ochrany práv franšízanta je franšízant povinný poskytnúť franšízorovi potrebnú súčinnosť (napr. kontinuálne, pravdivé a úplné informovanie o skutkovom stave a pod.).

K § 1303
Trvanie a zánik zmluvy o franšíze

Vzhľadom na to, že zmluva o franšíze predpokladá kooperáciu dlhodobého charakteru, navrhuje sa normatívna korelácia medzi dobou trvania zmluvy a dĺžkou výpovedných dôb. Nie je účelné, aby zákon vytváral autonómne reglementácie vypovedania zmluvy pre každý nominátny zmluvný typ, preto sa odkazuje na príslušnú právnu úpravu inkorporovanú v zmluve o obchodnom zastúpení.

K § 1304 a 1305
Odvážne zmluvy

V súlade s tradičnou teoretickou kategorizáciou zmluvných typov podľa akademika Lubyho sa zavádza kategória tzv. odvážnych (niekedy aj aleatórnych) zmlúv, pre ktoré sú typické najmä prvok náhody (alea) a neistota výsledku (výhoda pre jednu či druhú stranu nie je vopred daná). Z povahy týchto záväzkov sa pre záväzky z odvážnych zmlúv nepoužije ustanovenie o zmene podstatnej zmene okolností.

K § 1306
Poistná zmluva - základné ustanovenia

Vymedzenie poistnej zmluvy vychádza z doterajšej definície (§ 788 ods. 1 Občianskeho zákonníka) s určitými formulačnými spresneniami. Pre poisťovňu sa zavádza jednotný pojem „poisťovateľ" (doterajšia úprava používala v rovnakom význame označenia „poisťovateľ" a „poistiteľ"), keďže tento pojem sa používa aj v niektorých iných právnych predpisoch (napr. zákon č. 381/2001 Z. z. o povinnom zmluvnom poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla a o zmene a doplnení niektorých zákonov). Pre druhú zmluvnú stranu sa zavádza pojem poistník, ktorý doteraz Občiansky zákonník nepoužíval a nahrádzal ho opisným označením („osoba, ktorá s poistiteľom poistnú zmluvu uzavrela"). Pojem poistník je v praxi zaužívaný, nakoľko ho používali aj predchádzajúce právne úpravy (napr. Zákonník medzinárodného obchodu, alebo zákon č. 189/1950 Sb. o poistnej smluve) a aktuálne ho používa aj zákon č. 381/2001 Z. z. Poistníka je potrebné odlíšiť od poisteného, ktorý je zadefinovaný v § 1543 (Poistený). Poistník a poistený môže, ale nemusí byť tá istá osoba. Poistník môže uzavrieť aj poistnú zmluvu, v zmysle ktorej právo na poistné plnenie v prípade poistnej udalosti vznikne tretej osobe – poistenému.

Vzhľadom na skutočnosť, že na základe poistnej zmluvy poisťovateľ poskytuje aj iné plnenia ako poistné plnenie (napríklad zachraňovacie náklady alebo odkupnú hodnotu), je vhodné tieto plnenia od

seba odlíšiť. Preto sa zavádza skratka pre plnenie, ktoré sa poisťovateľ zaväzuje poskytnúť, keď nastane poistná udalosť, a to „poistné plnenie“.

Na rozdiel od doterajšej úpravy sa vynecháva výpočet ďalších podstatných náležitostí poistnej zmluvy (nad rámec základných definičných znajov, ktoré vymedzujú poistnú zmluvu ako zmluvný typ). Výpočet podstatných náležitostí nebol konzistentný, keďže smeroval k rôznym typom produktov a zároveň zbytočne vyvolával aplikačné problémy. Vynechanie podstatných náležitostí je nahradené iným prístupom, a to komplexnejšou dispozitívnou úpravou, ktorá zabezpečí funkčnosť uzavretej zmluvy aj v prípade, ak niektoré pravidelné náležitosti nebudú v poistnej zmluve výslovne upravené. Ustanovuje sa povinnosť povinnej písomnej formy pre poistnú zmluvu, pokiaľ nejde o poistné zmluvy uzavreté na dobu kratšiu, ako jeden rok.

K § 1307
Poistený

Zavádza sa legislatívna definícia poisteného podľa vzoru § 2766 českého občianskeho zákonníka. Rozšírenie definície poisteného z pôvodného znenia podľa § 797 ods. 1 Občianskeho zákonníka je odôvodnené rozšírením typov poistenia, ktoré sú upravené osobitnými ustanoveniami, vychádza však z rovnakého princípu.

K § 1308
Poistný záujem

Poistná zmluva sa tradične zaraďuje do skupiny odvážnych zmlúv, a preto je potrebné odlíšiť ju od ostatných zmlúv nachádzajúcich sa v tejto skupine. Ide najmä o rozdiel medzi poistnou zmluvou a stávkou.

V prípade stávky úmyslom zmluvných strán je, aby dohodnuté plnenie získala strana, ktorej tvrdenie sa ukáže ako správne. Účelom stávky je teda, aby plnenie odmenilo správnosť názoru víťaznej strany. Okrem toho pri stávke (rovnako ako pri hre a žrebe) nie je vylúčený špekulatívny alebo zištný úmysel, keďže sa predpokladá možnosť značnej výhry oproti malému vkladu. Účelom stávky alebo hry je teda potvrdiť výhru alebo špekulovať za účelom dosiahnutia zisku. Na druhej strane v poistení je podstatný poistný záujem, ktorý sa prejavuje ako potreba získať poistné plnenie v prípade nepriaznivej udalosti, ktorá sama o sebe buď vyvolá majetkovú potrebu alebo je žiaduce uspokojiť už existujúce potreby; účelom poistenia nie je obohatenie osoby oprávnenej na poistné plnenie.

Náuka i prax zdieľajú názor, že poistenie nemá byť zneužité na špekulatívne účely. Tomu slúži inštitút poistného záujmu, ktorý reflektuje, aby nepriaznivé následky poistnej udalosti nenastali, ako i v obave, že hodnota, na ktorú sa má poistenie vzťahovať, bude poistnou udalosťou zničená, zmenšená alebo inak dotknutá. Právny význam poistného záujmu je v tom, že podmieňuje vznik a trvanie poistenia. Poistný záujem ako charakteristická črta poistnej zmluvy je v rôznej miere zakotvený vo viacerých okolitých zahraničných úpravách (napríklad Česká republika, Nemecko, Rakúsko alebo Maďarsko) a bola súčasťou aj domácej úpravy v minulosti. Nejde teda o vytváranie nového konceptu, ako skôr k prinavráteniu sa k pôvodnej koncepcii, ktorá je bežná pre ostatný zvyšok Európy.

V odseku 1 návrh definuje poistný záujem. V odsekoch 2 až 4 návrh upravuje domnienky a predpoklady existencie poistného záujmu. Ustanovenia sú inšpirované českou úpravou v § 2762 občianskeho zákonníka. Tieto ustanovenia slúžia predovšetkým na rozloženie dôkazného bremena medzi stranami vo vzťahu k preukazovaniu existencie poistného záujmu.

V odseku 2 sa zakotvuje vyvrátiteľná domnienka o existencii poistného záujmu na vlastnom živote a zdraví. To znamená, že ak je poistník zároveň poisteným a poisťuje svoj život a zdravie, nemusí preukazovať existenciu poistného záujmu. Domnienka vychádza zo všeobecnej skúsenosti, podľa ktorej racionálni jedinci dbajú o svoj život a zdravie. Ak však poistník uzavrel špekulatívne poistenie, poisťovateľ má stále možnosť vyvrátiť túto domnienku a preukázať, že poistný záujem poistníka neexistoval. Bude tomu tak napríklad vtedy, ak poistník uzavrie poistenie s vedomím hroziacej insolvencie alebo v dôsledku životnej tiesne, a preto hrozí bezprostredné riziko špekulácie vo vzťahu k získaniu poistného plnenia.

Druhá veta v odseku 2 sa zaoberá existenciou poistného záujmu inej osoby ako poistníka. Tu sa automaticky zo zákona poistný záujem nepredpokladá, ale je ho potrebné osvedčiť, pričom zákon demonštratívnym spôsobom vymenúva, kedy poistný záujem bude daný. Potreba osvedčiť poistný záujem neznamená, že ho musí poistník preukazovať pri vstupe do poistenia. Znamená to iba, že v prípade sporu je poistník ten, ktorý musí vedieť existenciu poistného záujmu preukázať.

V odseku 3 sa ustanovuje pravidlo o poistnom záujme na zachovaní majetku. Dôkazné bremeno je rozdelené rovnako, ako v odseku 2. Ak ide o poistenie vlastného majetku poistníka, poistný záujem sa predpokladá vyvrátiteľnou domnienkou. Ak ide o poistný záujem na zachovaní cudzieho majetku, platí druhá veta, pričom pre rozloženie dôkazného bremena platí to isté, ako pre druhú vetu v odseku 2. Poistný záujem na vlastnom majetku v čase uzavretia poistenia nebude daný napríklad vtedy, ak v tomto okamihu poistník nemal skutočnú potrebu na zachovaní poisťovaného majetku, ak išlo o nehnuteľnosť, ktorú mal poistník v pláne zbúrať.

Odsek 4 zakotvuje vyvrátiteľnú domnienku o existencii poistného záujmu na zachovaní života, zdravia a iných hodnôt tretích osôb, ak tieto osoby s poistením prejavia súhlas. Ani pri udelení súhlasu poisteným totiž nemožno vylúčiť možnosť, že aj toto poistenie bolo uzavreté so špekulatívnym zámerom.

To, že poistný záujem existoval v čase vzniku poistenia ešte neznamená, že poistný záujem nemôže následne zaniknúť. Počiatočná neexistencia poistného záujmu vrátane následkov je normovaná v ustanovení o neexistencii poistného záujmu. Dodatočný zánik poistného záujmu sa spája s inými následkami ako počiatočná neexistencia a je normovaná osobitne v ustanovení o zániku poistného záujmu.

K § 1309
Budúci poistný záujem

Od počiatočnej neexistencie poistného záujmu sa žiada odlíšiť tzv. budúci poistný záujem. Ide o situáciu, kedy v čase uzavretia poistenia poistný záujem ešte nie je daný (poistník uzaviera poistnú zmluvu k nehnuteľnosti, ktorú kupuje, ale ešte nie je jej vlastníkom), ale predpokladá sa, že v budúcnosti vznikne. Ak budúci poistný záujem nastane, poistenie je účinné. Ak však budúci záujem nenastane, návrh s týmto spája rovnaké právne dôsledky ako pri neexistencii poistného záujmu od počiatku.

K § 1310
Neexistencia poistného záujmu

Počiatočná neexistencia poistného záujmu má špecifické právne následky. Poistná zmluva nie je neplatná pre nedostatok poistného záujmu. Ak poistný záujem neexistoval od počiatku, alebo je zrejmé, že budúci poistný záujem nenastane, táto situácia je spojená so špecifickým právnym následkom, ktorým je, že poistníkovi nevznikla povinnosť platiť poistné a poisťovateľovi nevzniká povinnosť poskytnúť poistné plnenie v prípade, ak by aj došlo k udalosti, ktorá by inak mala zakladať právo na poistné plnenie. Neexistencia poistného záujmu nespôsobuje neplatnosť najmä z toho dôvodu, že súčasťou poistnej zmluvy môže byť poistenie viacerých poistných záujmov, pričom neexistencia sa môže týkať iba jedného, resp. iba niektorých poistných záujmov v jednej poistnej zmluve. Takisto je v záujme oboch strán, ak niektoré konkrétne, napríklad vedľajšie povinnosti z poistenia trvajú aj naďalej.

Vzhľadom k tomu, že poisťovateľ nemá právo na poistné, ustanovenie normuje osobitné právo na zaplatenie primeranej odplaty, ktorú si poisťovateľ pre tento prípad musí dohodnúť s poistníkom v poistnej zmluve. Odplata má pokryť transakčné náklady, ako aj iné náklady, napr. s overovaním existencie poistného záujmu, ktoré mu môžu v tejto súvislosti vzniknúť. Ide o štandardnú úpravu, ktorá je zakotvená aj v iných európskych štátoch, napríklad v § 80 nemeckého VVG alebo § 68 rakúskeho VersVG, ako aj v modelových pravidlách poistnej zmluvy v čl. 12:101 PEICL.

Ustanovenie v odseku 2 normuje špecifickú situáciu, ktorou je vedomé poistenie neexistujúceho poistného záujmu zo strany poistníka. Ak o neexistencii poisťovateľ nevedel a ani nemusel vedieť, na miesto odplaty podľa odseku 1 mu patrí právo na poistné až do doby, kedy sa dozvedel alebo sa musel dozvedieť o neexistencii poistného záujmu. Uvedené neplatí vo vzťahu k budúcemu poistnému záujmu, ak poistník pri uzavretí poistenia je v dobrej viere, že poistný záujem nastane. Ustanovenie však rovnako dopadne aj na deklarovaný budúci poistný záujem poistníkom, ak už v čase vstupu do poistenia poistník vedel, že budúci poistný záujem nikdy nenastane. Účelom tohto ustanovenia je motivácia poistníka, aby včas notifikoval poisťovateľa o neexistencii poistného záujmu. Poisťovateľ nemá povinnosť aktívne od poistníka zisťovať a dopytovať sa, či poistný záujem existuje. Vychádza z predpokladu, že v prípade jeho záujmu uzavrieť poistenie tu poistný záujem na jeho strane existuje.

Keďže nedostatok v podobne neexistencie poistného záujmu nespôsobuje neplatnosť zmluvy a z poistenia sú odvodzované konkrétne práva a povinnosti (platiť dohodnutú odplatu, resp. poistné za splnenia podmienok v ods. 2), ustanovenie v ods. 3 osobitne normuje okamih zániku poistenia, ktorým je moment, v ktorom sa poisťovateľ dozvedel alebo sa musel dozvedieť o neexistencii poistného záujmu.

K § 1311
Uzavretie poistnej zmluvy

Vychádza sa z doterajšej úpravy obsiahnutej v § 792 Občianskeho zákonníka. Vynechala sa druhá veta z § 792 ods. 1 Občianskeho zákonníka („poistná zmluva je uzavretá okamihom, keď navrhovateľ dostane oznámenie o prijatí svojho návrhu“), a to z dôvodu duplicitnej úpravy.

Pri prijatí návrhu zaplatením poistného sa však výslovne umožňuje, že poistník môže návrh prijať nielen zaplatením celého poistného, ale aj zaplatením určenej časti poistného, ktorá je uvedená v návrhu. Umožňuje sa tak poistníkovi prijať návrh zaplatením nielen v prípade, ak platí poistné v plnej výške, ale aj ak na základe dohody s poisťovateľom uhrádza poistné v splátkach. Zaplatenie splátky, prípadne inej výslovne uvedenej časti poistného v takom prípade bude postačovať na to, aby došlo k uzavretiu poistnej zmluvy. Navrhovaným režimom sa zvýši komfort klientov najmä v prípade, ak uzavierajú poistnú zmluvu na diaľku technickými prostriedkami. Na rozdiel od doterajšej úpravy sa výslovne pripúšťa, že týmto spôsobom môže dôjsť k zmene už aj uzavretej

poistnej zmluvy v prípade, ak poisťovateľ navrhuje zmenu výšky poistného.

K § 1312
Poistenie cudzej hodnoty poistného záujmu

Poistník môže poistnú zmluvu uzavrieť aj pre hodnotu poistného záujmu tretej osoby, a to buď vo vlastný prospech (právo na plnenie vzniká poistníkovi) alebo v cudzí prospech (právo na plnenie vzniká tretej osobe, spravidla poistenému). Poistenie v cudzí prospech sa vždy uzatvára ako zmluva v prospech tretej osoby.

Keďže v prípade poistenia hodnoty cudzieho poistného záujmu sa poistná ochrana vzťahuje na osobu, majetkové hodnoty, vznik zodpovednosti za škodu alebo iný záujem osoby odlišnej od poistníka, je potrebné právne ošetriť aj situáciu, ak poistník zomrie (v prípade fyzickej osoby) alebo zanikne bez právneho nástupcu (v prípade právnickej osoby). V týchto prípadoch navrhujeme prebrať doterajšiu konštrukciu (čiastkovo riešenú pre jednotlivé druhy poistenia v § 815, § 819 a § 828 Občianskeho zákonníka), ktorá je postavená na kontinuite poistenia s tým, že sa preberá pre všetky prípady poistenia cudzej hodnoty poistného záujmu.

Hoci právna úprava prioritne vychádza z kontinuity poistenia, je potrebné počítať aj s prípadmi, že poistený nebude mať záujem na ďalšom trvaní poistenia, resp. ako osoba, ktorá v novom postavení znáša aj finančné bremeno platenia poistného, bude mať záujem na inom zabezpečení poistenia. Navrhuje sa preto osobitné právo pre poisteného, aby mohol vyjadriť svoj nezáujem na ďalšom trvaní poistenia. Z povahy situácie vyplýva, že rozhodnutie o záujme na ďalšom trvaní poistenia má časovo obmedzený charakter, preto osobitné právo na vypovedanie poistenia je spojené s prekluzívnou lehotou. Ak bude poistených viac (napr. v prípade podielového spoluvlastníctva poistenej nehnuteľnosti, alebo v prípade životného poistenia, ktoré sa vzťahuje na viac osôb) posudzujú sa vyjadrenia jednotlivých poistených samostatne; ak žiadny poistený nebude mať záujem na ďalšom trvaní poistenia, poistenie zanikne spätne ku dňu smrti, resp. zániku poistníka.

Nad rámec doterajšej úpravy sa navrhujú základné pravidlá fungovania poistnej zmluvy v prípade, ak na základe vstupu do pozície poistníka nastúpi viac osôb (poistených). Keďže platenie poistného je základným záväzkom poistníka, po vzore niektorých zahraničných úprav (napr. § 95 nemeckého zákona o poistnej zmluve v prípade zmeny vlastníka) sa navrhuje pasívna solidarita poistníkov na platenie poistného. Výkon práv poistníka (najmä právo poistnú zmluvu ukončiť alebo dohodnúť sa s poisťovateľom na zmene v obsahu poistnej zmluvy) by mal byť naviazaný na spoločný postup všetkých osôb, ktoré vstúpia do postavenia poistníka.

K § 1313
Poistenie v prospech tretej osoby

Preberá sa doterajšie ustanovenie § 794 Občianskeho zákonníka. Ak je poistenie uzavreté ako zmluva v prospech tretieho, uplatní sa všeobecná úprava s tým špecifikom, že pre osobitné potreby fungovania poistenia môže tretia osoba vysloviť súhlas so zmluvou aj dodatočne pri uplatnení práv z poistenia.

K § 1314
Poistka

Upúšťa sa od všeobecnej povinnosti poisťovateľa vydať poistníkovi poistku ako jednostranné potvrdenie poisťovateľa o uzavretí poistnej zmluvy. S ohľadom na technologický pokrok nepredstavuje pre poisťovateľa problém vydať poistníkovi znenie uzavretej poistnej zmluvy, preto povinnosť vydať poistku stráca vo väčšine situácií opodstatnenie. Pre vybrané situácie sa však povinnosť odovzdať poistku zachováva, a to tam, kde to má praktický význam, teda v prípadoch, ak poisťovateľ vyžaduje predloženie poistky na uplatnenie práva na plnenie a tiež v prípadoch, ak poistná zmluva nebola uzavretá v písomnej forme. V prípade, ak sa poistná zmluva neuzatvára v písomnej forme, je potrebné, aby poistka obsahovala základné informácie o poistení. Keďže návrh nepreberá podrobnejšiu úpravu obsahových náležitostí poistnej zmluvy najmä z dôvodu, aby sa vylúčila neplatnosť zmluvy napríklad v situácii, kedy v poistnej zmluve nebude napríklad dohodnutá doba splatnosti bežného poistného a pod., navrhuje sa stanoviť obligatórny obsah poistky.

K § 1315
Otázky poisťovateľa

Významovo sa preberajú ustanovenia § 793 a 798 Občianskeho zákonníka s terminologickými spresneniami. Otázky poisťovateľa majú zásadný význam pre rozhodnutie poisťovateľa o tom, či a za akých podmienok uzavrie poistnú zmluvu. Ak poisťovateľ uzavrel poistnú zmluvu na základe informácií, ktoré sa nezhodovali so skutkovým stavom, podmienky poistenia dohodnuté v poistnej zmluve nezodpovedajú skutočnej úrovni rizika, ktoré poisťovateľ na seba poistnou zmluvou prevzal. Vzhľadom na dôležitosť otázok a odpovedí na ne v rámci kontraktačného procesu je kladená požiadavka písomnosti týchto otázok – v rámci kontraktačného procesu môže poisťovateľ položiť otázky v rôznej forme; na zabezpečenie právnej istoty, resp. skutkového stavu, je potrebné, aby otázky, ktoré sú rozhodujúce pre posúdenie poistného rizika preberaného poisťovateľom, boli položené písomne, a to vzhľadom na závažnosť dôsledkov nesprávnej či nepravdivej odpovede. S ohľadom na technologický pokrok sa však zároveň nevylučuje,

aby boli otázky poisťovateľa (a im zodpovedajúce odpovede) zaznamenané aj inak. V prípade, ak otázky nie sú kladené písomne, je dôležité, aby poisťovateľ zabezpečil ich zaznamenanie spôsobom, ktorý svojou kvalitou bude zodpovedať písomnej forme otázok (napríklad vo forme nahrávky telefonického rozhovoru). Dôvodom je požiadavka na dokázateľnosť obsahu otázok a odpovedí na ne.

V súvislosti s nesprávnymi či nepravdivými odpoveďami na otázky poisťovateľa doterajšia právna úprava obsahovala riešenie iba pre situácie, ak by poisťovateľ poistnú zmluvu neuzavrel (s možnosťou odstúpenia od zmluvy) a ak by poistnú zmluvu uzavrel s iným poistným (s možnosťou znížiť poistné plnenie). Doterajšia právna úprava však neobsahovala možnosti pre poisťovateľa na zosúladenie podmienok poistenia so skutočnou úrovňou rizika. Ak teda nesúlad vznikol, poisťovateľ nemal možnosť dosiahnuť úpravu zmluvných podmienok poistenia. Po vzore nemeckej úpravy (§ 19 nemeckého zákona o poistnej zmluve) sa zakotvuje právo poisťovateľa jednostranne zmeniť podmienky poistenia. Na rozdiel od nemeckej právnej úpravy je jednostranná zmena zo strany poisťovateľa možná iba s účinkami pro futuro. V konkrétnom prípade môže ísť o zmenu výšky poistného, úpravu limitov poistného plnenia pre určité prípady, úpravu podmienok zabezpečenia poisteného majetku, úpravu výluk z poistenia, zmenu spoluúčasti, zníženie poistnej sumy a pod. Keďže nejde o uplatnenie sankcie, ale iba o zosúladenie podmienok zmluvného vzťahu, právo poisťovateľa nie je viazané na to, či boli nepravdivé alebo neúplné odpovede poskytnuté vedome. S cieľom zabezpečiť právnu istotu sa pre poisťovateľa stanovila prekluzívna lehota na jednostrannú úpravu poistnej zmluvy, a to rovnakým spôsobom, ako je upravené právo odstúpiť od zmluvy. Na druhej strane, poistník má možnosť vyhnúť sa zmeneným podmienkam tým, že poistenie ukončí s okamžitou účinnosťou, teda bez výpovednej doby. Ak zmeny nadobúdajú účinnosť dňom doručenia oznámenia poistníkovi, v období medzi doručením tohto oznámenia a doručením prípadnej výpovede zo strany poistníka platia pre poistnú zmluvu tieto nové podmienky.

Aby sa dôsledne zabezpečila ochrana poistníka v súvislosti so zmenenými podmienkami, poisťovateľ má povinnosť pri oznámení jednostrannej zmeny poučiť poistníka o jeho práve vypovedať poistenie bez výpovednej doby.

Pre prípad, že dôjde k poistnej udalosti, preberá sa doterajšia úprava (§ 798 Občianskeho zákonníka). Keďže v týchto prípadoch nejde o zosúladenie zmluvných podmienok poistenia so skutočným stavom, poisťovateľ bude môcť využiť právo na zníženie poistného plnenia iba v prípade, ak bola povinnosť pravdivo a úplne odpovedať porušená vedome. Rovnako tak poisťovateľ nebude môcť využiť toto oprávnenie v prípade, ak zanikla jeho možnosť upraviť poistenie pred vznikom poistnej udalosti podľa odseku 2, avšak túto možnosť nevyužil. Ak by poisťovateľ uzavrel poistnú zmluvu za iných podmienok (napríklad s dodatočnými výlukami), má povinnosť poskytnúť poistné plnenie iba v rozsahu, ktorý je v súlade s týmito podmienkami.

Poisťovateľ však nebude môcť využiť svoje práva, ak bol nesúlad v odpovediach spôsobený nepresnými a nejasnými otázkami. Hodnotiace kritériá pokrývajú hodnotenie vecného zamerania otázky („presnosť“), ako aj jej zrozumiteľnosti pre adresáta.

Presnosť sa týka obsahovej stránky otázky. Presná otázka znamená, že jej obsah je určitý, otázka je jednoznačná, nezameniteľná, nie je viacvýznamová, príliš všeobecná či zavádzajúca.

Zrozumiteľnosť (jasnosť) otázky sa týka jazykového prejavu, avšak nie iba z gramatického hľadiska, ale aj z hľadiska porozumenia zmyslu danej otázky, jej zložitosti a šírky, použitej terminológie, použitého jazyka, v ktorom je formulovaná, spôsobu jej prezentácie. Otázka je zrozumiteľná, ak je objektívnym výkladom pochopiteľná, t. j. ak typický adresát otázky môže túto otázku bez rozumných pochybností o jej obsahu adekvátne vnímať.

Poisťovateľ nesie zodpovednosť za bezvadnú formuláciu otázky. Ak poisťovateľ položí nevhodne sformulovanú otázku, nemôže osoba odpovedajúca na túto otázku niesť zodpovednosť za to, že neodpovie tak, ako poisťovateľ očakáva. Otázka nesmie byť viacvýznamová.

K § 1316
Začiatok poistenia

Právna úprava v súlade s doterajším stavom (§ 795 ods. 1 Občianskeho zákonníka) zakotvuje základné pravidlo, že poistenie začína prvý deň nasledujúci po uzavretí poistnej zmluvy. Rozširujú sa však možnosti dohodnúť začiatok poistenia na dobu pred uzavretím poistnej zmluvy, ktoré boli doteraz zúžené iba na poistenie medzinárodnej dopravy tovaru (§ 795 ods. 2 Občianskeho zákonníka). V súlade s predchádzajúcou právnou úpravou (§ 579 Zákonníka medzinárodného obchodu, § 6 zákona č. 186/1950 Sb. o poistnej smluve) ako aj bežným štandardom platným v iných krajinách európskeho priestoru (Česká republika, Nemecko, Rakúsko, Švajčiarsko, Litva ale napríklad aj princípy európskeho poistného zmluvného práva - PEICL) sa zavádzajú pravidlá pre možnosť dohodnutia spätného začiatku poistenia. Keďže pre poistnú zmluvu je charakteristický prvok náhodnosti, musí byť naplnený aj v prípade, ak sa má poistenie vzťahovať na dobu pred uzavretím poistnej zmluvy. Z tohto dôvodu sú riešené následky, ak niektorá zo strán má vedomosť

o poistnej udalosti, ktorú môže využiť vo svoj prospech (poistník o tom, že poistná udalosť už nastala, a poisťovňa o tom, že poistná udalosť nemohla nastať). Existencia takejto skutočnosti nemá za následok neplatnosť poistnej zmluvy ako takej, avšak v týchto prípadoch nemožno poisťovateľovi priznať právo na poistné a osobe oprávnenej na poistné plnenie nemožno priznať právo na poistné plnenie.

K § 1317
Poistná doba a poistné obdobie

Vymedzujú sa základné časové úseky týkajúce sa poistenia a zakladajú sa ich východiskové hodnoty pre prípad, že v poistnej zmluve nebude určené inak. V tomto smere platí, že ak sa poistná zmluva uzavrie bez stanoveného časového ohraničenia, bude platiť, že poistenie platí na dobu neurčitú. Ak bude v poistnej zmluve stanovené bežné poistné a nebude zrejmé, aké je časové obdobie, bude platiť štandardné poistné obdobie v dĺžke jedného roka.

K § 1318
Poistné

Významovo sa preberajú doterajšie ustanovenia týkajúce sa poistného, jeho splatnosti a práva poisťovateľa na poistné (§ 796 ods. 1 a 2 Občianskeho zákonníka, § 803 ods. 1 až 3 Občianskeho zákonníka), s drobnými formulačnými a terminologickými úpravami. Zachováva sa tradičné rozdelenie poistného na jednorazové a bežné ako aj princíp, podľa ktorého má poisťovateľ právo na poistné za dobu trvania poistenia. Rovnako sa zachováva výnimka z tohto pravidla v prípade poistných udalostí, ktoré majú za následok zánik poistenia, nakoľko to korešponduje s poistnomatematickými princípmi poistenia. Z praktických dôvodov sa povinnosť poisťovateľa vrátiť tzv. nespotrebované poistné dopĺňa o lehotu splatnosti. Nakoľko v mnohých prípadoch sa môže poisťovateľ dozvedieť o zániku poistenia so značným časovým oneskorením (napr. v prípade smrti poistníka alebo v prípade zmeny vlastníka predmetu poistenia), lehota na vrátenie nespotrebovaného poistného neplynie odo dňa zániku poistenia, ale až odo dňa, keď sa poisťovateľ o zániku poistenia dozvedel.

S ohľadom na novú úpravu zániku poistenia pre nezaplatenie poistného sa právna úprava dopĺňa o ustanovenie upravujúce splatnosť celého poistného v prípade, ak bolo v poistnej zmluve dohodnuté platenie poistného v splátkach.

K § 1319
Zvýšenie poistného rizika

V doterajšej právnej úprave absentovali ustanovenia týkajúce sa zmeny poistného rizika po uzavretí poistnej zmluvy. Vzhľadom k tomu, že sa na poistnú zmluvu nevzťahuje všeobecná úprava o podstatnej zmene okolností, ustanovenia o zvýšení a znížení poistného rizika sú špeciálnou úpravou, ktorá zodpovedá špecifickým potrebám poistných vzťahov.

Ide o oblasť, ktorá býva pravidelnou súčasťou zákonnej úpravy poistnej zmluvy. Ustanovenia o zmene poistného rizika obsahoval už zákon č. 145/1934 Sb. o pojistné smlouvě. Aktuálne sú pravidlá týkajúce sa zmeny poistného rizika obsiahnuté v mnohých európskych úpravách (napr. Česká republika, Rakúsko, Nemecko, Maďarsko, Poľsko, Francúzsko, Švajčiarsko alebo Litva). Ak sa po uzavretí poistnej zmluvy zmení úroveň poistného rizika, dohodnuté podmienky poistenia prestávajú reflektovať úroveň rizika, ktoré na seba poisťovateľ poistnou zmluvou prevzal. Zavádzajú sa preto pravidlá, ktorých účelom je dosiahnuť, aby sa poisťovateľ dozvedel o zmene úrovne poistného rizika a aby boli vytvorené nástroje na dosiahnutie opätovného zosúladenia podmienok poistenia so skutočnou úrovňou prebratého poistného rizika.

S cieľom dosiahnuť potrebnú úroveň právnej istoty na strane poisteného ohľadom skutočností, ktoré majú za následok zvýšenie poistného rizika, sa navrhujú pomerne striktné podmienky na využitie ustanovení o zvýšení poistného rizika. Prihliadať sa bude iba na skutočnosti výslovne uvedené v poistnej zmluve a na skutočnosti, na ktoré sa poisťovateľ pri uzavieraní (alebo zmene) poistenia výslovne pýtal. Ak sa poisťovateľ na niektoré okolnosti pri uzavieraní poistnej zmluvy nepýtal a ani ich výslovne neuviedol v poistnej zmluve, má sa za to, že tieto okolnosti nemajú vplyv na rozhodnutie poisťovateľa o uzavretí poistnej zmluvy a vymedzenie podmienok poistenia. Pokiaľ ide o okolnosti, na ktoré sa poisťovateľ pýta pri uzavieraní poistnej zmluvy, vychádza sa z predpokladu, že otázkami poisťovateľ zisťuje okolnosti, ktoré sú dôležité pre posúdenie úrovne poistného rizika a pre jeho rozhodnutie o uzavretí poistnej zmluvy. Pokiaľ ide o iné skutočnosti uvedené v poistnej zmluve, reaguje sa na dynamický technologický vývoj, keď poisťovatelia dokážu mnohé okolnosti posúdiť bez toho, aby sa na ne záujemcu o poistenie pýtali pri uzavieraní poistnej zmluvy (napr. z adresy miesta poistenia je možné automatizovane získať údaje o záplavovej zóne na účel ohodnotenia pravdepodobnosti vzniku poistnej udalosti v dôsledku povodne alebo záplavy).

Ak dôjde po uzavretí poistnej zmluvy k podstatnému zvýšeniu poistného rizika, ktoré je poisťovateľ ochotný akceptovať, či už prijatím vyššieho poistného alebo úpravou podmienok poistenia, má možnosť poistníkovi navrhnúť úpravu poistnej zmluvy. Ak poistník návrh neprijme, poisťovateľ má právo poistenie vypovedať

s osemdennou výpovednou dobou, ktorá slúži poistníkovi na zabezpečenie iného poistenia. Dlhšia výpovedná doba sa nejaví potrebná, keďže o možnosti vypovedať poistenie musí poisťovateľ poistníka upovedomiť spolu s návrhom na zmenu poistnej zmluvy. Keďže ustanovenia o zvýšení poistného rizika sú naviazané na podstatnú zmenu v úrovni poistného rizika, stanovuje sa krátka prekluzívna lehota na predloženie návrhu ako aj na prípadnú výpoveď poistenia zo strany poisťovateľa.

Ak zvýšenie poistného rizika znamená takú zmenu stavu, že poisťovateľ by pri tejto intenzite poistného rizika poistnú zmluvu vôbec neuzavrel, je odôvodnené, aby mohol zmluvu ukončiť, keďže došlo k podstatnej zmene podmienok, za ktorých bola zmluva uzavretá. S ohľadom na všeobecnú úpravu pre tieto prípady však nie je opodstatnené, aby poisťovateľ mal právo na odstúpenie od zmluvy, keďže nie je dôvodné, aby si strany navzájom vracali plnenia. Preto sa zakotvuje právo poisťovateľa zmluvu vypovedať s mesačnou výpovednou dobou, ktorej účelom je vytvoriť poistníkovi časový priestor na uzavretie poistnej zmluvy s iným poisťovateľom. V tomto prípade je odôvodnená dlhšia výpovedná doba ako v prípade, ak poistník neakceptuje poisťovateľov návrh na zmenu poistnej zmluvy, keďže v druhom prípade poistníkovi plynie aj lehota na prijatie návrhu (a až následne plynie výpovedná doba). Nakoľko k zmene poistného rizika došlo až po uzavretí poistnej zmluvy, nie je pre tieto prípady vhodné ustanoviť právo poisťovateľa na odstúpenie od zmluvy, ktoré má poisťovateľ v prípade nepravdivých alebo neúplných odpovedí pri uzavieraní poistnej zmluvy. Z dôvodu právnej istoty je aj v tomto prípade stanovená prekluzívna lehota na uplatnenie práva na výpoveď zo strany poisťovateľa.

Zánik práva vypovedať zmluvu je tiež spojený so situáciou, ak do času výpovede dôjde k ďalšej zmene, ktorou sa obnoví pôvodný stav, a to bez ohľadu na to, či v dôsledku konania poistníka alebo v dôsledku vonkajších vplyvov.

K § 1320
Oznámenie o zvýšení poistného rizika

S ohľadom na povahu poistnej zmluvy bude v mnohých prípadoch zvýšenie poistného rizika vyvolané aktivitou poisteného, príp. poistený bude mať o týchto skutočnostiach vedomosť. Preto sa zavádza povinnosť poisteného oznámiť poisťovateľovi skutočnosti, ktoré majú za následok zvýšenie poisteného rizika, pričom sa akceptuje, ak za poisteného oznamovaciu povinnosť splnia aj iné osoby.

S cieľom dosiahnuť právnu istotu v tom, aké skutočnosti sú podstatné a zakladajú povinnosti poisteného pri zvýšení poistného rizika, sa zakladá podmienka, že poisťovateľ ich musí uviesť v poistnej zmluve. V konkrétnom prípade môže ísť napr. o zmenu rizikového zaradenia zamestnania poisteného (zmena z administratívnej činnosti na výkon banského pracovníka), zmenu v podmienkach zabezpečenia poistenej veci alebo zmenu využívania poistenej veci (zmena v spôsobe využívania budovy, zmena úrovne zabezpečenia poisteného majetku, zmena účelu využívania motorového vozidla, opustenie obývanej budovy).

Samostatnú množinu problémov predstavuje situácia, ak po zvýšení poistného rizika dôjde k poistnej udalosti. Návrh v tomto smere upravuje práva poisťovateľa iba za predpokladu, ak poistený poruší svoju oznamovaciu povinnosť týkajúcu sa zvýšenia poistného rizika. Keďže poisťovateľ sa o zvýšení poistného rizika z dôvodu porušenia oznamovacej povinnosti nedozvedel, navrhovaná úprava v týchto situáciách modeluje rovnaké správanie poisťovateľa, aké by zodpovedalo situácii, ak by mal možnosť na zvýšenie poistného rizika včas reagovať:

a) ak by poisťovateľ poistné riziko akceptoval pri vyššom poistnom, znamená to, že platené poistné nezodpovedá aktuálnej miere poistného rizika, a preto je poisťovateľ oprávnený poistné plnenie primerane znížiť, a to pomerne k poistnému, aké by požadoval. Tento prístup zodpovedá analogickej situácii, ktorá vznikne, ak poistné nezodpovedá poistnému riziku v dôsledku nepravdivo alebo neúplne zodpovedaných otázok poisťovateľa;
b) ak by poisťovateľ poistné riziko akceptoval pri zmenených podmienkach, je povinný plniť iba v rozsahu, ktorý zodpovedá týmto podmienkam. Ak by napríklad poisťovateľ obmedzil výšku plnenia určitým sublimitom, má povinnosť poskytnúť plnenie iba do výšky tohto sublimitu;
c) ak by poisťovateľ poistnú zmluvu neuzavrel, mal by poisťovateľ pri riadnom oznámení možnosť poistenie vypovedať, keďže nie je ochotný poistné riziko v danej intenzite na seba prebrať. Výpoveď po poistnej udalosti však už nemôže mať právne účinky vo vzťahu k udalosti, ktorá nastala pred dátumom účinnosti výpovede, preto sa stanovuje, že poisťovateľ v týchto prípadoch nemá povinnosť poskytnúť poistné plnenie.

Dôkazné bremeno na preukázanie naplnenia podmienok na uplatnenie práva znáša poisťovateľ. Nakoľko uplatnenie práv poisťovateľa sa spája s poistnou udalosťou, je na posúdenie situácie dôležité, či mala okolnosť, ktorá je zdrojom zvýšeného poistného rizika, vplyv na poistnú udalosť. Ak zvýšenie rizika nemalo žiadny vplyv na vznik poistnej udalosti alebo na rozsah plnenia poisťovateľa, poisťovateľ bude mať povinnosť poskytnúť plnenie v súlade s dohodnutým obsahom poistnej zmluvy. Rovnaký záver platí pre situáciu, ak

poistený síce nesplnil svoju oznamovaciu povinnosť riadne a včas, avšak poisťovateľ napriek neskorému oznámeniu zvýšeného poistného rizika neuplatnil svoje právo na zmenu alebo ukončenie poistenia. V týchto prípadoch sa vychádza z predpokladu, že poisťovateľ svojím nekonaním zvýšené poistné riziko akceptoval.

K § 1321
Zníženie poistného rizika

Základným predpokladom pre uplatnenie práv poistníka, ktoré súvisia so znížením poistného rizika, je, že existovala okolnosť zvýšeného poistného rizika, pre ktorú boli v poistnej zmluve dohodnuté prísnejšie podmienky poistenia. Ak poistník už má s poisťovateľom dohodnuté najvýhodnejšie podmienky (základnú sadzbu poistného) a dôjde k dodatočnému zníženiu poistného rizika (napr. poistník inštaluje dodatočné zabezpečenie predmetu poistenia, nad rámec toho, čo je vyžadované poisťovateľom), nie sú s tým spojené práva poistníka na úpravu zmluvného vzťahu. Pre uplatnenie okolností, ktoré majú za následok podstatné zníženie poistného rizika, sa analogicky uplatnia podmienky platné pre zvýšenie poistného rizika. Ak sa teda zmenia okolnosti, ktoré nie sú uvedené v poistnej zmluve a na ktoré sa poisťovateľ pri uzavieraní poistenia ani nepýtal, ide o okolnosti, ktoré z pohľadu poisťovateľa nie sú významné pre posúdenie poistného rizika a ich zmena (hoci môže objektívne znamenať zníženie poistného rizika) sa nespája s právom poistníka požadovať úpravu zmluvného vzťahu.

Ak dôjde k zníženiu poistného rizika, poistníkovi vzniká právo požiadať poisťovateľa o zodpovedajúcu úpravu podmienok poistenia. V praxi bude motivácia poistníka daná najmä v prípade, ak sa zmena podmienok prejaví v znížení poistného, nie sú však vylúčené iné úpravy zmluvného vzťahu (napríklad zvýšenie limitov poistného plnenia pre určité súbory vecí alebo pre určité typy poistných udalostí). Ak nedôjde k dohode o zmene poistnej zmluvy, poistník má právo poistenie vypovedať za rovnakých podmienok ako poisťovateľ pri zvýšení poistného rizika.

K § 1322
Obmedzenia použitia

Pre životné poistenie a poistenie choroby sú navrhované určité výnimky, a to najmä s ohľadom na ich osobitnú povahu. V týchto prípadoch sa miera poistného rizika prirodzene mení s vekom poisteného a so zmenami zdravotného stavu poisteného, ku ktorým v priebehu trvania poistenia dochádza. Tieto zmeny by preto mali byť zahrnuté v kalkulácii poistného a na ich zmenu nie je možné vztiahnuť ustanovenia o zmene poistného rizika. Ďalej sú v životnom poistení a v poistení choroby vylúčené zmeny v okolnostiach, ktoré síce môžu mať vplyv na zmenu poistného rizika, ale sú nezávislé na vôli poisteného. Na druhej strane, pripúšťa sa uplatnenie ustanovení o zmene poistného rizika v ostatných prípadoch, ktoré sú poisteným ovplyvniteľné. V konkrétnom prípade môže ísť o okolnosti, ktoré súvisia s rizikovosťou zamestnania poisteného, športovej a záujmovej činnosti poisteného alebo so životosprávou poisteného.

Z dôvodu právnej istoty na strane poisteného je po vzore nemeckej právnej úpravy (§ 158 nemeckého zákona o poistnej zmluve) v životnom poistení navrhované obmedzené právo poisťovateľa na uplatnenie jeho práv pri zvýšení poistného rizika na 5 rokov odo dňa, keď došlo k zvýšeniu poistného rizika. Rovnaký režim je navrhovaný aj na poistenie choroby.

K § 1323
Zmena bežného poistného

Poisťovateľ má možnosť jednostranne zmeniť výšku bežného poistného iba v prípade, ak si túto možnosť dohodne v poistnej zmluve. Jednostranná zmena poistného je limitovaná v prípade životného poistenia a v prípade poistenia choroby, kde nemožno platne dohodnúť zmenu bežného poistného z dôvodu zmeny veku a zdravotného stavu. Tieto zmeny musia byť zakalkulované vo výške poistného. Zmenu poistného má poisťovateľ povinnosť oznámiť najneskôr 10 týždňov pred koncom poistného obdobia, čím sa zachováva lehota podľa § 11 zákona č. 381/2001 Z. z. o povinnom zmluvnou poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla a o zmene a doplnení niektorých zákonov ako aj lehota podľa § 800 ods. 1 Občianskeho zákonníka (v znení po prijatí zákona č. 213/2018 Z. z.). Ak poistník so zmenou poistného nesúhlasí, má možnosť poistenie ukončiť výpoveďou ku koncu poistného obdobia. Vytvára sa tak štvortýždňový časový priestor pre poistníka, aby zvážil, či má záujem o pokračovanie v poistení so zmeneným poistným, prípadne aby posúdil, aké má možnosti iného vyriešenia svojej poistnej potreby. Ak poisťovateľ lehotu ustanovenú na oznámenie nového poistného nedodrží, k zmene vo výške poistného nedôjde.

Ďalšie obmedzenia pre dohodu o jednostrannej zmene výšky bežného poistného vyplývajú zo všeobecnej úpravy o zrozumiteľnosti právnych úkonov, ako aj z osobitnej úpravy pre spotrebiteľské zmluvy (najmä úprava neprijateľných zmluvných podmienok).

K § 1324
Prerušenie poistenia

Doterajšia právna úprava nepoznala možnosť prerušenia poistenia. V niektorých právnych poriadkoch je prerušenie poistenia obligatórnym následkom nezaplatenia poistného. Právna úprava zakotvuje iba rámcové pravidlá pre prerušenie poistenia. Je na zmluvných stranách, či si v poistnej zmluve dohodnú možnosť poistenie prerušiť a za akých podmienok. Obmedzenie je ustanovené iba pre poistenia s odkupnou hodnotou, kde by počas prerušenia poistenia dochádzalo k neistote ohľadom rezervotvornej zložky poistenia a pre niektoré poistné odvetvia (typicky životné poistenie spojené s investičným fondom) by mohlo dôjsť k situácii, že poistná zmluva by mala už iba charakter správy investície.

K § 1325
Právo na poistné plnenie

V súlade s doterajšou úpravou sa právo na poistné plnenie prioritne ponecháva poistenému, v rámci zmluvnej voľnosti sa však ponecháva možnosť odlišnej úpravy.

Z doterajšej právnej úpravy sa preberá určenie vzniku práva na plnenie (§ 797 ods. 2 Občianskeho zákonníka), avšak s ohľadom na možnosť dohodnutia spätného začiatku poistenia sa právo na plnenie ohraničuje uzavretím poistnej zmluvy.

Zároveň sa výslovne umožňuje zmluvným stranám dohodnúť si tzv. karenčnú dobu, teda naviazať povinnosť poisťovateľa poskytnúť poistné plnenie na určité trvanie následkov poistnej udalosti. Svojou povahou je karenčná doba forma časovej spoluúčasti, prostredníctvom ktorej poistený po vzniku poistnej udalosti v prvej fáze sám znáša jej následky a povinnosť poisťovateľa pristupuje až neskôr. V praxi sa karenčná doba používa napríklad v prípade poistenia pre prípad pracovnej neschopnosti alebo poistenia pre prípad hospitalizácie, kde povinnosť poisťovateľa poskytnúť poistné plnenie nastupuje vtedy, ak pracovná neschopnosť alebo hospitalizácia trvá po zmluvne dohodnutú dobu. Nie je však vylúčená ani v iných poisteniach (napr. poistenie prerušenia prevádzky).

Okrem karenčnej doby sa umožňuje v poistnej zmluve dohodnúť tzv. čakaciu dobu. Na rozdiel od karenčnej doby sa čakacia doba nespája s poistnou udalosťou, ale so začiatkom poistenia. Slúži na zníženie rizika špekulatívneho uzavretia poistnej zmluvy v čase, keď už poistník má vedomosť o budúcej poistnej udalosti, a teda jej prvok náhodnosti už nie je spoločný pre obidve zmluvné strany, ale iba pre poisťovateľa. Právna úprava následne pri vybraných typoch poistenia obsahuje iba donucujúce ustanovenia, ktoré limitujú najdlhšiu možnú dĺžku čakacej doby. Preberá sa tak prístup, ktorý je bežný v okolitých právnych úpravách (Česká republika, Rakúsko, Nemecko alebo Maďarsko).

V nadväznosti na základnú vlastnosť poistnej udalosti, ktorá spočíva v jej náhodnosti, sa vylučuje povinnosť poisťovateľa poskytnúť poistné plnenie v prípadoch, ak bola udalosť spôsobená úmyselným konaním poistníka, poisteného, osoby oprávnenej na poistné plnenie, alebo inou osobu na podnet niektorej z týchto vymenovaných osôb. Zákon zároveň umožňuje odkloniť sa od tohto pravidla v osobitných predpisoch. Odôvodnené to môže byť najmä v povinných zmluvných poisteniach zodpovednosti za škodu, kde je prioritnou požiadavkou zabezpečenie náhrady škody poškodeným osobám.

K § 1326
Vinkulácia poistného plnenia

Vinkulácia poistného plnenia je veľmi často používaným zabezpečovacím prostriedkom, ktorý je v súvislosti s poistením využívaný, avšak doteraz nemal výslovnú právnu úpravu. Nedostatok právnej úpravy spôsobuje výrazné problémy v aplikačnej praxi, ktoré sa prejavujú najmä nejednotnosťou rozhodovacej činnosti súdov a nedostatočnou právnou istotou v tom, komu patrí právo na plnenie a aké právne účinky vinkulácia vyvoláva. Z uvedeného dôvodu sa zavádza rámcová úprava vinkulácie. V mnohom vzťahy vyplývajúce z vinkulácie pripomínajú poukážku, zároveň sú tu však typické rozdiely, ktoré sa v prípade poukážky nevyskytujú. Vinkulácia v prvom rade slúži ako zabezpečovací prostriedok, teda sa vystavuje v čase, keď poisťovateľ nemá dlh voči osobe oprávnenej na poistné plnenie (keďže poistná udalosť ešte nenastala) a zároveň veriteľ nemá záujem na plnení poisťovateľa (keďže spravidla nemá splatnú pohľadávku voči osobe oprávnenej na poistné plnenie, ktorú by mohol uspokojiť z plnenia poisťovateľa). Vinkulácia teda predstavuje iba príkaz poisťovateľovi (odvolateľný iba so súhlasom veriteľa), aby poisťovateľ v prípade poistnej udalosti vyplatil poistné plnenie veriteľovi. V odseku 3 je upravená podmienka, že ak vinkulácia slúži na zabezpečenie pohľadávky veriteľa, jeho súhlas v prípade odvolania vinkulácie je potrebný len v rozsahu zostávajúcej výšky pohľadávky. Nie je dôvod na to, aby vinkulačný veriteľ svojím súhlasom obmedzoval vyplatenie poistného plnenia oprávnenej osobe v celom rozsahu, ak časť jeho pohľadávky zabezpečená vinkuláciou už bola medzičasom uhradená. Nemení sa osoba oprávnená na poistné plnenie, plnenie veriteľovi (podobne ako pri poukážke) má solučné účinky, teda v rozsahu, v akom poisťovateľ plní veriteľovi, sa zbaví svojho záväzku voči osobe oprávnenej na poistné plnenie. Keďže vinkulácia poistného plnenia je určitou dispozíciou s budúcim možným právom na poistné plnenie

(pričom v čase zriadenia vinkulácie nie je zrejmé, či poistná udalosť nastane), môže príkaz poisťovateľovi zadať iba osoba, ktorej v prípade poistnej udalosti vznikne právo na plnenie. Jedinú výnimku z tohto pravidla predstavuje poistenie pre prípad smrti, kde je pozícia oprávnenej osoby veľmi neistá, a preto sa právo disponovať do času vzniku poistnej udalosti prenecháva poistníkovi (so súhlasom poisteného, ak nie je zároveň poistníkom). Na druhej strane, keďže vinkulácia má slúžiť na zabezpečenie práv veriteľa, odvolanie príkazu je možné iba so súhlasom veriteľa.

K § 1327
Poistná udalosť

Preberajú sa povinnosti osoby oprávnenej na poistnom plnení podľa doterajšej úpravy (§ 799 ods. 2 Občianskeho zákonníka). Výslovne sa umožňuje podať oznámenie o poistnej udalosti aj tretej osobe, ktorá má na oznámení právny záujem s tým, že také oznámenie bude mať za následok povinnosť poisťovateľa vykonať prešetrovanie nahlásenej udalosti. V konkrétnom prípade môže ísť napríklad o záložného veriteľa alebo poškodeného.

Po novom sa upravujú povinnosti týkajúce sa poisťovateľa pri prešetrovaní poistnej udalosti. Keďže doteraz sa aplikovali rôzne prístupy podľa Občianskeho zákonníka a podľa zákona č. 381/2001 Z. z. o povinnom zmluvnom poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla a o zmene a doplnení niektorých zákonov, nová úprava sa viac prispôsobuje úprave obsiahnutej v zákone č. 381/2001 Z. z., túto však spresňuje. Stanovuje sa výslovná povinnosť poisťovateľa ukončiť prešetrovanie poistnej udalosti najneskôr do 3 mesiacov od oznámenia poistnej udalosti. Na jednej strane má mať poisťovateľ dostatočne primeranú dobu na prešetrenie nároku oprávnenej osoby, na druhej strane však nemôže bezdôvodne odďaľovať poskytnutie poistného plnenia, ak sú nárok ako aj jeho výška riadne preukázané zo strany osoby oprávnenej na poistné plnenie.

Je nevyhnutné, a to v záujme poistených osôb, určiť, resp. časovo ohraničiť obdobie, v ktorom má poisťovateľ povinnosť uskutočniť a ukončiť prešetrovanie potrebné na zistenie rozsahu jeho povinnosti plniť. Navrhovaná úprava má smerovať k tomu, aby poisťovateľ aktívne pristupoval k zisteniu skutočného stavu a okolností poistnej udalosti v súčinnosti s oprávnenou osobou a tretími osobami. Aktívny prístup oprávnenej osoby, prípadne tretích osôb, je zabezpečený povinnosťami týchto osôb uvedenými v odsekoch 1 a 2 tohto ustanovenia. Porušenie týchto povinností je osobitne sankcionované v odseku 8 (poisťovateľovi vzniká právo na náhradu zvýšených nákladov na prešetrovanie poistnej udalosti); v prípade vedomého porušenia povinností stanovených o. i. zákonom zo strany poistníka a poisteného je upravená aj všeobecná sankcia (povinnosti poistníka a poisteného) vo vzťahu k prešetrovaniu poistnej udalosti a plneniu z nej. Nepriamo môže byť osoba oprávnená na poistné plnenie sankcionovaná za neposkytnutie súčinnosti aj tým, že sa predĺži lehota na ukončenie prešetrovania (odsek 4). V zložitejších prípadoch zákon počíta s primeraným predĺžením lehoty na prešetrovanie poistnej udalosti. Primeranosť sa má posudzovať s ohľadom na zložitosť poistnej udalosti ako aj s ohľadom na súčinnosť oprávnenej osoby. K primeranému predĺženiu prešetrovania poistnej udalosti však môže dôjsť iba z dôvodov, ktoré nie sú na strane poisťovateľa (takým môže byť aj neposkytnutie súčinnosti zo strany povinných osôb).

Aktívny prístup poisťovateľa k zisteniu skutočného stavu a okolností poistnej udalosti je zabezpečený odsekom 4.

Spresňujú sa povinnosti poisťovateľa v prípade, ak pristúpi k zníženiu plnenia alebo ak poistné plnenie neposkytne. Poisťovateľ má povinnosť nielen uviesť dôvody neplnenia alebo zníženia poistného plnenia, ale tieto dôvody aj vysvetliť, aby bolo osobe oprávnenej na poistné plnenie zrejmé, čím došlo k naplneniu predpokladov. V súvislosti s dôvodmi na zamietnutie, resp. zníženie poistného plnenia je možnosť ich dodatočnej zmeny zo strany poisťovateľa obmedzená iba na príčiny, ktoré sú mimo neho. Účelom tohto obmedzenia je, aby poisťovatelia uvádzali konkrétne a rozhodujúce dôvody pre zamietnutie alebo zníženie poistného plnenia na základe riadne zisteného stavu, ktorý mohli zistiť pri vynaložení odbornej starostlivosti.

Zavádza sa výnimka z povinnosti ukončiť prešetrovanie poistnej udalosti v lehote podľa odseku 3. Dôvodom je, že v praxi môže dochádzať k reťazeniu dôvodov, ktoré zakladajú prekážku na ukončenie vyšetrovania poistnej udalosti, najmä v prípade väčších a zložitejších poistných udalostí. Napríklad: poisťovateľ rieši rozsiahle poškodenie budovy, ku ktorej došlo v dôsledku požiaru, v rámci prešetrovania poistnej udalosti si vyžiada správu orgánu, ktorý vyšetruje príčinu požiaru. Nakoľko dodanie správy meškâ, poisťovateľ oznámi poistenému, že nemôže ukončiť prešetrovanie poistnej udalosti v lehote 3 mesiacov. Následne poisťovateľ požadovanú správu získa a z nej vyplynie, že požiar sa rozšíril od komína budovy. Poisťovateľ si preto vyžiada od poisteného poslednú revíznu správu komína s cieľom zistiť, či nedošlo k porušeniu protipožiarnych predpisov, čo však zakladá nový dôvod, pre ktorý nemožno prešetrovanie poistnej udalosti ukončiť. S cieľom zabezpečiť potrebnú mieru transparentnosti je však podobne ako podľa § 11 zákona č. 381/2001 Z. z. o povinnom zmluvnom poistení zodpovednosti za

škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla a o zmene a doplnení niektorých zákonov vyžadované, aby poisťovateľ oznámil osobe, ktorá uplatnila právo na poistné plnenie, dôvody, pre ktoré nie je možné prešetrovanie ukončiť.

Zachováva sa možnosť požiadať poisťovateľa o preddavok na poistné plnenie (§ 797 ods. 3 Občianskeho zákonníka), spresňuje sa však, že musí byť preukázané, že naozaj ide o poistnú udalosť a poisťovateľovi vznikla povinnosť poskytnúť poistné plnenie. Preddavok musí byť primeraný, teda má zodpovedať výsledkom prešetrovania a rozsahu, v ktorom bol nárok na poistné plnenie už preukázaný. Ak však existuje rozumný dôvod odoprieť poskytnutie preddavku, poisťovateľ nemá povinnosť ho poskytnúť. Za rozumný dôvod možno považovať napríklad to, že poistník, poistený alebo oprávnená osoba neposkytujú súčinnosť poisťovateľovi potrebnú na prešetrovanie poistnej udalosti. Nemusí však ísť nevyhnutne o dôvod spočívajúci v zavinenom konaní alebo opomenutí poistníka, poisteného alebo oprávnenej osoby.

Odstraňuje sa právne vákuum v oblasti ustanovenia lehoty na prešetrovanie poistnej udalosti a ustanovenia omeškania poisťovateľa. Zachováva sa doterajšia splatnosť poistného plnenia naviazaná na skutočné ukončenie prešetrovania poistnej udalosti.

Toto ustanovenie má chrániť poisťovateľa pred tým, aby nemusel platiť úroky z omeškania v tom prípade, ak je nárok oprávnenej osoby na poistné plnenie dôvodný a jeho dôvodnosť je zistená v komunikácii, ktorú predpokladá odsek 3 . Ak poisťovateľ bude postupovať tak, že osobe oprávnenej na poistné plnenie vyplatí jej dôvodne uplatnené nároky v lehote maximálne 3 mesiace (odsek 3) a 15 dní (odsek 6) od ich uplatnenia oprávnenou osobou, za túto dobu nevznikne nárok na zaplatenie úroku z omeškania z jej dôvodného nároku, keďže v tomto období poisťovateľ nebude v omeškaní, keďže bude vykonávať svoje oprávnenia podľa odseku 3 a 6 tohto ustanovenia. Súčasne má chrániť osobu oprávnenú na poistné plnenie pred odkladaním okamihu plnenia a tým znižovaniu reálnej hodnoty poistného plnenia, ak je dohodnuté v peniazoch (keďže hodnota peňazí postupom času neustále klesá).

S cieľom odstránenia existujúcej legislatívnej medzery sa rámcovo vymedzuje splatnosť poistného plnenia aj pre prípady, ak nie je možné ukončiť prešetrovanie poistnej udalosti v základnej zákonnej lehote. V týchto prípadoch sa splatnosť poistného plnenia a teda aj omeškanie na strane poisťovateľa určovať s ohľadom na okolnosti konkrétneho prípadu a so zohľadnením požiadavky náležitej starostlivosti. Inšpiráciou je ustanovenie § 817 poľského Občianskeho zákonníka.

Keďže v mnohých prípadoch sa stáva, že poistník nie je rovnaký ako osoba oprávnená na poistné plnenie, dopĺňa sa výslovná možnosť poisťovateľa odpočítať od poistného plnenia splatné poistné a iné pohľadávky z poistenia. Obdobné oprávnenie poisťovateľa možno nájsť aj v mnohých zahraničných právnych úpravách (napr. § 2787 českého občianskeho zákonníka, § 35 nemeckého zákona o poistnej zmluve, § 35b rakúskeho zákona o poistnej zmluve, článok 7:935 holandského Občianskeho zákonníka). Výnimky sú zavedené pre vybrané typy poistení, kde vzhľadom na osobitné postavenie príjemcu poistného plnenia nie je odôvodnené, aby bolo poistné plnenie znížené.

K § 1328

Povinnosti poistníka a poisteného

Preberá sa doterajšia úprava § 799 ods. 1 a 3 Občianskeho zákonníka. Ak poistník či poistený vedome porušia povinnosti dohodnuté v poistnej zmluve alebo stanovené zákonom a tieto budú mať podstatný vplyv na priebeh poistnej udalosti, bude to mať automaticky dopad aj na zväčšenie rozsahu jej následkov. Ustanovenie v ods. 2 nad rámec doterajšej úpravy adresuje prípad, keď porušenie povinností znemožnilo alebo podstatne sťažilo prešetrenie poistnej udalosti, napríklad ak poistený neumožní poisťovateľovi obhliadku poškodeného majetku. Aj toto porušenie má za následok právo znížiť poistné plnenie, pričom ustanovenie osobitne normuje, že rozsah zníženia má byť primeraný tomu, v akom rozsahu nesplnenie povinnosti znemožnilo alebo sťažilo prešetrenie poistnej udalosti.

Oprávnenie poisťovateľa znížiť poistné plnenie je viazané na vznik poistnej udalosti a realizuje sa ako výsledok prešetrovania na strane poisťovateľa. Z povahy tohto oprávnenia vyplýva, že po vyplatení poistného plnenia už nie je možné dodatočne znížiť poistné plnenie. V aplikačnej praxi vznikajú prípady, kedy sa poisťovateľ až dodatočne (t. j. po ukončení prešetrovania poistnej udalosti) dozvie o dôvodoch, ktoré ho oprávňujú na uplatnenie zníženia poistného plnenia. Keďže o dôvodoch zníženia poistného plnenia sa v týchto prípodoch poisťovateľ dozvie dodatočne, nemožno nevyužitie práva na zníženie plnenia považovať za vzdanie sa práva zo strany poisťovateľa. Vyplatené poistné plnenie však nemožno považovať ani za plnenie prijaté bez právneho dôvodu. S cieľom odstrániť túto disproporciu sa navrhuje oprávnenie poisťovateľa dodatočne požadovať vrátenie časti poistného plnenia, ktoré zodpovedá zníženiu poistného plnenia, ktoré by za iných okolností mohol uplatniť.

K § 1329
Uplynutie poistnej doby

Zakotvuje sa základné pravidlo, že poistenie zaniká uplynutím doby, na ktorú bolo dohodnuté. Poistenie pokrýva iba udalosti vzniknuté počas poistnej doby, preto povinnosť poisťovateľa poskytnúť poistné plnenie je viazaná iba k týmto udalostiam; rovnako má poisťovateľ právo na poistné iba za dobu do zániku poistenia .

K § 1330
Zánik poistného záujmu

Poistenie sa nevyhnutne spája s povinnosťou poisťovateľa poskytnúť poistné plnenie v prípade dohodnutej poistnej udalosti. Kým úvodné ustanovenia úpravy poistnej zmluvy upravujú následky počiatočnej neexistencie poistného záujmu vrátane špecifickej situácie, že budúci poistný záujem nenastane, toto ustanovenie upravuje materiálne odlišnú situáciu. Následný zánik poistného záujmu je situácia, kedy poistný záujem existoval a bol poistnou zmluvou poistený, následne však či už zo subjektívnych, alebo z objektívnych dôvodov na strane poistníka dôjde k dodatočnému zániku, alebo inak k odpadnutiu poistného záujmu. Poistný záujem zanikne vždy vtedy, ak zanikne poistné nebezpečenstvo. Ak definitívne pominie možnosť vzniku poistnej udalosti, trvanie poistenia stráca svoj materiálny zmysel. Ide napríklad o situáciu, ak poistník definitívne ukončí svoje podnikanie. Rovnako zanikne poistný záujem, ak zanikne poistená vec.

Poistný záujem však môže zaniknúť aj v iných prípadoch, a to aj vtedy, ak nebezpečenstvo stále trvá, zanikne však oprávnený záujem poistníka ďalej tento záujem poisťovať. Typicky pôjde o situácie, ak napríklad zamestnávateľ je poistníkom, ktorý poisťuje svojich zamestnancov, pričom dôjde k zániku pracovného pomeru s poisteným zamestnancom.

Zánik poistenia spravidla nenastane v prípade prechodného (dočasného) zániku poistného záujmu. Len prechodný zánik poistného záujmu, napríklad poistenie pre prípad pracovnej neschopnosti nezaniká, ak poistený dočasne stratí zamestnanie. Ustanovenie v ods. 2 rieši špecifický prípad. Ak po poistnej udalosti, ktorá mala za následok zánik poistenia, dôjde k nájdeniu odcudzeného alebo strateného poisteného majetku. Keďže k nájdeniu môže dôjsť so značným časovým odstupom od poistnej udalosti, z dôvodu právnej istoty sa zakotvuje pravidlo, že poistenie sa neobnovuje. V prípade záujmu o poistenie môže poistník nájdený majetok opätovne poistiť.

Poistenie sa považuje za zaniknuté ku okamihu zániku poistného záujmu. Ustanovenie v odseku 1 však poisťovateľovi priznáva právo na poistné až do okamihu, kedy vedel alebo musel vedieť o zániku poistného záujmu. Právo na poistné preto nebude vždy nevyhnutne kopírovať dĺžku existencie poistnej zmluvy. Ustanovenie má motivovať poistníka, aby sám aktívne poisťovateľa informoval o zániku svojho poistného záujmu, keďže poistník je tou zmluvnou stranou, v koho sfére dochádza k zmene vo vzťahu k poistnému záujmu. Poisťovateľ preto nemá povinnosť aktívne počas trvania poistenia zisťovať a overovať u poistníka trvanie poistného záujmu. Obdobné ustanovenie je obsiahnuté v § 68 rakúskeho zákona VersVG a v § 80 nemeckého VVG, v § 2765 českého občianskeho zákonníka.

K § 1331
Nezaplatenie poistného

Aktuálne sa v oblasti poistenia uplatňujú dva rôzne prístupy k zániku poistenia pre nezaplatenie poistného. Všeobecná úprava obsiahnutá v § 801 Občianskeho zákonníka predpokladala, že poistenie zanikne pre nezaplatenie prvého poistného alebo jednorazového poistného márnym uplynutím troch mesiacov od splatnosti poistného. Pre všetky ostatné prípady sa vyžaduje zaslanie tzv. kvalifikovanej výzvy zo strany poisťovateľa. Osobitná úprava obsiahnutá v § 9 zákona č. 381/2001 Z. z. o povinnom zmluvnom poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla a o zmene a doplnení niektorých zákonov predpokladá, že poistenie zanikne uplynutím jedného mesiaca od splatnosti poistného a systém kvalifikovaných výziev neupravuje. Právny režim sa prijatím zákona č. 213/2018 Z. z. ešte skomplikoval o riešenie situácií, ak poisťovateľ nedoručil poistníkovi výzvu na zaplatenie poistného do jedného mesiaca od splatnosti následného poistného.

V tomto smere je dotrajšia právna úprava príliš komplikovaná a pre poistníka nečitateľná. Otázka požiadavky zasielania tzv. kvalifikovanej výzvy nadmerne administratívne zaťažuje poisťovateľov aj poistníkov. Z tohto dôvodu sa nová úprava zjednodušuje. Bez ohľadu na to, či bolo v poistnej zmluve dohodnuté jednorazové alebo bežné poistné a bez ohľadu na to, či ide o platenie poistného pre prvé poistné obdobie alebo ďalšie poistné obdobia, sa ustanovujú rovnaké pravidlá pre zánik poistenia pre nezaplatenie poistného. Poistenie zanikne uplynutím troch mesiacov od splatnosti poistného. Táto doba reflektuje aktuálnu trhovú prax zo strany poistníkov aj poisťovateľov. Poisťovateľ je povinný vyzvať poistníka na úhradu dlžného poistného.

K § 1332
Výpoveď ku koncu poistného obdobia

S určitými formulačnými úpravami sa zachováva doterajšia úprava obsiahnutá v § 800 ods. 1 a 3

Občianskeho zákonníka. Každá zo zmluvných strán má možnosť poistenie vypovedať ku koncu poistného obdobia.

Po vzore českej úpravy (§ 2807 českého občianskeho zákonníka) sa upravuje riešenie situácie, ak pre výpoveď nebude dodržaná lehota na podanie výpovede. V týchto prípadoch sa výpoveď bude považovať za platnú, ale účinky výpovede nastanú až ku koncu toho poistného obdobia, pre ktoré bude dodržaná lehota na podanie výpovede.

S ohľadom na zmenu klasifikácie typov poistenia sa mení zákaz výpovede pre poisťovateľa. Doterajšia právna úprava vychádzala z troch poistných druhov, z ktorých jedným bolo poistenie osôb. V nadväznosti na väčšie zosúladenie súkromnoprávnej úpravy s európskou klasifikáciou poistných odvetví podľa Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2009/138/ES z 25. novembra 2009 o začatí a vykonávaní poistenia a zaistenia (Solventnosť II) (prepracované znenie) (Ú. v. EÚ L 335, 17.12.2009) (ďalej len „smernica Solventnosť II“) sa upúšťa od poistenia osôb ako od osobitného pomenovania určitej skupiny poistení. V minulosti poistné produkty poistenia osôb upravovala vyhláška č. 49/1964 Zb. o poistných podmienkach pre poistenie osôb, ktorá rozoznávala nasledovné druhy poistenia osôb: poistenie pre prípad smrti, poistenie pre prípad dožitia, poistenie pre prípad smrti alebo dožitia a poistenie pre prípad úrazu. V nadväznosti na túto klasifikáciu právna úprava zakazovala vypovedať poisťovateľovi poistenie osôb s výnimkou poistenia pre prípad úrazu. Keďže prvé tri vymenované prípady v rámci nového členenia spadajú pod životné poistenie, zákaz výpovede pre poisťovateľa sa spája výlučne so životným poistením. Logika pôvodnej koncepcie teda zostáva zachovaná.

Po novom sa upravujú pravidlá výpovede pre poistenie choroby, ktoré v doterajšej úprave nemalo svoje miesto, najmä z historických dôvodov, keďže taký produkt v minulosti nebol potrebný ani žiadúci. V poistení pre prípad choroby sa z dôvodu ochrany poisteného zavádza zákaz výpovede pre poisťovateľa, ktorý tak nebude mať všeobecné právo na vypovedanie poistenia choroby.

K § 1333

Výpoveď po uzavretí poistnej zmluvy

Preberá sa doterajšie ustanovenie § 800 ods. 2 Občianskeho zákonníka s formulačnými a terminologickými úpravami.

K § 1334

Výpoveď po poistnej udalosti

Opätovne sa do zákonnej úpravy zakotvuje možnosť vypovedať poistenie po poistnej udalosti (v minulosti napr. § 61 zákona č. 145/1934 Sb. o pojistné smlouvě). Právo na výpoveď po poistnej udalosti je aj dnes upravené v rôznych podobách v zahraničných úpravách (napr. § 2805 českého občianskeho zákonníka alebo § 92 nemeckého zákona o poistnej zmluve). Právom na vypovedanie po poistnej udalosti sa umožňuje reagovať obidvom zmluvným stranám na skúsenosť s likvidáciou poistnej udalosti. Na rozdiel od výpovede ku koncu poistného obdobia, kde z povahy poistného obdobia vyplýva, že tento druh výpovede majú zmluvné strany k dispozícii iba v prípade, ak ide o poistenie s bežným poistným, výpoveď po poistnej udalosti je k dispozícii zmluvným stranám aj v prípade zmlúv s jednorazovým poistným.

Možnosť vypovedať poistenie je naviazaná na dôjdenie oznámenia o výsledku prešetrovania poistnej udalosti a pre obidve zmluvné strany sú podmienky výpovede nastavené rovnako. Mesačná lehota na podanie umožňuje reagovať na výsledok prešetrovania poistnej udalosti. Poisťovateľovi na druhej strane umožňuje právo na výpoveď reagovať na spoluprácu a súčinnosť zo strany poisteného pri prešetrovaní nahlásenej udalosti.

Obmedzenia práva na výpoveď pre poisťovateľa sú nastavené pre životné poistenie a pre poistenie choroby. Dôvodom obmedzenia výpovede pre životné poistenie je skutočnosť, že s rastúcim vekom prirodzene rastie pravdepodobnosť vzniku poistnej udalosti a preto je má byť tento nárast zahrnutý v kalkulácii poistného na celú dohodnutú poistnú dobu. Obdobné charakteristiky možno sčasti pozorovať aj v rámci poistenia choroby. Navrhuje sa preto vo všeobecnosti rozšíriť zákaz výpovede aj pre poistenie choroby, s výnimkou poistenia pre prípad pracovnej neschopnosti a poistenia nákladov na zdravotnú starostlivosť. Tento prístup znamená, že poistenie významných rizík, akým je aj poistenie kritických chorôb, poistenie pre prípad invalidity alebo do budúcnosti poistenie dlhodobej starostlivosti nie je možné vypovedať, a to ani ku koncu poistného obdobia a ani po poistnej udalosti. Výnimka sa zavádza pre poistenia, ktoré zvyknú mať povahu škodového poistenia, a to poistenie pracovnej neschopnosti a poistenie nákladov na zdravotnú starostlivosť. V prípade poistenia pracovnej neschopnosti ide o poistenie, ktoré pokrýva pokles príjmu spôsobený pracovnou neschopnosťou a slúži ako doplnkový zdroj príjmu popri dávkach poskytovaných z nemocenského poistenia. V prípade poistenia nákladov na zdravotnú starostlivosť ide o náklady spojené s poskytnutím zdravotnej starostlivosti, ktoré nie sú uhrádzané z verejného zdravotného poistenia (typicky v zahraničí ako súčasť produktov cestovného poistenia).

K § 1335
Výpoveď poistníka

Zavádzajú sa nové oprávnenia pre poistníka vypovedať poistenie pri splnení špecifických predpokladov. V prvom prípade ide o potrebu reagovať na situáciu, ak dôjde k prevodu poistného kmeňa v súlade s ustanoveniami zákona č. 39/2015 Z. z. o poisťovníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 39/2015 Z. z.“). Hoci prevod kmeňa nemá za následok zmenu zmluvných podmienok poistenia, zmena v osobe poisťovateľa môže mať za následok záujem poistníka na ukončení poistenia. Nakoľko bežnú výpoveď ku koncu poistného obdobia je možné využiť iba pre poistenie s bežným poistným, pri poistných zmluvách s jednorazovým poistným by poistník nemal možnosť poistenie vypovedať. Aby pre túto špecifickú situáciu boli vytvorené rovnaké podmienky pre všetky uzavreté poistenia, zakotvuje sa osobitné právo poistníka bez ohľadu na parametre uzavretej poistnej zmluvy. Z dôvodu právnej istoty na strane poisťovateľa, ktorý prevezme poistný kmeň, je však potrebné časovo obmedziť právo na výpoveď, preto právo zanikne, ak nebude využité do dvoch mesiacov od prevodu poistného kmeňa. Rovnako platí výpovedný dôvod aj vo vzťahu k predaji podniku poisťovateľa a vo vzťahu k cezhraničnej zmene jeho právnej formy.

V druhom prípade ide o mimoriadnu situáciu, ak bude poisťovateľovi odňaté povolenie na výkon poisťovacej činnosti.

Tretiu skupinu prípadov predstavujú poistné zmluvy s jednorazovým poistným, pri ktorých vzniká právo na odkupnú hodnotu. Ide o tzv. rezervotvorné poistenia, kde sa počas trvania poistenia vytvára určitá kapitálová hodnota. Keďže v prípade poistných zmlúv s jednorazovým poistným nemá poistník k dispozícii právo na výpoveď ku koncu poistného obdobia a zároveň môže mať legitímny záujem na predčasnom ukončení poistenia s cieľom získať vytvorenú odkupnú hodnotu, zavádza sa osobitné zákonné právo pre túto množinu poistných produktov.

K § 1336
Výpoveď poisťovateľa zo zákonných dôvodov

Osobitné predpisy verejného práva v niektorých oblastiach upravujú správanie poisťovateľa v zmluvných vzťahoch. Aktuálne nie sú zosúladené verejnoprávne očakávania so súkromnoprávnymi oprávneniami poisťovateľa. Podľa § 15 zákona č. 297/2008 Z. z. o ochrane pred legalizáciou príjmov z trestnej činnosti a o ochrane pred financovaním terorizmu a o zmene a doplnení niektorých zákonov má poisťovateľ ako povinná osoba povinnosť za určitých okolností ukončiť zmluvný vzťah. Práva poisťovateľa sú však v určitých typoch poistenia obmedzené a aj naďalej sa s určitými obmedzeniami počíta. Poisťovateľ typicky nemá možnosť vypovedať životné poistenie (s výnimkou výpovede do dvoch mesiacov po uzavretí poistnej zmluvy). Ak dôjde k naplneniu dôvodov, pre ktoré má poisťovateľ povinnosť ukončiť zmluvný vzťah po uplynutí dvoch mesiacov od uzavretia poistnej zmluvy, poisťovateľ nevie naplniť povinnosť uloženú mu osobitnými predpismi verejného práva, nakoľko mu súkromnoprávne predpisy neumožňujú jednostranné ukončenie zmluvného vzťahu. Z uvedených dôvodov sa zavádza osobitné právo pre poisťovateľa vypovedať poistenie, ak mu taká povinnosť vyplýva z osobitných predpisov. Z povahy ustanovenia vyplýva, že poisťovateľ bude môcť toto právo využiť iba v prípade, ak budú v čase výpovede naplnené zákonné požiadavky vyplývajúce mu z osobitných predpisov.

K § 1337
Odstúpenie od poistnej zmluvy zo strany poistníka

V mierne pozmenenej podobe sa preberá doterajšie ustanovenie § 802a Občianskeho zákonníka a 803 ods. 4 Občianskeho zákonníka. Právo na odstúpenie od zmluvy zo strany poistníka je požiadavkou vyplývajúcou zo smernice Solventnosť II a v doterajšej právnej úprave bolo naviazané na poistenie osôb s výnimkou poistenia pre prípad úrazu. S ohľadom na požiadavky smernice Solventnosť II, ktorá právo na odstúpenie spája iba so životným poistením, sa právo na odstúpenie viaže už iba na životné poistenie (a nie na poistenie osôb). Toto právo je možné aj v zmysle čl. 186 smernice Solventnosť II obmedziť v prípade, ak sa jedná o poistné zmluvy uzatvárané na dlhšie obdobie ako 1 mesiac.

Keďže poistník má po uzavretí životného poistenia spravidla dve časovo obmedzené možnosti na ukončenie zmluvného vzťahu (výpoveď do dvoch mesiacov po uzavretí zmluvy a odstúpenie od zmluvy do jedného mesiaca), zachováva sa v pozmenenej podobe pravidlo týkajúce sa interpretácie prejavu vôle poistníka. Doterajšia nevyvrátiteľná domnienka v prospech odstúpenia od zmluvy sa nahrádza miernejším a flexibilnejším prístupom. Ponecháva sa možnosť výkladu právneho úkonu podľa všeobecných pravidiel a preferencia odstúpenia od zmluvy sa použije až v prípade, ak budú pochybnosti o obsahu právneho úkonu. Ak bude s ohľadom na okolnosti prípadu jednoznačné, že prejav vôle smeroval k výpovedi do dvoch mesiacov po uzavretí poistnej zmluvy, nie je dôvod preferovať odstúpenie od zmluvy.

Vyporiadanie po odstúpení od zmluvy vychádza z doterajšej úpravy (§ 803 ods. 4 Občianskeho zákonníka) s tým, že sa dopĺňa úprava pre prípady, ak poisťovateľ pred odstúpením od zmluvy vyplatil

poistné plnenia viacerým osobám. S ohľadom na špecifiká poistenia (osobitne životného), kde je často príjemcom poistného plnenia osoba odlišná od poistníka, je vhodné samostatne upraviť pravidlá vyporiadania. Neuplatnia sa preto všeobecné ustanovenia o bezdôvodnom obohatení v súvislosti s odstúpením od zmluvy ako odpadnutým právnym dôvodom, pretože tieto platia iba medzi zmluvnými stranami.

K § 1338
Odstúpenie od zmluvy zo strany poisťovateľa

Preberá sa doterajšie ustanovenie § 802 ods. 1 Občianskeho zákonníka s určitými úpravami. Poisťovateľ pri rozhodovaní o uzavretí poistnej zmluvy vychádza zo skutkového stavu, ktorý zisťuje z odpovedí na otázky, ktoré položí poistníkovi a poistenému. Zistený skutkový stav je dôležitý pre stanovenie výšky poistného, podmienok poistenia ako aj pre rozhodnutie poisťovateľa o tom, či je vôbec ochotný prevziať na seba poistnou zmluvou povinnosť poskytnúť poistné plnenie pre dané poistné riziko. Ak po uzavretí poistnej zmluvy zistí, že v dôsledku nepravdivých alebo neúplných odpovedí nesprávne vyhodnotil skutkový stav a pri poznaní skutočného stavu by poistnú zmluvu neuzavrel, má právo od zmluvy odstúpiť. Možnosť odstúpenia od zmluvy je bežná aj v právnych úpravách iných štátov (napríklad § 2808 českého občianskeho zákonníka, § 19 nemeckého zákona o poistnej zmluve, § 16 rakúskeho zákona o poistnej zmluve).

Právna úprava po novom vymedzuje prípady, v ktorých si poisťovateľ nemôže uplatniť právo na odstúpenie od zmluvy. Ide o prípady, v ktorých poisťovateľ vedel o nepravdivosti alebo neúplnosti odpovedí (a s týmto vedomím poistnú zmluvu uzavrel), v ktorých poisťovateľ privodil nepravdivosť alebo neúplnosť odpovedí formulovaním nepresných alebo nezrozumiteľných otázok a o prípady, ak dôvod na odstúpenie medzičasom zanikol, teda odpoveď síce bola nepravdivá v čase uzavretia poistnej zmluvy, ale v čase, keď poisťovateľ túto okolnosť zistil, je už poskytnutá odpoveď pravdivá. Môže ísť napríklad o situáciu, že poisťované motorové vozidlo v čase uzavretia poistnej zmluvy nebolo vybavené poisťovateľom vyžadovaným zabezpečením, no po čase bol tento nedostatok odstránený.

Osobitné riešenie tiež vyžaduje vysporiadanie po uplatnení práva na odstúpenie od zmluvy. S ohľadom na špecifiká poistenia (osobitne životného), kde je často príjemcom poistného plnenia osoba odlišná od poistníka, je nevyhnutné zakotviť povinnosť vrátiť plnenie nielen zmluvných stranám, ale aj osobe, ktorá prijala poistné plnenie od poisťovateľa.

K § 1339
Odmietnutie poistného plnenia

Preberá sa doterajšie ustanovenie § 802 ods. 2 Občianskeho zákonníka s určitými formulačnými úpravami. Novou úpravou sa spresňuje zánik poistenia odmietnutím plnenia. Zánik poistenia bude spojený s doručením oznámenia o odmietnutí plnenia osobe oprávnenej na poistné plnenie. Vzhľadom na to, že poistník je zmluvnou stranou, ktorá je obvykle viazaná povinnosťou platiť poistné, zastávame názor, že poisťovateľ má mať povinnosť informovať poistníka o zániku poistnej zmluvy aj v tomto prípade.

Nová úprava tiež rozlišuje, či zamlčaná skutočnosť bola príčinou vzniku poistnej udalosti, alebo príčinou zväčšenia rozsahu následkov poistnej udalosti. Rozdiel medzi ostatnými oprávneniami poisťovateľa, ktoré sú spojené s nepravdivými alebo neúplnými odpoveďami, spočíva v dvoch dodatočných požiadavkách, a to, že o existencii zamlčanej skutočnosti sa poisťovateľ dozvie až po poistnej udalosti a zároveň existuje kauzálny nexus medzi zamlčanou skutočnosťou a vzniknutou poistnou udalosťou.

V kontinentálnych právnych systémoch sa kauzálny nexus preukazuje ako *conditio sine qua non*, to znamená, že následok môže byť príčinne pripísaný len v prípade, ak by bez tejto príčiny nevznikol. Naopak, ak by následok (v danom prípade poistná udalosť) vznikol aj bez existencie javu, ktorý posudzujeme ako príčinu, potom taký jav nie je kauzálne spojený s tvrdenou príčinou.

Ak je zamlčaná skutočnosť jedinou faktickou príčinou poistnej udalosti, a je zároveň normatívne postačujúcou podmienkou (príčinou) vzniku poistnej udalosti, bude vždy daný dôvod poisťovateľa na odmietnutie plnenia (ak sú splnené aj ostatné podmienky na uplatnenie práva na odstúpenie od zmluvy).

Je možné uvažovať aj nad situáciami, že zamlčaná skutočnosť bude len jednou z príčin poistnej udalosti (buď fakticky ako jedna z viacerých pôsobiacich príčin alebo normatívne ako jedna z viacerých príčin ako definičných znakov poistnej udalosti). Ak by bez faktickej realizácie zamlčanej skutočnosti nevznikla poistná udalosť a k tejto realizácii došlo, kauzalita je daná. Ak by vznikla poistná udalosť aj bez nej (vznikla by z inej príčiny), nie je daný kauzálny nexus a teda odmietnutie nie je možné uplatniť, aj keby sa daná príčina realizovala, avšak bez kauzálnej väzby na následok. Ak je teda zamlčaná príčina len jednou z nevyhnutných podmienok (príčin) poistnej udalosti, a k poistnej udalosti dôjde, je tiež vždy príčinou poistnej udalosti (keďže by bez nej poistnej udalosti nebolo).

Osobitnú situáciu predstavujú prípady, v ktorých zamlčaná skutočnosť spôsobí len väčší rozsah následku prezumovaného v definícii poistnej udalosti. V týchto prípadoch by poistná udalosť nastala aj bez zamlčanej príčiny, existencia zamlčanej príčiny sa však pričiní o zväčšenie následku poistnej udalosti. V týchto situáciách preto nebude mať právo poisťovateľ poistné plnenie úplne odmietnuť, bude mať však právo upraviť svoje plnenie podľa podmienok, za akých by poistenie uzavrel, ak by o zamlčanej podmienke vedel.

K § 1340
Škodové poistenie - základné ustanovenie

Poistenie sa s ohľadom na účel poistenia zvykne rozdeľovať na škodové poistenie (Schadenversicherung, indemnity insurance) a obnosové poistenie (Summenversicherung, sums insurance). Škodové poistenie a obnosové poistenie majú svoje charakteristické vlastnosti, ktoré sa premietajú do zákonnej úpravy aj v prípade, ak ich osobitne nepomenúva. Na základe inšpirácie z niektorých zahraničných úprav (napr. Česká republika, Holandsko, Maďarsko) sa rozdelenie na škodové poistenie a obnosové poistenie výslovne preberá aj do zákonnej úpravy, nakoľko umožňuje vhodne zoskupiť a právne ošetriť základné vlastnosti týchto dvoch základných skupín.

Pre škodové poistenie je typické, že sa poisťuje konkrétna poistná potreba, preto sa výška poistného plnenia odvíja od výšky úbytku majetku alebo škody, ktorú poistná udalosť spôsobí, a to vrátane škody nemajetkovej. Pre obnosové poistenie je typické, že sa poisťuje abstraktná poistná potreba a poistné plnenie poskytuje poisťovateľ v konkrétnom prípade bez toho, aby muselo dôjsť k úbytku majetku alebo ku škode ako takej.

K § 1341
Hranica poistného plnenia

Právna úprava po novom zavádza pravidlá pre stanovenie hornej hranice plnenia. Stanovenie hornej hranice poistného plnenia nie je nevyhnutnou súčasťou poistnej zmluvy, je však jej pravidelnou súčasťou. Nemožno vylúčiť ani prípady, v ktorých zámerne nebude horná hranica plnenia dohodnutá (v poslednom období možno taký prístup badať najmä v poistení liečebných nákladov, ktoré sú súčasťou cestovného poistenia). Ak sa v poistnej zmluve určuje horná hranica poistného plnenia, v prvom rade by sa malo skúmať, či je možné túto hranicu určiť tak, aby zodpovedala poistnej hodnote, teda tej hodnote, ktorú si poistník chce poistením zabezpečiť. Účelom poistenia majetku je pokryť poistným plnením úbytok majetku vzniknutý v dôsledku škodovej udalosti, preto by mala byť poistná suma stanovená ako hodnota najväčšej škody, ktorá poistenému môže v dôsledku poistnej udalosti vzniknúť. Stanovenie poistnej hodnoty je možné najmä v prípadoch, ak sa poistenie má vzťahovať na veci alebo iné majetkové hodnoty (teda v prípade poistenia aktív). Obmedzenie plnenia poistnou sumou má závažné právne dôsledky, pretože je základným predpokladom pre uplatnenie ustanovení o podpoistení alebo nadpoistení.

Ak nebude možné stanoviť poistnú hodnotu (spravidla v prípade poistenia pasív, teda najmä v poistení zodpovednosti za škodu alebo v poistení právnej ochrany), horná hranica plnenia sa obmedzí limitom poistného plnenia. Obmedzenie poistného plnenia limitom bude mať za následok vylúčenie aplikácie ustanovení o podpoistení a nadpoistení, a to z povahy veci, pretože sa poistný limit neodvíja od hodnoty majetku. Za určitých okolností je však odôvodnené, aby bolo plnenie obmedzené limitom poistného plnenia aj v prípadoch, ak je možné poistnú hodnotu určiť. Možno spomenúť poistenie krádeže stavebných súčastí budovy. V týchto prípadoch je prakticky nemožné, aby došlo ku krádeži celej budovy, preto je dôvodné, aby sa horná hranica poistného plnenia stanovila iba ako časť hodnoty budovy (zlomkové poistenie). Iné prípady tvorí tzv. poistenie na prvé riziko, ktoré sa často uzaviera v prípadoch, ak poistná hodnota v priebehu poistenia neustále kolíše (napr. poistenie hotovosti). V týchto prípadoch sa horná hranica určí limitom poistného plnenia a poisťovateľ zodpovedá iba do výšky tohto limitu. Nesie teda „prvé riziko“ (že nastane škoda do výšky dohodnutého limitu poistného plnenia) a poistený nesie „druhé riziko“, že škoda presiahne dohodnutý limit poistného plnenia.

Zavádza sa tiež možnosť výslovne sa dohodnúť na stanovení pevnej poistnej hodnoty (taxa). Inšpiráciou je nemecká a rakúska úprava (§ 76 nemeckého zákona o poistnej zmluve, resp. § 57 rakúskeho zákona o poistnej zmluve). Dohodnutie taxy bude znamenať, že sa v danom prípade neuplatnia ustanovenia o podpoistení a nadpoistení. Využitie taxy prichádza do úvahy v prípadoch, kde je obtiažne stanoviť poistnú hodnotu (napr. pri poistení umeleckých diel) alebo tam, kde zmluvné strany z praktických dôvodov budú chcieť vylúčiť aplikáciu ustanovení o nadpoistení alebo podpoistení.

K § 1342
Nadpoistenie

Opätovne sa zavádza do právnej úpravy riešenie situácie, ak je poistná suma vyššia ako poistná hodnota. V súlade so základnými princípmi poistenia majetku ako škodového poistenia sa ustanovuje, že poisťovateľ poskytuje vždy plnenie iba do výšky úbytku majetku (v minulosti napr. § 52 zákona č. 145/1934 Sb. o pojistné smlouvě, aktuálne napr. § 55 rakúskeho zákona o poistnej zmluve).

Ak dôjde k nadpoisteniu, majú zmluvné strany možnosť požadovať úpravu zmluvného vzťahu a pomerné zníženie poistného a poistnej sumy, avšak vždy iba s účinkami do budúcnosti (obdobne aj § 2853 českého občianskeho zákonníka, § 74 nemeckého zákona o poistnej zmluve alebo článok 8:103 PEICL). Keďže poistná hodnota môže v čase kolísať pravidelne, z dôvodu zníženia transakčných nákladov sa vyžaduje, aby poistná suma prekračovala poistnú hodnotu aspoň o desať percent. Ak ide o poistnú zmluvu s bežným poistným, k úprave poistnej sumy a poistného dôjde k s účinnosťou od nasledujúceho poistného obdobia. Pre prípad, že by nedošlo k dohode o úprave zmluvného vzťahu, zakotvuje sa možnosť vypovedať poistnú zmluvu pre stranu, ktorá zmenu navrhla. V prípade poistnej zmluvy s jednorazovým poistným je možné navrhnúť zmenu poistnej sumy a poistného na zostávajúcu poistnú dobu, s výnimkou prípadu, ak do konca poistnej doby zostáva menej ako jeden rok (čo korešponduje s účinnosťou zmeny od nasledujúceho poistného obdobia v prípade poistných zmlúv s bežným poistným).

K § 1343
Podpoistenie

Právna úprava podpoistenia reaguje na prípady, ak bola poistná suma určená nižšie ako je aktuálna poistná hodnota. K vzniku podpoistenia môže dôjsť už pri uzavieraní poistnej zmluvy alebo v priebehu trvania poistenia (napríklad rekonštrukciou nehnuteľnosti, nákupom nového dlhodobého majetku, dlhodobým rozširovaním zariadenia a vybavenia domácnosti, technickým zhodnotením alebo v dôsledku trhových výkyvov). Na rozdiel od právnej úpravy nadpoistenia sa v týchto prípadoch neukladá zmluvným stranám zákonné právo požadovať zmenu poistnej zmluvy, ale v súlade so štandardnou európskou úpravou (napr. § 2857 českého občianskeho zákonníka, § 75 nemeckého zákona o poistnej zmluve, článok 6:460 maďarského Občianskeho zákonníka, článok 7:958 holandského Občianskeho zákonníka, článok 6.999 litovského Občianskeho zákonníka alebo článok 8:102 PEICL) právna úprava rieši iba vzťah podpoistenia k poistnému plneniu. Keďže poistná suma nepokrýva celú poistnú hodnotu, nemožno od poisťovateľa požadovať, aby úbytok majetku spôsobený poistnou udalosťou pokryl v plnom rozsahu. Preto má poisťovateľ povinnosť poskytnúť poistné plnenie s ohľadom na následky poistnej udalosti iba v takom pomere, v akom je poistná suma v čase poistnej udalosti k poistnej hodnote v čase poistnej udalosti.

Odsek 2 ustanovuje, čo sa považuje za základ pre výpočet poistného plnenia.

K § 1344
Spoluúčasť na poistení

Dohoda o určitej forme spoluúčasti poisteného je pravidelnou súčasťou poistnej zmluvy. Dohodnutie spoluúčasti sleduje viacero cieľov, či už zníženie administratívnej záťaže poisťovateľa, zníženie poistného, zvýšenie motivácie poisteného na bezškodovom priebehu alebo zvýšenie dôrazu na účelnosti poistenia, ktoré má smerovať najmä k náhrade takých škôd, ktoré nie je schopný poistený financovať z vlastných zdrojov. Právna úprava preto zakotvuje dva základné druhy spoluúčasti: a) odpočítaciu (excedentnú) spoluúčasť, pri ktorej sa poistený na každej poistnej udalosti podieľa určitou finančnou čiastkou (stanovenou pevnou sumou alebo percentuálnou sadzbou z poistného plnenia) a podmienená (integrálna) spoluúčasť, pri ktorej poistený znáša všetky škody do určitej sumy, ale ak dôjde k prekročeniu tejto sumy, poisťovateľ poskytne poistné plnenie v celom rozsahu. Z pohľadu systematiky sa ustanovenie o spoluúčasti zaraďuje do oddielu o škodovom poistení, keďže v obnosovom poistení (vzhľadom na odlišný účel poistenia) sa nezvykne využívať. V obnosovom poistení čiastočne niektoré funkcie spoluúčasti plní karenčná doba.

K § 1345
Prevenčná a zachraňovacia povinnosť

Poistenie nemá slúžiť na oslabenie ochrany a starostlivosti poisteného o poistený majetok alebo iné hodnoty, či oslabiť jeho povinnosti, ktorých porušenie by malo za následok vznik zodpovednosti za škodu. Z tohto dôvodu sa ustanovujú povinnosti, ktorých účelom je zabezpečiť zo strany poisteného rovnakú mieru pozornosti, akú by mal zachovávať pri riadnej starostlivosti. Z doterajšej právnej úpravy sa preberá prevenčná povinnosť poisteného (§ 809 Občianskeho zákonníka), ktorého pôsobnosť sa zároveň rozširuje na všetky škodové poistenia (nielen na poistenie majetku).Hoci všeobecná úprava zodpovednosti za škodu obdobnú prevenčnú a zachraňovaciu povinnosť neukladá, je tomu tak preto, že poškodený nemá povinnosť odvracať škodu, ktorá hrozí jemu a jeho vlastným právnym statkom. Pasivita poškodeného však má ten následok, že sa mu škoda nenahradí z dôvodu jeho spoluúčasti.

Inou je však situácia v prípade, ak si poškodený chce uplatniť právo na poistné plnenie. Práve z dôvodu, že poistený chce vzniknutú škodu sanovať prostredníctvom poistenia, je na mieste zákonne normovať na rozdiel od zodpovednosti za škodu prevenčnú a zachraňovaciu povinnosť.

K všeobecnej prevenčnej povinnosti sa pripája aj zachraňovacia povinnosť, ktorá sa spája s bezprostredne hroziacou alebo už prebiehajúcou poistnou udalosťou. Kým účelom prevenčnej

povinnosti je vo všeobecnosti dbať na zmenšenie pravdepodobnosti vzniku poistnej udalosti a opatrenia v tejto oblasti majú všeobecný charakter, zachraňovacia povinnosť sa spája s opatreniami reagujúcimi na konkrétnu prebiehajúcu situáciu, v dôsledku ktorej hrozí alebo už vzniká škoda. Návrh rozlišuje medzi prebiehajúcou a bezprostredne hroziacou poistnou udalosťou. Povinnosť vykonať opatrenia k odvráteniu alebo zmierneniu následkov je normovaná bezvýnimočne pre všetky škodové poistenia pre prípad prebiehajúcej poistnej udalosti. V prípade bezprostredne hroziacej poistnej udalosti ustanovenie ukladá zachraňovaciu povinnosť zámerne iba vo vzťahu k poisteniu majetku rovnako, ako je to v doterajšom § 810 Občianskeho zákonníka.

Bezprostrednosť je daná jednak časovou súvislosťou, jednak pravdepodobnosťou vzniku škody. Môže ísť napríklad o blížiacu sa povodňovú vlnu alebo prebiehajúci lesný požiar.

Kým prevenčnú povinnosť plní poistený bezodplatne, opatrenia vykonané v rámci zachraňovacej povinnosti sú vykonávané v záujme poisťovateľa, preto za podmienok uvedených v ustanovení o zachraňovacích nákladoch sa spájajú s právom na ich refundáciu poisťovateľom.

Z existujúcej právnej úpravy sa ponecháva oprávnenie poisťovateľa znížiť poistné plnenie v prípade, ak poistený porušil svoje povinnosti pod vplyvom alkoholu alebo iných návykových látok (§ 809 ods. 2 Občianskeho zákonníka) alebo vedome. Pri vedomom porušení povinností, ak boli tieto výlučným dôvodom vzniku poistnej udalosti, má poisťovateľ právo poistné plnenie úplne vylúčiť. Úplné vylúčenie poistného plnenia však nie je možné pri porušení povinností pod vplyvom alkoholu alebo iných návykových látok. Rovnako sa uplatní pravidlo zo spoluúčasti poškodeného v rámci zodpovednosti za škodu o tom, že sa neprihliadne k nedodržaniu prevenčnej alebo zachraňovacej povinnosti, ak sa toto nedodržanie na výsledku podieľalo iba v zanedbateľnom rozsahu.

K § 1346
Zachraňovacie náklady

Povinnosť úhrady poisťovateľa sa vzťahuje iba na prípady, ak ide o bezprostredne hroziacu alebo prebiehajúcu poistnú udalosť. Predmetom úhrady nemajú byť opatrenia, ktoré majú všeobecný prevenčný charakter a na ktoré je poistený povinný (napr. výmena zámky po strate kľúčov). Povinnosť úhrady nebude viazaná ani na opatrenia, ktoré sa týkajú bežnej údržby a opráv poistenej veci (napr. výmena opotrebovaného vodovodného potrubia, výmena brzd na motorovom vozidle).

Účelom ustanovenia je zakotviť povinnosť poisťovateľa uhradiť náklady, ktoré boli účelne vynaložené s cieľom zabrániť vzniku bezprostredne hroziacej poistnej udalosti (napríklad blížiaca sa povodňová vlna) alebo znížiť rozsah prebiehajúcej poistnej udalosti (napríklad prebiehajúci požiar). Keďže vynaložené opatrenia svojou povahou bezprostredne smerujú k zníženiu plnenia zo strany poisťovateľa, je odôvodnené, aby bol poisťovateľ povinný takto vynaložené opatrenia nahradiť. Keďže dosiahnutie sledovaného cieľa a účinnosť opatrení nie je možné vždy s istotou určiť (najmä nie v prípade časovej tiesne, v ktorej sa poistený rozhoduje), poisťovateľ bude mať povinnosť k náhrade aj v prípade, ak vynaložené opatrenia nakoniec bez zavinenia poisteného neodvrátia vznik poistnej udalosti a neznížia rozsah jej následkov, avšak vynaložené opatrenia bude možné považovať s ohľadom na okolnosti za vhodné a primerané. Primeranosť a účelnosť sa hodnotia ex ante, opatrenia však objektívne musia mať aspoň potenciál v danej situácii zabrániť alebo zmierniť poistnú udalosť. Ustanovenie je koherentné s úpravou konania bez príkazu v súvislosti s náhradou nákladov vzniknutých pri odvracaní hroziacej škody.

Právna úprava oddeľuje úhradu zachraňovacích nákladov od poistného plnenia. Úhrada zachraňovacích nákladov nemá byť súčasťou poistného plnenia a nebude sa započítavať do poistnej sumy alebo limitu poistného plnenia. V poistnej zmluve bude možné stanoviť hornú hranicu, do ktorej bude mať poisťovateľ povinnosť uhradiť zachraňovacie náklady.

Z dôvodov právnej istoty sa zakotvuje, aby bol poisťovateľ povinný bez obmedzenia výšky uhradiť náklady, ktoré boli vynaložené na jeho pokyn alebo s jeho súhlasom. V tejto rovine sa bude skúmať iba účelnosť vynaložených nákladov, a to najmä s ohľadom na to, či vynaložené opatrenia boli objektívne spôsobilé odvrátiť poistnú udalosť alebo znížiť jej následky a či výška vynaložených nákladov bola primeraná účelu a okolnostiam situácie.

Keďže základným východiskom pre zakotvenie povinnosti na úhradu zachraňovacích nákladov poisťovateľa je potenciál zníženia jeho záväzku, povinnosť poisťovateľa nevznikne v prípadoch, ak hroziaca alebo prebiehajúca udalosť nie je poistením krytá, resp. keby nebola krytá, ak by poistník odpovedal na otázky poisťovateľa pravdivo.

Úhrada zachraňovacích nákladov sa navrhuje vylúčiť v prípade poistenia úrazu, kde je vylúčená zachraňovacia povinnosť.

K § 1347
Prechod práv na poisťovateľa

Rozširuje sa doterajšia právna úprava, ktorá prechod práv ošetrovala iba vo vzťahu k poisteniu majetku (§ 813 až 814 Občianskeho zákonníka) a v poistení zodpovednosti za škodu (§ 827

Občianskeho zákonníka). Rozšírenie sa uskutočňuje vo viacerých rovinách:

a) Prechod práva na poisťovateľa sa rozširuje na všetky škodové poistenia,
b) Prechod práva sa týka nielen práva na náhradu škody, ale aj obdobných práv (napríklad právo na úhradu nákladov zdravotnej starostlivosti, alebo regresné právo voči ostatným osobám, ktoré spolu s poisteným zodpovedali za škodu spoločne a nerozdielne),
c) Prechod práva nastane nielen vyplatením poistného plnenia, ale aj poskytnutím iného plnenia z poistenia (typicky úhradou zachraňovacích nákladov).

Tieto rozšírenia lepšie reflektujú vzťahy a účel plnenia poskytovaného v rámci škodového poistenia a zodpovedajú bežnému štandardu aj v iných právnych úpravách. Rozširuje sa tiež zoznam výnimiek, pri ktorých na poisťovateľa práva neprejdú, a to o príbuzných poisteného v priamom rade. Doterajšia výnimka naviazaná na spolužitie v spoločnej domácnosti sa tak rozširuje o priame rodinné väzby bez ohľadu na to, či príbuzní v priamom rade v rozhodujúcom čase žili v spoločnej domácnosti, čo zodpovedá účelu pôvodnej normy. Opätovne sa tiež zavádzajú do právnej úpravy povinnosti súvisiace s ochranou práva, ktoré má na poisťovateľa prejsť (v minulosti napr. § 62 zákona č. 145/1934 Sb. o pojistné smlouvě, § 33 zákona č. 189/1950 Sb. o poistnej zmluve, § 595 a 596 Zákonníka medzinárodného obchodu) a ktoré sú aj dnes bežnou súčasťou právnych úprav v zahraničí (napr. § 86 nemeckého zákona o poistnej zmluve alebo článok 9:762 holandského Občianskeho zákonníka). Z doterajšej právnej úpravy sa nepreberá pravidlo prednosti práv poisteného, ak poisťovateľ nenahradil celú škodu.

K § 1348
Viacerí poisťovatelia

Pluralita vzťahov týkajúcich sa poistenia môže nadobúdať rôzne podoby, pričom aktuálna právna úprava rieši iba situáciu tzv. viacnásobného poistenia (§ 807 OZ). S ohľadom na komplexnosť úpravy sa preto do Občianskeho zákonníka zavádza právna úprava aj ostatných vzťahov množného poistenia. Keďže účelom škodového poistenia je poskytnutie plnenia, ktoré zodpovedá úbytku poisteného majetku alebo vzniknutej škode, poistné plnenie neslúži na obohatenie. Bez ohľadu na počet poistných vzťahov by poistený nemal dostať poistné plnenie vo väčšom rozsahu, než zodpovedá rozsahu vzniknutej poistnej udalosti. Zavádza sa preto základné pravidlo obmedzujúce celkové poistné plnenie na skutočný úbytok poisteného majetku alebo škodu spôsobenú poistnou udalosťou.

K § 1349
Viacnásobné poistenie

Viacnásobné poistenie predstavuje situáciu, v ktorej sa na tú istú poistnú udalosť vzťahujú viaceré poistné zmluvy, ktoré sú uzavreté u rôznych poisťovateľov, pričom súčet prípadných poistných plnení viacerých poisťovateľov presahuje rozsah následkov poistnej udalosti.

V nadväznosti na povinnosti osoby oprávnenej na poistné plnenie by sa poisťovateľ najneskôr pri oznámení poistnej udalosti mal dozvedieť, že je potrebné brať ohľad na iných poisťovateľov. Za účelom dosiahnutia koordinovaného postupu všetkých poisťovateľov má poisťovateľ, ktorému bola poistná udalosť nahlásená, povinnosť oznámiť túto skutočnosť ostatným poisťovateľom, o ktorých má vedomosť.

Na rozdiel od doterajšej právnej úpravy sa navrhuje pravidlo, že prešetrovanie poistnej udalosti vykoná ten z poisťovateľov, ktorému bola poistná udalosť oznámená ako prvému. Osoba oprávnená na poistné plnenie má právo voľby a nemusí komunikovať so všetkými poisťovateľmi. Poisťovateľ, ktorý vykonáva prešetrovanie poistnej udalosti, vyplatí poistné plnenie v plnom rozsahu podľa podmienok uzavretej poistnej zmluvy. Ak poistné plnenie nepokrýva v plnom rozsahu úbytok majetku alebo škodu vzniknutú poistnou udalosťou (napríklad z dôvodu dohodnutej hornej hranice plnenia alebo obmedzenia sublimitom plnenia alebo z dôvodu vysokej spoluúčasti), osoba oprávnená na poistné plnenie sa môže obrátiť na ďalšieho poisťovateľa. Nie je vylúčená ani taká situácia, že prvý poisťovateľ žiadosti o vyplatenie poistného plnenia nevyhovie, nakoľko k udalosti dôjde za okolností, ktoré sú z poistenia vylúčené a následne si osoba oprávnená na poistné plnenie uplatní právo u iného poisťovateľa, ktorý na daný prípad výluku z poistenia neaplikoval. Navrhované riešenie je pre poisteného výhodnejšie ako aktuálna právna úprava, keďže poisťovateľ z dôvodu existencie viacnásobného poistenia nemôže upraviť svoje poistné plnenie a do výšky následkov poistnej udalosti vyplatí poistné plnenie v súlade s poistnou zmluvou.

Poisťovateľ, ktorý vykonal prešetrovanie a vyplatil poistné plnenie, má voči ostatným poisťovateľom právo na úhradu pomernej časti plnenia a pomernej časti nákladov vynaložených na prešetrovanie poistnej udalosti. Poisťovatelia sa medzi sebou vyporiadajú v pomere, v akom by za iných okolností poskytli poistné plnenie. Nebude sa zohľadňovať potenciálna výška poistného krytia (dohodnutá horná hranica plnenia), ale konkrétne podmienky poistenia uplatniteľné na poistnú udalosť, ktorej sa plnenie týka. Týmto sa umožní bezproblémové vyporiadanie poisťovateľov aj v prípade, ak v danom prípade

nebola dohodnutá horná hranica poistného plnenia. Zároveň sa budú zohľadňovať aj výluky z poistenia, sublimity plnenia, prípadné podpoistenie alebo dohodnuté podmienky zabezpečenia.

Ak došlo k úhrade zachraňovacích nákladov, rovnakým spôsobom sa poisťovatelia navzájom vyporiadajú aj vo vzťahu k uhradeným zachraňovacím nákladom, pričom sa zohľadnia aj dohodnuté hranice úhrady zachraňovacích nákladov dohodnuté v jednotlivých poistných zmluvách.

V odseku 5 návrh podľa vzoru prvorepublikovej právnej úpravy dopĺňa riešenie pre situácie, keď poistník zruší jednu z poistných zmlúv. Ak poistná udalosť vznikla za trvania poistenia, nemal by následný zánik poistenia mať vplyv na po vyporiadanie poisťovateľov.

K § 1350
Spolupoistenie

Právna úprava spolupoistenia bola doposiaľ upravená iba v zákone č. 39/2015 Z. z. o poisťovníctve v nadväznosti na požiadavky článku 190 a nasl. smernice Solventnosť II. Keďže spolupoistenie obsahuje aj súkromnoprávne prvky, zo systematického pohľadu sa navrhuje upraviť základné vzťahy spolupoistenia v rámci Občianskeho zákonníka. Základnú úpravu spolupoistenia možno nájsť aj v iných moderných súkromnoprávnych kódexoch, napr. v § 2817 českého občianskeho zákonníka, v článku 961 holandského Občianskeho zákonníka, v článku 6:1003 litovského Občianskeho zákonníka alebo v článku 6:441 holandského Občianskeho zákonníka. V rámci navrhovanej úpravy sa upravuje spôsob uplatnenia práva na poistné plnenie a ošetrujú základné vzťahy medzi jednotlivými poisťovateľmi. Ďalej sa navrhuje právne ošetriť praktické situácie, ak by v poistnej zmluve nebol určený hlavný poisťovateľ alebo ak by neboli v poistnej zmluve uvedené podiely jednotlivých poisťovateľov.

K § 1351
Súbežné poistenie

Pri súbežnom poistení dochádza k poisteniu u viacerých poisťovateľov, ale v dôsledku nastavenia hranice poistného plnenia, resp. v dôsledku rozsahu poistnej udalosti nedochádza k riziku, že by mohlo dôjsť vyplatením poistného plnenia viacerými poisťovateľmi k obohateniu nad rámec vzniknutých následkov poistnej udalosti. Z tohto dôvodu každý poisťovateľ poskytne poistné plnenie v plnom rozsahu podľa dohodnutých podmienok poistenia.

K § 1352
Obnosové poistenie - základné ustanovenie

Obnosové poistenie (Summerversicherung, Sums insurance) predstavuje druhý základný prístup k poisteniu. Na rozdiel od škodového poistenia nie je poistné plnenie priamo naviazané na majetkové dôsledky, ktoré poistná udalosť spôsobila poistenému. Účelom poistenia v týchto prípadoch nemusí byť (ani nepriamo) náhrada škody, práve naopak, účelom môže byť aj získanie finančných prostriedkov, rozšírenie majetkovej sféry. V niektorých situáciách nemá poistná udalosť ani charakter nepriaznivej životnej udalosti (napríklad uzavretie manželstva, narodenie dieťaťa, dožitie sa určitého veku). Poistné plnenie v obnosovom poistení sa preto typicky odvíja od dohodnutej poistnej sumy (napr. vyplatenie poistnej sumy v prípade smrti poisteného), dávky (napríklad vyplácanie dohodnutej dennej dávky v prípade hospitalizácie alebo pracovnej neschopnosti poisteného) alebo dôchodku (napríklad vyplácanie dohodnutého mesačného dôchodku v prípade invalidity poisteného alebo v prípade dožitia sa určitého veku).

Nakoľko účelom obnosového poistenia nie je poskytnúť náhradu zodpovedajúcu úbytku majetku alebo zodpovedajúcu vzniknutej škode, vyplatením poistného plnenia nedochádza k prechodu práva na poisťovateľa a poistený si môže popri práve na poistné plnenie uplatniť aj právo na náhradu škody voči poistenému. Ak teda napríklad dôjde v dôsledku fyzického napadnutia treťou osobou ku škode na zdraví poisteného, tento má jednak právo na poistné plnenie od poisťovateľa (napr. vo forme dennej dávky počas pracovnej neschopnosti alebo vo forme plnenia za trvalé následky úrazu, ak boli uzavreté ako obnosové poistenia), jednak si môže uplatniť právo na náhradu škody voči škodcovi podľa všeobecných ustanovení o náhrade škody. Z rovnakého dôvodu nie je potrebné v obnosovom poistení potrebné riešiť pluralitu poistných vzťahov a pre ten istý prípad môže mať jedna osoba uzavretých viacero poistení a v prípade poistnej udalosti si môže uplatniť právo na plnenie v plnom rozsahu.

Ustanovením sa preberá § 821 Občianskeho zákonníka, ktoré sa doteraz uplatňovalo paušálne pre poistenie osôb. V novej systematike Občianskeho zákonníka zostáva význam ustanovenia zachovaný, ale s novým rozmerom. Poistenie, ktoré sa vzťahuje na osobu, totiž nemusí byť vždy uzavreté iba ako obnosové poistenie (ako to bolo vnímané podľa doterajšej úpravy). Typickým príkladom je poistenie liečebných nákladov v zahraničí, ktoré tvorí súčasť tzv. cestovného poistenia. V týchto prípadoch poistenie slúži na náhradu vynaložených liečebných nákladov v zahraničí (náklady poskytnutej zdravotnej starostlivosti, výdavky na zdravotné pomôcky a lieky), ktoré by inak musel znášať poistený. V týchto prípadoch ide povahou a účelom poistenia o škodové poistenie, hoci v zmysle doterajšej klasifikácie by sa považovalo za poistenie osôb.

K § 1353
Skupinové poistenie - základné ustanovenia

Skupinové poistenie patrí k rozšíreným formám zabezpečenia poistenia, kde poistník uzatvára poistnú zmluvu s cieľom pokryť poistné potreby väčšieho okruhu osôb. Skupinové poistenie podľa toho, akým spôsobom dôjde k vstupu (alebo zahrnutiu) do poistenia, rozdeľujeme do dvoch základných skupín

a) zahrnutie do poistenia sa uskutočňuje na základe určitého vzťahu medzi poisteným a poistníkom, bez prejavu vôle na strane poisteného; v konkrétnom prípade môže ísť napríklad o úrazové poistenie všetkých zamestnancov, ktoré uzaviera zamestnávateľ ako poistník, o poskytnutie zamestnaneckých benefitov vo forme poistenia, ktoré zabezpečuje na svoje náklady poistník alebo o poistenie účastníkov verejnej akcie (festivalu, leteckého dňa a pod.),

b) zahrnutie do poistenia sa uskutočňuje na základe prejavu vôle poisteného; v konkrétnom prípade môže ísť o poistenie k úveru poskytovanému bankou, poistenie k motorovému vozidlu, ktoré poistený obstaráva vo forme finančného leasingu alebo o poistenie vecí nachádzajúcich sa v školskom zariadení.

Účelom ustanovení tohto oddielu je právne ošetriť špecifické situácie vznikajúce pri skupinovom poistení. Z tohto dôvodu je potrebné upraviť pôsobnosť týchto ustanovení. Zámerom je vylúčiť poistné zmluvy, ktoré sa vzťahujú na viacero osôb, ale nie je dôvod na ne uplatniť osobitné pravidlá (napr. životné poistenie viacerých členov rodiny, alebo poistenie domácnosti, v ktorej veci patria viacerým osobám). Základným definičným znakom je preto skutočnosť, že samotná poistná zmluva sa uzaviera s cieľom zahrnúť do poistenia vopred počtom neobmedzenú skupinu poistených, ktorá spravidla bude bližšie parametricky vymedzená poistnou zmluvou.

Keďže pre skupinové poistenie je charakteristické, že okruh poistených sa v čase mení, môže byť okruh poistených osôb v poistnej zmluve vymedzený aj prostredníctvom členstva v určitej skupine (napr. členovia občianskeho združenia alebo profesijnej komory) alebo prostredníctvom vzťahu k poistníkovi (napr. jeho zamestnanci). Z tohto dôvodu sa ustanovuje obdobné pravidlo ako pre súborové poistenie, že pre vznik povinnosti poisťovateľa poskytnúť poistné plnenie bude rozhodujúca skutočnosť, či konkrétna osoba v čase vzniku poistnej udalosti spĺňala kritériá, na základe ktorých sa má považovať za osobu, na ktorú sa poistenie vzťahuje.

K § 1354
Oznamovacie povinnosti poistníka

Poistenému z poistnej zmluvy môžu vyplývať určité povinnosti, nakoľko však nie je zmluvnou stranou poistnej zmluvy, mal by mať zabezpečený prístup k informáciám o obsahu poistnej zmluvy. Vstup poisteného do poistenia sa uskutočňuje až po uzavretí poistnej zmluvy a často bez vedomia poisťovateľa. Z tohto dôvodu neprichádza do úvahy plnenie informačných povinností poisťovateľom. Zakotvujú sa preto oznamovacie povinnosti pre poistníka, ktorý je povinný oboznámiť poisteného s obsahom poistenia a s povinnosťami, ktoré mu z poistnej zmluvy vyplývajú. Oznamovacie povinnosti pred vstupom do poistenia sú pre poisteného relevantné iba v prípade, ak vstupuje do poistenia na základe vlastného rozhodnutia. Ustanovenia v ods. 1 a ods. 4 sa aplikujú iba na tzv. dobrovoľný vstup do poistenia. Ak je zahrnutie do poistenia automatické (napr. poistníkom je zamestnávateľ, ktorý má uzavreté skupinové úrazové poistenie vzťahujúce sa na všetkých zamestnancov), nie je zakotvenie zákonnej povinnosti v týchto prípadoch odôvodnené. Avšak bez ohľadu na to, či poistený vstupuje do skupinového poistenia na základe vlastného rozhodnutia, alebo je doňho zahrnutý automaticky, je potrebné, aby poznal rozsah poistenia ako aj svoje povinnosti, preto sa na všetky typy skupinového poistenia vzťahujú ustanovenia v ods. 2 a ods. 3. Túto informačnú povinnosť voči nemu má plniť poistník. Zmluvné strany môžu dohodou preniesť oznamovaciu povinnosť na poisťovateľa. Aby sa však predchádzalo situácii, že poistník si nesplní svoje oznamovacie povinnosti a poistený bude znášať z toho plynúce následky, je potrebné, aby aj poisťovateľ ako druhá zmluvná strana mal motiváciu zabezpečiť, aby boli poistenému relevantné informácie oznámené. Obdobný mechanizmus platí aj pri zmene poistenia podľa nasledujúcich odsekov.

K § 1355
Práva a povinnosti zo skupinového poistenia

Ak poistník prenáša na poisteného náklady spojené s poistením, je povinný oboznámiť poisteného s výškou týchto nákladov (napr. náklad spojený s poistením zneužitia platobnej karty je zahrnutý v poplatku za vedenie karty, alebo náklady na poistenie účastníkov lyžiarskeho výcviku sú zahrnuté v príspevku na výcvik).

Pre skupinové poistenie rovnako platia všeobecné povinnosti poisteného (napr. odpovedať na otázky poisťovateľa, oznámiť zvýšenie poistného rizika, plniť prevenčné a zachraňovacie povinnosti) a v prípade ich porušenia vznikajú poisťovateľovi určité práva. Ustanovenie po vzore zahraničných

úprav (napr. § 2827 českého občianskeho zákonníka, § 2423 Občianskeho zákonníka Québecu, článok 18:203 PEICL) zakotvuje pravidlo, že poisťovateľ vždy vykonáva svoje práva naviazané na porušenie povinností poisteného iba vo vzťahu k tomu poistenému, ktorého sa porušenie povinnosti týka. V tomto smere sa neuplatňuje kolektívna zodpovednosť a napriek existencii iba jednej poistnej zmluvy sa poistné vzťahy správajú ako samostatné. Katalóg oprávnení poisťovateľa sa síce nemení, právo na zníženie poistného plnenia, právo na výpoveď alebo právo na odstúpenie však môže využiť iba s účinkami voči poistenému, ktorý svojím porušením povinností práva poisťovateľa založil. V prípade využitia práva na výpoveď alebo odstúpenie je poisťovateľ povinný svoje rozhodnutie oznámiť aj poistníkovi aj poistenému, právne účinky (keďže ide o adresné právne úkony) sa budú spájať s doručením poistenému, nakoľko poistná ochrana poisteného bude dotknutá týmito úkonmi. Oznámenie vo vzťahu k poistníkovi má v týchto prípadoch najmä evidenčný charakter, keďže má vplyv na okruh poistených a výšku poistného plateného zo strany poistníka.

Oddelený prístup sa uplatní aj v prípade porušenia povinností, ktoré má poistník. Za nesplnenie povinností poistníka nebude môcť poisťovateľ sankcionovať poisteného (ak nie je zároveň poistníkom).

Osobitná ochrana poisteného sa zavádza pre prípady, ak vstupuje do poistenia na základe vlastného rozhodnutia a zároveň poistník prenáša na poisteného náklady spojené s poistením. V týchto prípadoch je pozícia poisteného takmer totožná s poistením poistníka, keďže sám rozhoduje o vstupe do poistenia a znáša tiež finančné dôsledky tohto rozhodnutia. Nie je však zmluvnou stranou poistnej zmluvy a teda nemá priamy dosah na nastavenie parametrov poistenia. Obmedzuje sa preto zmluvná sloboda poistníka a poisťovateľa v prospech poisteného tak, aby osobou oprávnenou na poistné plnenie bol vždy poistený (s výnimkou prípadov poistenia pre prípad smrti, kde z povahy veci vyplýva, že poistený nemôže byť osobou oprávnenou na poistné plnenie). Umožňuje sa však v poistnej zmluve dohodnúť si režim, že popri poistenom bude osobou oprávnenou na poistné plnenie aj ďalšia osoba v postavení solidárneho veriteľa (spravidla pôjde o poistníka). Posilnením pozície poisteného sa sleduje zabezpečenie možnosti pre poisteného domáhať sa práva na plnenie, ak v prípade poistnej udalosti poisťovateľ pristúpi k zníženiu poistného plnenia alebo odmietnutiu poistného plnenia.

K § 1356
Zánik poistenia

Ak poistený vstupuje do skupinového poistenia na základe svojho rozhodnutia, mal by mať možnosť aj rozhodnúť o ukončení poistenia. Keďže poistený v týchto prípadoch nie je zmluvnou stranou poistnej zmluvy a do poistenia vstupuje na základe svojho vzťahu s poistníkom, aj ukončenie účasti v skupinovom poistení je potrebné riešiť s poistníkom. Zakotvuje sa právo poisteného požiadať poistníka o ukončenie poistenia. Keďže podmienky skupinového poistenia môžu byť na mieru prispôsobené charakteru vzťahu medzi poistníkom a poisteným, právna úprava osobitne nezakotvuje možné spôsoby ukončenia poistenia a v prvom rade ich necháva na zmluvnú voľnosť. V praxi môžu byť možnosti pre poisteného flexibilnejšie ako sú zákonom stanovené možnosti, ktoré by poistený mal, ak by poistenie uzavrel priamo s poisťovateľom prostredníctvom samostatnej poistnej zmluvy. Aby však nedochádzalo k prílišnému obmedzeniu práv poisteného pri ukončení jeho účasti v skupinovom poistení, zavádza sa pravidlo, podľa ktorého má poistený práva na úrovni zákonných práv poistníka (najmä právo vypovedať poistenie ku koncu poistného obdobia, právo vypovedať poistenie po poistnej udalosti), ak poistná zmluva upraví jeho možnosti ukončenia účasti na skupinovom poistení nevýhodnejšie ako by tomu bolo v prípade samostatnej poistnej zmluvy.

Osobitne sa upravuje situácia v prípade smrti poistníka alebo jeho zániku bez právneho nástupcu.

K § 1357
Skupinové životné poistenie a skupinové poistenie choroby

Keďže pre životné poistenie ustanovuje právna úprava na úrovni samostatnej poistnej zmluvy určité obmedzenia, základné ochranné prvky sa osobitne upravujú aj pre skupinové životné poistenie. V prvom rade sa zavádza osobitná možnosť pre poisteného ukončiť svoju účasť na skupinovom životnom poistení do jedného mesiaca od vstupu do poistenia. V týchto prípadoch ide o obdobu k možnosti poistníka odstúpiť od poistnej zmluvy do jedného mesiaca podľa ustanovenia o odstúpení zo strany poistníka, ktoré sa primerane uplatní aj na vyporiadanie vzťahov.

Pre životné poistenie a poistenie choroby ďalej platí zákonné obmedzenie týkajúce sa výpovede poisťovateľa. Z tohto dôvodu nie je možné, aby poisťovateľ vypovedal skupinové životné poistenie, je však potrebné ošetriť prípadný zánik skupinovej poistnej zmluvy z iných dôvodov. V prípade zániku skupinovej poistnej zmluvy sa zavádza osobitné oprávnenie poisteného požadovať uzavretie individuálnej poistnej zmluvy s poisťovateľom. Účelom tohto oprávnenia je chrániť oprávnené záujmy poisteného, aby mal možnosť pokračovania v životnom poistení aj po zániku skupinovej poistnej zmluvy a nebol nútený uzatvoriť novú individuálnu

poistnú zmluvu, pri uzavretí ktorej by sa posudzoval jeho terajší stav (vek, zdravotný stav) a z tohto dôvodu by nemusel byť poistiteľný alebo by bol poistiteľný iba s uplatnením rizikovej prirážky. Z tohto dôvodu má poisťovateľ povinnosť uzavrieť s poisteným na jeho žiadosť individuálnu poistnú zmluvu, pričom mu v prípade žiadosti ponúkne taký poistný produkt, ktorý v danom čase poskytuje. Pri uzavieraní individuálnej poistnej zmluvy poisťovateľ vychádza z podmienok upisovania platných pre ponúkaný poistný produkt, pritom však nevychádza zo stavu poisteného v čase uzavretia individuálneho poistenia, ale posudzuje spätne jeho stav ku dňu vstupu do skupinového poistenia, aby bola zachovaná sledovaná ochrana záujmov poisteného. Návrh reaguje aj na situácie, ak má poisťovateľ inak stanovené podmienky vstupu do skupinového poistenia oproti podmienkam uzavretia individuálneho poistenia. Ak bol poistený tzv. nepoistiteľný pre účely individuálneho poistenia už v čase vstupu do skupinového poistenia, povinnosť uzavrieť individuálnu poistnú zmluvu poisťovateľovi nevzniká. Právo uzavrieť individuálnu poistnú zmluvu nevzniká pre prípad poistenia, pri ktorom uzavretie poistenia od zdravotného stavu poisteného. Myslí sa tým napríklad cestovné poistenie.

O tomto práve je poistník povinný informovať poisteného minimálne dva mesiace pred zánikom poistnej zmluvy. Povinnosť je kladená na poistníka práve z dôvodu, že on disponuje možnosťou podať výpoveď (o čom poisťovateľ nemusí vopred vedieť), ako aj možnosťou dohodnúť s poisťovateľom zánik poistenia. V prípade, ak poistený toto právo nevyužije, jeho poistenie zo skupinovej poistnej zmluvy zanikne dňom účinnosti zániku skupinovej poistnej zmluvy.

K § 1358
Životné poistenie - základné ustanovenia

Doterajšia právna úprava nepozná pojem životné poistenie. Ani niektoré zahraničné právne úpravy bližšie životné poistenie nevymedzujú, hoci s ním pracujú. Keďže životné poistenie má v právnej úprave osobitné postavenie a podlieha najväčším obmedzeniam na strane poisťovateľa, je dôležité jeho právne vymedzenie. Zavádzaná legálna definícia životného poistenia nadväzuje na európsku úpravu poisťovníctva a vychádza zo smernice Solventnosť II. Týmto prístupom sa zabezpečí lepší súlad medzi európskou reguláciou poisťovníctva a súkromnoprávnou terminológiou. Značné rozdiely v klasifikácii v minulosti spôsobovali značné komplikácie pri transpozícii právnych aktov Európskej únie.

Od pojmu životné poistenie je potrebné odlišovať pojem poistné odvetvie životného poistenia. Klasifikácia poistných odvetví má čisto verejnoprávny charakter a poistné odvetvia životného poistenia zahŕňajú aj typy poistenia alebo operácie, na ktoré sa definícia životného poistenia nevzťahuje.

S ohľadom na charakter životného poistenia sa zavádza obmedzenie, podľa ktorého je možné životné poistenie uzavrieť iba ako obnosové poistenie. Pri životnom poistení typicky nie je možné určiť „úbytok majetku“ alebo „škodu“ vzniknutú poistnou udalosťou. Výnimku predstavuje iba čisté tzv. poistenie pohrebných nákladov, ktoré sa však na Slovensku neponúka v škodovom variante.

K§ 1359
Oprávnená osoba

Preberá sa doterajšia úprava § 817 ods. 1 Občianskeho zákonníka s drobnými terminologickými úpravami. Nad rámec aktuálnej právnej úpravy sa v súlade s bežnou aplikačnou praxou stanovuje, že poistník môže určiť viacero oprávnených osôb, ako aj určiť podiel, v akom majú nadobudnúť právo na poistné plnenie. Možnosť určenia podielov sa doteraz iba nepriamo odvodzovala zo znenia § 818 Občianskeho zákonníka. Ak poistník podiely neurčí, budú mať oprávnené osoby právo na poistné plnenie v rovnakom pomere (rozdelenie poistného plnenia). Prvé určenie oprávnenej osoby môže vykonať poistník aj bez súhlasu poisteného. Vo vzťahu k dodatočnej zmene oprávnených osôb alebo k zmene podielu oprávnených osôb sa však vyžaduje aj súhlas poisteného, ak nie je zároveň poistníkom. Nevyžaduje sa, aby bol súhlas poisteného udelený na tej istej listine, môže byť udelený aj dodatočne, bez udelenia súhlasu však k zmene nedôjde. Zmena v určení oprávnenej osoby alebo zmena v určení podielu oprávnenej osoby nepodlieha súhlasu poisťovateľa, keďže však ide o adresovaný úkon, účinnosť zmeny nastane až doručením oznámenia poisťovateľovi.

Vo vzťahu k oprávneným osobám, ktoré nie sú určené výslovne, ale iba vzťahom k poistenému (manžel, deti, dedičia) sa výslovne zakotvuje pravidlo, že na nadobudnutie práva na plnenie bude rozhodujúce, či bol tento vzťah splnený ku dňu smrti poisteného. Keďže sa bežne stávajú prípady, keď je oprávnená osoba určená aj menom a priezviskom a aj vzťahom k poistenému, právna úprava po novom ustanovuje interpretačné pravidlo pre tieto situácie, ktoré na základe doterajšej úpravy nebolo možné jednoznačne vyriešiť, prípadne striktným výkladom sa mohlo dospieť k záveru, že platné určenie oprávnenej osoby nastane iba v prípade, ak ku dňu smrti sú splnené obidve podmienky (teda osoba určená menom a priezviskom zároveň napĺňa aj vzťah k poistenému). Všeobecné interpretačné pravidlá pre právne úkony v týchto prípadoch nie je možné účinne použiť, keďže konajúca osoba je v čase posudzovania tejto otázky spravidla po smrti. Z tohto dôvodu sa

zakladá prednosť určenia menom a priezviskom. Ak dôjde počas trvania poistenia k zmene vzťahu (napr. rozvod manželstva), poistník má vždy možnosť určenie oprávnenej osoby zmeniť.

Zavádza sa tiež osobitné dispozičné právo poistníka pre nakladanie s poistným plnením. Právo na plnenie predstavuje určitú majetkovú hodnotu, ktorá sa však aktivuje až smrťou poisteného, keď vzniká právo na plnenie osobám oprávneným na poistné plnenie. Keďže právo na poistné plnenie, prípadne kapitálová hodnota poistenia sa dá využiť v rôznych vzťahoch (ak ide o poistenie s odkupnou hodnotou) alebo právo z poistenia môže slúžiť aj ako určité zabezpečenie, zakladá sa právo poistníka na disponovanie s právom na plnenie až do momentu, kým ho nenadobudnú osoby oprávnené na poistné plnenie. Obdobné oprávnenie bolo zakotvené aj v predchádzajúcej právnej úprave (§ 127 zákona č. 145/1934 Sb. o pojistné smlouvě, § 42 zákona č. 189/1950 Sb. o poistnej smluve) a je obsiahnuté aj § 2832 českého občianskeho zákonníka. Výkon práva poistníka môže v konkrétnom prípade znamenať, že oprávnené osoby nadobudnú právo na plnenie v menšom rozsahu, prípadne ho nenadobudnú vôbec. Taký postup však nie je v rozpore s účelom zákona, keďže oprávnené osoby svojím statusom získavajú iba možnú výhodu v prípade smrti poisteného. Keďže poistník platí poistné, môže kedykoľvek poistenie vypovedať a má kontrolu nad uzavretým poistením, je odôvodnené, aby mohol do vzniku poistnej udalosti disponovať aj s právom na poistné plnenie, a to bez ohľadu na to, či je dispozícia v súlade s očakávaniami oprávnenej osoby.

K § 1360
Náhradné oprávnené osoby

S drobnými úpravami sa preberá doterajšia úprava § 817 ods. 2 a 3 Občianskeho zákonníka. Doterajšia úprava sa dopĺňa o spresnenie obsadenia poslednej skupiny osôb (dedičia). Právo na plnenie nadobúdajú dedičia priamo, nie sú súčasťou pozostalosti, právo na plnenie sa neprejednáva v dedičskom konaní. Poistné plnenie (na rozdiel od aktív dedičstva) nemožno použiť na úhradu dlhov poručiteľa. Účelom právnej úpravy je zabezpečiť čo možno najširší výpočet osôb, ktoré môžu mať (na základe svojho vzťahu k poistenému) právo na poistné plnenie. Preto je vhodné, aby právo na plnenie vzniklo bez ohľadu na výsledok dedičského konania a za dedičа by sa mala považovať akákoľvek osoba, v prospech ktorej existuje titul dedenia. Dedič by preto mal mať právo bez ohľadu na to, či dedičstvo odmietol (napríklad pre predlženie dedičstva) alebo či došlo k prerokovaniu dedičstva.

Nad rámec aktuálnej právnej úpravy sa dopĺňa ustanovenie, ktoré výslovne ustanovuje, že ak sa vyčerpajú všetky možnosti a niet osôb, ktorým by poisťovateľ mohol vyplatiť poistné plnenie, jeho povinnosť zaniká. Doteraz sa tento záver odvodzoval iba zo staršej judikatúry.

K § 1361
Rozdelenie poistného plnenia

Doterajšia právna úprava obsiahnutá v § 818 Občianskeho zákonníka sa rozširuje a po novom rozlišuje dva prístupy, podľa toho, či má byť právo na plnenie vyplatené oprávneným osobám, alebo náhradným osobám (náhradné oprávnené osoby). V prípade oprávnených osôb sa poistné plnenie vyplatí podľa podielu, aký im bol určený poistníkom. Ak poistník nevyužil možnosť určenia podielov, tak sa poistné plnenie rozdelí medzi oprávnené osoby rovnakým dielom. Ak dôjde k situácii, že niektorá oprávnená osoba nenadobudne právo na plnenie (napríklad z dôvodu, že v čase smrti poisteného už nežije alebo privodila smrť poisteného úmyselným činom, za ktorý bola odsúdená), tak sa jej podiel rozdelí medzi ostatné oprávnené osoby, a to v pomere, v akom sú ich podiely. Tento postup poznala už aj skoršia právna úprava (§ 128 zákona č. 145/1934 Sb. o pojistné smlouvě) a jej cieľom je uprednostniť pri práve na plnenie tie osoby, ktoré boli výslovne poistníkom určené. Zároveň tento postup urýchli vyplatenie poistného plnenia zo strany poisťovateľa, keďže nebude potrebné zisťovať náhradné osoby.

Pre náhradné osoby platí, že vždy nadobudnú právo na plnenie rovným dielom. Vychádza sa z predpokladu, že ak poistník chcel zabezpečiť preferenciu niektorej osoby, mohol tak spraviť jej určením za oprávnenú osobu. Týmto prístupom sa tiež vyrieši doterajší aplikačný problém, keď nebol jednotný prístup v tom, akým podielom majú nadobúdať právo na plnenie dedičia ako náhradné osoby zahrnuté do poslednej skupiny (náhradné oprávnené osoby). Nie je však vylúčené, že poistník určí oprávnené osoby vzťahom (napr. „deti“, „manžel“, „dedičia“ poisteného). V takom prípade sa uplatnia ustanovenia týkajúce sa oprávnených osôb.

K § 1362
Samovražda

Doterajšia úprava neupravuje osobitné pravidlá pre samovraždu poisteného, vychádza sa teda zo skutočnosti, že taká udalosť nie je poistnou udalosťou, nakoľko nespĺňa znak náhodnosti. Vzhľadom na sociálny rozmer poistenia pre prípad smrti, kde poistné plnenie slúži na zabezpečenie pozostalých (oprávnených osôb) je však v zahraničných úpravách pomerne bežné, že sa pre prípad samovraždy za určitých okolností zakladá povinnosť poisťovateľa poskytnúť poistné plnenie, hoci nejde o náhodnú udalosť (napr. § 161 nemeckého zákona o poistnej zmluve, § 2837

českého Občianskeho zákonníka alebo § 2441 Občianskeho zákonníka Québecu). Zakotvuje sa preto možnosť poisťovateľa odmietnuť poistné plnenie, iba ak poistenie trvalo pred samovraždou neprerušene menej ako tri roky. Taká doba sa javí ako primeraná s ohľadom na skúsenosti z iných členských štátov ako aj s ohľadom na účinné zníženie špekulatívneho motívu pri uzavieraní poistenia.

S ohľadom na dosiahnutie zamýšľaného účelu sa rovnaký prístup navrhuje aj pre prípady, ak smrť poisteného spôsobí na jeho podnet iná osoba (napr. asistovaná samovražda). Výslovná úprava je potrebná z dôvodu, že za iných okolností by tieto prípady boli z poistenia úplne vylúčené s ohľadom na základné pravidlo, že úmyselné spôsobenie poistnej udalosti na podnet poisteného nezakladá povinnosť poisťovateľa poskytnúť poistné plnenie. S ohľadom na právnu istotu sa tiež zakotvuje interpretačné pravidlo, ktoré pod samovraždu nezahŕňa skutok poisteného spáchaný v nepríčetnosti, ktorá bola vyvolaná duševnou poruchou. Účelom je zabezpečiť plnenie poisťovateľa v prípadoch, ak je s ohľadom na okolnosti zrejmé a preukázané, že poistený si smrť síce privodil vlastným konaním, ale s ohľadom na jeho zdravotný stav nešlo o úmyselný čin a ani o špekulatívnu snahu o zabezpečenie poistného plnenia. Duševnú poruchu je v tomto kontexte potrebné vnímať ako dlhodobý zdravotný stav, nie iba ako „emocionálnu psychózu“, ktorá je pre samovraždy typická. Takisto nepostačuje, ak poistený síce trpí duševnou poruchou, avšak svoj život ukončí zámerne, keďže nebude naplnená podmienka nepríčetnosti. Výnimka sa nevzťahuje ani na stavy nepríčetnosti, ktoré nie sú vyvolané duševnou poruchou poisteného, ale jeho vlastným konaním (napríklad intoxikácia alkoholom alebo inými omamnými látkami), nakoľko v týchto prípadoch to nie je odôvodnené. Od samovraždy v stave nepríčetnosti tiež treba odlíšiť prípady, ak k smrti dôjde síce v stave nepríčetnosti, ale z vonkajšej príčiny (najčastejšie v dôsledku úrazu).

K § 1363
Osobitné prípady

Ak dôjde k smrti poisteného aj oprávnenej osoby pri rovnakej udalosti, je nadobudnutie práva na poistné plnenie oprávnenej osoby závislé od skutočnosti, či v čase smrti poisteného ešte žila. Ak by nežila, nenadobudne právo na plnenie a poistné plnenie sa rozdelí medzi ostatné oprávnené osoby. Ak by žila a neskôr zomrie, jej právo na poistné plnenie sa stáva súčasťou pozostalosti. Tým dochádza k určitému odklonu od vôle poistníka a zároveň sa predlžuje prešetrovanie poistnej udalosti na strane poisťovateľa. Po vzore niektorých zahraničných úprav (§ 2836 českého občianskeho zákonníka, § 2448 Občianskeho zákonníka Québecu, článok 7:967 holandského Občianskeho zákonníka), sa preto zakladá právna fikcia, že poistený prežil oprávnenú osobu. Dôsledkom toho sa poistné plnenie rozdelí medzi ostatné oprávnené osoby. Výnimka sa ustanovuje iba pre prípady, ak by nebolo iných oprávnených osôb.

K § 1364
Odkupná hodnota

Vymedzuje sa okruh poistných produktov, pri ktorých bude mať poisťovateľ povinnosť poskytnúť v prípade zániku poistenia osobitnú formu plnenia, tzv. odkupnú hodnotu. Po vzore nemeckej úpravy sú kritériá ustanovené pomerne všeobecne a spájajú sa s prípadmi, keď je s ohľadom na povahu poistenia zrejmé, že poisťovateľovi vznikne povinnosť plniť. Ide o poistenia, ktoré majú povahu tzv. relatívnej náhody. Medzi najčastejšie takéto poistenia patria poistenie pre prípad smrti alebo dožitia a poistenie pre prípad smrti na dobu neurčitú.

Keďže odkupná hodnota sa vytvára z prostriedkov platených poistníkom, právo na odkupnú hodnotu pri zániku poistenia má poistník. Výnimku tvoria dve situácie. Ak poistenie zaniká v dôsledku poistnej udalosti, poisťovateľ vypláca poistné plnenie, čím sa vyčerpajú prostriedky, z ktorým mohla byť vyplatená odkupná hodnota. Účel poistenia je tým naplnený. Druhá výnimka je spojená s prípadmi poistenia pre prípad smrti, pri ktorej síce došlo k zániku poistenia, avšak poisťovateľ nevyplatí poistné plnenie (napríklad z dôvodu, že išlo o samovraždu poisteného pred uplynutím určenej doby alebo o prípad, ktorý je z poistného krytia vylúčený). Keďže v týchto prípadoch pozostalí nedostali vyplatené poistné plnenie, je odôvodnené, aby odkupná hodnota bola vyplatená práve im a nie poistníkovi. Zároveň sa tak rieši situácia, ak bol poistený zároveň poistníkom. Ak by mal právo na odkupnú hodnotu v týchto prípadoch poistník, odkupná hodnota by bola súčasťou pozostalosti. V takom prípade by však nebola zohľadnená vôľa poistníka pri určení oprávnených osôb a zároveň by bolo plnenie poisťovateľa naviazané na ukončenie dedičského konania, ktoré býva zdĺhavé. Obdobnú úpravu obsahovala aj vyhláška č. 49/1949 Zb. o poistných podmienkach pre poistenie osôb.

Zavádza sa tiež ustanovenie upravujúce splatnosť odkupnej hodnoty. Keďže poisťovateľ sa môže o zániku poistenia dozvedieť s určitým časovým oneskorením, lehota splatnosti sa odvíja od vedomosti poisťovateľa o zániku poistenia. Osobitná lehota sa zavádza pre prípady, keď dôjde k smrti poisteného a zároveň bolo poistenie dohodnuté aj pre tento prípad. V tejto situácii poisťovateľ v prvom rade vykonáva prešetrovanie poistnej udalosti, teda sa uplatnia lehoty stanovené pre vykonanie prešetrovania a vyplatenie poistného plnenia. Až keď

poisťovateľ na základe výsledkov prešetrovania dôjde k záveru, že nemá povinnosť poskytnúť poistné plnenie, začne mu plynúť lehota na vyplatenie odkupnej hodnoty.

K § 1365
Poistenie v splatenom stave

Platenie poistného je základnou povinnosťou poistníka, preto jej neplnenie je spojené so zánikom poistenia. V prípade rezervotvorných poistení je však možné využiť vytvorenú kapitálovú hodnotu na zachovanie poistenia, a to bez povinnosti poistníka platiť ďalšie poistné. Aktuálna právna úprava z historických dôvodov odkazuje pri riešení tejto oblasti výlučne na poistné podmienky poisťovateľa, ktoré sú však v dnešnej dobe zmluvným dokumentom. Z tohto dôvodu sa do zákona zavádza aspoň rámcová úprava, ktorá pripúšťa, že nezaplatenie poistenia nemusí mať za následok zánik poistenia, a stanovuje základné pravidlá fungovania mechanizmu poistenia v splatenom stave. Podrobnosti sa nechávajú zmluvnej autonómii, keďže podľa vlastností poistenia sú k dispozícii rôzne možnosti, ako možno upraviť parametre poistenia tak, aby mohlo byť zachované aj bez ďalšieho platenia poistného poistníkom. Nakoľko všetky spôsoby riešenia sú spojené so zánikom povinnosti poistníka platiť poistné, zavádza sa zákonná povinnosť poisťovateľa oznámiť poistníkovi zmenu poistenia na poistenie v splatenom stave.

K § 1366
Poistenie úrazu - základné ustanovenia

Poistenie úrazu so sebou prináša praktické problémy pri stanovení presného okamihu, ktorý sa má považovať za poistnú udalosť. Hoci úraz zo svojej povahy je náhlou udalosťou, ktorú možno v čase presne určiť a zdokumentovať, problémy sú spojené s tým, že následky spojené s úrazom sa nemusia prejaviť ihneď. Z tohto dôvodu vznikajú rôzne pohľady, či sa má za poistnú udalosť považovať okamih úrazu, alebo až moment, keď sa prejavia následky úrazu (smrť, vznik trvalých následkov). S cieľom vyriešiť nejednoznačnosť právna úprava zakotvuje, že za poistnú udalosť je potrebné považovať úraz samotný. Následne má poisťovateľ povinnosť poskytnúť poistné plnenie za úrazy, ktoré vznikli počas trvania poistenia, hoci sa ich následky prejavili po zániku poistenia. Zároveň sa s úrazovým dejom (ako momentom vzniku poistnej udalosti) spájajú účinky potrebné na určenie začiatku plynutia premlčacej lehoty.

Poistenie úrazu sa umožňuje uzavrieť ako obnosové poistenie aj ako škodové poistenie. Ako škodové poistenie prichádza poistenie úrazu do úvahy najmä v prípade, ak je jeho účelom nahradiť v dohodnutom rozsahu náklady poisteného, ktoré mu v dôsledku úrazu vznikli (typicky v prípade poistenia nákladov na zdravotnú starostlivosť, ktoré je základom cestovného poistenia).

K § 1367
Povinnosti v prípade úrazu

Osobitne pre poistenie úrazu sa zavádza povinnosť smerujúca k zníženiu rozsahu poistnej udalosti. Rozsah následkov úrazu do veľkej miery ovplyvňuje rýchlosť poskytnutia zdravotnej starostlivosti a dodržiavanie liečebného režimu. V prípade nesplnenia tejto povinnosti má poisťovateľ právo znížiť poistné plnenie podľa všeobecných ustanovení (povinnosti poistníka a poisteného). Opätovne sa tiež zavádza do zákonnej úpravy právo poisťovateľa požadovať, aby sa poistený dal vyšetriť lekárom určeným poisťovateľom (v minulosti takú úpravu obsahoval § 25 vyhlášky č. 49/1964 Zb. o poistných podmienkach pre poistenie osôb). Náklady spojené s vyšetrením však znáša poisťovateľ a jeho požiadavka na lekárske vyšetrenie nemôže byť s ohľadom na okolnosti konkrétneho prípadu v rozpore s dobrými mravmi.

Pre prešetrovanie zo strany poisťovateľa je tiež obzvlášť dôležité mať čo najskôr informáciu o vzniknutom úraze, aby vedel zabezpečiť prešetrovanie poistnej udalosti. V poistení úrazu neprichádza do úvahy povinnosť nemeniť stav vzniknutý poistnou udalosťou, či už z dôvodu nevyhnutnosti poskytnutia zdravotnej starostlivosti alebo z dôvodu prirodzenej zmeny poúrazového stavu procesmi liečenia následkov úrazu. Oneskorené nahlásenie poistnej udalosti môže značne sťažiť, alebo aj znemožniť poisťovateľovi vykonať riadne prešetrovanie poistnej udalosti, keďže v čase nahlásenia už nemusia byť príznaky úrazu vôbec viditeľné alebo zistiteľné (typicky v prípadoch poškodenia mäkkých tkanív). Aby nedochádzalo k špekulatívnemu oneskorenému nahlasovaniu úrazov, zavádza sa možnosť pre poisťovateľa neposkytnúť poistné plnenie, ak mu oneskorené hlásenie znemožnilo vykonať prešetrovanie úrazu. Poisťovateľ sa nebude môcť zbaviť povinnosti poskytnúť poistné plnenie, ak prešetrovanie môže vykonať aj s časovým odstupom (napríklad v prípade zlomenín), ani v prípadoch, ak bola lehota na oznámenie poistnej udalosti zmeškaná z dôvodov hodných osobitného zreteľa (napríklad poistený je po úraze v umelom spánku alebo mu z iných dôvodov jeho zdravotný stav neumožňuje oznámenie poistnej udalosti).

K § 1368
Zníženie a neposkytnutie poistného plnenia

Preberá sa doterajšie ustanovenie § 820 Občianskeho zákonníka spolu s doplňujúcou úpravou, ktorá bola v minulosti súčasťou vyhlášky č.

49/1964 Zb. o poistných podmienkach pre poistenie osôb. Možnosť zníženia poistného plnenia je osobitným oprávnením poisťovateľa, ktoré sa uplatňuje popri ostatných právach poisťovateľa. V tomto prípade nejde o špeciálne ustanovenie k všeobecnému ustanoveniu (povinnosti poistníka a poisteného), keďže požitie alkoholu alebo inej omamnej či psychotropnej látky nemusí byť v rozpore so žiadnou povinnosťou poisteného. Nevyžaduje sa príčinná súvislosť medzi požitím látky a úrazom (keďže preukazovanie príčinnej súvislosti v týchto prípadoch nevedie k jednoznačným a presvedčivým záverom), na uplatnenie práva na zníženie plnenia je však nevyhnutné, aby to odôvodňovali okolnosti na strane poisteného. Z toho vyplýva, že aspoň určitá súvislosť existovať musí. Ak poistený utrpí úraz na spoločenskej udalosti tak, že na neho spadne stropné svietidlo, nebude môcť poisťovateľ znížiť poistné plnenie, hoci poistený bol v čase vzniku úrazu pod vplyvom alkoholu. Nebude tu daná okolnosť na strane poisteného, ktorá by zníženie odôvodnila. Na druhej strane, ak úraz utrpí poistený tak, že pod vplyvom alkoholu vojde do dráhy jazdy motorového vozidla, bude daná možnosť poisťovateľa znížiť poistné plnenie.

Právo poisťovateľa znížiť poistné plnenie je obmedzené rozsahom do jednej polovice. Sprísnené sú podmienky zníženia poistného plnenia v prípadoch, ak ide o poistné plnenie za smrť v dôsledku úrazu. V týchto podmienkach poistné plnenie slúži na zabezpečenie pozostalých, a preto nie je odôvodnené ich sankcionovať znížením poistného plnenia. V prípade smrti poisteného je zníženie poistného plnenia prípustné iba vtedy, ak k smrti poisteného v dôsledku úrazu dôjde v súvislosti s činom poisteného, ktorým inému spôsobil ťažkú ujmu na zdraví alebo smrť (napríklad vodič pod vplyvom alkoholu spôsobí dopravnú nehodu, pri ktorej zahynie spolu s ďalším spolujazdcom).

Poistenie úrazu sa uzatvára pre prípad nepriaznivých následkov, ktoré poistenému vzniknú v dôsledku úrazu. Účelom úrazového poistenia je poskytnúť poistenému (prípadne pozostalým) finančné plnenie, ktoré zmierni dopady úrazu na finančnú situáciu poisteného (napríklad v prípade dennej dávky v prípade pracovnej neschopnosti) alebo poskytne finančnú pomoc na vyrovnanie sa s novou životnou situáciou (napríklad v prípade trvalých následkov úrazu alebo v prípade smrti úrazom). Najmä ak je poistenie úrazu uzavreté ako obnosové poistenie, poistné plnenie poisťovateľa zväčšuje objem aktív poisteného a poistený má z poistenia finančný prospech. Bolo by však v rozpore so spoločenskými hodnotami, ak by taký finančný prospech poistený získal v situácii, ak si úraz privodil pri trestnej činnosti. Preto sa umožňuje poisťovateľovi nevyplatiť poistné plnenie v prípade, ak k úrazu poisteného došlo v súvislosti s konaním, pre ktoré bol právoplatne odsúdený za spáchanie úmyselného trestného činu. Môže ísť teda o úraz, ktorý vznikol priamo pri páchaní trestnej činnosti (poistený utrpí úraz, keď fyzicky napadne tretiu osobu alebo sa poraní v snahe prekonať zabezpečenie objektu) alebo ktorý iba súvisí s páchaním trestnej činnosti (poistený utrpí úraz pri úteku po lúpežnom prepadnutí banky). Možnosť neposkytnutia poistného plnenia je viazaná iba na úmyselné trestné činy, nevzťahuje sa teda na nedbanlivostné trestné činy, pri ktorých vzhľadom na nedbanlivosť nie je dôvodné uprieť poistenému právo na poistné plnenie. Typicky môže ísť napríklad o trestné činy v doprave. Ustanovenie s obdobným významom sa uplatňuje v českej právnej úprave (§ 2845 českého občianskeho zákonníka), dlhodobo sa v praxi uplatňuje aj v nemeckej úprave (článok 5 vzorových všeobecných podmienok pre úrazové poistenie).

K § 1369
Smrť v poistení úrazu

Ak poistenie úrazu pokrýva smrť, ktorá nastala v dôsledku úrazu, je účel poistenia rovnaký ako v prípade životného poistenia. Poistné plnenie slúži na zabezpečenie pozostalých. Pre určenie oprávnenej osoby, zmenu oprávnenej osoby, určenie iných osôb oprávnených na poistné plnenie a rozdelenie poistného plnenia sa preto použijú ustanovenia životného poistenia. Rovnaký postup sa uplatňoval aj doteraz, nakoľko § 817 a 818 Občianskeho zákonníka platili pre akékoľvek poistenie osôb, pri ktorom bolo poistné plnenie viazané na smrť poisteného.

K § 1370
Poistenie choroby - základné ustanovenie

Osobitné ustanovenia o poistení choroby v doterajšej právnej úprave absentovali. Súvisí to s časom, v ktorom právna úprava vznikala, keďže v tom období nebol osobitný dôvod na poistenie pre prípad choroby. Poistenie pre prípad choroby ako osobitný druh poistenia neupravovala ani vyhláška č. 49/1964 Zb. o poistných podmienkach pre poistenie osôb. V dnešnej dobe je poistenie choroby veľmi rozšíreným typom poistenia a vykazuje rastový potenciál. Je potrebné zakotviť aspoň rámcovú právnu úpravu osobitostí poistenia choroby.

V poistení choroby vznikajú často problémy s určením času vzniku poistnej udalosti. Vývoj zdravotného stavu a časové oneskorenia súvisiace určením konkrétnej diagnózy umožňujú príchod zdravotných komplikácií určitým spôsobom predvídať. Z tohto dôvodu sa v poistení choroby zvyknú používať čakacie doby s cieľom znížiť špekulatívny motív pri uzavieraní poistenia. Právna úprava po vzore okolitých krajín zavádza časové ohraničenie pre čakaciu dobu (obdobne aj § 2848

českého občianskeho zákonníka, § 197 nemeckého zákona o poistnej zmluve alebo § 178d rakúskeho zákona o poistnej zmluve).

Pri bežných produktoch poistenia choroby nesmie čakacia doba presiahnuť tri mesiace. Dlhšia čakacia doba v dĺžke šiestich mesiacov je ustanovená pre poistenie závažných chorôb. Poistenie závažných chorôb sa uzatvára pre prípad vzniku vybraných závažných udalostí (napr. infarkt myokardu, oslepnutie, cievna mozgová príhoda) alebo diagnostikovania závažného ochorenia (napr. onkologické chorenia, Alzheimerova choroba, Parkinsonova choroba). V týchto prípadoch je vzhľadom na dlhší vývoj smerujúci k prejaveniu sa udalosti opodstatnené umožniť poisťovateľovi dohodnúť dlhšiu čakaciu dobu v dĺžke šiestich mesiacov.

Osobitná čakacia doba v dĺžke troch rokov sa zavádza pre poistenie ošetrovateľskej starostlivosti. Takýto poistný produkt sa zatiaľ na Slovensku neponúka, avšak s ohľadom na demografický vývoj možno do budúcnosti očakávať jeho zvýšenú potrebu. V rámci poistenia ošetrovateľskej starostlivosti poskytuje poisťovateľ poistné plnenie, ak sa poistený dostane do stavu vyžadujúceho ošetrovateľskú starostlivosť v dôsledku neschopnosti vykonávať samostatne bežné aktivity denného života. Práve existencia dostatočne dlhej čakacej doby je základným predpokladom pre to, aby bolo možné takýto poistný produkt ponúkať. Dĺžka čakacej doby pre tieto prípady je v súlade s právnou úpravou okolitých krajín (Česká republika, Maďarsko, Rakúsko, Nemecko).

K § 1371
Poistenie majetku - základné ustanovenia

Poistenie majetku patrí k produktovo najrozsiahlejšej skupine poistení. V rámci verejnoprávnej klasifikácie zahŕňa až sedem poistných odvetví (poistné odvetvia A.3 až A.9). Pod poistenie majetku sa zaraďujú poistenia všetkých druhov hnuteľných a nehnuteľných vecí, poistenie zvierat, peňažnej hotovosti, všetkých typov dopravných prostriedkov ako aj poľnohospodárskych plodín. Poistenie je možné uzavrieť na jednotlivo určenú vec (napríklad motorové vozidlo) alebo iný právny predmet vymedzený v poistnej zmluve, pričom poistený môže byť aj hromadný právny predmet (napríklad prepravovanú úrodu pšenice v objeme 100 ton) alebo súbor právnych predmetov (napríklad súbor zariadenia a vybavenia domácnosti alebo poistenie zásob podnikateľského subjektu).

S ohľadom na charakter poistenia majetku sa predpokladá, že poistenie majetku bude primárne uzavierané ako škodové poistenie, nevylučuje sa však ani situácia, že poistenie iných majetkových hodnôt bude uzavreté aj ako obnosové poistenie.

K § 1372
Poistná hodnota

Poistenie majetku je typickou oblasťou poistenia, kde je možné určiť poistnú hodnotu. Spôsob určenia poistnej hodnoty ponecháva zákonná úprava prioritne na dohodu zmluvných strán, keďže bežne sa používajú viaceré prístupy k určeniu poistnej hodnoty. V záujme komplexnosti právnej úpravy sa zavádza iba východiskové riešenie pre situácie, ak si zmluvné strany nedohodnú iný spôsob. Stanovenie poistnej hodnoty je rozdelené na dve skupiny

a) pri stavbách sa zakotvuje ako poistná hodnota tzv. východisková hodnota nehnuteľnosti; je to najmä z dôvodu, aby v prípade zničenia nehnuteľnosti v dôsledku poistnej udalosti postačovalo poistné plnenie na opätovnú výstavbu nehnuteľnosti; z povahy škodového poistenia v tomto prípade dochádza k určitému odklonu, keďže v prípade zničenia nehnuteľnosti poistné plnenie prekračuje úbytok majetku spôsobený poistnou udalosťou (hodnota nehnuteľnosti v čase zničenia je nižšia ako jej východisková hodnota); nie je však vylúčené, že v konkrétnom prípade bude viac zodpovedať okolnostiam prípadu stanovenie poistnej hodnoty napríklad na úrovni všeobecnej hodnoty nehnuteľnosti (napríklad v prípade bytu v bytovom dome alebo v prípade, ak všeobecná hodnota nehnuteľnosti presahuje jej východiskovú hodnotu),

b) pre ostatný majetok sa ako poistná hodnota zavádza bežná cena veci alebo iného právneho predmetu s ohľadom na jej stav v čase, keď sa poistná hodnota určuje (teda spravidla v čase uzavretia poistenia a v čase poistnej udalosti); ide v zásade o všeobecnú hodnotu veci; tento prístup sa javí ako najvhodnejšie východiskové pravidlo, pretože najlepšie vystihuje úbytok majetku, ku ktorému dôjde v dôsledku poistnej udalosti; obdobný prístup môžeme nájsť aj v zahraničnej právnej úprave (napríklad § 2849 českého občianskeho zákonníka alebo článok 7:956 holandského Občianskeho zákonníka).

S cieľom zabezpečiť vhodnú granularitu pri určení poistnej sumy a poistnej hodnoty sa ďalej ustanovujú osobitné pravidlá pre prípady, ak sa poisťuje hromadný právny predmet alebo súbor právnych predmetov.

K § 1373
Zachovanie stavu

V prípade vzniku poistnej udalosti je základnou povinnosťou poisťovateľa vykonať prešetrovanie nahlásenej udalosti s cieľom zistiť, v akom rozsahu mu vznikla povinnosť poskytnúť poistné plnenie (poistná udalosť). S cieľom umožniť poisťovateľovi riadne prešetrovanie poistnej udalosti sa zakotvuje povinnosť poisteného zachovať stav vytvorený

poistnou udalosťou. Obdobné ustanovenie bolo už v minulosti súčasťou právnej úpravy (§ 13 vyhlášky č. 13/1983 Zb. o poistných podmienkach pre poistenie majetku alebo § 60 zákona č. 145/1934 Sb. o pojistné smlouvě) a aj dnes patrí k bežnému štandardu zákonných úprav poistnej zmluvy (napríklad § 2851 českého občianskeho zákonníka, článok 38b švajčiarskeho zákona o poistnej zmluve alebo článok 6:465 maďarského Občianskeho zákonníka).

Výnimka z povinnosti zachovať stav vyvolaný poistnou udalosťou platí v prípade, ak je nevyhnutné začať s opravou alebo s odstraňovacími prácami z bezpečnostných dôvodov (napríklad po výbuchu plynu je narušená statika objektu do takej miery, že hrozí zrútenie budovy), z hygienických dôvodov (napríklad po povodni hrozí nebezpečenstvo epidémie), ekologických dôvodov (napríklad z poškodeného plavidla unikajú nebezpečné chemikálie) alebo z iných závažných dôvodov (iným závažným dôvodom môže byť napríklad povinnosť zmierniť rozsah škody alebo zabrániť ďalšiemu zväčšovaniu následkov poistnej udalosti, napríklad u historickej pamiatky). V týchto prípadoch ide o situácie, kde je všeobecný záujem na zmene stavu s ohľadom na okolnosti prípadu silnejší než záujem poisťovateľa na obhliadnutí poškodeného alebo zničeného majetku. Aby bolo poisťovateľovi umožnené reagovať na vzniknutú situáciu, ukladá sa poistenému zákonná povinnosť bezodkladne oznámiť poisťovateľovi, že nemôže zachovať stav vyvolaný poistnou udalosťou. Ak to situácia poisťovateľovi umožňuje, má možnosť vykonať obhliadku v časovej tiesni. Ako príklad možno uviesť situáciu, ak dôjde k poškodeniu statiky budovy výbuchom plynu. Vlastníkovi budovy bude uložená povinnosť začať do troch dní s odstránením stavby. Ak si vlastník budovy splní svoju oznamovaciu povinnosť, poisťovateľ bude mať k dispozícii aspoň obmedzený časový priestor na zdokumentovanie situácie po poistnej udalosti. Na druhej strane, ak by ani riadne splnenie oznamovacej povinnosti neumožnilo obhliadku zo strany poisťovateľa, nie je daný dôvod na zníženie plnenia pre porušenie povinnosti; v týchto prípadoch je preto výslovne vylúčené právo poisťovateľa na zníženie poistného plnenia.

K § 1374
Nájdenie majetku

Poistenie sa v mnohých prípadoch vzťahuje na prípad odcudzenia majetku alebo na prípad straty majetku (napríklad v dôsledku živelnej udalosti alebo v dôsledku utrpeného úrazu, ktorý znemožnil poistenému starať sa o vec). Ak sa po vyplatení poistného plnenia nájde odcudzená alebo stratená vec, mala by sa vrátiť do vlastníctva poisteného. V takom prípade dochádza k obnove pôvodného stavu pred poistnou udalosťou. Nakoľko poisťovateľ medzičasom vyplatil poistné plnenie, vrátením veci dochádza u poisteného k obohateniu a preto je vhodné zakotviť pravidlá na úpravu majetkového stavu poisteného tak, aby zodpovedal situácii po nájdení majetku. K vráteniu veci poistenému môže dôjsť s rôznym časovým odstupom po poistnej udalosti a vrátená vec môže byť poškodená, poistenému sa preto dáva právo výberu z dvoch možností

a) poisťovateľovi uhradí sumu vyplateného poistného plnenia, avšak s tým, že poistený má právo odpočítať sumu, ktorú je potrebné vynaložiť na odstránenie prípadných poškodení, ktoré vznikli na majetku po jeho odcudzení, prípadne strate a zároveň má právo odpočítať si účelne vynaložené náklady na vrátenie veci (prípadne náklady na prepravu veci z miesta nájdenia do miesta bydliska poisteného alebo cestovné náklady poisteného do miesta, kde je potrebné vec prevziať) alebo
b) poisťovateľovi uhradí sumu zodpovedajúcu hodnote nájdeného majetku v čase jeho vydania poistenému.

Je však vhodné a účelné zakotviť aj výnimky z týchto pravidiel pre osobitné situácie

a) za určitých okolností sa nájdený majetok nemusí vrátiť do vlastníctva poisteného;
b) v určitých prípadoch nemusí byť ekonomicky odôvodnené, aby sa poistený domáhal vrátenia nájdeného majetku (napríklad ak sa odcudzené motorové vozidlo nájde v Kazachstane a jeho preprava je nákladnejšia ako je hodnota vozidla),
c) v určitých prípadoch nemusí byť ekonomicky odôvodnené, aby poistený zabezpečil opravu poisteného majetku do stavu pred poistnou udalosťou (napríklad ak sa odcudzené motorové vozidlo nájde poškodené v takom rozsahu, že náklady na opravu presahujú vyplatené poistné plnenie), prípadne jeho oprava nemusí byť po technickej stránke možná.

Nie je vylúčené, že sa v konkrétnom prípade poisťovateľ s poisteným dohodne aj na inom riešení situácie (napríklad, že poistený nájdenú vec prevedie na poisťovateľa).

K § 1375
Zmena vlastníka

Návrh opúšťa doterajší koncept v § 812 Občianského zákonníka, podľa ktorého poistenie zaniká zmenou v osobe vlastníka. Tento prístup nevyhovuje potrebám praxe, keďže pri zmenách v osobe vlastníka spravidla existuje potreba určitý čas po tejto zmene ponechať existenciu aktuálneho poistenia, a to aj napriek tomu, že zmenou vlastníka nevyhnutne nemusí trvať ďalej pôvodný poistný záujem. Z tohto dôvodu je pre tento špecifický prípad

aplikácia ustanovenia o následnom zániku poistného záujmu vylúčená. Návrh predpokladá zánik poistenia k momentu dôjdenia oznámenia o zmene poisťovateľovi.

K § 1376
Smrť poistníka

Ustanovenie upravuje vstup do poistenia majetku v prípade, ak k zmene vo vlastníctve dôjde z dôvodu smrti poistníka. V týchto prípadoch sa do odseku 1 preberá v minulosti platná úprava (§ 10 vyhlášky č. 13/1983 Zb. o poistných podmienkach pre poistenie majetku), podľa ktorej na dobu do konca prebiehajúceho poistného obdobia vstupujú na miesto poistníka jeho dedičia. Keďže na určitý čas po smrti poistníka vzniká obdobie neistoty v tom, kto nadobúda poistený majetok z titulu dedenia, je vhodné poskytnúť dedičom určitý čas na vysporiadanie sa s novou životnou situáciou a ochrániť ich pred nepriaznivými dôsledkami. Predpokladom dočasnej kontinuity poistenia je, aby bolo poistné na dané poistné obdobie zaplatené pred smrťou poistníka.

Ustanovenie v odseku 2 rieši špecifický prípad smrti poistníka, ak išlo o poistený majetok patriaci do spoločného imania manželov. Aktuálna právna úprava pri zániku spoločného imania manželov odkazuje iba na poistné podmienky (§ 805 Občianskeho zákonníka). V historickom kontexte išlo o ustanovenie § 11 vyhlášky č. 13/1983 Zb. o poistných podmienkach pre poistenie majetku. Časť pôvodnej podzákonnej úpravy sa preberá do zákonného znenia. Keďže v prípade spoločného imania manželov sa poistenie vzťahuje na spoločný majetok, pri jeho zániku smrťou alebo vyhlásením za mŕtveho toho z manželov, ktorý ako poistník uzavrel poistnú zmluvu s poisťovňou, je odôvodnené zachovať kontinuitu poistenia. Na uvoľnené miesto poistníka preto *ex lege* vstupuje druhý z manželov, za predpokladu, že je naďalej vlastníkom poisteného majetku. Smrť poistníka nemení poistný záujem druhého z manželov na trvaní poistenia, preto je odôvodnené, aby poistenie trvalo naďalej. Ak má druhý z manželov záujem na zmene podmienok poistenia, môže z pozície poistníka iniciovať zmenu obsahu poistenia, prípadne poistenie vypovedať.

K § 1377
Poistenie zodpovednosti za škodu - základné ustanovenia

Zavádza sa základné vymedzenie poistenia zodpovednosti za škodu, ktoré je inšpirované obdobnými ustanoveniami zahraničnej úpravy (§ 2862 českého občianskeho zákonníka, § 100 nemeckého zákona o poistnej zmluve alebo článok 6:470 maďarského Občianskeho zákonníka).

Keďže účelom poistenia zodpovednosti za škodu je nahradiť za poisteného škodu, za ktorú zodpovedá, zakladá sa obmedzenie, že poistenie zodpovednosti za škodu je možné dohodnúť iba ako škodové poistenie. Z povahy poistenia zodpovednosti za škodu však vyplýva, že niektoré pravidlá platné pre škodové poistenie sa v poistení zodpovednosti za škodu uplatnia iba výnimočne (napríklad iba ustanovenia o podpoistení a nadpoistení).

K § 1378
Povinnosti poisteného a poisťovateľa

Zavádzajú sa osobitné ustanovenia k povinnostiam poisteného v prípade vzniku poistnej udalosti. Ide jednak o povinnosť vykonať opatrenia, aby škoda bola čo najmenšia a jednak o osobitné informačné povinnosti, ktoré sú viazané nielen na udalosť samotnú, ale aj na procesné úkony súvisiace s poistnou udalosťou (či už zo strany poškodeného, alebo zo strany orgánov verejnej moci, ktoré vyšetrujú okolnosti týkajúce sa poistnej udalosti). Vzhľadom na závažnosť týchto povinností je nevyhnutné, aby boli splnené bez zbytočného odkladu.

V súvislosti s poistnou udalosťou môže dôjsť k rôznemu vývoju v nadväznosti na uplatnený nárok poškodeného. Poistený môže svoju zodpovednosť poprieť, sporná môže byť výška spôsobenej škody, rovnako môže dôjsť k situácii, že poisťovateľ bude mať na oprávnenosť uplatneného nároku iný pohľad ako poistený. Keďže poistený je pre prípad svojej zodpovednosti poistený, má menšiu motiváciu brániť sa voči uplatneným nárokom; môže sa stať aj to, že poistený z osobných dôvodov nebude chcieť svoju zodpovednosť za škodu pripustiť ani v jednoznačných prípadoch. Na druhej strane, poisťovateľ môže mať lepší prehľad a vhodnú odbornú spôsobilosť na kvalifikované posúdenie, či je uplatnený nárok zo strany poškodeného oprávnený a aktívnou obranou môže oslobodiť poisteného od neoprávnene voči nemu uplatňovaných nárokov. Zavádza sa preto povinnosť poisteného postupovať v konaní o náhrade škody v súlade s pokynmi poisťovateľa. Keďže obrana voči nároku poškodeného v konaní o náhrade škody spôsobuje vznik trov konania, zavádza sa (popri povinnosti poisťovateľa poskytnúť poistné plnenie, ktoré pokrýva náhradu škody) aj povinnosť poisťovateľa uhradiť trovy konania poisteného a iné trovy konania, ak bol k ich náhrade poistený zaviazaný. Povinnosť poisťovateľa je viazaná na prípady, ak konanie vznikne v priamom dôsledku s tým, že poisťovateľ nepostupoval v rámci prešetrovania v súlade so svojimi zákonnými povinnosťami alebo ak neposkytol poistné plnenie v rozpore s poistnou zmluvou (najmä neposkytol poistné plnenie v prípade, na ktorý sa poistenie vzťahovalo).

Povinnosť uhradiť trovy konania vznikne aj v prípade, ak konanie vzniklo ako dôsledok situácie, že poistený na pokyn alebo so súhlasom poisťovateľa neuspokojil uplatnený nárok poškodeného. Ak teda poistený neoznámi poisťovateľovi vedenie konania a voči poisťovateľovi uplatní právo na plnenie až po skončení konania, poisťovateľovi nevznikne zákonná povinnosť nahradiť trovy konania (čo nevylučuje vznik zmluvnej povinnosti k náhrade trov). Rovnaký záver bude platiť pre prípady, ak bude poisťovateľ považovať nárok poškodeného za oprávnený, ale poistený nebude súhlasiť s výplatou poistného plnenia, čím u poškodeného vyvolá potrebu uplatniť si právo v súdnom konaní alebo v prípade, ak poisťovateľ uhradí poistné plnenie v plnom rozsahu podľa poistnej zmluvy, ale napriek tomu nedôjde k uspokojeniu nároku poškodeného, nakoľko výška škody bude presahovať dohodnutú hornú hranicu plnenia. Ak ku konaniu došlo v dôsledku pokynov poisťovateľa, aby poistený neuznal, resp. neuspokojil nárok poškodeného alebo ak poisťovateľ s takýmto postupom poisteného výslovne súhlasil, poisťovateľovi je uložená povinnosť uhradiť trovy aj nad rámec dohodnutej hornej hranice plnenia. Pokyny poisťovateľa nie sú pre poisteného záväzné v prípade, ak poisťovateľ oznámi súdu, že nemá právny záujem na výsledku konania.

K § 1379
Poistné plnenie

Preberá sa doterajšie ustanovenie § 823 Občianskeho zákonníka, ktoré v poistení zodpovednosti za škodu možno považovať za európsky štandard. Právo na plnenie principiálne patrí poistenému, s ohľadom na účel poistenia sa však zakotvuje povinnosť vyplatiť poistné plnenie priamo poškodenému s tým, že také plnenie má solučné účinky. S ohľadom to, že poisťovateľ je finančnou inštitúciou a poistné plnenie má peňažný charakter sa vylučuje právo voľby poškodeného o spôsobe náhrady škody. Právna úprava tiež umožňuje poistenému, aby poškodenému poskytol náhradu škody sám z vlastných prostriedkov; v takom prípade má proti poisťovateľovi právo na náhradu plnenia v takom rozsahu, v akom by ho poisťovateľ poskytol poškodenému.

Osobitná úprava sa zavádza pre prípady, v ktorých sa náhrada škody má poskytnúť formou peňažného dôchodku. Jednorazové odškodné môže byť poskytnuté i bez ingerencie súdu na základe dohody škodcu a poškodeného. Keďže otázka výšky jednorazovej finančnej náhrady je z pohľadu poisťovateľa otázkou poistnomatematickou, ustanovuje sa možnosť poisťovateľa dohodnúť sa priamo s poškodeným na jednorazovom odškodnení a na výške tohto odškodnenia. Aby nedochádzalo k neželanému zásahu do postavenia poisteného (škodcu), vyžaduje sa aj súhlas poisteného. Výnimka je stanovená iba pre prípady, že poistený nemôže súhlas z objektívnych dôvodov udeliť (napríklad z dôvodu, že zomrel alebo sa nachádza na neznámom mieste). Ustanovenie s obdobným obsahom možno nájsť v českej právnej úprave (§ 2865 českého občianskeho zákonníka). Rovnako je výnimka stanovená pre prípady, ak má poškodený priamy nárok voči poisťovateľovi, keďže v týchto prípadoch je pozícia poškodeného voči poisťovateľovi rovnaká ako voči osobe zodpovednej za škodu.

Zavádza sa pravidlo na ochranu poisteného v prípade, ak sa o práve poškodeného proti poistenému rozhoduje v súdnom konaní. Aby sa zabránilo nutnosti iniciovať súdne konanie voči poisťovateľovi, nová úprava garantuje poistenému minimálne šesťmesačnú premlčaciu lehotu odo dňa nadobudnutia právoplatnosti súdneho rozhodnutia v spore voči poistenému. Ide o tzv. nepravé spočívanie premlčacej lehoty. To však platí len vtedy, ak poistený vedenie sporu poisťovateľovi oznámil.

K § 1380
Obmedzenie poistného plnenia

Poistné plnenie poisťovateľa je spravidla obmedzené hornou hranicou plnenia. Z tohto dôvodu nastáva situácia, že dohodnutý limit poistného plnenia nepostačuje na úhradu všetkých vzniknutých nárokov, prípadne nepostačuje na odškodnenie všetkých poškodených. Keďže právo na plnenie patrí v prvom rade poistenému, patrí do jeho dispozičnej sféry, aby poisťovateľovi v týchto prípadoch určil, komu a v akej výške má byť poskytnuté poistné plnenie. Nakoľko poistený v týchto prípadoch má sám povinnosť nahradiť škodu v rozsahu, v akom nebola pokrytá poistným plnením, má svoj záujem na určení spôsobu poskytnutia poistného plnenia. S niektorými poškodenými môže mať napr. osobný vzťah a teda lepší predpoklad na uzavretí dohody o spôsobe odškodnenia, preto môže vydať pokyn poisťovateľovi na odškodnení tých poškodených, s ktorými dohodu dosiahnuť nevie.

Iná situácia vzniká v prípadoch, ak ide o povinné zmluvné poistenie. V týchto prípadoch osobitné právne predpisy vyžadujú uzavretie poistenia zodpovednosti za škodu najmä s ohľadom na ochranu poškodených, preto sa v týchto prípadoch pozícia poisteného oslabuje. Osobitne to bude platiť v prípadoch povinného zmluvného poistenia, pri ktorom má právo na plnenie priamo poškodený. Vtedy sa všetci poškodení môžu so svojimi právami obrátiť priamo na poisťovateľa a preto je vhodné zaviesť pravidlá, akým spôsobom má poisťovateľ rozdeliť poistné plnenie, ak dohodnutá horná hranica poistného plnenia nepostačuje na úhradu všetkých uplatnených nárokov. Pre tieto prípady sa ustanovuje pravidlo proporcionality. Poisťovateľ poskytne

poistné plnenie poškodeným pomerne podľa výšky tých nárokov, na ktoré sa poistenie vzťahuje (ak má poškodený voči poistenému nárok, na ktorý sa poistenie nevzťahuje, do výpočtu sa nezahrnie). Tým sa dosiahne odškodnenie všetkých poškodených v rovnakom pomerne. Najmä pri veľkom počte poškodených môže vzniknúť dodatočný problém s určením konečného okruhu poškodených. S cieľom dosiahnuť právnu istotu a chrániť stav poškodených, ktorí si svoje práva uplatnili (a preukázali) včas má poisťovateľ povinnosť pri rozdelení poistného plnenia iba na tých poškodených, o ktorých mal vedomosť (alebo mohol mať vedomosť) v čase poskytnutia poistného plnenia prvému poškodenému, pretože práve v tomto okamihu dochádza k fixácii pomeru, v akom majú byť jednotliví poškodení uspokojení poistným plnením. Obdobné pravidlo možno nájsť napr. v nemeckej alebo rakúskej právnej úprave (§ 109 nemeckého zákona o poistnej zmluve, § 156 rakúskeho zákona o poistnej zmluve).

K § 1381
Právo na regres

Oproti doterajšiemu zneniu v § 825 Občianskeho zákonníka sa právo na regres limituje iba na povinné zmluvné poistenie Vo vymedzených prípadoch v ustanovení odseku 1 poisťovateľovi nevzniká právo na zníženie poistného plnenia. To, o čo by inak mohol poistné plnenie znížiť, má právo žiadať od poisteného. Zároveň sa v upravenej podobe preberá aj ustanovenie § 826 Občianskeho zákonníka.

K § 1382
Vstup do poistenia

Ak poistenie zodpovednosti za škodu súvisí s vlastníctvom určitého majetku, poistný záujem na trvaní poistenia je obmedzený na dobu vlastníctva tejto veci. V prípade zmeny vlastníka možno použiť rovnaké pravidlá v prípade, ak by išlo o majetkové poistenie. Právna úprava preto odkazuje na pravidlá, ktoré sa uplatnia pri zmene vlastníka a smrti poistníka v rámci poistenia majetku.

K § 1383
Poistenie právnej ochrany - základné ustanovenia

Preberá sa doterajšia úprava § 828a ods. 1 a 5 Občianskeho zákonníka s určitými formulačnými úpravami. Na rozdiel od doterajšej úpravy sa spresňuje vecné vymedzenie poistenia právnej ochrany, ktoré sa môže vzťahovať nielen na uplatnenie práv poisteného, ale aj na obranu poisteného proti uplatneným nárokom zo strany tretích osôb. Z tohto dôvodu sa namiesto „uplatnenia práv“ používa všeobecnejšie označenie „ochrana práv“. Vymedzenie poistenia právnej ochrany ako aj požiadavka na samostatnosť, resp. oddelenosť zmluvnej úpravy poistenia právnej ochrany vyplýva z požiadavky smernice Solventnosť II.

K § 1384
Slobodný výber právneho zástupcu

Doterajšia právna úprava neupravovala prípady, v ktorých má poistený právo na slobodnú voľbu právneho zástupcu, iba ustanovovala, že právo poisteného nemožno obmedziť. V súlade so smernicou Solventnosť II sa vymedzujú situácie, za ktorých vzniká poistenému právo na slobodný výber právneho zástupcu. V súlade s judikatúrou Súdneho dvora EÚ (rozhodnutie C-293/10 vo veci Stark) sa spresňuje, že dohodnutie limitu poistného plnenia sa nepovažuje za obmedzenie práva výberu poisteného.

K § 1385
Riešenie sporov

Doterajšia právna úprava síce upravovala riešenie sporov z poistenia právnej ochrany prostredníctvom rozhodcovského konania, avšak možnosť uzavretia rozhodcovskej zmluvy bola viazaná na rozhodnutie poistníka vykonané v čase uzavretia poistnej zmluve. Smernica Solventnosť II ukladá povinnosť členským štátom, aby zabezpečili riešenie sporov v rozhodcovskom konaní alebo v inom konaní s porovnateľnými zárukami objektívnosti, bez toho, aby tým bolo dotknuté právo obrátiť sa s opravným prostriedkom na príslušný súdny orgán, ktorý môže byť stanovený vnútroštátnym právom. Poistná zmluva má ustanoviť právo poisteného na využitie takých postupov, nemusí však obsahovať záväzné rozhodnutie o uzavretí rozhodcovskej zmluvy. Preto sa zavádza úprava, ktorá ponecháva rozhodnutie až na okamih vzniku sporu s tým, že poistený musí byť v poistnej zmluve upozornený na svoje právo. Aby sa zlepšila informovanosť poisteného o jeho právach, zavádza sa povinnosť poisťovateľa upozorniť poisteného pri vzniku sporu na možnosť riešenia sporu v rozhodcovskom konaní a po vzore rakúskej úpravy sa stanovuje výslovná povinnosť upozorniť poisteného na jeho právo v prípade, ak poisťovateľ nevyhovie žiadosti poisteného o poskytnutie poistného plnenia.

K § 1386
Osobitné prípady

Preberá sa doterajšia úprava § 828a ods. 4 Občianskeho zákonníka, ktorá zodpovedá výnimkám zakotveným v smernici Solventnosť II s určitými formulačnými spresneniami, ktoré adekvátnejšie zodpovedajú smernicovej úprave.

K § 1387
Poistenie úveru a poistenie záruky

Poistenie úveru ani poistenie záruky nemali v rámci doterajšej právnej úpravy osobitné ustanovenia.

Nakoľko cieľom novej úpravy je zabezpečiť aj základný súlad medzi súkromnoprávnou úpravou a verejnoprávnou klasifikáciou poistných odvetví, zavádza sa základná súkromnoprávna úprava týchto poistných odvetví.

Poistenie úveru je osobitným poistným odvetvím (bod A.14 klasifikácie poistných odvetví), ktoré smeruje k ochrane veriteľa. Uzavretím poistenia sleduje poistený (veriteľ) ochranu pred možnými negatívnymi dôsledkami, ktoré mu vzniknú v dôsledku nesplácania peňažných prostriedkov dlžníkmi. Z tohto dôvodu sa zavádza obmedzenie, že poistenie úveru je možné dohodnúť iba ako škodové poistenie.

Poistenie záruky sa poskytuje s cieľom zabezpečiť poistenému určitú záruku alebo zábezpeku a takisto je samostatným poistným odvetvím (bod A.15 klasifikácie poistných odvetví). Poistenie záruky má rôzne podoby a poistné plnenie môže slúžiť jednak záujmom poisteného (napríklad v prípade prepadnutia kaucie) alebo záujmom tretej osoby (vo vzťahu ku ktorej sa poistený preukazuje poistením záruky). Poistenie ako určitú formu záruky priamo pripúšťajú aj niektoré právne predpisy, napr. poistenie môže slúžiť zabezpečenie colného dlhu podľa zákona č. 199/2004 Z. z. colný zákon. Pod poistenie záruky sa zaraďuje aj poistenie cestovných kancelárií proti úpadku podľa zákona č. 170/2018 Z. z. o zájazdoch, spojených službách cestovného ruchu, niektorých podmienkach podnikania v cestovnom ruchu a o zmene a doplnení niektorých zákonov). Ak poistenie záruky smeruje k ochrane tretích osôb, má plnenie poisťovateľa podobnú povahu ako v prípade poistenia zodpovednosti za škodu. Pre tieto prípady sa preto rovnako ustanovuje, že hoci právo na plnenie patrí poistenému, poisťovateľ poskytuje poistné plnenie priamo osobe, ktorej poistenie slúži ako záruka či zábezpeka.

K § 1388
Rozdelenie poistného plnenia z poistenia záruky

Obdobne ako pre poistenie zodpovednosti za škodu, aj pre poistenie záruky sa zavádza zákonný spôsob rozdelenia poistného plnenia, ak sa plnenie poisťovateľa má vyplatiť tretím osobám. Z povahy ustanovenia vyplýva, že predpokladom pre jeho použitie je skutočnosť, že poistné plnenie sa nevypláca poistenému, ale tretím osobám. V aplikačnej praxi možno využitie pravidiel na rozdelenie plnenia očakávať najmä v prípade poistenia cestovných kancelárii proti úpadku.

K § 1389
Poistenie finančných strát

Zavádza sa základné vymedzenie poistenia finančných strát. Poistenie finančných strát je osobitným poistným odvetvím (bod A.16 klasifikácie poistných odvetví). Poistenie finančných strát pokrýva rôzne druhy finančných strát, ktoré môžu vyplývať napr. z výkonu povolania, z nedostatočného príjmu, zo zlých poveternostných podmienok, zo straty zisku, z trvalých všeobecných nákladov, z neočakávaných obchodných nákladov, zo straty trhovej hodnoty, či zo straty pravidelného zdroja príjmov. Zaraďuje sa sem napríklad poistenie finančnej straty v prípade odcudzenia alebo zničenia motorového vozidla (tzv. GAP poistenie), poistenie úverových splátok v prípade straty zamestnania, poistenie finančnej straty organizátorov podujatí (napr. v prípade nutnosti zrušenia podujatia z dôvodov vyššej moci alebo tzv. Hole-In-One poistenie golfových turnajov). Nakoľko charakter poistného plnenia môže byť naviazaný na rozsah poistnej udalosti alebo môže mať aj povahu paušálnej sumy, umožňuje sa poistenie finančnej straty dohodnúť ako škodové poistenie aj obnosové poistenie.

S cieľom ochrany poisťovateľa ako aj poistených sa zavádza obmedzenie čakacej doby v prípade poistenia straty zamestnania alebo iného pravidelného zdroja príjmov. Nakoľko poistený môže často anticipovať budúcu stratu zamestnania (na základe hospodárskych výsledkov zamestnávateľa, ohlásených zmien a pod.), je dohodnutie čakacej doby prirodzenou reakciou poisťovateľa na mitigáciu špekulatívneho uzavretia poistenia v čase, keď už poistený má vedomosť o tom, že poistná udalosť nastane. Je však vhodné dĺžku čakacej doby obmedziť, aby nedochádzalo k potlačeniu účelu poistenia.

K § 1390
Poistenie veľkého rizika

Poistenie veľkých rizík, ktoré sú na európskej úrovni vymedzené v smernici Solventnosť II (článok 13 ods. 27 smernice Solventnosť II) a na vnútroštátnej úrovni v zákone č. 39/2015 Z. z. o poisťovníctve (§ 165 ods. 2) odôvodňujú väčšiu flexibilitu. V týchto poisteniach je možné upustiť od mnohých ustanovení ochranného charakteru a preto sa navrhuje umožniť zmluvným stranám odchylná úprava vzájomných vzťahov. Obdobné ustanovenie obsahuje česká úprava (§ 2872 českého občianskeho zákonníka) aj nemecká úprava (§ 210 zákona o poistnej zmluve) alebo rakúska úprava (§ 5c ods. 7 a § 187 zákona o poistnej zmluve).

K § 1391
Zaopatrovacie zmluvy; zmluva o zaopatrovacej rente - základné ustanovenie

Zavádza sa nová kategória zmlúv – zaopatrovacie zmluvy, ktorá zastrešuje dva osobitné druhy zmlúv – zmluvu o zaopatrovacej rente a zmluvu o zaopatrení osoby. Názov kategórie sa odvodzuje od terminológie

používanej v pôvodnom slovenskom (uhorskom) práve – „zaopatrovacia zmluva“ (zmluva o zaopatrení).

Zmluva o zaopatrovacej rente nadväzuje na doterajšiu právnu úpravu zmluvy o dôchodku (§ 842 – 844 Občianskeho zákonníka) s menšími upresneniami. V snahe odlíšiť poskytovanú peňažnú výpomoc od dávok sociálneho zabezpečenia sa mení označenie dávky na „renta“ (pojem bol používaný do účinnosti Občianskeho zákonníka z roku 1950). Renta môže byť určená rôznym spôsobom – konkrétnou sumou, prípadne s odkazom napr. na výšku životného minima (t. j. musí byť určiteľná), nie je vylúčené, aby výšku renty ovplyvňovala napr. inflácia (dohoda o inflačnej doložke) a pod.

Zmluva o zaopatrení osôb v predchádzajúcej právnej úprave chýbala, tzv. výmenok (česky „výměnek“), od ktorého sa tvorcovia tohto zákona pri koncipovaná zaopatrovacích zmlúv odrazili, však poznal Občiansky zákonník z roku 1950 (§ 181) a počítal s ním aj vládny návrh Občianskeho zákonníka z roku 1937. Zavedenie zmluvy o zaopatrení osôb do nového civilného kódexu je reakciou na silnejúce požiadavky (a potreby) reálneho života.

K § 1392
Forma

Upúšťa sa od všeobecnej požiadavky na písomnú formu zmluvy (porovnaj s § 843 Občianskeho zákonníka, ako aj s § 502 Občianskeho zákonníka z roku 1950), namiesto toho sa vyžaduje písomná forma len ak je poskytovanie renty spojené s (celou) dobou života oprávnenej osoby, alebo ak má byť doba poskytovania dlhšia ako 5 rokov.

K § 1393
Splatnosť

V ods. 1 sa zavádzajú dve všeobecné pravidlá pre určenie splatnosti dávky – prvé, ktoré predpokladá, že peňažné dávky sú dohodnuté ako mesačné dávky a druhé, ktoré určuje, že dávky sú splatné vopred. Ide o dispozičné ustanovenie zákona. Ods. 2 reaguje na dopad smrti oprávnenej osoby na vyplatenie renty povinnou osobou, bez ohľadu na to, ako bola dojednaná jej splatnosť.

K § 1394
Postúpenie a dedenie práva na rentu

Zmena v osobe „oprávnenej osoby“ je možná iba v prípade, ak ide o nevyplatenú rentu, splatnú za života oprávnenej osoby, a to buď postúpením tohto práva na inú osobu (prevodom) alebo titulom dedenia (prechodom). V ostatných prípadoch je prevod práva na vyplácanie renty vylúčený. Obdobné pravidlá platili aj v predchádzajúcich právnych úpravách (§ 844 Občianskeho zákonníka, § 503 Občianskeho zákonníka z roku 1950).

K § 1395
Zmluva o zaopatrení osoby - základné ustanovenia

Prostredníctvom zmluvy o zaopatrení osoby sa fyzickej osobe zabezpečuje zaopatrenie určitého druhu a rozsahu, ktoré jej prislúcha za prevedený majetok, prípadne jeho časť (prirodzene, na zaopatrenie sa môže zaviazať akákoľvek osoba aj bez toho, aby za to očakávala prevod majetku, resp. inej protihodnoty, takéto situácie však budú pravdepodobne skôr morálnymi záväzkami a uzatváranie zmlúv s takýmto obsahom bude skôr výnimočné). Zákon pri zmluve o zaopatrení osoby pripúšťa prevod akéhokoľvek majetku oprávnenej osoby na povinnú osobu, t. j. nezužuje ho iba na nehnuteľný majetok, i keď tvorca zákona predpokladá, že najčastejšie bude dochádzať práve k prevodu nehnuteľného majetku (nemožno však vylúčiť, že oprávnená osoba prevedie na povinnú osobu napr. práva spojené s jej podnikaním, na základe čoho môže povinná osoba pokračovať v zavedenom podnikaní povinnej osoby a pod.). Pri prevode nehnuteľného majetku treba na samotný prevod vlastníctva zápis do katastra nehnuteľností.

Zaopatrenie môže byť viazané buď na dobu celého života oprávnenej osoby, prípadne na inak dohodnutú dobu neurčitého trvania – napr. na dobu života povinnej osoby, na dobu, od kedy sa stane oprávnená strana nevládnou až do jej smrti a pod.

Pre zmluvu o zaopatrení osôb je predpísaná obligatórna forma notárskej zápisnice.

K § 1396

Oprávnenou osobou nemusí byť iba tá osoba, ktorá previedla svoj majetok na povinnú osobu, môže to byť aj iná osoba (tvorca predpokladá najmä manžela prevodcu, ale môže to byť napríklad aj postihnutý súrodenec povinnej osoby a pod.). V snahe zamedziť zneužívaniu sociálnej alebo zdravotnej odkázanosti fyzickej osoby, ktorá môže byť ovplyvnená svojou závislosťou na osobe alebo na zariadení, ktoré poskytuje svoje služby a iracionálnym presvedčením, že za poskytovanú starostlivosť sa „patrí“ aj takto odvďačiť, zákon vylučuje, aby boli povinnou osobou konkrétne osoby uvedené v zákone; tie môžu poskytovať fyzickej osobe potrebnú sociálnu alebo zdravotnú starostlivosť na báze osobitného vzťahu (odlišného od zmluvy o zaopatrení osoby), t. j. bez toho, aby sa takáto starostlivosť podmieňovala prevodom majetku oprávnenej osoby na povinnú osobu.

K § 1397
Celkové zaopatrenie

Pri zaopatrení sa rozlišuje zaopatrenie „dojednaného druhu a v dojednanom rozsahu“ a „celkové zaopatrenie“. Poskytované plnenie môže mať povahu peňažného plnenia (napr. pravidelné vreckové, platby za energie a pod.) i naturálneho plnenia, pričom naturálne plnenie nemusí mať iba „vecnú“ povahu (napr. poskytovanie stravy, oblečenia a pod.), ale môže byť poskytované vo forme pomoci či služieb (napríklad bývanie, ošetrovanie, sprevádzanie k lekárovi a pod.). Keďže sa predpokladá, že predmetom zaopatrovacej zmluvy bude spravidla celkové zaopatrenie, navrhuje sa tento pojem upraviť bližšie, i keď len demonštratívnym spôsobom. Uzatvorenie zaopatrovacej zmluvy nebráni tomu, aby sa oprávnená osoba sama istou mierou podieľala na vlastnom zaopatrení, najčastejšie pôjde o odovzdávanie časti starobného dôchodku povinnej osobe. Predkladateľ počíta s tým, že dohodnutý spôsob/druh naturálneho plnenia nemusí v budúcnosti „fungovať“ (povinná osoba nemôže alebo nechce plniť povinnosti naturálnej povahy, ktoré boli dohodnuté v zmluve) a pre tento prípad ponúka riešenie – zmluvné strany môžu doplniť dohodnuté naturálne plnenie o vyjadrenie jeho protihodnoty v peniazoch, prípadne o dojednanie spôsobu, ako sa táto protihodnota určí (nie je vylúčené ani o stanovenie paušálnej sumy). Takéto vyjadrenie peňažnej protihodnoty naturálneho plnenia však nijako nemení pôvodný záväzok povinnej osoby (t. j. tá ostáva zaviazaná poskytovať oprávnenej osobe plnenie dohodnutého druhu a v dohodnutom rozsahu) a nezakladá jej ani právo napr. striedavej voľby medzi pôvodným plnením a poskytnutím jeho protihodnoty v peniazoch (nie je vylúčené, aby sa strany dohodli v zmluve inak). Ak však povinná osoba nebude plniť svoje naturálne záväzky zo zaopatrovacej zmluvy tak, ako bolo dohodnuté, môže oprávnená osoba požadovať od povinnej osoby peňažnú protihodnotu namiesto dohodnutého plnenia a to bez toho, aby bola nútená požiadať o určenie jej výšky súd, k čomu by mohla situácia dospieť, ak by sa strany nevedeli dohodnúť na určení peňažnej protihodnoty naturálneho plnenia ani dodatočne (k tomu viď nasledujúce ustanovenia).

K § 1398 a 1399
Zaopatrenie pri prevode nehnuteľnosti, zápis vlastníctva a zrušenie vecného bremena

Oprávnená osoba môže previesť na povinnú osobu nehnuteľnosť, v ktorej býva bez toho, aby si zmenila svoje bydlisko (t. j. mieni v nej bývať naďalej). Zákon takúto možnosť predpokladá a v snahe ochrániť oprávnenú osobu spája prevod vlastníctva takejto nehnuteľnosti so súbežným vznikom vecného bremena s povahou „*in personam*“ (právo na doživotné bývanie). Vecné bremeno nevznikne, ak sa oprávnená osoba práva na vznik vecného bremena vzdá; ak sa tak nestane (t. j. nedôjde k vzdaniu sa práva), kataster nehnuteľnosť neprevedie bez toho, aby zároveň zapísal vecné bremeno – právo dožitia s povahou „*in personam*“ do katastra nehnuteľností (nemôže sa napríklad stať, aby kataster povolil vklad vlastníckeho práva v prospech povinnej osoby a prerušil alebo zastavil konanie o vklade vecného bremena z dôvodu, že časť zmluvy o zriadení vecného bremena trpí právnou vadou). Vecné bremeno môže zrušiť súd z dôvodov, ktoré uvádza zákon, pričom k situáciám, ktoré predpokladá ods. 2 v písm. a) patrí napríklad aj presťahovanie oprávnenej osoby do obydlia povinnej osoby.

K § 1400
Nahradenie naturálneho plnenia peňažnou rentou

Zákon počíta s možnosťou zmeny pomerov na strane povinnej osoby. V takom prípade pripúšťa nahradenie naturálneho plnenia peňažnou rentou, a to vo výške, ktorú vopred určila zmluva ako peňažnú protihodnotu naturálneho plnenia, alebo vo výške, na ktorej sa strany dohodnú dodatočne, ak k dohode nedôjde, môže ju určiť súd (súd v tomto prípade nemusí, ale môže takto rozhodnúť – porovnaj nasledujúce ustanovenie). Zásadné je ustanovenie odseku 4, ktoré vylučuje takú dohodu či také rozhodnutie súdu, ktoré by ukracovalo právo oprávnenej osoby na zaopatrenie, ktoré pre ňu vyplývalo zo zaopatrovacej zmluvy – t. j. vďaka peňažnej protihodnote bude oprávnenej osobe zabezpečené poskytovanie porovnateľnej starostlivosti (porovnateľného zabezpečenia).

K § 1401
Neposkytnutie naturálneho plnenia

Ustanovenia tohto paragrafu sa od predchádzajúceho paragrafu odlišujú najmä v tom, že povinná osoba neposkytuje oprávnenej osobe dohodnuté naturálne plnenie bez toho, aby na jej strane došlo k zmene pomerov. Následky sú obdobné ako v predchádzajúcom paragrafe, i keď v tomto prípade sa tvorca priklonil k záveru, že na návrh oprávnenej osoby nie môže, ale musí súd takéto rozhodnutie vydať, výška peňažnej protihodnoty bude závislá na jeho úvahe – v kontexte s obsahom ods. 3. V osobitnom odseku (2) zákon pamätá na situáciu, ak povinnosti zo zaopatrovacej zmluvy na seba dobrovoľne preberie tretia osoba, t. j. osoba odlišná od povinnej osoby (napr. namiesto brata, na ktorého matka previedla nehnuteľnosť, za čo sa ju zaviazal zaopatriť, sa začne starať jeho sestra – dcéra matky, keďže vidí, že brat sa o matku nestará tak, ako bolo dohodnuté v zmluve).

K § 1402
Primerané náhradné bývanie

Zánik alebo poškodenie nehnuteľnosti, v ktorej sa zabezpečovalo bývanie oprávnenej osoby, nemôže mať za následok stratu bývania oprávnenej osoby „bez náhrady“. V takomto prípade je povinná osoba zaviazaná zabezpečiť pre oprávnenú osobu na vlastné náklady primerané náhradné bývanie (primeranosť sa bude posudzovať vo vzťahu k pôvodnému bývaniu - najmä s ohľadom na kvalitu, výmeru, počet miestností, lokalitu a dostupnosť).

K § 1403
Prechod a prevod práv

Právo zo zmluvy o zaopatrení osôb je právom, ktoré sa viaže len na oprávnenú osobu, preto je neprevoditeľné a nemôže byť predmetom dedičstva. To neplatí v prípade, ak ide o právo na nevyplatenú rentu za obdobie, počas ktorého oprávnená osoba žila a mala na ňu právo (napr. vreckové) – otázka splatnosti tejto dávky nie je právne významná.

K § 1404
Mnohosť oprávnených osôb

Ustanovenia riešia situácia, ak sú oprávnenými osobami súčasne dve alebo viac osôb (napr. manžel oprávnenej osoby, postihnutý súrodenec povinnej osoby a pod.). Ak jedna z nich zomrie, neznamená to, že povinnosť zaopatriť zvyšné oprávnené osoby zaniká. Preživším osobám ostávajú zachované také práva a povinnosti zo zaopatrovacej zmluvy, ktoré sa neviazali výlučne na zomrelú osobu (napríklad úhrada liečebných nákladov pre zomrelú osobu).

K § 1405
Odstúpenie od zmluvy

Zákon pripúšťa možnosť odstúpenia od zmluvy zo strany oprávnenej osoby. Musí však ísť o výnimočné situácie, ktoré napĺňajú intenzitu predpokladanú zákonom.

K § 1406
Stávka

Stávkou je prísľub plnenia pre prípad, že nastane určitá budúca neistá udalosť, ktorou môže byť buď určitá ľudská činnosť, alebo prírodný úkaz, prípadne iná udalosť. Touto udalosťou môže byť aj tvrdenie jednej či druhej strany o nejakej skutočnosti, avšak správnosť tohto tvrdenia musí byť zistené až dodatočne, takže v čase uzavretia zmluvy panuje medzi stranami v tomto smere neistota.

K § 1407
Hra

Nová právna úprava vymedzuje pojem hra s tým, že na hru sa primerane aplikujú ustanovenia o stávke. Pre pojem hra sú podstatné existencia podmienok hry a pravidiel hry, pričom výsledok hry je vopred neistý a závisí od náhody alebo šikovnosti hráča.

K § 1408 a 1409
Žreb, žrebovanie a primerané použitie ustanovení o stávke

Do zákona sa zavádzajú nové pojmy – lotéria a žreb. Vo všeobecnosti však platí, že na lotériu i žreb sa primerane použijú ustanovenia o stávke, pokiaľ to nevylučuje tento alebo iný právny predpis.

K § 1410
Vymáhanie

Záväzky zo stávky, hry a žreby patria medzi tzv. naturálne obligácie, pre ktoré platí, že splnenie výhry síce nemožno vymáhať, ale súčasne plnenie na základe stávky, hry a žrebu nezakladá bezdôvodné obohatenie. Rovnaké platí aj pre pôžičky poskytnuté do stávky, hry a žrebu.

K § 1411
Uznanie dlhu

Ustanovenie stanovuje zákaz uznania dlhu zo stávky alebo plnenie z hry alebo žrebu. Pokiaľ je takýto úkon vykonaný, dôsledkom zákazu je, že sa naňho neprihliada.

K § 1412
Zabezpečenie

Ustanovenie preberá zákaz zabezpečenie záväzkov zo stávky, hry a žrebu z § 845 ods. 1 druhá veta Občianskeho zákonníka a stanovuje zákaz jednostranného započítania.

K § 1413
Vrátenie výhry

Aj keď je záväzok zo stávky, hry a žrebu naturálnou obligáciou, v prípade ich poskytnutia sa nemožno domáhať ich vrátenia. Ustanovenie stanovuje výnimku z tohto pravidla.

K § 1414
Nepoužitie ustanovenia o stávke, hre a žrebe

Ustanovenie odseku 1 vylučuje ustanovenie o žrebe pre niektoré osobitné druhy žrebov. Odsek 2 vylučuje ustanovenia o stávkach a hrách v prípade ak sú prevádzkované podľa osobitného predpisu – v konkrétnom prípade ide o zákon č. 30/2019 Z. z. o hazardných hrách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov alebo tak stanovuje osobitný predpis (§ 24 ods. 2 zákona č. 429/2002 Z. z. o burze cenných papierov).

K § 1415
Verejný prísľub - základné ustanovenie

Inštitút verejného prísľubu prechádza viacerými úpravami. Tá zásadná spočíva v tom, že právna

úprava verejného prísľubu pojíma popri pôvodných ustanoveniach o verejnom prísľube aj ustanovenia o verejnej súťaži upravené v § 847 – 849 doterajšieho Občianskeho zákonníka. Pojem verejný prísľub sa tak vracia k svojmu tradičnému chápaniu, pri ktorom sa verejným prísľubom buď vypisuje odmena za podaný výkon (tzv. absolútny verejný prísľub) alebo sa odmeňuje cenou ten z viacerých podaných výkonov, ktorý je pre sľubujúceho najlepší (tzv. relatívny verejný prísľub). Pri absolútnom verejnom prísľube je výkon viazaný na splnenie konkrétnej úlohy, podmienky - napríklad nájdenie strateného psa. Pri relatívnom verejnom prísľube sa predpokladá neurčitý počet riešení, výkonov, ktoré môže predložiť neurčitý počet osôb a sľubujúca osoba si vyberie to z nich, ktoré najlepšie vyhovuje jej predstavám (napr. návrh loga pre vyhlasovateľa).

K § 1416
Odvolanie verejného prísľubu

Základným pravidlom je, že verejný prísľub ako jednostranný neadresovaný právny úkon možno z vôle vyhlasovateľa aj odvolať, pokiaľ však nebolo určené inak (výnimka zo základného pravidla).

K § 1417 a 1418
Prísľub odmeny

Ustanovenie upravuje tzv. absolútny verejný prísľub, ktorý je spojený s podaním konkrétneho výkonu v lehote stanovenej vo verejnom prísľube. Pod podaním výkonu treba rozumieť buď splnenie konkrétnej úlohy alebo vykonanie určitej činnosti, ktorá vedie k dosiahnutiu určeného cieľa. Ustanovenie upravuje aj situáciu, ak podmienky splní súčasne viacero osôb a možnosti odvolania prísľubu odmeny.

K § 1419
Prísľub ceny -základné ustanovenie

Ustanovenie upravuje tzv. relatívny verejný prísľub, ktorý bol z hľadiska obsahu upravený v § 847 – 849 doterajšieho Občianskeho zákonníka. Tieto sa upravujú a subsumujú pod inštitút verejného prísľubu ako jeho osobitný druh.

K § 1420
Obsah

Vo vyhlásení, ktorým sa sľubuje poskytnutie ceny za podaný výkon, musí vyhlasovateľ uviesť, podanie akého výkonu sa očakáva, najmä z hľadiska jeho druhu (napr. spevácka súťaž) a charakteru. Ďalej sa musí uviesť spôsob podania výkonu (napr. osobné vystúpenie súťažiacich na stanovenom mieste, prípadne zaslanie nahrávky a pod.), podmienky podávania výkonu (napr. veková hranica súťažiacich a pod.), doba podania výkonu, sľúbená odmena a kritériá, podľa akých sa bude splnenie podmienok posudzovať (napr. intonácia, originalita piesní, hodnotenie výkonov porotou a pod.).

K § 1421 a 1422
Posúdenie výkonov a rozhodovanie sľubujúceho

Zavádza sa výlučné subjektívne právo sľubujúceho vybrať si spomedzi podaných výkonov, ktoré splnili podmienky verejného prísľubu, ten výkon, ktorý je pre neho najlepší. Pokiaľ žiaden z výkonov podaných osobami zúčastnenými na verejnom prísľube nespĺňa podmienky a kritériá stanovené vo verejnom prísľube, sľubujúci cenu za najlepší výkon neposkytne, t. j. verejný prísľub nemusí mať „víťaza“. Bude to platiť v prípade, ak žiaden z podaných výkonov nesplnil podmienky vyhláseného prísľubu (napríklad výkon sa nepodal v stanovenej lehote) alebo ak nijaký z podaných výkonov nevyhovel stanoveným kritériám.

K § 1423
Odvolanie

Stanovujú sa materiálne a formálne podmienky pre odvolanie prísľubu ceny, ako aj práva osôb, ktoré už čiastočne podmienky prísľubu splnili.

K § 1424 až 1428
Sľub odškodnenia

Preberá sa úprava sľubu odškodnenia upravená v § 725 a nasl. Obchodného zákonníka s niektorými zmenami. Koncepčne dochádza k rozšíreniu úpravy v tom, že sľubom odškodnenia nebude len úhrada škody a nákladov, ale aj poskytnutie iného plnenia, ktoré vzniknú z určitého konania príjemcu sľubu, o ktoré sľubujúci žiada, a na ktoré príjemca nie je povinný. Pre sľub odškodnenia sa zachováva písomná forma. Pre účely odstránenia pochybností ohľadom spôsobu a momentu vzniku tohto záväzku sa na platný vznik sľubu nebude postačovať doručenie vyhlásenia so sľubom odškodnenia, ako tomu bolo doposiaľ, ale aj jeho akceptácia príjemcom. Zachováva sa pôvodná prevenčná povinnosť podľa pôvodného § 728 Obchodného zákonníka.

K § 1429 a 1430
Vecné právo

Návrh, inšpirovaný § 976 a 977 českého občianskeho zákonníka, uvádza reguláciu vecných práv ustanovením o uzatvorenom výpočte týchto práv, t. j. normou, podľa ktorej len zákon ustanovuje, ktoré práva sú vecné. Návrh následne upravuje účinky vecných práv. Pri týchto ustanoveniach, ktoré v zásade predstavujú základnú charakteristiku vecných práv a ich zákonnej úpravy, návrh nadväzuje na stanovisko prezentované v rámci právnej doktríny, podľa ktorého „zákon kogentne ustanovuje druhy vecných práv, ich obsah a spôsob nadobudnutia, resp. vzniku, prípadne zániku. To znamená, že nie je možné

vytvoriť také vecné právo, ktoré zákon nepozná, resp. vecné práva nemôžu na základe zmluvy alebo iných právnych skutočností získať iný, než zákonom predpokladaný obsah a súčasne ich možno nadobudnúť (zriadiť) len spôsobom ustanoveným zákonom.“[35]

Ustanovenie o uzatvorenom výpočte vecných práv vyjadruje pravidlo, podľa ktorého subjektívnym právam môže vecnoprávnu povahu priznať len zákon. To znamená, že okruh subjektívnych práv s vecnoprávnou povahou nie je možné rozširovať nad rámec daný zákonnou úpravou.

Návrh preberá do normatívneho textu jeden z doktrínou tradične uvádzaných znakov vecných práv, a to ich absolútne účinky, resp. pôsobenie proti všetkým.[36] Ustanovenie o absolútnych účinkoch vecných práv pritom nijako nevylučuje, že takúto povahu môžu mať aj iné práva. Pôsobiť proti každému tak môžu aj tie práva, o ktorých to síce zákon výslovne neustanovuje, ale vyplýva to z ich povahy.[37]

Ustanovenia o vecných právach sú kogentné v tom zmysle, že len zákon určuje, ktoré právo je vecné *(numerus clausus* vecných práv). Toto vyplýva zo všeobecnej úpravy dispozitívnosti, ktorá neumožňuje v rámci zmluvnej autonómie zasahovať do právnej sféry tretích osôb. Nie je preto potrebné tento rozmer kogentnosti výslovne ustanovovať. Zároveň však platí, že strany si môžu obsah vecných bremien dojednať v rámci svojej autonómie.

K § 1431
Forma právneho úkonu

Návrh preberá právnu úpravu ustanovenú v § 46 ods. 1 Občianskeho zákonníka v časti týkajúcej sa nehnuteľností s tým, že ju precizuje. Podľa § 46 ods. 1 Občianskeho zákonníka písomnú formu musia mať (okrem iného) zmluvy o prevodoch nehnuteľností. Túto normu návrh precizuje tak, že písomnú formu vyžaduje právny úkon, ktorým sa vecné právo k nehnuteľnej veci zriaďuje, prevádza, mení alebo ruší. Ak ide o úkon realizovaný v elektronickej podobe, musí byť podpísaný kvalifikovaným elektronickým podpisom alebo opatrený kvalifikovanou elektronickou pečaťou, nestačí teda napr. jednoduchý elektronický podpis. Pokiaľ však osobitný predpis (napr. katastrálne predpisy) alebo aj tento zákon (napr. pri predaji podniku), vyžadujú osvedčenú pravosť podpisu, nestačí kvalifikovaný elektronický podpis, ale vyžaduje sa buď osvedčený podpis alebo v zmysle úpravy vo všeobecnej časti jeho nahradenie kvalifikovaným elektronickým podpisom s kvalifikovanou elektronickou časovou pečiatkou.

K § 1432
Držiteľ

Návrh pri vymedzení držiteľa, súc inšpirovaný § 378 ods. 1 vládneho návrhu Občianskeho zákonníka z roku 1998 a tiež § 987 a 988 českého občianskeho zákonníka, precizuje pôvodné ustanovenie § 129 ods. 1 OZ, podľa ktorého držiteľom je ten, kto s vecou nakladá ako s vlastnou alebo kto vykonáva právo pre seba. Predmetom precizovania je pritom tak vymedzenie držiteľa veci ako aj vymedzenie držiteľa práva.

V zmysle návrhu, v súlade so súdnou a doktrinálnou interpretáciou § 129 ods. 1 OZ,[38] je držiteľom veci subjekt, ktorý vec ovláda a zároveň s vecou nakladá ako s vlastnou. Konštitutívnymi prvkami držby veci, majúcimi zásadný význam pri vymedzení držiteľa veci, teda sú faktická moc nad vecou (objektívna zložka) a vôľa nakladať s ňou ako s vlastnou (subjektívna zložka). Pokiaľ ide o faktickú moc nad vecou, má ju ten, kto podľa všeobecných názorov a skúseností vykonáva tzv. právne panstvo nad vecou. Pokiaľ ide o vôľu nakladať s vecou ako s vlastnou, je ňou vôľa mať vec pre seba a svojím menom.[39] Vo vzťahu k držbe práva je v zmysle návrhu držiteľom subjekt, ktorý vykonáva pre seba majetkové právo pripúšťajúce trvalý alebo opätovný výkon.

Z vymedzenia držiteľa je celkom zrejmý aj predmet držby, ktorým môže byť vec alebo majetkové právo pripúšťajúce trvalý alebo opätovný výkon. Pokiaľ teda návrh používa pojem „držba práva“, má tým na mysli držbu majetkového práva, ktoré pripúšťa trvalý alebo opätovný výkon. Je potom zrejmé, že predmetom držby napríklad nemôže byť záložné právo, ale môže ním byť právo obligačné, za predpokladu, že pripúšťa trvalý alebo opätovný výkon.

Keďže z vymedzenia držiteľa je celkom zrejmý aj predmet (objekt) držby, návrh neobsahuje osobitné normatívne vymedzenie predmetu držby. Návrh teda

[35] Števček, M., Dulak, A., Bajánková, J., Fečík, M., Sedlačko, F., Tomašovič, M. a kol.: Občiansky zákonník I., § 1 – 450. Komentár. Praha : C. H. Beck, 2019, s. 849.

[36] Napr. Lazar, J., Švestka, J. a kol.: Československé občianske právo. Bratislava : Obzor, 1986, s. 212.

[37] Porovnaj Spáčil, J. a kol.: Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976 – 1474). Komentář. Praha : C. H. Beck, 2013, s. 4.

[38] Porovnaj napr. rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 1VCdo/1/2024 zo dňa 13.05.2024, ods. 14, Števček, M., Dulak, A., Bajánková, J., Fečík, M., Sedlačko, F., Tomašovič, M. a kol.: Občiansky zákonník I. § 1 – 450. Praha : C. H. Beck, 2019, s. 937.

[39] Porovnaj napr. Spáčil, J., In Spáčil, J. a kol.: Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976 – 1474), Praha : C. H. Beck, 2013, s. 71.

neobsahuje explicitný ekvivalent § 129 ods. 2 Občianskeho zákonníka.

K § 1433
Nadobudnutie držby

Návrh, inšpirovaný § 990 českého občianskeho zákonníka, upravuje nadobudnutie držby, a to jednak bezprostredné nadobudnutie držby, jednak odvodené nadobudnutie držby. Vzhľadom na značnú rozmanitosť prípadov a pomerov v praktickom živote volí návrh len úpravu rámcovú. Pri nadobudnutí držby návrh nemení nič na tom, že nadobudnutie držby sa nemusí opierať o existujúci právny dôvod.[40]

Návrh upravuje aj účinky nadobudnutia držby. Pri bezprostrednom nadobudnutí držby sa tá nadobúda v rozsahu, v akom sa jej držiteľ skutočne ujal. Pri odvodenom nadobudnutí držby sa tá nadobúda v rozsahu, v akom ju mal doterajší držiteľ a v akom ju na nového držiteľa previedol.

K § 1434
Oprávnený držiteľ

Návrh rozlišuje v súlade s doterajšou právnou úpravou držbu oprávnenú a neoprávnenú. Ak je držiteľ dobromyseľný v tom, že mu vec alebo právo patrí, je držiteľom oprávneným. Inak je držiteľom neoprávneným.

Návrh, inšpirovaný § 995 českého občianskeho zákonníka, explicitne upravuje dôsledky doručenia žaloby napádajúcej držbu alebo jej oprávnenosť, za ktorú je potrebné považovať aj žalobu o určenie vlastníckeho práva, držiteľovi vo vzťahu ku kvalifikácii jeho držby. Oprávnený držiteľ sa bude považovať za držiteľa neoprávneného najneskôr od okamihu, kedy mu bola takáto žaloba doručená, a to za predpokladu, že bolo žalobe právoplatne vyhovené. Právne účinky právoplatného rozhodnutia súdu teda budú mať vo vzťahu k právnej kvalifikácii držby spätné účinky ku dňu doručenia príslušnej žaloby držiteľovi.

K § 1435
Právne postavenie oprávneného držiteľa

Návrh, inšpirovaný § 996 ods. 1 českého občianskeho zákonníka, vymedzuje právne postavenie oprávneného držiteľa tak, že ten smie v medziach právneho poriadku vec držať, užívať ju, zničiť ju alebo s ňou aj inak nakladať. Pokiaľ ide otázku oprávnenia oprávneného držiteľa predmet jeho držby previesť alebo zaťažiť, návrh reaguje na polemiky prezentované v rámci odborného diskurzu vzťahujúceho sa k normatívnej úprave ustanovenej v § 130 ods. 2 Občianskeho zákonníka.[41] Reflektujúc tieto polemiky návrh ustanovuje, že oprávnený držiteľ nemôže previesť vlastnícke právo k veci a nemôže ju ani inak zaťažiť, a to nielen v podobe vecnoprávneho zaťaženia, ale ani v podobe obligačného zaťaženia, ktoré by pôsobilo voči vlastníkovi. Stanovisko, podľa ktorého oprávnený držiteľ nemôže previesť vlastnícke právo k veci, bolo ostatne prezentované aj v rámci odborného diskurzu (napr. Spáčil, J.: Může oprávněný držitel převést vlastnictví k věci? Právní rozhledy 9/2000).

Návrh ďalej ustanovuje, že oprávnenému držiteľovi patria všetky plody veci, akonáhle sa oddelia. Jemu patria tiež všetky už vybrané úžitky, ktoré sa stali splatné počas držby.

K § 1436 až 1439
Ochrana držby

Návrh nepreberá normatívnu úpravu ochrany pokojného stavu ustanovenú v § 5 Občianskeho zákonníka, v zmysle ktorej, ak došlo k zrejmému zásahu do pokojného stavu, možno sa domáhať ochrany na obci s tým, že obec môže predbežne zásah zakázať alebo uložiť, aby bol obnovený predošlý stav. Táto normatívna úprava v Občianskom zákonníku vykazuje viacero nedostatkov, keď z nej nie je ani zrejmé, čo sa rozumie „pokojným stavom“, pričom v nej (okrem iného) absentuje aj stanovenie primeranej (relatívne krátkej) lehoty, v ktorej by sa mohla dotknutá osoba domáhať ochrany „pokojného stavu“.

Namiesto doterajšej normatívnej úpravy ochrany pokojného stavu návrh upravuje ochranu držby (čerpajúc inšpiráciu v českom občianskom zákonníku a používajúc pojem „svojvoľne“ ako ekvivalent pojmu „svémocně“ používaného v českom občianskom zákonníku v súvislosti s ochranou držby). Návrh tak zavádza posesórnu ochranu držby, na potrebu zavedenia ktorej ostatne už bolo poukázané aj v odbornej literatúre.[42]

Pri ochrane držby návrh nerozlišuje držbu oprávnenú a držbu neoprávnenú. Inými slovami, na účely ochrany držby je bez právneho významu, či ide o držbu oprávnenú alebo držbu neoprávnenú.

V rámci normatívnej úpravy ochrany držby návrh, inšpirovaný § 1003 českého občianskeho zákonníka, v prvom rade explicitne ustanovuje, že držbu veci nie je nikto oprávnený svojvoľne rušiť. Pokiaľ niekto svojvoľne zasiahne do držby iného, vznikne právny vzťah medzi držiteľom na jednej strane a rušiteľom

[40] Porovnaj napr. rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 1VCdo/1/2024 zo dňa 13.05.2024, ods. 14.

[41] Pozri napr. Spáčil, J.: Může oprávněný držitel převést vlastnictví k věci? Právní rozhledy, 2000, č. 9.

[42] Napr. Blaho, P.: Postavenie držby a vlastníctva v systéme vecných práv podľa nového návrhu slovenského Občianskeho zákonníka. Úvahy pre zákonodarcu. In: Návrh legislatívneho zámeru kodifikácie súkromného práva. Bratislava : Ministerstvo spravodlivosti SR, 2008, s. 203.

na druhej strane, pričom obsahom tohto právneho vzťahu je predovšetkým povinnosť rušiteľa upustiť od takéhoto zásahu a uviesť všetko do predchádzajúceho stavu.

Držiteľ má právo vzoprieť sa svojvoľnému rušeniu jeho držby s tým, že uplatniac svojpomoc sa môže znovu zmocniť veci, ktorá mu bola odňatá pri čine, ktorým bolo zasiahnuté do jeho držby. Držiteľ však pri uplatnení svojpomoci nesme prekročiť medze nutnej obrany. Samotné právo znovu sa zmocniť veci, ktorá bola odňatá pri čine, ktorým bolo zasiahnuté do držby, môže držiteľ realizovať v zásade len bezprostredne v nadväznosti na čin, ktorým bolo zasiahnuté do jeho držby.

Držiteľ má právo domáhať sa ochrany svojej držby aj súdnou cestou, t. j. na súde. Pre úspešnosť žaloby na ochranu držby bude v zásade potrebné, aby žalobca preukázal, že je držiteľom veci a že žalovaný svojvoľne ruší jeho držbu. Súd bude v nadväznosti na žalobu na ochranu držby skúmať najmä skutkový stav a prihliadne ku všetkým podstatným okolnostiam posudzovanej veci. Tu bude ale potrebné mať na pamäti, že v konaní o žalobe na ochranu držby nepôjde primárne o poskytnutie ochrany subjektívnemu právu, ale o poskytnutie ochrany poslednému faktickému stavu. Obranu žalovaného tak budú môcť zásadne predstavovať najmä námietky týkajúce sa uplynutia prekluzívnych lehôt, neexistencie žalobcovej držby, prípadne popretia tvrdenia, že žalobcova držba bola vôbec rušená alebo že bola rušená svojvoľne. Námietky petitórneho charakteru, napríklad že rušiteľ je vlastníkom, nebudú v posesórnom spore pre rozhodnutie súdu zásadné. Žalovaný však bude môcť namietnuť proti žalobe na ochranu držby, že žalobca ho z držby vypudil. Súdna ochrana držby sa teda bude koncentrovať v zásade iba na fakt, resp. stav držby, a to nezávisle od práva k veci.

Návrh, inšpirovaný § 1008 českého občianskeho zákonníka, stanovuje prekluzívne lehoty, v ktorých je potrebné uplatniť žalobu na ochranu držby, či námietku vypudenia z držby. Už z relatívnej krátkej subjektívnej prekluzívnej lehoty na uplatnenie ochrany držby súdnou cestou je zrejmé, že účelom ochrany držby súdnou cestou je poskytnutie relatívne rýchlej súdnej ochrany pred rušením držby.

Konanie o žalobe na ochranu držby nebude môcť predstavovať prekážku litispendencie vo vzťahu k petitórnemu konaniu, pričom rozhodnutiu súdu vo veci žaloby na ochranu držby nebude predstavovať prekážku rozhodnutej veci vo vzťahu k eventuálnemu petitórnemu konaniu.

K § 1440
Zánik držby

Návrh, inšpirovaný § 1009 českého občianskeho zákonníka, upravuje zánik držby tak, že držba zaniká, ak sa jej držiteľ vzdá alebo ak stratí trvale možnosť vec ovládať. Držba rovnako zanikne, ak je z nej držiteľ vypudený a neuchováva si ju svojpomocou alebo žalobou. Držba na druhej strane ale nezaniká len tým, že ju držiteľ nevykonáva. Na ilustráciu možno uviesť, že držba pozemku nezanikne, napriek tomu, že držiteľ naň nevstúpi niekoľko rokov.[43] Držba takisto nezanikne smrťou držiteľa alebo jeho zánikom. Smrťou držiteľa alebo jeho zánikom totiž držba prechádza na jeho právneho nástupcu.

K § 1441
Držba práv

Predmetom držby môže byť vec alebo majetkové právo pripúšťajúce trvalý alebo opätovný výkon. Návrh preto ustanovuje, že pre držbu práv platia primerane ustanovenia o držbe veci.

K § 1442
Spoločná držba

Pre prípad spoločného výkonu držby viacerými osobami návrh, inšpirovaný § 1010 českého občianskeho zákonníka, ustanovuje, že spoločná držba sa riadi primerane ustanoveniami o držbe a o spoločných právach. To znamená, že na právne vzťahy medzi spoločnými držiteľmi navzájom ako aj na právne vzťahy medzi spoločnými držiteľmi na jednej strane a tretími osobami na druhej strane sa podľa povahy veci primerane použijú ustanovenia o spoluvlastníctve alebo o iných spoločných právach.

K § 1443
Obsah vlastníckeho práva

Návrh vymedzuje obsah vlastníckeho práva tak, že vlastník má právo podľa svojej vôle predmet svojho vlastníctva držať, užívať, požívať jeho plody a úžitky a inak s ním nakladať, a to v najširšom slova zmysle, t. j. nakladať s predmetom svojho vlastníctva aj formou pôsobenia naň iným spôsobom. Ak aj teda návrh vypočítava v rámci vymedzenia obsahu vlastníckeho práva jednotlivé práva (oprávnenia) vlastníka, nie je jeho ambíciou „obmedzovať“ tým vlastníka.

Výpočet jednotlivých práv (oprávnení) vlastníka v rámci vymedzenia obsahu vlastníckeho práva nadväzuje na jeho tradičné vnímanie vyplývajúce z § 123 Občianskeho zákonníka s tým, že právo nakladať s predmetom vlastníctva, ako to už bolo uvedené, je potrebné vnímať v najširšom slova

[43] Porovnaj Spáčil, J.: Držba v návrhu nového Občanského zákoníku. Právní rozhledy, 2011, č. 13.

zmysle. Prevzatie riešenia zvoleného českým zákonodarcom v § 1012 českého občianskeho zákonníka, podľa ktorého vlastník má právo so svojím vlastníctvom v medziach právneho poriadku ľubovoľne nakladať (a iné osoby z toho vylúčiť), by mohlo v nadväznosti na tradičné vnímanie obsahu vlastníckeho práva vyplývajúce z § 123 Občianskeho zákonníka pôsobiť mätúco. Na druhej strane sa podľa riešenia zvoleného českým zákonodarcom v § 1012 českého občianskeho zákonníka obsah vlastníckeho práva koncipuje v porovnaní s § 123 Občianskeho zákonníka širšie. Zároveň sa oproti doterajšej úprave explicitne dopĺňa do vymedzenia obsahu vlastníckeho práva aj právo (oprávnenie) vlastníka vylúčiť iné osoby z realizovania uvedených práv (oprávnení).

V súvislosti s obsahom vlastníckeho práva nemožno samozrejme opomenúť, že vlastník nemá absolútnu voľnosť pri realizovaní svojich práv (oprávnení). Tie totiž môže realizovať „len“ v rozsahu, ktorý pripúšťa právny poriadok, t. j. v rozsahu, ktorý pripúšťajú právne predpisy, právne úkony a iné právne skutočnosti. Inými slovami, výkon vlastníckeho práva nemôže byť bezbrehý, ale podlieha obmedzeniam. Vlastník teda môže realizovať svoje oprávnenia len v medziach právneho poriadku.

V nadväznosti na skutočnosť, že vlastník môže svoje oprávnenia realizovať v medziach právneho poriadku, je potrebné osobitne pamätať na to, že vlastník sa musí zdržať všetkého, čím by nad mieru primeranú pomerom obťažoval iného, alebo čím vy vážne ohrozoval výkon jeho práv. Samotný Občiansky zákonník teda predpokladá určité limity pre výkon vlastníckeho práva vlastníka. V tejto súvislosti možno spomenúť, že český občiansky zákonník má nad § 1013 titul „Obmedzenia vlastníckeho práva“.

K § 1444
Neprípustný výkon vlastníckeho práva

Základné právo vlastniť majetok nie je právom absolútne neobmedziteľným.[44] Už samotná ústava v čl. 20 ods. 3 počíta s obmedzeniami vlastníckeho práva, keď ustanovuje, že vlastníctvo zaväzuje, že vlastníctvo nemožno zneužiť na ujmu práv iných alebo v rozpore so všeobecnými záujmami chránenými zákonom, a že výkon vlastníckeho práva nesmie poškodzovať ľudské zdravie, prírodu, kultúrne pamiatky a životné prostredie nad mieru ustanovenú zákonom. Je potom zrejmé, že výkon vlastníckeho práva môže byť v záujme zachovania práv iných osôb limitovaný.

Predmetné ustanovenie predstavuje generálnu klauzulu neprípustného výkonu vlastníckeho práva, a formu obmedzenia vlastníckeho práva, resp. jeho výkonu na úrovni podústavného práva. Na toto ustanovenie potom nadväzujú ďalšie ustanovenia predstavujúce reguláciu zameranú na riešenie kolízie dvoch (viacerých) subjektívnych práv, typicky práv vlastníckych.

V súlade s doterajšou právnou úpravou ustanovenou v § 127 ods. 1 Občianskeho zákonníka sa vlastník veci musí zdržať všetkého, čím by nad mieru primeranú pomerom obťažoval iného, alebo čím by vážne ohrozoval výkon jeho práv. Pod „obťažovaním“ sa rozumie sťažovanie a znepríjemňovanie výkonu práv iného, kým „ohrozenie výkonu práv“ sa týka samotnej podstaty tohto výkonu zo strany iného.[45] „Obťažovanie“ je potrebné chápať objektívne. To znamená, že „obťažovanie“ je potrebné chápať z hľadiska obvyklých spoločenských názorov, pričom každý je povinný znášať imisie vyplývajúce z obyčajného, resp. normálneho užívania veci.

Návrh neprevzal z § 127 ods. 1 Občianskeho zákonníka textáciu, podľa ktorej vlastník nesmie ohroziť susedovu stavbu alebo pozemok úpravami stavby na ňom zriadenej bez toho, že by urobil dostatočné opatrenia na upevnenie stavby alebo pozemku. Toto pravidlo totiž celkom zrejme vyplýva z generálnej klauzuly neprípustného výkonu vlastníckeho práva. Aj v zmysle návrhu je teda potrebné mať za to, že vlastník nesmie ohrozovať susedovu stavbu alebo pozemok úpravami na svojom pozemku alebo stavby na ňom zriadenej bez toho, aby urobil dostatočné opatrenia na ochranu susednej stavby alebo pozemku.

K § 1445
Imisie

Návrh v nadväznosti na doterajšiu právnu úpravu, súc inšpirovaný ustanovením § 1013 českého občianskeho zákonníka, upravuje problematiku imisií tak, že vlastník sa musí zdržať toho, čo spôsobuje, že odpad, voda, dym, prach, plyn, svetlo, tieň, hluk, otrasy, zápach a iné podobné zásahy (imisie) vnikajú na nehnuteľnosť iného vlastníka v miere neprimeranej miestnym pomerom a podstatne obmedzujú výkon jeho práv. Uvedené obmedzenie sa vzťahuje aj na vnikanie chovaných zvierat na nehnuteľnosť iného vlastníka. Výpočet jednotlivých imisií, ktorých sa predmetné ustanovenie týka, nie je taxatívny, keď vlastník sa musí zdržať všetkého, čo spôsobuje, že na nehnuteľnosť iného vlastníka vnikajú aj iné imisie podobné tu výslovne uvedeným

[44] Napr. nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. PL. ÚS 111/11 zo dňa 04.07.2012.

[45] Porovnaj Števček, M., Dulak, A., Bajánková, J., Fečík, M., Sedlačko, F., Tomačovič, M. a kol.: Občiansky zákonník I. § 1 – 450. Komentár. Praha : C. H. Beck, 2019, s. 920.

imisiám v miere neprimeranej pomerom a podstatne obmedzujúce výkon jeho práv.

Priame imisie sú zakázané bez ohľadu na ich mieru. Vlastníkovi sa tak zakazuje priamo privádzať imisie na nehnuteľnosť iného vlastníka, a to bez ohľadu na ich mieru a stupeň obťažovania, ibaže na to existuje osobitný právny dôvod.

Pokiaľ ide o nepriame imisie, ochrany sa možno domáhať len vtedy, ak ide o vnikanie imisií na pozemok iného vlastníka v miere neprimeranej pomerom, ktoré podstatne obmedzujú vlastníka tohto pozemku vo výkone jeho práv.

Rozdiel medzi priamou a nepriamou imisiou spočíva predovšetkým v „technike“ pôsobenia negatívneho javu na ďalšieho vlastníka. Priama imisia spočíva v úmyselnom vháňaní rušivého elementu na pozemok suseda. Spravidla pôjde o situácie, keď sa všetky účinky imisie, prípadne ich podstatná časť, prejavujú iba na susednej nehnuteľnosti. Charakter priamej imisie sa tak blíži bezprostrednej ingerencii do vlastníckej sféry suseda. Spôsobenie priameho privádzania imisií na nehnuteľnosť iného vlastníka môže spočívať v činnosti pretrvávajúcej ako aj len v jednorazovej činnosti.

Ako príklad priamych imisií možno spomenúť stavebno-technické zmeny na vyššie položenom pozemku, ktoré spôsobia, že dažďová voda bude priamo odtekať na susedný pozemok.[46] Podobný príklad je nasmerovanie odpadovej vody na susedný pozemok. Samotná skutočnosť, že imisie na susedný pozemok mohli byť pri inom riešení menšie, nezakladá bez ďalšieho priamosť týchto imisií. Ak napr. vlastník pozemku umiestni hlučný stroj v blízkosti hranice susedného pozemku (hoci ho mohol umiestniť aj inde), nejde len z tohto dôvodu o priamu imisiu. Ak vlastník na svojom pozemku umiestni úľ so včelami tak, že stojí v bezprostrednej blízkosti okien susedovej stavby a let včiel je nasmerovaný do okien susedného domu, išlo by o priamu imisiu. Ak však vlastník umiestni úľ na tom istom mieste, ale otočí ho tak, že vlet do úľa je otočený do jeho pozemku, ide o nepriamu imisiu, hoci včely lietajú aj na susedný pozemok.

Ochrana proti imisiám sa poskytuje bez ohľadu na to, či sú vyvolané úmyselne, vedome alebo nevedome.

Odsek 3 upravuje tzv. privilegované imisie, pričom ide o osobitnú úpravu priamych aj nepriamych imisií. Ak sú tieto imisie dôsledkom úradne schválenej prevádzky alebo podobného zariadenia (napr. povolená stavba, povolený zdroj znečistenia), nemá sused negatórny nárok, a to ani v prípade, ak bola škoda zapríčinená okolnosťami, na ktoré sa v úradnom konaní neprihliadlo. Pokiaľ teda prevádzkovateľ danej prevádzky neprekročí rozsah povolenia, nemožno voči nemu uplatniť z dôvodu imisií negatórny nárok.

K § 1446
Hnuteľná vec na cudzom pozemku

Predmetná norma, inšpirovaná ustanovením § 1014 a 1015 českého občianskeho zákonníka, ukladá vlastníkovi pozemku povinnosť bez zbytočného odkladu vydať hnuteľnú vec, ktorá sa ocitla na jeho pozemku, jej vlastníkovi alebo tomu, kto ju mal pri sebe. Inak je vlastník pozemku povinný tejto osobe umožniť vstup na svoj pozemok, predmetnú hnuteľnú vec vyhľadať a odniesť. Pokiaľ výkonom tohto práva vznikne na pozemku škoda, je ten, kto ju spôsobil, povinný ju nahradiť, pričom tejto povinnosti sa nemôže zbaviť.

Ak ale bola vlastníkovi pozemku spôsobená škoda hnuteľnou vecou, ktorá sa ocitla na jeho pozemku, môže ju zadržať, a to až do času, kým neobdrží náhradu škody alebo jej zábezpeku.

K § 1447
Opadané plody stromu alebo kríka

Návrh, inšpirovaný § 1016 ods. 1 českého občianskeho zákonníka, ustanovuje, že plody stromov a kríkov, pokiaľ spadnú na susedný pozemok, patria vlastníkovi susedného pozemku. Kým sú plody na týchto rastlinách, patria vlastníkovi pozemku, na ktorom sú tieto rastliny.

Osobitné pravidla sa ustanovuje pre prípad, keď plody stromov a kríkov spadli na susedný pozemok, ktorý je určený na verejné užívanie. Pre tieto prípady sa ustanovuje, že tieto plody, aj keď opadajú na uvedený pozemok, stále platia vlastníkovi pozemku, na ktorom je strom alebo krík, z ktorého spadli.

K § 1448 a 1449
Odstránenie častí stromu, odstránenie častí iných rastlín

Návrh, inšpirovaný ustanovením § 1016 ods. 2 a 3 českého občianskeho zákonníka, ustanovuje povinnosť vlastníka pozemku odstrániť vetvy stromu alebo korene stromu presahujúce na susedný pozemok, ktoré spôsobujú vlastníkovi susedného pozemku škodu alebo iné ohrozenie, prevyšujúce záujem na nedotknutom zachovaní stromu, a to na žiadosť vlastníka susedného pozemku. Pokiaľ tak vlastník pozemku, z ktorého strom vyrastá, neurobí v primeranom čase, môže takéto vety stromu alebo korene stromu odstrániť vlastník susedného pozemku. Musí pritom ale postupovať šetrne a musí to urobiť vo vhodnom ročnom období. Za odstránenie vetiev

[46] Porovnaj rozsudok Najvyššieho súdu Českej republiky sp. zn. 22Cdo/942/2020 zo dňa 28.05.2020.

stromu alebo koreňov stromu má potom právo na náhradu účelne vynaložených nákladov.

Vlastník pozemku, ktorý je dotknutý koreňmi alebo vetvami stromu presahujúcimi zo susedného pozemku, ich môže za stanovených podmienok odstrániť sám, alebo môže uplatniť proti susedovi nárok na ochranu vlastníckeho práva, pokiaľ mu spôsobujú škodu alebo iné ohrozenie prevyšujúce záujem na nedotknutom zachovaní stromu. Pri posudzovaní veci je potrebné prihliadnuť aj k vzdialenosti stromu od hranice medzi susednými pozemkami, osobitne ak odstránenie podrastov môže strom poškodiť.

Pokiaľ ide o časti iných rastlín ako stromu presahujúce na susedný pozemok, tie môže vlastník susedného pozemku odstrániť kedykoľvek. Musí tak ale učiniť šetrne.

K § 1450
Vstup na susedný pozemok alebo stavbu

Návrh, inšpirovaný ustanovením § 1021 a § 1022 českého občianskeho zákonníka, upravuje podmienky, za ktorých je vlastník pozemku alebo stavby povinný umožniť vstup na svoj pozemok alebo stavbu vlastníkovi susedného pozemku alebo stavby na ňom zriadenej. Obmedzenie vlastníckeho práva v predmetnom prípade prichádza do úvahy len vtedy, ak sledovaný účel nemožno dosiahnuť inak. Za podstatné obmedzenie vlastníckeho práva vlastníka pozemku alebo stavby patrí vlastníkovi primeraná náhrada. Ak výkonom predmetného práva vznikne na pozemku alebo stavbe škoda, je ten, kto ju spôsobil, povinný ju nahradiť; tejto povinnosti sa nemôže zbaviť.

K § 1451
Použitie cudzej veci

V súlade s doterajšou právnou úpravou ustanovenou v § 128 ods. 1 Občianskeho zákonníka ukladá návrh vlastníkovi povinnosť strpieť, aby v stave núdze alebo v naliehavom verejnom záujme bola jeho vec na nevyhnutnú dobu a v nevyhnutnej miere použitá, a to za primeranú náhradu, ak účel nemožno dosiahnuť inak. Za obmedzenie vlastníckeho práva patrí vlastníkovi primeraná náhrada.

K § 1452 až 1454
Rozhraničenia

Návrh, inšpirovaný § 1024 až § 1026 českého občianskeho zákonníka, explicitne upravuje problematiku rozhraničení medzi susednými pozemkami. Predmetnú problematiku explicitne upravoval aj Občiansky zákonník z roku 1950 (§ 141), a to tak, že o medziach, plotoch, múroch a podobných rozhradách sa predpokladalo, že sú susedom spoločné rovnakým dielom, ak nie je zo zreteľných znakov alebo iných pomôcok alebo so zreteľom na miestne zvyklosti možné usúdiť inak. Návrh používa pojem „rozhraničenia“ ako ekvivalent pojmu „rozhrady“ používaného v českom občianskom zákonníku. Pod „rozhraničeniami“ pritom návrh rozumie také rozhraničenia, ktoré sa nachádzajú v hraničnej oblasti medzi „dvoma pozemkami“, teda jednou časťou na jednom pozemku a jednou časťou na druhom pozemku.

Návrh ustanovuje vyvrátiteľnú domnienku, podľa ktorej ploty, múry, medze a iné podobné prirodzené alebo umelé rozhraničenia medzi susednými pozemkami sú spoločné, a teda v konečnom dôsledku sú predmetom spoluvlastníctva. Na spoločné rozhraničenia sa preto primerane použijú ustanovenia o spoluvlastníctve, ak návrh neustanovuje inak. Takouto osobitnou odchýlnou úpravou je ustanovenie, podľa ktorého spoločný múr môže každý z vlastníkov užívať na svojej strane až do polovičky jej hrúbky. Nesmie však pritom urobiť nič, čo múr ohrozí alebo čo by susedovi prekážalo v užívaní jeho časti. Toto pravidlo sa analogicky použije aj na iné druhy rozhraničení ako spoločný múr. K vyvrátiteľnej domnienke podľa ktorej ploty, múry, medze a iné podobné prirodzené alebo umelé rozhraničenia medzi susednými pozemkami sú spoločné, možno ešte dodať, že ak je vlastnícke právo k rozhraničeniu preukázané alebo nesporné, táto domnienka sa neuplatní.

Pokiaľ ide o náklady na rozhraničenia, ich údržbu a opravu, návrh ustanovuje, že kde sú rozhraničenia dvojité alebo kde je vlastníctvo rozdelené, udržuje každý to, čo je jeho, a to na svoje náklady. Rozpadnutý múr alebo plot jeho vlastník nie je povinný znovu postaviť. Taktiež nie je povinný obnoviť iné rozhraničenie. Ak však hrozí následkom poškodenia rozhraničenia susedovi škoda, je jeho vlastník povinný udržiavať ho v dobrom stave.

K § 1455
Oplotenie pozemku

Vlastník pozemku de lege lata nie je povinný pozemok oplotiť. Súd pritom ale môže za podmienok stanovených zákonom uložiť vlastníkovi povinnosť pozemok oplotiť. Tento koncept v zásade preberá aj návrh, ktorý je v tomto smere inšpirovaný ustanovením § 1027 českého občianskeho zákonníka.

Súd môže uložiť vlastníkovi pozemku povinnosť oplotiť pozemok, a to na návrh suseda po zistení stanoviska príslušného orgánu verejnej moci, pokiaľ je to potrebné na zabezpečenie nerušeného výkonu vlastníckeho práva a ak to nebráni účelnému využívaniu susediacich pozemkov. Za suseda je pritom potrebné považovať vlastníka nielen bezprostredne susediaceho pozemku, ale eventuálne aj vzdialenejšieho pozemku v prípade, že preukáže, že oplotenie pozemku je nevyhnutné k nerušenému

výkonu jeho vlastnického práva. Napríklad: oplotenie ihriska z dôvodu, prelietavania lôpt, vnikanie chovných zvierat na pozemok z pozemku vzdialenejšieho suseda a pod. Pod oplotením pozemku je potrebné rozumieť nielen zriadenie nového plotu, ale aj opravu, prípadne obnovenie staršieho oplotenia.

K § 1456
Domnienka vlastníckeho práva hnuteľnej veci

Návrh ustanovuje vyvrátiteľnú domnienku, že držiteľ hnuteľnej veci je jej vlastník. Táto domnienka sa však uplatní iba v tých prípadoch, kedy hnuteľná vec nie je predmetom evidencie vo verejných registroch vedených podľa osobitných právnych predpisov. Predmetná domnienka vlastníckeho práva súvisí s koncepciou všeobecného spôsobu dobromyseľného nadobúdania vlastníckeho práva k hnuteľným veciam.

K § 1457
Žaloba na vydanie veci

V súlade s doterajšou právnou úpravou ustanovenou v § 126 ods. 1 Občianskeho zákonníka sa vlastník môže domáhať vydania veci od toho, kto mu ju neprávom zadržiava.

K § 1458
Negatórna žaloba

Vlastník má právo domáhať sa vydania veci od toho, kto mu ju neprávom zadržiava. Vlastník pritom má právo na ochranu aj voči tomu, kto jeho vlastnícke právo neoprávnene ruší inak, než tým, že mu vec zadržiava. Voči takému subjektu má vlastník právo domáhať sa, aby sa rušenia zdržal a všetko uviedol v predošlý stav. Textácia návrhu je inšpirovaná § 1042 českého občianskeho zákonníka.

K § 1459
Ochrana osoby majúcej vec u seba

Ustanovenie, čiastočne inšpirované § 1044 českého občianskeho zákonníka, zakotvuje ochranu osoby, ktorá má vec u seba na základe práva pôsobiaceho voči vlastníkovi, a to svojím vlastným menom. Cieľom úpravy je umožniť tejto osobe účinne reagovať na zásah do vlastníckeho práva, hoci sama nie je vlastníkom veci. Osoba majúca vec u seba je oprávnená uplatniť práva patriace vlastníkovi na ochranu veci vo vlastnom mene, keďže zásah do vlastníckeho práva sa bezprostredne dotýka aj jej postavenia k veci. Zvolená formulácia zároveň reflektuje situácie, v ktorých môže byť detentor v dôsledku zásahu do vlastníckeho práva zbavený samotnej detencie; rozhodujúce preto je, že v čase zásahu mal vec u seba na základe relevantného právneho dôvodu.

K § 1460
Odstránenie hnuteľnej veci z cudzieho pozemku

Návrh v reakcii na prípady, kedy sa na pozemku ocitla cudzia hnuteľná vec, ustanovuje v rámci právnej úpravy obmedzení vlastníckeho práva povinnosť vlastník pozemku vydať túto vec bez zbytočného odkladu jej vlastníkovi alebo tomu, kto ju mal pri sebe. Inak je vlastník pozemku povinný umožniť tejto osobe vstúpiť na pozemok, vec vyhľadať a odniesť. Zároveň ale návrh v rámci právnej úpravy ochrany vlastníckeho práva tiež ustanovuje aj právo vlastníka pozemku žiadať, aby v prípadoch, kedy sa na jeho pozemku ocitla cudzia hnuteľná vec, predmetnú hnuteľnú vec odstránil ten, komu patrí alebo kto ju na jeho pozemku umiestnil.

K § 1461
Žaloba na stanovenie neurčiteľných hraníc medzi pozemkami

V sporoch o priebeh hranice medzi pozemkami je potrebné rozlišovať jednak spory o priebeh medzi dotknutými osobami síce spornej, avšak objektívne zistiteľnej hranice medzi pozemkami, jednak spory o priebeh hranice pozemkov, kde objektívne nemožno určiť, kadiaľ vedie táto hranica. Práve pre druhú skupinu sporov návrh, čiastočne inšpirovaný § 1028 českého občianskeho zákonníka, zakladá právomoc súdu konštitutívnym rozhodnutím stanoviť hranice medzi pozemkami tam, kde sa tie stali natoľko nejasnými, že ich už objektívne nie je možné určiť. Postup podľa predmetnej normy teda má predstavovať riešenie *ultima ratio* sporu medzi viacerými vlastníkmi o priebehu hranice medzi pozemkami.

Pri rozhodovaní o stanovení hraníc medzi pozemkami vychádza súd z poslednej držby. Ak to nie je možné, rozhodne o stanovení hraníc medzi pozemkami súd podľa svojej úvahy, a to s ohľadom na okolnosti prípadu tak, aby to zodpovedalo spravodlivému usporiadaniu právnych vzťahov medzi dotknutými osobami.

K § 1462
Odstránenie neoprávnenej stavby

Právna úprava neoprávnenej stavby vychádza zo súčasného § 135c ods. 1 Občianskeho zákonníka. Právnu úpravu ustanovenú v § 135c ods. 1 Občianskeho zákonníka však návrh precizuje.

Návrh v prvom rade definuje neoprávnenú stavbu. Pri definovaní neoprávnenej stavby pritom nerozlišuje, či je právny dôvod vadný už od začiatku, teda či ide o neoprávnene zriadenú stavbu, alebo či došlo k zániku právneho dôvodu užívania pozemku neskôr (napríklad aj uplynutím času, na ktorý bol pôvodný titul zriadený). Za účelom prevencie sporov by tak mal zriaďovateľ stavby na cudzom pozemku

vykonať všetko pre to, aby bol oprávnený na jej zriadenie a užívanie počas čo najdlhšej doby.

V zmysle návrhu sa vlastník pozemku môže domáhať ochrany svojho vlastníckeho práva vždy proti vlastníkovi stavby. Právo na odstránenie neoprávnenej stavby z pozemku je vždy primárnym právom, od ktorého sú prípustné odklony, ak sú splnené podmienky v nasledujúcich paragrafoch.

Návrh mení pôvodnú koncepciu, v zmysle ktorej sa bolo treba domáhať nárokov z neoprávnenej stavby primárne voči jej zriaďovateľovi, čo vyvolávalo praktické problémy pri uplatňovaní nárokov voči ich nástupcom. V zmysle aktuálnej právnej úpravy je daná možnosť ochrany vždy proti vlastníkovi neoprávnenej stavby.

K § 1463
Prikázanie neoprávnenej stavby vlastníkovi pozemku

Ustanovenie upravuje, ďalší, alternatívny spôsob vysporiadania neoprávnene zriadenej stavby.

V poradí druhým potenciálnym nárokom pri neoprávnenej stavbe je nárok na prikázanie neoprávnenej stavby do vlastníctva vlastníka pozemku. Poradie preferuje takúto postupnosť pri rozhodovaní zo strany súdu – pokiaľ to vlastník pozemku vyžaduje, primárnym nárokom je odstránenie stavby na náklady zriaďovateľa. Súd teda ako základnú alternatívu považuje možnosť odstránenia stavby na náklady jej vlastníka (§ 135c ods. 1 Občianskeho zákonníka), následne s možnosťou prikázania stavby do vlastníctva vlastníka pozemku (§ 135c ods. 2 Občianskeho zákonníka) a až v poslednom kroku s inou formou vysporiadania právneho vzťahu (§ 135c ods. 3 Občianskeho zákonníka).[47] Pri vysporiadaní týchto nárokov bude treba najprv prehodnotiť alternatívy rozhodujúce v prospech vlastníka pozemku (reštitúcia alebo akcesia v jeho prospech) a až následne pristúpiť k poskytnutí právnej ochrany vlastníkovi stavby, čo bude mimoriadne opatrenie, ktoré by mal súd aplikovať len výnimočne.

Pri vyporiadaní neoprávnenej stavby bude súd povinný skúmať predovšetkým vôľu vlastníka pozemku, ktorý sa s ohľadom na účelnosť úpravy môže domáhať aj prikázania stavby do jeho vlastníctva za primeranú náhradu. Dôvodom na takéto rozhodnutie je úvaha súdu o tom, že takýto spôsob vysporiadania je účelný, v súlade so záujmom vlastníka pozemku alebo vo verejným záujmom, vlastník pozemku takýto spôsob riešenia navrhne alebo s ním súhlasí (počas sporu).

K § 1464
Iné usporiadanie pomerov medzi vlastníkom pozemku a vlastníkom stavby

Návrh oprávňuje vlastníka stavby, ktorá bola na cudzom pozemku zriadená dobromyseľne, domáhať sa voči vlastníkovi pozemku, aby mu pozemok predal za obvyklú cenu. Toto právo má vlastník stavby vtedy, ak vlastník pozemku o zriadení stavby vedel a v primeranej lehote ju nezakázal.

Na druhej strane návrh oprávňuje vlastníka pozemku domáhať sa voči vlastníkovi stavby, aby pozemok kúpil za obvyklú cenu. Toto právo má vlastník pozemku, ak nebol vlastník stavby pri zriadení stavby na cudzom pozemku dobromyseľný.

K § 1465
Dôvody hodné osobitného zreteľa

Súd môže z dôvodov hodných osobitného zreteľa na návrh niektorej zo strán usporiadať pomery medzi vlastníkom pozemku a vlastníkom stavby aj inak. Návrh príkladmo uvádza, že súd môže zriadiť k pozemku za primeranú náhradu služobnosť, ktorá je nevyhnutná na výkon vlastníckeho práva k stavbe.

K § 1466
Vysporiadanie ďalších vzťahov

Pokiaľ došlo k neoprávnenému zriadeniu a užívaniu stavby na cudzom pozemku, vlastníkovi pozemku ostávajú za dobu neoprávneného užívania zachované nároky z bezdôvodného obohatenia vlastníka stavby, ktoré vzniklo do vysporiadania vzájomných vzťahov. Pokiaľ bola vlastníkovi pozemku neoprávneným zriadením stavby na jeho pozemku spôsobená škoda, má nárok na jej náhradu v celom rozsahu. Tieto samostatné nároky nezanikajú ani po poskytnutí náhrady za neoprávnené užívanie pozemku a možno sa ich domáhať aj dodatočne. Ak bola poskytnutá náhrada len za určitý čas užívania, túto náhradu možno považovať opakovane. To isté platí aj v prípade zmeny (predovšetkým) zväčšenia rozsahu užívania bez zmeny právneho vzťahu, za ktorý bola poskytnutá náhrada.

K § 1467
Zmluvné nadobudnutie vlastníckeho práva k hnuteľnej veci

Návrh preberá doterajšiu právnu úpravu ustanovenú v § 133 ods. 1 Občianskeho zákonníka.

[47] K tomu napríklad rozsudok Krajského súdu v Prešove zo dňa 23.11.2022 pod sp. zn. 2Co/14/2022.

K § 1468
Zmluvné nadobudnutie vlastníckeho práva k nehnuteľnej veci

Pri zmluvnom prevode nehnuteľnej veci sa okamih nadobudnutia vlastníckeho práva (vzhľadom na skutočnosť, že nie každá nehnuteľnosť je predmetom evidencie v katastri nehnuteľností) odvíja od toho, či sa prevádza nehnuteľná vec, ktorá je predmetom evidencie v katastri nehnuteľností, alebo nehnuteľná vec, ktorá nie je predmetom evidencie v katastri nehnuteľností. Podstatné pritom nie je to, či je dotknutá nehnuteľná vec fakticky evidovaná v katastri nehnuteľností, ale to, či v zmysle relevantnej právnej úpravy má byť dotknutá nehnuteľná vec evidovaná v katastri nehnuteľností. Ak pôjde o nehnuteľnú vec, ktorá síce fakticky nie je evidovaná v katastri nehnuteľností, ale v zmysle relevantnej právnej úpravy má

byť evidovaná v katastri nehnuteľností, bude potrebné za účelom jej zmluvného prevodu zabezpečiť jej zápis do katastra nehnuteľností.

Pokiaľ sa prevádza nehnuteľná vec, ktorá má byť v zmysle relevantnej právnej úpravy evidovaná v katastri nehnuteľností, na základe zmluvy, vlastnícke právo sa nadobúda zápisom do katastra nehnuteľností. Pokiaľ sa prevádza nehnuteľná vec, ktorá nemá byť v zmysle relevantnej právnej úpravy evidovaná v katastri nehnuteľností, na základe zmluvy, vlastnícke právo sa nadobúda účinnosťou zmluvy alebo neskorším okamihom určeným v zmluve.

K § 1469
Dodatočné nadobudnutie vlastníckeho práva

Pre prípad, kedy vec nadobúdateľovi previedol ten, kto nebol jej vlastníkom, a až následne k nej nadobudol vlastnícke právo, návrh ustanovuje, že nadobúdateľ sa stáva vlastníkom veci okamihom nadobudnutia vlastníckeho práva prevodcom.

K § 1470 a 1471
Prechod obmedzených vecných práv viaznucich na veci a iné nadobudnutie vlastníckeho práva

Návrh inšpirovaný § 1107 českého občianskeho zákonníka, ustanovuje, že na nadobúdateľa vlastníckeho práva prechádzajú obmedzené vecné práva, ktoré sú zapísané v katastri nehnuteľností; iné obmedzené vecné práva prechádzajú na nadobúdateľa vlastníckeho práva, ak ich mohol a mal z okolností zistiť alebo ak to bolo dohodnuté alebo ak tak ustanovuje zákon. Tie obmedzené vecné práva, ktoré na nadobúdateľa vlastníckeho práva neprechádzajú, zanikajú. Pravidlá prechodu obmedzených vecných práv viaznucich na veci platia primerane platia primerane tiež pri nadobudnutí vlastníckeho práva inak ako prevodom.

K § 1472
Nadobudnutie vlastníckeho práva rozhodnutím orgánu verejnej moci

V súlade s doterajšou právnou úpravou sa ustanovuje, že ak sa vlastnícke právo nadobúda rozhodnutím súdu alebo iného orgánu verejnej moci, nadobudne sa dňňom, ktorý je určený v predmetnom rozhodnutí. Ak v ňom takýto deň určený nie, vlastnícke právo sa nadobudne dňom právoplatnosti rozhodnutia.

K § 1473 až 1477
Vydržanie

V súlade s doterajšou právnou úpravou možno vlastnícke právo k veci nadobudnúť aj vydržaním. Vydržaním pritom nadobudne vlastnícke právo k hnuteľnej veci ten, kto ju mal v oprávnenej držbe nepretržite po dobu troch rokov a k nehnuteľnej veci ten, kto ju mal v oprávnenej držbe nepretržite po dobu desiatich rokov.

Návrh v súlade s doterajšou úpravou ustanovuje, že pre začiatok a trvanie vydržacej doby sa použijú primerane ustanovenia o plynutí premlčacej lehoty. Návrh, inšpirovaný § 1094 českého občianskeho zákonníka, ďalej upravuje plynutie vydržacej doby proti osobe, ktorá má mať v zmysle zákona zákonného zástupcu alebo opatrovníka.

Návrh v súlade s doterajšou úpravou ustanovuje, že do vydržacej doby sa započítava aj doba, po ktorú mal vec v oprávnenej držbe právny predchodca.

Návrh preberá § 1093 českého občianskeho zákonníka o prerušení držby.

V súlade s doterajšou úpravou ustanovenia o vydržaní vlastníckeho práva k nehnuteľnej veci platia obdobne aj o vydržaní služobností a reálnych bremien.

K § 1478 a 1479
Vytvorenie novej veci spracovaním vlastnej veci alebo spracovaním cudzích materiálov

V súvislosti s nadobudnutím vlastníckeho práva spracovaním návrh prvotne upravuje pravidlo, podľa ktorého kto spracovaním vlastnej veci vytvorí novú vec, stáva sa jej vlastníkom okamihom jej vytvorenia. Následne sa upravuje nadobudnutie vlastníckeho práva pri spracovaní cudzích materiálov.

K § 1480
Spojenie alebo zmiešanie hnuteľných vecí

V prípade spojenia alebo zmiešania hnuteľných vecí takým spôsobom, že by obnovenie pôvodného stavu bolo spojené s neprimeranými ťažkosťami alebo nákladmi, stávajú sa doterajší vlastníci týchto hnuteľných vecí spoluvlastníkmi celku s tým, že ich spoluvlastnícke podiely sa určia podľa pomeru hodnoty spojených alebo zmiešaných vecí. Ak však jedna zo spojených vecí má podstatne vyššiu hodnotu

ako ostatné, potom sa veci nižšej hodnoty stávajú jej súčasťami.

K § 1481
Zmiešanie hnuteľných vecí toho istého druhu

Návrh, súc inšpirovaný § 1079 českého občianskeho zákonníka, upravuje problematiku zmiešania hnuteľných vecí toho istého druhu tak, že sa pri ňom nepoužije pravidlo o nadobudnutí vlastníckeho práva pri spojení alebo zmiešaný hnuteľných vecí takým spôsobom, že by obnovenie pôvodného stavu bolo spojené s neprimeranými ťažkosťami alebo nákladmi. Pri zmiešaní hnuteľných vecí toho istého druhu prechádza na vlastníkov zmiešaných vecí vlastníctvo pomernej časti zmiešaných vecí.

K § 1482
Spojenie alebo zmiešanie vecí a obmedzené vecné práva

Návrh explicitne upravuje dôsledky spojenia alebo zmiešania vecí vo vzťahu k obmedzeným vecným práva.

K § 1483
Náhrada škody a bezdôvodné obohatenie

Ustanoveniami o nadobúdaní vlastníckeho práva spracovaním a zmiešaním nie sú dotknuté ustanovenia o povinnosti k náhrade škody a o bezdôvodnom obohatení.

K § 1484 až 1494
Nález

Návrh, inšpirovaný § 1051 českého občianskeho zákonníka a § 388 rakúskeho ABGB, ustanovuje vyvrátiteľnú domnienku, že každý si chce podržať svoje vlastníctvo, a že nájdená vec nie je opustená. Nálezca preto nesmie nájdenú vec bez ďalšieho považovať za opustenú a privlastniť si ju.

Normatívna úprava nálezu sa týka veci stratenej, t.j. hnuteľnej veci, ku ktorej vlastník stratil držbu, ale nie vlastnícke právo. Ten, kto nájde takúto vec, musí ju vydať jej vlastníkovi alebo tomu, kto ju stratil. Ak nálezca vie s prihliadnutím na všetky okolnosti rozpoznať, komu má byť takáto vec vrátená, musí mu ju vydať, a to aj vtedy, ak ide o vec nepatrnej hodnoty. Pokiaľ ale nálezca nevie rozpoznať, komu má byť vec vrátená, a zároveň, ak nejde o vec nepatrnej hodnoty, nálezca je povinný bezodkladné nález ohlásiť obci, v obvode ktorej bola vec nájdená. Obec potom bez zbytočného odklad zverejní informáciu o nálezе veci spôsobom obvyklým v danom mieste a čase.

Vec, ktorú nálezca ohlási obci, musí byť pochopiteľne uschovaná. Pokiaľ to pripúšťa povaha veci, obec uloží vec u seba. Obec ale môže tiež rozhodnúť, že vec dočasne uschová u tretej osoby. Veci, ktoré majú mimoriadnu hodnotu, a peniaze môže obec odovzdať do notárskej úschovy alebo zabezpečiť ich úschovu iným vhodným spôsobom. S vecou nepatrnej hodnoty potom môže obec nakladať ľubovoľným spôsobom.

Pokiaľ by bola úschova veci spojená s vynaložením neprimeraných nákladov, obec ju môže speňažiť ľubovoľným spôsobom za primeranú cenu. To isté platí vo vzťahu k veciam, ktoré podliehajú rýchlej skaze.

Ak bola vec predaná alebo speňažená iným spôsobom, vydá obec výťažok z jej predaja vlastníkovi veci alebo inej osobe, ktorá ju stratila. Výťažok sa vydá oprávnenej osobe po odpočítaní nálezného a účelne vynaložených nákladov. Pokiaľ ale vlastník nálezu nie je známy do jedného roka od ohlásenia nálezu, výťažok z predaja veci pripadne obci, pričom sa odpočítajú nálezné a účelne vynaložené náklady, ktoré sa vyplatia nálezcovi alebo inej oprávnenej osobe.

Pokiaľ obec zistí, kto je vlastníkom nájdenej veci, oznámi mu nález a vyzve ho, aby si túto vec prevzal v primeranej lehote. Obcou určená lehote je lehotou poriadkovou. Jej uplynutím nezaniká právo vlastníka na vydanie nájdenej veci, ibaže uplynie lehota jedného roka od ohlásenia nálezu. Ak sa totiž vlastník neprihlási v lehote jedného roka od ohlásenia nálezu, vlastnícke právo k veci prechádza na nálezcu, eventuálne na obec.

Pokiaľ sa vlastník nájdenej veci alebo ten, kto ju stratil, prihlási do jedného roka od ohlásenia nálezu a zároveň preukáže svoje vlastnícke právo alebo iné právo k nájdenej veci, obec vydá tejto osobe vec, a to spolu s úžitkami po tom, čo oprávneným osobám uhradí nálezné a účelne vynaložené náklady.

Pokiaľ sa vlastník veci neprihlási do jedného roka od ohlásenia nálezu, vlastnícke právo k veci prechádza na obec, ibaže sa obec s nálezcom dohodne, že vlastnícke právo má nadobudnúť nálezca.

Nálezca má právo na nálezné. Právo na nálezné pritom nálezcovi patrí aj vtedy, keď bol nálezca schopný rozpoznať jej vlastníka, a to podľa znamenia na nej alebo podľa iných okolností. Právo na nálezné patrí nálezcovi pochopiteľne len v tých prípadoch, kedy s prihliadnutím na všetky okolnosti pôjde skutočne o nález stratenej veci. Právo na nálezné nálezcovi nevznikne, ak k nájdenej veci nadobudne vlastnícke právo na základe dohody s obcou.

V praxi môže dôjsť k tomu, že stratenú vec nájdu viaceré osoby zároveň. V takom prípade sú tieto osoby oprávnené a povinné spoločne a nerozdielne. Inými slovami, z práv a povinností vyplývajúcich z nálezu stratenej veci sú tieto osoby oprávnené a povinné spoločne a nerozdielne.

Návrh osobitne upravuje právne postavenie osoby určenej na nájdenie stratenej alebo skrytej veci. Takáto osoba nie je nálezcom a nemá zo zákona právo

na nálezné, pričom ale nie je vylúčené, že bude mať právo na nálezné na základe dohody s vlastníkom veci. Aj právo na odmenu za hľadanie má len vtedy, ak bola dohodnutá.

Nálezca nemá právo na nálezné ani na náhradu účelne vynaložených nákladov, ak v rozpore so zákonom neoznámi nález, ak si nález prisvojí alebo ak inak poruší svoje povinnosti. Nálezca v takom prípade ani nemôže nadobudnúť vlastnícke právo k nálezu.

K § 1495
Nález skrytej veci

Špecifickým prípadom nálezu je nález skrytej veci. Návrh je pri náleze skrytej veci inšpirovaný § 1063 českého občianskeho zákonníka, pričom zámerne nepreberá § 1064 českého občianskeho zákonníka, keďže nevzhliadol dôvod osobitne upravovať nadobudnutie vlastníckeho práva v prípade nálezu skrytej veci v porovnaní s nálezom veci.

O náleze veci zakopanej, zamurovanej alebo inak skrytej platia primerane ustanovenia o náleze stratenej veci. Osobitne sa však upravuje, že nálezca skrytej veci nemá právo na nálezné, ak jej vlastník vedel o úkryte predmetnej veci.

K § 1496 a 1497
Privlastnenie opustenej veci

Privlastnenie predstavuje jeden zo spôsobov nadobudnutia vlastníckeho práva. Navrhovaná právna úprava upravuje privlastnenie ako spôsob nadobudnutia vlastníckeho práva k opustenej hnuteľnej veci, pričom vychádza najmä z právnej úpravy obsiahnutej v § 1045 ods. 1 českého Občianskeho zákonníka. Za opustenú vec sa považuje výlučne hnuteľná vec, ktorej sa vlastník úmyselne vzdal. Takúto vec si môže privlastniť každý, pokiaľ zákon neustanovuje inak alebo pokiaľ právo na jej privlastnenie nepatrí inej osobe. Navrhovaná právna úprava zámerne neupravuje možnosť privlastnenia nehnuteľných vecí. Dôvodom je najmä existencia rozsiahleho množstva pozemkov s nezisteným vlastníkom. V prípade, že by bolo možné privlastniť si aj nehnuteľné veci, mohlo by dochádzať k situáciám, keď by sa pozemky, pri ktorých sa vlastnícke právo dlhodobo nevykonáva, považovali za opustené veci, čo by mohlo viesť k nežiaducim zásahom do vlastníckych vzťahov a k narušeniu právnej istoty.

K 1498
Dobromyseľné nadobúdanie vlastníckeho práva - základné ustanovenie

Nemo plus iuris ad alium transferre potest quam ipse habet, predstavuje základnú rímsko-právnu zásadu, ktorá stanovuje, že nikto nemôže previesť na iného viac práv, než sám má. Už v rímskom práve existovala potreba širšej ochrany právneho styku. Táto potreba sa zohľadňovala predovšetkým prostredníctvom možnosti vydržania, pričom pri hnuteľných veciach bola lehota na vydržanie veľmi krátka – len jeden rok.[48] Význam rímskeho práva bol prítomný v procese tvorby novodobých občianskych zákonníkov, tvoriacich základ európskej právnej kultúry, medzi ktoré nepochybne patria francúzsky občiansky zákonník – fr. Code Civil, rakúsky občiansky zákonník – nem. Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch, nemecký občiansky zákonník – nem. Bürgerliches Gesetzbuch, a švajčiarsky občiansky zákonník – nem. Schweizerisches Zivilgesetzbuch.[49] Právne poriadky uvedených štátov spája ich kultúrno-právne dedičstvo, do ktorého uplatňovanie rímsko-právnej zásady nemo plus iuris bezpochyby patrí. Zákonodarcovia uvedených štátov si však boli zároveň vedomí neblahého vplyvu striktného uplatňovania tejto zásady a potreby zabezpečenia právnej regulácie inštitútu dobromyseľného nadobúdania vlastníckeho práva k hnuteľným veciam, a to za účelom dosiahnutia vyššej miery právnej istoty, ktorá je neodmysliteľnou súčasťou právneho štátu, ako aj za účelom vytvorenia vhodného prostredia pre neskorší rozvoj trhovej ekonomiky. Prístup menovaných kodifikácií k otázke dobromyseľného nadobúdania vlastníckeho práva k hnuteľným veciam, resp. ich kombinácie či modifikácie sa neustále pretavujú do právnych poriadkoch štátov kontinentálnej Európy, z ktorých návrh čerpá. Návrh čiastočne čerpá inšpiráciu aj z ustanovenia § 1109 českého občianskeho zákonníka. Zavádza všeobecné pravidlo dobromyseľného nadobúdania vlastníckeho práva k hnuteľným veciam a nehnuteľnostiam, ktoré nie sú predmetom evidencie v katastri nehnuteľností, ktorého aplikácia bude prichádzať do úvahy iba vtedy, keď nebude možné aplikovať osobitné pravidlo vymedzené navrhovanými ustanoveniami, resp. pravidlo vymedzené osobitnou právnou úpravou. Ochrana dobromyseľného nadobúdateľa hnuteľnej veci, resp. nehnuteľnej veci, ktorá nie je predmetom evidencie v katastri nehnuteľností bude vylúčená v tých prípadoch, keď pôvodný vlastník preukáže, že

[48] Pozri KARNER, E.: „Der redliche Mobiliarerwerb aus rechtsvergleichender und rechtsgeschichtlicher Perspektive.“ In: ZvRF, 2004, č. 3, s. 83.

[49] Porovnaj napr. BLAHO, P.: „Justiniánske Digesta – základný prameň európskeho právneho myslenia.“ In: Justičná revue. 2005, roč. 57, č. 1, s. 77.

o vec prišiel stratou krádežou alebo iným spôsobom proti jeho vôli.

K § 1499
Osobitné prípady dobromyseľného nadobúdania vlastníckeho práva

Návrh čerpá inšpiráciu z ustanovenia § 367 rakúskeho ABGB, ako aj z ustanovenia § 1109 českého občianskeho zákonníka. Jeho obsahom je vymedzenie osobitných, tzv. privilegovaných skutkových podstát dobromyseľného nadobúdania vlastníckeho práva k hnuteľným veciam, resp. nehnuteľnostiam, ktoré nie sú predmetom evidencie v katastri nehnuteľností. Existencia naplnenia predpokladu dobromyseľnosti na strane nadobúdateľa sa prezumuje. Nadobudnutie vlastníckeho práva, sa umožňuje aj v prípade tých vecí, ktoré vlastník stratil, boli mu odcudzené, prípadne mu boli svojvoľne odňaté alebo o ne prišiel činom majúcim povahu úmyselného trestného činu.

K § 1500
Dobromyseľné nadobúdanie použitých hnuteľných vecí od podnikateľa v rámci jeho podnikateľskej činnosti

Návrh preberá konštrukciu osobitného spôsobu dobromyseľného nadobúdania vlastníckeho práva k použitým hnuteľným veciam od podnikateľa v rámci jeho podnikateľskej činnosti pričom čiastočne čerpá z ustanovenia § 1110 českého občianskeho zákonníka. Reaguje tak najmä na situácie, kedy čoraz častejšie dochádza k predaju použitých hnuteľných vecí pri podnikateľskej činnosti, ktoré boli pôvodnému vlastníkovi svojvoľne odňaté prípadne došlo k ich strate. Spravidla pôjde najmä o predaj použitých hnuteľných vecí v autobazároch, záložniach či starožitníctvach alebo antikvariátoch. Do tejto kategórie možno tiež zaradiť predaj použitého oblečenia, nábytku či rôzneho tovaru pre domácnosť v bazároch (angl. „second hand), resp. predaj použitých alebo opravených mobilov, notebookov, počítačov, TV a pod. v predajniach s tzv. „repasovanou“ (angl. „refurbished“) elektronikou. Postavenie dobromyseľného nadobúdateľa použitej hnuteľnej veci a jeho pôvodného vlastníka návrh vyvažuje tým, že pôvodnému vlastníkovi priznáva možnosť vec, o ktorú prišiel stratou, krádežou alebo iným spôsobom proti jeho vôli vindikovať v lehote troch rokov. Za zákonom stanovených podmienok nadobudne dobromyseľný nadobúdateľ vlastnícke právo, avšak iba podmienene. Ak pôvodný vlastník do troch rokov od straty alebo svojvoľného odňatia veci požiada o jej vydanie, vlastnícke právo dobromyseľného nadobúdateľa neobstojí.[50]

Dobromyseľné nadobúdanie práv k nehnuteľným veciam, ktoré sú predmetom evidencie v katastri nehnuteľností

K § 1501 a 1502
Domnienka znalosti zápisu v katastri nehnuteľností a domnienka správnosti zápisu v katastri nehnuteľností

Návrh je čiastočne inšpirovaný ustanovením § 980 českého občianskeho zákonníka. Navrhované ustanovenia vychádzajú z princípu formálnej a materiálnej publicity katastra nehnuteľností. Formálna publicita katastra nehnuteľností predstavuje všeobecné sprístupnenie údajov v ňom zapísaných, čím sa vytvára verejná dôvera v ich úplnosť a správnosť. Ten, kto koná dobromyseľne na základe takto zapísaných údajov, musí mať zaručenú istotu v ich úplnosť a správnosť, preto sa navrhuje do občianskeho zákonníka zaradiť tiež ustanovenie o právnom význame zápisov v katastri nehnuteľností, ktorý vyjadruje princíp materiálnej publicity. Ak má byť účinne chránená osoba, ktorá vychádza dobromyseľne z údajov zapísaných v katastri nehnuteľností, potom musí byť prezumovaná (predpokladaná) správnosť aj úplnosť týchto údajov.[51] Navrhované ustanovenie tak vyjadruje princíp materiálnej publicity údajov zapísaných v katastri nehnuteľností, opiera sa o zásadu, že ak je právo k nehnuteľnej veci zapísané do katastra nehnuteľností, má sa za to, že tento zápis je každému známy a neznalosť týchto údajov nikoho neospravedlňuje. Nejde pritom len o zápis vecného práva, ale aj o poznámky, ktoré môžu naznačovať spornosť či neistotu zapísaného práva.

K § 1503
Materiálna publicita katastra nehnuteľností

Návrh čiastočne preberá ustanovenie § 984 českého občianskeho zákonníka. Formuluje zásadu materiálnej publicity katastra nehnuteľností. Zavádza tak ochranu dobromyseľnosti tých subjektov, ktoré nadobudli vecné právo k nehnuteľnosti, ktorá je predmetom evidencie v katastri nehnuteľností v prípade kumulatívneho naplnenia jednotlivých predpokladov Pôsobenie účinkov princípu materiálnej publicity katastra nehnuteľností návrh vylučuje v prípade nevyhnutnej cesty ako aj v tých prípadoch keď vecné práva vznikajú *ex lege*, a to bez ohľadu na stav zápisu v katastri nehnuteľností.

[50] Porovnaj napr. (SPÁČIL, J., KRÁLÍK, M. a kol. Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474). 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 421.

[51] Porovnaj napr. SPÁČIL, J., KRÁLÍK, M.a kol. Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474). 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 9–15.

K § 1504 a 1505
Odstránenie nesúladu

Návrh zavádza podľa vzoru rakúskej a čiastočne českej právnej úpravy dva všeobecné spôsoby dobromyseľného nadobúdania práv k nehnuteľnostiam, ktoré sú predmetom evidencie v katastri nehnuteľností. Obsahom navrhovaných ustanovení je vymedzenie pravidiel, ktorých splnenie je nevyhnutné na zabezpečenie tak ochrany dobromyseľných nadobúdateľov vecných práv ako aj ochrany subjektov na svojich právach dotknutých v dôsledku chybných, resp. nesprávnych zápisov do katastra nehnuteľností.

K § 1506
Vymedzenie spoluvlastníctva

Občiansky zákonník de lege lata uvádza právnu úpravu spoluvlastníctva ustanovením, že vec môže byť v spoluvlastníctve viacerých vlastníkov. Naproti tomu návrh, inšpirovaný § 1115 ods. 1 českého občianskeho zákonníka, uvádza právnu úpravu spoluvlastníctva ustanovením, že osoby, ktorým spoločne patrí vlastnícke právo k jednej veci, sú jej spoluvlastníci. O spoluvlastníctvo teda pôjde naďalej v tých prípadoch, kedy bude jedna vec vo vlastníctve viacerých osôb bez toho, aby bola medzi týmito osobami rozdelená.

Návrh, inšpirovaný § 1115 ods. 2 českého občianskeho zákonníka, rozširuje použitie právnej úpravy spoluvlastníctva aj na prípady spoločného výkonu iných vecných práv.

K § 1507
Spoločné nakladanie s vecou

V súvislosti s spoločným nakladaním s vecou, ktorá tvorí predmet spoluvlastníctva, právom spoluvlastníka k veci tvoriacej predmet spoluvlastníctva či plodmi a úžitkami zo spoločnej veci čerpá návrh inšpiráciu z českej a rakúskej právnej úpravy. Pod pojmom „nakladanie“ sa v zmysle navrhovaného ustanovenia myslí prevod. Spoluvlastníci sa považujú za jednu osobu, ak s vecou nakladajú ako s celkom pokiaľ medzi nimi existuje zhoda. Nejde však o právnu fikciu osoby ako samostatného subjektu, ale o normatívne pravidlo pre výkon spoločných práv spoluvlastníkov. Navrhované ustanovenie sleduje odlíšenie dvoch rovín, a to na jednej strane rovinu správy spoločnej veci (bežná správa a mimoriadna správa), pri ktorej sa v určitých otázkach môže uplatniť väčšinové rozhodovanie, a na druhej strane nakladania s vecou ako celkom, kde ide o zásahy dotýkajúce sa podielov všetkých spoluvlastníkov, a preto sa vyžaduje zhoda všetkých.

K § 1508 a 1509
Právo spoluvlastníka k veci a plody a úžitky zo spoločnej veci

Spoluvlastník má právo k celej veci tvoriacej predmet spoluvlastníctva, nesmie však realizovať úkony, ktorými by zasahoval do práv ďalších spoluvlastníkov. Z uvedených dôvodov nemožno právo spoluvlastníka vnímať ako právo neobmedzené. Právo spoluvlastníka je nutné považovať za právo obmedzené, a to rovnakým právom každého ďalšieho spoluvlastníka. Navrhované ustanovenie § 1509 ods. 2 rieši situáciu ako sa bude nakladať s plodmi a úžitkami, ktoré nemožno rozdeliť. Rozdelenie plodov a úžitkov zo spoločnej veci je realizované primárne podľa pomeru podielov spoluvlastníkov. V prípade nemožnosti delenia podľa pomerov podielov, návrh priorizuje možnosť spoluvlastníkov dospieť k vzájomnej dohode o spôsobe rozdelenia. Ak však k dohode spoluvlastníkov nedôjde, spoluvlastníci plody a úžitky predajú vhodným spôsobom (napr. verejná dražba) a ich výnos sa rozdelí podľa pomeru ich podielov.

K § 1510
Veľkosť podielu

Návrh čerpá inšpiráciu z ustanovenia § 1122 českého občianskeho zákonníka. Zavádza legálnu definíciu pojmu „podiel“, ktorý vymedzuje ako mieru účasti každého spoluvlastníka na vytváraní spoločnej vôle a na právach a povinnostiach vyplývajúcich zo spoluvlastníctva veci. Veľkosť podielu je určená právnou skutočnosťou, ktorá spoluvlastníctvo založila, avšak spoluvlastníci môžu dohodou upraviť veľkosť podielov inak, pričom takáto dohoda musí spĺňať náležitosti prevodu podielu podľa príslušných právnych predpisov. Zároveň sa zavádza vyvrátiteľná domnienka rovnosti podielov.

K § 1511
Nakladanie s podielom

Návrh čerpá inšpiráciu z ustanovenia § 1123 českého občianskeho zákonníka. Ustanovenie vymedzuje základnú zásadu, v zmysle ktorej môže spoluvlastník so svojim podielom nakladať podľa jeho vôle. Výkon práva spoluvlastníka nakladať so svojim podielom podľa jeho vôle však nemožno vnímať ako právo neobmedzené. Jeho realizácia nie je prípustná, ak by bola na ujmu právam ostatných spoluvlastníkov, a to bez zreteľa k tomu, z čoho *in concreto* tieto práva vyplývajú.

K § 1512
Predkupné právo k podielu

Navrhované ustanovenie upravuje zákonné predkupné právo spoluvlastníkov pri prevode spoluvlastníckeho podielu, pričom vychádza

z pôvodného ustanovenia § 140 Občianskeho zákonníka (1964). Reaguje na potrebu posilniť stabilitu spoluvlastníckych vzťahov, predchádzať nežiaducim vstupom tretích osôb do existujúcich majetkových spoločenstiev a znížiť potenciál sporov medzi spoluvlastníkmi. Navrhovaný odsek 1 nadväzuje na doterajšiu právnu úpravu a zachováva základný princíp ochrany spoluvlastníkov pred vstupom cudzích osôb do spoluvlastníctva bez ich súhlasu, keď ustanovuje, že pri odplatnom prevode spoluvlastníckeho podielu majú ostatní spoluvlastníci predkupné právo, s výnimkou prevodov na blízke osoby, pri ktorých sa predpokladá existencia osobného vzťahu odôvodňujúceho oslabenie tejto ochrany; zároveň upravuje postup pre prípad, že spoluvlastníci nedosiahnu dohodu o výkone predkupného práva, keď zavádza pravidlo pomerného výkonu podľa veľkosti spoluvlastníckych podielov, čím sa predchádza blokácii prevodu. Navrhovaný odsek 2 oproti pôvodnému ustanoveniu § 140 výslovne rozširuje uplatnenie predkupného práva aj na bezodplatné prevody spoluvlastníckeho podielu, čím sa sleduje zabránenie obchádzaniu zákona, a zároveň ustanovuje, že v takýchto prípadoch majú spoluvlastníci právo vykúpiť podiel za obvyklú cenu; tým sa zachováva rovnováha medzi ochranou spoluvlastníkov a dispozičným oprávnením prevodcu, pričom sa tento režim primerane uplatní aj na iné prípady zákonného predkupného práva. Navrhovaná úprava tak sleduje cieľ zvýšiť transparentnosť prevodov spoluvlastníckych podielov, zabrániť obchádzaniu zákona a zabezpečiť spravodlivé postavenie všetkých spoluvlastníkov pri zmene v osobe spoluvlastníka.

K § 1513
Účasť na správe spoločnej veci

Návrh čerpá inšpiráciu z ustanovenia § 1126 českého občianskeho zákonníka. Obsahom navrhovaného ustanovenia je vymedzenie základu a rozsahu práva spoluvlastníka podieľať sa na správe spoločnej veci. Základ správy spoločnej veci spočíva v tom, že právo podieľať sa na správe spoločnej veci prináleží každému spoluvlastníkovi, pričom zároveň platí, že je realizované všetkými spoluvlastníkmi spoločne. Rozsah práva spoluvlastníkov podieľať sa na správe spoločnej veci vyplýva z veľkosti ich podielov.

K § 1514
Solidarita spoluvlastníkov

Návrh čerpá inšpiráciu z ustanovenia § 1127 českého občianskeho zákonníka. V súvislosti s navrhovaným ustanovením § 1736, v zmysle ktorého sa spoluvlastníci považujú za jedinú osobu a nakladajú s vecou ako jediná osoba, zavádza návrh ustanovenie solidarite spoluvlastníkov.

K § 1515
Bežná správa a mimoriadna správa spoločnej veci

Návrh čerpá inšpiráciu z českej a rakúskej právnej úpravy, pričom rozlišuje medzi bežnou správnou a mimoriadnou správou spoločnej veci. Spoluvlastníci pri bežnej správe rozhodujú väčšinou hlasov. Mimoriadna správa je spájaná s významnou záležitosťou, ktorá sa týka spoločnej veci, ktorá môže spočívať v jej podstatnom zlepšení, zhoršení, zmene účelu, na ktorý spoločná vec slúži či jej spracovaní. Pre uvedené prípady, návrh vymedzuje rozhodovanie spoluvlastníkov dvojtretinovou väčšinou hlasov. Rozhodovanie spoluvlastníkov dvojtretinovou väčšinu hlasov návrh zavádza aj pre prípady vymedzené v treťom odseku. Navrhovaná právna úprava, v zmysle ktorej má byť umožnené zaťaženie veci v spoluvlastníctve obmedzeným vecným právom rozhodnutím aspoň dvojtretinovej väčšiny hlasov, súvisí so značnou rozdrobenosťou pozemkového vlastníctva, vzhľadom ku ktorej je v praxi neraz nemožné dosiahnuť súhlas všetkých spoluvlastníkov, ktorá skutočnosť limituje možnosť usporiadania vzťahov medzi vlastníkmi nehnuteľností. Ak pri rozhodovaní spoluvlastníkov nebola dosiahnutá potrebná väčšina hlasov, môže ktorýkoľvek spoluvlastník žiadať, aby rozhodol súd.

K § 1516
Účinky rozhodnutia o správe spoločnej veci

Návrh stanovuje, že rozhodnutie o správe spoločnej veci je záväzné pre všetkých spoluvlastníkov len v prípade, ak boli všetci riadne vyrozumení o potrebe prijatia rozhodnutia, okrem situácií neodkladnej povahy. Navrhovaná právna úprava zabezpečuje právo každého spoluvlastníka na realizáciu informovaného rozhodovania o spoločnej veci V prípade neodkladnej záležitosti, ak nemožno od opomenutého spoluvlastníka rozumne požadovať, aby znášal rozhodnutie prijaté bez jeho súhlasu, návrh umožňuje obrátiť sa na súd s návrhom na rozhodnutie o veci. Týmto sa posilňuje ochrana práv spoluvlastníkov aj pri tzv. neodkladných záležitostiach a zabezpečuje sa spravodlivé riešenie možných sporných situácií.

K § 1517 a 1518
Práva prehlasovaného spoluvlastníka a preklúzia

Navrhované ustanovenie chráni spoluvlastníka, ktorý bol prehlasovaný pri rozhodovaní o správe spoločnej veci a ktorému hrozí ťažká ujma, napríklad neúmerné obmedzenie užívania alebo neúmerné náklady. Takýto spoluvlastník môže podať návrh vo vzťahu k rozhodnutiu o správe spoločnej veci na súd. Návrh v tejto súvislosti vymedzuje určité výnimky. Ustanovenie tak zabezpečuje rovnováhu medzi ochranou práv prehlasovaného spoluvlastníka a potrebami spoločného majetku. Vo vzťahu

k mimoriadnej správe spoločnej veci môže prehlasovaný spoluvlastník podať návrh vo vzťahu k rozhodnutiu o správe spoločnej veci na súd vždy – návrh v tejto súvislosti nevymedzuje žiadne výnimky. Návrh vo vzťahu k ochrane prehlasovaného spoluvlastníka vymedzuje osobitnú prekluzívnu lehotu.

K § 1519
Súdna úprava pomerov

Návrh zavádza možnosť súdu rozhodnutie spoluvlastníkov na návrh prehlasovaného spoluvlastníka zrušiť alebo zmeniť. Súd má tiež v zmysle navrhovaného ustanovenia možnosť na návrh prehlasovaného spoluvlastníka dočasne zakázať konať podľa napadnutého rozhodnutia. Navrhované ustanovenie ďalej priznáva prehlasovanému spoluvlastníkovi právo domáhať sa, aby súd určil, že právny úkon s treťou osobou, uskutočnený na základe rozhodnutia o správe spoločnej veci, nie je voči nemu právne účinný.

K § 1520
Právo na vyúčtovanie

Návrh čiastočne čerpá inšpiráciu z ustanovenia § 1118 až § 1119 českého občianskeho zákonníka. Vymedzuje právo spoluvlastníka, na informácie týkajúce sa spoločnej veci, ktoré sú obsahom vyúčtovania o tom, ako bolo so spoločnou vecou nakladané. V druhom odseku návrh vymedzuje časový okamih, kedy sa spoluvlastník môže uvedeného vyúčtovania domáhať.

K § 1521
Dobrovoľná povaha spoluvlastníctva

Návrh, podľa vzoru § 1140 ods. 1 českého občianskeho zákonníka, explicitne ustanovuje, že nikoho nemožno nútiť, aby zotrval v spoluvlastníctve proti svojej vôli. Každý zo spoluvlastníkov preto môže kedykoľvek žiadať o svoje oddelenie zo spoluvlastníctva alebo o zrušenie spoluvlastníctva. Toto právo však spoluvlastník nesmie realizovať v nevhodnú dobu alebo len k ujme niektorého zo spoluvlastníkov. Z povahy veci pri oddelení zo spoluvlastníctva ide o prípady, kedy jeden alebo viacerí spoluvlastníci „vystupujú“ („oddeľujú sa“) zo spoluvlastníckeho vzťahu, avšak samotné spoluvlastníctvo zostáva zachované. Pri oddelení zo spoluvlastníctva nedochádza k zániku spoluvlastníctva ako celku a rovnako ani k jeho zrušeniu. Nevhodná doba predstavuje prechodné objektívne okolnosti týkajúce sa samotnej veci v spoluvlastníctve, nie osobné (subjektívne) pomery spoluvlastníkov.

K § 1522
Dohoda spoluvlastníkov

Návrh popri zrušení spoluvlastníctva reguluje aj oddelenie spoluvlastníka zo spoluvlastníctva. Aj pre prípad oddelenia spoluvlastníka zo spoluvlastníctva je totiž potrebné stanoviť určité základné pravidlá.

Tak na oddelenie spoluvlastníka zo spoluvlastníctva ako aj na zrušenie spoluvlastníctva návrh vyžaduje dohodu všetkých spoluvlastníkov. Takáto dohoda musí obsahovať aj dohodu o spôsobe vyporiadania spoluvlastníkov. Pokiaľ zákon pre prevod vlastníckeho práva k veci v spoluvlastníctve vyžaduje písomnú formu, musí byť v tejto forme uzatvorená aj dohoda o oddelení spoluvlastníka zo spoluvlastníctva alebo dohoda o zrušení spoluvlastníctva.

Návrh uvádza niektoré obvyklé možnosti vyporiadania spoluvlastníkov pri oddelení niektorého z nich zo spoluvlastníctva alebo pri zrušení spoluvlastníctva. V praxi však budú do úvahy prichádzať aj iné možnosti vyporiadania spoluvlastníkov.

Navrhované ustanovenie je čiastočne inšpirované ustanovením § 1141 českého občianskeho zákonníka.

K § 1523
Rozhodnutie súdu

V praxi nemožno vylúčiť, že spoluvlastníci nedosiahnu dohodu o oddelení niektorého z nich zo spoluvlastníctva alebo o zrušení spoluvlastníctva. V takom prípade vo veci oddelenia spoluvlastníka zo spoluvlastníctva alebo o zrušení spoluvlastníctva rozhodne súd, a to na návrh niektorého zo spoluvlastníkov. Pokiaľ súd rozhodne o oddelení spoluvlastníka zo spoluvlastníctva či o zrušení spoluvlastníctva, potom zároveň rozhodne zároveň aj o spôsobe vyporiadania spoluvlastníkov.

K § 1524
Rozdelenie spoločnej veci

Návrh upravuje podmienky rozdelenia veci v spoluvlastníctve súdom tak, že súd rozhodne o rozdelení predmetnej veci, ak je to možné. Súd ale nemôže rozdeliť vec v spoluvlastníctve, ak by sa tým podstatne znížila hodnota tejto veci alebo ak ide o vec, ktorá má ako celok slúžiť určitému účelu. Rozdeleniu veci v spoluvlastníctve však nebráni nemožnosť rozdeliť vec na diely zodpovedajúce presne podielom spoluvlastníkov, ak sa vyrovná rozdiel v peniazoch.

Navrhované ustanovenie je čiastočne inšpirované ustanovením § 1144 českého občianskeho zákonníka.

K § 1525
Zriadenie služobnosti alebo iného vecného práva

Pri rozdelení veci v spoluvlastníctve môže súd zriadiť služobnosť alebo iné vecné právo, pokiaľ to

vyžaduje riadne užívanie novovzniknutej veci bývalým spoluvlastníkom. Návrh tak v zásade nadväzuje na právnu úpravu ustanovenú v § 142 ods. 3 Občianskeho zákonníka.

K § 1526
Spoločné listiny

Návrh v súvislosti s vyporiadaním spoluvlastníkov osobitne pamätá na spoločné listiny. Tie z povahy veci nemožno deliť. Pokiaľ sa spoluvlastníci ohľadom spoločných listín nedohodnú inak, uložia sa spoločné listiny u najstaršieho spoluvlastníka podľa momentu nadobudnutia spoluvlastníckeho podielu. Ostatní spoluvlastníci pritom obdržia na spoločné náklady úradne overené odpisy alebo kópie.

K § 1527 až 1530
Ochrana tretích osôb pri rozdelení spoločnej veci

Návrh v súvislosti s rozdelením veci v spoluvlastníctve pamätá na ochranu tretích osôb. V tomto smere návrh predovšetkým ustanovuje, že rozdelenie veci v spoluvlastníctve nesmie byť na ujmu osobe, ktorá má k danej veci obmedzené vecné právo. Návrh ďalej upravuje dopady rozdelenia veci, ktorá je zaťažená vecným bremenom, resp. dopady rozdelenia veci, v prospech ktorej existuje vecné bremeno. Pod pojmom „panujúca vec“ možno rozumieť vec, v prospech ktorej je vecné bremeno zriadené.

K § 1531
Prikázanie spoluvlastníckeho podielu

Pokiaľ nie je rozdelenie veci v spoluvlastníctve dobre možné, prikáže súd spoluvlastnícky podiel spoluvlastníka, ktorého účasť v spoluvlastníctve má zaniknúť, jednému alebo viacerým spoluvlastníkom, a to za primeranú náhradu. Pri rozhodnutí, ktorému zo spoluvlastníkov podiel prikáže, prihliadne súd najmä na výšku spoluvlastníckych podielov jednotlivých spoluvlastníkov a ich schopnosť poskytnúť náhradu za prikázaný spoluvlastnícky podiel ostatným spoluvlastníkom.

K § 1532
Predaj spoločnej veci

Ak vec v spoluvlastníctve nechce žiadny zo spoluvlastníkov, súd nariadi predaj veci a výťažok rozdelí medzi spoluvlastníkov podľa veľkosti ich spoluvlastníckych podielov. Predmetné ustanovenie sa z povahy veci týka prípadov, kedy spoluvlastníci nedohodnú a vznikne medzi nimi spor, s ktorým sa obrátia na súd. To isté platí napríklad aj v prípade § 1753, t.j. aj v tomto prípade bude súd rozhodovať vtedy, ak medzi spoluvlastníkmi vznikne spor, s ktorým sa obrátia na súd. Predmetné ustanovenie, t.j. § 1754, spoluvlastníkom nijako nebráni, aby vec predali a výťažok rozdelili podľa podielov.

K § 1533
Vyporiadanie pohľadávok a dlhov

Návrh, inšpirovaný § 1148 českého občianskeho zákonníka, pri vyporiadaní pohľadávok a dlhov v prvom rade ustanovuje, že pri zrušení spoluvlastníctva si spoluvlastníci vzájomne vyporiadajú pohľadávky a dlhy, ktoré súvisia so spoluvlastníctvom alebo so spoločnou vecou. Každý zo spoluvlastníkov pritom môže žiadať úhradu splatnej pohľadávky, ako aj pohľadávky, ktorej splatnosť nastane do jedného roka po účinnosti dohody o zrušení spoluvlastníctva alebo po začatí konania o zrušení spoluvlastníctva. Pokiaľ sa predá spoločná vec, uhradia sa po strhnutí nákladov predaja všetky uvedené dlhy ešte predtým, ako sa medzi spoluvlastníkov rozdelí výťažok.

K § 1534
Potvrdenie o vyporiadaní

Pokiaľ dohoda o zrušení spoluvlastníctva k hnuteľnej veci nebola uzatvorená v písomnej forme, doručia si bývalí spoluvlastníci na žiadosť niektorého z nich potvrdenie, ako sa vysporiadali.

K § 1535 až 1538
Odklad zrušenia spoluvlastníctva

Zásadnú zrušiteľnosť spoluvlastníctva môžu spoluvlastníci prelomiť dohodou, že do určitej doby sa nebudú domáhať zrušenia spoluvlastníctva, t.j. dohodou o odklade zrušenia spoluvlastníctva. Návrh pri úprave tohto inštitútu čiastočne vychádza z § 1154 českého občianskeho zákonníka.

Dohodu o odklade zrušenia spoluvlastníctva môžu spoluvlastníci uzatvoriť na dobu určitú, a to najviac 10 rokov. Spoluvlastníci však môžu takúto dohodu uzatvoriť aj opakovane, čím môžu docieliť aj to, že doba, počas ktorej sa nebudú môcť domáhať zrušenia spoluvlastníctva, bude v konečnom dôsledku dlhšia ako 10 rokov. Pokiaľ má predmetná dohoda zaväzovať aj právnych nástupcov spoluvlastníkov, ktorých právne nástupníctvo vznikne inak ako dedením alebo premenou právnickej osoby, musí to byť výslovne dohodnuté.

Dohoda o odklade zrušenia spoluvlastníctva musí mať písomnú formu. Pokiaľ sa predmetná dohoda týka takej nehnuteľnosti, ktorá je predmetom evidencie v katastri nehnuteľností, vzniká odklad zrušenia spoluvlastníctva zápisom do katastra nehnuteľností.

Zrušenie spoluvlastníctva môže odložiť aj súd, ak tým má byť zabránené majetkovej strate alebo vážnemu ohrozeniu oprávneného záujmu niektorého spoluvlastníka, a predĺžiť tak trvanie spoluvlastníctva, najdlhšie však o dva roky. Súd môže takto rozhodnúť na návrh niektorého zo spoluvlastníkov.

Návrh pamätá na prípady, kedy má spoluvlastníctvo vzniknúť dedením. V takom prípade môže byť zrušenie spoluvlastníctva odložené tiež závetom alebo dedičskou zmluvou.

Tak, ako sa spoluvlastníci môžu dohodnúť na odklade zrušenia spoluvlastníctva, môžu túto dohodu aj zmeniť. Odklad zrušenia spoluvlastníctva môže byť zmenený aj rozhodnutím súdu, a to na návrh niektorého zo spoluvlastníkov, ak preukáže, že sa okolnosti, pre ktoré došlo k odkladu zrušenia spoluvlastníctva, zmenili do tej miery, že od neho nemožno rozumne požadovať, aby v spoluvlastníctve zotrval.

Ustanovenia o odklade zrušenia spoluvlastníctva platia obdobne pre oddelenie zo spoluvlastníctva.

K § 1539 až 1545
Pridružené spoluvlastníctvo

Užívanie viacerých samostatných nehnuteľných vecí, ktoré sú určené k takému užívaniu, že vytvárajú miestne aj účelom vymedzený celok, v niektorých prípadoch nie je dobré možné bez spoluvlastníctva inej nehnuteľnej veci. Pre tieto prípady návrh zavádza inštitút pridruženého spoluvlastníctva, pri ktorého normatívnej regulácii vychádza z § 1223 až § 1229 českého občianskeho zákonníka. Návrh tak explicitne upravuje niektoré osobitosti pridruženého spoluvlastníctva v porovnaní s „klasickým“ spoluvlastníctvom.

Nehnuteľná vec, ktorá patrí spoločne viacerým vlastníkom samostatných nehnuteľných vecí určených k takému užívaniu, že tieto veci vytvárajú miestne aj účelom vymedzený celok, a ktorá slúži spoločnému účelu tak, že bez nej nie je užívanie samostatných vecí dobre možné, je v pridruženom spoluvlastníctve týchto vlastníkov. Predpokladom vzniku pridruženého spoluvlastníctva je teda to, že existujú aspoň dve samostatné nehnuteľné veci, ktoré vytvárajú miestne a účelom vymedzený celok (i), že existuje nehnuteľná vec, ktorá slúži spoločnému účelu všetkých vlastníkov samostatných nehnuteľných vecí (ii) a zároveň, že bez existencie nehnuteľnej veci, ktorá slúži spoločnému účelu všetkých vlastníkov samostatných nehnuteľných vecí, nie je dobre možné samostatné veci užívať (iii).[52]

Ak je spoločná vec alebo ak sú jednotlivé samostatné veci predmetom evidencie v katastri nehnuteľností, zapíše sa pridružené spoluvlastníctvo do katastra nehnuteľností. Podkladom pre zápis pridruženého spoluvlastníctva do katastra nehnuteľností bude spravidla vyhlásenie spoluvlastníkov alebo zmluva, ktorou sa vec nadobúda do pridruženého spoluvlastníctva.

Charakter pridruženého spoluvlastníctva determinuje pravidlo, že účel využívania veci v pridruženom spoluvlastníctve sa nesmie zmeniť proti vôli niektorého so spoluvlastníkov. Návrh tak ustanovuje osobitné pravidlo, pokiaľ ide o rozhodovanie o účele využívania veci v pridruženom spoluvlastníctve v porovnaní s rozhodovaním o účele využívania veci v „klasickom“ spoluvlastníctve.

Určitá forma obmedzenia vlastníckej slobody spoluvlastníkov nehnuteľnej veci v pridruženom spoluvlastníctve sa ustanovuje aj vo vzťahu k možnosti jej zaťaženia. Nehnuteľnú vec v pridruženom spoluvlastníctve totiž nemožno proti vôli niektorého zo spoluvlastníkov zaťažiť spôsobom, ktorý bráni jej využitiu na spoločný účel.

S charakterom pridruženého spoluvlastníctva súvisí tiež zákaz bránenia ktorémukoľvek zo spoluvlastníkov veci v pridruženom spoluvlastníctve v účasti na využití veci v pridruženom spoluvlastníctve spôsobom, ktorý spoločnému účelu zodpovedá a nebráni využitiu predmetnej veci ostatnými spoluvlastníkmi. Pokiaľ sa spoluvlastník vzdá práva účasti na využití veci v pridruženom spoluvlastníctve, má to účinky len pre neho a jeho všeobecného právneho nástupcu.

Podiel na veci v pridruženom spoluvlastníctve možno previesť len za súčasného prevodu vlastníckeho práva k nehnuteľnej veci, ku ktorej využitiu nehnuteľná vec v pridruženom spoluvlastníctve slúži. Ak sa prevádza vlastnícke právo k takejto veci, prevod sa potom vzťahuje aj na podiel na veci v pridruženom spoluvlastníctve. Uvedené pravidlo platí aj pre zaťaženie predkupným právom ako aj pre zriadenie záložného práva alebo iného zabezpečovacieho práva.

V nadväznosti na zmenu pomerov sa ustanovuje, že pokiaľ nehnuteľná vec, ktorej využitiu nehnuteľná vec v pridruženom spoluvlastníctve slúžila, zanikla alebo zmenila svoj účel tak, že nehnuteľná vec v pridruženom spoluvlastníctve už nie je potrebná, môže ktorýkoľvek spoluvlastník navrhnúť súdu, aby účasť príslušného spoluvlastníka v pridruženom spoluvlastníctve zrušil a prikázal jeho podiel za náhradu zostávajúcim spoluvlastníkom podľa pomerov ich podielov.

Ak vec v pridruženom spoluvlastníctve stratí svoj účel, zanikne pridružené spoluvlastníctvo. Trvanie spoluvlastníctva spoločnej veci tým nie je dotknuté.

Charakter pridruženého spoluvlastníctva má dopad aj na normatívnu reguláciu možnosti jeho zrušenia. Pokiaľ vec v pridruženom spoluvlastníctva zachováva svoj účel, nie je možné pridružené

[52] Porovnaj Spáčil, J. a kol.: Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976 – 1474). Komentář. Praha : C. H. Beck, 2013, s. 853.

spoluvlastníctvo zrušiť proti vôli niektorého zo spoluvlastníkov.

K § 1546
Nadobúdanie a zánik obmedzených vecných práv

Návrh zavádza z hľadiska právnej terminológie podľa vzoru východiskových právnych úprav pojem „obmedzené vecné práva“. Pod týmto pojmom sa rozumejú vecné práva odlišné od vlastníckeho práva a držby, resp. práv z držby vyplývajúcich. Návrh vo vzťahu k obmedzeným vecným právam prvotne upravuje pravidlo, podľa ktorého na nadobúdanie a zánik obmedzených vecných práv sa použijú primerane ustanovenia o nadobúdaní a zániku vlastníckeho práva, vrátane nadobudnutia vlastníckeho práva od neoprávneného, ak zákon neustanovuje inak. Aj od neoprávneného teda možno nadobudnúť obmedzené vecné právo.

K § 1547
Zmena obsahu obmedzených vecných práv

K zmene obsahu obmedzeného vecného práva sa vyžaduje dohoda medzi oprávneným a vlastníkom veci. Pokiaľ je predmetné obmedzené vecné právo zapísané v katastri nehnuteľností, vyžaduje sa tiež zápis zmeny do katastra nehnuteľností. V takom prípade teda vecnoprávne účinky dohody o zmene obsahu obmedzeného vecného práva nastávajú zápisom do katastra nehnuteľností.

Pokiaľ má byť zmenou obsahu obmedzeného vecného práva dotknuté právo tretej osoby, vyžaduje sa k zmene aj jej súhlas. Tretia osoba môže súhlas udeliť ktorejkoľvek zo strán.

K § 1548 až 1552
Viac obmedzených vecných práv zaťažujúcich tú istú vec, poradie a zmena poradia obmedzených vecných práv

Vec možno zaťažiť viacerými obmedzenými vecnými právami. Skutočnosť, že vec je zaťažená obmedzeným vecným právom, teda nebráni možnosti zriadenia a vzniku ďalšieho obmedzeného vecného práva k tej istej veci.

Keďže vec možno zaťažiť viacerými obmedzenými vecnými právami, je potrebné upraviť poradie viacerých obmedzených vecných práv. V tomto smere návrh ustanovuje pravidlo, že ak je vec zaťažená viacerými obmedzenými vecnými právami, právo vzniknuté skôr má prednosť pred právom vzniknutým neskôr.

Ohľadom poradia viacerých obmedzených vecných práv návrh ďalej ustanovuje pravidlo, že obmedzené vecné právo zapísané v katastri nehnuteľností má prednosť pred obmedzeným vecným právom, ktoré nie je v katastri nehnuteľností zapísané. Ak však obmedzené vecné právo vzniká zo zákona a do katastra nehnuteľností sa nezapisuje, má poradie podľa okamihu svojho vzniku. Pokiaľ ide o poradie obmedzených vecných práv zapísaných v katastri nehnuteľností, riadi sa okamihom podania návrhu na zápis práva do katastra nehnuteľností s tým, že práva zapísané na základe návrhov podaných v tom istom okamihu majú rovnaké poradie.

Návrh pripúšťa dohodu o zmene poradia obmedzených vecných práv. K zmene poradia obmedzených vecných práv sa vyžaduje dohoda medzi tým, ktorého právo má získať neskoršie poradie a tým, ktorého právo má získať skoršie poradie. Platí pritom, že ak sú takéto práva zapísané v katastri nehnuteľností, vyžaduje sa tiež zápis zmeny do katastra nehnuteľností. Pokiaľ má byť zmenou poradia obmedzených vecných práv dotknuté právo tretej osoby, vyžaduje sa k zmene jej súhlas, pričom súhlas môže byť udelený ktorejkoľvek zo strán.

K § 1553
Osobitné ustanovenia o poradí obmedzených vecných práv

V praxi môžu nastať prípady, kedy oprávnený z obmedzeného vecného práva stratí záujem na ďalšom výkone tohto práva. V takom prípade sa môže vzdať tohto práva, a to jednostranným právnym úkonom adresovaným vlastníkovi zaťaženej veci. Pokiaľ je predmetné obmedzené vecné právo zapísané v katastri nehnuteľností, k jeho zániku sa vyžaduje výmaz z katastra nehnuteľností.

Návrh pamätá aj na prípady, keby by vzdaním sa obmedzeného vecného práva zo strany oprávneného mohlo byť dotknuté právo tretej osoby. V takýchto prípadoch sa k zániku obmedzeného vecného práva vyžaduje súhlas tejto tretej osoby, ktorý je potrebné udeliť oprávnenému z obmedzeného vecného práva. Pochopiteľne, pokiaľ je predmetné obmedzené vecné právo zapísané v katastri nehnuteľností, k jeho zániku sa vyžaduje výmaz z katastra nehnuteľností.

K § 1554
Ochrana obmedzených vecných práv

Na ochranu obmedzených vecných práv sa použijú primerane ustanovenia o ochrane vlastníckeho práva.

K § 1555
Rozdelenie vecných bremien

Návrh zotrváva na inštitúte vecných bremien s tým, že ich rozdeľuje na služobnosti a reálne bremená. Toto rozdelenie je motivované značnými odlišnosťami na jednej strane v povahe obmedzení vlastníka zaťaženej nehnuteľnej veci, ktoré spočívajú v jeho povinnosti niečo trpieť alebo niečoho sa zdržať (služobnosti), a na druhej strane v povahe obmedzení vlastníka zaťaženej nehnuteľnej veci, ktoré spočívajú v jeho povinnosti niečo opakovane dávať alebo niečo opakovane konať (reálne bremená). Odlišnosti v povahe týchto obmedzení totiž predpokladajú

značné rozdiely v právnej regulácii právnych vzťahov z nich vyplývajúcich. Na ilustráciu možno uviesť právnu reguláciu úhrady nákladov spojených s užívaním zaťaženej veci, ktorá má relevanciu pri služobnostiach, nie však už pri reálnych bremenách. Takisto možno v tejto súvislosti uviesť otázku osobitnej právnej regulácie zodpovednosti za plnenia, ku ktorým je zaviazaný vlastník zaťaženej nehnuteľnej veci, ktorá má relevanciu pri reálnych bremenách, nie však už pri služobnostiach. Kým služobnosť môže zaťažovať aj nehnuteľnú vec, ktorá nie je zapísaná v katastri nehnuteľností, zatiaľ reálne bremeno môže zaťažovať len nehnuteľnú vec zapísanú v katastri nehnuteľností. Kým pri reálnych bremenách má platiť pravidlo, že časovo neobmedzené reálne bremeno môže byť zriadené len ako vykúpiteľné a podmienky výkupu musia byť určené už pri jeho zriadení, pri služobnostiach sa takéto pravidlo nezavádza. Napokon aj historicky sa až do nadobudnutia účinnosti Občianskeho zákonníka z roku 1950 rozlišovali služobnosti a bremená na pozemkoch, resp. reálne ťarchy.[53]

K § 1556
Obsah služobnosti

Služobnosť predstavuje obmedzené vecné právo, ktoré obmedzuje vlastníka nehnuteľnej veci v prospech niekoho iného tak, že je povinný niečo trpieť alebo niečoho sa zdržať. Pre služobnosť je tak príznačné, že vlastník zaťaženej nehnuteľnej veci spravidla zostáva pasívny, a to v tom zmysle, že trpí výkon práva niekoho iného alebo nepristupuje k realizácii oprávnenia vyplývajúceho z jeho vlastníckeho práva.

Návrh obsahuje osobitné ustanovenia o niektorých služobnostiach. Tieto ustanovenia sú dispozitívnej povahy.

K § 1557
Druhy služobností

Návrh rozlišuje dva druhy služobností, a to služobnosti, ktoré sú spojené s vlastníctvom určitej nehnuteľnej veci, a služobnosti, ktoré patria určitej osobe. Návrh tak v podstate nadväzuje na doterajšiu právnu úpravu vecných bremien, pokiaľ ide o ich základné delenie.

K § 1558
Vlastníkova služobnosť

Návrh, inšpirovaný § 1257 ods. 2 českého občianskeho zákonníka a § 733 švajčiarskeho ZGB, umožňuje vlastníkovi nehnuteľnej veci zriadiť služobnosť v prospech inej svojej nehnuteľnej veci. Návrh tak explicitne upravuje inštitút tzv. vlastníkovej služobnosti. Využijúc tento inštitút vlastník môže formou služobnosti upraviť pomery týkajúce sa jeho pozemkov s tým, že význam služobnosti sa potom prejaví, keď niektorý zo svojich pozemkov dotknutých existenciou služobnosti prevedie. V prípade absencie tohto inštitútu by úprava pomerov týkajúcich sa pozemkov, ktoré majú byť eventuálnym prevodom niektorého z nich dotknuté, musela byť riešená v rámci procesu dojednávania podmienok prevodu určitého pozemku.

K § 1559
Rozsah služobnosti

Návrh, čiastočne inšpirovaný § 1258 českého občianskeho zákonníka, vymedzuje rozsah služobnosti tak, že služobnosť zahŕňa všetko, čo je na jej výkon potrebné. Služobnosť tak zahŕňa všetky opatrenia, činnosti či podmienky, ktoré sú na jej výkon potrebné. Účelom tohto ustanovenia je zabezpečenie toho, aby výkon služobnosti nebol z hľadiska praxe obmedzený, resp. znemožnený a aby oprávnený subjekt mohol služobnosť riadny vykonávať.

V prípadoch, keď presné vymedzenie obsahu alebo rozsahu služobnosti absentuje, jej obsah a rozsah sa posúdi podľa účelu, na ktorý bola služobnosť zriadená, podľa potreby panujúcej nehnuteľnej veci, ako aj podľa zvyklosti. Ak však ani účel, ani zvyklosti neposkytujú jednoznačný návod, chráni vlastníka pred neprimeraným zásahom do jeho vlastníckych práv povinnosť uplatňovať vo vzťahu k vymedzeniu obsahu a rozsahu služobnosti reštriktívny výklad.

K § 1560
Náklady spojené s užívaním zaťaženej veci

Pokiaľ ide o náklady spojené s užívaním zaťaženej veci, návrh, inšpirovaný § 1263 českého občianskeho zákonníka, ukladá oprávnenej osobe povinnosť znášať náklady spojené s užívaním, zachovaním a bežnými opravami zaťaženej veci. Ak však túto vec užíva aj jej vlastník, potom je vlastník zaťaženej veci povinný na tieto náklady buď pomerne prispievať alebo sa užívania zaťaženej veci zdržať. Oprávnený a povinný zo služobnosti sa však môžu dohodnúť aj inak. Predmetné ustanovenie má teda dispozitívnu povahu.

K § 1561 a 1562
Vznik služobnosti

Návrh nadväzujúc na platnú a účinnú právnu úpravu vzniku vecných bremien ustanovuje, že služobnosť vzniká zápisom do katastra nehnuteľností,

[53] Napr. Fajnor, V., Záturecký, A.: Nástin súkromného práva platného na Slovensku a Podkarpatskej Rusi. Šamorín, Heuréka, 1998, s. 167 až 182 a s. 201 až 205.

účinnosťou právneho úkonu, vydržaním alebo rozhodnutím súdu alebo orgánu verejnej moci v prípadoch ustanovených právnymi predpismi.

Pokiaľ sa zriaďuje právnym úkonom služobnosť k nehnuteľnej veci, ktorá je predmetom evidencie v katastri nehnuteľností, nadobúda sa zápisom do katastra nehnuteľností. Pokiaľ sa zriaďuje právnym úkonom služobnosť k nehnuteľnej veci, ktorá nie je predmetom evidencie v katastri nehnuteľností, nadobúda sa účinnosťou právneho úkonu.

K § 1563 a 1564
Rozsah práva užívania a plody a úžitky zaťaženej veci

Navrhované ustanovenie upravuje rozsah práva užívania nehnuteľnej veci. Oprávnená osoba môže nehnuteľnú vec užívať nielen pre svoju vlastnú potrebu, ale aj pre potreby členov svojej domácnosti. Z uvedeného vyplýva, že výkon práva z tejto služobnosti nie je striktne obmedzený iba na oprávnenú osobu. Zároveň sa však stanovuje zásadné obmedzenie – oprávnená osoba nesmie meniť podstatu nehnuteľnej veci ani jej účel, teda nemôže svojím užívaním spôsobovať zásadné zmeny, ktoré by ovplyvnili charakter alebo funkciu nehnuteľnej veci. Cieľom navrhovaného ustanovenia je umožniť oprávnenej osobe plnohodnotné užívanie nehnuteľnej veci v rámci jej bežného účelu, avšak pri zachovaní jej podstaty a účelu. Zabraňuje sa tak situáciám, v ktorých by oprávnená osoba svojvoľne menila charakter veci, čím by mohla poškodiť vlastníka alebo znemožniť jej ďalšie využitie. Navrhované ustanovenie tak zabezpečuje rovnováhu medzi právom oprávnenej osoby nehnuteľnú vec užívať a ochranou práv vlastníka.

Návrh upravuje pristupuje aj k regulácii rozdelenie plodov a úžitkov zaťaženej veci. Osoba oprávnená užívať vec má titulom práva užívania právo na plody a úžitky veci, avšak len v rozsahu svojej vlastnej potreby. Plody a úžitky, ktoré túto potrebu presahujú, patria vlastníkovi veci, pokiaľ si ich môže vziať bez toho, aby tým obmedzil oprávnenú osobu v jej práve na užívanie veci. Cieľom navrhovaného ustanovenia je spravodlivo upraviť rozdelenie plodov a úžitkov zaťaženej veci medzi oprávnenú osobu a vlastníka. Zabezpečuje, aby oprávnená osoba mohla užívať vec v rozsahu, ktorý pokrýva jej potreby, pričom zároveň chráni vlastníka pred stratou. Navrhovaný mechanizmus zabraňuje vzniku sporov medzi oprávnenou osobou a vlastníkom a zabezpečuje spravodlivé usporiadanie práv a povinností pri užívaní zaťaženej veci.

K § 1565 až 1567
Právo používania

Požívateľovi patria rovnaké práva (a povinnosť zachovať podstatu veci) ako užívateľovi, má tiež právo na plody veci.

Návrh, inšpirovaný § 1286 českého občianskeho zákonníka, ustanovuje, že požívateľovi k skrytej veci, ktorá bola nájdená v nehnuteľnej veci, nevzniká žiadne právo.

Pokiaľ ide o vlastníctvo plodov v kontexte práva požívania, návrh ustanovuje, že vlastníkovi zaťaženej veci patria všetky plody, ktoré ku dňu skončenia požívania neboli oddelené od plodonosnej veci.

K § 1568 a 1569
Právo užívať nehnuteľnú vec určenú na bývanie

Návrh definuje rozsah práva užívania bytu, jeho časti alebo inej nehnuteľnej veci, ktorá je určená na bývanie a zároveň zabezpečuje ochranu vlastníckeho práva jej vlastníka. Oprávnenú osobu chráni tým, že jej garantuje možnosť užívania bytu, jeho časti alebo inej nehnuteľnej veci, ktorá je určená na bývanie nielen pre seba, ale aj pre členov jej domácnosti. Zároveň však zachováva právo vlastníka nakladať tými časťami, ktoré nie sú právom užívania dotknuté, čím sa predchádza neprimeranému obmedzeniu jeho vlastníckeho práva.

Návrh vymedzuje vo vzťahu k oprávnenej osobe, ktorá užíva nehnuteľnú vec určenú na bývanie, povinnosť spočívajúcu v tom, aby sama znášala všetky zvyčajné náklady súvisiace s jej užívaním. Zároveň jej však dáva flexibilitu pri zabezpečení potrebných plnení, a to bez závislosti od vlastníka tejto nehnuteľnej veci. Ustanovenie tak chráni vlastníka pred finančným zaťažením a zároveň umožňuje oprávnenej osobe nerušené užívanie nehnuteľnosti určenej na bývanie.

K § 1570
Právo cesty

Návrh pre prípady, keď nie je určené inak, ustanovuje, že právo cesty zahŕňa právo prechodu pešo a právo prejazdu nemotorových vozidiel a motorových vozidiel vhodným a bezpečným spôsobom pri zachovaní riadneho stavu pozemku, cez ktorý sa prechod alebo prejazd uskutočňuje.

K § 1571 až 1575
Podmienky zriadenia nevyhnutnej cesty

Občiansky zákonník v § 151o ods. 3 upravuje pre prípady, keď vlastník stavby nie je zároveň vlastníkom priľahlého pozemku a prístup vlastníka k stavbe nemožno zabezpečiť inak, právomoc súdu zriadiť vecné bremeno v prospech vlastníka stavby spočívajúce v práve cesty cez priľahlý pozemok. Túto právnu úpravu návrh nahrádza právnou úpravou podrobnejšou, a to čerpajúc inšpiráciu jednak

z § 1029 až 1036 českého občianskeho zákonníka, jednak z Občianskeho zákonníka kanadskej provincie Quebec.

Návrh v prvom rade ustanovuje, že v prospech vlastníka nehnuteľnej veci, na ktorej nemožno riadne hospodáriť alebo ju inak riadne užívať preto, že nie je dostatočne spojená s verejnou cestou, môže súd za primeranú náhradu zriadiť ako služobnosť nevyhnutnú cestu v rozsahu, ktorý zodpovedá potrebe vlastníka nehnuteľnej veci riadne ju užívať s nákladmi čo najmenšími. Súd teda môže nevyhnutnú cestu zriadiť len ako služobnosť. Návrh tak nepreberná z českej právnej úpravy možnosť povoliť nevyhnutnú cestu aj ako obligačné právo.

Návrh upravuje na jednej strane podmienky pre zriadenie nevyhnutnej cesty súdom, na druhej strane explicitne upravuje prípady, keď súd nevyhnutnú cestu nezriadi. V tomto kontexte nemožno opomenúť pravidlo, že ak k dosiahnutiu zamýšľaného účelu možno voliť iné (menej invazívne riešenie), má byť toto riešenie uprednostnené.

K § 1576 až 1578
Služobnosť inžinierskej siete

Návrh osobitne upravuje služobnosť inžinierskej siete. Táto služobnosť oprávňuje oprávnenú osobu zriadiť a mať na nehnuteľnej veci vodovodné, kanalizačné, energetické alebo iné siete (inžinierske siete), vrátane práva prevádzkovať ich a vykonávať činnosti podľa osobitných právnych predpisov, vykonávať prehliadky, údržbu a opravy; a za týmto účelom patrí oprávnenej osobe právo vstupu, vjazdu, prechodu a prejazdu.

Ak sa vlastník nehnuteľnej veci a oprávnená osoba nedohodnú a pokiaľ to vyžaduje nutná potreba panujúcej nehnuteľnej veci, môže predmetnú služobnosť zriadiť aj súd, a to za primeranú náhradu. Aktívne vecne legitimovaným subjektom môže byť vlastník v budúcnosti panujúcej nehnuteľnej veci, alebo aj vlastník nehnuteľnej veci, ktorá má byť zaťažená, ak sám navrhuje usporiadanie pomerov týmto spôsobom.

K § 1579
Zánik služobnosti zrušenej právnym úkonom

Navrhované ustanovenie osobitne upravuje zrušenie služobnosti právnym úkonom, pričom rozlišuje dva režimy jeho zániku v závislosti od toho, či zaťažená nehnuteľná vec je alebo, naopak, nie je predmetom evidencie v katastri nehnuteľností. V tých prípadoch, kedy zaťažená nehnuteľná vec je predmetom evidencie v katastri nehnuteľností, služobnosť zaniká vkladom. V tých prípadoch, kedy nehnuteľná vec nie je predmetom evidencie v katastri nehnuteľností, služobnosť zaniká momentom účinnosti zmluvy.

K § 1580
Zánik služobnosti smrťou alebo zánikom oprávneného

V súlade s doterajšou právnou úpravou osobná služobnosť zaniká najneskôr smrťou oprávneného zo služobnosti.

Pri osobnej služobnosti, z ktorej je oprávnená právnická osoba, je potrebné reflektovať, že v prípade právnických osôb môže dôjsť pomerne často k ich zániku, pričom ich existencia fakticky pokračuje v právnom nástupcovi, ktorý preberá práva a povinnosti zaniknutej právnickej osoby. Obdobne je to pri prevádzkovaní podniku, kedy prevodom/prechodom podniku prechádzajú súvisiace práva a povinnosti na nadobúdateľa podniku. Tieto okolnosti návrh zohľadňuje pri právnej úprave zániku osobnej služobnosti, z ktorej je oprávnená právnická osoba.

K § 1581
Zánik služobnosti uplynutím doby

Služobnosť *ex lege* zaniká uplynutím doby, na ktorú bola zriadená. Vo vzťahu k zániku služobnosti v zmysle navrhovaného ustanovenia nie je potrebná realizácia žiadneho ďalšieho právneho úkonu.

K § 1582
Zánik služobnosti pri splynutí

Návrh explicitne upravuje zánik služobnosti pri splynutí. Samotné splynutie, t.j. samotná skutočnosť, že sa vlastníkom zaťaženej a panujúcej veci stane tá istá osoba alebo že sa oprávnená osoba stane vlastníkom zaťaženej veci, ešte nemá za následok zánik služobnosti. Pri splynutí služobnosť zanikne až jej výmazom z katastra nehnuteľností. Takýto výmaz z katastra nehnuteľností bude mať konštitutívne účinky.

K § 1583
Zánik služobnosti z dôvodu trvalých zmien

Návrh čiastočne preberá právnu ustanovenú v § 151p ods. 2 Občianskeho zákoníka, keď ustanovuje, že služobnosť zanikne, ak nastali také trvalé zmeny, že zaťažená vec už nemôže slúžiť potrebám oprávnenej osoby alebo prospešnejšiemu využívaniu jej nehnuteľnosti.

K § 1584
Zrušenie služobnosti súdom

Návrh čiastočne preberá právnu úpravu zrušenia vecných bremien súdom ustanovenú v § 151p ods. 3 Občianskeho zákonníka, keď ustanovuje, že ak trvalou zmenou pomerov vznikne hrubý nepomer medzi povinnosťou vlastníka zaťaženej nehnuteľnej veci a výhodou oprávneného, môže súd rozhodnúť, že sa služobnosť obmedzuje alebo zrušuje za primeranú náhradu.

K § 1585 až 1591
Reálne bremená

Návrh zákona, čiastočne inšpirovaný § 1303 až § 1308 českého občianskeho zákonníka, upravuje reálne bremená ako osobitnú kategóriu vecných bremien, resp. obmedzených vecných práv. Podstata reálnych bremien pritom spočíva v tom, že tie (na rozdiel od služobností) obmedzujú vlastníka nehnuteľnej veci zapísanej do katastra nehnuteľností ako povinného z reálneho bremena tak, že je zaviazaný voči vlastníkovi inej nehnuteľnej veci alebo voči inej oprávnenej osobe k opakovanému plneniu tak, že je povinný niečo dať alebo niečo konať. Obsahom reálneho bremena teda nemôže byť povinnosť na jednorazové plnenie napr. povinnosť poskytovať peňažnú dávku, prípadne poskytnutie služieb spojených so zaopatrením v starobe ako doprava k lekárovi a pod.

Podobne ako v prípade služobností, aj v prípade reálnych bremien platí, že vlastník môže zaťažiť svoju nehnuteľnú vec zapísanú do katastra nehnuteľností reálnym bremenom v prospech inej svojej nehnuteľnej veci. V takom prípade vlastník nehnuteľnej veci zapísanej do katastra nehnuteľností zriadi reálne bremeno jednostranným právnym úkonom, pričom reálne bremeno vznikne zápisom do katastra nehnuteľností.

Pokiaľ ide o vznik reálnych bremien, ak sa reálne bremeno zriaďuje právnym úkonom, či už jednostranným právnym úkonom alebo zmluvou, vznikne zápisom do katastra nehnuteľností. Konštitutívne účinky vo vzťahu k vzniku reálneho bremena zriadeného právnym úkonom teda bude mať „až“ zápis do katastra nehnuteľností.

Vlastník zaťaženej veci zodpovedá ako dlžník za jednotlivé plnenia, ktoré sa stali splatnými v dobe trvania jeho vlastníckeho práva. Naproti tomu, súčasný vlastník zodpovedá za plnenia, ktoré sa stali splatnými v dobe, kedy nebol vlastníkom zaťaženej veci, len vecou zaťaženou reálnym bremenom. Na práva a povinnosti súčasného vlastníka, ktorý zodpovedá za plnenia, ktoré sa stali splatnými v dobe, kedy nebol vlastníkom zaťaženej veci, sa použijú primerane ustanovenia o záložnom práve.

Hodnota ročného plnenia, ku ktorému je zaviazaný vlastník nehnuteľnej veci zapísanej do katastra nehnuteľností ako povinný z reálneho bremena, môže tvoriť najviac dvadsaťpäť percent z hodnoty zaťaženej veci ku dňu jeho zriadenia. Pokiaľ by mala hodnota ročného plnenia, ku ktorému je zaviazaný vlastník nehnuteľnej veci zapísanej do katastra nehnuteľností ako povinný z reálneho bremena, presiahnuť dvadsať percentpäť z hodnoty zaťaženej veci, platí, že hodnota tohto plnenia je dvadsaťpäť percent z hodnoty zaťaženej veci. Samotné stanovenie určitej maximálnej hodnoty plnenia, ktoré má povinný z reálneho bremena poskytovať, je dané tým, že zaťažením nehnuteľnej veci zapísanej do katastra nehnuteľností by nemalo dôjsť k úplnému znehodnotenie tejto nehnuteľnej veci.

Reálne bremená môžu mať podobu časovo obmedzených reálnych bremien alebo podobu časovo neobmedzených reálnych bremien. Časovo neobmedzené reálne bremená však môžu byť zriadené len ako vykúpiteľné s tým, že podmienky výkupu musia byť určené už pri ich zriadení. Samotné eventuálne právo výkupu je potom vykonané oznámením vlastníka zaťaženej nehnuteľnej veci zapísanej do katastra nehnuteľností osobe oprávnenej z reálneho bremena. V prípade realizovania práva výkupu reálne bremeno zanikne úhradou príslušnej peňažnej čiastky osobe oprávnenej z reálneho bremena alebo splnením iných dohodnutých podmienok. Podmienky výkupu teda nemusia spočívať len v povinnosti úhrady príslušnej peňažnej čiastky osobe oprávnenej z reálneho bremena, ale môžu spočívať aj v realizovaní iných povinností vlastníka nehnuteľnej veci zapísanej do katastra nehnuteľností ako povinného z reálneho bremena. Pokiaľ má časovo neobmedzené reálne bremeno zaniknúť vykúpením, posúdenie okamihu jeho zániku úhradou príslušnej peňažnej čiastky alebo splnením iných dohodnutých podmienok sa vykoná podľa ustanovení o zániku záväzkov.

Pokiaľ pre zmenu pomerov už nemožno spravodlivo trvať na nepeňažnom plnení, ku ktorému je zaviazaný vlastník nehnuteľnej veci zapísanej do katastra nehnuteľností ako povinný z reálneho bremena, súd môže rozhodnúť, aby sa namiesto nepeňažného plnenia poskytovalo peňažné plnenie.

Na zánik reálnych bremien sa primerane vzťahujú ustanovenia o zániku služobností.

K § 1592 až 1594
Záložné právo

Návrh v súlade s doterajšou úpravou vníma záložné právo ako inštitút, ktorý slúži na zabezpečenie pohľadávky a jej príslušenstva, a to tým, že záložného veriteľa oprávňuje uspokojiť sa alebo domáhať sa uspokojenia pohľadávky, vrátane jej príslušenstva, z predmetu záložného práva, pokiaľ dlžník svoj dlh nesplní riadne a včas. Záložné právo tak plní zabezpečovaciu ako aj uhradzovaciu funkciu. Zabezpečovacia funkcia záložného práva má viesť dlžníka k tomu, aby svoj dlh dobrovoľne splnil, a zároveň má veriteľovi poskytnúť istotu, že sa bude môcť uspokojiť alebo sa domáhať uspokojenia svojej pohľadávky, a to vrátane jej príslušenstva, zo zálohu, ak nebu včas a riadne splnená. Ak pohľadávka nie je včas a riadne splnená, nastupuje uhradzovacia funkcia záložného práva. Pokiaľ ide o uhradzovaciu funkciu záložného práva, veriteľ je oprávnený uspokojiť sa alebo domáhať sa uspokojenia zo zálohu

bez toho, aby sa musel spoliehať, že úhradu svojej pohľadávky vymôže z ostatného majetku dlžníka.

Záložným právom sa zabezpečuje konkrétna pohľadávka záložného veriteľa. Zabezpečovaná pohľadávka pritom môže byť tak peňažná ako aj nepeňažná. Pokiaľ je právnym dôvodom záložného práva zmluva, pohľadávka, ktorá sa záložným právom zabezpečuje, sa určí v zmluve o zriadení záložného práva - presné určenie zabezpečovanej pohľadávky je obligatórnou náležitosťou zmluvy o zriadení záložného práva. To znamená, že v zmluve o zriadení záložného práva musí byť zabezpečovaná pohľadávka určená tak, aby nebola zameniteľná s inou pohľadávkou. Ak zmluva o zriadení záložného práva neurčuje hodnotu zabezpečenej pohľadávky, určí sa v nej najvyššia hodnota istiny, do ktorej sa pohľadávka zabezpečuje.

Záložným právom možno zabezpečiť pohľadávku, ktorá existuje v čase vzniku záložného práva, ako aj pohľadávku, ktorá vznikne v budúcnosti, alebo ktorej vznik závisí od splnenia podmienky. To znamená, že zabezpečovaná pohľadávka nemusí existovať v čase vzniku záložného práva. Pohľadávka, ktorá má byť zabezpečená záložným právom, teda nemusí existovať ani v čase, kedy sa posudzuje splnenie podmienok pre vykonanie zápisu záložného práva zabezpečujúceho predmetnú pohľadávku do príslušného registra.

Pohľadávku možno zabezpečiť aj záložným právom zriadeným na niekoľko samostatných zálohov.

Pri prevode alebo prechode pohľadávky zabezpečenej záložným právom prechádza spolu s pohľadávkou aj záložné právo na nadobúdateľa pohľadávky. Nový veriteľ teda môže v prípade, že zabezpečená pohľadávka nebude riadne a včas splnená, túto pohľadávku uspokojiť zo zálohu.

K § 1595 až 1599
Záloh

Návrh vymedzuje záloh v súlade s doterajšou úpravou. Vzhľadom na všeobecné pravidlo (Použitie ustanovení o veciach – „Čo podľa tohto zákona platí pre veci, platí aj pre iné právne predmety, ibaže to vylučuje ich povaha alebo zákon.“) sa však používa iba pojem vec. Z hľadiska reálneho obsahu právnej normy preto môže byť spôsobilým zálohom aj iný právny predmet, ak to nevylučuje jeho povaha alebo zákon. Typicky pôjde o byty a nebytové priestory, právaalebo iné majetkové hodnoty. Zálohom pritom môže byť nielen jednotlivá vec, právo či iná majetková hodnota, prípadne byt alebo nebytový priestor, ale aj súbor vecí, práv či iných majetkových hodnôt. Spôsobilým predmetom záložného práva je aj podnik, časť podniku ako aj iná hromadná vec.

Záložné právo sa vzťahuje nielen na samotný záloh, ale aj na jeho súčasti, plody a úžitky ako aj príslušenstvo, ibaže zmluva o zriadení záložného práva určuje alebo zákon ustanovuje inak. Záložné právo sa na plody a úžitky vzťahuje do ich oddelenia od zálohu, ibaže zmluva o zriadení záložného práva určuje inak.

Založiť vec, t.j. zriadiť záložné právo k veci, je oprávnený jej vlastník. Iný spôsobilý predmet záložného práva je oprávnený založiť ten, komu takýto predmet patrí. Záložcom teda môže byť len osoba, ktorá má vec vo svojom vlastníctve, alebo ktorá je oprávnená disponovať s daným právom alebo majetkovou hodnotou. Záložca však nemusí byť nevyhnutne osobou totožnou s dlžníkom.

Založiť možno vec, právo alebo majetkovú hodnotu, ktorú záložca nadobudne v budúcnosti, t.j. aj vec, ktorá v čase zriadenia záložného práva ešte neexistuje, a ktorá vznikne v budúcnosti, prípadne vznikne v budúcnosti v závislosti od splnenia podmienky. Takisto možno založiť aj vec, ktorá v čase zriadenia záložného práva síce existovala, ale záložca ju nadobudne až v budúcnosti.

Pokiaľ vzniklo na zálohu viac záložných práv, na ich uspokojenie je rozhodujúce poradie ich registrácie v príslušnom registri, do ktorého sa predmetné záložné práva zapisujú. Záložní veritelia sa však môžu dohodnúť o poradí ich záložných práv rozhodujúcom na ich uspokojenie. Takáto dohoda nadobúda účinnosť registráciou dohodnutého poradia v príslušnom registri, do ktorého sa zapisujú aj predmetné záložné práva.

K § 1600 a 1601
Vznik záložného práva

V súlade s doterajšou úpravou návrh predpokladá, že záložné právo sa zriaďuje zmluvou, schválenou dohodou dedičov o vyporiadaní dedičstva, rozhodnutím súdu alebo správneho orgánu alebo zákonom. Právnym dôvodom záložného práva tak môže byť buď právny úkon (zmluva) alebo iná práva skutočnosť.

Zmluva o zriadení záložného práva musí mať písomnú formu. Pokiaľ má ale byť zálohom hnuteľná vec a zároveň záložné právo vzniká odovzdaním veci, zmluva o zriadení záložného práva sa nemusí uzatvoriť v písomnej forme.

Obligatórnou náležitosťou zmluvy o zriadení záložného práva je presné určenie zabezpečovanej pohľadávky a zálohu. Opis pohľadávky v zmluve o zriadení záložného práva musí byť určitý a nezameniteľný. Ak zmluva o zriadení záložného práva neurčuje hodnotu zabezpečenej pohľadávky, je v nej potrebné určiť najvyššiu hodnotu istiny, do ktorej sa pohľadávka zabezpečuje. Pokiaľ ide o záloh, ten môže byť v zmluve o zriadení záložného práva určený jednotlivo, čo sa týka množstva a druhu alebo iným spôsobom tak, aby kedykoľvek počas trvania záložného práva bolo možné záloh určiť.

Dohody zakazujúce zriadiť záložného právo sú voči tretím osobám neúčinné.

K § 1602 až 1606
Vznik a registrácia záložného práva

Predpokladom vzniku záložného práva je jeho registrácia v Notárskom centrálnom registri záložných práv alebo v osobitnom registri, ibaže zákon ustanovuje inak. Návrh v súlade s doterajšou úpravou pri hnuteľnej veci ako zálohu spája vznik záložného práva s jej odovzdaním záložnému veriteľovi alebo tretej osobe do úschovy, ak sa na tom záložca a záložný veriteľ dohodli. Takto vzniknuté záložné právo môže byť zaregistrované v registri záložných práv.

Záložné právo k nehnuteľným veciam, bytom a nebytovým priestorom vzniká vkladom do katastra nehnuteľností, ak zákon neustanovuje inak. Záložné právo k niektorým veciam, právam alebo k iným majetkovým hodnotám ustanoveným osobitným zákonom vzniká jeho registráciou v osobitnom registri, ak zákon neustanovuje inak.

Pokiaľ má vzniknúť záložné právo k súboru vecí, práv alebo iných majetkových hodnôt, podniku alebo časti podniku ako celku, je potrebná registrácia v registri záložných práv. Na vznik záložného práva k jednotlivým súčastiam zálohu je pritom potrebná aj registrácia v osobitnom registri, ak tak ustanovuje zákon.

Záložné právo možno zriadiť aj k takému predmetu právneho vzťahu, ktorý záložca nadobudne v budúcnosti, ktorý vznikne v budúcnosti alebo ktorého vznik závisí od splnenia podmienky (ďalej len „predmet právneho vzťahu, ktorý záložca nadobudne v budúcnosti“). Záložné právo potom vznikne nadobudnutím vlastníckeho práva k takémuto predmetu právneho vzťahu záložcom. To však neplatí v prípade, ak záložné právo, na ktorého vznik sa vyžaduje jeho registrácia v registri záložných práv, nebolo registrované pred nadobudnutím vlastníckeho práva k veci, iného práva alebo inej majetkovej hodnoty záložcom.

Ak sa na vznik záložné právo k predmetu právneho vzťahu, ktorý záložca nadobudne v budúcnosti, vyžaduje jeho registrácia v osobitnom registri, zapíše sa vznik predmetného záložného práva do tohto registra ku dňu nadobudnutia vlastníckeho práva k veci, iného práva alebo inej majetkovej hodnoty záložcom.

K § 1607 a 1608
Návrh na registráciu záložného práva a vykonanie registrácie záložného práva

Ak sa na vznik záložného práva zriadeného písomnou zmluvou vyžaduje jeho registrácia v príslušnom registri, návrh na registráciu podáva záložca. V ostatných prípadoch návrh na registráciu záložného práva podáva záložný veriteľ. To neplatí, ak osobitný zákon ustanovuje inak.

Pokiaľ záložné právo vzniká rozhodnutím súdu alebo správneho orgánu, registrácia sa vykoná na základe rozhodnutia príslušného súdu alebo správneho orgánu, ktorý záložné právo zriadil.

Ak nastanú zmeny údajov registrovaných v príslušnom registri týkajúce sa záložného práva, o zmenu registrácie v príslušnom registri je povinná požiadať osoba, ktorej to ukladá zákon, inak osoba, ktorej sa zmena údajov týka. Pokiaľ nie je možné určiť predmetnú osobu, má túto povinnosť záložca, ibaže zákon ustanovuje inak. Žiadosť o zmenu údajov v príslušnom registri musí povinná osoba podať bezodkladne. Ak je viacej povinných osôb, o vykonanie zmien v príslušnom registri môže požiadať ktorákoľvek z nich, okrem prípadu, kedy zákon ukladá, že návrh na zmenu musia podať povinné osoby spoločne.

Osoba, ktorá porušila svoju povinnosť požiadať o zmenu registrácie údajov registrovaných v príslušnom registri.

K § 1609 až 1612
Prevod a prechod zálohu, rozdelenie a spojenie zálohu, prevod zálohu bez záložného práva, registrácia zmeny v osobe záložcu

Záložného právo bez ďalšieho, s výnimkou daňového záložného práva, neobmedzuje vlastníka zálohu v jeho oprávnení disponovať so zálohom. Inými slovami, existencia záložného práva, s výnimkou daňového záložného práva, nepredstavuje právnu prekážku, ktorá by vlastníkovi zálohu bránila záloh prípadne aj previesť. Počas trvania, resp. existencie záložného práva tak môže dôjsť k zmene v osobe vlastníka zálohu. Zmena v osobe vlastníka zálohu pritom môže nastať nielen v dôsledku dispozície so zálohom zo strany jeho vlastníka, ale aj v dôsledku inej právnej skutočnosti.

Samotná zmena v osobe vlastníka zálohu nemá v vplyv na ďalšie trvanie, resp. ďalšiu existenciu záložného práva. Pri prevode alebo prechode zálohu totiž pôsobí záložné právo voči nadobúdateľovi zálohu, pokiaľ zmluva o zriadení záložného práva neurčuje, že záložca môže záloh alebo časť zálohu previesť bez zaťaženia záložným právom alebo ak zákon neustanovuje inak.

Záložné právo nepôsobí voči nadobúdateľovi zálohu pri prevodoch v bežnom obchodnom styku v rámci predmetu podnikania. Záložné právo nepôsobí voči nadobúdateľovi zálohu ani v prípade dobromyseľného nadobúdateľa, t.j. ak nadobúdateľ vynaložil náležitú starostlivosť pred nadobudnutím zálohu a považoval záloh za nezaťažený. Pokiaľ je záložné právo zapísané v registri záložných práv, predpokladá sa, že nadobúdateľ je so záložným právom oboznámený, resp. mohol sa s ním

oboznámiť, a preto nadobúda záloh zaťažený záložným právom.

Pokiaľ sa záloh zmení spracovaním na novú vec, záložné právo bude zaťažovať aj novú vec. Na ďalšie trvanie, resp. ďalšiu existenciu záložného práva nemá vplyv ani rozdelenie zálohu. Ak dôjde k rozdeleniu zálohu, záložné právo bude zaťažovať všetky veci, ktoré vznikli rozdelením pôvodného zálohu.

V prípade, že sa záloh spojí s inou nezaloženou vecou, má záložný veriteľ právo na obnovenie pôvodného stavu na náklady záložcu. Ak to však nie je možné, vzťahuje sa záložné právo na celú novú vec, avšak len do hodnoty zálohu v čase spojenia. Ak bol záloh pred spojením ocenený, má sa za to, že hodnotu zálohu určuje výška tohto ocenenia.

V prípade, že sa spoja dva alebo viac zálohov, na účel záložného práva platí, že k spojeniu nedošlo. To neplatí, ak spojené zálohy zabezpečujú tú istú pohľadávku.

Na nadobúdateľa zálohu, pokiaľ voči nemu pôsobí záložného právo, pritom prechádzajú účinnosťou prevodu alebo prechodu všetky práva a povinnosti záložcu zo zmluvy o zriadení záložného práva. Nadobúdateľ zálohu, voči ktorému pôsobí záložné právo, je zároveň povinný strpieť výkon záložného práva a vzťahujú sa na neho práva a povinnosti záložcu.

Záložca a nadobúdateľ zálohu sú povinný podať návrh na zaregistrovanie zmeny v osobe záložcu do registra záložných práv alebo do osobitného registra. Záložca a nadobúdateľ zálohu zodpovedajú za škodu, ktorú spôsobia porušením tejto povinnosti, spoločne a nerozdielne.

K § 1613 a 1614
Užívanie a ochrana zálohu

Záložné právo môže byť posesórne alebo neposesórne. Ak záloh nebol odovzdaný záložnému veriteľovi alebo tretej osobe do úschovy, záložca je oprávnený používať záloh obvyklým spôsobom. Právo používať záloh znamená právo vykonávať všetky oprávnenia vlastníka veci. To znamená, že záložca je oprávnený vykonávať jednak faktické úkony, jednak právne úkony, ktoré sa týkajú zálohu.[54] Záložca je pritom ale povinný zdržať sa všetkého, čím sa zmenšuje hodnota zálohu s výnimkou bežného opotrebenia. Podmienky starostlivosti o záloh si môže záložca so záložným veriteľom dohodnúť aj v zmluve o zriadení záložného práva.

Pre prípad, že zálohom je hnuteľná vec, je daná možnosť odovzdať záloh záložnému veriteľovi, ktorý je v tomto prípade povinný starať sa o záloh s náležitou starostlivosťou. Záložný veriteľ je oprávnený používať zverený záloh len vtedy, ak s tým súhlasí záložca. Záložca pritom môže dať súhlas buď pri uzatvorení záložnej zmluvy alebo ho môže dať aj dodatočne.

Záložný veriteľ má voči záložcovi právo na úhradu nákladov, ktoré nevyhnutne a účelne vynaložil v súvislosti so starostlivosťou o záloh. Účelnosť vynaložených nákladov je potrebné posudzovať vzhľadom k cieľu starostlivosti o záloh, ktorým je ochrana zálohu pred poškodením, stratou a zničením. Predmetný zákonný nárok záložného veriteľa vzniká v okamihu vynaloženia uvedených nákladov.

K § 1615 až 1617
Výkon záložného práva

Ak dlžník nesplní svoju pohľadávku riadne a včas, môže veriteľ pristúpiť k výkonu záložného práva. V rámci výkonu záložného práva môže potom uspokojiť svoju pohľadávku spôsobom určeným v zmluve, prípadne predajom zálohu na dražbe alebo sa môže domáhať núteného výkonu podľa osobitných predpisov.

Pokiaľ pohľadávka zabezpečená záložným právom nie je riadne a včas splnená, môže sa veriteľ uspokojiť alebo domáhať sa uspokojenia zo zálohu aj vtedy, keď zabezpečená pohľadávka je premlčaná.

V prípade, že zálohom je podnik alebo jeho časť, veriteľ je oprávnený uspokojiť sa alebo domáhať sa uspokojenia z podniku alebo z jeho časti ako celku, ak záložné právo vzniklo ku všetkým súčastiam podniku alebo k jeho časti. To znamená, že ak je zálohom podnik, resp. časť podniku a jeho súčasťou je napríklad nehnuteľnosť, veriteľ je oprávnený uspokojiť sa, resp. je oprávnený domáhať sa uspokojenia predajom celého podniku, resp. celej časti podniku len v prípade, ak vzniklo záložné právo aj k predmetnej nehnuteľnosti. V opačnom prípade nie je možné predať podnik, resp. jeho časť ako celok.

Záložné právo plní funkciu zabezpečovaciu a nemá mať prepadný účinok. Nepripúšťa sa preto dohoda uzatvorená pred splatnosťou pohľadávky zabezpečenej záložným právom, v zmysle ktorej v prípade nesplnenia pohľadávky riadne a včas sa veriteľ stáva vlastníkom veci, prípadne majiteľom iného práva či majetkovej hodnoty.

K § 1618 a 1619
Oznámenie o začatí výkonu záložného práva a prevod zálohu po tomto oznámení

Pokiaľ pohľadávka zabezpečená záložným právom nie je riadne a včas splnená, môže záložný veriteľ začať výkon záložného práva. Začatie výkonu záložného práva je veriteľ povinný oznámiť záložcovi

[54] Porovnaj Števček, M., Dulak, A., Bajánková, J., Fečík, M., Sedlačko, F., Tomačovič, M. a kol.: Občiansky zákonník I. § 1 – 450. Komentár. Praha : C. H. Beck, 2019, s. 1298.

a prípadne aj dlžníkovi, ak osoba dlžníka nebude totožná s osobou záložcu. Pri výkone záložného práva, ktoré je registrované v registri záložných práv, je veriteľ povinný zaregistrovať začatie výkonu záložného práva aj v tomto registri. Pri výkone záložného práva zapísaného v katastri nehnuteľností je veriteľ povinný oznámiť začatie výkonu záložného práva aj príslušnému okresnému úradu.

V písomnom oznámení o začatí výkonu záložného práva musí veriteľ uviesť aj spôsob, akým uspokojí svoju pohľadávku alebo to, ako sa bude domáhať uspokojenia. Veriteľ pritom môže kedykoľvek zmeniť spôsob výkonu záložného práva. Musí však o tom upovedomiť záložcu.

Záložca potom, ako mu bolo doručené oznámenie o začatí výkonu záložného práva, už nesmie previesť záloh bez súhlasu veriteľa. Inými slovami, záložca potom, ako mu bolo doručené oznámenie o začatí výkonu záložného práva, stráca dispozičné oprávnenie k zálohu. Porušenie zákazu previesť záloh nemá žiadne účinky voči osobe, ktorá nadobudla záloh od záložcu v bežnom obchodnom styku v rámci predmetu podnikania záložcu. To neplatí, ako nadobúdateľ vedel alebo vzhľadom na všetky okolnosti mohol vedieť, že sa začal výkon záložného práva.

K § 1620 až 1626
Výkon záložného práva predajom zálohu a zmena spôsobu výkonu záložného práva

Po uplynutí tridsaťdňovej lehoty odo dňa oznámenia o začatí výkonu záložného práva môže veriteľ predať záloh. Môže tak urobiť spôsobom, ktorý si dohodol so záložcom v zmluve, alebo môže záloh predať na dražbe.

Veriteľ môže predať záloh aj v čase po doručení oznámenia o začatí výkonu záložného práva záložcovi a ešte pred uplynutím tridsaťdňovej lehoty v prípade, že sa tak dohodol so záložcom.

Veriteľ, ktorý začal výkonom záložného práva uspokojovať svoju pohľadávku spôsobom dohodnutým v zmluve o zriadení záložného práva, má možnosť zmeniť spôsob výkonu záložného práva. Veriteľ môže zmeniť spôsob výkonu rozhodnutia kedykoľvek po začatí uspokojovania svojej pohľadávky.

Záložca má nielen povinnosť strpieť výkon záložného práva, ale aj povinnosť poskytnúť primeranú súčinnosť veriteľovi. Najčastejšie to bude vydanie zálohu, prípadne dokladov potrebných k dispozícii so zálohom. Zmluvné strany si môžu v zmluve o zriadení záložného práva dohodnúť podrobnosti o potrebnej súčinnosti zo strany záložcu s ohľadom na konkrétny predmet zálohu. Osoba, ktorá má záloh u seba, má okrem povinnosti poskytnúť súčinnosť veriteľovi aj povinnosť zdržať sa všetkého čím by sa záloh mohol znehodnotiť, samozrejme s výnimkou bežného opotrebovania.

Nad rámec doterajšej úpravy sa v súlade s názormi doktríny ustanovuje, že pri výkone záložného práva koná záložný veriteľ vo vlastnom mene. Na základe tohto zákonného ustanovenia môže záložný veriteľ predať záloh aj priamym predajom ako strana kúpnej zmluvy namiesto záložcu. Záložný veriteľ je tak oprávnený predať vec, ktorej nie je vlastníkom, a nadobúdateľ nadobúda vec s takými istými účinkami, akoby ju nadobudol od vlastníka.

Veriteľ musí informovať záložcu nielen o začatí výkonu záložného práva, ale aj o priebehu dražby. Záložca musí byť informovaný hlavne o skutočnostiach, ktoré ovplyvnia predaj zálohu.

Ak sa záložný veriteľ so záložcom dohodli na inom spôsobe predaja zálohu ako na dražbe, je záložný veriteľ povinný postupovať tak, aby nepredal záloh nepomerne nevýhodne oproti jeho súčasnej trhovej cene.

Bezodkladne po predaji zálohu je veriteľ povinný podať písomnú správu o výkone záložného práva. V takejto písomnej správe informuje záložcu napr. kedy, kde, komu, akým spôsobom predal záloh, akú hodnotu mal výťažok z predaja a akým spôsobom bol použitý, aké náklady mal na predaj zálohu, s prípadným zdôvodnením účelnosti nákladov v prípade ich neobvyklosti a pod. Náklady vynaložené v súvislosti s výkonom záložného práva je veriteľ povinný záložcovi preukázať.

Rozdiel medzi hodnotou zabezpečenej pohľadávky, ku ktorej sa prirátajú účelne vynaložené náklady v súvislosti s výkonom záložného práva, a hodnotou výťažku, je záložný veriteľ povinný bezodkladne vydať záložcovi.

K § 1627
Použitie ustanovení o ručení

Ak záložca nie je súčasne dlžníkom, a teda zabezpečuje cudzí dlh, má v prípade výkonu ním zriadeného záložného práva (záloh nepatrí dlžníkovi) rovnaké postavenie ako ručiteľ. V rozsahu uspokojenia zabezpečenej pohľadávky z takéhoto výkonu vstupuje záložca do práv záložného veriteľa a zabezpečená pohľadávka s príslušenstvom na neho prechádza vrátane zabezpečenia a iných práv s ňou spojených. Keďže však medzi záložcom a inými poskytovateľmi zabezpečenia nie je solidárny vzťah, nepoužije sa obmedzujúce ustanovenie o vymáhaní takejto pohľadávky voči iným záložcom alebo ručiteľom. V plnom rozsahu sa zároveň aplikujú ochranné ustanovenia o premlčaní nárokov a o prednosti práv veriteľa. Námietky dlžníka voči subrogujúcemu záložcovi sa takisto použijú podľa pravidiel o ručení, avšak bez osobitnej výnimky o strate nenotifikovaných námietok. Dôvodom je odlišný režim použitia dlžníkových námietok

ručiteľom (ktorý je navyše solidárne zaviazaný s dlžníkom) oproti záložcovi, ktorý poskytuje neosobné (majetkové) zabezpečenie a má diferencované postavenie. Odsek 2 garantuje záložcovi rovnakú ochranu aj v prípade, ak splní namiesto dlžníka záložným právom zabezpečený dlh, aby zabránil speňaženiu svojho majetku pri výkone záložného práva. Takéto plnenie je veriteľ povinný prijať (porovnaj osobitné ustanovenie o plnení ponúknutom treťou osobu v rámci všeobecných ustanovení o splnení dlhu). V záujme ochrany právneho postavenia subrogujúceho záložcu ostáva zachované aj jeho záložné právo a ustanovenie o zániku záväzku splynutím sa nepoužije. Vzniká pri tom tzv. vlastnícke záložné právo (Eigentümerhypothek), ktoré má praktický význam predovšetkým z hľadiska poradia vo vzťahu k ďalším záložným právam, osobitne v prípade insolvencie, exekúcie a pod. Z rovnakého konceptu vychádzajú aj relevantné zahraničné kodifikácie (napr. § 1143 nemeckého BGB, § 1358 rakúskeho ABGB, čl. 1203 talianskeho C.C. alebo čl. 1346 francúzskeho C.civ.). Podmienkou je však plnenie záložcu za dlžníka až po začatí výkonu záložného práva, ktoré záložca na zabezpečenie veriteľovej pohľadávky zriadil. Spravidla sa záložca dozvie o začatí výkonu záložného práva z oznámenia, ktoré mu musí záložný veriteľ doručiť. Do úvahy prichádza aj skoršie oboznámenie sa so začatím výkonu záložného práva, napr. zo zápisu v katastri nehnuteľností, ak predchádza doručeniu oznámenia o začatí výkonu záložného práva záložcovi.

K § 1628
Zánik predkupného práva a vecného bremena

Osobitne zákon ustanovuje, že výkonom záložného práva zanikajú aj všetky predkupné práva, reálne bremená a služobnosti spočívajúce v užívaní nehnuteľnej veci (napr. právo doživotného užívania bytu, domu alebo inej stavby), ktoré vznikli neskôr ako vykonané záložné právo. Tým sa efektívne dopĺňa právna úprava obsiahnutá v osobitnom predpise (zákon o dobrovoľných dražbách). Výnimkou sú zákonné vecné bremená a predkupné práva, ako aj dotknuté vecné bremená a predkupné práva, ktoré boli zriadené s písomným súhlasom záložného veriteľa, ktorého záložné právo bolo vykonané. Ustanovenie sa nevzťahuje na iné druhy služobností, predovšetkým na služobnosť inžinierskej siete, právo cesty, nevyhnutnú cestu a pod.

K § 1629 až 1635
Osobitné ustanovenia o výkone záložného práva pri pluralite záložných práv

Na zálohu môže vzniknúť aj viacej záložných práv. V takom prípade, je záložný veriteľ pristupujúci k výkonu záložného práva povinný písomne oznámiť začatie výkonu záložného práva aj všetkým záložným veriteľom, ktorí sú v poradí rozhodujúcom na uspokojenie záložných práv pred ním. Po oznámení začatia výkonu záložného práva plynie 30 dňová lehota, v ktorej nemôže záložný veriteľ, ktorý vykonáva záložné právo, záloh predať.

Osobitné postavenie má prednostný záložný veriteľ. Ten pri výkone svojho záložného práva prevádza záloh nezaťažený záložnými právami ostatných záložných veriteľov. V prípade, že výťažok z výkonu záložného práva prevyšuje jeho pohľadávku (a nevyhnutne a účelne vynaložené náklady) vzniká ostatným záložným veriteľom právo, aby ich zabezpečené pohľadávky boli uspokojené z výťažku z predaja zálohu a to podľa poradia rozhodujúceho pre uspokojenie ich záložných práv. Hodnota výťažku z predaja zálohu, ktorá ostane po uspokojení všetkých pohľadávok záložných veriteľov sa vydá záložcovi.

Prednostný záložný veriteľ hodnotu prevyšujúcu pohľadávku zabezpečenú záložným právom po odrátaní nákladov nevyhnutne a účelne vynaložených v súvislosti s výkonom záložného práva uloží do notárskej úschovy. V tomto prípade sa uplatní osobitný typ notárskej úschovy, kde zložiteľ (uspokojený záložný veriteľ) nebude mať možnosť ďalej disponovať s pohľadávkou.

Osobitne sa upravuje výkon záložného práva záložným veriteľom, ktorý nemá postavenie prednostného záložného veriteľa. V tomto prípade sa záloh prevádza zaťažený záložným právom prednostného veriteľa, ale aj ostatných záložných veriteľov, v poradí predchádzajúcom poradie záložného veriteľa, ktorý uskutočňuje výkon záložného práva.

Záložný veriteľ, ktorý nemá postavenie prednostného záložného veriteľa, je povinný informovať nadobúdateľa zálohu, že nadobúda záloh zaťažený záložným právom iných záložných veriteľov. Spolu s nadobúdateľom zálohu je záložca povinný zaregistrovať zmenu v osobe záložcu v príslušnom registri. V opačnom prípade zodpovedajú za škodu takto spôsobenú spoločne a nerozdielne.

Prednostný záložný veriteľ alebo záložný veriteľ, ktorý je v poradí predchádzajúcom poradie záložného veriteľa, ktorý vykonáva záložné právo, a má splatnú pohľadávku, môže začať výkon svojho záložného práva alebo uplatňovať uspokojenie svojej pohľadávky z výťažku predaja zálohu (ktorý získal záložný veriteľ, ktorý nemá postavenie prednostného záložného veriteľa).

Ak prednostný záložný veriteľ alebo iný záložný veriteľ, ktorý je v poradí predchádzajúcom záložného veriteľa, ktorý vykonáva svoje záložné právo, v lehote 30 dní po doručení oznámenia (zo strany záložného veriteľa vykonávajúceho záložné právo) oznámi začatie výkonu záložného práva záložnému

veriteľovi vykonávajúcemu záložné právo, nemôže záložný veriteľ vykonávajúci záložné právo pokračovať vo výkone záložného práva. Záložný veriteľ vykonávajúci záložné právo bude môcť uspokojiť svoju pohľadávku až z výťažku predaja zálohu a po uspokojení pohľadávok tých veriteľov, ktorých poradie predchádza jeho poradiu.

Záložný veriteľ môže po začatí výkonu záložného práva upokojiť pohľadávku iného záložného veriteľa. Záložný veriteľ, ktorý začal výkon záložného práva, nemôže odmietnuť splnenie pohľadávky iným záložným veriteľom. Splnením pohľadávky za dlžníka nadobúda všetky práva aj toho veriteľa, ktorému uspokojil pohľadávku, vrátane jeho poradia.

K § 1636 až 1643
Osobitné ustanovenia o záložnom práve k pohľadávke

Zálohom môže byť aj pohľadávka, ak je prevoditeľná. Pokiaľ je zálohom pohľadávka, záložné právo sa vzťahuje aj na dlžné úroky a ostatné jej príslušenstvo.

V prípade, že zálohom je peňažná pohľadávka, na účinnosť záložného práva voči poddlžníkovi je potrebné poddlžníkovi oznámiť jeho vznik. Vznik záložného práva môže písomne oznámiť poddlžníkovi záložca, alebo ho môže preukázať poddlžníkovi záložný veriteľ. Preukázanie výpisom z registra záložných práv sa považuje za dostatočné.

V prípade, že je záložné právo účinné voči poddlžníkovi, je poddlžník povinný plniť svoj splatný peňažný dlh záložnému veriteľovi. Záložný veriteľ môže poddlžníkovi určiť aj inú osobu, v prospech ktorej má poddlžník plniť s takými istými účinkami akoby plnil svojmu pôvodnému dlžníkovi. Ak je zálohom pohľadávka z účtu, môže záložný veriteľ prikázať osobe vedúcej účet, aby mu vyplatila zostatok na účte do výšky zabezpečenej pohľadávky. Musí však osobe vedúcej účet oznámiť výšku a splatnosť zabezpečenej pohľadávky (totožne § 1339 českého Občianskeho zákonníka).

Záložný veriteľ je takto prijaté plnenie oprávnený u seba držať, čím sa de facto stáva záložné právo v tejto fáze possesórnnym. V prípade, že zabezpečená pohľadávka nie je riadne a včas splnená, je záložný veriteľ oprávnený sa uspokojiť z peňažného plnenia poddlžníka, ak sa nedohodli inak. V prípade, že záložný veriteľ uspokojí svoju pohľadávku z peňažného plnenia poddlžníka, je povinný bezodkladne vydať plnenie poddlžníka prevyšujúce jeho zabezpečenú pohľadávku po odpočítaní nevyhnutne a účelne vynaložených nákladov dlžníkovi.

V prípade, že ani poddlžník nesplní svoj dlh, môže záložný veriteľ začať výkon záložného práva voči poddlžníkovi.

K § 1644 až 1652
Osobitné ustanovenia o záložnom práve k pohľadávke z účtu, vkladu alebo k pohľadávke z úveru

Návrh preberá úpravu záložného práva k pohľadávke z účtu, vkladu alebo k pohľadávke z úveru z § 151me Občianskeho zákonníka, ktorá je transpozíciou smernice Európskeho parlamentu a Rady 2002/47/ES zo 06. júna 2002 o dohodách o finančných zárukách a smernice Európskeho parlamentu a Rady 2009/44/ES zo 06. mája 2009, ktorou sa mení a dopĺňa smernica 98/26/ES o konečnom zúčtovaní v platobných systémoch a zúčtovacích systémoch cenných papierov a smernica 2002/47/ES o dohodách o finančných zárukách, pokiaľ ide o prepojené systémové a úverové pohľadávky.

K § 1653 až 1656
Poistenie zálohu a plnenie z poistnej zmluvy

Obligatórnou náležitosťou zmluvy o zriadení záložného práva nie je poistenie zálohu. Avšak v prípade, že záloh bol poistený a nastane poistná udalosť a najneskôr do výplaty poisteného sa poistiteľovi preukáže vznik záložného práva (oznámením záložcu alebo záložný veriteľ preukáže vznik výpisom z registra záložných práv, či inej evidencie), poistiteľ plní plnenie z poistnej zmluvy záložnému veriteľovi alebo inej osobe určenej záložným veriteľom. Záložný veriteľ je v takomto prípade povinný písomne oznámiť záložcovi, že sa uskutočnila výplata plnenia z poistnej zmluvy, a to bez zbytočného odkladu.

Ak poistiteľ vyplatí poistné plnenie z poistnej zmluvy skôr ako je splatná pohľadávka záložného veriteľa, je záložný veriteľ oprávnený plnenie u seba držať a v prípade, ak pohľadávka nie je riadne a včas splnená, uspokojiť svoju pohľadávku z plnenie z poistnej zmluvy, pokiaľ zmluva o zriadení záložného práva neurčuje inak.

Prípadný rozdiel medzi poistným plnením a nárokmi záložného veriteľa je povinný záložný veriteľ vydať dlžníkovi bez zbytočného odkladu.

K § 1657 až 1660
Zánik záložného práva

Návrh preberá jednotlivé dôvody zániku záložného práva v súlade s doterajšou úpravou. Po zániku záložného práva je nutné vykonať jeho výmaz z príslušného registra, v ktorom je zapísané. Žiadosť o výmaz záložného práva z tohto registra je povinný podať záložný veriteľ. Takúto žiadosť je oprávnený podať aj záložný dlžník, ktorý však musí k žiadosti doložiť písomné potvrdenie o splnení dlhu, príp. iný doklad, ktorý mu vystavil záložný veriteľ a ktorým môže preukázať zánik záložného práva. Ak záložné právo vzniklo odovzdaním veci je záložný veriteľ

povinný bezodkladne po zániku záložného práva vydať záloh späť záložcovi.

K § 1661
Predkupné právo

Na rozdiel od právnej úpravy predkupného práva len ako súčasti ustanovení o kúpnej zmluve (ako vedľajšom dojednaní pri kúpnej zmluve v § 602 Občianskeho zákonníka) návrh upravuje základné a všeobecné otázky predkupného práva ako súčasť právnej úpravy vecných práv.

Predkupné právo môže pôsobiť ako právo s vecno-právnymi účinkami vo väčšom počte situácií, nielen ako o vedľajšie dojednaní pri kúpnej zmluve. Predkupné právo môže vzniknúť ako súčasť akejkoľvek zmluvy aj ako samostatný záväzok.

V nadväznosti na tieto základné východiská sa upravila aj základná definícia predkupného práva, ktorá už nie je viazaná na predaj alebo scudzenie (ako je to v § 602 súčasného Občianskeho zákonníka), ale môže sa realizovať aj za akýchkoľvek vopred dohodnutých podmienok (t.j. v prípade splnenia dohodnutých podmienok, splnenia konkrétnej odkladacej alebo rozväzovacej podmienky alebo len v zmysle výzvy na predaj). Ak nie je dohodnutá osobitná podmienka, pri splnení ktorej je vlastník povinný ponúknuť vec na predaj, predkupné právo sa realizuje vždy pri zamýšľanom prevode vlastníctva na inú osobu.

Na rozdiel od § 603 ods. 1 Občianskeho zákonníka predstavuje predkupné právo nielen povinnosť vlastníka ponúknuť vec na predaj, ale aj oprávnenie oprávneného z predkupného práva požadovať, aby došlo ku kúpe.

Predkupné právo sa môže týkať veci, práva, inej majetkovej hodnoty, bytu aj nebytového priestoru – teda akéhokoľvek prevoditeľného predmetu právnych vzťahov.

K § 1662
Oprávnený z predkupného práva

Osobu oprávneného z predkupného práva označuje zákon (napríklad ide o spoluvlastníkov) alebo zmluva, ktorou bolo zriadené predkupné právo.

Predkupné právo neprechádza na dediča oprávnenej osoby (t.j. nemožno ho zdediť; ak ide o predkupné právo na spoluvlastnícky podiel, nevylučuje to, že dedič sa stane oprávneným z predkupného práva zdedením podielu) a nemožno ho ani zmluvne previesť na inú osobu. Pokiaľ má predkupné právo pôsobiť voči inej osobe ako je pôvodný oprávnený z predkupného práva, je potrebné zabezpečiť zmluvnú zmenu za účasti vlastníka veci zaťaženej predkupným právom.

K § 1663
Povinný z predkupného práva

Osobou povinnou z predkupného práva je vždy vlastník veci, ktorého na jej predaj zaväzuje zákon alebo zmluva, ktorou bolo zriadené predkupné právo.

K § 1664
Vznik predkupného práva s vecno-právnymi účinkami

V prípade zmluvného predkupného práva s vecno-právnymi účinkami rozlišuje právna úprava predmety, ktoré sú predmetom evidencie v osobitnom registri (napr. nehnuteľnosti, lode, ochranné známky, obchodné podiely, cenné papiere a pod.), a tie, ktoré nie sú predmetom takejto evidencie.

K predmetom zmluvného predkupného práva, ktoré sú predmetom evidencie v osobitnom registri vzniká predkupné právo zápisom v tomto registri. V prípade nehnuteľností je momentom vzniku predkupného práva k nehnuteľnosti zápis predkupného práva do katastra nehnuteľností.

Pokiaľ má byť zriadené predkupné právo s vecno-právnym účinkom k veci, ktorá nepodlieha osobitnej registrácii, vznikne predkupné právo a nastanú všetky s tým spojené účinky registráciou v novovytvorenom Notárskom centrálnom registri predkupných práv.

K § 1665
Výkon predkupného práva

Keďže predkupné právo vzniká na základe dohodnutých podmienok, alebo podmienky jeho výkonu môžu byť predmetom samostatnej dohody, vykonáva vlastník predkupné právo primárne na základe dohodnutých podmienok. V prípade zákonného predkupného práva vykoná vlastník veci predkupné právo na základe zákona, ak nedošlo k dohode o podmienkach výkonu predkupného práva.

Ponuku na odkúpenie veci zaťaženej predkupným právo je vlastník povinný vykonať vždy pred jej plánovaným prevodom tretej osobe (obligatórny dôvod ponuky). Fakultatívne dôvody ponuky na predaj môžu byť predmetom dohody vlastníka veci s oprávneným z predkupného práva.

Náležitosti a spôsob vykonania ponuky vlastníka vychádza z poslednej vety § 605 súčasného Občianskeho zákonníka, ktorú dopĺňa a spresňuje tak, aby bola podaná ponuka čo najkonkrétnejšia. Ponuka na predaj sa vykonáva oznámením všetkých podmienok prevodu oprávnenému z predkupného práva. Podmienky predaja by mali byť medzi stranami dohodnuté; ak však k dohode nedošlo, minimálne podmienky na prevod sú určenie kúpnej ceny, za ktorú má byť predmet prevodu predaný tretej osobe a dobu jej splatnosti. Pokiaľ ide o vec, ku ktorej je nutné uzavretie písomnej zmluvy, ponuka sa vykonáva vždy v písomnej forme a jej prílohou je aj návrh kúpnej zmluvy.

K § 1666
Lehota na výkon predkupného práva

Právna úprava lehôt na realizáciu predkupného práva vychádza z doterajšieho § 605 Občianskeho zákonníka. Pokiaľ medzi stranami neboli dohodnuté iné lehoty, musí oprávnený z predkupného práva vyplatiť hnuteľnú vec do ôsmich dní, právo alebo inú majetkovú hodnotu do jedného mesiaca, nehnuteľnú vec, byt alebo nebytový priestor do dvoch mesiacov po ponuke. Namiesto vyplatenia kúpnej ceny môže v uvedenej lehote oprávnený z predkupného práva na vlastné náklady zložiť kúpnu cenu do notárskej úschovy alebo ju vinkulovať v banke. Túto skutočnosť musí v uvedenej lehote vlastníkovi preukázať.

Márnym uplynutím zákonom stanovenej alebo zmluvne dohodnutej lehoty platí, že oprávnený predkupné právo nevyužil. Ide o vyvrátiteľnú domnienku, ktorú môže oprávnený z predkupného práva rozporovať tým, že včas vykonal všetky povinnosti, ale vlastník mu neposkytol potrebnú súčinnosť na výkon predkupného práva.

V záujme efektívneho výkonu predkupného práva bol doplnený aj odsek 3, ktorý výslovne upravuje, že pri predmetoch, kde sa na prevod veci vyžaduje uzavretie zmluvy v písomnej forme (t.j. na prevod nepostačuje len zaplatenie kúpnej ceny), je potrebné v stanovených lehotách (teda do 8 dní, do 1 mesiaca alebo do 2 mesiacov) nielen zaplatiť kúpnu cenu, ale aj uzavrieť s vlastníkom kúpnu zmluvu v súlade s návrhom vlastníka. Keďže v prípade zákonného predkupného práva spoluvlastníkov nemusia prijať ponuku na predaj všetci spoluvlastníci, návrh zmluvy môže byť upravený podľa obsahu oznámení o výkone predkupného práva ostatných spoluvlastníkov (napr. ak niektorý zo spoluvlastníkov návrh neprijme, môže dôjsť k zmene nadobúdaného podielu alebo jeho ceny).

K § 1667
Predajná cena

Ustanovenie je modifikovaný súčasný § 606 Občianskeho zákonníka. Predajná cena pri výkone predkupného práva je spravidla cenou, ktorá bola ponúknutá niekým iným alebo dohodnutá medzi stranami. Pri bezodplatnom prevode je predajnou cenou obvyklá cena. Predajnú cenu je povinný oznámiť vlastník oprávnenému z predkupného práva spolu s ponukou na predaj. Súčasne je oprávnený z predkupného práva povinný splniť všetky dohodnuté podmienky za účelom predaja.

Ak tretia osoba ponuka s kúpnou cenou aj vedľajšie plnenie, oprávnený z predkupného je povinný zaplatiť vlastníkovi jeho hodnotu určenú zmluvnou cenou; ak to nie je možné, je potrebné určiť jeho hodnotu odhadom.

K § 1668
Trvanie predkupného práva

Predkupné právo možno zriadiť na dobu určitú alebo bez časového obmedzenia; zákonné predkupné právo je vždy zriadené bez časového obmedzenia.

Predkupné právo jeho nevyužitím nezaniká, ale pôsobí voči nadobúdateľovi, ktorá sa stal právnym nástupcom pôvodného vlastníka.

K § 1669
Následky porušenia predkupného práva

Ustanovenie upravuje detailnejšie následky porušenia predkupného práva ako v súčasnosti platný § 603 ods. 3 Občianskeho zákonníka. Pri porušení predkupného práva sa môže oprávnený z predkupného práva domáhať, aby mu nadobúdateľ ponúkol predmet jeho predkupného práva na predaj za rovnakých podmienok, za akých ho sám nadobudol. Oprávnený z predkupného práva si musí toto právo uplatniť v lehote 6 mesiacov od prevodu vlastníctva. Pokiaľ nedôjde k jeho uplatneniu v tejto lehote, ostáva oprávnenému z predkupného práva zachované predkupné právo aj voči nadobúdateľovi.

Ďalším nárokom oprávneného z predkupného práva je nárok na náhradu škody spôsobenú porušením predkupného práva priamo proti pôvodnému vlastníkovi, ktorý porušil predkupné právo.

K § 1670
Zánik predkupného práva

Predkupné právo možno zrušiť ako akýkoľvek záväzok dohodou. Ak však predkupné právo vzniklo zápisom do katastra nehnuteľností alebo iného registra, predkupné právo zaniká až výmazom z tohto registra (ak osobitný predpis neustanovuje inak).

Oprávnený z predkupného práva sa ho môže vzdať aj jednostranným vyhlásením s osvedčeným podpisom, na základe ktorého navrhne výmaz z katastra nehnuteľností alebo z iného príslušného registra. Ak došlo k zrušeniu predkupného práva rozhodnutím súdu alebo na základe zmluvy, alebo ak predkupné právo zaniklo uplynutím času, návrh na výmaz predkupného práva z príslušného registra môže podať oprávnený aj povinný z predkupného práva.

K § 1671
Zánik predkupného práva v dôsledku zmeny okolností

V zmysle klauzuly rebus sic stantibus sa zavádza možnosť zániku predkupného práv aj v dôsledku podstatnej zmeny okolností. Ak dôjde k významnej zmene okolností, v prípade ktorej nemožno spravodlivo požadovať, aby sa strany riadili záväzkom z predkupného práva, predkupné právo zaniká. Uvedený princíp sa týka napríklad dĺžky času,

ktorá uplynula medzi zriadením predkupného práva a jeho uplatnením, zmeny osobných pomerov, stavu veci a podobne. Uvedený princíp platí len pre zmluvou zriadené predkupné právo.

K § 1672 až 1677
Zádržné právo

V súlade s doterajšou právnou úpravou návrh ustanovuje, že kto je inak povinný hnuteľnú vec vydať, môže ju zadržať, aby zabezpečil svoju splatnú peňažnú pohľadávku. Návrh, inšpirovaný § 1395 ods. 2 českého občianskeho zákonníka, oprávňuje veriteľa zabezpečiť zádržným právom naviac aj pohľadávku, ktorá ešte nie je splatná, ak dlžník neposkytol veriteľovi zábezpeku, ktorú podľa dohody alebo zákona mal poskytnúť (i), ak dlžník vyhlásil, že dlh nesplní (ii) alebo ak sa stane inak zrejmým, že dlžník nesplní dlh v dôsledku okolnosti, ktorá u neho nastala a ktorá veriteľovi nebola a ani nemohla byť známa pri vzniku dlhu (iii).

Povinnosti veriteľa v nadväznosti na zadržanie veci návrh, inšpirovaný § 1397 českého občianskeho zákonníka, upravuje tak, že veriteľ je povinný bez zbytočného odkladu upovedomiť dlžníka o zadržaní veci a jeho dôvodoch. Zároveň je veriteľ povinný starať sa o zadržanú vec ako riadny hospodár. Veriteľ má pritom voči dlžníkovi právo na náhradu nákladov ako oprávnený držiteľ. Zadržanú vec môže veriteľ užíval len so súhlasom dlžníka.

Návrh, inšpirovaný § 1398 českého občianskeho zákonníka, právo veriteľa, ktorý vec zadržal, na prednostné uspokojenie z výťažku pri speňažení zadržanej veci. Veriteľ má v tomto prípade právo na prednostné uspokojenie z výťažku aj pred záložným veriteľom.

Zánik zádržného práva upravuje návrh, inšpirovaný ustanovením § 1399 českého občianskeho zákonníka, tak, že zádržné právo zanikne zánikom zabezpečenej pohľadávky, zánikom zadržanej veci, poskytnutím dostatočnej zábezpeky veriteľovi, vzdaním sa zádržného práva a tiež vrátením veci dlžníkovi.

K § 1678
Dom

Keďže návrh zákona výslovne ustanovuje, že na byty a nebytové priestory sa budú vzťahovať ustanovenia o nehnuteľných veciach, pričom aj podľa Legislatívneho zámeru z roku 2009 sa mali považovať za nehnuteľné veci (str. 41), návrh zákona obsahuje v rámci tretej časti (Vecné práva) aj osobitné ustanovenia o vlastníctve k bytom a nebytovým priestorom. Tieto sú naďalej samostatným predmetom vlastníckeho práva, tak ako to je podľa zákona č. 182/1993 Z. z. (ďalej aj „BytZ“). Ten však bol prijatý v súvislosti s problémami spojenými s absenciou zákonného predpisu, ktorý by vytvoril predpoklady na ďalší postup privatizácie bytového fondu. Vypracovaním BytZ bolo poverené Ministerstvo financií Slovenskej republiky. Cieľom bolo pripraviť do ďalšieho legislatívneho procesu zákon, ktorý by, okrem iného, upravoval podmienky prevodu vlastníctva bytov a nebytových priestorov z doterajšieho vlastníka (bez ohľadu na to, či ide o štát, obec, alebo družstvo) do vlastníctva fyzických a právnických osôb.

Ako vyplýva z dôvodovej správy k pôvodnému zneniu zákona č. 182/1993 Z. z., jeho predloženie si vynútili najmä požiadavky obcí a iných právnických osôb, ktoré po transformácii vlastnili bytový fond. Pri tvorbe zákona vychádzali jeho tvorcovia z analýzy doterajšej právnej úpravy, ako aj právnych úprav tejto problematiky vo vyspelých štátoch Európy (vo Veľkej Británii, v Nemecku a Španielsku) a v USA.

Väčšina z ustanovení zákona č. 182/1993 Z. z., najmä ustanovenia týkajúce sa privatizácie bytového fondu pochádza ešte z 90. rokov minulého storočia a v súčasnosti sú už obsolétne. Naopak, tie ustanovenia, ktoré sú pre prax najvýznamnejšie a najviac aplikované (najmä prevody a nadobúdanie vlastníctva bytov a nebytových priestorov, správa bytových a nebytových domov) sa napriek viacerým zmenám v praxi buď neosvedčili alebo sú nedostatočné, čo spôsobuje množstvo výkladových otázok. K uvedenému stavu prispelo aj to, že parciálne časti BytZ, resp. oblasti platnej právnej úpravy mali v kompetencii viaceré ministerstvá. Ako je už uvedené vyššie, pôvodné znenie BytZ vrátane viacerých jeho novelizácií pripravilo Ministerstvo financií Slovenskej republiky. Ministerstvo dopravy Slovenskej republiky má v kompetencii zákon č. 246/2015 Z. z. o správcoch bytových domov, ktorý upravuje najmä podmienky výkonu tejto činnosti, zoznam správcov a štátnu správu na úseku podmienok výkonu činnosti správcov. Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky má zasa v kompetencii registráciu spoločenstiev vlastníkov bytov a nebytových priestorov okresnými úradmi ako druhú formu výkonu správy bytových domov. Napokon Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky je v zmysle ustanovenia § 13 ods. 2 zákona č. 575/2001 Z.z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy v platnom znení zodpovedné za legislatívu aj v oblasti občianskeho práva, kam nepochybne spadá aj zákon č. 182/1993 Z. z., na ktorý odkazuje súčasné ustanovenie § 125 ods. 1 zákona č. 40/1964 Zb. Občianskeho zákonníka.

V súčasnosti, teda viac ako 30 rokov po prijatí zákona č. 182/1993 Z. z. možno konštatovať, že jeho základný účel bol už naplnený, keďže privatizácia bytového fondu de facto prebehla a v rámci Slovenskej republiky ostalo vo vlastníctve štátu a obcí len nízke percento bytov a nebytových priestorov. Uvedený zákon bol od svojho prijatia viac ako 20 krát novelizovaný, napriek tomu doposiaľ

obsahuje ustanovenia zamerané na zmenu vlastníctva obecných nájomných bytov. V súčasnom období však sú už ustanovenia o povinnom prevode vlastníctva takýchto bytov za zákonom stanovených podmienok obsolétne, nakoľko až na niektoré výnimky bola privatizácia ukončená v roku 2016, kedy uplynula lehota v ktorej mohli nájomcovia bytov požiadať povinnú osobu o prevod vlastníctva (do 31.12.2016). Tomu zodpovedala povinnosť povinnej osoby tieto byty previesť za cenu upravenú týmto zákonom, pričom táto povinnosť povinným osobám zanikla uplynutím uvedenej lehoty s výnimkou bytových družstiev (viď ustanovenie § 32e ods. 3, 4 a 5 BytZ). Jadro a pozornosť verejnosti na znenie BytZ sa tak z prevodov bytov a nebytových priestorov za štátom regulovanú cenu preniesla na inštitút správy bytových a nebytových domov. Právne normy upravujúce správu dnes nepochybne predstavujú najviac aplikovanú časť uvedeného zákona.

V právnych úpravách iných krajín je právna regulácia vlastníctva bytov upravená buď v osobitnom predpise alebo (Belgicko – 1924, provincia Québeck v Kanade, Holandsko, Švajčiarsko - 1965, Francúzsko, Španielsko, Portugalsko, Rusko, Taliansko, či Česká republika) je vhodné a účelné zahrnúť úpravu vlastníctva bytov a nebytových priestorov do všeobecného civilného kódexu. Jedným z hlavných zámerov prijatia nového Občianskeho zákonníka je totiž koncepcia integrovaného a jednotného Občianskeho zákonníka, ktorého úprava v sebe integruje nielen všetky základné súkromnoprávne vzťahy, ale aj typické inštitúty občianskeho práva, pričom jeho cieľom by malo byť aj odstránenie zbytočných entropií a duplicít v právnej úprave vlastníctva. Je nepochybné, že rozdelenie domu na čiastkové vlastnícke objekty umožňuje záujemcom o investície kúpiť jednotlivé byty alebo nebytové priestory a tieto ďalej prenajímať. V dôsledku toho sa už byty v trhovom prostredí nestali len prostriedkom na zabezpečovanie a uspokojovanie bytových potrieb občanov, ale spolu s nebytovými priestormi sú vhodným predmetom podnikania na realitnom trhu.

V súlade s doterajšími skúsenosťami z aplikácie právnej úpravy vlastníctva bytov obsiahnutej či už v zákone č. 52/1966 Zb. o osobnom vlastníctve bytov alebo v súčasnosti platnom zákone č. 182/1993 Z. z. o vlastníctve bytov a nebytových priestorov sa preto ustanovenia upravujúce vznik a zánik tohto vlastníctva, základné pojmy tohto inštitútu (byt, nebytový priestor, spoločné časti domu, príslušenstvo a pozemok) citlivo a systematicky navrhujú zaradiť do nového civilného kódexu.

Samotný výkon správy bytových a nebytových domov sa vzhľadom na svoje špecifiká navrhuje ponechať na úpravu v osobitnom zákone, ktorý bude prijatý v rámci rekodifikácie občianskeho práva. Išlo by o moderný právny predpis upravujúci podmienky výkonu správy bytových a nebytových domov s bytmi a nebytovými priestormi, na ktoré sa vzťahujú osobitné ustanovenia o vlastníckom práve k bytom a nebytovým priestorom upravené v novom Občianskom zákonníku. Tento nový zákon o správe domov by tak nahradil súčasnú právnu reguláciu správy domov (ustanovenie § 6 a nasl. zákona č. 182/1993 Z. z.) a upravoval by tak najmä postavenie správcu i spoločenstva vlastníkov ako dve zákonné formy výkonu správy domov, ktoré sa navrhujú zachovať s určitými zmenami reflektujúcimi na požiadavky praxe aj v navrhovanej právnej úprave.

Toto ustanovenie obsahuje legálnu definíciu aj domu, ktorý je kľúčovým pojmom pre aplikáciu týchto osobitných ustanovení o vlastníctve bytov a nebytových priestorov. Návrh vychádza zo súčasnej definície domu obsiahnutej v ustanovení § 2 ods. 1 písm. a) a b) BytZ, ktorá platí od 1. 4. 2024 s tým, že samotné definície bytového a nebytového domu budú ponechané na osobitnej úprave nového zákona o podmienkach výkonu správy bytových a iných domov. Z hľadiska Občianskeho zákonníka bude rozhodujúcim kritériom na aplikáciu osobitných ustanovení o vlastníctve bytov a nebytových priestorov výlučne dve základné podmienky a to že:

1) Vlastníctvo bytov a nebytových priestorov vzniklo v dome, v ktorom sa nachádzajú aspoň dva byty alebo nebytové priestory (prípadne aj jeden byt a jeden nebytový priestor) a zároveň
2) s vlastníctvom týchto bytov a nebytových priestorov je nerozlučne spojené pridružené spoluvlastníctvo spoločných častí domu alebo iné spoločné vecné právo k pozemku (napr. vecné bremeno, ktoré vzniklo podľa súčasného ustanovenia § 23 ods. 5 BytZ).

Vznik povinnej správy domu, spôsob jej výkonu a ďalšie s tým súvisiace podmienky, ktoré sú v súčasnosti upravené v ustanovení § 6 a nasl. BytZ, bude upravovať osobitný zákon, na ktorý odkazujú aj ďalšie ustanovenia v piatej hlave návrhu tohto zákona.

K § 1679
Byt

Napriek tomu, že byty a nebytové priestory sú reálnou časťou inej nehnuteľnej veci, právna teória i prax na ne už v súčasnosti hľadí ako na nehnuteľné veci prostredníctvom analógie (ustanovenie § 3 ods. 2 BytZ).

V legálnej definícii bytu dochádza k zásadnej zmene v tom, že bytom sa bude rozumieť miestnosť alebo súbor miestností, ktoré sa nachádzajú v dome a spolu s príslušenstvom bytu slúžia na trvalé uspokojovanie bytových potrieb ako samostatná bytová jednotka. Oproti doterajšej definícii bytu

v ustanovení § 2 ods. 1 písm. d) BytZ tak dochádza k upusteniu od fixácie na právoplatné kolaudačné rozhodnutie (osvedčenie). Táto definícia bytu ako predmetu občianskoprávnych vzťahov v sebe obsahuje výrazný verejnoprávny aspekt v podobe nutnosti existencie právoplatného rozhodnutia orgánu verejnej správy na akékoľvek občianskoprávne dispozície s ním. To nevyhnutne vyvoláva otázku, či je takáto regulácia v súkromnoprávnych vzťahoch žiaduca a udržateľná. Je totiž zbytočné, aby absencia verejnoprávneho rozhodnutia v súkromnoprávnych vzťahoch spôsobovala neplatnosť právneho úkonu. Napríklad ak si zmluvné strany dohodnú ako predmet prenájmu určitý priestor určený na bývanie, hoci k tejto nehnuteľnosti nie je vydané kolaudačné osvedčenie, je v rozpore so zásadou zmluvnej voľnosti, aby právnu povahu bytu nemohli vymedziť zmluvné strany, prípadne súd.

V zmysle všeobecného občianskeho práva možno považovať za byt miestnosť alebo súbor miestností v dome tvoriaci priestor, ktorý užívateľ drží na bývanie, t. j. kde má súkromie a spravidla i domácnosť. Napr. ak ide o nájom bytu, nemá tu byť rozhodujúcim kritériom stav deklarovaný v rozhodnutí správneho orgánu, ale to, na aký účel miestnosť alebo súbor miestností prenajímateľ prenajal, pretože toto hľadisko naplno rešpektuje zásadu autonómie vôle. Ak však dôjde k prenajatiu miestnosti, ktorú za byt správne rozhodnutie neoznačuje, napriek tomu pôjde o chránený nájom bytu. Dôvodom je i fakt, že verejnoprávne posúdenie sa môže v priebehu času v rôznych aspektoch meniť, pričom občianskoprávny charakter veci by mal zostať relatívne stály. Otázku porušenia verejného práva bude nutné posúdiť ako správny delikt s dôsledkami, ktoré verejné právo stanovuje podľa toho, kto sa deliktu dopustil.

Byt tak bude naviazaný na nový súkromnoprávny inštitút, ktorým bude vyhlásenie vlastníka domu o právnom rozdelení budovy na byty a nebytové priestory. Pri vytvorení nových bytov a nebytových priestorov pôjde o zmenu tohto vyhlásenia. Právne účinky vyplývajúce z tohto vyhlásenia a jeho zmena sa budú do katastra nehnuteľností zapisovať vkladom, ako je to bežné aj v zahraničí, pričom z hľadiska požiadaviek tejto verejnej evidencie sa môžu vyžadovať na zápis tohto právneho úkonu určité verejnoprávne náležitosti. Ponechať vlastníkovi domu úplnú voľnosť pri vymedzení bytov z akejkoľvek časti budovy sa nejaví aj vzhľadom na doterajšiu dlhodobú prax ako vhodné.

Takéto poňatie bytu sa dostalo aj do nového českého občianskeho zákonníka (zákon č. 89/2012 Sb.), pričom sa viac ako 11 rokov účinnosti tohto predpisu v ČR sa už osvedčilo, hoci aj tam to znamenalo výrazný odklon od desaťročia zaužívanej definície bytu, ktorá bola v ČR dlhé roky totožná s našou. Český občiansky kódex v ustanovení § 1159 definuje jednotku, ktorá zahŕňa byt ako priestorovo oddelenú časť domu. To považuje český zákonodarca za jeho hlavnú vlastnosť, čím sa eliminuje väzba bytu na rozhodnutie správneho orgánu a vylučuje sa tým aj použitie ustanovení o bytovom spoluvlastníctve na obytné priestory, ktoré nie sú súčasťou domu.

V rámci definície bytu sa v odseku 2 upravuje aj definícia jeho podlahovej plochy, ktorá zachováva doterajšie znenie z ustanovenia § 2 ods. 1 písm. f) BytZ, ktoré sa osvedčilo a nie je dôvod na ňom nič zásadné meniť.

K § 1680
Nebytový priestor

Rovnako ako v prípade pojmu byt, aj pri legálnej definícii nebytového priestoru sa navrhuje upustiť od podmienky vydania predchádzajúceho kolaudačného osvedčenia stavebného úradu. Nebytovým priestorom sa bude rozumieť miestnosť alebo súbor miestností, ktoré sa nachádzajú v dome a spolu s príslušenstvom nebytového priestoru sú určené na iné účely ako na bývanie.

K § 1681
Garáž v dome a garážové stojisko

Táto definícia sa preberá zo súčasného znenia ustanovenia § 2 ods. 1 písm. p) BytZ podľa ktorého garážou v dome sa rozumie nebytový priestor v dome, ktorý je určený na odstavenie a parkovanie vozidiel. Rovnako sa preberá ustanovenie § 2 ods. 2 BytZ, ktoré spresňuje, že garážové stojisko, ktoré je plošne vymedzenou časťou garáže v dome nie je nebytovým priestorom.

K§ 1682
Pozemok a vecné bremeno

Definícia pozemku je jedným z kľúčových pojmov v režime vlastníctva bytov a nebytových priestorov. Zatiaľ čo pojem zastavaný pozemok nespôsobuje v aplikačnej praxi žiadne významné problémy, v prípade priľahlého pozemku definovaného v ustanovení § 2 ods. 1 písm. i) BytZ tomu tak nie je. Od 1. 4. 2024 totiž došlo aj k čiastočnej modifikácii v legálnej definícii príslušenstva bytového domu podľa ustanovenia § 2 ods. 1 písm. j) BytZ. Judikatúra Najvyššieho súdu SR (R 26/2007) dospela k záveru, že pozemkom v zmysle ustanovenia § 13 ods. 2 BytZ, ku ktorému sa spoluvlastníci nemôžu dožadovať zrušenia spoluvlastníctva podľa Občianskeho zákonníka, treba rozumieť nielen pozemok zastavaný bytovým domom, ale aj priľahlý pozemok. V návrhu nového Občianskeho zákonníka sa však navrhuje legálne zadefinovať oba pojmy.

Právna úprava nadväzuje na doterajšiu právnu úpravu v § 23 BytZ a je postavená na myšlienke, že pokiaľ je pre určitý bytový dom nevyhnutné

a potrebné užívať nielen pozemok pod domom, ale aj priľahlý pozemok, musia mať vlastníci bytov a nebytových priestorov k týmto pozemkom určité nevyhnutné práva. Inak by mohlo dôjsť k zneužívaniu práv vlastníkov priľahlých pozemkov, ktorí by mohli úplne zamedziť ich užívanie a tak výrazne znížiť kvalitu bývania v danom dome, dokonca až znemožniť jeho užívanie. Uvedená právna úprava je takisto reflexiou prípadov, ak sa opomenie uvedenie pozemku pod domom alebo priľahlého pozemku v zmluve o výstavbe, vstavbe, nadstavbe a prístavbe alebo vo vyhlásení alebo v dohode, hoci uvedený pozemok je pre dom funkčne nevyhnutný a k zmene vyhlásenia následne nedošlo.

Ak určitý pozemok spĺňa atribúty priľahlého pozemku, t. j. je nevyhnutný a potrebný pre samotné umiestnenie domu alebo pre funkčné užívanie bytov a nebytových priestorov v dome, musí byť k nemu buď spoluvlastnícke právo alebo právo zodpovedajúce vecnému bremenu.

Nadobudnutie spoluvlastníckeho práva k týmto pozemkom je ideálnym prípadom a je výsledkom dohody strán. Ak však k dohode medzi vlastníkom priľahlého pozemku a vlastníkmi bytov a nebytových priestorov v dome nedôjde, vzniklo zo zákona podľa ust. § 23 ods. 5 BytZ k pozemku pod domom ako aj priľahlému pozemku vecné bremeno.

Zákon výslovne ustanovuje vznik vecného bremena spočívajúceho v práve užívať pozemok pod domom, ako aj priľahlý pozemok; ustanovenie § 23 ods. 5 zákona č. 182/1993 Z. z. však konkrétne spôsoby tohto užívania výslovne nevymedzuje. Tento prístup je odôvodnený tým, že strany sa na spôsobe užívania môžu dohodnúť alebo v prípade sporu vymedzí spôsob užívania súd podľa toho, aké sú potreby vlastníkov v bytovom dome a prípadne aj podľa toho, aký bol nimi doterajší zaužívaný spôsob užívania pozemku.

Ak súd zostane pri všeobecnom rozsahu – právo užívať – bude sa vychádzať z toho, že užívanie má spočívať v užívaní typickom pre daný dom. Ak je však medzi stranami sporný práve určitý spôsob užívania, z výroku súdu by malo byť zrejmé, či vlastníci môžu priľahlý pozemok užívať aj týmto konkrétnym spôsobom. Napr. právo využívať priľahlý pozemok ako parkovacie plochy nebude relevantný pri bytoch, ktoré vznikli v období, kedy parkovacie plochy neboli pre bytové domy povinné, na rozdiel od bytových domov, ktoré vznikli (najmä výstavbou alebo rozdelením domu na bytové jednotky) v období, keď právne predpisy upravovali povinnosť vytvoriť parkovacie miesta ako nevyhnutnosť pre bytové domy. Vo vzťahu k užívaniu priľahlého pozemku za účelom prístupu ku kontajnerom na odpad sa možno domnievať, že ide o nevyhnutnú potrebu bytových domov vo všeobecnosti. Inak možno posudzovať užívanie priľahlého pozemku za účelom oddychu, kde by bolo možné tento spôsob užívania priznať len v prípade, ak to zodpovedalo doterajšiemu spôsobu a potrebám vlastníkov v dome a ak nie je výhoda oprávneného v nepomere s bremenom povinného. Pre posúdenie, či ide o priľahlý pozemok má relevanciu aj jeho umiestnenie vo vzťahu k domu. Typicky bude priľahlým pozemkom vnútroblok alebo pozemok obklopujúci dom z jednej alebo viacerých strán. Oplotenie už nie je podmienkou toho, aby išlo o priľahlý pozemok, avšak ak bude pozemok pri dome aj oplotený, spravidla pôjde o kritérium v prospech záveru, že ide o priľahlý pozemok.

Zásady pre určenie spôsobu užívania (najmä právo prechodu, prejazdu, parkovania, umiestnenia inžinierskych sietí a príslušenstva domu a ďalšie užívanie podľa zaužívanéhospôsobu a potrieb vlastníkov, účelu a spôsobu umiestnenia priľahlého pozemku ako aj činnosti nevyhnutné na správu domu a pozemku) by sa v súdnej praxi mali vykladať podľa okolností daného domu tak, aby došlo k spravodlivému a vyváženému usporiadaniu vzťahov.

Vecné bremená, ktoré vznikli k domom podľa ust. § 23 ods. 5 BytZ tak zostanú nadobudnutím účinnosti novej právnej úpravy nedotknuté. Ak však pôjde o dom doposiaľ nerozdelený na byty a nebytové priestory, k jeho zápisu do katastra nehnuteľností sa bude vyžadovať aj súhlas vlastníka pozemku podľa ustanovenia o náležitostiach vyhlásenia.

So zákonným vecným bremenom je spojená aj povinnosť oprávnených znášať náklady spojené s udržiavaním priľahlého pozemku v stave spôsobilom na užívanie. Ak priľahlý pozemok vyžaduje opravu alebo náklady na údržbu, vlastníci musia na tieto náklady prispieť.

Zároveň sa v súlade s doterajšou judikatúrou Najvyššieho súdu SR (R 73/2016) upravuje právo vlastníka pozemku na primeranú jednorazovú náhradu za obmedzenie vlastníckeho práva, ktorej sa môže domáhať voči oprávneným z vecného bremena vo všeobecnej premlčacej lehote, ktorá plynie od vzniku vecného bremena. To síce vznikne ex lege, avšak len za splnenia ďalších podmienok stanovených právnou úpravou.

K § 1683
Priľahlý pozemok

Právna úprava priľahlého pozemku a jeho vymedzenie reflektuje na nevyhnutnú potrebu bytových domov mať určitý obslužný priestor, ktorý má slúžiť na rôzne účely, ktoré zákonodarca vymenúva exemplifikatívne. Typicky je však priľahlý pozemok nevyhnutný za účelom vstupu do bytového domu, prístupu ku kontajnerom na odpad, parkovania (najmä ak zákon takú povinnosť v čase vzniku domu upravoval, napr. ust. § 44 vyhlášky č. 532/2002 Z. z.),

eventuálne za účelom kvalitného trávenia voľného času (záhrady, ihriská, lavičky) a pod. Nie je vylúčené, aby bol priľahlý pozemok vymedzený aj iným účelom, ktorý je v kontexte daného bytového domu relevantný za účelom funkčného užívania bytov a nebytových priestorov v dome, pričom tento stav bol nadobúdateľom bytov a nebytových priestorov známy ešte pred nadobudnutím vlastníctva.

Vznik priľahlého pozemku je determinovaný spravidla pri výstavbe domu a jeho kolaudácii. Rozhodujúce tu teda je, či v rámci pozemkových dispozícií projektu výstavby domu alebo viacerých domov bolo rozhodnuté, že sa tu umiestňujú iné stavby (garáž, resp. trávnaté plochy, detské ihriská, parkoviská, záhrady a pod.). Len inštitút priľahlého pozemku dáva investorovi (developerovi) bytového či iného domu možnosť zabezpečiť pre budúcich vlastníkov bytov a nebytových priestorov v dome alebo viacerých domoch právo priameho a efektívneho rozhodovania o osude takéhoto priľahlého pozemku, a to v rámci schváleného projektu výstavby. Takisto mohol status priľahlého pozemku určiť vlastník domu pri prvom prevode vlastníctva bytu alebo nebytového priestoru. V navrhovanej právnej úprave však prvú zmluvu o prevode vlastníctva nahrádza inštitút vyhlásenia vlastníka domu, ktorým prvý vlastník domu vymedzí aj rozsah zastavaného a priľahlého pozemku vrátane vlastníckych a iných vzťahov k iným sa vzťahujúcim (napr. vecné bremeno).

Doterajšia judikatúra definovala priľahlý pozemok tak, že bol funkčne spojený s bytovým domom a slúžil na zabezpečenie dostatočne kvalitného života vlastníkov bytov a nebytových priestorov (rozhodnutia Ústavného súdu SR sp. zn. III. ÚS 589/2012 z 11.12.2012 a sp. zn. II US 649/2013 z 11.12.2013). Nová právna úprava na toto definovanie priľahlého pozemku nadväzuje.

V prípade, ak priľahlý pozemok nie je uvedený pri výstavbe domu alebo vo vyhlásení, môže status priľahlého pozemku určiť súd, na základe jeho funkčného spojenia s bytovým domom. Uvedená možnosť sa bude týkať najmä bytových domov, ktoré vznikli za účinnosti § 23 BytZ, ktorý upravoval zákonné vecné bremeno. Priľahlé pozemky aj z toho dôvodu neboli v zmluvách o prevode vlastníctva bytu uvedené, čo ale neznamenalo, že o priľahlé pozemky nešlo (napr. rozhodnutie Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 2S/106/2018 z 28. 4 2021).

V prípade, ak je charakter priľahlého pozemku sporný, vlastníci bytov a nebytových priestorov sa môžu spolu alebo jednotlivo na súde domáhať určenia, či určitý pozemok je alebo nie je priľahlý. Pôjde o určovaciu žalobu podľa § 137 písm. d) CSP. Z tohto určenia budú vyplývať určité práva a povinnosti, najmä to, či na tomto pozemku existuje zo zákona právo zodpovedajúce vecnému bremenu. Strany sa na rozsahu vecného bremena a spôsobe užívania môžu dohodnúť. Ak sa nedohodnú, spôsob užívania určí súd podľa uvedených zásad. Keďže vecné bremeno vzniká zo zákona, rozsudok bude deklaratórny a bude zároveň podkladom pre zápis do katastra nehnuteľností. Ak sa právo zodpovedajúce vecnému bremenu vykonávalo nepretržite počas vydržacej doby, možno toto právo vydržať.

Pripúšťa sa, že za určitých okolností môže vzniknúť pridružené spoluvlastníctvo k priľahlému pozemku aj dodatočne po vzniku bytového domu. Spravidla pôjde situáciu ak vlastník pozemku bude realizovať výstavbu viacerých bytových alebo nebytových domov v rámci jedného areálu, prípadne sa pôvodný areál dodatočne rozšíri o ďalšie pozemky. Zavádza sa novinka, ktorá zásadným spôsobom modifikuje doterajšiu koncepciu pridruženého spoluvlastníctva k domu a pozemku. Navrhovaná právna úprava umožní vznik akcesorického spoluvlastníctva k priľahlému pozemku alebo viacerým priľahlým pozemkom aj v prospech vlastníkov bytov a nebytových priestorov vo viacerých domoch vybudovaných na pozemkoch, ktoré vzájomne účelovo a funkčne súvisia. V praxi ide o tzv. areálové pozemky, ktoré sú v súčasnej právnej úprave v spoluvlastníctve všetkých vlastníkov podľa ustanovenia § 136 a nasl. zákona č. 40/1964 Zb., t. z. mimo režimu zákona č. 182/1993 Z. z. Takáto úprava však prináša negatívne dôsledky v tom, že na rozhodovanie spoluvlastníkov o správe domov a pozemkov priľahlých len k týmto domom sa v režime BytZ aplikujú iné právne normy ako na rozhodovanie o tzv. areálových pozemkov, ktorých spoluvlastníkmi sú všetci vlastníci bytov a nebytových priestorov v domoch, nachádzajúcich sa v spoločnom areáli. Negatívom je nielen neprípustnosť použitia prostriedkov fondu prevádzky, údržby a opráv na náklady spojené so správou týchto tzv. areálových pozemkov (vzhľadom na dikciu ustanovenia § 10 ods. 1 a 3 zákona č. 182/1993 Z. z.), ale napr. aj inštitút zákonného predkupného práva podielových spoluvlastníkov. To sa aktivuje pri zamýšľanom prevode spoluvlastníckych podielov na týchto tzv. areálových pozemkoch, pričom spoluvlastníkov sú v praxi desiatky až stovky. Časť z týchto vlastníkov nezriedka žije trvalo v zahraničí. Tieto tzv. areálové pozemky možno prevádzať podľa platnej právnej úpravy samostatne bez prevodu vlastníctva k bytu a nebytovému priestoru práve v dôsledku toho, že nie sú predmetom akcesorického (t. z. pridruženého spoluvlastníctva) podľa ustanovenia § 13, § 19 a § 23 ods. 1 BytZ.

Podľa navrhovanej právnej úpravy sa už tieto nedostatky odstránia a samostatný prevod či prechod vlastníctva podielov na týchto tzv. areálových pozemkoch už nebude prípustný bez prevodu či prechodu vlastníctva k bytu, nebytovému priestoru

a k nim sa vzťahujúcim akcesorickým spoluvlastníckym podielom na spoločných častiach domu. Zároveň nová právna úprava umožní, aby aj náklady na správu týchto tzv. areálových pozemkov a príslušenstva v pridruženom spoluvlastníctve vlastníkov viacerých domov mohli byť financované z úhrad za plnenia a fondu prevádzky, údržby a opráv tvorených vlastníkmi bytov a nebytových priestorov v jednotlivých domoch. Veľkosť spoluvlastníckych podielov na týchto pozemkoch bude určená pomerom veľkosti podlahovej plochy bytu alebo nebytového priestoru k celkovej podlahovej ploche všetkých bytov a nebytových priestorov vo všetkých domoch, v ktorých pridruženom spoluvlastníctve je priľahlý pozemok. Rovnaké pravidlo sa uplatní aj na určenie spoluvlastníckeho podielu k príslušenstvu v pridruženom spoluvlastníctve vlastníkov viacerých domov.

Takáto právna úprava však umožňuje, aby sa vlastníci dohodli, resp. rozhodli o združení a použití finančných prostriedkov na správu týchto pozemkov, či už z prostriedkov z fondu prevádzky, údržby a opráv pre konkrétny dom alebo z osobitne vytvorených zdrojov. Zároveň sa vyžaduje, aby vlastníci rozhodli o osobe zodpovednej za správu týchto pozemkov, nakoľko jednotlivé domy môže spravovať viacero správcovských subjektov. V prípade rozhodovania spoluvlastníkov o správe týchto priľahlých pozemkov v pridruženom spoluvlastníctve všetkých vlastníkov bytov a nebytových priestorov vo všetkých domoch sa navrhuje hlasovanie podľa veľkosti spoluvlastníckych podielov vlastníkov na týchto pozemkoch. Tu bude teda platiť iný princíp rozhodovania než sa aplikuje pri rozhodovaní o správe domu a pozemku priľahlému k jednému domu, kde platí princíp, podľa ktorého za každý byt a nebytový priestor patrí vlastníkovi len jeden hlas.

K § 1684

Spoločné časti a príslušenstvo domu

V doterajšom znení BytZ sa dlhodobo používali pojmy „spoločné časti domu“ a „spoločné zariadenia domu“, pričom ich právny režim bol v zásade úplne totožný. Oba tieto predmety pridruženého (akcesorického) spoluvlastníctva nemohli byť predmetmi samostatnej dispozície s výnimkou zákonom stanovených prípadov (napr., prenájom, výpožička, vecné bremeno). V záujme zjednodušenia pojmov a sprehľadnenia textu zákona navrhovaná právna úprava nepreberá definíciu spoločných zariadení domu upravenú v súčasnom ustanovení § 2 ods. 1 písm. h) BytZ, pričom tieto budú zahrnuté v pojme „spoločné časti domu“.

Spoločnými časťami podľa novej právnej úpravy teda môžu byť aj vedľajšie stavby alebo technické zariadenia s právnou povahou samostatných vecí slúžiacich k užívaniu domu, ale sú umiestnené na inom pozemku mimo domu. Niektoré spoločné časti domu (napr. balkóny, lodžie a terasy) môžu byť prístupné len z jedného bytu a slúžiť k výlučnému užívaniu spolu s bytom. Niektoré môžu byť prístupné len z niektorých bytov (napr. terasa spoločná pre dva byty) a slúžiť k výhradnému užívaniu spolu s nimi (tzv. subkondomínium).

Pre určenie, ktoré časti domu sú spoločné, či už pri rozdelení domu na byty a nebytové priestory alebo neskôr, je rozhodujúcich viacero skutočností. Po prvé musí ísť o predmety spôsobilé byť samostatným objektom vlastníckeho práva (napr. vedľajšie veci ako príslušenstvo domu alebo pozemku) a spoluvlastníci k nemu musia mať vlastnícky titul. Tak tomu však nemusí byť vždy, keďže niektoré zariadenia určené na spoločné užívanie s domom môžu byť vo vlastníctve tretej osoby či už v dôsledku zmluvy (napr. niektoré veci môžu byť kúpené formou lízingu alebo s výhradou vlastníckeho práva atď.) alebo v dôsledku osobitných právnych úprav regulujúcich napr. rozvody tepla, vody či plynu (tzv. zákonné vecné bremená). Pri určení spoločných častí domu bude tiež dôležité aj vyhlásenie vlastníka domu pri jeho rozdelení alebo v súvislosti s výstavbou domu. Prax môže priniesť rôzne situácie, kedy iné vymedzenie spoločných častí bude vyžadovať prízemný dom rozdelený na dva alebo tri byty so samostatnými vchodmi a iné veľký bytový dom s desiatkami bytov a nebytových priestorov v centre mesta.

Preto už akademik Š. Luby konštatoval, že akákoľvek právna úprava nie je schopná dostatočne presným spôsobom zadefinovať taxatívnym výpočtom presný rozsah spoločných častí domu. Do ich výpočtu vstupuje aj subjektívny faktor, teda vôľové správanie účastníkov, ktorí môžu aj častiam, ktoré nie sú zo stavebnotechnického hľadiska považované za spoločné, priradiť status spoločných častí, alebo naopak, objektívne spoločné časti sa môžu na základe vôle účastníkov začať traktovať ako relatívne spoločné, patriace len jednotlivým bytom. Podľa Š. Lubyho: „Právna úprava nemôže dobre vytvoriť kritérium, podľa ktorého by sa spoločné časti mohli jednotne určiť u všetkých domov s vlastníckymi bytmi. A zrejme by to nebolo ani vhodné.“[55] To napokon potvrdzujú aj doterajšie skúsenosti s platným zákonom č. 182/1993 Z. z.

[55] Luby, Š. Vlastníctvo bytov. 1. vydanie. Bratislava: SAV, 1971, s. 279 – 282.

a súčasnou definíciou spoločných častí a spoločných zariadení domu.

Na porovnanie možno uviesť, že legálna definícia spoločných častí domu v zmysle českého občianskeho zákonníka sa aj v tomto smere zmenila práve pri rekodifikácii českého občianskeho práva. Český zákonodarca pristúpil k takejto zmene, keď na rozdiel od pôvodného ustanovenia § 2 písm. g) českého zákona č. 72/1994 Sb. o vlastníctve bytov účinného do 31. 12. 2013 zahrnul do dikcie ustanovenia § 1160 zákona č. 89/2012 Sb. len všeobecnú definíciu spoločných častí domu. Podľa nej ide o tie časti nehnuteľnej veci, ktoré podľa svojej povahy majú slúžiť všetkým vlastníkom spoločne. Český zákonodarca nepristúpil na výpočet konkrétnych stavebných častí priamo v zákone, ale bližší opis týchto častí ponechal na úpravu vo vykonávacom predpise. Týmto predpisom je v Českej republike nariadenie vlády č. 366/2013 Sb., ktoré v ustanovení § 4 až § 6 podrobne a demonštratívne vypočítava spoločné časti zahŕňajúce aj spoločné zariadenia domu podľa predchádzajúcej právnej úpravy.

Na rozdiel od Českej republiky však návrh zákona počíta so zahrnutím demonštratívneho výpočtu spoločných častí domu priamo v zákone, ktorým bude nový zákon o výkone správy bytových a iných domov.

V navrhovanom odseku 2 je obsiahnutá definícia príslušenstva domu, ktoré je tiež predmetom pridruženého spoluvlastníctva v spoluvlastníctve všetkých vlastníkov bytov a nebytových priestorov.

V zmysle tohto ustanovenia sú príslušenstvom domu stavby umiestnené na priľahlom pozemku, ktoré sú určené na spoločné užívanie a slúžia výlučne tomuto domu alebo viacerým domom, pričom nie sú stavebnou súčasťou domu, najmä prístrešky, kôlne, altány, ihriská, nádvoria, parkovacie plochy, oplotenia, trafostanice, odovzdávacia stanica tepla, čistička odpadových vôd, septik či iné stavby, ktoré sú nevyhnutné na zabezpečenie prevádzky a správy domu a pozemku; ustanovenie o priľahlom pozemku (ods. 2, 3 a 4) sa použijú primerane. Na určenie veľkosti spoluvlastníckych podielov na týchto pozemkoch či príslušenstve sa primerane použije všeobecné ustanovenie o určení veľkosti podielov pri pridruženom spoluvlastníctve, kde je relevantná právna skutočnosť zakladajúca vznik spoluvlastníctva (typicky vyhlásenie vlastníka domu) alebo dohoda spoluvlastníkov. Takéto znenie umožní existenciu spoločného príslušenstva v spoločných areáloch s viacerými domami, kde na priľahlých pozemkoch existuje príslušenstvo, ktoré je určené na užívanie všetkým vlastníkom bytov a nebytových priestorov v týchto domoch. V záujme vylúčenia pochybností sa medzi spoločnými časťami uvádzajú aj technologické zariadenia a to aj vtedy ak sú umiestnené mimo domu.

Ďalšou významnou zmenou v legálnej definícii spoločných častí domu bude aj odsek 3, podľa ktorého sa za spoločné časti domu považujú aj také jeho časti, ktoré priliehajú len niektorým k bytom a nebytovým priestorom alebo ktoré boli prenechané na výlučné užívanie niektorému alebo viacerým vlastníkom bytov a nebytových priestorov (typicky ide o balkóny, lodžie či terasy). Doposiaľ totiž spoluvlastníctvo všetkých vlastníkov bytov a nebytových priestorov k týmto spoločným častiam domu vyplýva len implicitne z ustanovení zákona č. 182/1993 Z. z. a judikatúry súdov.

K § 1685

Pridružené spoluvlastníctvo spoločných častí domu, príslušenstva domu a pozemku

Ide o základné ustanovenie upravujúce pridružené spoluvlastníctvo k spoločným častiam a príslušenstvu domu a pozemku, ktoré tvorí nerozlučnú spojitosť s vlastníctvom bytu a nebytového priestoru v dome. Ak k pozemku (zastavanému alebo priľahlému) nevznikne pridružené spoluvlastníctvo, viazne na ňom vecné bremeno (či už podľa tohto zákona alebo pôjde o vecné bremeno, ktoré vzniklo podľa § 23 ods. 5 BytZ). To je zvýraznené slovami „ak zákon neustanovuje inak“. Ďalší prípad, kedy „zákon ustanovuje inak“ je pri vzniku pridruženého spoluvlastníctva pozemkov a príslušenstva v prospech vlastníkov bytov a nebytových priestorov vo viacerých domoch, nakoľko vtedy tvorí okruh spoluvlastníkov týchto predmetov pridruženého spoluvlastníctva viacero subjektov než pri vzniku pridruženého spoluvlastníctva spoločných častí, príslušenstva a pozemku len v jednom dome. V tomto ustanovení je upravený jeden zo základných právnych princípov, ktoré sú spojené s vlastníctvom bytu a nebytového priestoru v dome. Týmto princípom je tzv. akcesorita spoluvlastníctva spoločných častí, príslušenstva a pozemku (ako aj spoločných zariadení do účinnosti navrhovanej úpravy), ktorá je nevyhnutná na riadny výkon vlastníckych práv k bytom a nebytovým priestorom. Akcesorita v tomto prípade predstavuje nerozlučné spojenie spoluvlastníctva spoločných častí domu, jeho príslušenstva a prípadne aj pozemku s existenciou vlastníckeho práva k bytu alebo k nebytovému priestoru v predmetnom dome alebo podľa navrhovanej úpravy aj vo viacerých domoch.

Inými slovami, akcesorita znamená, že spoluvlastnícky podiel k predmetom pridruženého spoluvlastníctva vždy sleduje právny osud bytu alebo nebytového priestoru a priamo zo zákona prechádza na jeho nového nadobúdateľa. Táto akcesorita spoluvlastníckych práv je nezrušiteľná za trvania vlastníctva k bytom a nebytovým priestorom, a preto spoločné časti a príslušenstvo nemôžu byť predmetom vlastníctva alebo spoluvlastníctva iného

subjektu než vlastníka bytu alebo nebytového priestoru v dome (v prípade pozemku a príslušenstva domu sa umožňuje, aby bolo spoločné aj pre vlastníkov viacerých domov). Nezrušiteľnosť je daná v záujme základných práv, ktoré by inak nemohlo plniť svoju ekonomicko-sociálnu funkciu.

K § 1686
Výlučné užívacie právo

Ustanovenie upravuje výlučné užívacie právo k spoločným častiam domu, jeho príslušenstvu zastavanému a priľahlému pozemku, ktoré prináleží len niektorým vlastníkom bytov a nebytových priestorov.

Nejde o nový inštitút, ale naopak o jeden z charakteristických znakov vlastníctva bytov, ktorý bol v zákone č. 182/1993 Z. z. zakotvený už od jeho prijatia v roku 1993, pričom komplexnejšiu úpravu dosiahol až jeho novelizáciou vykonanou zákonom č. 283/2018 Z. z. účinným od 1. 11. 2018. Navrhované znenie vychádza z tejto právnej úpravy zakotvenej v ustanovení § 19 ods. 3 až 8 BytZ. Zachovávajú sa jednak právne tituly vzniku výlučného užívacieho práva ako aj obsah tohto práva. V písm. c) sa však oproti súčasnému zneniu umožňuje vznik výlučného užívacieho práva aj v prípade priľahlých pozemkov alebo príslušenstva, ktoré sú spoločné vlastníkom bytov a nebytových priestorov vo viacerých domov. Právne tituly vzniku výlučného užívacieho práva sa rozširujú o vyhlásenie vlastníka domu ako nový inštitút a rozhodnutie súdu, keďže aj to môže konštitutívne založiť výlučné užívacie právo k predmetom pridruženého spoluvlastníctva. Takýto postup je možný v prípade žaloby prehlasovaného vlastníka, ktorý sa bude úspešne domáhať zmeny zamietavého rozhodnutia vlastníkov bytov o priznaní tohto práva podľa ustanovenia § 14b ods. 1 písm. r) BytZ. Druhým prípadom sú situácie uvedené v ustanovení § 14a ods. 11 in fine BytZ, teda:

– ak sa pri hlasovaní v dome dosiahne rovnosť hlasov alebo
– ak sa potrebná väčšina na prijatie rozhodnutia o udelení výlučného užívacieho práva nedosiahne.

V odseku 2 sa upravuje, že právo výlučne užívať spoločné časti domu, príslušenstvo domu alebo priľahlý pozemok môže patriť viacerým vlastníkom bytov a nebytových priestorov spoločne.

Zásadnou zmenou oproti súčasnej právnej úprave je možnosť, aby vlastníci bytov a nebytových priestorov mali právo požadovať od vlastníka bytu alebo nebytového priestoru, ktorý má právo výlučne užívať spoločné časti domu, príslušenstvo alebo priľahlý pozemok náhradu za toto právo. To však bude platiť len v prípadoch podľa ods. 1 písm. c) a písm. d) tohto ustanovenia, t. z. len ak o vzniku tohto práva budú rozhodovať vlastníci rozhodnutím. V tomto prípade bude môcť byť výlučné užívacie právo udelené určitému vlastníkovi alebo viacerým vlastníkom bez toho, aby toto právo prechádzalo spolu s vlastníctvom jeho bytu alebo nebytového priestoru na nadobúdateľa. Pôjde tak o výnimku zo všeobecnej zásady upravenej v ustanovení o prechode práva výlučného užívania spoločných častí domu.

Navrhovaný odsek 4 umožní zápis informácie o práve na výlučné užívanie spoločných častí, príslušenstva a priľahlého pozemku do katastra nehnuteľností. Podľa súčasnej právnej úpravy bol takýto zápis možný podľa ustanovenia § 20a ods. 6 a § 20b BytZ len vo vzťahu k výlučnému užívaciemu právu ku garážovému stojisku a skladovému priestoru. Zápis tejto informácie sa podľa platnej právnej úpravy realizuje formou poznámky, nakoľko zákonodarca v tomto prípade odkazuje v poznámke pod čiarou č. 22ac v zákone č. 182/1993 Z. z. odkazuje na ustanovenie § 38 a § 39 zákona č. 162/1995 Z. z. o katastri nehnuteľností v platnom znení. Zápis informácie sa teda má vykonať v časti listu vlastníctva „Iné údaje“. Nejde teda o zápis samotného vecného práva, ktoré sa zapisuje vkladom či záznamom, ale o zápis skutočnosti o existencii výlučného užívacieho práva, ktoré je spojené s vlastníctvom bytu alebo nebytového priestoru.

Z doterajšej praxe sú známe prípady, kedy príslušný okresný úrad, katastrálny odbor odmietol vykonať zápis vlastníkovi bytu či nebytového priestoru vo vzťahu k časti priľahlého pozemku (napr. oplotená predzáhradka pred bytom na prízemí alebo chodník vybudovaný a určený len na zásobovanie obchodnej prevádzky na prízemí domu) so strohým odôvodnením, že výlučné užívacie právo k priľahlému pozemku podľa ustanovenia § 19 BytZ nie je predmetom zápisu do katastra nehnuteľností na rozdiel od ustanovenia § 20a ods. 6 BytZ.

Výlučné užívacie právo ku garážovému stojisku v ustanovení § 1 ods. 1 zákona č. 162/1995 Z. z. katastrálneho zákona však tiež uvedené nie je, a napriek tomu sa informácia o ňom do údajov katastra nehnuteľností zapisuje. Tento zákon ani jeho vykonávacia vyhláška č. 461/2009 Z. z. a ani iný všeobecne záväzný právny predpis bližšie neurčujú aké údaje sa majú zapisovať v časti listu vlastníctva označenom ako „Iné údaje“.

Podľa ustanovenia § 6 ods. 1 písm. f) zákona č. 162/1995 Z. z., v spojení s ustanovením § 14 vyhlášky č. 461/2009 Z. z. dávajú podklad k zápisu skutočností súvisiacich s právami k nehnuteľnosti. Z vyššie uvedeného je však zrejmé, že posúdenie, aká konkrétna skutočnosť súvisiaca s právom k nehnuteľností sa zapíše ku konkrétnej nehnuteľnosti do kolónky „Iný údaj“ už závisí výlučne na právnom posúdení okresných úradov, katastrálnych odborov.

Neexistuje však žiadny opodstatnený dôvod, aby sa na zápis údaju o výlučnom užívacom práve do

katastra nehnuteľností vyžadovala ešte osobitná zmluva medzi vlastníkmi nad rámec právnych titulov vyplývajúcich z ustanovenia § 19 ods. 4 BytZ. Najmä v prípade právnych titulov vzniku výlučného užívacieho práva podľa ustanovenia odseku 2 písm. b) a c), stačí predložiť okresného úradu na zápis zmluvu o prevode vlastníckeho práva, alebo zmluvu o vstavbe či nadstavbe, prípadne zápisnicu z rozhodnutia vlastníkov, z ktorej vyplýva zriadenie výlučného užívacieho práva k novej spoločnej časti, spoločnému zariadeniu alebo príslušenstvu domu. Návrh na zápis tohto práva je oprávnená podať na príslušný orgán osoba oprávnená z tohto práva alebo iná osoba, ktorá na tom má právny záujem.

V prípade výlučného užívacieho práva vzniknutého podľa ustanovenia § 19 ods. 4 písm. a) BytZ takýto zápis do katastra nehnuteľností spravidla nebude potrebný, nakoľko toto právo vyplýva už zo samotnej stavebnotechnickej povahy, resp. účelového určenia spoločnej časti na výlučné užívanie spolu s konkrétnym bytom a nebytovým priestorom (typicky pôjde o balkón, lodžiu alebo terasu).

K § 1687
Prechod práva výlučného užívania spoločných častí domu

Toto ustanovenie upravuje vecnoprávny charakter výlučného užívacieho práva k spoločným častiam domu, spojeného s vlastníckym právom k bytu a nebytovému priestoru ku ktorému sa toto právo vzťahuje. Toto právo nemôže byť predmetom samostatnej dispozície bez toho, aby došlo k nakladaniu spolu s bytom alebo nebytovým priestorom, ku ktorému sa vzťahuje. Výnimkou v tomto smere bude len rozhodnutie vlastníkov o výlučnom užívacom práve udelenom v prospech určitého vlastníka alebo viacerých vlastníkov k nejakej spoločnej časti domu.

Rovnako ako v prípade iných akcesorických práv aj výlučné užívacie právo prechádza na nového nadobúdateľa bytu alebo nebytového priestoru ex lege, t. zn. bez toho, aby tento prechod mohol prevodca ovplyvniť napr. v zmluve o prevode vlastníctva bytu alebo nebytového priestoru. Z toho vyplýva, že ani nadobúdateľ tohto práva nemá možnosť sa tohto práva vzdať, resp. v nadobúdacej zmluve prejaviť vôľu ho spolu s bytom či nebytovým priestorom nenadobudnúť. Aj keby takúto vôľu prejavil, išlo by o neúčinný prejav vôle, keďže výlučné užívacie právo musí nadobúdateľ len prijať, z dôvodu, že je vecne spojené s bytom či nebytovým priestorom.

Odsek 2 ustanovenia len potvrdzuje vecnoprávny charakter tohto práva, keďže nie je prípustný samostatný prevod alebo prechod práva výlučne užívať spoločné časti a príslušenstvo domu alebo priľahlý pozemok bez súčasného prevodu alebo prechodu vlastníctva bytu alebo nebytového priestoru v dome, s ktorým je spojené. Keďže prechod práva či povinnosti nastáva na rozdiel od prevodu ex lege už na základe právnej skutočnosti, na ktorú je naviazaný, takýto právny následok ani nie je možné zmluvne vylúčiť. Z toho vyplýva, že ani pri tých právnych skutočnostiach, ktoré majú za následok prechod vlastníckeho práva k bytu a nebytovému priestoru sa nemôže stať, že by došlo k samostatnému prechodu vlastníctva bytu a nebytového priestoru bez prechodu výlučného užívacieho práva spojeného s týmto vlastníckym právom.

K § 1688 a 1689
Výlučné užívanie garážového stojiska a prechod práva

Právo na výlučné užívanie garážového stojiska sa preberá z doterajšej právnej úpravy (ustanovenie § 20a BytZ), pričom jeho obsah je v zásade rovnaký ako v prípade výlučného užívacieho práva k spoločným častiam, domu príslušenstvu a priľahlému pozemku. S týmito právami má nasledovné spoločné znaky:

– môže patriť viacerým spoluvlastníkom garáže spoločne;
– má vecnoprávny charakter, nakoľko prechádza spolu s prevodom alebo prechodom spoluvlastníckeho podielu ku garáži v dome, s ktorým je spojené, na jeho nadobúdateľa, pričom samostatný prevod alebo prechod práva výlučne užívať určité garážové stojisko bez prevodu alebo prechodu spoluvlastníckeho podielu ku garáži v dome nie je prípustný;
– spoluvlastník garáže v dome ho môže prenechať inej osobe do užívania aj bez súhlasu ostatných spoluvlastníkov garáže v dome.

Právo výlučne užívať určité garážové stojisko je právo spojené so spoluvlastníckym podielom ku garáži v dome, ktoré vzniká prevodom alebo prechodom spoluvlastníckeho podielu ku garáži v dome. Právo spoluvlastníka garáže v dome na výlučné užívanie určitého garážového stojiska môže zaniknúť len s jeho písomným súhlasom.

Toto právo je bezodplatné, nakoľko ostatným spoluvlastníkom garáže v dome nepatrí právo na náhradu. Informácia o práve spoluvlastníka garáže v dome na výlučné užívanie určitého garážového stojiska sa zapíše do katastra nehnuteľností.

K § 1690
Právo výlučného užívania skladového priestoru

Ustanovenia o garážovom stojisku sa použijú primerane aj na výlučné užívanie skladového priestoru, keďže skladový priestor je rovnako ako garážové stojisko časťou nebytového priestoru v dome určeného na skladovanie, a ktorá je fyzicky oddelená od ostatných častí tohto nebytového

priestoru, za predpokladu, že nejde o príslušenstvo bytu.

K § 1691
Prechod pridruženého spoluvlastníctva

V tomto ustanovení je zakotvená ďalšia dôležitá zásada vyplývajúca z pridruženého spoluvlastníctva ku všetkým predmetom tohto spoluvlastníctva. Podľa nej s prevodom alebo prechodom vlastníctva bytu a nebytového priestoru v dome prechádza na nadobúdateľa aj pridružené spoluvlastníctvo spoločných častí domu alebo iné spoločné vecné práva k pozemku ako aj ďalšie práva a povinnosti spojené s vlastníctvom bytu a nebytového priestoru vrátane práv a povinností vyplývajúcich z vyhlásenia vlastníka domu, o ktorých to ustanovuje tento zákon alebo osobitný predpis.

Ustanovenie tak systematicky priamo nadväzuje na súčasnú právnu úpravu, ktorá je však zakotvená až v troch rôznych ustanoveniach zákona č. 182/1993 Z. z. (§ 13, § 19 a § 23). Navrhovanou právnou úpravou sa tak sprehľadní a zjednoduší tento významný právny dôsledok spojený s prevodom alebo prechodom vlastníctva k bytu a nebytovému priestoru.

K prechodu špecifikovaných hodnôt dochádza ex lege pri prevode alebo prechode vlastníctva k bytu alebo nebytovému priestoru. Determinantom rozsahu súboru hodnôt prechádzajúceho na nadobúdateľa pri prevode bytu alebo nebytového priestoru je rozsah, v akom ich vlastní prevádzajúci. Z povahy veci vyplýva, že minimálny rozsah prechádzajúcich hodnôt bude pozostávať zo spoluvlastníctva spoločných častí domu, príslušenstva (pokiaľ existuje) a práv (nielen vlastníckych) k zastavanému pozemku a k priľahlému pozemku (pokiaľ existuje). Nikto nemôže previesť na iného viac práv, ako má sám (nemo plus iuris ad alium transfere potest quam ipse habet).

Vo vzťahu k zastavanému a priľahlému pozemku platí buď spoluvlastnícky režim alebo právo zodpovedajúce vecnému bremenu, ktoré vzniklo podľa § 23 ods. 5 BytZ alebo podľa ustanovenia o pozemku a vecnom bremene, ktoré prechádza v zmysle tohto ustanovenia na nadobúdateľa bytu alebo nebytového priestoru. Ak v priebehu existencie bytu alebo nebytového priestoru dôjde k spojeniu vlastníctva bytu alebo nebytového priestoru so zodpovedajúcim spoluvlastníckym podielom na pozemku v rukách tej istej osoby (osôb), od tohto okamihu nie je možné tieto hodnoty prevádzať každú samostatne.

K § 1692
Zrušenie pridruženého spoluvlastníctva

Jednou z osobitostí pridruženého spoluvlastníctva v porovnaní s bežným podielovým spoluvlastníctvom upraveným je skutočnosť, že spoluvlastníci sa nemôžu dožadovať zrušenia spoluvlastníctva podľa Občianskeho zákonníka. Ustanovenie v súčasnosti platného § 141 Občianskeho zákonníka (zákon č. 40/1964 Zb.), ktoré umožňuje spoluvlastníkom dohodnúť sa o zrušení spoluvlastníctva a o vzájomnom vyporiadaní (v predloženom návrhu nového Občianskeho zákonníka ide o ustanovenie s nadpisom *Dohoda spoluvlastníkov* a nasl.), je totiž touto právnou normou výslovne vylúčené, s výnimkami uvedenými v ustanovení § 13 ods. 2 BytZ. Toto ustanovenie je kogentné, pričom z praktického pohľadu má mimoriadne veľký význam. Ide totiž o prelomenie jednej zo základných zásad platiacich v občianskom práve, podľa ktorej nikto nemôže byť nútený, aby zotrval v spoluvlastníckom vzťahu. V dôsledku toho teda nie je možné a ani prípustné domáhať sa toho, aby jeden zo spoluvlastníkov previedol svoj spoluvlastnícky podiel na spoločných častiach, príslušenstve domu a pozemku na druhého spoluvlastníka, resp. aby spoluvlastníci odkúpili podiel jedného zo spoluvlastníkov bez toho, aby sa predmetom prevodu stal súčasne aj byt alebo nebytový priestor.

Táto zásada však nemôže pôsobiť absolútne, pričom zákon č. 182/1993 Z. z. v ustanovení § 19 ods. 1 BytZ v znení účinnom do 31. 10. 2018 umožňoval spoluvlastníkom dohodnúť sa, že niektoré spoločné časti, spoločné zariadenia alebo príslušenstvo domu mohli vylúčiť z pridruženého spoluvlastníctva. Touto dohodou bolo možné obmedziť rozsah tohto pridruženého spoluvlastníctva alebo ho úplne vylúčiť, pochopiteľne, okrem zastavaného a priľahlého pozemku. Ak sa totiž niektorá časť z týchto spoločných častí a spoločných zariadení domu fakticky i právne odčlení a v dome sa vytvorí ďalší byt alebo nebytový priestor, zvýši sa tým logicky aj spoločný menovateľ v zlomku určujúcom veľkosť spoluvlastníckeho podielu na spoločných častiach domu. Celková podlahová plocha bytov a nebytových priestorov v dome sa teda zvýši o podlahovú plochu pôvodnej spoločnej časti alebo spoločného zariadenia, ktoré sa stalo samostatným bytom či nebytovým priestorom. Takáto dohoda teda mala vplyv aj na zápis spoluvlastníckych podielov na spoločných častiach a spoločných zariadeniach domu u všetkých vlastníkov.

Nadobudnutím účinnosti novely BytZ č. 283/2018, Z. z., ktorá sa dotkla ustanovenia § 13 ods. 2, § 14b ods. 3 a § 19 ods. 1 BytZ však došlo k zásadnej zmene v tomto smere. Táto novela totiž bez bližšieho vysvetlenia odstránila možnosť vlastníkov bytov a nebytových priestorov v dome dohodnúť sa absolútnou väčšinou o inom rozsahu spoluvlastníctva spoločných častí a spoločných zariadení bytového domu. Možnosť dohody o inom rozsahu

spoluvlastníctva, než vyplýva zo zákona sa pripúšťala len vo vzťahu k spoločným častiam a spoločným zariadeniam domu, nie však aj k priľahlému a zastavanému pozemku. Od. 1. 11. 2018 je však takáto dohoda možná len vo vzťahu k priľahlému pozemku a príslušenstve domu alebo ich častí (viď ustanovenie § 13 ods. 2 a § 14b ods. 3 BytZ).

Touto zmenou sa okrem iného vylúčila možnosť rozdelenia bytového domu na viac bytových domoch, ak sú tieto schopné samostatnej existencie aj zo stavebno-technického hľadiska, čo potvrdzuje stavebný úrad v konaní o zmene účelu užívania pôvodnej stavby. Keďže v týchto prípadoch dochádza k zmene vlastníckych pomerov všetkých vlastníkov bytov a nebytových priestorov niet dôvodu, aby takýto postup zákon vylučoval aj v režime vlastníctva bytov a nebytových priestorov za podmienky, že s tým vyjadria písomný súhlas všetci vlastníci bytov a nebytových priestorov v dome.

Navrhovaná právna úprava túto možnosť opätovne pripúšťa, v dôsledku čoho pôjde o navrátenie stavu, ktorý platil v právnom poriadku 25 rokov (od 1.9.1993 do 31.10.2018 v pôvodnej dikcii ustanovenia § 19 ods. 1 BytZ). Ak je byt, nebytový priestor, spoločné časti, príslušenstvo domu alebo pozemok zaťažený vecným právom, na platnosť právnych úkonov týkajúcich zrušenia spoluvlastníctva sa vyžaduje písomný súhlas oprávnenej z tohto vecného práva. Dôvodom je skutočnosť, že zmenou právneho režimu vlastníctva domu vrátane bytov a nebytových priestorov v ňom sa nachádzajúcich môžu byť dotknuté práva tretích osôb (najmä záložných práv, osôb oprávnených z vecných bremien, predkupných práv atď.).

K § 1693

Veľkosť spoluvlastníckych podielov na spoločných častiach domu, príslušenstva domu a pozemku

Navrhovaná úprava predstavuje čiastočnú modifikáciu doposiaľ ustáleného kogentného pravidla podľa ktorého je veľkosť spoluvlastníckeho podielu na spoločných častiach domu, príslušenstve domu a pozemmku stanovená pomerom veľkosti podlahovej plochy bytu alebo nebytového priestoru k celkovej podlahovej ploche všetkých bytov a nebytových priestorov v dome. Toto pravidlo vychádza ešte z ustanovenia § 17 ods. 2 skôr platného zákona č. 52/1966 Zb. o osobnom vlastníctve bytov, ktoré úplne nesystematicky prevzal aj platné ustanovenie § 5 ods. 1 písm. b) zákona č. 182/1993 Z. z., ktorý upravuje podstatné náležitosti zmluvy o prevode vlastníctva bytu a nebytového priestoru v dome. Táto konštrukcia mala v dobe prijatia BytZ dôvod v súvislosti s privatizáciou bytového fondu, kedy bolo praktické stanoviť matematicky jednoduché pravidlo, zatiaľ čo pri výstavbe nových domov bolo namieste ponechať to na vôli stavebníkov. Vzhľadom na fakt, že tento podiel ovplyvňuje nielen mieru prispievania vlastníka bytu a nebytového priestoru do fondu prevádzky, údržby a opráv, spôsob rozpočítavania niektorých plnení a v konečnom dôsledku aj mieru jeho zodpovednosti za spoločné záväzky, je nevyhnutné upraviť toto pravidlo v samostatnom zákonnom ustanovení.

Navrhuje sa vzhľadom na požiadavky aktuálnej praxe umožniť zmenu doterajšieho pravidla tak, že rozhodujúci nemusí byť len pomer podlahových plôch, ale tiež povaha a umiestnenie bytu. Pre určenie hodnoty bytu má význam nielen veľkosť bytu, ale aj jeho vlastnosti, napr. umiestnenie na určitom poschodí, či strane domu, priestor, ktorý má vlastník bytu vo svojej výlučnej dispozícii (napr. v dome môžu byť miestnosti s rôznou výškou miestností a stropu, k bytu môžu priliehať spoločné časti domu ako sú balkóny, lodžie a terasy).

Veľkosť spoluvlastníckych podielov na spoločných častiach domu, príslušenstve domu a pozemku sa určí pomerom veľkosti podlahovej plochy bytu alebo nebytového priestoru k celkovej podlahovej ploche všetkých bytov a nebytových priestorov v dome; to neplatí, ak je vyhlásením vlastníka domu veľkosť spoluvlastníckych podielov určená inak, a to s ohľadom na povahu, rozmery či umiestnenie bytu a nebytového priestoru, alebo ak sú podiely určené ako rovnaké. Vlastník bytu alebo nebytového priestoru má právo domáhať sa zmeny veľkosti podielu, ak sa podstatne zmenili okolnosti alebo pôvodné určenie tohto podielu je zjavne nespravodlivé. V takom prípade má rozhodnutie súdu vplyv aj na obsah vyhlásenia vlastníka domu, ak v ňom boli určené spoluvlastnícke podiely, ktoré boli rozhodnutím súdu zmenené. V takom prípade sa však tieto spoluvlastnícke podiely zmenia priamo právoplatným rozhodnutím súdu, ktoré má konštitutívny charakter, pričom táto zmena by sa mala dať zapísať do údajov katastra nehnuteľností záznamom. V takom prípade má rozhodnutie súdu vplyv aj na zmenu vlastníka domu. V súlade s prechodnými ustanoveniami tohto zákona budú môcť vlastníci využiť toto právo aj v domoch s bytmi a nebytovými priestormi, ktoré vznikli podľa doterajších predpisov.

K § 1694 až 1702

Vznik vlastníctva bytov a nebytových priestorov

V týchto ustanoveniach sú upravené spôsoby vzniku vlastníctva bytov a nebytových priestorov. Jednotlivé právne skutočnosti vychádzajú zo súčasnej platnej právnej úpravy (§ 4 a 5 zákona č. 182/1993 Z. z.) ako zo zahraničných právnych úprav pokiaľ ide o vyhlásenie vlastníka domu, ktoré predstavuje v navrhovanej právnej úprave základný právny titul nadobudnutia vlastníctva k bytom a nebytovým

priestorom v nových domoch, ale aj v existujúcich domoch, ktoré doposiaľ neboli rozdelené na byty a nebytové priestory.

Na prvom mieste sa však upravuje výstavba domu na základe zmluvy o výstavbe uzavretej podľa tohto zákona, kedy vznikajú byty a nebytové priestory ako nové veci (predmety občianskoprávnych vzťahov), za predpokladu, že dom je aspoň v takom stupni rozostavanosti, že je už navonok ohraničený obvodovými stenami a strešnou konštrukciou a byty a nebytové priestory sú v ňom stavebnotechnicky oddelené obvodovými stenami.

Kľúčovým inštitútom v novej právnej úprave bude rozdelenie domu vyhlásením doterajšieho vlastníka domu, ktoré bude predstavovať jednostranný právny úkon. V prípade spoluvlastníkov domu nerozdeleného na byty a nebytové priestory bude mať vyhlásenie charakter dohody všetkých spoluvlastníkov o zrušení a vyporiadaní spoluvlastníctva rozdelením domu.

Na základe komparácie zahraničných právnych úprav inštitútu vlastníctva bytov (napr. ČR, Francúzsko, Holandsko, Poľsko, USA či kanadská provincia Ontario) možno konštatovať, že v týchto krajinách je konštituované vlastníctvo bytov v novostavbách práve inštitútom vyhlásenia vlastníka domu. Ten je v zahraničí dlhodobo zaužívaný a osvedčený ako typický spôsob vzniku vlastníctva bytov, pričom aj slovenská verzia smernice OSN o kondomíniovom vlastníctve bytov pre krajiny v transformačnom období označuje tento inštitút pojmami „Prehlásenie o rozdelení vlastníctva“ alebo „Dohoda o rozdelení nehnuteľnosti“ podľa toho, či ide o jednostranný, alebo viacstranný právny úkon.

V našej právnej úprave dochádzalo od prijatia zákona č. 182/1993 Z. z. k právnemu rozdeleniu domu tzv. prvou zmluvou o prevode vlastníctva bytu a nebytového priestoru v dome z doterajšieho vlastníka na nájomcu. Išlo o charakteristický znak vtedajšej právnej úpravy, ktorej hlavným cieľom bolo zabezpečiť privatizáciu bytového fondu zo štátu, obcí a družstiev na nájomcov bytov, ktorými boli fyzické osoby. V súčasnosti už táto forma rozdelenia domu nemá v developerskej praxi uplatnenie, pričom developeri využívajú často aj iné spôsoby zápisu vlastníckeho práva než bol vklad vlastníckeho práva k prvej zmluve o prevode vlastníctva.

V prípade vyhlásenia vlastníka domu ide o písomný prejav vôle vlastníka domu, ktorým sa nehnuteľnosť vo vlastníctve jedného subjektu alebo v podielovom spoluvlastníctve viacerých osôb rozdeľuje na dom s bytmi a nebytovými priestormi ako samostatnými predmetmi občianskoprávnych vzťahov s obligatórnym vznikom spoluvlastníckeho podielu na spoločných častiach domu a zastavanom a priľahlom pozemku. V Poľsku musí mať tento právny úkon dokonca formu notárskej zápisnice. Zápis tohto právneho úkonu do katastra nehnuteľností sa bude realizovať vkladovým konaním, čím bude zabezpečené, aby vlastníctvo bytov nevzniklo v budove, ktorá nebude zapísaná v katastri nehnuteľností a zároveň, že tento zápis bude záväzný pre každý subjekt (erga omnes). Vznik vlastníctva bytov a nebytových priestorov v dome tak nastanú na základe právoplatného rozhodnutia okresného úradu o povolení vkladu vyhlásenia do katastra nehnuteľností (§ 28 ods. 3 zákona č. 162/1995 Z. z.). Išlo by teda o rovnaký spôsob nadobudnutia vlastníctva ako tak to bolo v doterajšej právnej úprave povolením vkladu vlastníctva prvej zmluvy o prevode vlastníctva bytu a nebytového priestoru podľa § 5 zákona č. 182/1993 Z. z. v platnom znení.

Materiálna publicita katastra nehnuteľností tak vylúči akékoľvek pochybnosti o prípadnej záväznosti tohto úkonu len dovnútra, t. j. medzi spoluvlastníkmi daného domu a pozemku. Pri novostavbe by totiž vlastník domu musel spolu s vyhlásením predložiť príslušnému správnemu orgánu na úseku katastra nehnuteľností aj kolaudačné osvedčenie alebo stanovisko príslušného orgánu, z ktorých bude nepochybné, že určitá budova sa bude užívať aj na bytové účely. Vychádzajúc z koncepcie platného Občianskeho zákonníka by v prípade zavedenia inštitútu vyhlásenia vlastníka domu išlo o nadobudnutie vlastníckeho práva na základe inej právnej skutočnosti stanovenej zákonom.

Pred právnym rozdelením domu by však vlastník domu musel splniť aj všetky verejnoprávne podmienky na to, aby mohol svoju stavbu (a prípadné byty a nebytové priestory v nej) nielen užívať, ale s nimi aj právne disponovať. Keďže v prípade vyhlásenia vlastníka domu by išlo o právny úkon s obligatórnymi náležitosťami, na ktorý by sa vzťahovali aj ustanovenia Občianskeho zákonníka o právnych úkonoch, vyskytli sa v praxi otázky spojené s neplatnosťou (napr. pri nedostatkoch vo vymedzení spoločných častí domu alebo výpočtu podlahovej plochy bytov alebo nebytového priestoru či určení spoluvlastníckych podielov na spoločných častiach domu), resp. podmienenosťou tohto právneho úkonu. Právna veda i judikatúra v Českej republike dospela k záveru, že vyhlásenie vlastníka budovy nesmie obsahovať žiadne právne podmienky a tiež nemôže byť neplatné len pre chyby v písaní a počítaní, ak je jeho význam nepochybný. K určitosti právneho úkonu stačí, ak je jeho predmet vymedzený odkazom na inú listinu (iné vyhlásenie hoci aj uskutočnené nevlastníkom), z ktorej je tento predmet objektívne poznateľný (porovnaj rozhodnutie Najvyššieho súdu ČR, sp. zn. 28 Cdo 622/2010 z 15. 6. 2010).

Vzhľadom na tieto skúsenosti navrhovaná úprava chráni dobromyseľnosť tretích osôb aj tým, že ak uskutoční vyhlásenie osoba, ktorá v skutočnosti

nebola vlastníkom budovy, nie je tu možné argumentovať neplatnosťou vyhlásenia s poukazom na klasickú zásadu „nemo plus iuris...“. Dôvodom je, že vyhlásením vlastníka sa nemení osoba vlastníka budovy, ani žiadne jednotky (byty a nebytové priestory) a práva tretích osôb sa uvádzajú len tie, ktoré už na stavbe existujú (napr. záložné právo v prospech financujúcej banky). Pôvodný vlastník tu iba prestáva byť vlastníkom budovy a stáva sa vlastníkom všetkých bytov a nebytových priestorov v dome. Táto zásada sa však bez výnimky uplatní až pri následnom prevode vlastníckeho práva k jednotkám. Takáto zmluva je teda neplatná pre počiatočnú nemožnosť plnenia, avšak k prechodu vlastníckeho práva k bytu a nebytového priestoru môže nepochybne bez ďalšieho dôjsť (viď rozhodnutie Najvyššieho súdu ČR, sp. zn. 33 Cdo 4080/2007 z 3. 12. 2010).

V prípade vád vyhlásenia sa oprávnená osoba môže podľa ust. § 1928 domáhať na súde odstránenia vád. Osobou, ktorá má záujem na odstránení vady má nepochybne vlastník či spoluvlastník bytu alebo nebytového priestoru v danom dome. Môže však ísť aj o inú osobu a to napr. záložného veriteľa, osobu zodpovednú za správu domu (spravidla správca alebo spoločenstvo vlastníkov) alebo tretiu osobu. Pôjde o osobitný typ žaloby podľa ust. § 137 písm. d) CSP, pričom súdne rozhodnutie o takejto nahrádza dohodu dotknutých vlastníkov a preto sa tohto konania musia zúčastniť všetci vlastníci bytov a nebytových priestorov v dome. Nie je prípustné, aby voči niektorému vlastníkovi bolo rozhodnuté inak a preto všetci vlastníci bytov a nebytových priestorov tvoria nerozlučné procesné spoločenstvo podľa ust. § 78 CSP. Takéto rozhodnutie súdu bude spravidla v závislosti od petitu žaloby obsahovať opravenú časť pôvodného vyhlásenia, pričom rozhodnutie súdu má konštitutívnu povahu a pôsobí pro futuro (viď rozhodnutia Najvyššieho súdu ČR sp. zn. 26 Cdo/3777/2019 z 10. 3. 2020 a sp. zn. 26 Cdo 1811/2020 z 10. 2. 2021).

Zmena vyhlásenia môže nastať len so súhlasom všetkých vlastníkov bytov a nebytových priestorov, ak pôjde o zmeny, ktoré sa týkajú práv a povinností všetkých vlastníkov. Ak pôjde o také zmeny, ktoré nebudú mať priamy vplyv na zmenu práv a povinností vlastníkov, bude postačovať nadpolovičná väčšina hlasov všetkých vlastníkov bytov a nebytových priestorov, ktorých sa zmena týka ako aj súhlas záložných veriteľov, ak sú ich práva zmenou vyhlásenia dotknuté. Pôjde o prípady, kedy sa zmena vyhlásenia bude týkať:

a) spoločných častí, príslušenstva domu alebo pozemku veľkosť spoluvlastníckych podielov na spoločných častiach domu, príslušenstve domu a pozemku, ak nejde o spoločnú časť, príslušenstvo domu alebo pozemok vo výlučnom užívaní vlastníka bytu alebo nebytového priestoru,
b) o zmene účelu užívania bytu alebo nebytového priestoru na základe žiadosti jeho vlastníka alebo
c) pravidiel pre správu domu, ak sú určené vo vyhlásení.

Po zmene vyhlásenia sú vlastníci bytov a nebytových priestorov povinní prostredníctvom osoby zodpovednej za správu domu návrh podať na zápis zmien, ktoré z neho vyplývajú do katastra nehnuteľností. Vzhľadom na fakt, že v Českej republike sú s inštitútom vyhlásenia vlastníka domu viac ako 30 - ročné skúsenosti, pričom v rámci tohto obdobia sa odhalili a judikatúrou vyriešili viaceré právne otázky spojené s týmto inštitútom, navrhuje sa prijať tento inštitút aj do slovenského právneho poriadku. Takáto moderná právna úprava bude z hľadiska vzniku vlastníctva bytov nielen porovnateľná s krajinami západnej Európy, ale aj s okolitými krajinami, ktoré rovnako prešli transformáciou a bude tiež v súlade so spomínanou Smernicou OSN o kondomíniovom vlastníctve bytov pre krajiny v transformačnom období.

Posledným zo spôsobov vzniku vlastníctva bytov a nebytových priestorov je rozhodnutie súdu, kedy byt alebo nebytový priestor vznikne právoplatným rozhodnutím súdu, ktoré má konštitutívny charakter (rozsudky o zrušenie a vyporiadanie spoluvlastníctva).

K § 1703 a 1704
Prevod vlastníckeho práva k bytu a nebytovému priestoru

Zaradenie právnej úpravy doposiaľ zakotvenej v zákone č. 182/1993 Z. z. do ucelenej kodifikácie súkromného práva umožňuje aj pri prevode vlastníckeho práva k bytu či nebytovému priestoru tento proces zjednodušiť.

Ak teda účastníci zmluvy o prevode nehnuteľností jednoznačne prejavia svoj úmysel za dohodnutých podmienok previesť určitú nehnuteľnosť, resp. byt alebo nebytový priestor či už za dohodnutú kúpnu cenu, či inú protihodnotu (zámena bytov alebo nebytových priestorov), alebo bezodplatne a tento ich prejav vôle je jednoznačný, určitý a zrozumiteľný, nie je dôvod zamietať návrh na zápis vlastníckeho práva pre absenciu formálnych náležitostí zmluvy. Absencia ostatných náležitostí však nemôže spôsobovať neplatnosť zmluvy o prevode vlastníctva z dôvodu, že právne následky spojené s týmito náležitosťami vyplývajú či už z evidencie katastra nehnuteľností alebo aj iných ustanovení tohto zákona.

Okrem toho podľa ustanovenia o prechode pridruženého spoluvlastníctva určité práva a povinnosti prechádzajú ex lege s prevodom vlastníctva bytu alebo nebytového priestoru na nadobúdateľa a preto sa aj výkladom novej právnej

úpravy bude dať preklenúť absencia určitej náležitosti zmluvy. Napr. ak aj v zmluve nie sú označené určité spoločné časti domu, alebo príslušenstvo domu, spoluvlastnícke právo k nim aj tak prejde na nadobúdateľa, keďže ide o predmety pridruženého spoluvlastníctva, ktoré je od bytu neoddeliteľné.

V súčasnosti postačuje všeobecná úprava vyžadovaná pre zmluvu o prevode nehnuteľnosti. Väčšina náležitostí zmluvy o prevode vlastníctva bytu či nebytového priestoru (označenie domu, bytu, pozemku zastavaného či priľahlého) totiž vyplýva zo všeobecných náležitostí na určitosť prejavu vôle, ktoré vyplývajú zo všeobecných ustanovení Občianskeho zákonníka o právnych úkonoch. Iné náležitosti nemajú byť podmienkou platnosti zmluvy, ale podmienkou na povolenie vkladu do katastra nehnuteľností. V zásade by malo postačovať uviesť v zmluve niektoré náležitosti vyhlásenia vlastníka domu podľa návrhu zákona. V prípade rozdelenia domu, ktorý bol postavený pred viac ako 10 rokmi pred uskutočnením právneho úkonu rozdelenia (vyhlásenie, dohoda spoluvlastníkov), pričom údaje o zhotoviteľovi alebo osobe zodpovednej za výstavbu nebudú k dispozícii, táto náležitosť vyhlásenia či dohody nebude nevyhnutná. A to nielen pri vzniku domu, ale ani ako náležitosť zmluvy o prevode vlastníctva bytu a nebytového priestoru. Prevodca však bude mať povinnosť informovať nadobúdateľa o existencii týchto vecných a iných práv, ktoré na neho prechádzajú spolu s nadobudnutím vlastníctva k bytu a nebytového priestoru za predpokladu, že tieto práva v čase prevodu ešte existujú a sú prevodcovi známe.

Okrem toho je prevodca bytu a nebytového priestoru povinný predložiť nadobúdateľovi potvrdenie o existencii alebo neexistencii dlhov viaznucich na byte alebo nebytovom priestore , avšak toto potvrdenie nebude tvoriť podmienku a teda ani prekážku pre povolenie vkladu vlastníckeho práva do katastra nehnuteľností.

Ak niektorá z náležitostí v zmysle návrhu zákona nebude zodpovedať skutočnosti alebo zápisu v katastri nehnuteľností, nebude to mať za následok neplatnosť celej zmluvy, ibaže by tento nedostatok alebo nesprávnosť v zmluve nebolo možné odstrániť ani výkladom či zmenou alebo doplnením zmluvy.

K § 1705 a 1706
Práva a povinnosti vlastníka bytu a nebytového priestoru

Napriek tomu, že vlastník bytu a nebytového priestoru má obsah vlastníckeho práva rovnaký ako vlastník akejkoľvek inej veci, je vhodné v úvodných ustanovení tretieho oddielu vymedziť špecifiká vlastníckeho práva k bytu a nebytového priestoru, ktoré tvoria súčasť inej nehnuteľnej veci. Z tohto hľadiska sa navrhuje generálne ustanovenie, podľa ktorého je vlastník bytu a nebytového priestoru oprávnený tieto spravovať a užívať spoločné časti domu. Zároveň sa zvýrazňuje, že pri výkone vlastníckeho práva nesmie vlastník bytu alebo nebytového priestoru ohroziť, zmeniť ani poškodiť spoločné časti domu, ani jeho príslušenstvo. Rovnako vlastník nesmie pri akomkoľvek nakladaní so svojím bytom alebo nebytovým priestorom, pri ich užívaní či pri vykonávaní zmien rušiť, sťažovať a ani ohrozovať ostatných vlastníkov bytov a nebytových priestorov pri výkone ich vlastníckeho či iného práva.

Zároveň sa upravuje jedna zo základných zásad, ktoré vyplývajú zo správy domu inou osobou (správcom a spoločenstvom) ako dvomi zákonnými formami výkonu správy zakotvenými v súčasnej i novej právnej úprave. Ide jednak o princíp priameho zastúpenia vlastníkov správcom alebo spoločenstvom a zároveň skutočnosť, že nimi uzavreté právne úkony týkajúce sa domu, spoločných častí domu a spoločných zariadení domu, príslušenstva a pozemku vykonáva zaväzujú všetkých vlastníkov bytov a nebytových priestorov.

Osobitné konanie osoby zodpovednej za správu domu sa uplatní v konaniach pred súdom a iným orgánom verejnej moci pred ktorými bude osoba zodpovedná za správu domu (teda najmä správca alebo spoločenstvo vlastníkov, prípadne iná vlastníkmi poverená osoba) konať vo vlastnom mene a na účet vlastníkov s výnimkou konfliktu záujmov. Preberá sa tak právna úprava z ustanovenia § 9 ods. 7 BytZ, kde je takýto spôsob zastupovania všeobecne akceptovaný, vzhľadom na pluralitu subjektov na strane vlastníkov bytov a nebytových priestorov. To pri priamom zastúpení vlastníkov správcom či spoločenstvom spôsobovalo v minulosti značné procesné komplikácie v konaniach týkajúcich sa správy domu. Rovnakým spôsobom však konajú pred súdom a iných orgánoch verejnej moci aj správcovia majetku iných osôb v súkromnoprávnych vzťahoch (správca dedičstva, správca konkurznej podstaty, atď.).

Ustanovenie upravuje rôznorodé činnosti ako prevádzka, opravy, údržbu bytu a nebytového priestoru, ale aj spoločných častí domu, príslušenstva a priľahlého pozemku, ktoré priliehajú k bytom a nebytovým priestorom. Ide o všeobecné ustanovenie, ktoré má pôvod v súčasnom ustanovení § 11 ods. 1 a 2 zákona č. 182/1993 Z. z., upravujúcich obdobné povinnosti vlastníka bytu a nebytového priestoru.

K § 1707 a 1708
Záväznosť pravidiel správy domu a účasť na správe domu a pozemku

Ide o základné ustanovenia, ktoré v duchu súčasného znenia ustanovenia § 14 BytZ upravujú právo i povinnosť vlastníka bytu a nebytového

priestoru zúčastňovať sa na správe domu a pozemku a záväznosť pravidiel pre správu domu a pozemku. Záväznosť týchto pravidiel platí všeobecne bez ohľadu na formu výkonu správy domu (správca, spoločenstvo alebo iná osoba). V navrhovanom ustanovení sa tak zjednocuje súčasná právna úprava zakotvená vo viacerých ustanoveniach zákona, v zmysle ktorej záväznosť týchto pravidiel vyplýva z viacerých právnych úkonov (zmluva o výkone správy, zmluva o spoločenstve, stanovy, domový poriadok, rozhodnutia vlastníkov). Vlastník bytu a nebytového priestoru rozhoduje ako spoluvlastník o všetkých veciach, ktoré sa týkajú spoločných častí domu, príslušenstva domu a pozemku v súlade s ustanoveniami tohto a osobitného predpisu. Toto jeho právo nemožno obmedziť ani vylúčiť.

Pri takejto hybridnej konštrukcii by akákoľvek priama sankcia za nevyužitie súkromnej dispozície so svojím hlasovacím právom bola zrejme protiústavná. Negatívny právny následok spočívajúci pre vlastníka, ktorý sa na správe domu nepodieľa tak môže byť vnímaný len nepriamo cez povinnosť rešpektovať a dodržiavať rozhodnutia, ktoré budú aj bez aktívnej účasti vlastníka v rámci hlasovania vlastníkov prijaté (ustanovenie § 14a ods. 10 BytZ). S tým súvisí aj znížená miera právnej ochrany vlastníka, ktorý sa dobrovoľne odmietol na schôdzi či v písomnom hlasovaní zúčastniť, nakoľko právnu ochranu voči väčšinovému rozhodnutiu má v zásade len prehlasovaný alebo vlastník, ktorý sa o výsledku hlasovania objektívne nemohol dozvedieť (ustanovenie § 14a ods. 11 BytZ).

V odseku 3 sa zachováva jeden zo základných princípov, ktorými sa riadili predchádzajúce právne úprava vlastníctva bytov (zákon č. 52/1966 Zb. a zákon č. 182/1993 Z. z.). Spôsob rozhodovania vlastníkov v dome nerešpektuje princíp majorizácie, t. j. hlas každého vlastníka bytu či nebytového priestoru v dome má rovnakú váhu, lebo sa nezohľadňuje veľkosť spoluvlastníckeho podielu každého vlastníka na spoločných častiach domu. Vlastník rozlohou podstatne väčšieho bytu disponuje väčším spoluvlastníckym podielom na spoločných častiach domu, na základe čoho aj viac prispieva do fondu prevádzky, údržby a opráv viac ako vlastník garáže, hlasovacie právo majú obaja rovnaké. Miera jeho účasti na hlasovaní teda nie je závislá od veľkosti spoluvlastníckeho podielu na spoločných častiach a spoločných zariadeniach domu, ako je to napr. v Českej republike (ustanovenie § 1206 zákona č. 89/2012 Sb. a predtým ustanovenie § 11 ods. 3 zákona č. 72/1994 Sb. účinného do 31. 12. 2013). Rovnaký princíp pri hlasovaní sa uplatňuje napr. vo Francúzsku, Poľsku či Rakúsku, čo vyplýva aj z dualistickej koncepcie vlastníctva bytov.[56]

Hoci sa takáto úprava javí ako spravodlivejšia, spôsobuje tiež určité problémy. Na druhej strane navrhovaná právna úprava pokračuje dôsledne v uplatňovaní zásady, ktorá platí na našom území už 60 rokov (od účinnosti zákona č. 52/1966 Zb., ktorý je postavený na monistickej koncepcii vlastníctva bytov). Podľa tejto úpravy za každý byt alebo nebytový priestor v dome má jeho vlastník jeden hlas, pričom tento princíp sa uplatňuje napr. v nemeckej, holandskej alebo nórskej právnej úprave.

Novinkou, ktorá definitívne odstraňuje aplikačné problémy spojené s vyhodnotením platnosti hlasu uplatneným len niektorým zo spoluvlastníkov bytu a nebytového priestoru je výslovná regulácia tejto otázky v navrhovanom ustanovení. Podľa tohto ustanovenia bude platiť, ak je byt alebo nebytový priestor vo vlastníctve viacerých osôb, môže uplatniť svoje hlasovacie právo ktorýkoľvek zo spoluvlastníkov zúčastnených na hlasovaní. V prípade, ak medzi nimi pri hlasovaní nastane nezhoda prejavu vôle, na takýto hlas sa neprihliada; to neplatí, ak hlasovacie právo uplatní väčšinový spoluvlastník bytu alebo nebytového priestoru. Uvedené ustanovenie tak v plnej miere rešpektuje princíp solidarity vyjadrený v súčasnom ustanovení § 139 ods. 1 Občianskeho zákonníka, ktorý preberá aj navrhovaná právna úprava. Ak teda bude hlasovať hoci aj menšinový spoluvlastník, ktorého uplatnený prejav vôle nebude negovaný hlasom ostatných spoluvlastníkov bytu alebo nebytového priestoru, tento hlas sa bude považovať za platný. Ak však dôjde k nezhode prejavu vôle viacerých spoluvlastníkov, rozhodne prejav vôle spoluvlastníkov disponujúcich väčšinovým podielom.

V odseku 4 je zakotvená výnimka zo všeobecného princípu hlasovania sa navrhuje v súvislosti s hlasovaním o správe pozemkov, ktoré sú v pridruženom spoluvlastníctve vlastníkov viacerých domov.

K § 1709 až 1715
Údržba, oprava, úprava a prestavba domu a spoločných častí domu; stavebné úpravy a ďalšie povinnosti

Povinnosti upravené v týchto ustanoveniach sú prevzaté z platnej právnej úpravy zakotvenej v ustanovení § 11 BytZ. Ide o reguláciu susedských vzťahov z hľadiska zákazu vykonávania úprav v byte a nebytovom priestore, ktorými by boli v neprimeranom rozsahu ohrozovaní, obmedzovaní alebo rušení ostatní vlastníci v dome, alebo by sa nimi

[56] Pozri Luby, Š. Vlastníctvo bytov. Bratislava : Vydavateľstvo slovenskej akadémie vied, 1971, s. 198 – 211.

menil vzhľad domu bez súhlasu vlastníkov bytov a nebytových priestorov.

Zároveň pri stavebných úpravách bytu a nebytového priestoru alebo zasahovaní do spoločných častí domu je povinnosťou vlastníka umožniť na výzvu prístup do bytu alebo nebytového priestoru inej osobe zodpovednej za správu domu, alebo poverenému vlastníkov z dôvodu kontroly, či stavebné úpravy neohrozujú, nepoškodzujú alebo nemenia spoločné časti domu. V prípade, ak vlastník bytu alebo nebytového priestoru neumožní vstup do bytu alebo nebytového priestoru, je osoba zodpovedná za správu domu oprávnená obrátiť sa na súd, aby ten vlastníkovi bytu a nebytového priestoru uložil uvedenú povinnosť.

Zakotvuje sa právo dotknutého vlastníka bytu alebo nebytového priestoru alebo osoby zodpovednej za správu domu podať návrh na súd na nariadenie predaja bytu alebo nebytového priestoru v prípade, ak je naplnená niektorá skutková podstata protiprávneho konania uvedeného v tomto ustanovení. Poznatky z praxe ukazujú, že predaj bytu predstavuje často jediný účinný prostriedok ako sa dotknutí vlastníci môžu vysporiadať s neprispôsobivým vlastníkom alebo osobami užívajúcimi jeho byt či nebytový priestor. Ten často plní svoje záväzky zo správy domu a výkon zákonného záložného práva formou dobrovoľnej dražby pre neuhradené pohľadávky tu nepripadá do úvahy. Ingerencia súdu je tu dôležitá, nakoľko ten musí preskúmať žalobcom tvrdené konanie žalovaného vlastníka, pretože sankcia v podobe nariadenie predaja bytu alebo nebytového priestoru je najprísnejší postih, keďže tým môže dôjsť (v prípade realizácie predaja) k strate vlastníckeho práva k bytu alebo nebytového priestoru.

Zavádza povinnosť vlastníka do mesiaca po nadobudnutí vlastníckeho práva oznámiť osobe zodpovednej za správu domu svoju adresu, e-mailovú adresu a telefonický kontakt, platobné údaje (t.j. najmä číslo účtu, kód banky), ak týmito údajmi disponuje ako aj počet osôb, ktoré budú byt užívať. Pri akejkoľvek zmene týchto údajov je ich vlastník rovnako povinný nahlásiť osobe zodpovednej za správu domu. Ak vlastník bytu alebo nebytového priestoru neoznámi osobe zodpovednej za správu domu adresu, táto osoba bude oprávnená doručiť písomnosti týkajúce sa správy domu určené len vlastníkovi (napr. zálohový predpis, ročné vyúčtovanie nákladov alebo upomienku) na adresu domu alebo poslednú známu adresu. To však neznamená doručenie takýchto písomností spôsobom v dome obvyklým na oznamovanie písomností pre všetkých vlastníkov napr. na nástenke v spoločných častiach domu.

Novou povinnosťou však bude nahlásiť aj meno a adresu osoby užívajúcej byt (napr. nájomca, spolubývajúca osoba, či osoba oprávnená z vecného bremena) osobe zodpovednej za správu domu na jej žiadosť v prípade existencie naliehavého dôvodu. Tým sa sleduje zabezpečenie kontaktu na takúto osobu v prípade vzniku havarijnej situácie (napr. únik vody, plynu, či požiar a s tým hroziaca škoda ostatným vlastníkom v dome), kedy je potrebné okamžite zabezpečiť prístup do bytu, pričom vlastník ho sám neobýva a tak nemusí byť k dispozícii na účely sprístupnenia bytu a nebytového priestoru. V praxi sa tak správca alebo predseda spoločenstva často obracia priamo na osobu reálne užívajúcu bytu alebo nebytový priestor.

Rovnakú povinnosť má aj osoba zodpovedná za správu domu voči ostatným vlastníkom bytov a nebytových priestorov ohľadom kontaktných údajov iného vlastníka alebo nájomcu v naliehavých prípadoch, ak na to exituje opodstatnený dôvod pri zachovaní zásady nevyhnutnosti a zásady minimalizácie poskytovaných údajov.

Na nástenke sa nezverejňujú dokumenty s osobnými údajmi určené len vlastníkom (napr. ročné vyúčtovania, zálohové predpisy, potvrdenia o nedoplatkoch, upomienky na dlhy – tam platí výnimka podľa § 9 ods. 3 BytZ, že sa môžu zverejniť aj na nástenke, ak dosiahne dlh určitý limit). Taktiež platí výnimka na zápisnice o schôdzach a hlasovaniach podľa § 14a ods. 9 BytZ. Uvedené pravidlo by malo byť podľa názoru predkladateľa prebraté aj do nového zákona o správe domov, ktorý bude nasledovať po prijatí tohto návrhu zákona.

Základné právo na informácie o správe domu a pozemku realizuje vlastník prostredníctvom práva na nahliadnutie do dokumentácie týkajúcej sa správy domu a pozemku alebo čerpania fondu prevádzky, údržby a opráv a to najmä uzavretých zmlúv s tretími osobami, výpisov z účtov domu ako aj účtovných kníh a iných dokladov; osoba zodpovedná za správu domu je povinná žiadosti vlastníka vyhovieť bez zbytočného odkladu, pričom nemôže výkon tohto práva vlastníkovi odoprieť napr. s poukazom na ochranu osobných údajov, čo sa v praxi často stáva. Vlastník bytu a nebytového priestoru má právo si overiť ako je dom a pozemok spravovaný a ako sa pri ich správe hospodári. To vyplýva už z právneho postavenia vlastníka ako spoluvlastníka domu (napr. rozhodnutie Najvyššieho súdu ČR sp. zn. 26 Cdo/78/2025 z 12. 3. 2025). Toto právo je upravené v ustanovení § 11 ods. 6 BytZ a tomu zodpovedajúca povinnosť správcu je v § 9 ods. 5 písm. d) BytZ.

Je samozrejmé, že ani tieto práva nemôže vlastník bytu a nebytového priestoru vykonávať kedykoľvek ho to napadne. Spôsob výkonu týchto práv môžu určiť najmä pravidlá pre správu domu obsiahnutá či už vo vyhlásení o rozdelení domu alebo zmluvy o výkone správy, zmluvy o spoločenstve, prípadne v stanovách. V prípade ak tieto podmienky nebudú v týchto pravidlách upravené, uplatnia sa všeobecné pravidlá

v súkromnoprávnych vzťahoch. Ide najmä o zásady, že subjektívne právo je možné uplatniť, len pri dodržiavaní dobrých mravov so zreteľom k zvyklostiam súkromného života a zásade zákazu zneužitia výkonu subjektívnych práv. To platí rovnako pre osobu zodpovednú za správu domu, ktorá je povinná tieto informácie a doklady vlastníkovi sprístupniť, pričom nemôže zvoliť obmedzujúci spôsob splnenia tejto povinnosti, ktorý by výkon zákonných práv vlastníka sťažil, obmedzil alebo de facto vylúčil.

Doterajšia forma sprístupnenia informácií prostredníctvom osobného nahliadnutia nie je veľmi praktická v prípade, ak má správca zo zákona len obmedzené úradné hodiny, spravuje množstvo bytových domov alebo vlastník žije mimo spravovaného domu. Z týchto dôvodov zákon upravuje možnosť sprístupnenia informácií a dokladov aj v elektronickej forme, ak o to vlastník prejaví záujem alebo je to dohodnuté v zmluve alebo v pravidlách pre výkon správy domu.

K § 1716 až 1719
Povinnosti k finančným plneniam

Popri iných ustanoveniach upravujúcich povinnosti vlastníka bytu a nebytového priestoru sa upravujú aj povinnosti finančného charakteru prispievať na správu domu a pozemku bez splnenia ktorých by nemohol byť zabezpečený ich riadny výkon.

Starostlivosť o spoločné časti a spoločné zariadenia domu, jeho príslušenstvo a zastavaný či priľahlý pozemok totiž spočíva najmä v riadnom zabezpečení ich prevádzky, údržby, prípadne opráv, pričom táto predpokladá aj náklady, ktoré sú povinní hradiť všetci vlastníci bytov a nebytových priestorov v dome. Táto zákonom stanovená povinnosť vytvára právne predpoklady na to, aby nevznikala, resp. nezvyšovala sa zanedbanosť bytového fondu, ktorý bol najmä po spoločenských a politických zmenách v roku 1989 vo veľmi zlom stave. Zákon č. 182/1993 Z. z. bol nielen právnym rámcom, ale aj spúšťacím mechanizmom prevodu nájomných bytov do vlastníctva fyzických a právnických osôb. Pri jeho koncipovaní sa však veľmi nebral do úvahy vysoký vek a skutočný technický stav bytových domov, stav okolitej infraštruktúry spôsob a riešenie dodávky tepla, vody, plynu, elektrickej energie, kanalizácie, ale aj stav rozvodov telekomunikácií, televízneho signálu, ktoré sú pre kvalitu bývania dôležité.

Technický stav sprivatizovaného bytového fondu bol v značnej miere zanedbaný a prevodom bytov a nebytových priestorov do vlastníctva fyzických a právnických osôb sa táto ťarcha spočívajúca v nevyhnutnej obnove bytových domoch preniesla zo štátu na vlastníkov bytov a nebytových priestorov. Väčšina starších bytových domov už je obnovená, ale stále zostáva nezanedbateľná časť bytového fondu, ktorá obnovou neprešla, pričom aj skúsenosti s developerskej praxe ukazujú, že aj novostavby trpia vadami, ktoré sa nie vždy podarí vlastníkom uplatniť reklamáciou v zákonom stanovenej záručnej dobe, ktorá je pomerne krátka.

Doterajšie pojmoslovie v zákone č. 182/1993 Z. z. je nekoherentné a nepresné, keďže v niektorých ustanoveniach používa pojem „preddavky“ do fondu prevádzky, údržby a opráv [ustanovenie § 7b ods. 5, § 8b ods. 1 písm. e), § 9 ods. 2 a 3, § 10 ods. 1, 2 a 7, § 14b ods. 1 písm. i) a § 32] a v iných ustanoveniach zasa pojem „príspevky“ do tohto fondu [ustanovenie § 7b ods. 1, § 7c ods. 2 písm. f) BytZ]. Takáto nejednotná terminológia je v zákone nielen nesprávna, ale pre adresátov týchto právnych noriem aj mätúca. Pojem „preddavky“ totiž evokuje charakter zálohových platieb, ktoré sú zúčtovateľné (typicky ide o úhrady za plnenia), avšak v prípade príspevkov do fondu prevádzky, údržby a opráv by malo ísť podľa súčasnej koncepcie zákona č. 182/1993 Z. z. v zásade o nevratné príspevky. Okrem toho sú tu ešte platby za správu osobe zodpovednej za správu domu, čo sa však považuje za službu spojenú s užívaním bytov a nebytových priestorov.

Navrhovaná úprava používa namiesto pojmov „preddavky“ a „príspevky“ nové pojmy, ktoré však vyjadrujú podstatu a účel oboch druhov povinných platieb zakotvených v súčasnom znení ustanovenia § 10 ods. 1 a 6 BytZ.

Upravujú sa platby do fondu prevádzky údržby a opráv podľa veľkosti spoluvlastníckeho podielu na spoločných častiach domu, ak nie je rozhodnutím súdu určené inak z dôvodov hodných osobitného zreteľa. Splatnosť platieb je najneskôr do konca kalendárneho mesiaca, na ktorý sa platba vzťahuje. K modifikácii spôsobu platenia do fondu prevádzky, údržby a opráv môže dôjsť v praxi najmä vtedy, ak niektorá zo spoločných častí domu je určená na výlučné užívanie len niektorému vlastníkovi alebo viacerým vlastníkom bytov a nebytových priestorov v dome. Pri takomto určení bude dôvodné zohľadniť vo výške platby povahu, rozmery, umiestnenie tejto spoločnej časti i rozsah povinnosti vlastníka spravovať túto spoločnú časť domu na jeho náklady.

Takáto úprava lepšie reaguje na výlučné užívanie spoločných častí domu, než doterajšia právna úprava, ktorá ukladá vlastníkom bytov a nebytových priestorov ku ktorým priliehajú balkóny, lodžie alebo terasy prispievať do fondu prevádzky údržby a opráv s navýšením mesačného príspevku o 25 % za tieto spoločné časti domu. Takáto právna úprava je však dlhodobo kritizovaná odbornou i laickou verejnosťou, pričom jedným z argumentov je i to, že stanovenie len platby vo výške 25 % plochy balkóna a lodžie, či terasy pri ich bežných výmerách nie je dostatočné a takto naakumulované príspevky ani

z dlhodobého hľadiska nepokryjú spravidla ani bežnú opravu balkóna, lodžie či terasy.

Upravujú sa zálohy na plnenia (v súlade s doterajším vymedzením v ustanovení § 10 ods. 6 BytZ). Tieto zálohové platby podliehajú ročnému vyúčtovaniu, ktoré je povinná vykonať osoba zodpovedná za správu domu v lehote do 31. mája kalendárneho roku s prihliadnutím na skutočné náklady pripadajúce na byt a nebytový priestor za uplynulý kalendárny rok. Táto lehota sa preberá zo súčasnej dikcie ustanovenia § 7b ods. 3 a § 8a ods. 2 zákona č. 182/1993 Z. z., ktorá je dlhodobo zaužívaná a nie je dôvod na jej zmenu. Vzhľadom na skúsenosti z praxe sa však na ochranu správcovských subjektov navrhuje doplniť, že táto lehota pre nich neplatí, ak dôjde k zmene osoby zodpovednej za správu domu v období od 1. marca do 31. mája kalendárneho roku. V takom prípade, sa lehota podľa prvej vety tohto odseku predlžuje o 3 mesiace. V praxi nie zriedka nastane zmena správcovských subjektov (napr. po uplynutí výpovednej lehoty končiacemu správcovi) práve v období, kedy sa má vypracovať ročné vyúčtovanie nákladov, pričom nový správcovský subjekt nie je schopný po prevzatí správy domu a splnení ďalších povinností v zákonnej lehote ročné vyúčtovanie riadne vypracovať a odoslať vlastníkom v lehote do 31. mája kalendárneho roku. Podrobnosti o obsahových náležitostiach ročného vyúčtovania plnení ustanoví vláda Slovenskej republiky nariadením, nakoľko doposiaľ neboli tieto náležitosti upravené právnym predpisom s výnimkou náležitostí vyúčtovania nákladov na teplo a teplú vodu.

Navrhuje sa do zákona explicitne zakotviť záväzné pravidlo, ktoré nepriamo vyplýva už zo súčasného znenia ustanovenia § 7b ods. 3 a § 8a ods. 2 zákona č. 182/1993 Z. z. a to že na prípadné zmeny vlastníka bytu alebo nebytového priestoru počas kalendárneho roka, ktorého sa ročné vyúčtovanie týka sa pri vyhotovení vyúčtovania neprihliada. Ročné vyúčtovanie sa totiž v zmysle súčasnej i novej právnej úpravy vyhotovuje na byty a nebytové priestory bez ohľadu na počet ich vlastníkov, ktorí sa navyše môžu kalendárneho roka počas meniť.

V praxi je bežným javom, že počas roka nastane zmena v osobe vlastníka bytu alebo nebytového priestoru v dome (niekedy aj viacnásobná), či už v dôsledku prevodu alebo prechodu vlastníctva. Táto skutočnosť má logicky vplyv aj na vykonanie a doručenie ročného vyúčtovania nákladov, ktoré je osoba zodpovedná za správu domu podľa tohto ustanovenia povinná vyhotoviť a odoslať každému vlastníkovi bytu a nebytového priestoru v dome. Vyúčtovanie tak správca alebo spoločenstvo vlastníkov vykoná spravidla pre konkrétneho vlastníka individuálne len za obdobie existencie jeho vlastníctva. V prípade, ak správca alebo spoločenstvo vlatníkov uvedenú zmenu vlastníka nezaznamená alebo ju zaregistruje neskoro (napr. pôvodný ani nový vlastník mu zmenu nenahlásia včas alebo vôbec), vypracovanie čiastočného vyúčtovania je problematické. Nevyhnutným predpokladom správneho vyúčtovania je však doručenie preberacieho protokolu alebo údajov o stave všetkých meradiel v byte (studená a teplá voda či pomerové rozdeľovače vykurovacích nákladov) osobe zodpovednej za správu domu. Ak sa však údaje pri odovzdaní bytu nepreveria alebo neoznámia správcovi riadne a včas, ten nie je schopný takéto čiastočné vyúčtovanie vypracovať. Vzhľadom na inštitút singulárnej sukcesie upravenej v návrhu zákona (v súčasnosti ide o § 7a ods. 2 a § 8a ods. 7 zákona č. 182/1993 Z. z.) však osoba zodpovedná za správu domu má povinnosť zaslať ročné vyúčtovanie nákladov už len novému vlastníkovi bytu alebo nebytovému priestoru podľa zápisu v katastri nehnuteľností ku dňu vykonania ročného vyúčtovania nákladov.

Prevodca bytu či nebytového priestoru by sa mal preto s nadobúdateľom v prevodnej zmluve dohodnúť na usporiadaní nárokov, ktoré vyplynú z ročného vyúčtovania, ktoré bude vyhotovené až v nasledujúcom roku po prevode vlastníckeho práva k bytu alebo nebytového priestoru. Osoba zodpovedná za správu domu však nie je účastníkom tejto prevodnej zmluvy a tak do takýchto dojednaní nie je ani oprávnená vstupovať. Pre ňu je zmluvným partnerom vždy aktuálny vlastník bytu a nebytového priestoru. Právnu nemožnosť vyhotoviť ročné vyúčtovanie bývalému vlastníkovi bytu a nebytového priestoru vylučuje aj skutočnosť, že prevodom a prechodom vlastníctva bytu alebo nebytového priestoru táto zmluva vo vzťahu k pôvodnému vlastníkovi zaniká, resp. ten nie je naďalej jej účastníkom. Vyplýva to z viď ustanovenie § 7a ods. 2 a § 8a ods. 7 BytZ, v ktorých sa výslovne uvádza, že tento vlastník „odstupuje“ od zmluvy o spoločenstve alebo zmluvy o výkone správy momentom nadobudnutia vlastníctva k bytu a nebytovému priestoru.

K § 1720 až 1722
Prechod práv a povinností súvisiacich so správou domu a prechod dlhov na nadobúdateľa bytu

V týchto ustanovenia sú zakotvené sukcesie do práv a povinností vlastníkov súvisiacich so správou domu a pozemku ako aj prechod dlhov a zodpovednostných práv. Tieto sú prevzaté z platnej právnej úpravy zakotvenej v ustanovení § 7a ods. 2, § 8a ods. 7 a § 9 ods. 1 BytZ. V dôsledku toho je v bytovom práve upravená dôležitá zásada, podľa ktorej vznik záväzkov nie je v režime vlastníctva bytov a nebytových priestorov akcesoricky naviazaný na osobu vlastníka bytu a nebytového priestoru, t. j. na personálny substrát, ale na vecný substrát, ktorým

je existencia vecného práva k bytu alebo nebytovému priestoru. Uvedená zásada nadväzuje aj na ďalšie ustanovenia návrhu zákona, v zmysle ktorých je osoba zodpovedná za správu domu vykonať na byty a nebytové priestory v dome a nie na osoby vlastníkov. Táto koncepcia sa však vymyká koncepcii občianskoprávnej teórie, ktorá delí práva a povinnosti na vecnoprávne a záväzkové, resp. na absolútne a relatívne. Táto výnimka je však odôvodnená špecifikami vlastníctva bytov a nebytových priestorov. V dôsledku tohto postulátu však nie je nijako dotknutá občianskoprávna zodpovednosť vo vzťahu medzi prevodcom a nadobúdateľom bytu alebo nebytového priestoru vyplývajúca z ustanovení zmluvy o prevode vlastníckeho práva k bytu alebo nebytovému priestoru. Obdobná zásada je upravená aj v ustanovení § 1186 ods. 2 českého občianskeho zákonníka, pričom aj zmysle tamojšej právnej doktríny sa dlhy na príspevkoch na správu domu a zálohách za plnenia spojených alebo súvisiacich s užívaním bytu považujú za bezpochyby spojené s vlastníctvom bytu a účasti v spoločenstve vlastníkov.

V záujme eliminovania akýchkoľvek pochybností, ktoré sa aj v doterajšej slovenskej judikatúre súdov vyskytovali ohľadom prechodu všetkých záväzkov na nového nadobúdateľa bytu sa navrhuje jednoznačne zakotviť, že tieto dlhy síce prechádzajú na nadobúdateľa bytu ku dňu nadobudnutia vlastníctva, avšak prevodca ručí za ich splnenie ostatným vlastníkom zastúpených osobou zodpovednou za správu domu. Pôjde teda o zákonné ručenie prevodcu bytu alebo nebytového priestoru za dlhy, ktoré vznikli na byte či nebytovom priestore ku dňu nadobudnutia vlastníctva novým vlastníkom. Zákonné ručenie vzniká aj v prípade porušenia povinnosti prevodcu predložiť nadobúdateľovi potvrdenie osoby zodpovednej za správu domu nie starším ako jeden mesiac o dlhoch súvisiacich so správou domu a pozemku. Rovnako to platí aj v prípade, ak v dome nie je žiadna osoba zodpovedná za správu domu.

Pri prevode vlastníckeho práva k bytu a nebytovému priestoru nevzniká osobe zodpovednej za správu domu povinnosť usporiadať príspevky na správu domu ku dňu účinnosti prevodu. V tomto smere sa v mierne modifikovanej verzii zachováva súčasné znenie § 10 ods. 5 BytZ.

Rovnako sa preberá zákonná sukcesia do práv a povinností vyplývajúcich za vady a za škody voči zhotoviteľovi domu alebo inej osobe zodpovednej za jeho výstavbu (napr. z titulu zmluvy o výstavbe). Táto zásada je zakotvená v ustanovení § 9 ods. 1 BytZ a to už od jeho účinnosti, pričom z hľadiska právnej praxe je mimoriadne dôležitá pre vlastníkov bytov a nebytových priestorov ako aj pre subjekty zodpovedné za výkon správy domu.

Konštrukcia tejto právnej normy sa týka len prechodu práv a povinností vyplývajúcich zo zákonnej úpravy zodpovednosti za vady stavby a za škodu (v novej právnej úprave už pôjde o práva a povinnosti z nesplnenia), nakoľko zákonný prechod aj zmluvných ustanovení napr. v zmluve o dielo je významný zásah do zmluvnej voľnosti medzi zhotoviteľom a objednávateľom diela (developerom), ktorý následne zhotovené byty a nebytové priestory prevádza na ďalšie osoby. To samozrejme, nevylučuje, aby sa zmluvné strany (pôvodný vlastník domu a vlastníci bytov a nebytových priestorov v dome) dohodli na prevode práv a povinností voči zhotoviteľovi/zhotoviteľom domu, ktoré vyplývajú zo zmluvy o dielo uzavretej medzi developerom a zhotoviteľom. Táto zmluvná úprava pritom môže obsahovať širší rozsah práv i dlhšiu záručnú dobu než ustanovuje zákon.

V praxi sú časté takéto dojednania v prvých zmluvách o prevode vlastníctva bytov a nebytových priestorov s tým, že developer priamo odkazuje vlastníkov na generálneho zhotoviteľa domu, prípadne viacerých zhotoviteľov jednotlivých súčastí bytového domu. Problémom však je, že záručné doby v týchto prevodných zmluvách sú neprimerane krátke. Z hľadiska uplatňovania nárokov zo zodpovednosti za vady a škody na spoločných častiach domu, príslušenstve domu či pozemku voči zhotoviteľovi je nepochybne vhodnejšie, aby tieto práva uplatňovala jedna osoba zodpovedná za správu domu za všetkých vlastníkov, akoby tak mali robiť jednotliví vlastníci bytov a nebytových priestorov ako spotrebitelia. Na postavení vlastníkov ako spotrebiteľov voči dodávateľom tovarov a služieb nič nemení ani fakt, že v zmluvných vzťahoch pri správe domu sú zastúpení osobou zodpovednou za správu domu (spoločenstvom alebo správcom). Samozrejme tým nie je nijako dotknuté právo vlastníkov reklamovať vady svojich bytov a nebytových priestorov či uplatňovať zodpovednosť za škodu voči predávajúcemu (developerovi) z titulu svojho zmluvného vzťahu, na základe ktorého nadobudli svoje byty a nebytové priestory aj s podielmi na spoločných častiach domu, príslušenstve a pozemku.

O nezávislosti zodpovednosti za vady predanej veci z titulu uzavretých zmlúv o prevode vlastníctva bytov a nebytových priestorov voči predávajúcemu a zodpovednosti z titulu ustanovenia § 9 ods. 1 BytZ voči zhotoviteľovi svedčí aj judikát Najvyššieho súdu SR publikovaný ako R 52/2022. Najvyšší súd SR v tomto rozhodnutí uviedol, že objektívnu zodpovednosť predávajúceho za skryté alebo zjavné vady existujúce v čase uzatvorenia kúpnej zmluvy, na ktoré predávajúci kupujúceho neupozornil, nemožno zamieňať so zodpovednosťou zhotoviteľa diela za jeho vady.

Navrhovaná úprava reaguje na časté situácie z praxe, kedy správca či spoločenstvo, ktoré prevezmú od developera novostavbu bytového domu do správy často nemajú k dispozícii ani len obsah zmluvy o dielo uzavretej medzi developerom a zhotoviteľom, prípadne viacerými zhotoviteľmi bytového domu. Odhliadnuc od toho, že na platnosť zmluvy o dielo zákon nevyžaduje písomnú formu, (t. zn. táto môže byť uzavretá aj ústne), jej obsah je často pre správcu a spoločenstvo neznámy, hoci tieto subjekty sú povinné uplatňovať práva vlastníkov vyplývajúce zo zodpovednosti za vady bytového domu podľa ustanovenia § 9 ods. 5 písm. e) BytZ. V dôsledku toho tak v praxi nastávajú ťažko riešiteľné situácie, kedy správca a spoločenstvo sú povinní uplatňovať práva z vád diela, hoci obsah týchto záväzkových vzťahov im nie je známy z rôznych dôvodov (obchodné tajomstvo, neexistencia písomnej zmluvy, nedostatočná komunikácia s developerom, odmietnutie jej odovzdania zo strany developera atď.). Aj na základe poznatkov z praxe sa navrhuje uložiť pôvodnému vlastníkovi domu (developer) priamo v zákone povinnosť odovzdať osobe zodpovednej za správu domu najneskôr pri odovzdaní domu do jej správy všetky dokumenty, ktoré sa týkajú riadneho uplatnenia práv zo zodpovednosti za vady a za škodu (v novej právnej úprave ako práv z nesplnenia). Rovnako už vo vyhlásení vlastníka domu sa developerovi ukladá uviesť ako jednu z podstatných náležitosti tohto právneho úkonu aj meno názov zhotoviteľa domu alebo inej osoby zodpovednej za výstavbu domu. Na základe tejto informácie by mal subjekt zodpovedný za správu domu vedieť od koho sa môže domáhať splnenia povinnosti.

K § 1723 až 1725
Záložné právo k bytu a nebytovému priestoru

Tieto ustanovenia upravujú zákonné záložné právo k bytu a nebytového priestoru. Účelom zakotvenia zákonného záložného práva priamo v zákone v roku 1993 (v ustanovení § 15 ods. 1 zákona č. 182/1993 Z. z.) bolo jednak pôsobiť prevenčne na vlastníkov bytov a nebytových priestorov s cieľom riadneho a včasného plnenia si zákonných a zmluvných povinností a jednak ochrana ostatných vlastníkov bytov a nebytových priestorov voči neplneniu si povinností jednotlivými vlastníkmi bytov a nebytových priestorov v dome, prípadne ďalších osôb užívajúcich byt alebo nebytový priestor. Samotné zabezpečenie pohľadávky záložným právom spočíva v tom, že ak si dlžník, ktorým je vždy konkrétny vlastník bytu alebo nebytového priestoru v dome, nesplní svoju platobnú povinnosť riadne a včas, majú ostatní vlastníci bytov a nebytových priestorov v bytovom dome ako záložní veritelia právo domáhať sa uspokojenia pohľadávky zo zálohu, ktorým je vždy konkrétny byt alebo nebytový priestor.

Výhodou zákonného záložného práva je, že na jeho výkon nie je potrebné disponovať exekučným titulom (rovnako ako je to napr. aj pri zmluvnom záložnom práve). Takáto požiadavka nevyplýva ani z judikatúry Súdneho dvora EÚ, Ústavného súdu SR či Najvyššieho súdu SR, ktoré súčasnú právnu úpravu výkonu záložného práva v Slovenskej republike podrobila skúmaniu v množstve súdnych rozhodnutí (napr. rozsudok ESD C-34/13 vo veci Kušionová v. SMART Capital, a.s.).

Sledovanie celospoločenských záujmov vlastníkov bytov a nebytových priestorov by v prípade existencie exekučného titulu ako podmienky pre výkon zákonného záložného práva, bolo posunuté do úzadia a popieral by sa tak zmysel tohto efektívneho inštitútu. Zákonné záložné právo totiž často predstavuje jediný efektívny inštitút ako vymôcť ich pohľadávky bez nutnosti vedenia súdneho konania, ktoré je často zdĺhavé a neefektívne. Samozrejme na to musia byť splnené podmienky vyplývajúce napr. zo zákona č. 527/2002 Z. z. o dobrovoľných dražbách v platnom znení.

Navrhovaná právna úprava zachováva inštitút zákonného záložného práva k bytu a nebytovému priestoru, ktorý sa počas viac ako 30 ročných skúsenosti v našom práve osvedčil, hoci aj s ním boli spôsobené aplikačné problémy predovšetkým z hľadiska prednostného postavenia tohto záložného práva medzi ostatnými záložnými právami, čo sa dialo najmä v období po reforme záložného práva v Slovenskej republike účinnej od 1. 1. 2003. Tieto aplikačné problémy spôsobené najmä nesystémovou novelou č. 268/2007 Z. z. sa postupne eliminovali novelami:

- zákona č. 162/1995 Z. z. vykonanej zákonom č. 212/2018 Z. z., ktorým sa zmenilo ustanovenie § 35 ods. 2 podľa ktorého písm. a) ak ide o zápis záložného práva, ktoré vzniká zo zákona, listinu preukazujúcu existenciu pohľadávky nie je potrebné prikladať;
- zákona č. 182/1993 Z. z., a to novelami č. 70/2010 a č. 63/2019 Z. z. Táto novela jednoznačne v ustanovení § 15 BytZ spresnila jednak rozsah zabezpečených pohľadávok ako aj skutočnosť, že toto záložné právo vzniká momentom vzniku bytu a nebytového priestoru v dome ako aj zásadu, že toto zákonné záložné právo nemožno vymazať počas existencie predmetu záložného práva.

Záložné právo sa teda môže zapísať na návrh oprávnenej osoby (napr. vlastníka bytu a nebytového priestoru, či osoby zodpovednej za správu domu alebo iného záložného veriteľa) do katastra nehnuteľností záznamom, avšak na vznik tohto záložného práva a zachovanie jeho prednostného poradia medzi inými záložnými právami nemá takýto zápis vplyv.

Táto právna úprava sa preberá aj do navrhovaného návrhu zákona s tým, že do odseku 3 sa navrhuje v záujme právnej istoty doplniť, že vlastníci bytov a nebytových priestorov majú vždy postavenie prednostného záložného veriteľa v poradí rozhodujúcom na uspokojenie záložných práv, a to bez ohľadu na zápis zákonného záložného práva podľa ods. 1 v katastri nehnuteľností. Prednostné postavenie zákonného záložného práva sa v súčasnosti rešpektuje aj medzi hypotekárnymi a inými záložnými právami aj ustanovením § 71 zákona č. 483/2001 Z. z. o bankách.

Zákonné záložné právo sa vzťahuje najmä na pohľadávky finančného charakteru, ktoré vznikli alebo vzniknú v budúcnosti v súvislosti s povinnosťou vlastníka bytu a nebytového priestoru platiť pravidelne platby do fondu prevádzky, údržby a opráv alebo platieb za dodávku plnení súvisiacich s užívaním bytu a nebytového priestoru . Toto záložné právo sa vzťahuje aj na zabezpečenie pohľadávok z titulu náhrady škody, ktoré spôsobil vlastník bytu alebo nebytového priestoru alebo osoby užívajúce byt alebo nebytový priestor na spoločných častiach, a príslušenstve domu alebo pozemku.

V prípade, ak vlastník zriadi k bytu alebo nebytovému priestoru zmluvné záložné právo, v takom prípade sa toto bude spravovať všeobecnou právnou úpravou záložného práva.

V záujme odstránenia výkladových nejasností, ktoré doposiaľ v praxi vznikali pri doručovaní písomností týkajúcich sa výkonu zákonného záložného práva k bytu alebo nebytovému priestoru, upravuje sa pravidlo, že tieto písomnosti sa doručujú osobe zodpovednej za správu domu. Ak nie je možné doručiť písomnosť takejto osobe, doručuje sa všetkým vlastníkom bytov a nebytových priestorov.

K § 1726
Nadobúdanie dedičstva

Preberá sa doterajšia právna úprava bez zmien.

Dedenie sa zaručuje v článku 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky.

Všeobecnými predpokladmi dedenia sú smrť poručiteľa, existencia dedičstva, dedičský titul a spôsobilý dedič.

Smrť je právna udalosť, s ktorou sú spojené právne následky. Smrťou zaniká spôsobilosť fyzickej osoby mať práva a povinnosti, teda zaniká jej právna subjektivita.

Okamih smrti poručiteľa alebo deň, ku ktorému bol vyhlásený za mŕtveho, je rozhodnou skutočnosťou na stanovenie okruhu osôb, ktoré prichádzajú do úvahy ako dedičia, ako aj na určenie práv a povinností, do ktorých vstupujú právni nástupcovia poručiteľa.

Návrh zákona vychádza zo zásady univerzálnej sukcesie, ktorá znamená, že dedič vstupuje do majetkovoprávnych vzťahov svojho právneho predchodcu. Dedičstvo tvoria majetkové práva a povinnosti (majetok a dlhy) poručiteľa, ktoré jeho smrťou nezanikli alebo pri ktorých nie je upravený osobitný systém právneho nástupníctva.

Návrh zákona zachováva úradnú ingerenciu súdu pri prechode dedičstva na dedičа, ktorá spočíva v povinnom potvrdení dedičstva dedičovi (dedičom).

K § 1727
Subjekty dedičského práva

Predpokladom dedenia je existencia spôsobilého dedičа. Návrh zákona na rozdiel od doterajšej právnej úpravy výslovne upravuje, že dediť môže fyzická osoba, právnická osoba a aj štát ako právnická osoba svojho druhu.

Dediť môže každá fyzická osoba, ktorá má spôsobilosť mať práva a povinnosti. Vzniká narodením, pričom túto spôsobilosť má aj počaté dieťa, ak sa narodí živé (nasciturus).

Právnická osoba môže byť dedičom za podmienky, že v čase smrti poručiteľa právne ako subjekt existuje. Výnimkou je právnická osoba (nadácia), ktorá sa zriaďuje právnym úkonom *mortis causa*. Návrh zákona normuje, že takáto nadácia musí vzniknúť do šiestich mesiacov od smrti poručiteľa.

Právne postavenie štátu ako dedičа (ak poručiteľ povolal za dedičа štát závetom alebo dedičskou zmluvou) je odlišné od situácie, keď štát nadobudne dedičstvo ako odúmrť. Štát môže dedičstvo ako povolaný dedič odmietnuť, nemôže však odmietnuť nadobudnúť dedičstvo ako odúmrť. Určité rozdiely sú aj v úprave prechodu dlhov, ak je štát v postavení dedičа v porovnaní so situáciou, keď štát nadobudol dedičstvo z titulu odúmrti.

K § 1728
Dôvody dedenia

Ustanovenie obsahuje dedičské tituly (delačné dôvody), na ktorých je založené subjektívne dedičské právo konkrétnej osoby.

Právnym titulom dedenia môže byť teda dedičská zmluva, závet alebo zákon. Návrh zákona pripúšťa aj dedenie súčasne z viacerých titulov dedenia. Dediť môže iba dedič, ktorému svedčí niektorý z dedičských titulov.

Navrhovaná právna úprava zavádza dedičskú zmluvu ako rozpoznaný inštitút súkromného práva, ktorý je upravený vo viacerých právnych poriadkoch. V minulosti v určitej podobe existoval aj v práve platnom na území Slovenska. Po roku 1950 až dodnes však právna úprava tohto dedičského titulu v slovenskej právnej úprave absentovala.

K § 1729
Výkladové pravidlá vôle poručiteľa

Upravujú sa výkladové pravidlá poslednej vôle poručiteľa pri spisovaní všetkých úkonov pre prípad

smrti tak, aby sa vôľa poručiteľa mohla čo najviac naplniť.

K § 1730
Povolanie dediča

Navrhovaná právna úprava zakotvuje dva delačné dôvody založené na poručiteľovej vôli, a to dedičskú zmluvu a závet.

V našom právnom poriadku je tradične možné povolať dediča závetom buď k celému dedičstvu, či k podielu na dedičstve, alebo ho povolať k určitému majetkovému kusu (k veci, k pohľadávke, k inej majetkovej hodnote). Z historicko-komparatívneho hľadiska teda závet v našom právnom poriadku zahŕňa aj určité prvky vindikačného odkazu (možnosť povolať dediča k určitej veci). Navrhovaná právna úprava tento prístup zachováva a rozširuje ho aj na nový inštitút dedičskej zmluvy.

Keďže pravidlo o možnosti povolať dediča k podielu na dedičstve alebo ku konkrétnej veci platí aj pre závet, aj pre dedičskú zmluvu, je štrukturálne umiestnené do všeobecných ustanovení.

K § 1731
Výkladové pravidlá povolania dediča

Upravujú sa výkladové pravidlá, ktoré platia aj pre povolanie dediča dedičskou zmluvou, aj pre povolanie dediča závetom. Bez týchto výkladových pravidiel by uvedené hypotézy pripúšťali rozdielny výklad.

Ak poručiteľ povolal dediča k veci, ktorá poručiteľovi v čase smrti nepatrí, na povolanie sa neprihliada. Tým je zrejmé, že nemožno pripustiť interpretáciu, že dedičovi patrí podiel na dedičstve zodpovedajúci cene neexistujúcej veci.

Odlišný prístup sa prijal k situácii, keď poručiteľ povolal dediča k veci, ktorá je v čase smrti poručiteľa súčasťou spoločného imania manželov. Toto povolanie platí. Považuje sa však za povolanie dediča k podielu na dedičstve, ktorého výška zodpovedá podielu poručiteľa po vyporiadaní spoločného imania manželov. Slovné spojenie „predpokladá sa“ (odsek 2) znamená, že ide len o vyvrátiteľnú domnienku. Vôľu poručiteľa teda v tomto prípade možno podľa okolností prípadu vyložiť aj inak.

Súčasné povolanie dediča aj k veci, aj k podielu na dedičstve sa v pochybnostiach vykladá tak, že cena tejto veci je zahrnutá v cene podielu na dedičstve.

K § 1732
Podmienené povolanie dediča

Následky právnych úkonov poručiteľa *mortis causa* je prípustné viazať na splnenie podmienky.

Odkladacia podmienka musí byť splnená pred smrťou poručiteľa, inak sa pri dedení na neúčinný právny úkon poručiteľa neprihliada. Právne následky tohto právneho úkonu nemôžu po smrti poručiteľa nastať.

Ak rozväzovacia podmienka nie je splnená pred smrťou poručiteľa, pri dedení sa právny úkon poručiteľa zohľadní a právne následky tohto právneho úkonu už nemôžu po smrti poručiteľa pominúť.

Navrhovaná právna úprava sa nevracia k tým inštitútom dedičského práva, ktoré umožňujú, že dedičstvo najskôr nadobudne predný dedič a až po ňom dedič následný. Prechod dedičstva z predného dediča na následného dediča môže (z komparatívneho hľadiska) nastať

- buď splnením podmienky po smrti poručiteľa, napríklad ak je závet podmienený (túto situáciu navrhované ustanovenie zákona vylučuje),
- alebo doložením času, ktorý má nastať po smrti poručiteľa (čo navrhovaná právna úprava nepripúšťa),
- alebo inštitútom zvereneckého náhradníctva (ktorý navrhovaná právna úprava neobsahuje).

Predkladateľ normuje možnosť povolať dediča s podmienkou len vo forme notárskej zápisnice, aby sa predišlo spísaniu neurčitých, nezrozumiteľných alebo nevykonateľných podmienok, alebo podmienok, ktoré nemajú právny význam alebo vedú k zrejmému obťažovaniu dediča alebo odkazovníka zo zjavnej poručiteľovej svojvôle, alebo ktoré zjavne odporujú verejnému poriadku.

K § 1733
Osobné konanie poručiteľa

Forma právnych úkonov pre prípad smrti je kogentne ustanovená zákonom. Keďže ide o právne úkony dôvernej povahy, návrh zákona (rovnako ako česká právna úprava) neumožňuje, aby sa pri ich spisovaní poručiteľ nechal zastúpiť zástupcom. Musí konať sám a osobne.

Povinnosť konať osobne sa nevzťahuje na osobu, ktorá s poručiteľom uzatvára dedičskú zmluvu a ktorá sa môže nechať zastúpiť.

K § 1734
Postupnosť dôvodov dedenia

Navrhované ustanovenie upravuje subsidiaritu delačných dôvodov.

Prednosť má povolanie z dedičskej zmluvy pre povolaním zo závetu. Povolanie zo závetu má prednosť pre dedením zo zákona.

Prednosť dedenia z dedičskej zmluvy nespôsobuje neplatnosť závetu, ktorý bol zriadený neskôr, a ktorý nemôže popri dedičskej zmluve obstáť. Takýto neskôr zriadený závet je platný, len sa podľa neho nededí. Dedenie podľa takéhoto závetu však napríklad bude možné, ak dedič z dedičnej zmluvy dedičstvo odmietne. Princíp subsidiarity delačných

dôvodov sa teda nevykladá ako dôvod neplatnosti slabšieho delačného dôvodu.

Navrhovaná právna úprava (odseky 2 a 3) nie je postavená na zásade akrescencie (prirastanie) uvoľneného podielu dedičom z identického delačného dôvodu. Uvoľnený podiel sa dedí podľa subsidiárneho delačného dôvodu. Napríklad, ak poručiteľ závetom povolal dvoch dedičov, každého k podielu ½ a jeden z nich dedičstvo odmietol, uvoľnený podiel ½ sa dedí podľa zákona (neprirastá závetnému dedičovi).

Navrhuje sa ale zaviesť akrescencia (odsek 4) uvoľneného závetného alebo zmluvného podielu ostatným dedičom zo závetu alebo z dedičskej zmluvy, avšak len v prípade, ak dedič zo zákona z akéhokoľvek dôvodu nededí (ak dediča zo zákona niet alebo ak dedičstvo odmietol a podobne). V prípade opísanom vyššie by nadobudol celé dedičstvo dedič zo závetu, ak by nebolo dedičov zo zákona. Táto koncepcia znižuje pravdepodobnosť, že dedičstvo nadobudne štát ako odúmrť.

Ak sa nededí podľa žiadneho delačného dôvodu, stávajú sa dedičmi odkazovníci podľa pomeru ceny odkazov. Aj toto navrhované pravidlo znižuje pravdepodobnosť, že dedičstvo nadobudne štát ako odúmrť.

K § 1735
Odúmrť

Navrhované ustanovenie obsahuje len terminologické úpravy, obsah zostáva nezmenený oproti právnej úprave *de lege lata*.

Odúmrť (*caducum*) je osobitný prípad nadobudnutia dedičstva štátom, ku ktorému dochádza vtedy, ak dedičstvo nenadobudol žiadny z dedičov poručiteľa (závetný, zmluvný alebo zákonný). Odúmrť je univerzálnou sukcesiou štátu do majetkových práv a povinností poručiteľa. Štát v tomto prípade nenadobúda dedičstvo z titulu dedenia, nemá postavenie dediča, ide o jeho právo *sui generis*.

K § 1736
Obsah dedičskej zmluvy

Zavádza sa dedičská zmluva ako právny inštitút, v ktorom pri niektorých otázkach vystupuje do popredia jeho obligačná povaha, v iných zasa povaha dedičskoprávna. Napriek zmiešanej povahe dedičských zmlúv, patrí právna úprava tohto inštitútu z hľadiska systematiky civilného kódexu do časti venovanej dedičskému právu. Na podporu takéhoto zaradenia možno argumentovať najmä tým, že dedenie zo zmluvy predstavuje popri závete a zákonnom dedení najsilnejší právny dôvod dedenia, a teda jeho význam je v úprave dedenia kardinálny.

Dedičská zmluva je dvojstranný právny úkon, v ktorom jedna strana (poručiteľ) povoláva za dediča druhú zmluvnú stranu alebo tretiu osobu a druhá zmluvná strana tento záväzok poručiteľa prijíma. Právo povolaného dediča dedičstvo odmietnuť tým nie je dotknuté.

Podstatou dedičskej zmluvy je úmysel poručiteľa čiastočne alebo úplne sa vzdať svojej testamentárnej slobody, lebo poručiteľ je na rozdiel od závetu až do momentu svojej smrti svojím zmluvným prejavom vôle viazaný (ibaže dedičská zmluva zanikne skôr ako nastane smrť poručiteľa). Na rozdiel od závetu, ktorý môže poručiteľ kedykoľvek zmeniť, doplniť či odvolať, je dedičská zmluva rovnako ako každá iná zmluva „právnym putom“, zakladajúcim vzájomné práva a povinnosti zmluvných strán, a preto nie je možné ju jednostranne bez právneho dôvodu zmeniť alebo zrušiť (ibaže bolo dohodnuté odstúpenie od dedičskej zmluvy bez udania dôvodu).

Tak ako závetom, aj dedičskou zmluvou je prípustné povolať dediča k celému dedičstvu alebo k podielu na dedičstve, alebo ho povolať k určitému majetkovému kusu. Obligatórnou náležitosťou dedičskej zmluvy nie je súpis poručiteľovho majetku.

Povolanie za dediča môže byť v dedičskej zmluve odplatné alebo bezodplatné. Odplatou môže byť zaplatenie určitej peňažnej sumy. Návrh zákona demonštratívne uvádza ako odplatu aj zaopatrovaciu rentu alebo poskytovanie zaopatrenia.

K § 1737
Spôsobilosť povolať dedičskou zmluvou

Navrhované ustanovenie upravuje, že spôsobilosť uzavrieť dedičskú zmluvu ako zmluvná strana poručiteľ má len plnoletá osoba. Teda na rozdiel od iných právnych úkonov je tu špeciálna právna úprava oproti všeobecnej časti návrhu zákona.

Uvedené však neplatí na právny úkon druhej strany dedičskej zmluvy. Na druhú zmluvnú stranu sa čo do spôsobilosti na právny úkon vzťahujú všeobecné ustanovenia predkladaného návrhu zákona.

Výnimku (*lex specialis*) k tomuto ustanoveniu predstavuje oprávnenie poručenského súdu nahradiť súdnym rozhodnutím prejav vôle osoby (poručiteľa) smerujúci k povolaniu dediča dedičskou zmluvou, ak táto osoba nie je spôsobilá povolať dediča dedičskou zmluvou.

K § 1738
Forma dedičskej zmluvy

Forma dedičskej zmluvy je kogentne ustanovená zákonom. Požiadavka spísania dedičskej zmluvy vo forme notárskej zápisnice je plne odôvodnená tak z pohľadu právnej istoty, ako aj jasnosti a budúcej publicity majetkových pomerov uzatváraných pre prípad smrti. Notárska zápisnica tiež zaručí, že prejavy vôle spíše notár ako osoba znalá práva, že účastníci dedičskú zmluvu uzatvorili osobne, a že poručiteľ mal plnú spôsobilosť na právne úkony. Ide

o solemnizačnú notársku zápisnicu (o právnom úkone), na ktorú sa vzťahujú ustanovenia § 46 až 54 Notárskeho poriadku.

Dedičská zmluva, ktorá neobsahuje zákonom predpísané formálne náležitosti, je neplatná.

Ak notár spíše dedičskú zmluvu alebo jej zmenu, bez zbytočného odkladu po vykonaní tohto úkonu ich zaregistruje v Notárskom centrálnom registri závetov. V informácii pre Notársky centrálny register závetov uvedie, o akú listinu ide, dátum jej podpísania, meno, priezvisko, rodné číslo, dátum narodenia a údaj o trvalom pobyte jej účastníkov.

Zmeny a zrušenie dedičskej zmluvy musia mať tiež formu notárskej zápisnice.

K § 1739
Viaceré dedičské zmluvy

Ak poručiteľ uzavrel viaceré dedičské zmluvy s rôznymi dedičmi na ten istý majetok, má prednosť skôr uzavretá dedičská zmluva na rozdiel od závetu, kedy novší závet ruší starší závet. Neskôr uzavretá dedičská zmluva sa uplatní len v rozsahu, v ktorom môže popri skôr uzavretej dedičskej zmluve obstáť. Je to z dôvodu, že dedičská zmluva je na rozdiel od závetu dvojstranným právnym úkonom, ktorý zaväzuje zmluvné strany a nedá sa meniť jednostranne.

Rovnaké zmluvné strany môžu zrušiť pôvodnú dedičskú zmluvu novou dohodou o jej zrušení alebo uzatvoria novú dedičskú zmluvu, ktorá bude v rozpore s pôvodnou.

K § 1740
Obmedzenie nakladať s majetkom

Žiadny z právnych poriadkov, ktoré zaviedli úpravu dedičskej zmluvy, nezakazujú poručiteľovi, aby počas doby platnosti dedičskej zmluvy nemohol vykonávať bežné zmluvné dispozície s majetkom, ktorý sa má stať predmetom zmluvného dedenia. Viaceré z nich (ako napr. § 2286 nemeckého BGB alebo čl. 494 švajčiarskeho ZGB) dokonca vychádzajú výslovne zo zásady, že poručiteľ môže počas života na základe právnych úkonov *inter vivos* s týmto majetkom voľne disponovať. Najradikálnejšie sa k tejto otázke stavajú rakúske právo (§ 1252 rakúskeho ABGB) a české právo (§ 1558 českého občianskeho zákonníka), ktoré hovoria o „ľubovoľnom nakladaní so svojím majetkom“. Napriek tomu, že v Rakúsku nie je poručiteľ pri nakladaní s majetkom *inter vivos* nijak obmedzovaný, možno podľa § 364c rakúskeho ABGB v dedičskej zmluve dohodnúť zákaz zaťaženia alebo scudzenia majetku počas života poručiteľa.

Navrhovaná právna úprava je postavená na zásade, že dedičská zmluva poručiteľa v dispozícii s majetkom neobmedzuje, respektíve, že obmedzenie nakladania s majetkom si môžu zmluvné strany dohodnúť.

Ak je v dedičskej zmluve dohodnuté, že poručiteľ určité právne úkony k celému majetku alebo k určitým veciam nevykoná, teda ak poručiteľ nie je oprávnený určitú vec previesť alebo zaťažiť, posúdi sa porušenie tejto povinnosti vo vzťahu k nadobúdateľovi podľa zásady *nemo plus iuris.* Z tejto zásady existujú zákonné výnimky, ktoré sledujú za cieľ ochranu nadobúdateľa *bona fide.*

Aktívnu legitimáciu domáhať sa splnenia dohodnutej zmluvnej povinnosti poručiteľa (vec nescudziť alebo nezaťažiť) majú kumulatívne druhá zmluvná strana alebo povolaný dedič.

Povinnosť poručiteľa vec nescudziť alebo nezaťažiť sa vyznačuje vo verejných majetkových registroch podľa konkrétneho predmetu, v prípade nehnuteľností je to kataster nehnuteľností, v prípade obchodného podielu je to obchodný register a podobne.

K § 1741
Dôvody odstúpenia od dedičskej zmluvy

Odstúpiť od dedičskej zmluvy možno len zo zákonného dôvodu alebo z dohodnutého dôvodu, alebo, ak je to dohodnuté, aj bez uvedenia dôvodu. Odstúpenie od dedičskej zmluvy po smrti poručiteľa nie je možné.

Zákonné dôvody odstúpenia od dedičskej zmluvy sú uvedené v odsekoch 1 až 3.

Ak bola dedičská zmluva odplatná, poručiteľ môže odstúpiť z dôvodov omeškania na strane dlžníka (odsek 1).

Dôvody, pre ktoré môže poručiteľ vydediť potomka, sú zároveň dôvodmi pre odstúpenie od dedičskej zmluvy. Musia nastať na strane povolaného dediča, ktorým je buď druhá zmluvná strana alebo tretia osoba (odsek 2).

Druhá zmluvná strana môže od dedičskej zmluvy odstúpiť, ak jej v čase uzavretia dedičskej zmluvy nebolo známe, že dediť sa bude podľa skôr uzavretej dedičskej zmluvy (odsek 3). Aby sa v praxi zmluvné strany takejto situácii vyhli, bude vhodné požiadať pred uzavretím dedičskej zmluvy notára, aby vykonal lustrum v Centrálnom registri závetov, či poručiteľ povolal dedičov skoršou dedičskou zmluvou.

K § 1742
Forma odstúpenia od dedičskej zmluvy

Jednostranný právny úkon odstúpenia od dedičskej zmluvy musí mať formu notárskej zápisnice.

Odstúpenie je potrebné doručiť druhej zmluvnej strane.

Ak notár spíše odstúpenie od dedičskej zmluvy, bez zbytočného odkladu po vykonaní tohto úkonu ho zaregistruje v Notárskom centrálnom registri závetov. V informácii pre Notársky centrálny register závetov

uvedie, o akú listinu ide, dátum jej podpísania, meno, priezvisko, rodné číslo, dátum narodenia a údaj o trvalom pobyte jej účastníkov.

K § 1743
Účinnosť odstúpenia od dedičskej zmluvy

Všeobecne platí, že odstúpenie od zmluvy je účinné doručením druhej zmluvnej strane. Pri dedičskej zmluve, ktorá môže byť aj zmluvou v prospech tretej osoby (*in favorem tertii),* bolo potrebné upraviť situáciu, keď druhá zmluvná strana stratila právnu subjektivitu (teda ak fyzická osoba zomrela alebo právnická osoba zanikla). Obstúpenie od dedičskej zmluvy je vtedy potrebné doručiť tretej osobe – povolanému dedičovi.

Následky právnych úkonov poručiteľa *mortis causa* nemôžu pominúť po smrti poručiteľa.

Navrhovaná právna úprava sa nevracia k tým inštitútom dedičského práva, ktoré umožňujú, že dedičstvo najskôr nadobudne predný dedič a po ňom dedič následný. Napríklad nie je prípustné, aby právne následky závetu pominuli po smrti poručiteľa splnením rozväzovacej podmienky.

Vychádzajúc z tejto koncepcie navrhovaná právna úprava zakotvuje, že od dedičskej zmluvy nie je možné odstúpiť po smrti poručiteľa.

K § 1744
Zánik dedičskej zmluvy stratou právnej subjektivity dediča

Dedičská zmluva zaniká prirodzeným spôsobom vtedy, ak sa zmluvný dedič nedožije smrti poručiteľa (rovnako čl. 515 ods. 1 švajčiarskeho ZGB). To však neplatí, ak bol v dedičskej zmluve ustanovený náhradník.

Ak bola dedičská zmluva odplatná, dedičia povolaného dedičа sa môžu mimo dedičského konania domáhať vydania toho, o čo sa poručiteľ obohatil.

K § 1745
Zánik dedičskej zmluvy rozvodom manželstva

Návrh zákona samostatne neupravuje dedičskú zmluvu vo vzťahu k manželom, ktorí si želajú upraviť svoju životnú situáciu pre prípad, že by jeden z nich počas trvania manželstva zomrel. Zakotvuje len rozväzovaciu podmienku, že dedičská zmluva zaniká, ak dôjde k rozvodu manželstva alebo ak manželstvo bude súdom vyhlásené za neplatné.

Vyhlásenie manželstva za neplatné po smrti jedného z manželov nespôsobuje zánik dedičskej zmluvy, a to z dôvodu, že koncepcia právnej úpravy nepripúšťa, aby po smrti poručiteľa pominuli právne následky delačného právneho úkonu poručiteľa. Išlo by o podobnú situáciu ako splnenie rozväzovacej podmienky závetu po smrti poručiteľa, čo právna úprava vylučuje.

K § 1746
Poručiteľ s obmedzenou spôsobilosťou

Navrhované ustanovenie je svojou povahou *lex specialis* k pravidlu, že poručiteľ musí mať plnú spôsobilosť na právne úkony, ak hodlá povolať dedičа dedičskou zmluvou.

Za prísnych podmienok sa umožňuje, aby poručiteľ s obmedzenou právnou spôsobilosťou uzavrel dedičskú zmluvu v postavení poručiteľa tak, že jeho prejav vôle bude nahradený rozhodnutím súdu. Táto situácia bude v praxi výnimočná.

Navrhovaná právna úprava má riešiť prípady, kedy má osoba s obmedzenou právnou spôsobilosťou niečo za života nadobudnúť (darom, dedením), avšak ten, kto plnenie poskytuje, má dôvodnú obavu o osud predmetného majetku po smrti tejto osoby. Napríklad, majetok by pripadol po smrti poručiteľa s obmedzenou právnou spôsobilosťou (ak by zomrel *intestatus)* štátu ako odúmrť alebo nevhodnému zákonnému dedičovi.

Druhou zmluvnou stranou dedičskej zmluvy bude väčšinou ten, kto poručiteľa obdaroval, alebo ten, kto poručiteľa povolal za dedičа.

Dedičskú zmluvu sa v tomto prípade odporúča uzavrieť ako podmienenú inou dedičskou zmluvou. Napríklad rodič ako poručiteľ uzavrie s dieťaťom (nie plne spôsobilým na právne úkony) dedičskú zmluvu A, ktorou rodič povoláva dieťa za dedičа. Toto dieťa (ako poručiteľ, ktorého vôľu nahradí súd rozhodnutím) uzavrie s rodičom (ako druhou zmluvnou stranou) dedičskú zmluvu B, ktorou dieťa povoláva za dedičа tretiu osobu, v tomto prípade podľa predstáv rodiča o tom, komu má následne majetok pripadnúť. V podstate sa týmto inštitútom zavádzajú výhody, ktoré by inak vyplynuli zo zvereneckého náhradníctva. Dedičské zmluvy A a B by mali byť vzájomne podmienené, čím by mal súd za preukázané, že poručiteľ, ktorý nie je spôsobilý na právne úkony, má od druhej zmluvnej strany nadobudnúť majetok dedením (a že povolanie za dedičа je záväzné).

Pri nahradení prejavu vôle súdom môže výnimočne ísť aj o maloletého poručiteľa, najmä ak sa očakáva, že maloletý z dôvodu zdravotného znevýhodnenia nenadobudne plnú spôsobilosť na právne úkony plnoletosťou.

Ak sa poručiteľ stal plne spôsobilý na právne úkony, dedičská zmluva zaniká uplynutím30 dní. To neplatí, ak poručiteľ na dedičskej zmluve trvá alebo ak pred uplynutím tejto lehoty zomrie.

K § 1747
Podstata závetu

Podľa navrhovaného ustanovenia môže v závete poručiteľ povolať buď jedného závetného dedičа, alebo aj viacerých závetných dedičov.

Spoločný závet je potrebné chápať ako vzájomné povolanie dediť medzi dvoma alebo viacerými osobami navzájom, ak tieto povolania dediť majú byť vzájomne podmienené. Spoločný závet navrhovaná právna úprava zakazuje pod sankciou neplatnosti.

Do návrhu zákona sa nezavádza ani spoločný závet manželov z dôvodu, že tento cieľ je možné dosiahnuť spísaním dvoch dedičských zmlúv medzi manželmi, a to vzájomne podmienených s tým, že si manželia v týchto dedičských zmluvách dohodnú možnosť odstúpenia aj bez udania dôvodu (čo je *de facto* spoločný závet). Takúto právnu možnosť majú samozrejme aj iné osoby ako manželia.

Zákaz spoločného závetu znamená teda len to, aby sa cieľ sledovaný spoločným závetom uskutočnil výlučne formou notárskej zápisnice, a aby sa tento úkon označil ako dedičská zmluva. Dôvodom je teda požiadavka prísnejšej formy právneho úkonu.

Zákaz spoločného závetu nie je možné interpretovať ako zákaz kumulácie právnych úkonov *mortis causa* v jednej listine.

Objektívnu kumuláciu právnych úkonov *mortis causa* v jednej listine navrhovaná právna úprava nevylučuje. V niektorých prípadoch je z praktického hľadiska žiadaná. Poručiteľ môže v jednej listine zriadiť závet a zároveň napríklad aj odkaz, príkaz, či vydedenie. Takto je možné kumulovať aj povolanie dediča dedičkou zmluvou s inými poručeniami v jednej notárskej zápisnici.

V zásade nie je neprípustné, aby boli v jednej listine spísané právne úkony *mortis causa* viacerých poručiteľov. Je to však z praktického hľadiska nežiadúce (z hľadiska dokazovania), ak je právny úkon spísaný inak ako do notárskej zápisnice, a ak sú so zničením listiny spájané možné právne následky zrušenia právneho úkonu. Predkladaná právna úprava ale počíta s tým, že v jednej notárskej zápisnici budú spísané viaceré dedičské zmluvy, či už jedného alebo viacerých poručiteľov a že tieto dedičské zmluvy budú na základe zmluvného dojednania vzájomne podmienené.

K § 1748
Obsah závetu

Navrhované ustanovenie preberá bez obsahových zmien platnú právnu úpravu zakotvenú v § 477 Občianskeho zákonníka.

V našom právnom poriadku je tradične možné povolať dediča závetom buď k celému dedičstvu, či k podielu na dedičstve alebo ho povolať k určitému majetkovému kusu (k veci, k pohľadávke, k inej majetkovej hodnote). Z historicko-komparatívneho hľadiska teda závet v našom právnom poriadku zahŕňa aj určité prvky vindikačného odkazu (možnosť povolať dediča k určitej veci). Navrhovaná právna úprava tento prístup zachováva.

Ak poručiteľ povolal viacerých dedičov bez toho, aby určil ich podiely na dedičstve a bez určenia konkrétnych vecí, ktoré majú dedičia nadobudnúť, platí nevyvrátiteľná domnienka, že ich podiely na dedičstve sú rovnaké.

K § 1749
Datovanie závetu

Navrhované ustanovenie preberá bez obsahových zmien platnú právnu úpravu zakotvenú v § 476 ods. 2 Občianskeho zákonníka.

Závet je absolútne neplatný, ak v ňom absentuje deň, mesiac a rok, kedy bol podpísaný.

K § 1750
Forma závetu

Navrhovaná právna úprava rozoznáva tri formy, v ktorých možno zriadiť závet, a to závet holografný, závet alografný a závet spísaný do notárskej zápisnice.

K § 1751
Holografný závet

Navrhované ustanovenie preberá bez obsahových zmien platnú právnu úpravu zakotvenú v § 476a Občianskeho zákonníka.

Poručiteľ môže zriadiť závet tak, že ho napíše a podpíše vlastnou rukou.

K § 1752
Alografný závet

Navrhované ustanovenie preberá a dopĺňa platnú právnu úpravu alografného závetu.

Navrhovaná právna úprava, na rozdiel od stavu *de lage lata,* nevyžaduje svedkov alografného závetu, ak je podpis poručiteľa osvedčený, pričom toto osvedčenie pravosti podpisu môže vykonať výlučne notár a po splnení podmienok uvedených v § 25 Notárskeho poriadku aj notársky kandidát. Ak by ho vykonal akýkoľvek iný zamestnanec notára, na platnosť závetu sa vyžaduje prítomnosť svedkov. Alografný závet v elektronickej podobe nie je prípustný, čo vyplýva z požiadavky, že musí byť zaznamenaný na listine a podpísaný vlastnou rukou svedkov.

K § 1753
Alografný závet poručiteľa, ktorý nemôže čítať alebo písať

Navrhované ustanovenie preberá bez obsahových zmien platnú právnu úpravu zakotvenú v § 476c Občianskeho zákonníka.

K § 1754
Alografný závet nepočujúceho poručiteľa, ktorý nemôže čítať alebo písať

Navrhované ustanovenie preberá bez obsahových zmien platnú právnu úpravu zakotvenú v § 476d ods. 4 a 5 Občianskeho zákonníka.

K § 1755
Závet spísaný formou notárskej zápisnice

Poručiteľ môže zriadiť závet do notárskej zápisnice. Formálne a obsahové náležitosti notárskej zápisnice upravuje Notársky poriadok. Ide o solemnizačnú notársku zápisnicu (o právnom úkone), na ktorú sa vzťahujú ustanovenia § 46 až 54 Notárskeho poriadku.

Ak notár spíše závet, bez zbytočného odkladu po vykonaní tohto úkonu ho zaregistruje v Notárskom centrálnom registri závetov. V informácii pre Notársky centrálny register závetov uvedie, o akú listinu ide, dátum jej podpísania, meno, priezvisko, rodné číslo, dátum narodenia a údaj o trvalom pobyte jej účastníkov.

K § 1756
Svedok závetu

Navrhované ustanovenie v zásade preberá platnú právnu úpravu zakotvenú v § 476e Občianskeho zákonníka.

Na kvalitu svedka závetu sa kladú požiadavky, aby bol spôsobilý svedčiť (spôsobilosť na právne úkony, znalosť jazyka alebo inej formy dorozumievania) a požiadavky na jeho objektívnu dôveryhodnosť (aby svedok nebol osobou, ktorá má zo zriadenia závetu prospech, alebo ktorá môže byť za takúto osobu inými považovaná).

K § 1757
Osoby pôsobiace pri spisovaní závetu

Navrhované ustanovenie v zásade preberá platnú právnu úpravu zakotvenú v § 476f Občianskeho zákonníka.

Návrh zákona vylučuje, aby pri spísaní závetu pôsobili osoby, ktoré majú alebo by mohli mať osobný záujem na veci.

Úradnými osobami má návrh zákona na mysli napr. notára, notárskeho kandidáta, notárskeho koncipienta alebo zamestnancov notárskeho úradu, ktorí sa akýmkoľvek spôsobom podieľajú na vyhotovení závetu formou notárskej zápisnice.

Pisateľom je len ten, koho zákon za pisateľa označuje. Nie je ním osoba, ktorá vyhotovila alografný závet na základe pokynu poručiteľa.

Tlmočníci vykonávajú predovšetkým tlmočenie v znakovej reči, ak sa zriaďovateľ závetu vie vyjadrovať iba v znakovej reči. Ak sa závet vyhotovuje formou notárskej zápisnice, priberá sa tlmočník v prípade, ak zriaďovateľ závetu alebo svedok nepozná slovenský jazyk, v ktorom sa zápisnica vyhotovuje.

Za predčitateľa závetu sa považuje ten, kto je v zákone označený za predčitateľa, a ktorého účasť na vyhotovení závetu je podmienkou jeho platnosti.

K § 1758
Spôsobilosť zriadiť závet

Navrhované ustanovenie preberá platnú právnu úpravu, že maloletý, ktorý dovŕšil 15. rok, môže spísať závet len formou notárskej zápisnice. Maloletý pred dovŕšením 15. roka nemá na tento právny úkon spôsobilosť.

K § 1759
Povolanie osobitných dedičov

Navrhované ustanovenie uvádza, kedy je ďalej potrebné spísať závet vo forme notárskej zápisnice. Ide o situácie, kedy je potrebná zvýšená kontrola toho, či ide o skutočnú vôľu poručiteľa spísanú do závetu a nie o určitý druh nátlaku zo strany osôb, na ktorých pomoc je poručiteľ aktuálne odkázaný. Jedná sa o fyzické a právnické osoby, ktoré prevádzkujú zariadenia, kde je poručiteľ umiestnený, ako aj ich zamestnancov, prípadne o osoby, ktoré za poručiteľom prichádzajú za účelom starostlivosti o jeho osobu. U týchto osôb možno predpokladať snahu ovplyvniť poručiteľovu poslednú vôľu v ich prospech.

K § 1760
Účinky omylu

Vo všeobecnej časti návrhu Občianskeho zákonníka sa upravujú právne následky právneho úkonu uskutočneného v omyle, len ak ide o adresovaný právny úkon. Ustanovujú sa predpoklady, za ktorých môže adresovaný právny úkon zrušiť ten, kto ho uskutočnil.

Opísaná všeobecná právna úprava nie je aplikovateľná na jednostranné právne úkony *mortis causa,* nakoľko tieto právne úkony nie sú adresované. Okrem toho, právne následky konania poručiteľa v omyle pri neadresovanom právnom úkone má dôvod uplatňovať voči inej osobe ten, kto tvrdí, že je dedič. Poručiteľ môže za života zrušiť neadresovaný právny úkon vždy sám, ak omyl zistí.

Závet uskutočnený v relevantnom omyle je absolútne neplatný. Platnosť závetu posudzuje súd v konaní o dedičstve (prípadne v konaní o žalobe oprávneného dediča na vydanie dedičstva) ako otázku predbežnú.

Ak je posúdenie predbežnej otázky platnosti právneho úkonu založené na skutkovej okolnosti, ktorá je medzi účastníkmi konania o dedičstve sporná, dedičský súd konanie preruší a niektorého z účastníkov odkáže na podanie žaloby o určenie spornej právnej skutočnosti.

K § 1761
Zrušenie závetu odvolaním

Závet sa zrušuje jednostranným neadresovaným právnym úkonom poručiteľa (odvolaním závetu). Pre formu tohto právneho úkonu sa použijú ustanovenia o závete.

Poručiteľ môže listinu o odvolaní závetu buď napísať a podpísať vlastnou rukou, alebo ju zriadiť v inej písomnej forme za účasti svedkov (prípadne bez svedkov, ak podpis úradne osvedčí) alebo vo forme notárskej zápisnice.

Ak listinu o odvolaní závetu poručiteľ nenapísal vlastnou rukou, musí ju vlastnou rukou podpísať a pred dvoma súčasne prítomnými svedkami výslovne prejaviť, že listina obsahuje odvolanie závetu. Svedkovia sa na listinu podpíšu. K podpisu svedka sa spravidla pripojí doložka, ktorá na neho poukazuje ako na svedka tohto úkonu, a podľa ktorej ho možno identifikovať.

Pri spísaní tejto listiny vo forme notárskej zápisnice sa postupuje podľa Notárskeho poriadku, ktorý zároveň ustanovuje, kedy sa musí tento úkon urobiť pred svedkami. Notár je povinný presvedčiť sa, či poručiteľ prejavuje tento úkon s rozvahou, vážne a bez donútenia. Ak notár spíše odvolanie závetu, bez zbytočného odkladu po vykonaní tohto úkonu ho zaregistruje v Notárskom centrálnom registri závetov. V informácii pre Notársky centrálny register závetov uvedie, o akú listinu ide, dátum jej podpísania, meno, priezvisko, rodné číslo, dátum narodenia a údaj o trvalom pobyte závetcu.

K § 1762
Zrušenie závetu neskorším povolaním dediča

Závet sa zrušuje, ak poručiteľ neskôr zriadi iný závet alebo ak uzavrie dedičskú zmluvu, avšak len v prípade, ak nové povolania dedičov vylučujú dedenie podľa skoršieho závetu.

Naopak, závet zriadený po uzavretí dedičskej zmluvy je platný, aj keď popri nej nemôže obstáť. Dedenie podľa takéhoto neskoršieho závetu však nastane vtedy, keď sa podľa dedičskej zmluvy nededí (dedič dedičstvo odmietne, účinky dedičskej zmluvy zaniknú a podobne).

K § 1763
Zrušenie závetu zničením listiny

Závet sa zrušuje, ak poručiteľ zničí listinu o tomto právnom úkone. Zničenie listiny inou osobou ako poručiteľom nemá právne následky zrušenia závetu.

Upravuje sa vyvrátiteľná domnienka, že stratený závet, ktorý zostal v držbe poručiteľa, bol zničený poručiteľom. Dôkaz opaku musí v spore o dedičské právo predložiť ten, kto má zo závetu dediť.

Ak k zničeniu závetu dôjde inak ako vôľovým konaním poručiteľa (napríklad požiar, zničenie závetu treťou osobou), platí, že závet bol zrušený, ak ho poručiteľ neobnovil, hoci o zničení závetu vie.

V odseku 4 sa zavádza fikcia, že skorší závet, ktorý poručiteľ uchoval, nebol zrušený zriadením neskoršieho závetu, ak bol neskorší závet zničený.

K § 1764
Negatívny závet

Zavádza sa nový inštitút vylúčenie z dedenia zo zákona (tzv. negatívny závet).

Poručiteľ môže ustanoviť, že určitá osoba, ktorá prichádza do úvahy ako dedič zo zákona, nebude z tohto dôvodu dediť.

K § 1765
Listina o vylúčení z dedenia zo zákona

Návrh zákona tu upravuje formálne náležitosti listiny, v ktorej je zákonný dedič vylúčený z dedenia zo zákona, ako aj možnosti zrušenia takejto listiny. Upravuje to odkazom na použitie ustanovení o závete.

Poručiteľ môže takúto listinu buď napísať a podpísať vlastnou rukou, alebo ju zriadiť v inej písomnej forme za účasti svedkov (alebo bez účasti svedkov, ak podpis úradne osvedčí), alebo vo forme notárskej zápisnice.

Ak listinu poručiteľ nenapísal vlastnou rukou, musí ju vlastnou rukou podpísať a pred dvoma súčasne prítomnými svedkami výslovne prejaviť, že listina obsahuje určenie osoby (zákonného dediča), ktorá je vylúčená z dedenia zo zákona. Svedkovia sa na listinu podpíšu. K podpisu svedka sa spravidla pripojí doložka, ktorá na neho poukazuje ako na svedka tohto úkonu a podľa ktorej ho možno identifikovať.

Pri spísaní tejto listiny vo forme notárskej zápisnice sa postupuje podľa Notárskeho poriadku, ktorý zároveň ustanovuje, kedy sa musí úkon urobiť pred svedkami. Notár je povinný presvedčiť sa, či poručiteľ prejavuje tento úkon s rozvahou, vážne a bez donútenia.

Poručiteľ môže tzv. negatívny závet kedykoľvek odvolať. Odvolanie musí mať rovnakú formu, aká je potrebná pre závet.

Poručiteľ zruší negatívny závet aj tým, že zničí listinu o tomto právnom úkone.

K § 1766
Následky vylúčenia z dedenia

Ak poručiteľ vylúčil určitú osobu z dedenia, platí na účely dedenia zo zákona fikcia, že táto osoba sa poručiteľovej smrti nedožila. Po osobe vylúčenej z dedenia zo zákona sa uplatní reprezentácia (jej podiel na dedičstve nadobúdajú rovnakým dielom jej deti), ak ju zákon pri tomto dedičovi zo zákona ustanovuje.

Vylúčenie z dedenia zo zákona nemá vplyv na ostatné delačné dôvody. Osoba vylúčená z dedenia zo

zákona dedí to, k čomu ju poručiteľ povolal dedičskou zmluvou alebo závetom.

Vydedený potomok je *ipso facto* vylúčený z dedenia zo zákona. Poručiteľ však môže ustanoviť opak; v takom prípade vydedený potomok zo zákona dedí, nemá však nárok na povinný podiel. Takéto poručenie má zmysel v prípade, ak má vydedený potomok nadobudnúť zo zákona menej ako je jeho povinný podiel, keďže k ostatnej časti majetku poručiteľ povolal dedičov dedičskou zmluvou alebo závetom.

Z dedenia zo zákona je vylúčený aj potomok vydedeného potomka, ak na neho poručiteľ v listine o vydedení vztiahol účinky vydedenia.

K § 1767
Príkaz na započítanie daru

Poručiteľ môže prikázať započítanie darov alebo len určitého daru nad rozsah zákonného započítania, teda aj na podiely zákonných dedičov v inej ako prvej triede alebo aj na podiely dedičov povolaných dedičskou zmluvou alebo závetom. Poručiteľ môže prikázať započítať dary len určitým dedičom.

Poručiteľ však nesmie prikázať započítať dary, ktoré daroval dedičovi povolanému dedičskou zmluvou pred jej uzavretím.

K § 1768
Príkaz nezapočítať dar

Poručiteľ môže vylúčiť aplikáciu zákonného započítania darov na podiel dedičov povolaného zo zákona. Príkaz nezapočítať dar sa týka len dedičov v prevej dedičskej triede, nakoľko započítanie v ostatných dedičských triedach ex lege nenastáva.

K § 1769
Listina o príkaze na započítanie daru a o príkaze nezapočítať dar

Návrh zákona upravuje formálne náležitosti listiny, ktorej obsahom je príkaz na započítanie daru alebo príkaz nezapočítať dar, ako aj možnosti jej zrušenia, a to odkazom na primerané použitie ustanovení o závete.

Návrh zákona upravuje formálne náležitosti listiny, ktorej obsahom je príkaz na započítanie daru, ako aj možnosti jej zrušenia, a to odkazom na primerané použitie ustanovení o závete.

Poručiteľ môže takúto listinu buď napísať a podpísať vlastnou rukou, alebo ju zriadiť v inej písomnej forme za účasti svedkov (alebo bez účasti svedkov, ak podpis úradne osvedčí), alebo vo forme notárskej zápisnice.

Ak listinu poručiteľ nenapísal vlastnou rukou, musí ju vlastnou rukou podpísať a pred dvoma svedkami súčasne prítomnými výslovne prejaviť, že listina obsahuje príkaz na započítanie darov. Svedkovia sa na listinu podpíšu. K podpisu svedka sa spravidla pripojí doložka, ktorá na neho poukazuje ako na svedka tohto úkonu a podľa ktorej ho možno identifikovať.

Pri spísaní tejto listiny vo forme notárskej zápisnice sa postupuje podľa Notárskeho poriadku, ktorý zároveň ustanovuje, kedy sa musí tento úkon urobiť pred svedkami. Notár je povinný presvedčiť sa, či poručiteľ prejavuje tento úkon s rozvahou, vážne a bez donútenia.

Poručiteľ môže príkaz na započítanie daru (príkaz nezapočítať dar) kedykoľvek odvolať. Odvolanie musí mať rovnakú formu, aká je potrebná pre závet.

Poručiteľ zruší príkaz na započítanie daru (príkaz nezapočítať dar) aj tým, že zničí listinu o tomto právnom úkone.

K § 1770
Dôvody vydedenia

Vydedenie je prejav vôle poručiteľa, ktorým poručiteľ vylučuje svojho potomka z nároku na povinný podiel, ktorý by mu inak zo zákona patril. Vydediť možno iba neopomenuteľného dediča. V prípade, ak poručiteľ v listine vydedil inú osobu, nejde o vydedenie. Z obsahového hľadiska ale môže v takom prípade ísť o tzv. negatívny závet (vylúčenie z dedenia zo zákona).

Vydedenie musí uskutočniť poručiteľ osobne. Nie je možné, aby sa poručiteľ dal na tento úkon zastúpiť.

Dôvody vydedenia uvedené v písmenách a) až c) zostávajú obsahovo podobné ako podľa doterajšej právnej úpravy. Dochádza k terminologickým úpravám a ich miernemu rozšíreniu.

K obsahovej zmene dochádza len v písmene d), kde sa dopĺňa dôvod, ak potomok trvalo vedie márnotratný život. Za neusporiadaný život možno považovať najmä osobnostné správanie potomka, ak tento žije chaoticky, bez systému, nezodpovedne, v neusporiadaných pomeroch, užíva drogy a pod. Za márnotratný život možno považovať správanie v majetkovej/finančnej oblasti, ak daná osoba neuvážene míňa peniaze alebo iné hodnoty, požičiava si ich, podlieha exekúciám, gambluje a pod., ktorá má však užší rámec ako slovo neusporiadaný.

V listine o vydedení nepostačuje len uviesť právnu kvalifikáciu dôvodu vydedenia (citovať zákonné ustanovenie), ale je potrebné ho skutkovo opísať. Uvedenie dôvodu vydedenia je síce podmienkou platnosti vydedenia, avšak návrh zákona nevyžaduje, aby bola právna kvalifikácia uvedená výslovne. Pre platné vydedenie preto postačí, aby poručiteľ správanie potomka vecne, miestne a časovo konkretizoval a špecifikoval tak, aby bolo nespochybniteľné, že toto jeho správanie je subsumovateľné pod niektorý dôvod vydedenia.

K § 1771
Listina o vydedení

Návrh zákona upravuje formálne náležitosti vydedenia, ako aj možnosti zrušenia vydedenia, a to odkazom na použitie ustanovení o závete.

Poručiteľ môže vydeďovaciu listinu buď napísať a podpísať vlastnou rukou, alebo ju zriadiť v inej písomnej forme za účasti svedkov (alebo bez účasti svedkov, ak podpis úradne osvedčí), alebo vo forme notárskej zápisnice.

Ak vydeďovaciu listinu poručiteľ nenapísal vlastnou rukou, musí ju vlastnou rukou podpísať a pred dvoma súčasne prítomnými svedkami výslovne prejaviť, že listina obsahuje vydedenie potomka. Svedkovia sa na listinu podpíšu. K podpisu svedka sa spravidla pripojí doložka, ktorá na neho poukazuje ako na svedka tohto úkonu a podľa ktorej ho možno identifikovať.

Pri spísaní vydeďovacej listiny vo forme notárskej zápisnice sa postupuje podľa Notárskeho poriadku, ktorý zároveň ustanovuje, kedy sa musí úkon urobiť pred svedkami. Notár je povinný presvedčiť sa, či poručiteľ prejavuje tento úkon s rozvahou, vážne a bez donútenia.

Poručiteľ môže vydedenie kedykoľvek odvolať. Odvolanie musí mať rovnakú formu, aká je potrebná pre závet.

Poručiteľ zruší vydedenie aj tým, že zničí listinu o tomto právnom úkone.

K § 1772
Povolanie vydedeného potomka

Ak poručiteľ povolal vydedeného potomka za závetného alebo zmluvného dediča, ruší sa tým vydedenie. Návrh zákona však zavádza aj možnosť vydedeného potomka povolať k určitému majetku poručiteľa bez toho, aby sa týmto povolaním vydedenie rušilo.

K § 1773
Zrušenie závetu vydedením potomka

Ak došlo k platnému vydedeniu potomka, ktorého poručiteľ pred spísaním listiny o vydedení povolal závetom, tento závet sa ruší. Návrh zákona však zavádza aj možnosť, aby poručiteľ určil (spravidla v listine o vydedení), že napriek vydedeniu potomka zostáva v platnosti závet, ktorým ho povolal za dediča k určitým veciam. Takéto ustanovenie poručiteľa má zmysel v prípade, ak má vydedený potomok nadobudnúť zo závetu menej ako je jeho povinný podiel.

K § 1774
Prezumpcia dôvodnosti vydedenia

Prezumuje sa, že skutkové dôvody vydedenia uvedené poručiteľom v listine o vydedení sú pravdivé. Táto domnienka je vyvrátiteľná. Dôkazné bremeno, že dôvody vydedenia nie sú dané, má v spore o dedičské právo vydedený potomok.

K § 1775
Zmluva o zrieknutí sa dedičstva

Zavádza sa „staronový“ inštitút zrieknutia sa dedičstva, ktorý poznalo právo platné na Slovensku do roku 1964.

Podľa návrhu zákona sa môže ten, kto by sa v budúcnosti mohol stať dedičom, svojho dedičského práva zrieknuť zmluvou. Ide teda o dvojstranný právny úkon medzi tým, kto sa môže stať v budúcnosti dedičom a poručiteľom, ktorý môže byť odplatný alebo bezodplatný. Potenciálny dedič sa právnym úkonom zrieka dedičstva po poručiteľovi.

Forma toho úkonu pre prípad smrti je kogentne ustanovená zákonom. Keďže ide o právny úkon dôvernej povahy, návrh zákona neumožňuje, aby sa pri jeho spisovaní ten, kto sa dedičstva zrieka, nechal zastúpiť zástupcom. Musí konať sám a osobne.

Ten, kto sa dedičstva zriekol, nededí zo žiadneho delačného dôvodu. Hľadí sa na neho, akoby sa poručiteľovej smrti nedožil.

Zmluvu o zrieknutí sa dedičstva môže poručiteľ uzavrieť s kýmkoľvek, kto by mohol, čo i len podmienene, prichádzať do úvahy ako dedič. Právny zmysel má ale zmluva o zrieknutí sa dedičstva len v prípade, ak ju poručiteľ uzatvára so svojím potomkom, nakoľko iba potomok prichádza do úvahy ako neopomenuteľný dedič.

K § 1776
Forma zmluvy o zrieknutí sa dedičstva

Zmluva o zrieknutí sa dedičstva, jej zmeny aj zrušenie majú obligatórne predpísanú formu notárskej zápisnice. Ide o solemnizačnú notársku zápisnicu (o právnom úkone), na ktorú sa vzťahujú ustanovenia § 46 až 54 Notárskeho poriadku.

Ak notár spíše zmluvu o zrieknutí sa dedičstva alebo jej zmenu, prípadne zrušenie, bez zbytočného odkladu po vykonaní tohto úkonu ich zaregistruje v Notárskom centrálnom registri závetov. V informácii pre Notársky centrálny register závetov uvedie, o akú listinu ide, dátum jej podpísania, meno, priezvisko, rodné číslo, dátum narodenia a údaj o trvalom pobyte jej účastníkov.

K § 1777
Dôvody odstúpenia od zmluvy o zrieknutí sa dedičstva

Odstúpiť od zmluvy o zrieknutí sa dedičstva možno len zo zákonného dôvodu alebo z dohodnutého dôvodu, alebo, ak je to dohodnuté, aj bez uvedenia dôvodu. Odstúpenie od zmluvy o zrieknutí sa dedičstva po smrti poručiteľa nie je možné.

Ak bola zmluva o zrieknutí sa dedičstva odplatná, ten, kto sa dedičstva zriekol, môže odstúpiť od

zmluvy z dôvodov omeškania na strane dlžníka (odsek 1).

K § 1778
Forma odstúpenia od zmluvy o zrieknutí sa dedičstva

Jednostranný právny úkon odstúpenia od zmluvy o zrieknutí sa dedičstva musí mať formu notárskej zápisnice.

Odstúpenie je potrebné doručiť druhej zmluvnej strane.

Ak notár spíše odstúpenie od zmluvy o zrieknutí sa dedičstva, bez zbytočného odkladu po vykonaní tohto úkonu ho zaregistruje v Notárskom centrálnom registri závetov. V informácii pre Notársky centrálny register závetov uvedie, o akú listinu ide, dátum jej podpísania, meno, priezvisko, rodné číslo, dátum narodenia a údaj o trvalom pobyte jej účastníkov.

K § 1779
Neprípustnosť odstúpenia od zmluvy o zrieknutí sa dedičstva

Následky právnych úkonov poručiteľa *mortis causa* nemôžu pominúť po smrti poručiteľa.

Navrhovaná právna úprava sa nevracia k tým inštitútom dedičského práva, ktoré umožňujú, že dedičstvo najskôr nadobudne predný dedič a po ňom dedič následný. Vychádzajúc z tejto koncepcie preto platí, že od zmluvy o zrieknutí sa dedičstva nie je možné odstúpiť po smrti poručiteľa.

K § 1780
Následky zrieknutia sa dedičstva

Následkom zrieknutia sa dedičstva je nastúpenie fikcie, že o ten, kto sa dedičstva zriekol sa poručiteľovej smrti nedožil. Po tom, kto sa dedičstva zriekol sa uplatní reprezentácia (jeho podiel na dedičstve nadobúdajú rovnakým dielom jeho deti), ak ide o zákonného dediča, pri ktorom zákon reprezentáciu ustanovuje.

K § 1781
Zrieknutie sa v prospech inej osoby

V zmluve o zrieknutí sa dedičstva sa strany môžu dohodnúť, že potenciálny dedič sa dedičstva zrieka v prospech inej osoby. Takáto dohoda má povahu rozväzovacej podmienky, ktorej splnenie sa posudzuje ku dňu smrti poručiteľa. Ak nededí ten, v prospech koho sa zmluvná strana dedičstva zriekla, účinky zmluvy zanikajú *(ex tunc)* ku dňu smrti poručiteľa.

Napríklad, poručiteľ má dve deti, starší syn sa zriekol dedičstva v prospech mladšieho. Mladší syn dedičstvo odmietol. Účinky odmietnutia dedičstva nastávajú *ex tunc* ku dňu smrti poručiteľa, ku ktorému (spätne) platí, že mladší syn nededí a povolaným dediť je starší syn (zrieknutie sa dedičstva neplatí).

K § 1782
Zánik zmluvy o zrieknutí sa dedičstva

Zmluva o zrieknutí sa dedičstva zaniká, ak sa ten, kto sa dedičstva zriekol, nedožil smrti poručiteľa. Aplikácia tejto právnej normy má však jediný význam v situácii, kedy bola za zrieknutie sa dedičstva dohodnutá odplata. Poručiteľ má v takom prípade nárok na vrátenie obohatenia, ibaže sa tento nárok v zmluve vylúčil (navrhované ustanovenie je dispozitívne).

Povinnosť vrátiť obohatenie je pozostalostným dlhom po tom, kto sa dedičstva zriekol.

K § 1783
Zodpovednosť pri predlženom dedičstve

Navrhované ustanovenie zakotvuje osobitnú zodpovednosť za pozostalostné dlhy toho, kto sa dedičstva zriekol. Táto zodpovednosť nastupuje len za podmienok, že dedičstvo je predlžené, že zmluva o zrieknutí sa dedičstva bola odplatná a že bola uzavretá pred menej ako troma rokmi pred smrťou poručiteľa.

Zodpovednosť za pozostalostné dlhy sa uplatní tak, akoby ten, kto sa dedičstva zriekol, bol (na účely prechodu dlhov) dedičom alebo jedným z dedičov.

K § 1784
Ustanovenie náhradného dediča

Návrh zákona zavádza inštitút ustanovenia náhradného dediča (substitúta) po splnení odkladacej substitučnej podmienky (*conditio substitutionis*), ak by sa povolaný dedič nestal z najrôznejších príčin dedičom.

Náhradníctvo spočíva v tom, že poručiteľovi sa dá možnosť, aby v závete alebo v dedičskej zmluve (alebo aj neskôr) povolal okrem „riadnych“ dedičov aj tzv. náhradných dedičov, a to pre ten prípad, že by „riadne“ povolaný dedič z akýchkoľvek dôvodov nededil.

V teórii tu hovoríme o všeobecnom náhradníctve, ktorého podstatou je určiť, kto bude ďalším povolaným dedičom v prípade, že sa povolaný dedič nedožije poručiteľovej smrti, alebo v prípade, že sa jej dožije, ale nebude môcť dediť (dedičská nespôsobilosť) alebo nebude chcieť dediť (dedičstvo odmietne).

Povolanému dedičovi môže poručiteľ ustanoviť viacerých náhradných dedičov. Ak poručiteľ neurčil podiely viacerých náhradných dedičov, tak platí to, čo pri „riadnych“ dedičoch, teda že dedia rovným dielom. Ak však určil za náhradných dedičov ostatných (závetom alebo dedičskou zmluvou) povolaných dedičov, pričom ich podiely neurčil, tak platí iné pravidlo a síce, že títo náhradní dedičia nenastupujú na uvoľnený podiel rovným dielom, ale v pomere ich podielov na dedičstve.

K § 1785
Ďalší náhradný dedič

Ustanovenie konkretizuje, že aj náhradnému dedičovi možno ustanoviť náhradného dediča, pričom počet ďalších náhradných dedičov nie je obmedzený.

K § 1786
Výkladové pravidlá náhradného dediča

Ustanovuje sa výkladové pravidlo pre prípad, že poručiteľ použil v listine o právnom úkone nie celkom jednoznačné slová „pre prípad, že povolaný dedič nebude môcť dediť, náhradným dedičom bude ...“ alebo „pre prípad, že povolaný dedič nebude chcieť dediť, náhradným dedičom bude ...“.

Doslovný výklad slov „nebude môcť dediť“ by sa netýkal situácie, kedy dedič dediť mohol, ale nechcel, a preto dedičstvo odmietol. Naopak výraz „nebude chcieť dediť“ by pri doslovnom výklade nezahŕňal dedičskú nespôsobilosť alebo situáciu, kedy dedič zomrie skôr ako poručiteľ.

Z uvedeného dôvodu sa upravuje, že oba výrazy sa aplikujú na všetky prípady, keď povolaný dedič dedičstvo nenadobudne.

K § 1787
Náhradný dedič potomka

Návrh zákona tu upravuje situáciu, keď poručiteľ ustanovil náhradného dediča svojmu potomkovi v čase, keď tento nemal ešte potomkov, ale neskôr zanechal potomkov spôsobilých dediť. Vychádza sa z predpokladu, že poručiteľ by potomkovi nebol ustanovil náhradného dediča, ak by tento mal potomkov.

Poručiteľ však môže v listine o ustanovení náhradného dediča aplikáciu tohto ustanovenia vylúčiť.

K § 1788
Listina o náhradnom dedičovi

Návrh zákona upravuje formálne náležitosti listiny o náhradnom dedičovi odkazom na ustanovenia o závete.

Poručiteľ môže takúto listinu buď napísať a podpísať vlastnou rukou, alebo ju zriadiť v inej písomnej forme za účasti svedkov (alebo bez účasti svedkov, ak podpis úradne osvedčí), alebo vo forme notárskej zápisnice.

Ak listinu poručiteľ nenapísal vlastnou rukou, musí ju vlastnou rukou podpísať a pred dvoma súčasne prítomnými svedkami výslovne prejaviť, že listina obsahuje ustanovenie náhradného dediča. Svedkovia sa na listinu podpíšu. K podpisu svedka sa spravidla pripojí doložka, ktorá na neho poukazuje ako na svedka tohto úkonu, a podľa ktorej ho možno identifikovať.

Pri spísaní tejto listiny vo forme notárskej zápisnice sa postupuje podľa Notárskeho poriadku, ktorý zároveň ustanovuje, kedy sa musí tento úkon urobiť pred svedkami. Notár je povinný presvedčiť sa, či poručiteľ prejavuje tento úkon s rozvahou, vážne a bez donútenia.

Návrh zákona nevylučuje, aby boli závet a ustanovenie náhradného dediča pre dediča zo závetu alebo dedičská zmluva a ustanovenie náhradného dediča pre dediča z dedičskej zmluvy spísané v jednej listine. Kumulácia viacerých právnych úkonov pre prípad smrti v jednej listine je prípustná, pokiaľ ju zákon výslovne nevylučuje. (Zákon nepripúšťa spoločný závet viacerých poručiteľov.)

K § 1789
Zrušenie náhradného dediča

Ustanovenie náhradného dediča možno zrušiť spôsobom, ktorý je predpísaný pre zrušenie závetu.

Ak bol však náhradný dedič ustanovený v dedičskej zmluve, toto ustanovenie sa ruší len spôsobom predpísaným pre dedičskú zmluvu (napríklad dohodou zmluvných strán alebo dôvodným odstúpením od zmluvy).

K § 1790
Primerané použitie ustanovení o náhradnom dedičovi

Podľa predpisov o náhradnom dedičovi možno ustanoviť aj náhradného odkazovníka, náhradníka osobe, ktorej poručiteľ odkázal právo zodpovedajúce vecnému bremenu, náhradného vykonávateľa poslednej vôle a náhradného správcu dedičstva.

K § 1791
Povolanie odkazovníka

Odkaz je jednostranný právny úkon *mortis causa*, ktorým poručiteľ ustanoví, aby určitá osoba (odkazovník) niečo z dedičstva získala bez toho, aby sa z tohto dôvodu stala dedičom. Odkaz nie je dedičským titulom. Odkazovník nezodpovedá za pozostalostné dlhy.

Z komparatívneho hľadiska rozoznávame dva druhy odkazov, damnačný a vindikačný. Pri vindikačnom odkaze predmet odkazu prechádza do vlastníctva odkazovníka momentom smrti poručiteľa. Pri damnačnom odkaze sú dedičia povinní previesť vlastníctvo k odkazu na odkazovníka ďalším scudzovacím úkonom. Odkazovníkovo postavenie pri damnačnom odkaze treba vnímať ako vzťah veriteľa dediča.

Navrhovaná právna úprava zavádza damnačný odkaz.

Účelom tohto inštitútu je "obdarovať" po poručiteľovej smrti odkazovníka určitou vecou alebo určitou peňažnou sumou peňazí. Uplatnenie nájde odkaz predovšetkým pri dobročinných či všeobecnoprospešných činnostiach (charitatívne plnenia nadáciám, náboženským spoločnostiam, či

poskytovanie predmetov múzejnej alebo galerijnej hodnoty). Vo všetkých týchto prípadoch by neprichádzalo do úvahy žiadať spoluzodpovednosť za pozostalostné dlhy.

V praxi sa často stretávame, že poručiteľ použije v závete slovo „odkazujem“. Za účelom predchádzania výkladovým problémom (či poručiteľ zriadil závet alebo odkaz) navrhovaná právna úprava kladie formálnu požiadavku, že povolaná osoba musí byť výslovne označená slovom „odkazovník“. Ak tak označená nie je, platí domnienka, že poručiteľ povolal dediča. Napríklad, text „priateľovi XY odkazujem motorové vozidlo“ je pri absencii slova „odkazovník“ potrebné vyložiť tak, že XY je závetným dedičom povolaným ku konkrétnemu majetkovému kusu.

K § 1792
Výkladové pravidlá odkazu

Poručiteľ môže povolať odkazovníka k určitej veci alebo k určitej peňažnej sume.

Keďže z odkazu vzniká odkazovníkovi pohľadávka voči dedičom na vydanie konkrétnej veci, odkázaná vec sa musí nachádzať v dedičstve. Ak sa odkázaná vec v dedičstve nenachádza, povolanie odkazovníka neplatí.

Peňažná suma sa v dedičstve ale nachádzať nemusí. Odkazovníkovi vzniká pohľadávka voči dedičom na zaplatenie odkázanej peňažnej sumy, ak keď je dedičstvo zložené z iných aktív.

Odlišný prístup sa navrhuje prijať k situácii, keď poručiteľ povolal odkazovníka k veci, ktorá je v čase smrti poručiteľa súčasťou spoločného imania manželov. Toto povolanie platí. Považuje sa však za povolanie odkazovníka k peňažnej sume, ktorej výška zodpovedá podielu poručiteľa po vyporiadaní spoločného imania manželov. Slovné spojenie „predpokladá sa“ (odsek 2) znamená, že ide len o vyvrátiteľnú domnienku. Vôľu poručiteľa teda v tomto prípade možno podľa okolností prípadu vyložiť aj inak.

Odkaz peňažnej sumy dlžníkovi sa vykladá tak, že poručiteľ chcel dlh v rozsahu odkazu odpustiť.

Ak poručiteľ ustanovil, že tá istá vec má pripadnúť aj dedičovi aj odkazovníkovi, má to za následok, že odkaz neplatí.

K § 1793
Listina o odkaze

Návrh zákona tu upravuje formálne náležitosti listiny, v ktorej poručiteľ povoláva odkazovníka. Na listinu o odkaze sa použijú ustanovenia predpísané pre závet.

Poručiteľ môže takúto listinu buď napísať a podpísať vlastnou rukou, alebo ju zriadiť v inej písomnej forme za účasti svedkov (alebo bez účasti svedkov, ak podpis úradne osvedčí), alebo vo forme notárskej zápisnice.

Ak listinu poručiteľ nenapísal vlastnou rukou, musí ju vlastnou rukou podpísať a pred dvoma súčasne prítomnými svedkami výslovne prejaviť, že povoláva odkazovníka. Svedkovia sa na listinu podpíšu. K podpisu svedka sa spravidla pripojí doložka, ktorá na neho poukazuje ako na svedka tohto úkonu a podľa ktorej ho možno identifikovať.

Pri spísaní tejto listiny vo forme notárskej zápisnice sa postupuje podľa Notárskeho poriadku, ktorý zároveň ustanovuje, kedy sa musí úkon urobiť pred svedkami. Notár je povinný presvedčiť sa, či poručiteľ prejavuje tento úkon s rozvahou, vážne a bez donútenia.

Poručiteľ môže odkaz kedykoľvek odvolať. Odvolanie musí mať rovnakú formu, aká je potrebná pre závet.

Poručiteľ zruší odkaz aj tým, že zničí listinu o tomto právnom úkone.

K § 1794
Zrušenie odkazu dedičskou zmluvou

Ak poručiteľ uzavrie dedičskú zmluvu, rušia sa tým skôr zriadené odkazy, ibaže sa zmluvné strany dohodnú, že všetky alebo len určité odkazy zostávajú zachované.

Právna úprava sleduje za cieľ, že dedič povolaný z dedičskej zmluvy nemá byť ukrátený inými právnymi úkonmi poručiteľa pre prípad smrti. Skoršie odkazy, ak by nedošlo k ich zrušeniu, by predstavovali budúci záväzok dedičа povolaného z dedičskej zmluvy. Boli by teda spôsobilé znížiť cenu budúceho zdedeného majetku.

K § 1795
Zákaz zriadiť odkaz

Ak sa strany v dedičskej zmluve výslovne nedohodnú inak, uzavretím dedičskej zmluvy stráca poručiteľ právo zriadiť odkaz.

Právna úprava sleduje za cieľ, že dedič povolaný z dedičskej zmluvy nemá byť ukrátený inými právnymi úkonmi poručiteľa pre prípad smrti. Odkazy by predstavovali budúci záväzok dedičа povolaného z dedičskej zmluvy. Boli by teda spôsobilé znížiť cenu budúceho zdedeného majetku.

K § 1796
Pohľadávka z odkazu

Odkaz je právny úkon poručiteľa *mortis causa.* Z tohto právneho úkonu vzniká smrťou poručiteľa pohľadávka odkazovníka (osoby povolanej odkazom) voči dedičom. Odkazovník má voči dedičom postavenie veriteľa, dedičia sú dlžníkmi odkazovníka.

Ak poručiteľ odkázal určitú vec, dedičia sú povinní previesť vlastnícke právo k veci na odkazovníka.

Ak poručiteľ odkázal určitú peňažnú sumu, dedičia sú povinní túto sumu zaplatiť odkazovníkovi.

K § 1797
Zodpovednosť dedičov z odkazu

Odkazovník má pohľadávku z odkazu voči všetkým dedičom. Navrhovaná právna úprava nepripúšťa, aby poručiteľ zaťažil odkazom len určitého dediča alebo len určitých dedičov.

Dedičia zodpovedajú z odkazu rovnako ako zodpovedajú za pozostalostné dlhy.

Do potvrdenia dedičstva zodpovedajú dedičia voči odkazovníkovi spoločne a nerozdielne.

Po potvrdení dedičstva má povinnosť previesť na odkazovníka vlastnícke právo k odkázanej veci ten dedič, ktorému bola vec potvrdená do dedičstva. Ak bola vec potvrdená dedičom do spoluvlastníctva podľa ich podielov na dedičstve (čo je pri odkaze najracionálnejší postup a zrejme bude v praxi aj najčastejší), každý dedič je povinný previesť na odkazovníka svoj spoluvlastnícky podiel na odkázanej veci.

Po potvrdení dedičstva je zodpovednosť dedičov zaplatiť odkázanú peňažnú sumu delená podľa pomeru toho, čo z dedičstva nadobudli, k celému dedičstvu.

K § 1798
Vylúčenie zodpovednosti za pozostalostné dlhy

Odkazovník nezodpovedá za pozostalostné dlhy.

Dedič môže byť zároveň odkazovníkom. V takom prípade zodpovedá za pozostalostné dlhy z titulu dedenia.

K § 1799
Splatnosť pohľadávky z odkazu

Dedičia a odkazovník sa môžu dohodnúť, kedy bude pohľadávka z odkazu splatná. Splatnosť môže byť dohodnutá aj pred potvrdením dedičstva.

Ak dohody niet, pohľadávka z odkazu je splatná bezodkladne po potvrdení dedičstva.

K § 1800
Alternatívny odkaz

Poručiteľ môže povolať odkazovníka k veci určenej alternatívne. Poručiteľ môže v listine o odkaze určiť, kto má právo výberu medzi dvoma alebo viacerými vecami, či dedičia alebo odkazovník. Ak právo výberu poručiteľ neurčil alebo ak je určenie oprávnenej osoby na pochybách, právo výberu má odkazovník.

Ak odkazovník v primeranej lehote neurčí vec, ktorou majú dedičia splniť odkaz, právo výberu prechádza na dedičov.

K § 1801
Zákaz nakladania s odkázanou vecou

Vlastnícke právo k odkázanej veci nadobúdajú dedičia ku dňu smrti poručiteľa podľa podielov na dedičstve. Vlastnícke právo k odkázanej veci sú dedičia povinní previesť na odkazovníka. Z tohto dôvodu sú dedičia (vlastníci) obmedzení v práve nakladať s vecou v čase od smrti poručiteľa do vydania veci odkazovníkovi.

K § 1802
Vady a poškodenie odkázanej veci

Na účely zodpovednosti za vady veci je vzťah medzi dedičom a odkazovníkom rovnaký ako vzťah medzi darcom a obdarovaným.

Ak bola odkázaná vec poškodená po tom, čo poručiteľ zriadil odkaz, platí, že predmetom odkazu je nielen odkázaná vec, ale aj pohľadávka poručiteľa na náhradu škody. Túto pohľadávku sú dedičia povinní previesť na odkazovníka.

Ustanovenie odseku 2 sa aplikuje aj na situácie, keď bola odkázaná vec poškodená po smrti poručiteľa skôr, ako bola vydaná odkazovníkovi.

K § 1803
Plody a úžitky odkázanej veci

Ak poručiteľ neustanovil v listine o odkaze inak, predmetom odkazu sú aj plody a úžitky odkázanej veci a úroky odkázanej pohľadávky, ktoré prirástli v čase od smrti poručiteľa do vydania veci odkazovníkovi.

K § 1804
Náklady na odkázanú vec

Ak dedičia vynaložia náklady na odkázanú vec pred tým, ako ju vydajú odkazovníkovi, majú voči odkazovníkovi rovnaké nároky ako držiteľ voči vlastníkovi. Tieto nároky sa riadia ustanoveniami o bezdôvodnom obohatení.

Nároky dedičov sú závislé od toho, či dedičia vynaložili náklady na vec dobromyseľne, nevediac o odkaze (nároky z dobromyseľnej držby), alebo či o odkaze vedeli a napriek tomu s vecou nakladali „ako s vlastnou“ (nároky nedobromyseľného držiteľa). Treba však podčiarknuť, že ustanovenia o držbe sa na dedičov aplikujú len primerane, keďže dedičia sú vlastníkmi odkázanej veci až do prevodu vlastníckeho práva na odkazovníka.

K § 1805
Naturálna pohľadávka z odkazu

Navrhovaná právna úprava rieši prípady, v ktorých poručiteľ odkazovníkovi odkáže predmet, ktorý svojou hodnotou tvorí najväčšiu časť dedičstva alebo zriadil množstvo malých odkazov, ktoré však ako celok vyčerpajú takmer celé dedičstvo. Ak poručiteľ odkazmi rozdá celý svoj majetok, znehodnocuje sa tým hlavná dedičská inštitúcia, ktorou je ustanovenie dediča ako univerzálneho nástupcu poručiteľa.

Aby uvedené nenastalo, návrh zákona zavádza hornú hranicu na zriadenie odkazov a to ¼ čistej ceny

dedičstva a minimálne ¾ by mali pripadnúť vždy dedičom.

Pohľadávka z odkazu prevyšujúca cenu ¼ dedičstva je naturálnou obligáciou. V prevyšujúcej časti nie je vymožiteľná na súde. Ak dedič splní dobrovoľne, nemá nárok na vydanie bezdôvodného obohatenia.

Súd v konaní o dedičstve vyzve veriteľov pozostalostných pohľadávok a odkazovníkov, aby v lehote prihlásili svoje pohľadávky (konvokácia veriteľov). Pohľadávka z odkazu, ktorú odkazovník na výzvu súdu neprihlási, je naturálnou obligáciou. Navrhovaná právna úprava sleduje za cieľ, aby dedičia nečelili situácii, že určité odkazy budú pre nich prekvapivé a zistia ich až po potvrdení dedičstva.

K § 1806
Odmietnutie dedičstva odkazovníkom

Tá istá osoba môže byť súčasne dedičom a aj odkazovníkom. Ak táto osoba dedičstvo odmietne, pohľadávka z odkazu odmietnutím dedičstva nezaniká.

K § 1087
Odkaz v prípade odúmrti

Ak štát nadobudol dedičstvo ako odúmrť, je voči odkazovníkovi v rovnakom právnom postavení ako dedič. Výnimku zakotvuje odsek 2.

Rozdiel však spočíva v tom, že ak je odkazom peňažná suma, ktorá sa v dedičstve nenachádza, štát má možnosť ponúknuť odkazovníkovi veci z dedičstva na úhradu peňažnej pohľadávky z odkazu. Ak odkazovník veci odmietne, pohľadávka z odkazu zaniká.

K § 1808
Podstata odkazu práva služobnosti

Ako osobitný druh odkazu sa upravuje odkaz práva služobnosti.

Rovnako ako osoba oprávnená z odkazu (odkazovník), ani osoba oprávnená z odkazu práva služobnosti nezodpovedá za pozostalostné dlhy.

Avšak, na rozdiel od odkazu, z ktorého vzniká odkazovníkovi pohľadávka voči dedičom, osobe oprávnenej z odkazu práva služobnosti vzniká vecné právo, a to už ako výsledok konania o dedičstve. Toto vecné právo vzniká právoplatnosťou uznesenia o potvrdení dedičstva.

V listine o odkaze práva služobnosti označí poručiteľ nehnuteľnosť, na ktorej sa má vecné bremeno zriadiť, ako aj osobu, v prospech ktorej sa má vecné bremeno zriadiť, teda osobu oprávnenú z odkazu práva služobnosti.

Predpokladom pre zriadenie vecného bremena je skutočnosť, že poručiteľ bol vlastníkom predmetnej nehnuteľnosti ku dňu smrti.

K § 1809
Listina o odkaze práva služobnosti

Návrh zákona upravuje formálne náležitosti listiny o odkaze práva služobnosti. Na túto listinu sa použijú ustanovenia predpísané pre závet.

Poručiteľ môže takúto listinu buď napísať a podpísať vlastnou rukou, alebo ju zriadiť v inej písomnej forme za účasti svedkov (alebo bez účasti svedkov, ak podpis úradne osvedčí), alebo vo forme notárskej zápisnice.

Ak listinu poručiteľ nenapísal vlastnou rukou, musí ju vlastnou rukou podpísať a pred dvoma súčasne prítomnými svedkami výslovne prejaviť, že odkazuje právo služobnosti. Svedkovia sa na listinu podpíšu. K podpisu svedka sa spravidla pripojí doložka, ktorá na neho poukazuje ako na svedka tohto úkonu, a podľa ktorej ho možno identifikovať.

Pri spísaní tejto listiny vo forme notárskej zápisnice sa postupuje podľa Notárskeho poriadku, ktorý zároveň ustanovuje, kedy sa musí úkon urobiť pred svedkami. Notár je povinný presvedčiť sa, či poručiteľ prejavuje tento úkon s rozvahou, vážne a bez donútenia.

Poručiteľ môže odkaz práva služobnosti kedykoľvek odvolať. Odvolanie musí mať rovnakú formu, aká je potrebná pre závet.

Poručiteľ zruší odkaz práva služobnosti aj tým, že zničí listinu o tomto právnom úkone.

K § 1810
Zriadenie služobnosti

Dedičský súd posudzuje platnosť odkazu práva služobnosti v konaní o dedičstve. Dedičský súd hodnotí tiež to, či sú splnené ostatné hmotnoprávne podmienky pre zriadenie vecného bremena, najmä, či bol poručiteľ vlastníkom nehnuteľnosti a či u toho, komu bolo odkázané právo služobnosti nie sú okolnosti dedičskej nespôsobilosti (tieto sa vzťahujú nielen na dediča, ale aj na odkazovníka a na toho, komu poručiteľ odkázal právo služobnosti).

Dedičský súd ďalej skúma, avšak iba na námietku dediča, či je možné od dedičov spravodlivo požadovať, aby súd na nehnuteľnosti vecné bremeno zriadil. Ak od dedičov nebude možné zriadenie vecného bremena spravodlivo požadovať vtedy, keď by vecným bremenom došlo k podstatnému zníženiu schopnosti dediča splniť pozostalostné dlhy.

Dedičský súd posudzuje hmotnoprávne predpoklady pre zriadenie vecného bremena rovnako, ako posudzuje dedičské právo, teda sám hodnotí právne otázky, avšak pri spornej skutkovej otázke odkáže na podanie určovacej žaloby.

Ak sú hmotnoprávne predpoklady splnené, dedičský súd zriadi vecné bremeno v rozhodnutí o potvrdení dedičstva. Vecné bremeno vzniká právoplatnosťou rozhodnutia.

K § 1811
Zrušenie alebo obmedzenie služobnosti

Po tom, čo vecné bremeno vzniklo, veriteľ pozostalostnej pohľadávky sa môže domáhať jeho zrušenia žalobou podľa Civilného sporového poriadku. Súd na základe žaloby veriteľa rozsudkom vecné bremeno zruší, ak veriteľ preukáže, že vecné bremeno sťažuje uspokojenie jeho pohľadávky.

K § 1812
Primerané použitie niektorých ustanovení o odkaze

Odkaz práva služobnosti je svojou povahou osobitným druhom odkazu (odkaz určitého práva). Z dôvodu prehľadnosti sa pristúpilo k osobitnej úprave tohto druhu odkazu. Predsa však, je dôvodné, aby sa určité ustanovenia o odkaze (*lex generalis*) aplikovali aj na odkaz práva služobnosti.

Navrhované ustanovenie preto zakotvuje primerané použitie niektorých ustanovení o odkaze na odkaz práva služobnosti.

K § 1813
Uloženie príkazu

Zavedenie právneho inštitútu príkazu sleduje za cieľ väčší rešpekt vôle poručiteľa. Poručiteľ môže príkazom zaviazať dediča na určité konanie alebo zdržanie sa konania alebo strpenie konania. Príkaz (*mandatum*) je právny úkon pre prípad smrti, ktorým poručiteľ ukladá dedičovi (či už zákonnému, alebo povolanému závetom alebo dedičskou zmluvu), aby niečo konal (*facere*), aby sa určitého konania zdržal (*omittere*), alebo konanie inej osoby strpel (*pati*). Príkazom nemožno uložiť povinnosť poskytnúť vecné alebo finančné plnenie (dare), čo je hlavným rozdielom medzi odkazom a príkazom.

Príkaz môže (ale nemusí) byť uložený v záujme tretej osoby. Táto osoba sa z dôvodu príkazu nestáva veriteľom dediča, teda nie je aktívne legitimovaná na vymáhanie splnenia príkazu.

Na rozdiel od koncepcií v niektorých iných právnych poriadkoch, ak dedič príkaz nesplní, neprestáva byť dedičom. Nesplnenie príkazu nie je rozväzovacou podmienkou nadobudnutia dedičstva.

Či je príkaz vymožiteľný, závisí v prvom rade od toho, či existuje osoba legitimovaná na podanie žaloby na splnenie príkazu proti dedičovi. Touto osobou je iný dedič. Ak aktívne legitimovanej osoby niet, príkaz má povahu podobnú naturálnej obligácii. Príkaz je vymožiteľný len za podmienky, že v žalobe navrhovaný výrok rozsudku ukladajúceho splnenie príkazu by bol materiálne vykonateľný. Napríklad príkaz poručiteľa synovi, aby doštudoval, nie je z povahy veci možné uplatniť žalobou na súde.

Príkladom povinnosti uloženej poručiteľom dedičovi môže byť postarať sa o pomník alebo o domáce zviera. Príkaz zdržať sa určitého konania bude spočívať najmä v zákaze určitú zdedenú vec scudziť.

Poručiteľ môže zaťažiť príkazom dediča už povolaného dedičkou zmluvou, len ak to bolo v dedičskej zmluve výslovne dohodnuté. Je tomu tak preto, že dedičovi povolanému dedičskou zmluvou vzniká právo dediť, ktorého obsah by mal byť v čase uzavretia dedičskej zmluvy pre povoleného dediča rozpoznateľný. Následný príkaz poručiteľa by mohol *de facto* znamenať jednostrannú zmenu obsahu dedičskej zmluvy.

K § 1814
Listina o príkaze

Návrh zákona tu upravuje formálne náležitosti listiny, ktorá obsahuje uloženie a zrušenie príkazu. Na túto listinu sa použijú ustanovenia predpísané pre závet.

Poručiteľ môže takúto listinu buď napísať a podpísať vlastnou rukou, alebo ju zriadiť v inej písomnej forme za účasti svedkov (alebo bez účasti svedkov, ak podpis úradne osvedčí), alebo vo forme notárskej zápisnice.

Ak listinu poručiteľ nenapísal vlastnou rukou, musí ju vlastnou rukou podpísať a pred dvoma súčasne prítomnými svedkami výslovne prejaviť, že listina obsahuje ustanovenie náhradného dediča. Svedkovia sa na listinu podpíšu. K podpisu svedka sa spravidla pripojí doložka, ktorá na neho poukazuje ako na svedka tohto úkonu a podľa ktorej ho možno identifikovať.

Pri spísaní tejto listiny vo forme notárskej zápisnice sa postupuje podľa Notárskeho poriadku, ktorý zároveň ustanovuje, kedy sa musí tento úkon urobiť pred svedkami. Notár je povinný presvedčiť sa, či poručiteľ prejavuje tento úkon s rozvahou, vážne a bez donútenia. Ide o solemnizačnú notársku zápisnicu (o právnom úkone), na ktorú sa vzťahujú ustanovenia § 46 až 54 Notárskeho poriadku.

Poručiteľ môže príkaz kedykoľvek odvolať. Odvolanie musí mať rovnakú formu, aká je potrebná pre závet.

Poručiteľ zruší príkaz aj tým, že zničí listinu o tomto právnom úkone.

K § 1815
Príkaz zaťažujúci náhradného dediča

Uloženie príkazu je viazané na konkrétneho dediča. Výnimkou je situácia, ak bol príkaz uložený dedičovi povolanému závetom alebo dedičskou zmluvou, ak na jeho miesto nastupuje náhradný dedič. V takom prípade sa príkaz vzťahuje aj na náhradného dediča, ibaže poručiteľ prejavil vôľu inak.

K § 1816
Osobná povaha príkazu

Uloženie príkazu je viazané na konkrétneho dediča. Ak dedič zaťažený príkazom dedičstvo odmietne alebo nededí z iného dôvodu, ten, kto nastupuje na jeho miesto, nie je príkazom viazaný (ak poručiteľ výslovne príkaz neuložil aj tejto osobe).

Napríklad, poručiteľ povolá dediča závetom k celému majetku a uloží mu príkaz. Ak dedič zo závetu dedičstvo odmietne, zákonní dedičia, ktorí nastupujú, nie sú príkazom viazaní. To však nebráni poručiteľovi, aby príkaz uložil aj tým, ktorí prichádzajú do úvahy ako dedičia zo zákona, ak dedič zo závetu dedičstvo nenadobudne.

K § 1817
Povinnosť splniť príkaz

Dedič zaťažený príkazom má povinnosť odkaz splniť. Avšak otázka, či je táto povinnosť od dediča aj vymožiteľná závisí od toho, či existuje osoba legitimovaná na podanie žaloby na splnenie príkazu proti dedičovi. Touto osobou je iný dedič. Ak aktívne legitimovanej osoby niet, príkaz má povahu podobnú naturálnej obligácii. Príkaz je vymožiteľný len za podmienky, že v žalobe navrhovaný výrok rozsudku ukladajúceho splnenie príkazu by bol materiálne vykonateľný.

Navrhovaná právna úprava výslovne zakotvuje, že nesplnenie príkazu neznamená, že dedič je z tohto dôvodu dedičsky nespôsobilý. Právna úprava sleduje za cieľ, aby nesplnenie príkazu nespôsobovalo prehodnotenie otázky, kto dedičstvo nadobudol.

K § 1818
Žaloba na splnenie príkazu

Osoby legitimované na vymáhanie splnenia povinnosti uloženej príkazom sú ktorýkoľvek iný dedič a vykonávateľ poslednej vôle. Aktívnu legitimáciu však nemá osoba, v prospech ktorej bol príkaz uložený, ak sama nie je dedičom.

V prípade, že aktívne legitimovaných osôb niet, príkaz má povahu naturálnej obligácie.

V odseku 2 sa upravuje moderačné právo súdu. Súd dedičovi neuloží splniť príkaz a žalobu zamietne, ak príkaz dediča nadmerne zaťažuje.

Žalobe na splnenie príkazu môže súd vyhovieť len za podmienky, že výrok rozsudku bude materiálne vykonateľný. Príkaz poručiteľa, napríklad, aby dedič zotrval v manželstve, možno chápať len ako nezáväzné želanie poručiteľa.

Z majetkové hľadiska zrejme najvýznamnejším bude príkaz určitú vec nescudziť. Takýto príkaz môže sledovať za cieľ zachovanie určitého majetku pre ďalšie generácie.

Príkaz nescudziť vec môže byť účinne vymožiteľný len vtedy, ak ide o nehnuteľnosť alebo o inú vec evidovanú vo verejnom registri. Pri porušení príkazu nescudziť hnuteľnú vec je dobromyseľný nadobúdateľ chránený.

Ak ide o nehnuteľnosť, obmedzenie práva nakladať s vecou sa zapíše do katastra nehnuteľností na základe dohody strán (dohoda príkazom zaťaženého dediča s iným dedičom) alebo na základe rozsudku alebo neodkladného opatrenia súdu.

K § 1819
Zánik povinnosti z príkazu

Pravidlo, že uloženie príkazu je viazané na konkrétneho dediča (nie na konkrétny majetok), sa prejavuje aj v tom, že smrťou zaťaženého dediča príkaz zaniká.

Prijatá koncepcia inštitútu príkazu vychádza z toho, že nie je vhodné, aby boli vôľou poručiteľa zaviazané aj vzdialenejšie generácie.

K § 1820
Ustanovenie správcu

Návrh zákona zavádza možnosť správcu dedičstva (§ 182 až 186 Civilného mimosporového poriadku) vybrať aj samotným poručiteľom, na rozdiel od súčasnej právnej úpravy, ktorá umožňuje ustanoviť správcu dedičstva len rozhodnutím súdu v konaní o dedičstve.

Zároveň sa zavádzajú predpoklady, ktoré musí spĺňať správca dedičstva ustanovený poručiteľom.

Za správcu dedičstva môže byť ustanovený aj dedič.

Za správcu dedičstva môže poručiteľ ustanoviť len jednu osobu.

K § 1821
Listina o ustanovení správcu dedičstva

Návrh zákona zavádza možnosť správcu dedičstva vybrať aj samotným poručiteľom vo forme notárskej zápisnice, na rozdiel od súčasnej právnej úpravy, ktorá umožňuje ustanoviť správcu dedičstva len rozhodnutím súdu (súdneho komisára). Ide o solemnizačnú notársku zápisnicu (o právnom úkone), na ktorú sa vzťahujú ustanovenia § 46 až 54 Notárskeho poriadku.

Ak notár spíše ustanovenie správcu dedičstva alebo jeho zmenu, prípadne zrušenie, bez zbytočného odkladu po vykonaní tohto úkonu ich zaregistruje v Notárskom centrálnom registri závetov. V informácii pre Notársky centrálny register závetov uvedie, o akú listinu ide, dátum jej podpísania, meno, priezvisko, rodné číslo, dátum narodenia a údaj o trvalom pobyte jej účastníkov.

K § 1822
Ustanovenie vykonávateľa

Zavádza sa nový právny inštitút – vykonávateľ poslednej vôle. Vykonávateľ poslednej vôle háji po smrti poručiteľa záujmy poručiteľa prostredníctvom

vykonávateľovi prislúchajúcich procesných oprávnení. Vykonávateľ poslednej vôle má procesnú legitimáciu iniciovať civilný proces alebo zúčastniť sa ako osobitný procesný subjekt na už prebiehajúcom civilnom procese, za podmienky, že konanie sa týka dedičského práva alebo pohľadávky z odkazu (prípadne z odkazu práva zodpovedajúceho vecnému bremenu) alebo splnenia príkazu.

Vykonávateľ poslednej vôle bude vystupovať ako osobitný procesný subjekt najmä v konaní o dedičstve, prípadných sporoch o dedičské právo vyvolaných konaním o dedičstve, ako aj v sporoch o určenie, že určitá vec patrí do dedičstva po poručiteľovi. V týchto sporoch môže vykonávateľ poslednej vôle vystupovať ako žalobca (môže spor iniciovať), ale môže do sporu aj vstúpiť ako osobitný subjekt.

Poručiteľ môže ustanoviť len jedného vykonávateľa poslednej vôle. Môže mu však ustanoviť náhradníka alebo viacerých náhradníkov po sebe.

Z praktického hľadiska bude vhodné ustanoviť za vykonávateľa poslednej vôle obchodnú spoločnosť poskytujúcu advokátske služby.

Z povahy veci je vylúčené, aby funkciu vykonávateľa poslednej vôle vykonával dedič.

Kumulácia funkcií správcu dedičstva a vykonávateľa poslednej vôle je prípustná a môže byť aj žiadúca, najmä ak dedičstvo predstavuje rozsiahly majetkový substrát.

K § 1823
Forma listiny o ustanovení vykonávateľa

Návrh zákon tu zavádza formu ustanovenia vykonávateľa poslednej vôle, a to formu notárskej zápisnice. Ide o solemnizačnú notársku zápisnicu (o právnom úkone), na ktorú sa vzťahujú ustanovenia § 46 až 54 Notárskeho poriadku.

Ak notár spíše ustanovenie vykonávateľa poslednej vôle alebo jeho zmenu, prípadne zrušenie, bez zbytočného odkladu po vykonaní tohto úkonu ich zaregistruje v Notárskom centrálnom registri závetov. V informácii pre Notársky centrálny register závetov uvedie, o akú listinu ide, dátum jej podpísania, meno, priezvisko, rodné číslo, dátum narodenia a údaj o trvalom pobyte jej účastníkov.

K § 1824
Odmena vykonávateľa

Funkcia vykonávateľa poslednej vôle môže byť odplatná alebo bezodplatná. Odplatná je len za podmienky, že tak poručiteľ určil.

Nárok na zaplatenie odmeny vykonávateľa poslednej vôle je pozostalostnou pohľadávkou. Po potvrdení dedičstva je teda zodpovednosť dedičov zaplatiť odmenu delená podľa pomeru ceny toho, čo z dedičstva nadobudli.

Ak je dedičstvo predlžené, odmena vykonávateľa poslednej vôle je pohľadávkou, ktorá sa uspokojuje ako posledná v poradí.

Odmena vykonávateľa poslednej vôle nesmie byť skrytým odkazom. Je napríklad neželané, aby poručiteľ určil odmenu vykonávateľa poslednej vôle, hoci je evidentné, že situácia žiadnu jeho činnosť nevyžaduje, teda, aby týmto poručiteľ sledoval len to, že tretej osobe (ustanovenému vykonávateľovi) odkáže majetkový prospech bez toho, aby tento zodpovedal za pozostalostné dlhy. Rovnako je neželané, aby bol odmenou vykonávateľa poslednej vôle ukrátený povinný podiel. Pre tieto prípady zavádza právna úprava moderačné právo dedičského súdu, ktorý na návrh oprávnenej osoby neprimerane vysokú odmenu zníži.

K § 1825
Oprávnenia vykonávateľa

Oprávnenia vykonávateľa poslednej vôle sú rýdzo procesného charakteru. Vykonávateľ poslednej vôle môže buď iniciovať civilný proces (podať návrh alebo žalobu), alebo môže do už prebiehajúce civilného procesu vstúpiť ako osobitný subjekt.

Súd procesnú legitimáciu posudzuje podľa obsahu prejednávanej veci, teda vyhodnotí, či sa civilný proces týka dedičského práva po poručiteľovi, prípadne jeho vôle z právnych úkonov pre prípad smrti.

Vykonávateľ poslednej vôle sa zúčastňuje najmä konania o dedičstve. Môže iniciovať alebo vstúpiť do sporu o dedičské právo vyvolaného konaním o dedičstve, do sporu o určenie, že vec patrí do dedičstva, ako aj do sporu oprávneného dediča o vydanie dedičstva (po skončení konania o dedičstve). Z uvedené vyplýva, že úloha vykonávateľa poslednej vôle môže byť relevantná aj po skončení konania o dedičstve. Potvrdením dedičstva funkcia vykonávateľa poslednej vôle nezaniká.

Vykonávateľ poslednej vôle iniciuje alebo sa zúčastňuje sporov o splnenie pohľadávky z odkazu a sporov o splnenie príkazu.

K § 1826
Súhlas s ustanovení za vykonávateľa

Súd v konaní o dedičstve zistí lustráciou v Centrákom registri závetov, či poručiteľ ustanovil formou notárskej zápisnice vykonávateľa poslednej vôle. Súd ustanovenú osobu upovedomí o tejto skutočnosti, ako aj tom, že poručiteľ zomrel.

Pre vznik funkcie je potrebný súhlas osoby, ktorá bola ustanovená za vykonávateľa poslednej vôle. Ak táto osoba súhlas v lehote 10 dní od upovedomenia neudelí, funkcia vykonávateľa poslednej vôle jej nevznikne.

V prípade, ak funkcia vykonávateľa poslednej vôle osobe ustanovenej poručiteľom nevznikne (či už pre neudelenie súhlasu alebo preto, že sa táto osoba nedožila smrti poručiteľa) alebo ak funkcia vykonávateľa poslednej vôle osobe ustanovenej poručiteľom vznikne a následne zanikne, nastupuje náhradník, ak bol poručiteľom ustanovený.

Dedičský súd upovedomí náhradníka o tom, že nastupuje na miesto osoby ustanovenej poručiteľom za vykonávateľa poslednej vôle. Ak náhradník súhlas v lehote 10 dní od upovedomenia neudelí, funkcia vykonávateľa poslednej vôle mu nevznikne.

K § 1827
Osvedčenie o vykonávateľovi

Dedičský súd vydá osvedčenie, že určitá osoba je vykonávateľom poslednej vôle, teda, že bola poručiteľom do tejto funkcie ustanovená, a že s výkonom funkcie udelila súhlas.

K § 1828
Odstúpenie z funkcie vykonávateľa

Vykonávateľ poslednej vôle môže kedykoľvek odstúpiť. Funkcia zaniká, ak je odstúpenie doručené dedičskému súdu.

K § 1829
Námietka ustanovenia vykonávateľa

Dedič alebo ten, kto preukáže právny záujem môže namietať, že vykonávateľ poslednej vôle nebol platne ustanovený. O námietke rozhoduje dedičský súd.

Ak bola námietka vznesená, vykonávateľ poslednej vôle vykonáva funkciu až do rozhodnutia dedičského súdu o tejto námietke. Dedičský súd môže pozastaviť výkon funkcie dočasne pred rozhodnutím o námietke.

K § 1830
Trvanie funkcie vykonávateľa

Vykonávateľ poslednej vôle vykonáva funkciu aj po skončení konania o dedičstve. Po skončení konania o dedičstve môžu prebiehať spory o dedičské právo (actio hereditatis), môže byť začaté konanie o novoobjavenom majetku poručiteľa a môžu prebiehať spory z odkazov a príkazov. Ustanovenia o vzniku a zániku funkcie vykonávateľa poslednej vôle, ako aj ustanovenia o rozsahu jeho oprávnení sa preto aplikujú aj po skončení konania o dedičstve.

K § 1831
Prvá dedičská skupina

Ustanovenie obsahuje len terminologické úpravy, obsah zostáva nezmenený oproti právnej úprave *de lege lata*.

Návrh zákona priznáva v obsahu nezmenenej podobe zákonný dedičský titul v prvej dedičskej skupine, tzn. pred všetkými ostatnými dedičmi, najpravdepodobnejším členom nukleárnej rodiny poručiteľa – manželovi poručiteľa a deťom poručiteľa, resp. následne ďalším descendentom detí poručiteľa v priamom rade, a to bez obmedzenia stupňa príbuzenstva, teda štatisticky najčastejším členom domácnosti poručiteľa a jeho najbližším rodinným príslušníkom. Pri dedení v prvej dedičskej skupine sa uplatňuje princíp dedičskej reprezentácie bez obmedzenia stupňa príbuzenstva (*in infinitum*). Ak nededí zákonom povolávané dieťa poručiteľa, prípadne jeho potomok (nie manžel poručiteľa), a to bez ohľadu na dôvod (smrť pred poručiteľom, odmietnutie dedičstva, či vydedenie), na jeho miesto nastupujú jeho deti. Ďalej sa uplatňuje dedenie podľa hláv (*in capita*), tzn. rovnakým dielom pre všetkých dedičov (vrátane manžela poručiteľa) a popri ňom dedenie podľa kmeňov (*in stirpes*) v prípade potomkov detí poručiteľa. Uvoľnený dedičský podiel (v prípade ak nededí niektoré z detí poručiteľa a ani jeho potomkovia) prirastá ostatným dedičom prvej dedičskej skupiny na základe princípu akrescencie (ibaže nededí žiadny potomok, a týmto nastupuje dedenie v druhej skupine).

Prebraté ustanovenie nespôsobuje žiadne zásadné interpretačno-aplikačné problémy a viac-menej konvenuje tak historickému, ako aj v zahraničných právnych úpravách štandardnému poňatiu prvej dedičskej skupiny, preto ho nie je potrebné zásadne meniť.

K § 1832
Druhá dedičská skupina

Ustanovenie obsahuje len terminologické úpravy, obsah zostáva nezmenený oproti právnej úprave *de lege lata*.

V druhej dedičskej skupine povoláva návrh zákona v obsahovo nezmenenej podobe dediť manžela poručiteľa, rodičov poručiteľa a tzv. spolužijúcu osobu. Pri dedení v druhej dedičskej skupine sa uplatňuje princíp dedenia podľa hláv (*in capita*), rovným dielom pre všetkých spôsobilých dedičov poručiteľa v danej skupine, ktorý je modifikovaný minimálnym dielom manžela vo výške najmenej jednej polovice dedičstva. Taktiež sa vzhľadom na neuplatnenie *ius representationis* v tejto dedičskej skupine aplikuje akrescencia, prirastanie uvoľneného dedičského podielu dediča, ktorý nededí (z akéhokoľvek dôvodu) ostatným dedičom druhej dedičskej skupiny (ibaže zostávajú len spolužijúce osoby, a týmto nastupuje dedenie v tretej skupine).

Na rozdiel od prvej zákonnej dedičskej skupiny, je v druhej dedičskej skupine manžel poručiteľa oprávnený dediť aj ako výlučný dedič. Ako výlučný dedič poručiteľa nemôže v druhej dedičskej skupine dediť tzv. spolužijúca osoba (spolužijúce osoby), ktorá je oprávnená samostatne dediť celý majetok poručiteľa až v tretej dedičskej skupine.

Podobne ako v predchádzajúcej dedičskej skupine, ani v tomto prípade legálne vyjadrenie druhej dedičskej skupiny *de lege lata* nespôsobuje zásadné interpretačné komplikácie, ktoré je možné redukovať na skutkové implikácie spojené s dokazovaním existencie dedičského práva spolužijúcej osoby.

K § 1833
Tretia dedičská skupina

Na rozdiel od druhej zákonnej dedičskej skupiny, je v tretej dedičskej skupine spolužijúca osoba oprávnená dediť aj ako výlučný dedič.

Podľa druhého odseku sa *de lege lata* dedičmi poručiteľa stávajú aj deti súrodencov poručiteľa (synovci a netere poručiteľa) na základe *ius representationis* v prípade, že niektorý zo súrodencov poručiteľa nededí. Pri dedení v tretej dedičskej skupine sa uplatňuje princíp dedenia podľa hláv (*in capita*), t. j. rovnakým dielom pre všetkých spôsobilých dedičov poručiteľa v danej skupine, ktorý je doplnený dedením podľa kmeňov (*in stirpes*) v prípade detí súrodencov. Aj v tretej dedičskej skupine sa aplikuje akrescencia (prirastanie) uvoľneného dedičského podielu dedičа, ktorý nededí ani po uplatnení dedičskej reprezentácie synovcov a neterí (z akéhokoľvek dôvodu), ostatným dedičom tretej dedičskej skupiny. Každý z dedičov sa v tejto dedičskej skupine môže stať výlučným dedičom. Ako i v ostatných skupinách, každá z osôb tu môže dediť len jeden podiel.

Dedenie synovcov a neterí bolo zavedené s účinnosťou od roku 1992, pričom vzhľadom na použitie pojmu „deti“ a nie „potomkovia“ súrodencov poručiteľa, v ďalšom stupni príbuzenstva (prasynovci a pranetere – vnuci a vnučky súrodencov poručiteľa) dedenie v tejto dedičskej skupine nepokračovalo a prejednanie dedičstva pokračovalo štvrtou zákonnou dedičskou skupinou. Preto návrh zákona dopĺňa tretiu dedičskú skupinu o ďalších potomkov synovcov a neterí, teda prasynovcov a pranetere – vnuci a vnučky súrodencov poručiteľa,a ďalej ad infinitu.

Navrhovaná právna úprava rozširuje tretiu dedičskú skupinu za účelom minimalizovania počtu prípadov odúmrtí.

K § 1834
Štvrtá dedičská skupina

Štvrtá dedičská skupina sa upravuje tak, aby zodpovedala systematike dedenia vo všetkých dedičských skupinách a zároveň nadväzovala na históriu úpravy dedenia v slovenskom práve. Pre spravodlivé usporiadanie vzťahov medzi dedičmi, ako aj z hľadiska systematiky zákona a historickej kontinuity, sa navrhuje delenie dedičských podielov medzi starých rodičov poručiteľa *per capita* a právo reprezentácie detí starých rodičov *in stirpes*.

Návrh zákona rozširuje dedenie vo štvrtej dedičskej skupine aj za účelom minimalizovania počtu prípadov odúmrtí.

Novelou Občianskeho zákonníka (zákonom č. 509/1991 Zb.) boli do štvrtej dedičskej skupiny zaradení starí rodičia poručiteľa, a ak nededí žiaden z nich, tak ich deti, t. j. strýkovia a tety poručiteľa. Dôvodová správa k tomuto ustanoveniu uvádzala, že „sa rozširuje okruh zákonných dedičov v súlade so snahou posilniť význam rodinných vzťahov“.

Uhorské obyčajové právo, vychádzajúce z Judexkuriálnej konferencie a Dočasných súdnych pravidiel, zákonný dedičský zväzok vôbec neobmedzovalo ani pre najvzdialenejších príbuzných. V každej parentélii dedili potomkovia *in infinitum*. A síce rodičia patričného kmeňa medzi sebou, ako aj prví potomkovia medzi sebou rovným dielom a *per capita*, ostatní potomkovia *in stirpes*.

V rámci dedičských skupín vo všeobecnosti platí princíp dedenia podľa hláv (známy už od čias rímskeho práva ako dedenie *per capita*). Dedičia na rovnakom stupni dedia rovnaký podiel, v súlade s princípom dedenia podľa kmeňov (*in stirpes*), čo značí, že ak z rôzneho dôvodu nededí dedič, dedia jeho potomkovia, ale iba diel, ktorý by nadobudol ich predok.

Okrem uvedeného je pre zákonné dedenie charakteristické, že ak dedič nenadobudne svoj dedičský podiel a nikto iný ho nereprezentuje, jeho podiel sa rozdelí, prirastie k ostatným podielom zákonných dedičov (zásada akrescencie).

Podľa súčasného znenia § 475a Občianskeho zákonníka dedia starí rodičia poručiteľa, teda rodičia jeho matky a rodičia jeho otca, resp. ich deti, v prípade detí starých rodičov poručiteľa ide o jeho tety, t. j. sestry jeho rodičov, ujcov, t. j. bratov matky poručiteľa, strýkov, t. j. bratov otca poručiteľa. Týmito osobami končí výpočet dedičov zo zákona. Deťom detí starých rodičov poručiteľa, teda sesterniciam a bratrancom poručiteľa, už zákon *de lege lata* nepriznáva postavenie dedičov zo zákona. Preto v navrhovaná právna úprava dopĺňa aj dedenie na potomkov prarodičov o ďalší stupeň, t. j. bratrancov a sesternice.

Rozdiel v novej úprave vo štvrtej skupine je teda v tom, že ak nededí niektorý z prarodičov, nastupuje na jeho podiel na dedičstve reprezentácia do dvoch stupňov. Reprezentáciu *ad infinitum* v štvrtej skupine navrhovaná právna úprava nezavádza, keďže nie je vhodná pre komplikácie spojené s vyhľadávaním vzdialených príbuzných.

K § 1835
Nárok na povinný podiel

Inštitút neopomenuteľného dediča (nárok na povinný podiel) predstavuje obmedzenie autonómie vôle poručiteľa v rozhodovaní o tom, kto bude po

ňom dediť. Účelom je ochrana potomkov poručiteľa pred vylúčením z dedenia v prípade, ak sa ten rozhodne povolať k dedeniu iné osoby.

Inštitút neopomenuteľného dediča nachádzame najmä v kontinentálnej právnej úprave, ktorej dedičské právo je založené na princípe obmedzenej dispozičnej slobody poručiteľa nakladať so svojím majetkom.

Koncepcia povinného podielu je v návrhu právnej úpravy (po vzore maďarskej právnej úpravy a iných) individuálna, nie kolektívna ako doposiaľ. Neopomenuteľným dedičom s nárokom na povinný podiel je len potomok, ktorý by bol povolený dediť, ak by sa dedilo len zo zákona, nik by dedičstvo neodmietol a žiadny dedič by nebol nespôsobilý (individuálna koncepcia). *De lege lata* podľa súčasnej kolektívnej koncepcie, ak (napríklad) potomok dedičstvo odmietne, nárok na povinný podiel majú aj tí jeho potomkovia, ktorí ho reprezentujú.

Neopomenuteľným dedičom nie je (nárok na povinný podiel nemá) ten, kto sa dedičstva zriekol a jeho potomkovia. Tu však treba mať na zreteli, že ak ten, kto sa dedičstva zriekol, zomrie skôr ako poručiteľ, zmluva o zrieknutí sa dedičstva zaniká. Odsek 2 sa neaplikuje, aj zmluva o zrieknutí sa dedičstva zanikla pred smrťou poručiteľa.

Neopomenuteľným dedičom nie je (nárok na povinný podiel nemá) ten, koho poručiteľ vydedil, a pokiaľ to poručiteľ výslovne určil, ani jeho potomkovia alebo jeho určití potomkovia.

K § 1836
Výška povinného podielu

Návrh zákona, v porovnaní s doterajšou právnou úpravou, skracuje povinný podiel maloletého potomka zo 100 % dedičského podielu zo zákona na 3/4 a povinný podiel plnoletého potomka z 50 % na 1/4. Dôvodom zmeny je snaha o väčší rešpekt autonómie vôle poručiteľa. Tendenciu znižovať nárok na povinný podiel vnímame v poslednom čase aj v iných právnych poriadkoch (napríklad Švajčiarsko).

Základom pre výpočet povinného podielu je hypotetický podiel neopomenuteľného dediča na dedičstve, ak by sa dedilo len zo zákona. Za základ pre výpočet teda slúži zákonný podiel neopomenuteľného dediča, pričom sa abstrahuje od dedičov povolaných zo závetu a z dedičskej zmluvy. Pri určení výšky zákonného podielu neopomenuteľného potomka (základu pre výpočet) sa neprihliada ani na ostatné právne úkony *mortis causa,* ani na skutočnosť, že niektorí dedičia povolaní zo zákona dedičstvo odmietli alebo sú dedičsky nespôsobilí.

Pri výpočte výšky povinného podielu sa prihliada na skutočnosť, ak poručiteľ za života obdaroval potomka alebo manžela (započítanie darov na podiel na dedičstve).

K § 1837
Neplatnosť úkonov pre prípad smrti

Návrh zákona upravuje relatívnu neplatnosť tých právnych úkonov *mortis causa,* ktorými môže poručiteľ ukrátiť nárok potomka na povinný podiel.

Tak ako *de lege lata*, na neplatnosť právneho úkonu prihliada dedičský súd len ak sa neplatnosti dovolá ten, koho nárok na povinný podiel bol právnym úkonom ukrátený.

Na rozdiel od platnej právnej úpravy, keď poručiteľ môže potomka ukrátiť len závetom, nová právna úprava rozoznáva ďalšie právne úkony, ktoré môžu spôsobiť tento právny následok. Je preto potrebné upraviť subsidiaritu pre sankciu relatívnej neplatnosti, a to v závislosti jednak od stupňa právnej sily delačných dôvodov, ako aj v závislosti od toho, aký dopad má predmetný právny úkon poručiteľa na subjektívne dedičské právo.

K § 1838
Dôvody dedičskej nespôsobilosti

Návrh zákona vychádza z doterajšej koncepcie inštitútu dedičskej nespôsobilosti. Dôvody dedičskej nespôsobilosti sa precizujú a rozširujú.

Čin povahy úmyselného trestného činu má podľa navrhovanej právnej úpravy za následok nespôsobilosť dediť aj vtedy, ak je spáchaný proti potomkovi poručiteľa. *De lege lata* je okruh potomkov obmedzený len na deti poručiteľa.

Precizuje sa slovné spojenie „zavrhnutiahodné konanie proti prejavu poručiteľovej poslednej vôle“ tak, že sa skutkovo demonštratívne vysvetľuje.

Návrh zákona, po vzore českej právnej úpravy, rozširuje dôvody dedičskej nespôsobilosti aj na rodiča poručiteľa, ktorý bol pozbavený rodičovských práv. Keďže ide o pozbavenie rodičovských práv, neprichádza do úvahy prípad, kedy je rodič len obmedzený na niektoré rodičovské práva.

K § 1839
Odpustenie skutku poručiteľom

Dedičská nespôsobilosť nenastáva, ak poručiteľ odpustí skutok, ktorý by bol dôvodom nespôsobilosti dediť. Návrh zákona v tomto preberá doterajšiu právnu úpravu.

Novum je nevyvrátiteľná domnienka (odsek 2), že poručiteľ skutok odpustil, ak dediča povolal dedičskou zmluvou alebo závetom po tom, čo o skutku vedel.

K § 1840
Následky dedičskej nespôsobilosti

Na účely dedenia platí fikcia, že ten, kto nie je spôsobilý dediť sa poručiteľovej smrti nedožil, a preto nededí. Po nespôsobilom dedičovi zo zákona sa teda uplatní reprezentácia (jeho podiel na dedičstve

nadobúdajú rovnakým dielom jeho deti), ak ju zákon pri tomto zákonnom dedičovi ustanovuje.

K § 1841
Použitie ustanovení o dedičskej nespôsobilosti

Pohľadávka z odkazu nevznikne odkazom povolanej osobe, ak sú u nej dôvody dedičskej nespôsobilosti. Rovnako nevznikne právo na zriadenie vecného bremena k nehnuteľnosti poručiteľa osobe, ktorej poručiteľ odkázal právo zodpovedajúce vecnému bremenu.

Následky odpustenia skutku poručiteľom sa tiež vzťahujú na odkaz a na odkaz práva zodpovedajúceho vecnému bremenu.

K § 1842
Neznámy dedič alebo neznámy pobyt dediča

Návrh zákona preberá doterajšiu právnu úpravu ustanovenia § 468 súčasného Občianskeho zákonníka bez zmien.

Pri prejednaní dedičstva neprihliada na neznámeho dediča a na dediča, ktorého pobyt nie je známy. Podmienkou je, že dedič bol o dedičskom práve upovedomený vyhláškou, a že sa v určenej lehote neprihlásil. Na účely prejednania dedičstva vzniká fikcia, že tento dedič v čase poručiteľovej smrti nežil, a preto nededí. Po zákonnom dedičovi sa uplatní reprezentácia (jeho podiel na dedičstve nadobúdajú rovnakým dielom jeho deti), ak ju zákon ustanovuje.

Subjektívne dedičské právo neznámeho dediča a dediča, ktorého pobyt nie je známy, prejednaním dedičstva nezaniká. Dedič, na ktorého sa pri prejednaní dedičstva neprihliadalo, má po prejednaní dedičstva nárok na vydanie dedičstva od toho, kto dedičstvo nadobudol (*actio hereditatis*).

Dedičský súd ustanoví neznámemu dedičovi alebo dedičovi, ktorého pobyt nie je známy, procesného opatrovníka. Procesný opatrovník nevykonáva v mene zastupovaného hmotnoprávne úkony. Procesný opatrovník neznámeho dediča alebo dediča, ktorého pobyt nie je známy, nemôže urobiť vyhlásenie o odmietnutí či neodmietnutí dedičstva. Úloha procesného opatrovníka je limitovaná na kontrolnú funkciu, či sú procesné úkony dedičského súdu vykonané za účelom zistenia neznámeho dediča alebo neznámeho pobytu dediča správne a v dostatočnom rozsahu. Môže namietať zistené nedostatky, poukazovať na procesné vady a uplatniť prípustné opravné prostriedky. Jeho procesné postavenie trvá až do právoplatného skončenia konania o dedičstve.

K § 1843
Obsah odmietnutia dedičstva

Návrh právnej úpravy preberá inštitút odmietnutia dedičstva bez zásadných zmien.

Ten, komu svedčí *„delačný dôvod“*, teda ten, kto je povolaný dedič zo zákona, zo závetu alebo z dedičskej zmluvy, má právo dedičstvo odmietnuť (§ 463 Občianskeho zákonníka). Právnym účinkom odmietnutia dedičstva je, že osoba povolaná dediť sa nestala poručiteľovým dedičom. Právny účinok nastáva s účinnosťou *ex tunc* (ku dňu smrti poručiteľa).

Odmietnutie dedičstva je jednostranný právny úkon adresovaný dedičskému súdu.

Právo odmietnuť dedičstvo vzniká povolanému dedičovi smrťou poručiteľa. Tohto práva sa nemožno vopred vzdať. Povolaný dedič nemôže odmietnuť dedičstvo pred smrťou poručiteľa.

Nakoľko nová právna úprava zavádza inštitút dedičskej zmluvy, ktorú môže s poručiteľom uzavrieť, ako druhá zmluvná strana, ten, koho poručiteľ povoláva za dediča, pričom povolaný dedič je obsahom dedičskej zmluvy viazaný, bolo potrebné výslovne uviesť, že aj dedič povolaný dedičkou zmluvou má právo dedičstvo odmietnuť.

K § 1844
Forma odmietnutia dedičstva

Odmietnutie dedičstva je jednostranným právnym úkonom adresovaným dedičskému súdu (súdom poverenému notárovi ako súdnemu komisárovi). Možno ho uskutočniť buď ústne do zápisnice na súde (u povereného notára) alebo písomne s úradne osvedčeným podpisom. Právny úkon je účinný doručením súdu.

Splnomocnenec môže odmietnuť dedičstvo za splnomocniteľa len na základe osobitného splnomocnenia na tento právny úkon. Generálne splnomocnenie (na všetky právne úkony) nie je postačujúce.

Navrhovaná právna úprava dopĺňa ako formálnu náležitosť právneho úkonu odmietnutia dedičstva, že podpis povolaného dediča na písomnom vyhlásení musí byť úradne osvedčený. Rovnako musí byť úradne osvedčený jeho podpis na splnomocnení.

K § 1845
Lehota na odmietnutie dedičstva

Dedičský súd v konaní o dedičstve obligatórne upovedomí toho, kto je povolaný dediť, o jeho dedičskom práve a o tom, že má právo dedičstvo odmietnuť. Zároveň ho poučí o následkoch odmietnutia dedičstva.

Dedičstvo možno odmietnuť len v lehote jedného mesiaca od upovedomenia.

Jednomesačná lehota na odmietnutie dedičstva je lehotou hmotnoprávnou. Právny úkon odmietnutia dedičstva musí byť najneskôr v posledný deň lehoty doručený príslušnému súdu (povereného notárovi) alebo musí byť najneskôr v posledný deň lehoty

vykonaný ústnym vyhlásením na súde (pred povereným notárom).

Keďže ide o lehotu hmotnoprávnu, odpustenie jej zmeškania nie je prípustné.

Dedičský súd môže jednomesačnú lehotu na odmietnutie dedičstva z dôležitých dôvodov predĺžiť. O predĺžení lehoty však musí rozhodnúť skôr, ako lehota uplynula.

K § 1846
Konkludentné prijatie dedičstva

Dedičstvo nemôže odmietnuť ten, kto dedičstvo po smrti poručiteľa prijal. Navrhovaná právna úprava, tak ako aj platná právna úprava, vychádzajú z premisy, že tomu, komu svedčí delačný dôvod (dedičská zmluva, závet alebo zákon) sa dedičstvo (pomyselne) ponúka. Na základe tejto „ponuky“ má možnosť dedičstvo prijať alebo odmietnuť.

Existujú teda potenciálne dva navzájom sa vylučujúce právne úkony, a to prijatie dedičstva a odmietnutie dedičstva. Ak dedič dedičstvo v zákonnej lehote neodmietne, nastupuje nevyvrátiteľná domnienka, že dedičstvo prijal. Prijatie dedičstva sa teda nemusí uskutočniť výslovne, stačí, ak dedič dedičstvo v lehote neodmietne.

Okrem výslovného prijatie dedičstva existuje aj konkludentné prijatie dedičstva, ktoré upravuje navrhované ustanovenie. Účinky odmietnutia dedičstva nastávajú, ak dal dedič svojim konaním po smrti poručiteľa najavo, že dedičstvo nechce odmietnuť. Týmto konaním zaniká jeho právo odmietnuť dedičstvo, hoci zákonná lehota na odmietnutie dedičstva ešte neuplynula, prípadne vôbec nezačala plynúť.

K § 1847
Obmedzenia pri odmietnutí dedičstva

Bez zmien sa preberajú platné právne normy, podľa ktorých nemá právne účinky vyhlásenie o odmietnutí dedičstva s výhradou (má sa na mysli výhrada obmedzenej zodpovednosti dedičа za pozostalostné dlhy), vyhlásenie odmietnutí dedičstva, ktorého právne následky sú viazané na splnenie podmienky (či odkladacej alebo rozväzovacej) a vyhlásenie o odmietnutí dedičstva v určitej časti (či v časti aktív alebo pasív).

Navrhovaná právna úprava dopĺňa *expressis verbis*, že právne účinky nemá ani vyhlásenie o odmietnutí dedičstva len z určitého delačného dôvodu a jeho prijatie z iného delačného dôvodu. Napríklad nie je možné, aby ten, kto je povolaný dedič zo závetu, odmietol povolanie len zo závetu s tým, že prejaví vôľu nadobudnúť dedičstvo zo zákona.

K § 1848
Neodvolateľnosť odmietnutia dedičstva

Navrhované ustanovenie preberá doterajšiu právnu úpravu zakotvenú § 467 Občianskeho zákonníka. Vyhlásenie o odmietnutí dedičstva, ani vyhlásenie o prijatí dedičstva, nie je možné odvolať.

K § 1849
Následky odmietnutia dedičstva

Následkom odmietnutia dedičstva je nastúpenie fikcie, že o ten, kto dedičstvo odmietol, sa poručiteľovej smrti nedožil, a preto nededí. Po tom, kto dedičstvo odmietol, sa uplatní reprezentácia (jeho podiel na dedičstve nadobúdajú rovnakým dielom jeho deti), ak ide o zákonného dediča, pri ktorom zákon reprezentáciu ustanovuje. Po tom, kto dedičstvo odmietol, nenastupujú jeho dedičia.

K § 1850
Oprávnenia a povinnosti správcu

Navrhovaná právna úprava zavádza inštitút obligatórnej správy dedičstva. Správu dedičstva vykonáva správca ustanovený poručiteľom. Ak poručiteľ správcu dedičstva neustanovil, vykonáva správu dedičstva osoba ustanovená súdom. Ak ani súd neustanovil správcu dedičstva, správu dedičstva vykonávajú všetci dedičia spoločne.

Správa dedičstva je súbor oprávnení a povinností.

Správca dedičstva je oprávnený vykonávať úkony, vrátane právnych úkonov, ktoré sú z hospodárskeho hľadiska obvyklé alebo ktoré sú potrebné na zachovanie majetkových hodnôt. Povinnosťou správcu dedičstva je postupovať s náležitou starostlivosťou.

Na právny vzťah správcu dedičstva a dedičov sa použijú ustanovenia mandátnej zmluvy, pričom správca dedičstva má postavenie mandatára a dedičia postavenie mandanta. Správca dedičstva koná v mene a na účet dedičov.

Správca dedičstva zodpovedá dedičom za škodu, ktorá vznikla zavineným porušením jeho povinností. Zodpovednosť za škodu je subjektívna.

K § 1851
Ustanovenie správcu poručiteľom

Súd v konaní o dedičstve zistí lustráciou v Centrálnom registri závetov, či poručiteľ ustanovil formou notárskej zápisnice správcu dedičstva. Súd ustanovenú osobu upovedomí o tejto skutočnosti, ako aj tom, že poručiteľ zomrel.

Pre vznik funkcie je potrebný súhlas osoby, ktorá bola ustanovená za správcu dedičstva. Ak táto osoba súhlas v lehote 10 dní od upovedomenia neudelí, funkcia správcu dedičstva jej nevznikne.

V prípade, ak funkcia správcu dedičstva osobe ustanovenej poručiteľom nevznikne (či už pre neudelenie súhlasu alebo preto, že sa táto osoba

nedožila smrti poručiteľa), alebo ak funkcia správcu dedičstva osobe ustanovenej poručiteľom vznikne a následne zanikne, nastupuje náhradník, ak bol poručiteľom ustanovený.

Dedičský súd upovedomí náhradníka o tom, že nastupuje na miesto osoby ustanovenej poručiteľom za správcu dedičstva Ak náhradník súhlas v lehote 10 dní od upovedomenia neudelí, funkcia správcu dedičstva mu nevznikne.

Správca dedičstva ustanovený poručiteľom má nárok na odmenu za výkon funkcie len v prípade, že tak poručiteľ určil v listine o jeho ustanovení.

Dedičský súd má v konaní o dedičstve moderačné právo znížiť odmenu správcu dedičstva určenú poručiteľom. Odmenu dedičský súd zníži len na návrh oprávnenej osoby. Legitimáciu na podanie návrhu na zníženie odmeny správcu dedičstva má dedič alebo osoba, ktorá preukáže právny záujem. Dôvodom na zníženie odmeny je skutočnosť, že odmena určená poručiteľom je neprimeraná, alebo ak by ňou bol ukrátený nárok potomka na povinný podiel.

K § 1852
Ustanovenie správcu súdom

Ak poručiteľ neustanovil správcu dedičstva, respektíve, ak osobe ustanovenej poručiteľom funkcia správcu dedičstva nevznikla alebo ak vznikla a následne zanikla, správcu dedičstva ustanoví za určitých okolností dedičský súd v konaní o dedičstve.

Dedičský súd je povinný ustanoviť správcu dedičstva, ak sa na tom dedičia dohodli. Ustanovenie správcu dedičstva na základe dohody dedičov je obligatórne. Dedičský súd v tomto prípade neskúma, či je ustanovenie správcu dedičstva potrebné alebo nie.

Pokiaľ dohody dedičov niet, dedičský súd ustanoví správcu dedičstva len ak je to potrebné. Ustanoví ho aj bez návrhu.

Súd ustanoví za správcu dedičstva osobu, ktorá s výkonom funkcie súhlasí.

Súd môže ustanoviť za správcu dedičstva štát, ak má dedičstvo pripadnúť štátu ako odúmrť.

Správca dedičstva ustanovený súdom má nárok na odmenu za výkon svojej činnosti vo výške ustanovenej osobitným predpisom. Odmenu správcu určí dedičský súd rozhodnutím v konaní o dedičstve.

K § 1853
Odvolanie správcu

Dedičský súd odvolá správcu dedičstva, ak tento porušuje svoje povinnosti alebo ak o odvolanie z funkcie požiada. Uvedené pravidlo sa aplikuje bez ohľadu na to, či správcu dedičstva ustanovil poručiteľ, alebo, či ho určil súd. Súd v rozhodnutí určí deň, kedy funkcia správcu dedičstva zaniká.

K § 1854
Výkon správy dedičmi

V konaní o dedičstve je správa dedičstva obligatórna. Ak ani poručiteľ, ani dedičský súd neustanovili správcu dedičstva, správu dedičstva vykonávajú všetci dedičia spoločne.

V zmysle navrhovanej právnej úpravy môžu dedičia vykonávať všetky práva k veciam patriacim do dedičstva už od momentu smrti poručiteľa, s výnimkou úkonov

ad a) na ktoré sa vyžaduje súhlas dedičského súdu a

ad b) na ktorých vykonanie je oprávnený správca dedičstva ustanovený poručiteľom alebo súdom.

V prípade, ak patrí výkon správy dedičstva dedičom, títo vykonávajú oprávnenia správcu dedičstva spoločne podľa podielov na dedičstve. V takom prípade sú práva dedičov k veciam patriacim do dedičstva obmedzené len ak právna úprava vyžaduje na určité konanie súhlas dedičského súdu.

K § 1855
Rozšírenie a obmedzenie oprávnení správcu

Ak dedičský súd neurčí inak, správca dedičstva je oprávnený vykonávať úkony, vrátane právnych úkonov, ktoré sú z hospodárskeho hľadiska obvyklé alebo ktoré sú potrebné na zachovanie majetkových hodnôt. Dedičský súd môže tento zákonný rozsah oprávnení správcu dedičstva rozšíriť alebo zúžiť. O rozšírení alebo zúžení oprávnení správcu dedičstva vydá súd rozhodnutie v konaní o dedičstve.

K § 1856
Osvedčenie o správcovi

Dedičský súd vydá osvedčenie, že určitá osoba je správcom dedičstva a o rozsahu jeho oprávnení. Potvrdenie o tom, že správu dedičstva vykonávajú dedičia vydá dedičský súd, ak je vzhľadom na situáciu pri prejednaní dedičstva možné okruh dedičov potvrdiť.

Ten, kto koná v dôvere v osvedčenie požíva materiálnu ochranu v súlade s obsahom osvedčenia, aj keď osvedčenie nezodpovedá skutočnému právnemu stavu.

K § 1857
Skončenie správy dedičstva

Funkcia správcu dedičstva sa vždy končí potvrdením dedičstva alebo schválením dohody o prenechaní dedičstva na úhradu pozostalostných dlhov. V týchto prípadoch niet dôvodu, aby správa dedičstva ďalej trvala.

Dedičský súd môže v uznesení o nariadení likvidácie dedičstva rozhodnúť, že správca dedičstva vykonáva funkciu až do skončenia likvidácie dedičstva. Ak takéto rozhodnutie absentuje, platí, že

nariadením likvidácie dedičstva zanikla funkcia správcu dedičstva.

K § 1858
Súpis majetku poručiteľa

Navrhovaná právna úprava zachováva kontinuitu s platným právom v otázke ingerencie štátu pri dedení. Súd dedičstvo prejedná z úradnej povinnosti (aj bez návrhu) a obligatórne dedičstvo dedičovi (dedičom) potvrdí. S týmto je logicky spojený aj inštitút obligatórneho súpisu majetku poručiteľa.

Dedičský súd vykoná súpis majetku poručiteľa v konaní o dedičstve podľa ustanovení Civilného mimosporového poriadku.

K § 1859
Zabezpečenie dedičstva

Dedičský súd má právomoc prijať opatrenia na zabezpečenie dedičstva. Druhy opatrení a procesný postup pri ich prijímaní upravuje Civilný mimosporový poriadok.

Opatrenia na zabezpečenie dedičstva vykoná dedičský súd z úradnej povinnosti (aj bez návrhu), ak je to potrebné na zabezpečenie práv dedičov, veriteľov pozostalostných pohľadávok alebo ak to vyžaduje verejný záujem.

K § 1860
Vzťahy medzi dedičmi do potvrdenia dedičstva

V čase od smrti poručiteľa do potvrdenia dedičstva sa má za to, že dedičia sú spoluvlastníkmi vecí patriacich do dedičstva, pričom výška spoluvlastníckeho podielu dediča zodpovedá jeho podielu na dedičstve.

Ak bol dedič povolaný dedičskou zmluvou alebo závetom k určitej veci, jeho dedičský podiel, zodpovedá pomeru ceny veci k cene dedičstva. Výšku podielu tohto dediča na celom dedičstve je potrebné určiť, ak sa úkony dedičov týkajú dedičstva ako celku alebo určitej ucelenej časti dedičstva.

Vzťahy medzi dedičmi sa spravujú primerane podľa ustanovení o spoluvlastníctve.

K § 1861
Dispozičné právo dediča do potvrdenia dedičstva

Dedič vstupuje do práv poručiteľa ku dňu smrti poručiteľa. Týmto dňom je dedič oprávnený vykonávať všetky práva k veciam pariacim do dedičstva, s výnimkou tých práv, ktorých výkon je zákonom výslovne obmedzený. Dedič je obmedzený rozsahom oprávnení správcu dedičstva. Okrem toho, určité obmedzenia výkonu práv vyplývajú z navrhovaného ustanovenia. Potvrdením dedičstva tieto obmedzenia zanikajú.

V navrhovanom ustanovení sa na určité úkony dediča vyžaduje súhlas dedičského súdu. Súhlas dedičského súdu je potrebný na scudzovacie zmluvy vo vzťahu k veci patriacej do dedičstva. Ďalej sa súhlas dedičského súdu vyžaduje na úkony, ktoré presahujú rámec obvyklého hospodárenia.

K § 1862
Zodpovednosť za pozostalostné dlhy do potvrdenia dedičstva

Zodpovednosť dedičov za pozostalostné dlhy je do potvrdenia dedičstva spoločná a nerozdielna. Po potvrdení dedičstva je táto zodpovednosť delená. V oboch prípadoch je táto zodpovednosť limitovaná cenou dedičstva.

Spoločnú a nerozdielnu zodpovednosť dedičov pred potvrdením dedičstva je potrebné vnímať v kontexte pomyselného oddelenia vlastného majetku dedičа a zdedeného majetku. Exekúciu nie je prípustné do potvrdenia dedičstva viesť na vlastný majetok dedičа, teda na majetok, ktorý dedič nenadobudol dedením po poručiteľovi.

Regres dedičа, ktorý splnil pozostalostný dlh pred potvrdením dedičstva voči inému dedičovi, je určený podľa stavu po potvrdení dedičstva. Znamená to, že dedič plní pred potvrdením dedičstva na vlastné riziko, že limit výšky plnenia je schopný správne odhadnúť.

K § 1863
Vylúčenie splynutia a započítania pohľadávok

Ak je pasívom dedičstva pohľadávka dedičа voči poručiteľovi, táto nezaniká splynutím práva a povinnosti ku dňu smrti poručiteľa. Splynutie (*confusio)* nastáva najneskôr potvrdením dedičstva. Navrhovaná právna úprava má chrániť dedičа (veriteľa poručiteľa) pred nespravodlivým dôsledkom predĺženého dedičstva, ktoré by malo zánik pohľadávky splynutím za následok.

Napríklad, po poručiteľovi je jeden dedič, aktíva dedičstva sú 1.000.000 €, pasíva dedičstva predstavujú pohľadávku dedičа voči poručiteľovi vo výške 1.000.000 € a pohľadávku iného veriteľa vo výške 1.000.000 €. Zánik pohľadávky dedičа ku dňu smrti poručiteľa by mal za následok, že dedič nezíska nič a iný veriteľ uspokojí svoju pohľadávku v celosti, čo je evidentne nespravodlivý výsledok. Dedič má v tomto prípade možnosť navrhnúť likvidáciu dedičstva, a tým dosiahnuť pomerné uspokojenie.

Splynutím nezaniká ku dňu smrti ani pohľadávka poručiteľa voči dedičovi (aktívum dedičstva), keďže by to mohlo mať za následok znevýhodnenie veriteľov pozostalosných pohľadávok v prípade predĺženého dedičstva. Veriteľ má v tomto prípade možnosť navrhnúť likvidáciu dedičstva, a tým dosiahnuť uspokojenie aj speňažením pohľadávky poručiteľa voči dedičovi.

Zákaz započítania vzájomných pohľadávok je len logickým doplnením odseku 1 navrhovaného ustanovenia. Ak by totiž dedič započítal vzájomné

pohľadávky (ktoré splynutím nezanikli), získal by oproti inému veriteľovi nedôvodné zvýhodnenie.

K § 1864
Vylúčenie veci z exekúcie a konkurzu

Právnym následkom potvrdenia dedičstva je pomyselné „zmiešanie“ vlastného majetku dedičа s majetkom, ktorý zdedil. Zdedený majetok nadobúda dedič síce ku dňu smrti poručiteľa, avšak, v čase od smrti poručiteľa až do potvrdenia dedičstva je na účely exekúcie a konkurzu zdedený majetok oddelený od ostatného majetku dedičа.

Do potvrdenia dedičstva je prípustné viesť exekúciu na vec patriacu do dedičstva len na vymoženie pozostalostnej pohľadávky, nie však na vymoženie iného dlhu dedičа (teda nie na vymoženie dlhu, za ktorý dedič zodpovedá inak ako z titulu sukcesie do práv poručiteľa).

Vec, ktorú úpadca nadobudol dedením, sa potvrdením dedičstva stáva súčasťou konkurznej podstaty úpadcu.

K § 1865
Potvrdenie dedičstva jednému dedičovi

Aj keď sa dedičstvo nadobúda ku dňu smrti poručiteľa, vyžaduje sa jeho úradné potvrdenie, a to bez ohľadu na to, či je len jeden dedič alebo pluralita dedičov. Dedičstvo potvrdzuje dedičský súd v konaní o dedičstve, ktoré sa začína z úradnej povinnosti.

Z praktického hľadiska slúži potvrdenie dedičstva ako doklad na zápis do verejných majetkových registrov a na preukázanie nárokov voči dlžníkom, bankám, poisťovniam a podobne.

Z hmotnoprávneho hľadiska má potvrdenie dedičstva význam najmä ten, že

- potvrdením dedičstva zanikajú dispozičné a iné zákonné obmedzenia dedičа k veciam patriacim do dedičstva, zaniká správa dedičstva a prípadné zabezpečenia dedičstva,
- zaniká separácia vlastného majetku dedičа a zdedeného majetku a vzniká možnosť veriteľov uspokojiť pozostalostnú pohľadávku aj z vecí dedičа, ktoré nepatrili do dedičstva,
- vzniká vyvrátiteľná domnienka pravosti dedičа, ktorá slúži na ochranu dobromyseľných tretích osôb (napríklad dlžník poručiteľa, nadobúdateľ) prostredníctvom *akíto hereditatis* možno domnienku pravosti dedičа vyvrátiť.

Potvrdenie dedičstva je v našom právnom poriadku obligatórne spojené s jeho deľbou (vyporiadaním dedičstva dohodou dedičov, potvrdením dedičstva podľa dedičských podielov, čiastočným vyporiadaním dedičstva súdom alebo vyporiadaním dedičstva súdom).

Ak je však len jeden dedič, deľba do úvahy neprichádza. Dedičský súd mu dedičstvo potvrdí v konaní o dedičstve.

K § 1866
Dohoda o vyporiadaní dedičstva

Ak je viac dedičov, vykoná sa súčasne s úradným potvrdením dedičstva deľba. Prednosť má deľba dohodou dedičov (dohoda o vyporiadaní dedičstva). Ak k dohode dedičov o vyporiadaní dedičstva nedôjde, deľbu vykoná súd.

Dedičský súd v konaní o dedičstve schváli dohodu o vyporiadaní dedičstva, ak táto dohoda neodporuje zákonu alebo dobrým mravom. Dedičstvo potvrdí podľa obsahu dohody.

K uzavretiu dohody sa vyžaduje zhodná vôľa všetkých dedičov. Dohoda len niektorých dedičov o spôsobe vyporiadania dedičstva je bez právneho významu.

Dohoda sa musí týkať všetkého súdom spísaného majetku patriaceho do dedičstva (nielen niektorej jeho časti).

Dedičská dohoda ponúka dedičom široké dispozičné oprávnenia. Dedič môže podľa dohody nadobudnúť majetok aj vo väčšej alebo menšej cene ako je cena jeho podielu na dedičstve. Dohoda, podľa ktorej jeden z dedičov nenadobudne z dedičstva nič, nie je *ipso facto* považovaná za rozpornú s dobrými mravmi.

Dedičia nie sú viazaní ani tým, že poručiteľ v závete alebo v dedičskej zmluve ustanovil, že určitú vec má nadobudnúť určitý dedič. Dediči sa môžu dohodnúť odchylne od takéhoto poručenia.

So súhlasom veriteľa môže byť obsahom dohody o vyporiadaní dedičstva aj vyporiadanie pozostalostného dlhu, čím sa modifikuje zákonná zodpovednosť dedičov za pozostalostné dlhy.

Ak sa dedičia dohodli na zaplatení vyrovnacieho doplatku, súd v uznesení o potvrdení dedičstva zaviaže dedičа na zaplatenie vyrovnacieho doplatku inému dedičovi. Uznesenie o potvrdení dedičstva je v tejto časti vykonateľným exekučným titulom.

K § 1867
Potvrdenie dedičstva podľa podielov na dedičstve

Ak deľbu nevykonajú dedičia dohodou, deľbu vykoná autoritatívne súd súčasne s potvrdením dedičstva. Právna úprava ponúka tri spôsoby deľby, a to

1. potvrdenie dedičstva podľa podielov na dedičstve,
2. čiastočné vyporiadanie dedičstva súdom a
3. vyporiadanie dedičstva súdom.

Súd potvrdí dedičstvo podľa podielov na dedičstve vtedy, ak nie sú splnené zákonné predpoklady ani pre čiastočné vyporiadanie dedičstva súdom a ani pre vyporiadanie dedičstva súdom. V praxi pôjde o najčastejší postup dedičského súdu, ak nedôjde k dohode dedičov o vyporiadaní dedičstva.

Potvrdenie dedičstva podľa podielov na dedičstve *de facto* znamená rozdelenie (deľbu) dedičstva bez reálneho rozdelenia vecí. Na každej veci sa dedičovi potvrdí jeho podiel na dedičstve ako spoluvlastnícky podiel. Majetková jednota dedičstva týmto zaniká a dedičia zostávajú naďalej spoluvlastníkmi jednotlivých vecí. Osobitne je upravená situácia, keď poručiteľ dedičskou zmluvou alebo závetom povolal dediča k určitej veci. Túto vec potvrdí súd povolanému dedičovi (nepotvrdí ju všetkým dedičom do spoluvlastníctva).

Ak došlo k ukráteniu povinného podielu a neopomenuteľný dedič sa dovolal neplatnosti ukracujúceho právneho úkonu poručiteľa, preferuje sa riešenie, že súd potvrdí dedičstvo tak, akoby bol relatívne neplatný právny úkon poručiteľa platný a zaviaže poručiteľom zvýhodneného dediča (zvýhodnených dedičov) na zaplatenie vyrovnacieho doplatku opomenutému potomkovi. Ak takýto postup nie je účelný alebo spravodlivý, súd potvrdí dedičstvo podľa podielov na dedičstve, ktoré vypočíta tak, že neprihliadne na relatívne neplatné právne úkony poručiteľa (alebo na ich neplatnú časť).

K § 1868
Čiastočné vyporiadanie dedičstva súdom

Ak nie je *de iure* možné potvrdiť určitú vec do spoluvlastníctva (ako je napríklad pozemok v extraviláne pod určitú výmeru, podiel v bytovom družstve a podobne) súd potvrdí túto vec len jednému z dedičov a zaviaže ho na zaplatenie vyrovnacieho doplatku ostatným dedičom podľa podielov na dedičstve. Ide len čiastočné vyporiadanie. Ostatné veci sa potvrdzujú dedičom do spoluvlastníctva podľa ich dedičských podielov.

Navrhovaná právna úprava normuje postup, ako súd určí dediča, ktorému pripadne vec, ktorú je potrebné vyporiadať. Relevantné kritériá pre rozhodnutie súdu sú účelné využitie veci, výška podielu na dedičstve a súhlas dediča, ktorému má vec pripadnúť. Ak žiadny dedič nesúhlasí, súd rozhodne losovaním.

K § 1869
Vyporiadanie dedičstva súdom

Autoritatívne vyporiadanie dedičstva dedičským súdom bude v praxi prichádzať do úvahy len výnimočne, najmä ak je dedičstvo veľkého rozsahu a nie je spravodlivé na dedičoch požadovať, aby po skončení konania o dedičstve viedli viaceré samostatné spory o zrušenie a vyporiadanie podielového spoluvlastníctva k viacerým veciam v spoluvlastníctve.

Predpokladom pre vyporiadanie dedičstva súdom je, že to navrhol aspoň jeden dedič.

Autoritatívne vyporiadanie dedičstva znamená, že súd (v zásade) pridelí jednotlivé veci do vlastníctva jednotlivým dedičom. Účelom je dosiahnuť stav (ak je to možné), aby každý dedič nadobudol veci do výlučného vlastníctva, nie do spoluvlastníctva s ostatnými dedičmi. Súd pri vyporiadaní prihliada na účelné využitie vecí a na výšku podielov na dedičstve. Prípadne rozhodne losovaním.

Súd zaviaže dediča na zaplatenie vyrovnacieho doplatku, ak je mu pridelená vec vyššej ceny, ako je cena jeho podielu na dedičstve

Autoritatívne vyporiadanie dedičstva súdom je v zásade postavené na rovnakých zásadách ako vyporiadanie a zrušenie spoluvlastníctva súdom. Aj v tomto prípade môže dôjsť k reálnemu rozdeleniu nehnuteľností a k zriadeniu vecného bremena za účelom umožnenia riadneho užívania novovzniknutej nehnuteľnosti.

K § 1870
Započítanie darov na podiel na dedičstve

Započítanie darov (daru) na podiel na dedičstve znamená, že podiel dediča na dedičstve sa určí ako rozdiel medzi podielom dediča vyplývajúcim zo zákona (prípadne, ak to poručiteľ prikázal, aj zo závetu či dedičskej zmluvy) a hodnotou daru.

Zo zákona sa započítavajú len dary dedičom v prvej dedičskej skupine (ako aj dary ich predkom, ak sú títo potomkami poručiteľa). Poručiteľ však môže prikázať, aby sa zákonné započítanie darov (či už všetkých alebo len určitých) nevykonalo. Poručiteľ má tiež možnosť rozšíriť aplikáciu inštitútu započítania darov na podiel ostatných zákonných dedičov a na podiel dedičov povolaných dedičskou zmluvou alebo závetom.

Započítanie darov sa vykoná tak, že k cene všetkých vecí patriacich do dedičstva sa pripočíta cena započítavaných darov (kolačná podstata) a táto slúži ako základ, z ktorého sa počíta cena jednotlivých podielov na dedičstve. Súd potom dedičstvo potvrdí (vyporiada alebo potvrdí podľa podielov na dedičstve), pričom vychádza z fikcie, že darovaná vec sa prideľuje obdarovanému dedičovi.

K § 1871
Vyrovnací doplatok

Výšku prípadného vyrovnacieho doplatku určujú dedičia v dohode o vyporiadaní dedičstva. Ak dedičstvo vyporiadava (čiastočne vyporiadava) súd, určí výšku vyrovnacieho doplatku ako rozdiel ceny vecí pridelených určitému dedičovi a cenou podielu tohto dediča na dedičstve. V oboch prípadoch sa povinnosť zaplatiť vyrovnací doplatok pojme do rozhodnutia súdu o potvrdení dedičstva, ktoré je v tomto výroku vykonateľný exekučný titul.

Splatnosť vyrovnacieho doplatku určia dedičia dohodou; inak ju určí súd.

Navrhovaná právna úprava zakotvuje ručenie dediča zaviazaného na zaplatenie vyrovnacieho

doplatku za pozostalostné dlhy, a to v rozsahu dlžnej sumy. Dôvodom je to, že dedič, ktorému má byť vyrovnací doplatok zaplatený zodpovedá do výšky vyrovnacieho doplatku za pozostalostné dlhy, a to bez ohľadu na to, či k splneniu vyrovnacieho doplatku došlo alebo či je povinný dedič v omeškaní, prípadne v platobnej neschopnosti.

V odôvodnených prípadoch môže dedičský súd v rozhodnutí o potvrdení dedičstva zriadiť záložné právo na zabezpečenie vyrovnacieho doplatku. Zriadenie záložného práva bude dôvodné napríklad vtedy, keď jeden z dedičov nadobúda nehnuteľnosť vyššej ceny s povinnosťou výplaty vysokého doplatku inému dedičovi, najmä ak ide o povinnosť s odloženou splatnosťou. Záložné právo sa zriaďuje vydaním rozhodnutia o potvrdení dedičstva. Vznik záložného práva je viazaný na zápis do príslušného registra záložných práv. Poradie záložného práva vzniká tiež týmto zápisom.

K § 1872

Vyporiadanie pozostalostného dlhu

Vyporiadanie pozostalostného dlhu znamená, že dlh preberie len niektorý dedič, prípadne len niektorí dedičia, prípadne sa dlh preberá v inom rozsahu, ako by bola daná zákonná zodpovednosť dedičov za pozostalostné dlhy. Vyporiadanie pozostalostného dlhu je odchýlenie sa od zákonných ustanovení o prechode dlhov. K tomu sa vyžaduje súhlas veriteľa.

Vyporiadanie pozostalostného dlhu môže byť obsahom dohody dedičov o vyporiadaní dedičstva, prípadne inej samostatnej dohody, a to aj mimo rámca konania o dedičstve.

K § 1873

Pozostalostné dlhy

Pozostalostné dlhy sú dlhy poručiteľa a dlhy spojené s pohrebom a prejednaním dedičstva. Pozostalostné dlhy sú vymenované taxatívne.

Ak pozostalostné dlhy prevyšujú cenu súdom spísaného majetku (čo sa na tento účel považuje za cenu dedičstva), dedičstvo je predlžené. Ak je dedičstvo predlžené, do úvahy prichádza:

1. likvidácia dedičstva,
2. prenechanie predlženého dedičstva veriteľom na úhradu pozostalostných dlhov alebo
3. potvrdenie predlženého dedičstva dedičom.

K § 1874

Zodpovednosť za pozostalostné dlhy

Preberá sa doterajšia právna úprava.

Dedič zodpovedá za pozostalostné dlhy *intra vires successionis,* teda len v rozsahu aktív dedičstva.

Ak je dedičov viac, ich zodpovednosť je delená. Predkladateľ návrhu zákona si je vedomý, že v iných právnych poriadkoch je štandardná solidárna zodpovednosť dedičov za dlhy poručiteľa, čím sa kladie dôraz na ochranu veriteľa. Inštitút delenej zodpovednosti je však v našom právnom poriadku vnímaný ako zaužívaný. Nová právna úprava ho preto nemení.

K § 1875

Konvokácia veriteľov

Navrhovaná právna úprava zavádza obligatórnu konvokáciu veriteľov a odkazovníkov. Výzvu na prihlásenie pohľadávok a odkazov súd zverejní v Obchodnom vestníku.

Ak všetci dedičia vyhlásia, že na konvokácii netrvajú, súd ju neuskutoční. Dedičia v takom prípade zodpovedajú za pozostalostné dlhy *ultra vires successionis,* teda aj vtedy, keď je dedičstvo predlžené.

Konvokácia veriteľov má z praktického hľadiska význam v tom, že môže prispieť k zisteniu pozostalostných dlhov a odkazov.

Hmotnoprávne účinky konvokácie sa líšia vo vzťahu k pozostalostnému dlhu a vo vzťahu k odkazu; v oboch prípadoch nastávajú vtedy, keď dlh alebo odkaz nie je v lehote prihlásený.

Ak veriteľ pozostalostnú pohľadávku neprihlási a dedičstvo je predlžené, nemôže namietať dedičom nesprávny pomer a postupnosť uspokojovania pozostalostných pohľadávok, pri ktorých nebola existencia jeho pohľadávky zohľadnená. Neprihlásenie pozostalostnej pohľadávky nemá za následok zánik záväzku.

Ak odkazovník odkaz v lehote neprihlásil, pohľadávka z odkazu má naturálnu podobu, teda ju nemožno účinne uplatniť na súde.

K § 1876

Uspokojovanie pozostalostných dlhov, ak je dedičstvo predlžené

Aj predlžené dedičstvo môže súd potvrdiť dedičom. K potvrdeniu predlženého dedičstva dochádza vtedy, keď dedičia a veritelia neuzavrú dohodu o prenechaní dedičstva na úhradu pozostalostných dlhov a podmienky na nariadenie likvidácie dedičstva nie sú splnené.

Okrem toho, môže ísť aj o situáciu, že súd v konaní o dedičstve nezistí, že dedičstvo je predlžené, napríklad preto, že určité pozostalostné pohľadávky neboli prihlásené. Súd v takom prípade dedičstvo potvrdí a dedičia môžu byť presvedčení, že dedičstvo nie je predlžené, pričom predlženie dedičstva sa zistí až následne.

Ak je dedičstvo predlžené, dedičia postupujú pri uspokojovaní veriteľov (komu a koľko?) tak, aby výsledok uspokojenia bol rovnaký, ako by bol pri rozdeľovaní výťažku pri likvidácii dedičstva. Pri predlženom dedičstve sa odkazy uspokojujú ako

naturálne pohľadávky až po uspokojení všetkých pozostalostných dlhov.

Pohľadávka neprihlásená na konvokáciu veriteľov, respektíve pohľadávka, ktorá nepožíva fikciu prihlásenia, má po potvrdení predlženého dedičstva znevýhodnenie v tom, že veriteľ nemôže namietať dedičom nesprávny pomer a postupnosť uspokojovania pozostalostných pohľadávok.

Fikciu prihlásenia požívajú:

1. pohľadávka zabezpečená záložným právom na veci patriacej do dedičstva,
2. pohľadávka, o ktorej dedič vedel, avšak len vo vzťahu k tomuto dedičovi,
3. pohľadávka na zaplatenie primeraných a účelných nákladov na správu dedičstva a
4. odmena správcu dedičstva,
5. odmena vykonávateľa poslednej vôle.

K § 1877

Prednosť veriteľa pozostalostnej pohľadávky

Potvrdením dedičstva zaniká separácia zdedeného majetku od ostatného majetku dediča v tom zmysle, že zdedený majetok môže byť zexekvovaný aj na uspokojenie vlastného dlhu dediča (teda na vymoženie aj inej ako pozostalostnej pohľadávky). To predstavuje určité riziko pre pozostalostných veriteľov v situácii, kedy bol poručiteľ majetný a dedič je nemajetný (insolventný, zaťažený dlhmi).

Toto riziko právna úprava zmierňuje zavedením pravidla, že najskôr sa (v exekúcii a v konkurze) z majetku nadobudnutého dedením prednostne uspokoja pozostalostné dlhy a až následne ostatné dlhy dediča. To sa však netýka zabezpečených dlhov, ktoré sa uspokoja v prednostnom poradí.

K § 1878

Zodpovednosť štátu za pozostalostné dlhy

Štát, rovnako ako dedič, zodpovedá za pozostalostné dlhy do výšky ceny nadobudnutého dedičstva.

Rozdiel však spočíva v tom, že štát má možnosť vyvolať likvidáciu aj nepredlženého dedičstva a tým sa vyhnúť situácii, keď by bol povinný použiť na úhradu pozostalostného dlhu aj majetok, ktorý sa v dedičstve nenachádzal. Štát má možnosť ponúknuť pozostalostným veriteľom veci z dedičstva na úhradu pozostalostných dlhov. Ak niektorý veriteľ odmietne, štát môže navrhnúť likvidáciu dedičstva. Súd návrhu vyhovie, aj keď dedičstvo nie je predlžené. Dedič opísanú možnosť nemá.

K § 1879

Obsah dohody

Jedným z možných riešení, ak je dedičstvo predlžené, je uzavretie dohody o prenechaní dedičstva na úhradu dlhov. Dohodu uzatvárajú všetci dedičia a všetci veritelia, ktorí na základe súdnej konvokácie veriteľov prihlásili svoje pohľadávky. Dohoda obsahuje najmä určenie, ktorý veriteľ nadobúda konkrétnu vec z dedičstva a výšku, v ktorej sa táto vec započíta na úhradu pozostalostnej pohľadávky.

Veriteľom musí byť prenechané celé dedičstvo, teda celý spísaný majetok poručiteľa. Dedičský súd v konaní o dedičstve dohodu schváli, ak neodporuje zákonu alebo dobrým mravom. Dohoda nemôže byť uzavretá po tom, čo došlo k potvrdeniu dedičstva alebo k nariadeniu likvidácie dedičstva.

Po schválení dohody o prenechaní predlženého dedičstva súd už dedičstvo dedičom nepotvrdzuje. Potvrdenie dedičstva však prichádza do úvahy, ak sa po uzavretí dohody zistí ďalší majetok poručiteľa (v dodatočnom konaní o dedičstve).

K § 1880

Nariadenie likvidácie dedičstva

Súd nariadi likvidáciu dedičstva len na návrh. Legitimáciu na podanie návrhu má ktorýkoľvek z dedičov a veriteľ pozostalostnej pohľadávky za predpokladu, že vymoženie jeho pohľadávky sa po potvrdení dedičstva znemožní alebo neprimerane sťaží.

Hmotnoprávnym predpokladom pre nariadenie likvidácie dedičstva je skutočnosť, že pozostalostné dlhy prevyšujú cenu dedičstva (predlžené dedičstvo). To neplatí, ak štát nadobudol dedičstvo ako odúmrť.

Rozdiel medzi potvrdením dedičstva a likvidáciou dedičstva spočíva z hmotnoprávneho hľadiska v tom, že likvidácia zabraňuje, aby bol na úhradu dlhu poručiteľa postihnutý majetok dediča, ktorý nepatril do dedičstva.

Ak sú podmienky na nariadenie likvidácie dedičstva splnené (legitimácia navrhovateľa a predlžené dedičstvo), súd nariadi likvidáciu obligatórne.

Len v prípade nesúhlasu aspoň jedného s dedičov skúma súd, či sú dané dôvody osobitného zreteľa a ďalšie predpoklady pre to, aby likvidácia dedičstva nebola na návrh iného dediča nariadená. V takom prípade súd predlžené dedičstvo potvrdí. Nenariadiť likvidáciu predlženého dedičstva môže byť dôvodné napríklad vtedy, ak poručiteľ zanechal nehnuteľnosť, ktorej nadobudnutie financoval úverom, a väčšina dedičov uprednostňuje ponechať si nehnuteľnosť, splácať úver a uhradiť ostatné dlhy poručiteľa.

K § 1881

Likvidácia dedičstva v prípade odúmrti

V prípade odúmrti, štát zodpovedá za dlhy poručiteľa do rovnakej výšky ako dedič.

Rozdiel však spočíva v tom, že štát má možnosť ponúknuť pozostalostným veriteľom veci z dedičstva na úhradu pozostalostných dlhov. Ak niektorý veriteľ

odmietne, štát môže navrhnúť likvidáciu dedičstva, aj ke´d dedičstvo nie je predĺžené.

Súd v konaní o dedičstve na návrh štátu nariadi likvidáciu dedičstva, ak je preukázané, že veriteľ odmietol na úhradu pohľadávky prijať veci z dedičstva ponúknuté štátom, ktoré svojou hodnotou zodpovedajú výške dlhu.

K § 1882
Rozdelenie výťažku likvidácie dedičstva

Pri rozdelení výťažku likvidácie sa postupuje primerane podľa § 68 až 70 zákona č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Majetok poručiteľa, na ktorom viaznu záložné práva (prípade iné zabezpečenia), ako aj výťažok z predaja tohto majetku, sa zaradí do oddelenej podstaty. Všeobecnú podstatu tvorí majetok, na ktorom zabezpečenia neviaznu, respektíve výťažok z oddelených podstát po uspokojení všetkých zabezpečených veriteľoch.

Prioritnou prednostnou pohľadávkou sú primerané a účelné náklady správy dedičstva (odsek 2), ktoré sa uspokojujú vždy z výťažku toho majetku, ku ktorému sa viažu.

Ostatné prednostné pohľadávky, vymenované v odseku 3 (trovy štátu, odmena a náhrada hotových výdavkov notára ako súdneho komisára a odmena správcu dedičstva najviac vo výške určenej osobitným predpisom, primerané náklady spojené s pohrebom) sa uspokoja pred ostatnými pohľadávkami v zásade zo všeobecnej podstaty, a to pomerne. Ak nedôjde k ich úplnému uspokojeniu zo všeobecnej podstaty, rozdelia sa na prednostné uspokojenie do jednotlivých oddelených podstát.

Po prednostných pohľadávkach sa uspokoja pohľadávky poručiteľových veriteľov; nezabezpečené pohľadávky vo všeobecnej podstate a zabezpečené pohľadávky v príslušnej osobitnej podstate. Dlhy poručiteľa sú tie, ktoré vznikli za života poručiteľa a tie, ktoré vznikli po smrti poručiteľa na základe právnych skutočností, ktoré nastali pred smrťou poručiteľa, ak by za ne poručiteľ zodpovedal, keby nenastala jeho smrť.

Až po uspokojení všetkých dlhov poručiteľa sa uspokoja ostatné pozostalostné pohľadávky, a to v poradí uvedenom v odseku 4. Ak výťažok nestačí na uspokojenie pohľadávok rovnakého poradia, uspokoja sa pomerne.

K § 1883
Majetkový prebytok z likvidácie dedičstva

Likvidácia dedičstva sa skončila s majetkovým prebytkom, ak došlo k uspokojeniu všetkých prihlásených pozostalostných pohľadávok a majetok poručiteľa nebol vyčerpaný. Majetkový prebytok môže byť majetok poručiteľa alebo výťažok zo speňaženia majetku poručiteľa.

Majetkový prebytok potvrdí súd dedičom ako dedičstvo. Do výšky ceny majetkového prebytku, ktorý bol ako dedičstvo potvrdený zodpovedajú dedičia za prípadné pohľadávky, ktoré neboli prihlásené, a z tohto dôvodu z výťažku likvidácie dedičstva nemohli byť uspokojené.

K § 1884
Nároky oprávneného dediča

Navrhovaná právna úprava preberá doterajší inštitút *actio hereditatis* (žaloba na vydanie dedičstva).

Súd v konaní o dedičstve potvrdí dedičstvo tomu, koho dedičské právo bolo preukázané. To však nevylučuje, že existuje iná osoba s lepším právom (oprávnený dedič). Nepravý dedič má povinnosť vydať oprávnenému dedičovi to, čo dedením nadobudol (pri zohľadnení zmeny stavu vecí).

Ak nepravý dedič veci dobrovoľne nevydá, oprávnený dedič má k dispozícii *actio hereditatis* v tom zmysle, že môže použiť všetky druhy vlastníckych žalôb (negatórnu, reivindikačnú a určovaciu žalobu), ako aj žaloby na plnenie (na vydanie bezdôvodného obohatenia), ktoré má vlastník vo vzťahu k držiteľovi veci. Oprávnený dedič vystupuje ako vlastník vecí patriacich do dedičstva. *Actio heredidatis* sa premlčuje, len pokiaľ sa ňou uplatňuje nárok na vydanie bezdôvodného obohatenia. Vlastnícka žaloba sa nepremlčuje.

Obsah právneho vzťahu medzi nepravým dedičom a oprávneným dedičom závisí od toho, či bol nepravý dedič dobromyseľný *vel nec.* Ak bol nepravý dedič dobromyseľný, ide o vzťah medzi vlastníkom (pravý dedič) a dobromyseľným držiteľom (nepravý dedič). Ak nepravý dedič nebol dobromyseľný, ide o vzťah medzi vlastníkom (pravý dedič) a nedobromyseľným držiteľom (nepravý dedič).

K § 1885
Ochrana dobromyseľného nadobúdateľa

Ustanovuje sa výnimka zo zásady *nemo plus iuris*, teda z pravidla, že vlastnícke právo možno nadobudnúť len od prevodcu, ktorý mal oprávnenie vec na iného previesť (bol vlastníkom alebo inou osobou s dispozičným právom).

Nepravý dedič, hoci mu bolo dedičstvo potvrdené, nie je vlastníkom veci. Dobromyseľný nadobúdateľ je však chránený rovnako, ako by vec nadobudol od vlastníka. Právna úprava je založená na prístupe, že nadobúdateľ, ktorý sa spolieha na správnosť obsahu právoplatného súdneho rozhodnutia, čo do otázky vlastníckeho práva (v tomto prípade uznesenia o potvrdení dedičstva), požíva materiálnu ochranu, ak je rozhodnutie v rozpore so skutočným právnym stavom.

Navrhovaná právna úprava rozširuje ochranu dobromyseľného nadobúdateľa *expressis verbis* aj o ochranu dobromyseľného dlžníka, ktorý plnil nepravému dedičovi. Dlžník je chránený tak, ako by plnil oprávnenej osobe. Rovnaké účinky úradného potvrdenia dedičského práva sú zakotvené aj v článku 69 ods. 3 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 650/2012 zo 4. júla 2012 o právomoci, rozhodnom práve, uznávaní a výkone rozhodnutí a prijatí a výkone verejných listín v dedičských veciach a o zavedení európskeho osvedčenia o dedičstve (Ú. v. EÚ L 201, 27.7.2012).

K § 1886

Osobitné ustanovenie o rozhodnom práve

Preberá sa pravidlo podľa pôvodného znenia § 853 ods. 2 Občianskeho zákonníka. Podľa tohto pravidla sa citované ustanovenia použijú aj v prípade, ak by inak rozhodné právo zmluvy podľa kolíznych noriem bolo odlišné.

K § 1887

Zverejňovanie údajov

Preberá sa pôvodné znenie § 769 ods. 1 a 770 Obchodného zákonníka.

K § 1888

Výklad niektorých pojmov

Ustanovenie obsahuje interpretačné pravidlá, ktoré sa týkajú terminológie vyplývajúcej z osobitných verejnoprávnych predpisov. V prípade bánk ide o súčasný § 2 ods. 7 a 8 zákona č. 483/2001 Z. z. o bankách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a v prípade poisťovní ide o § 4 ods. 3 a 6 zákona č. 39/2015 Z. z. o poisťovníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

K § 1889

Základné ustanovenia

V odseku 1 je formulované všeobecné intertemporálne pravidlo, ktoré vychádza z pôvodného znenia prvej vety § 763 ods. 1 Obchodného zákonníka a rešpektuje zákaz retroaktívneho pôsobenia právnych noriem. V súlade s právnou teóriou je doplnené o zásadu "*lex temporis actus (resp. tempus regit actum)",* podľa ktorej sa právny úkon alebo iná právna skutočnosť posudzuje podľa práva účinného v čase, keď bol uskutočnený. Pojem „právne vzťahy" je nevyhnutné interpretovať extenzívne a v súlade s doterajšou legislatívnou tradíciou, pokiaľ ide o prechodné ustanovenia súkromnoprávnych predpisov.

Na osobné, rodinné a vecné práva sa podľa odseku 2 aplikuje nová právna úprava aj vtedy, ak vznikli pred účinnosťou tohto zákona. Ide o pragmatické pravidlo, ktoré je štandardným prejavom tzv. nepravej retroaktivity, v súlade s pôvodným znením § 854 a § 868 Občianskeho zákonníka. Vznik takýchto právnych vzťahov sa prirodzene posudzuje podľa doterajších predpisov, čo platí aj pre práva a povinnosti z týchto vzťahov vzniknuté pred účinnosťou novej súkromnoprávnej úpravy.

Ustanovenie odseku 3 sa aplikuje na iné než osobné, rodinné a vecnoprávne vzťahy a dopadá primárne na mnohopočetnú množinu záväzkových právnych vzťahov. Pravidlo vychádza z pôvodného znenia druhej vety § 763 ods. 1 Obchodného zákonníka (obdobne § 3028 ods. 3 českého občianskeho zákonníka alebo prvá veta čl. 229 § 5 nemeckého EGBGB) a v súlade so zákazom retroaktivity garantuje pre tieto vzťahy režim doterajších predpisov. Takéto riešenie je pre adresátov právnych noriem predvídateľné a zrozumiteľné, pričom plne korešponduje s princípom právnej istoty.

Aj na "staré" záväzkové vzťahy sa však aplikuje pravidlo podľa odseku 1, teda zásada "*lex temporis actum*". To sa týka predovšetkým zmien a zániku "starých" záväzkových vzťahov na základe právnych skutočností, ktoré nastanú po účinnosti nového Občianskeho zákonníka. Ide typicky o zmluvné dodatky, urovnania a iné dohody, cesie, započítania, odpustenie alebo prevzatie dlhu a pod., ale napríklad aj o plnenie. Preto ak za účinnosti nového Občianskeho zákonníka bude veriteľ chcieť napr. postúpiť pohľadávku zo "starej" zmluvy, bude sa doterajšími predpismi naďalej spravovať celá "stará" zmluva a práva z nej vyplývajúce, vrátane samotnej pohľadávky a jej postupiteľnosti. Ak je však pohľadávka podľa doterajších predpisov postupiteľná, zmluva o postúpení pohľadávky, uzavretá za účinnosti nového Občianskeho zákonníka, sa už bude spravovať novou úpravou. Novou úpravou sa bude spravovať aj forma tejto zmluvy, jej obsah a účinky, ale aj výkladové pravidlá pri interpretácii prejavu vôle a pod. Rovnaký princíp platí aj pre iné právne skutočnosti, ktoré boli príkladmo uvedené vyššie. Preto ak dôjde napr. k plneniu zo „starého" záväzku za účinnosti nového Občianskeho zákonníka, spravuje sa doterajšími predpismi samotná povinnosť a teda obsah plnenia (čo, kedy a kde sa má plniť); nová úprava sa však použije na samotné plnenie (jeho formu a účinky), ktoré sa priradí ku konkrétnemu dlhu - prípadne k príslušenstvu a istine – už podľa nových pravidiel. Keďže samotný záväzkový vzťah sa spravuje doterajšími predpismi, v prípade plnenia solidárneho dlžníka alebo ručiteľa zo „starého" záväzku sa aj za účinnosti nového zákona bude podľa doterajších predpisov posudzovať prípustnosť a obsah následného regresu, prípustnosť námietok a pod.Od pravidiel vyjadrených v odsekoch 2 a 3 sa zákon odkláňa iba výnimočne, a to v odôvodnených

prípadoch (napr. ustanovenia tejto hlavy o zabezpečení záväzkov vecným právom).

V súlade s nosným princípom autonómie vôle sa prostredníctvom odseku 4 vytvára osobitný (slobodný) priestor na podriadenie pôvodného právneho vzťahu novej súkromnoprávnej úprave. Vzhľadom na dôsledky takejto dohody vyžaduje zákon zachovanie písomnej formy. Dohoda môže mať účinky iba do budúcna a musí sa týkať právneho vzťahu ako celku, nie len niektorej jeho časti.

K § 1890
Odkazujúce ustanovenia iných predpisov

Ustanovenie poskytuje pragmatické riešenie pre situácie, keď iný právny predpis odkazuje na zrušený Občiansky zákonník, na niektoré z jeho (zrušených) ustanovení, alebo na ustanovenie iného predpisu, ktoré bolo týmto zákonom zrušené. V takom prípade sa namiesto pôvodného odkazu použije odkaz na ustanovenie, ktoré ho v tomto návrhu zákona nahrádza. Ak také ustanovenie nie je, použije sa odkaz na ustanovenie tohto zákona, ktoré je svojím obsahom a účelom najbližšie zrušenému ustanoveniu.

K § 1891
Pojmy podľa osobitných predpisov

Keďže Občiansky zákonník definuje resp. zavádza pojmy, ktoré sa bežne používajú aj v iných predpisoch, pričom ich význam nie je vždy totožný (záväzok, nárok, náležitá starostlivosť, lehota, doba, bezodkladne a pod.), ustanovuje sa v odseku 1 doplnkové pravidlo o význame týchto pojmov. Účelom je predovšetkým zdôraznenie interpretačnej kontinuity, posilnenie právnej istoty a prevencia dezinterpretácie. Občiansky zákonník nemá derogačný účinok vo vzťahu k terminológii osobitných predpisov a zachováva významovú autonómiu pojmov, ktoré sú v nich použité.

Preto napríklad, ak Obchodný zákonník v niektorých svojich nederogovaných ustanoveniach používa pojem "záväzok" vo význame slova "dlh", na účely aplikácie Obchodného zákonníka mu tento význam ostáva naďalej zachovaný, aj keď Občiansky zákonník považuje "záväzok" za "právny vzťah". Ak sa má na "záväzok" podľa Obchodného zákonníka v tomto význame použiť Občiansky zákonník, použijú sa ustanovenia o "dlhoch". Samotný "záväzok" podľa Obchodného zákonníka preto pri aplikácii tohto zákona zanikne podľa ustanovení o splnení "dlhu".

Odsek 2 vyjadruje pragmatické výkladové pravidlo pre špecifické situácie, keď je v dôsledku účinnosti Občianskeho zákonníka použitý v osobitnom predpise odlišný pojem na označenie tej istej osoby, veci alebo právnej skutočnosti, avšak samotný pojem podľa osobitného predpisu Občiansky zákonník nepoužíva (napr. „nájomca"). V danom prípade sa pri aplikácii osobitného predpisu pod takýmto pojmom (nájomca) rozumie pojem podľa Občianskeho zákonníka (nájomník).

K § 1892
Lehoty a doby

Intertemporálne ustanovenie o lehotách a dobách vychádza z pôvodného znenia § 763 ods. 2 Obchodného zákonníka a v záujme právnej istoty garantuje zachovanie režimu doterajších predpisov pre všetky lehoty a doby, ktoré začali plynúť pred účinnosťou novej súkromnoprávnej regulácie (totožne pôvodný § 860 a § 870 Občianskeho zákonníka).

Na lehoty a doby, ktoré začnú plynúť po účinnosti nového Občianskeho zákonníka, sa aplikuje právny režim hlavného vzťahu. Je prirodzené, že ak sa právny vzťah (podľa iných ustanovení tohto zákona) spravuje doterajšími predpismi, aplikuje sa rovnaký režim aj na všetky lehoty a doby, ktoré z tohto vzťahu vyplývajú. Preto sa napríklad doterajšími predpismi spravuje aj premlčacia alebo prekluzívna lehota, či výpovedná alebo záručná doba v rámci právneho vzťahu, na ktorý sa použijú doterajšie predpisy, a to aj keď začala plynúť po účinnosti nového Občianskeho zákonníka.

K § 1893
Ochrana pokojného stavu

Ustanovenie je inšpirované § 3031 českého občianskeho zákonníka. Keďže osobitné konanie podľa § 5 doterajšieho Občianskeho zákonníka sa nepreberá do novej úpravy a funkčne sa nahrádza detailnejšou úpravou svojpomoci a ochrany držby, je potrebné upraviť intertemporálny režim prebiehajúcich konaní. Tieto konania sa z dôvodu právnej istoty a ochrany už vykonaných úkonov dokončia podľa doterajších predpisov.

K § 1894
Spôsobilosť na právne úkony

Nová právna úprava spôsobilosti na právne úkony a jej obmedzovania nepôsobí retroaktívne, ani neruší doterajšie obmedzenia spôsobilosti, a teda rešpektuje doterajšiu právnu úpravu obmedzovania a pozbavovania spôsobilosti na právne úkony. Osoby pozbavené spôsobilosti na právne úkony, alebo osoby s obmedzenou spôsobilosťou na právnej úkony, zotrvávajú v statuse obmedzenia či pozbavenia spôsobilosti na právne úkony podľa právnej úpravy platnej a účinnej pred vstupom nového občianskeho zákonníka do účinnosti. Podľa nového znenia občianskeho zákonníka však súd bude preskúmavať opodstatnenosť obmedzenia (vrátane prípadného pozbavenia) spôsobilosti na právne úkony, a pritom môže rozhodnúť aj o zmene obmedzenia – už podľa novej právnej úpravy.

K § 1895

Právna povaha a vnútorné pomery právnických osôb

Všeobecne je potrebné uviesť, že navrhovaná nová úprava právnických osôb má ambíciu poskytnúť základnú úpravu právnických osôb súkromného práva, ktorá v slovenskom právnom poriadku doposiaľ až na veľmi kusú úpravu § 18 a nasl. Občianskeho zákonníka absentovala. Túto medzeru vypĺňala partikulárna úprava jednotlivých právnických osôb v osobitných predpisoch a niekedy aj analógia s právom obchodných spoločností, ktoré je najdetailnejšie prepracovanou oblasťou práva právnických osôb. Tento stav je neuspokojivý, pretože vedie k medzerám v právnom poriadku. Ako príklad možno uviesť absenciu základných fiduciárnych povinností členov orgánov mnohých právnických osôb alebo absentujúcu úpravu právneho vzťahu medzi právnickou osobou a členmi jej orgánov. Ďalším príkladom je absentujúca úprava súdneho prieskumu rozhodnutí orgánov právnických osôb (mimo obchodných spoločností).

Navrhovaná úprava predstavuje snahu vyplniť túto medzeru. Pre budúce úpravy právnických osôb (či už v rámci komplexnej úpravy právnických osôb, v rámci zavádzania nových foriem právnických osôb, v rámci rekodifikácie práva obchodných spoločností alebo aj v rámci čiastkových noviel jednotlivých partikulárnych predpisov) by tak mala predstavovať komplexný základ.

V interakcii s existujúcou partikulárnou úpravou bude potrebné dôsledne aplikovať zásadu *lex specialis derogat legi generali*. Ak je teda určitá otázka konkrétnej formy právnických osôb upravená v príslušnom predpise, bude sa prioritne aplikovať táto osobitná úprava. Ak takáto úprava absentuje, bude sa aplikovať všeobecná úprava v navrhovanom predpise.

Odsek 1 navrhovaného ustanovenia je inšpirovaný § 3041 ods. 1 českého občianskeho zákonníka. V prvej vete sa uplatňuje princíp nepravej retroaktivity, podľa ktorého sa osobný status a vnútorné pomery právnických osôb založených podľa doterajších predpisov spravujú *pro futuro* novým právnym predpisom. To v praxi znamená, že vzťahy medzi právnickou osobou a jej orgánmi, zodpovednosť týchto orgánov alebo ustanovenia o rozhodovaní orgánov sa budú spravovať novou právnou úpravou.

Pokiaľ však už prebieha konanie o zápise do verejného registra, toto sa dokončí podľa doterajších procesov.

Z českého inšpiračného vzoru sa nepreberá posledná časť druhej vety za bodkočiarkou. Vzhľadom na to, že nová úprava predstavuje len základnú úpravu pre všetky právnické osoby, avšak na rozdiel od českej rekodifikácie sa priamo nezasahuje do právnej úpravy jednotlivých foriem právnických osôb, nie je potrebné osobitne upravovať situáciu, kedy by zakladateľský úkon bol v rozpore s doterajšou úpravou, ale v súlade s novou úpravou. Keďže doterajšia právna úprava (§ 19) ani neobsahovala detailnú úpravu náležitostí zakladateľského úkonu a keďže úprava náležitostí sa nachádza v partikulárnych predpisoch, javí sa nepravdepodobné, že by takáto situácia mohla nastať.

K § 1896

Zakladanie právnických osôb

Odsek 1 je inšpirovaný § 3041 ods. 2 českého občianskeho zákonníka. Ustanovenia zakladateľských dokumentov právnických osôb založených podľa predchádzajúcej úpravy, ktoré odporujú kogentným ustanoveniam tohto zákona, strácajú momentom účinnosti novej úpravy záväznosť. Malo by ísť o čiastočnú stratu záväznosti len v časti, ktorá odporuje novej úpravy.

V praxi budú takéto situácie mimoriadne zriedkavé, keďže nová úprava predstavuje len základnú úpravu, avšak nezasahuje sa priamo do právnej úpravy jednotlivých foriem právnických osôb. Teoreticky si možno predstaviť, že zakladateľský dokument by obsahoval napr. vzdanie sa nárokov spoločnosti voči členom orgánov z porušenia lojality. Takéto ustanovenie by účinnosťou novej úpravy stratilo záväznosť (ak vôbec podľa doterajšej úpravy záväzné bolo).

Nepreberá sa zvyšná úprava § 3041 ods. 2 českého občianskeho zákonníka, podľa ktorého museli právnické osoby tieto nedostatky odstrániť a v konečnom dôsledku mohlo ísť až o dôvod zrušenia. Vzhľadom na zriedkavý výskyt tejto situácie a vzhľadom na automatickú stratu záväznosti nie je dôvod zaťažovať právnické osoby a orgány verejnej moci administratívnou záťažou úpravy dokumentov.

Zároveň sa výslovne ustanovuje, že v otázke povinných náležitostí zakladateľských úkonov, ktoré boli v čase založenia v súlade s príslušnou úpravou, nie je potrebné tieto zosúlaďovať s novou úpravou. Existujúce právnické osoby tak nebudú dotknuté odlišným vymedzením náležitosti zakladateľského úkonu v doterajšej úprave. Ak boli takéto náležitosti v súlade s doterajšou úpravou, nie je ich rozpor s novou úpravou dôvodom na neplatnosť alebo zrušenie právnickej osoby.

K § 1897

Schvaľovanie zmluvy s členom orgánu právnickej osoby

Ustanovenie sa snaží minimalizovať administratívnu záťaž pre existujúce právnické osoby a pre vylúčenie pochybnosti tak výslovne ustanovuje,

že existujúce zmluvy medzi právnickými osobami a členmi orgánov nie je potrebné schvaľovať v zmysle novej úpravy.

K § 1898
Neplatnosť rozhodovania orgánu právnickej osoby

Ustanovenie je inšpirované § 3047 českého občianskeho zákonníka. Úprava neplatnosti a zrušiteľnosti rozhodnutí orgánov právnických osôb v doterajšej všeobecnej úprave právnických osôb absentovala. Vady rozhodnutí orgánov právnických osôb tak bolo možné riešiť podľa všeobecnej občianskoprávnej a procesnej úpravy, prípadne prostredníctvom analógie s právom obchodných spoločností alebo podľa partikulárnej úpravy (napr. § 15 zákona č. 83/1990 Zb. v znení účinnom do 30. júna 2016).

V rozsahu, v akom takéto konania prebiehajú, by aplikácia novej právnej úpravy na začaté konania viedla k výkladovým a aplikačným komplikáciám. Navrhuje sa preto, aby sa na tieto konania naďalej aplikovala predchádzajúca úprava. To isté platí aj v prípade, ak konanie ešte nezačalo, ale rozhodnutie bolo prijaté za účinnosti predchádzajúcich predpisov.

K § 1899
Názov právnickej osoby

Ustanovenie sa zámerne odchyľuje od modelu prijatého v § 3042 českého občianskeho zákonníka.

Doterajšia právna úprava neobsahovala všeobecné podmienky názvov právnických osôb a súčasná úprava túto medzeru vypĺňa. Rozpory s novou úpravou však budú v praxi zriedkavé, pretože aj partikulárna úprava jednotlivých právnických osôb obsahovala podobné princípy ako nová úprava (napr. podľa § 6 ods. 4 zákona č. 83/1990 Zb. názov občianskeho združenia nesmie byť hanlivý, urážlivý alebo zameniteľný; podľa § 4 zákona č. 213/1997 Z. z. sa názov neziskovej organizácie musí odlišovať od názvov iných neziskových organizácií, hoci nie je výslovne zakázané, aby bol klamlivý alebo v rozpore s dobrými mravmi; zákon č. 182/1993 Z. z. neobsahuje podmienky pre názov spoločenstva vlastníkov bytov; podľa § 33 ods. 4 zákona č. 274/2009 Z. z. názov poľovníckej organizácie musí byť odlišný od názvu inej poľovníckej organizácie, hoci nie je výslovne zakázané, aby bol klamlivý alebo v rozpore s dobrými mravmi). Aj v prípade právnických osôb, ktorých osobitná úprava výslovne nezakazuje, aby ich názov bol v rozpore s dobrými mravmi, sa javí málo pravdepodobné, že by takéto názvy boli časté.

Z tohto dôvodu sa v rámci minimalizácie administratívnej záťaže právnických osôb navrhuje, aby bez ohľadu na teoreticky rozpor názvov existujúcich právnických osôb s novou úpravou nebolo potrebné názov prispôsobovať.

K § 1900
Neplatnosť právnickej osoby

Ustanovenie je inšpirované § 3044 českého občianskeho zákonníka.

Doterajšia všeobecná úprava právnických osôb (na rozdiel od obchodnoprávnej úpravy) neobsahovala úpravu neplatnosti právnickej osoby. Teoreticky tak bolo možné aplikovať všeobecnú úpravu neplatnosti.

Hodnotové dôvody, pre ktoré je takýto výklad vylúčený v prípade obchodných spoločností (§ 68a Obchodného zákonníka transponujúci právo EÚ), platia pre všetky právnické osoby súkromného práva. Preto sa navrhuje výslovne ustanoviť, že táto úprava sa aplikuje aj na právnické osoby založené pred účinnosťou novej úpravy. Po účinnosti novej úpravy tak nebude možné konštatovať neplatnosť právnickej osoby inak ako v súlade s novou úpravou.

Zároveň sa výslovne ustanovuje (hoci tento záver zrejme vyplýva aj zo všeobecnej zásady nepravej retroaktivity), že podmienky týkajúce sa založenia a vzniku právnickej osoby (vyhotovenie zakladateľského úkonu, jeho forma a náležitosti, počet zakladateľov) sa posudzuje podľa právnej úpravy účinnej v čase založenia a vzniku právnickej osoby. Inými slovami, nemožno konštatovať neplatnosť právnickej osoby len z dôvodu, že v čase založenia alebo vzniku neboli splnené požiadavky neskoršej úpravy.

K § 1901
Likvidácia právnickej osoby

Vzhľadom na to, že úprava likvidácie v novej právnej úprave v značnej miere kopíruje obchodnoprávnu úpravu, ktorá sa prostredníctvom odkazu v § 20a ods. 4 Občianskeho zákonníka alebo prostredníctvom odkazov v osobitných predpisoch (napr. § 17 ods. 7 zákona č. 213/1997 Z. z.; § 13 ods. 1 zákona č. 83/1990 Zb.; § 39 zákona č. 274/2009 Z. z.; § 14 ods. 6 zákona č. 147/1997 Z. z.; § 7 zákona č. 97/2013 Z. z.) aplikovala aj na iné právnické osoby súkromného práva, budú rozdiely medzi doterajšou a novou úpravou minimálne. Napriek tomu sa z dôvodu zamedzenia právnej neistoty navrhuje, aby sa prebiehajúce likvidácie dokončili podľa doterajších predpisov.

K § 1902
Spoločné imanie manželov

Navrhované prechodné ustanovenie upravuje spôsob transformácie inštitútu bezpodielového spoluvlastníctva manželov (BSM) podľa doterajšej právnej úpravy na nový inštitút spoločného imania manželov (SIM), zavedený týmto zákonom. Cieľom je zabezpečiť plynulý prechod medzi predošlou

a súčasnou právnou úpravou a predísť právnej neistote účastníkov právnych vzťahov, ktorých sa táto zmena dotýka. BSM sa účinnosťou tohto zákona transformuje na SIM bez potreby osobitných úkonov zo strany manželov alebo iných subjektov. Účelom je zabezpečiť právnu kontinuitu a predísť stavu, keď by časť majetku nebola z právneho hľadiska jasne zaradená.

Rovnaký transformačný princíp sa uplatňuje aj na dlhy, ktoré vznikli pred účinnosťou tohto zákona a ktoré podľa novej právnej úpravy patria do spoločného imania manželov. Stanovuje sa, že tieto dlhy sa účinnosťou zákona stávajú súčasťou spoločného imania, čím sa dosahuje jednotný právny režim majetku a záväzkov manželov. Zároveň sa zavádza interpretačné pravidlo, že ak iné právne predpisy používajú pojem „bezpodielové spoluvlastníctvo manželov“, rozumie sa tým spoločné imanie manželov. Toto riešenie zjednocuje právnu terminológiu a zabraňuje výkladovým nejasnostiam pri aplikácii predchádzajúcich právnych predpisov.

Odsek 3 rieši právne postavenie dohôd uzavretých podľa § 143a Občianskeho zákonníka v znení neskorších predpisov, ktoré umožňovali upraviť rozsah BSM (tzv. modifikačné dohody). Tieto dohody zostávajú v platnosti aj po účinnosti nového zákona, pričom ich vznik a účinky sa posudzujú podľa predchádzajúcej právnej úpravy, ale ich zánik sa bude riadiť novým zákonom.

K § 1903

Vlastníctvo bytov a nebytových priestorov

Navrhované ustanovenia upravujú vplyv novej právnej úpravy na právne vzťahy, ktoré vznikli v súvislosti s vlastníctvom bytov a nebytových priestorov podľa zákona č. 182/1993 Z. z. v znení neskorších predpisov.

Osobitné prechodné ustanovenie upravuje, že vznik vecného bremena podľa § 23 ods. 5 zákona č. 182/1993 Z. z. sa posudzuje podľa doterajších predpisov. Práva a povinností k príslušenstvu domu, zastavaným pozemkom, priľahlým pozemkom, ako aj k pozemku zastavanému domom, k priľahlému pozemku , ktoré vznikli pred nadobudnutím účinnosti nového Občianskeho zákonníka zostávajú zachované. Zároveň sa ustanovuje, že obsah práv a povinností týkajúcich sa príslušenstva domu, pozemku zastavaného domom, priľahlého pozemku a vecného bremena sa po nadobudnutí účinnosti nového Občianskeho zákonníka spravujú týmto zákonom. Ide najmä o práva a povinnosti súvisiace so správou týchto pozemkov, s nákladmi na ich správu a s rozhodovaním o nich, ako aj o obsah týchto práv. Ak bytový dom alebo nebytový dom vznikne po nadobudnutí účinnosti nového Občianskeho zákonníka, právne vzťahy k pozemku zastavanému domom, k priľahlému pozemku a k vecnému bremenu sa spravujú novým Občianskym zákonníkom.

Vyhlásenie vlastníka domu ako nový inštitút zavedený novým Občianskym zákonníkom sa bude vzťahovať len na:

a) existujúce a do účinnosti tohto zákona nerozdelené domy na byty a nebytové priestory,
b) na nové domy, ktoré vzniknú až po nadobudnutí účinnosti tohto zákona.

Keďže pojem „spoločné zariadenia domu“ už nová právna úprava neobsahuje, je potrebné zaviesť legislatívne pravidlo ako sa tento pojem bude interpretovať po nadobudnutí účinnosti tohto zákona.

Navrhuje ustanoviť, že bytové domy a nebytové domy, ktoré vznikli podľa doterajších predpisov, sa budú aj po nadobudnutí účinnosti tohto zákona považovať za bytové domy a nebytové domy podľa tohto zákona. Rovnako vlastníci bytov a nebytových priestorov v bytovom dome a nebytovom dome, ktorým vzniklo vlastnícke právo podľa doterajších predpisov, sa účinnosťou nového Občianskeho zákonníka považujú za vlastníkov bytov a nebytových priestorov podľa tohto zákona.

Súčasne sa navrhuje ustanoviť, že rozostavané domy s bytmi a nebytovými priestormi podľa doterajších predpisov sa budú považovať za domy vo výstavbe podľa tohto zákona.

V záujme zachovania právnej istoty a kontinuity v právnych vzťahoch sa navrhuje explicitne uviesť, že rozhodnutia vlastníkov bytov a nebytových priestorov prijaté podľa doterajších predpisov sa nadobudnutím účinnosti tohto zákona považujú za rozhodnutia vlastníkov bytov a nebytových priestorov podľa tohto zákona.

K § 1904

Zabezpečenie záväzku vecným právom

Prechodné ustanovenie zdôrazňuje všeobecné intertemporálne pravidlo, vyjadrené v odseku 3 základných ustanovení tejto hlavy. Dôvodom je kolízia s pravidlom o tzv. nepravej retroaktivite, ktoré sa v súlade s odsekom 2 základných ustanovení aplikuje na vecné práva. Keďže niektoré formy zabezpečenia záväzkov majú vecnoprávny charakter, v záujme právnej istoty zákon výslovne preferuje intertemporalitu, ktorá sa uplatňuje pre záväzkové vzťahy. Súčasne však odkazuje na možnosť dohody o podriadení právneho vzťahu novému Občianskemu zákonníku. In concreto to znamená, že výkon záložného práva zriadeného pred účinnosťou novej úpravy sa spravuje predchádzajúcou úpravou. Neaplikuje sa tak ani nové pravidlo o zániku niektorých vecných bremien pri výkone záložného práva.

K § 1905
Správa zabezpečenia záväzku

Nový inštitút správy zabezpečenia záväzku – podobne ako zabezpečenie záväzku vecným právom – zasahuje do vecného práva, ako aj do záväzkového práva. Z tohto dôvodu je potrebné osobitne upraviť intertemporálny režim.

Pri absencii osobitnej dohody budú platiť všeobecné intertemporálne pravidlá. To znamená, že záväzkové vzťahy vzniknuté pred účinnosťou novej úpravy, vrátane vecnoprávneho zabezpečenia, sa budú spravovať doterajším právom.

Zároveň sa však navrhuje, aby si strany mohli v rámci svojej zmluvnej autonómie dohodnúť, že ich vzťahy založené pred účinnosťou novej úpravy týkajúce sa zdieľania zabezpečenia existujúcich alebo budúcich pohľadávok sa budú spravovať novou úpravou. Dôvodom je najmä to, že podľa doterajšej úpravy neexistovala výslovná úprava správy zabezpečenia, takže obdobné dojednanie boli formulované ako inominátne dojednania, prípadne ako dojednania opierajúce sa o iné právne inštitúty. Strany si môžu dohodnúť, že takéto dojednania podriadia novej úprave, pričom všetky zabezpečovacie práva ostávajú zachované, ale pro futuro sa spravujú novou úpravou. Na základe tejto dohody je možné vykonať aj zápisy do príslušných registrov.

K § 1906
Odporovanie právnym úkonom dlžníka

V súlade so zákazom retroaktivity možno podľa nového Občianskeho zákonníka posudzovať odporovateľnosť iba tých právnych úkonov, ktorých právne účinky nastali počas účinnosti tohto zákona. Pojmy odporovateľný právny úkon a jeho právne účinky je potrebné interpretovať v súlade s novou úpravou odporovania; pričom rovnako ako právnemu úkonu dlžníka možno odporovať aj príklepu, opomenutiu dlžníka alebo inému prejavu jeho vôle v zmysle základného ustanovenia o odporovaní právnym úkonom dlžníka. Samotnému odporovaniu v režime nového Občianskeho zákonníka nebráni, ak ukrátená pohľadávka vznikla za účinnosti doterajších predpisov.

K § 1907
Neplatnosť skončenia nájomného vzťahu

Konania o neplatnosť skončenia nájomného vzťahu, ak boli začaté pred účinnosťou nového zákona, sa dokončia podľa doterajších predpisov, nájomcovi ostáva v týchto prípadoch zachované aj právo na bytovú náhradu (nová právna úprava bytové náhrady nepozná), prípadne iné nároky, ktoré pre neho vyplývali z predchádzajúcej právnej úpravy.

K § 1908
Mimozmluvné záväzky zo spôsobenej škody

Ustanovenie upravuje otázku intertemporality v prípade mimozmluvných záväzkov zo spôsobenej škody. Ide o škodu, ktorá vznikla porušením inej ako zmluvnej povinnosti. Toto ustanovenie sa preto vzťahuje na otázku intertemporality tzv. mimozmluvných záväzkov zo spôsobenej škody podľa tretej hlavy prvého dielu záväzkovej časti návrhu.

Rozdielovým pre posúdenie, ktorým predpisom sa má spravovať vzťah medzi škodcom a poškodeným, je otázka časového okamihu vzniku skutočností, ktoré zakladajú právo na náhradu škody. Pri subjektívnej zodpovednosti bude určujúci okamih porušenia povinnosti resp. dobrých mravov, pri objektívnej zodpovednosti okamih realizácie rizika, napr. prevádzky, ktorá vyvolala škodový následok. V prípade, ak táto skutočnosť nastala za účinnosti predchádzajúcej právnej úpravy, posúdi sa celý vzťah podľa doterajších právnych predpisov, a to aj keby mala škoda vzniknúť neskôr za účinnosti tohto zákona.

K § 1909
Účty, vkladné knižky a vkladové listy

Prechodné ustanovenia podľa odsekov 1 a 2 reflektujú na existenciu bežných účtov a vkladových účtov, zriadených na základe zmlúv podľa doterajších predpisov. V záujme právnej istoty sa vznik takýchto zmlúv a práva a povinnosti z nich vzniknuté pred účinnosťou tohto zákona posudzujú podľa doterajších predpisov. Racionálna právna kontinuita pre daný špecifický druh zmluvných vzťahov zároveň vyžaduje uplatnenie štandardného intertemporálneho pravidla o tzv. nepravej retroaktivite, podľa ktorého sa na tieto právne vzťahy použije od svojej účinnosti nový Občiansky zákonník (do budúcna).

Odsek 3 sa vzťahuje na všetky platobné účty, zriadené podľa osobitných predpisov (zákon o platobných službách), ktoré nie sú bežnými účtami. Vzhľadom na špecifiká týchto účtov sa ustanovuje, že nová všeobecná úprava tzv. iného platobného účtu sa použije iba ak sa tak dohodnú zmluvné strany. V súlade s odsekom 4 ostávajú v režime doterajšej právnej úpravy všetky vkladné knižky a vkladové listy, ktoré boli vydané pred účinnosťou nového Občianskeho zákonníka.

K § 1910
Právo účinné v deň smrti poručiteľa

Objektívne dedičské právo je postavené na koncepcii aplikácie práva platného v deň smrti poručiteľa. Rovnakú intertemporálnu právnu normu obsahuje aj Občiansky zákonník *de lege lata* a obsahoval aj stredný Občiansky zákonník. Opačný prístup, teda aplikácia novej právnej úpravy na

dedenie pred jej účinnosťou, by predstavoval neprípustnú retroaktivitu v civilnom práve, čo do otázky, kto je dedič a aká je výška jeho podielu na dedičstve.

Objektívne dedičské právo platné v deň smrti poručiteľa sa aplikuje aj na právne skutočnosti, ktoré nastali po smrti poručiteľa (teda prípadne aj za účinnosti už novej právnej úpravy), čo zodpovedá zásade ochrany *iura quaesita*. V tomto zmysle sa právo platné v deň smrti poručiteľa použije aj na posúdenie vzťahov dedičov do potvrdenia dedičstva, na potvrdenie a vyporiadanie dedičstva, na právne postavenie oprávneného dediča a na ďalšie súvisiace otázky.

Vo vzťahu k pravidlu o aplikácii práva platného v čase smrti poručiteľa (*lex generalis*) existujú osobitné intertemporálne normy (*lex specialis*), podľa ktorých sa posudzujú právne úkony poručiteľa *mortis causa*, ak došlo k zmene právnej úpravy v čase medzi prejavom vôle a smrťou poručiteľa. Tieto osobitné intertemporálne normy určuje objektívne právo účinné v čase smrti poručiteľa.

Navrhovaná právna úprava nového Občianskeho zákonníka sa na dedenie použije, ak poručiteľ zomrie po nadobudnutí jej účinnosti.

K § 1911
Závet a vydedenie zriadené pred účinnosťou tohto zákona

Navrhované intertemporálne ustanovenie sa bude aplikovať, ak poručiteľ zomrel po nadobudnutí účinnosti nového Občianskeho zákonníka, ale závet alebo vydedenie zriadil pred jeho účinnosťou. Náležitosti a forma týchto právnych úkonov sa spravujú právnou úpravou účinnou v čase ich zriadenia. Čo sa týka obsahu právneho úkonu, postačí, ak vyhovuje novej právnej úprave.

K § 1912
Iné úkony pre prípad smrti zriadené pred účinnosťou tohto zákona

Nová právna úprava zavádza právne úkony *mortis causa*, ktoré v súčasnosti *de lege lata* neexistujú, a to dedičskú zmluvu, zmluvu o zrieknutí sa dedičstva, odkaz, príkaz a ustanovenie správcu dedičstva poručiteľom. Ak boli tieto právne úkony zriadené poručiteľom pred nadobudnutím účinnosti nového Občianskeho zákonníka (v čase, kedy ich platné právo nepoznalo), zostávajú bez právnych následkov. Nedochádza teda k ich konvalidácii.

K § 1913
Transpozičné ustanovenie

Nakoľko predkladaným návrhom zákona dochádza k transpozícii vybraných právne záväzných aktov Európskej únie (bližší výpočet viď transpozičná príloha), uvádza sa transpozičné ustanovenie.

K § 1914
Zrušovacie ustanovenie

Návrhom zákona sa zrušuje pôvodný Občiansky zákonník, jeho vykonávacie predpisy a ďalšie predpisy vo vecnej gescii Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky, ktorých právna úprava je vecne do návrhu zákona preberaná.

K § 1915
Účinnosť

Účinnosť sa navrhuje po dostatočne dlhej legisvakačnej lehote, tak aby právno – aplikačné orgány aj odborná a laická verejnosť mali dostatok času sa s novou úpravou oboznámiť a zároveň legislatívno-technicky spracovať príslušné novelizačné návrhy z dôvodu zmien a doplnení vyvolaných predloženým návrhom zákona v osobitných predpisoch vo svojej vecnej gescii.

V Bratislave, 06. mája 2026

Robert Fico, v. r.
predseda vlády
Slovenskej republiky

Boris Susko, v. r.
minister spravodlivosti
Slovenskej republiky